

LENIN

OPERE COMPLETE

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE
COMPLETE

49

TRADUCEREA IN LIMBA ROMANA
APARE IN URMA HOTARIRII C.C.
AL P.C.R. EA A FOST INTOCMITA
DUPA ORIGINALUL IN LIMBA RUSA,
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI—1968

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

49

Scrisori

August 1914—octombrie 1917

EDITURA POLITICA
BUCUREȘTI—1968

P R E F A Ț A

Volumul al patruzeci și nouălea din Operele complete ale lui V. I. Lenin cuprinde scrisorile și telegramele scrise de el în perioada august 1914—octombrie 1917, adică în perioada de la începutul primului război mondial pînă la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Pe lîngă scrisorile deja cunoscute din acel timp, în volumul de față se publică pentru prima oară 163 de noi documente. Această corespondență a lui V. I. Lenin constituie o prețioasă completare la lucrările cuprinse în volumele 26—34 ale acestei ediții.

În scrisorile incluse în volumul de față, V. I. Lenin explică poziția teoretică și tactica bolșevicilor în problemele războiului, păcii și revoluției, lămurește sensul lozincilor transformării războiului imperialist în război civil și înfrîngerii guvernului „propriu“, indică ce acțiuni practice trebuie întreprinse în vederea înlăturării acestor lozinci. Întreaga corespondență poartă amprenta ideilor expuse în documentele programatice ale bolșevismului, documente în care V. I. Lenin dezvăluie cauzele primului război mondial, natura lui imperialistă, prădalnică, demascase pe socialșoviniști și definise sarcinile marxiștilor revoluționari din toate țările.

Scrisorile ilustrează în chip viu rolul lui Lenin de conducător al proletariatului internațional și promotor consecvent al internaționalismului, al luptei împotriva războiului imperialist, împotriva oportunismului. În scrisorile lui Lenin răsună o înflăcărată chemare la luptă intransigentă împotriva liderilor Internaționalei a II-a, care trădaseră cauza clasei

muncitoare. „Nu mai putem tolera, nu mai putem face pe diplomații — scria el —, trebuie să ne ridicăm cu hotărâre împotriva infamului șovinism !!“ (p. 6). O deosebită atenție acorda V. I. Lenin demascării kautskismului. „Oportuniștii sînt un rău vădit. «Centrul» german, în frunte cu Kautsky, este un rău ascuns, abil camuflat, care aruncă praf în ochii muncitorilor, le îmbîcsește mintea și conștiința, — este răul cel mai periculos“, scria V. I. Lenin (p. 13).

Scrisorile conțin un material extrem de prețios în legătură cu activitatea practică desfășurată de Lenin la conducerea partidului bolșevic în condițiile deosebit de grele din timpul războiului. Pericolul permanent de a fi tradus în fața justiției militare sau de a fi expulzat din țară, necesitatea de a respecta regulile unei stricte conspirativități în corespondență, în tipărirea și difuzarea literaturii de partid complicau enorm activitatea lui Lenin, a bolșevicilor. „Nu scrieți nimic deschis în scrisorile voastre“, „scrieți cu cerneală simpatcă“ ; „nimeni nu trebuie să știe unde au fost editate și cine este editorul“, „distrugeți toate ciornele“ etc. — asemenea sfaturi prevenitoare revin des în scrisorile lui Lenin.

O bună parte din scrisorile către V. A. Karpinski incluse în volumul de față se referă la istoricul reapariției ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al partidului. Lenin se ocupa îndeaproape de toate problemele legate de editarea ziarului, stabilea conținutul lui și indica cine să scrie articolele, calcula și repartiza materialul pentru fiecare număr al ziarului, dădea sfaturi autorilor, lua măsuri pentru accelerarea apariției și difuzării ziarului.

Aflat în Elveția, departe de patrie, Lenin — în pofida unor dificultăți enorme — urmărea cu atenție evoluția mișcării revoluționare din Rusia. În scrisorile sale către membrii C.C. din Petrograd și către unii activiști de partid, el dădea indicații și răspunsuri concrete în legătură cu problemele mai importante ce se puneau în activitatea practică a organizațiilor de partid. Lenin întreținea legături regulate cu Petrogradul prin intermediul lui A. G. Șleapnikov, împuternicit al C.C. și al Comitetului din Petrograd, care în acest scop se stabilise mai întîi la Stockholm, iar apoi la Oslo. De aceea o mare parte din scrisorile adresate acestuia trebuie considerate drept scrisori destinate Biroului din Rusia al

C.C. Lenin întreținea legături cu Rusia și prin M. M. Litvinov, A. M. Kollontai și alții. Scrisorile sale sînt pătrunse de profundă încredere în forța revoluționară a clasei muncitoare din Rusia. Într-un moment greu pentru partid, Lenin a căutat să se sprijine pe muncitorii pravdiști. El recomanda cooptarea lor în C.C. ca mijloc pentru întărirea acestuia, crearea de grupuri conducătoare într-o serie de centre și stabilirea de legături cu ele. Succesul călătoriilor întreprinse în Rusia de împuterniciții părții din străinătate a C.C. era apreciat de Lenin în funcție de numărul de legături stabilite cu elementele muncitorești conducătoare.

Lenin cerea insistent bolșevicilor să promoveze consecvent o linie de clasă principială și fermă. „Noi, bolșevicii, trebuie să rămînem revoluționari și pe terenul militar“, scria el (p. 26).

Correspondența din volumul de față reflectă lupta dîrză, intransigentă dusă de Lenin împotriva social-șoviniștilor ruși Plehanov, Aleksinski și a altora. Subliniind legătura dintre menșevism și oportunismul internațional, Lenin spunea că menșevicii apără interesele burgheziei, că „ei n-au avut și nu au nici un reazem în rîndurile clasei muncitoare din Rusia“, că „nu se poate avea încredere în ei nici cît negru sub unghie“ (p. 39). Într-o serie de scrisori, el demască oportunismul lui Troțki și al aderenților lui, pe care îi înfierează pentru ajutorul dat elementelor de dreapta din mișcarea social-democrată internațională. Caracterizînd rolul lui Troțki în perioada șederii acestuia în America la începutul anului 1917, Lenin scria : „...a sosit Troțki, și nemernicul acesta s-a înhăitat numaidecît cu aripa dreaptă a grupului «Novîi Mir», împotriva zimmerwaldienilor de stînga... Nu se dezminte niciodată : umblă cu tertipurii, cu coțcării, pozează într-o atitudine de om de stînga, ajută celor de dreapta...“ (p. 427).

Lenin s-a ridicat cu hotărîre împotriva oscilărilor oportuniste și a intrigărilor grupului Buharin-Peatakov-Boș, care încercaseră să acapareze legăturile cu Rusia și să folosească revista „Kommunist“ drept tribună pentru promovarea ideilor lor. Scrisorile privind îndelungatele tratative cu Peatakov și Boș pentru reluarea editării revistei „Kommunist“ ilustrează în chip grăitor suplețea tacticii lui

V. I. Lenin, care știa să repudieze la timp tot ce devenea o frână în calea mersului înainte al partidului. El a refuzat categoric să includă în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ articolele în care Buharin și Peatakov propagau „teoria“ eronată și dăunătoare a renunțării la programul-minimum și la luptă pentru satisfacerea revendicărilor democratice.

În volum se publică pentru prima oară un număr considerabil de scrisori adresate lui G. E. Zinoviev și A. G. Șleapnikov în legătură cu editarea revistei „Kommunist“ și a publicației „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ ; într-o serie de scrisori adresate acestora, Lenin critică poziția lor inconsecventă, împăciuitoare față de grupul Buharin-Peatakov-Boș. În legătură cu oscilările lui Zinoviev, Lenin scria : „Acestea nu mai sînt simple șovăieli, sînt șovăieli la cub, care se transformă în ceva mult mai rău“ (p. 249).

Din scrisorile lui V. I. Lenin se vede cu cîtă energie și perseverență lucra el pentru unirea forțelor revoluționare din mișcarea muncitorească internațională. El a căutat căi pentru stabilirea de legături cu socialiștii de stînga, ducînd cu ei o vastă corespondență în toate problemele mai importante privind teoria și politica partidului revoluționar în timp de război. El a fost în corespondență cu „Liga pentru propagandă socialistă“ din America, cu internaționaliștii francezi, cu socialiștii de stînga din Anglia și din alte țări europene. Volumul cuprinde scrisori adresate lui D. Wijnkoop și A. Pannekoek, lideri ai aripii stîngi a Partidului social-democrat olandez, socialiștilor elvețieni A. Schmid și P. Golay, social-democratului suedez de stînga Z. Höglund și altora.

Multe din scrisorile adresate lui D. Wijnkoop, K. Radek, A. M. Kollontai și altora sînt legate de pregătirea primei și a celei de-a doua conferințe socialiste internaționale. Ele oglindesc vasta activitate pe care Lenin și bolșevicii au trebuit s-o desfășoare pentru a paraliza tentativele lui Grimm și ale altor elemente procentriste de a asigura acestor conferințe o componență centristă și de a imprima astfel hotărîrilor lor un caracter centrist. „După părerea noastră — scria V. I. Lenin într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai în preajma Conferinței de la Zimmerwald —, social-democrații de stînga trebuie să vină cu o declarație *ideologică*

comună, care (1) să condamne neapărat pe social-șoviniști și pe oportuniști ; (2) să prezinte un program de acțiuni revoluționare... (3) să se pronunțe împotriva lozincii «apărării patriei» etc. O declarație ideologică a «elementelor de stînga» din cîteva țări ar avea o importanță *uriașă*“ (p. 103).

În scrisorile din a doua jumătate a anului 1916 și de la începutul anului 1917, V. I. Lenin demască trecerea majorității centriste a Uniunii zimmerwaldiene la alianță cu social-șoviniștii. Referindu-se la trădarea lui Grimm, Lenin scria : „*Întreaga* uniune și acțiune de la Zimmerwald și Kiental a fost *în fapt* transformată într-o vorbă goală de o mîină de lideri (inclusiv Grimm)“ (p. 391). El cheamă pe socialiștii de stînga la crearea unei Internaționale noi, cu adevărat revoluționare, a unei Internaționale Comuniste.

Corespondența lui V. I. Lenin reflectă vasta sa activitate teoretică din timpul războiului. O serie de scrisori adresate lui V. A. Karpinski, S. N. Ravici, G. L. Șklovski și altora ne oferă noi date privind istoricul scrierii și editării lucrării „Socialismul și războiul“, a cărei apariție și difuzare era considerată de Lenin politicește necesară „pentru strîngerea rîndurilor Internaționalei a III-a“. În scrisorile către M. N. Pokrovski cititorul va găsi fapte concrete legate de pregătirea și tipărirea lucrării „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“. Unele scrisori constituie adevărate completări la astfel de scrieri cum sînt „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“, „Broșura lui Junius“, „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“ și altele.

De un mare interes teoretic și politic sînt scrisorile către Inessa Armand (dintre care 51 se publică pentru prima oară). Ele sînt un model de atitudine creatoare față de teoria revoluționară a marxismului. În aceste scrisori, pe baza unei aprofundate studieri și generalizări a experienței istorice a luptei de clasă a proletariatului, Lenin definește sarcinile social-democrației internaționale și ale mișcării muncitorești în perioada primului război mondial și expune deosebit de importantele sale teze cu privire la atitudinea marxiștilor față de război și apărarea patriei.

Lenin arată că problema atitudinii față de război trebuie tratată în mod dialectic, în funcție de situația istorică și de

condițiile concrete. „Întregul spirit al marxismului — scria el —, întregul lui sistem cere ca fiecare teză să fie privită (α) numai sub aspect istoric; (β) numai în legătură cu altele; (γ) numai în legătură cu experiența concretă a istoriei“ (p. 359). În numeroase scrisori se enunță ideea că politica marxistă se sprijină pe ceea ce e real, și nu pe „ceea ce e posibil“, că marxismul stă pe terenul faptelor, și nu al posibilităților (p. 379).

Volumul de față conține o serie de scrisori în care se face o caracterizare a tipurilor istorice de războaie.

În epoca imperialismului, arată Lenin, principalele tipuri de războaie sînt: războaiele nedrepte, imperialiste, împotriva cărora trebuie dusă o luptă intransigentă, și războaiele drepte — războaie civile, revoluționare, războaie ale oamenilor muncii împotriva exploatatorilor, războaie de apărare ale proletariatului victorios și războaie de eliberare națională. Asemenea războaie se bucură de sprijinul categoric al marxiștilor.

Problema apărării patriei, arată Lenin, trebuie privită în strînsă legătură cu atitudinea față de războiul respectiv. Tezele lui Marx și Engels cu privire la patrie, spunea Lenin, nu trebuie interpretate dogmatic. Într-un război imperialist, socialiștii trebuie să fie împotriva apărării patriei, „pentru că (1) imperialismul este ajunul socialismului; (2) războiul imperialist este un război între tîlhari pentru pradă; (3) în ambele coaliții există un proletariat *înaintat*; (4) în ambele coaliții *s-au copt condițiile* pentru revoluția socialistă. *Nu mai* de aceea sîntem noi împotriva «apărării patriei», numai de aceea!!“ — scria V. I. Lenin.

În scrisorile sale, V. I. Lenin explică nu o dată poziția marxiștilor revoluționari față de lozinca păcii și a dezarmării. El subliniază necesitatea unei abordări istorice concrete a acestei lozinci. În condițiile de atunci, din timpul războiului imperialist mondial, cînd criza revoluționară era în creștere, iar în fața muncitorilor și țăranilor se punea sarcina de a întoarce armele împotriva exploatatorilor, lozinca păcii și a dezarmării, lansată de pacifiștii burghezi și de kautskiști, dădea apă la moară imperialiștilor, și de aceea Lenin s-a ridicat împotriva ei. În același timp însă, el arată că după victoria revoluției socialiste bolșevicii vor propune pace tu-

turor statelor beligerante. Și într-adevăr, după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Lenin a proclamat lupta pentru pace și a formulat principiul coexistenței pașnice a statelor cu sisteme sociale diferite.

Un loc însemnat în corespondența lui Lenin din perioada primului război mondial ocupă problema luptei pentru democrație în epoca imperialismului și a revoluțiilor socialiste. Problema atitudinii față de democrație, față de programul-minimum, arată Lenin, se pune tot mai amplu. „Niciodată nu voi admite să fiu cu mâinile legate la lămurirea acestor extrem de importante probleme. Nu pot. Problema trebuie lămurită. Ea va mai prilejui zeci de «alunecări»“, scria el (p. 363).

Lenin critică pe socialiștii care negau necesitatea luptei pentru democrație în condițiile imperialismului. „Noi, social-democrații — scria el —, sîntem întotdeauna pentru democrație nu «în interesul capitalismului», ci în interesul curățirii drumului în fața mișcării noastre“ (p. 355). În opoziție cu raționamentele „arhirevoluționare“ ale grupului Buharin-Peatakov ș.a. despre „imposibilitatea realizării“ democrației în condițiile imperialismului, V. I. Lenin arată că adevărații revoluționari trebuie să învețe să îmbine „lupta pentru democrație cu lupta pentru revoluția socialistă, *subordonînd-o* pe cea dintîi celei de-a doua“ (p. 378). Revoluția socialistă, spunea el, nu este posibilă fără lupta pentru democrație. Cu indignare și dispreț vorbește el despre „prostia“ de care dau dovadă acești oameni în problema atitudinii față de democrație, despre răul pe care-l aduc mișcării muncitorești teoriile sectare cu privire la inutilitatea luptei pentru revendicări democratice în epoca imperialismului.

Ideile enunțate de Lenin în legătură cu aceste probleme sînt deosebit de actuale în zilele noastre, cînd partidele comuniste din țările capitaliste pun în fața maselor muncitoare ca sarcină primordială lupta împotriva monopolurilor, pentru țeluri general democratice, cînd această luptă a devenit o importantă componentă a luptei revoluționare pentru socialism.

Atitudinea marxiștilor revoluționari față de revendicarea dreptului națiunilor la autodeterminare este considerată de

Lenin în strînsă legătură cu problema generală a luptei pentru democrație. El supune unei multilaterale analize critice concepțiile eronate ale social-democrațiilor de stînga care erau împotriva acestei revendicări și printre care se numărau și Buharin și Peatakov. El arată că mișcarea de eliberare națională a popoarelor din colonii și din țările dependente, îndreptată împotriva imperialismului, trebuie sprijinită pe toate căile. Totodată el subliniază necesitatea unei alianțe strînse între popoarele asuprite și proletariatul internațional în lupta împotriva dușmanului comun — imperialismul.

Scrisorile conțin importante teze cu privire la situația revoluționară, la condițiile victoriei revoluției socialiste. Lenin arăta că într-o perioadă de criză revoluționară nu e suficientă chemarea generală la o „mișcare de masă”. „Lozinca «mișcare de masă» — scria el — nu e rea, dar *nu* este pe deplin justă, căci dă uitării *revoluția, cucerirea puterii, dictatura proletariatului*. Reține, te rog, acest lucru !! Mai just ar fi: sprijinirea și dezvoltarea (imediată) a oricăror acțiuni *revoluționare* de masă *în scopul* apropierii *revoluției etc.*” (p. 471).

Într-o scrisoare către N. I. Buharin (p. 320—321), Lenin scoate la iveală erorile din articolul acestuia „Contribuții la teoria statului imperialist”, articol prezentat spre publicare în „Sbornik «Social-Demokrata»”. El arată că, pe de o parte, autorul definește greșit deosebirea de poziții dintre marxști și anarhiști în problema statului, iar pe de alta el comite o gravă eroare cînd afirmă că social-democrația ar fi în principiu ostilă oricărei puteri de stat. El critică de asemenea concepțiile semianarhiste expuse de Buharin în articolul „Internaționala tineretului”, scris în aceeași perioadă, și arată că marxismul recunoaște necesitatea pentru clasa muncitoare de a-și crea în cursul revoluției socialiste un stat propriu, proletar, și de a-l folosi ca instrument de construire a societății socialiste.

Deosebit de importante sînt scrisorile din 17 și 24 ianuarie 1915 către Inessa Armand, scrisori în care Lenin formulează o serie de teze principiale în problemele moralei comuniste. Aceste scrisori atestă marea atenție pe care Lenin o acorda problemelor educării oamenilor muncii în spiritul moralei comuniste. Ele arată totodată înalta sa exigență față

de comuniști, cărora le cerea ca în lucrările lor să folosească formulări clare și precise, spre a nu da dușmanilor posibilitatea de a le folosi în scopurile lor (p. 59).

Un loc aparte ocupă în acest volum documentele din anul 1917, scrise în emigrație îndată după izbucnirea revoluției din februarie în Rusia. În ele Lenin formulează pentru prima oară tezele fundamentale privind atitudinea partidului față de guvernul provizoriu burghez, teze care au fost apoi dezvoltate în „Scrisori din depărtare” și în alte lucrări.

Lenin caracterizează revoluția din februarie drept „prima etapă a primei revoluții (dintre cele generate de război)”, etapă care „nu va fi nici ultima, nici exclusiv rusă” (p. 437). Sarcina partidului este de a pregăti o bază mai largă pentru o etapă mai înaltă, adică pentru transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. Acum, scria Lenin, e la ordinea zilei extinderea muncii, organizarea maselor, trezirea de noi pături sociale în vederea demascării guvernului provizoriu și „pregătirea cuceririi puterii de către *Sovietele de deputați ai muncitorilor*. Numai o astfel de putere *poate* da pâine, pace și libertate” (p. 440). El chema la întărirea continuă a partidului revoluționar al clasei muncitoare, partid de tip nou, punând în gardă împotriva oricăror tentative de „unificare” cu menșevicii.

„Eu consider că principalul este acum — scria V. I. Lenin — să nu ne lășăm atrași în puerile încercări «de unificare» cu social-patrioții (sau, ceea ce ar fi și mai primejdios, cu elementele oscilante, cum ar fi, de pildă, Comitetul de organizare, Troțki et Co.) și să continuăm munca partidului nostru într-un spirit consecvent-*internaționalist*” (p. 440).

Îndată după revoluția din februarie, Lenin începe să facă demersurile necesare pentru o cât mai grabnică reîntoarcere în patrie. Volumul de față cuprinde scrisorile și telegramele scrise de Lenin în legătură cu plecarea sa din Elveția în Rusia.

În scrisoarea din 30 august 1917 către Biroul din străinătate al Comitetului Central, expediată din stația Razliv, Lenin face o caracterizare a situației din Rusia, descrie murdara campanie de calomnii dezlănțuită de burghezie împotriva militanților partidului bolșevic și subliniază neșesitatea

demascării calomniatorilor. El acordă o deosebită atenție stării de lucruri din mișcarea socialistă internațională.

Scrisorile legate de pregătirea insurecției armate au fost incluse în volumele 34 și 35 ale ediției de față. Volumul 49 cuprinde biletul lăsat de V. I. Lenin gazdei sale conspirative M. V. Fofanova în seara zilei de 24 octombrie, în momentul plecării lui la Smolnî : „Am plecat acolo unde nu voi să mă duc. La revedere. *Ilici*” (p. 495). V. I. Lenin plecase să preia conducerea directă a insurecției armate care a dus la victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și la instaurarea Puterii sovietice.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lângă C.C. al P.C.U.S.*

CĂTRE M. V. KOBETŢKI

Dragă tovarăşe,

Călătoria noastră a eşuat¹. Nu ştiu dacă ai primit scrisoarea. Dacă da, v-aş ruga să-mi răspundeţi, pe scurt, ca să verificăm dacă legăturile poştale funcţionează. Probabil că — cu titlu de excepţie şi chiar de excepţie foarte rară — veţi deveni acum locuitor al unei ţări nebeligerante, şi de aceea, dacă legăturile poştale dintre dv. şi noi vor funcţiona, va trebui neapărat să ne informaţi pe noi, trimiţându-ne ştiri din ziare care ne sînt inaccesibile. Bineînţeles numai ştiri dintre cele mai importante (în special cu privire la Rusia).

Comunicaţi-ne dacă veţi avea (sau dacă aveţi de pe acum) legături bune cu Stockholmul, dacă puteţi transmite scrisori, dacă puteţi da o adresă pentru primire de bani din Rusia etc.

Salutări.

Al dv., V. I. *

*Scrisă la 2 august 1914
Expediată din Poronino
la Copenhaga*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipăreşte după manuscris

* În partea de sus a scrisorii, Lenin a scris, adresîndu-se, probabil, proprietarului: „Gehrter Herr! Bitte diesen Brief an Herrn Kobezky gefälligst zu übergeben!” („Stimate domn! Vă rog să binevoiţi a transmite această scrisoare d-lui Kobetki!”). — *Nota red.*

2

TELEGRAMĂ CĂTRE DIRECTORUL POLIȚIEI
ORAȘULUI CRACOVIA ²

Poliția de aici mă suspectează de spionaj. Am locuit doi ani la Cracovia, în Zwierzyniec și pe str. Lubomirskiego nr. 51. Am dat personal lămuriri comisarului de poliție din Zwierzyniec. Sînt emigrant, social-democrat. Rog telegrafiați la Poronino, precum și primarului din Nowy Targ, pentru evitarea oricăror încurcături.

Ulianov

*Scrisă la 7 august 1914
Expedită din Poronino la Cracovia*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

*Se tipărește după textul telegramei,
scrisă de un necunoscut
Tradus din limba germană*

3

CĂTRE VIKTOR ADLER

5. IX. 1914

Stimate tovarăș,

Am sosit cu bine la Zürich, împreună cu întreaga mea familie ³. Actele mi-au fost cerute numai la Innsbrück și Feldkirche, ceea ce înseamnă că ajutorul dv. mi-a fost de mare folos. La intrarea în Elveția se cere pașaport ; eu însă, cînd am pomenit numele lui Greulich, am fost lăsat să intru fără pașaport. Salutări cordiale și cele mai calde mulțumiri.

Cu salutări tovarășești,

Lenin (V. Ulianov)

Expedită din Zürich la Viena

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

CĂTRE V. A. KARPINSKI

6. IX

Dragă tovarășe,

Am sosit ieri cu bine aici, împreună cu întreaga mea familie, după o scurtă captivitate în Austria. Vine și Zinoviev. Intenționam să ne stabilim la Geneva, spre care ne simțim atrași prin toate vechile noastre simpatii. Dar aici preferințele noastre au început să încline spre Berna. Am auzit că spre Geneva se îndreaptă în momentul de față un nou val de emigranți francezi, veniți din Paris, Bruxelles etc. Nu cumva a provocat aceasta o creștere nemăsurată a prețurilor, în special a chiriilor? Apoi noi trebuie să ne instalăm provizoriu: nu s-ar putea găsi două (mici) camere mobilate de închiriat cu luna, cu acces la bucătărie?

Și încă ceva: dacă nu ți-e prea greu, treci pe la Société de lecture* (Grand'Rue. 11) și cere-le să-ți dea statutul lor; trebuie să văd dacă nu s-a schimbat ceva pe acolo. Mă atrage la Geneva în special această Société⁴, cu toate că și aici ???... e scumpă... Dar tipografie? Există pe acolo una rusească? S-ar putea scoate acum o foaie volantă etc.? În rusește? luând măsuri speciale de precauție sau ca și pînă acum (împotriva războiului, bineînțeles, și împotriva naționaliștilor de tip nou, de la Haase pînă la Vandervelde și Guesde, care s-au comportat toți ca niște nemernici!). M-ai îndatora mult dacă mi-ai răspunde cît de curînd la toate aceste întrebări. Mai sînt și alți tovarăși bolșevici la Geneva? Pleacă vreunul dintre ei în Rusia? Multe salutări de la noi toți, d-tale, tovarășei Olga și tuturor prietenilor.

Al d-tale, *N. Lenin*

Scrisă la 6 septembrie 1914
Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară
la 22 aprilie 1926,
în ziarul „Pravda” nr. 92

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V. A. TIHOMIRNOV

9. IX

Dragă prietene,

Am sosit cu bine la Berna și rămânem aici. Soacra se simte bine. Probabil că va pleca în Rusia prin Genova-Salonic (sau Arhanghelsk) ⁵. Mama d-tale ar trebui să-ți trimită banii prin Ministerul de Externe, spre a fi eliberați aici d-nei Dwosza Sklowski (Falkenweg, Bern). După aceea să telegrafieze la aceeași adresă că ți-a trimis cutare sumă de bani. Noi îi vom scrie mamei d-tale. Sper că la d-ta și la toți prietenii noștri totul e bine. Vă rugăm să ne scrieți cum stați cu sănătatea și la ce lucrați.

Întreaga familie trimite cordiale salutări
d-tale și tuturor prietenilor !!

Al d-tale, *Vl. Ulianov*

*Scrisă la 9 septembrie 1914
Expediată din Berna la Poronino*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

CĂTRE SECRETARUL DE REDACȚIE
AL PUBLICAȚIILOR GRANAT

Berne, le 15 sept. 1914

Stimate secretar de redacție,

Vă comunic că mi-am schimbat adresa. Abia scăpat dintr-o mică captivitate în Austria, voi locui de aici înainte la Berna. Vă rog să-mi confirmați primirea prezentei scrisori, comunicându-mi totodată termenul de predare a articolului (sper că războiul e un motiv temeinic pentru o amânare) ⁶. Dacă termenul e foarte scurt, vă rog să-mi trimiteți o telegramă în care un singur cuvânt (data pe stil vechi) să indice termenul de predare. Încă nu sînt

pe deplin sigur că în prezent manuscrisele ajung cu bine la destinație.

Oricînd la dispoziția dv.,
V. Ilin

*Scrisă la 15 septembrie 1914
Expedită la Moscova*

*Publicată pentru prima oară în 1959,
în revista „Voprosi Istoriei KPSS” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

7

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă K.,

Am primit cartea d-tale poștală și mă grăbesc să-ți răspund. Mai așteaptă puțin: îți vom comunica ce se poate face și ce trebuie să se facă în privința celor dorite de d-ta (și de noi)⁷. Nu uita, de altfel, că aici legalitatea este acum de un fel aparte: ai vorbit despre acest lucru cu tovarășii din Lausanne? Să vorbești neapărat.

Noi rămînem la Berna. Adresa: Donnerbühlweg 11a. Uljanow.

Cît privește referatul, încă nu pot spune nimic. Trebuie să ne mai gîndim și să ne sfătuim asupra tuturor problemelor ceva mai amănunțit. Pe cîte persoane s-ar putea conta la voi?⁸

Cordiale salutări din partea tuturor.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Poate ar fi mai bine ca obiectul discuției să-l constituie la critique* și a mea anticritique**. Două cuvinte totuși: este inadmisibil să aperi pe motive formale șovinismul mîrșav al germanilor. Au fost rezoluții proaste, au fost și rezoluții acceptabile, au fost declarații și de un fel și de altul. Dar este o măsură în toate! *.Și această*

* — critica. — *Nota trad.*

** — anticritică. — *Nota trad.*

măsură a fost întrecută. Nu mai putem tolera, nu mai putem face pe diplomații, trebuie să ne ridicăm cu hotărâre împotriva infamului șovinism !!

*Scrisă după 27 septembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

8

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Te rog să transmiți lui Abram *multe* salutări din partea noastră a tuturor. Ar fi bine să faci un drum pînă la prietenii din Lausanne. Acolo va găsi documente interesante *, și eu te-aș ruga să le traduci în franceză și să le trimiți ziarului „La Sentinelle” (iar apoi să mi le transmiți cu prima ocazie) ⁹. (Ce partid scoate acest ziar? Unde apare el? E un ziar acceptabil? Te-aș ruga să-mi trimiți cîte un exemplar din numerele sale cele mai caracteristice.)

Tare mă neliniștește și mă îngrijorează poziția socialiștilor europeni în războiul actual. Sînt convins că toți, iar în primul rînd și mai ales socialiștii germani, au devenit „șoviniști”. Lectura ziarelor socialiste germane și franceze („L’Humanité“ !!¹⁰) e de-a dreptul insuportabilă !! E ultrașovinism. Mă tem că actuala criză a făcut pe mulți, foarte mulți socialiști să-și piardă capul (dacă se poate spune așa) și că de această nemaipomenită „rușine” a socialismului european este vinovat, în ultimă analiză, oportunismul. Mi s-a spus că Martînov (lichidatoristul) a convocat la Zürich o consfătuire (neoficială, cred), în cadrul căreia mai întîi s-a dat la atacuri împotriva socialiștilor germani, dar ulterior (în ziua a doua a dezbaterilor) și-a schimbat părerea (sub influența dizolvantă a lui Akselrod) și s-a lepădat de tot ce a spus înainte !!! Rușine !! Într-un fel sau altul trebuie să ne spunem părerea, dar asta e foarte greu, extrem de greu în timpuri ca cele de astăzi. Rog in-

* Inceputul scrisorii e scris în limba rusă. — *Nota red.*

sistent ca Abram să plece la Lausanne, de unde îți va aduce noutăți.

A venit și Grigori cu familia. Rămînem la Berna. E cam plictisitor orașelul, dar... în orice caz e mai bine ca în Galiția, iar ceva mai bun nu avem!! Nu-i nimic. Ne vom obișnui. Umblu din bibliotecă în bibliotecă: mi-a fost dor de ele*. Cele mai bune urări și o caldă strîngere de mînă. Scrie-ne, te rog, cît mai mult despre d-ta.

Al d-tale devorat, V. Lenin

Sper să ne vedem în curînd, nu-i așa?

P.S. Cum e vremea la Les Avants? Faci plimbări?

Te alimentezi mai bine acum? Ai cărți? ziare?

Ar trebui organizată la Lausanne colecționarea *tuturor* ziarelor franceze și elvețiene care conțin aprecieri socialiste despre război, despre socialiștii francezi și germani etc. De treaba asta să se ocupe Abram. Trebuie să depunem toate eforturile pentru colecționarea de documente!!**

Scrisă înainte de 28 septembrie 1914
Expedită din Berna la Les Avants
(Elveția)

Publicată pentru prima oară
în 1960, în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba engleză

9

CĂTRE I. S. GANEȚKI

28. IX. 1914

Scumpe prieten,

Abia astăzi am primit scrisoarea d-tale, împreună cu tot ce mi-ai trimis. Multe mulțumiri! Ți-aș fi putut da cu împrumut, desigur, dacă aș avea aici cea mai mică posibilitate de a face rost de ceva bani. Din păcate, nu există nici o posibilitate. Viktor (în prezent e la Genova, la 30. IX sau la 1. X pleacă spre patrie) mi-a promis ferm

* Primele rînduri din acest alineat au fost scrise în limba rusă. — Nota red.
** Ultimul alineat a fost scris în limba rusă. — Nota red.

să trimită bani : îți voi trimite și d-tale îndată ce-i voi primi. Aici nu e nimic nou. Ziarele rusești vin cu mare întârziere. Grigori cu familia e de mult aici și îți trimite salutări. Salutări familiei d-tale din partea noastră a tuturor. Sper să primesc curînd vești de la d-ta.

Al d-tale, Vl. Ulianov

P.S. Dacă-l vezi din întîmplare pe d-l primar din Nowy Targ, întrebă-l, te rog, dacă ă trimis aici actele mele.

Expedită din Berna la Poronino

*Publicată pentru prima oară în 1930
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

10

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă Karpinski,

Profit de ocazie ca să-ți scriu deschis.

Avem *toate* motivele să ne așteptăm ca (la primul gest al ambasadorului rus sau francez etc.) poliția elvețiană și autoritățile militare să ne trimită în fața justiției militare sau să ne expulzeze pentru încălcarea neutralității etc. De aceea în scrisorile d-tale să nu scrii nimic deschis. Dacă ai de comunicat ceva, scrie cu cerneală simpatică. (Semnul folosirii ei : sublinierea datei scrisorii.)

Noi am hotărît ca în locul tezelor greu de citit să scoatem manifestul aici *alăturat*¹¹. Confirmă-ne primirea lui, numindu-l „Dezvoltarea capitalismului“.

Ar trebui editat. Te sfătuim însă să procedezi cu maximum de precauție (și numai dacă *sînt* *posibile* măsuri de precauție) !!

Nimeni nu trebuie să știe *unde* și de cine a fost editat. Toate ciornele trebuie să fie arse !! Stocul tipărit trebuie păstrat *numai* la un cetățean elvețian influent, la un deputat etc.

Dacă acest lucru nu este posibil, *nu* edita manifestul.

Dacă nu-l poți tipări, trage-l la mimeograf (tot cu maximum de precauție). Răspunde : am primit „Dezvoltarea capitalismului“ (în a tîtea) exemplare = voi scoate atîtea exemplare.

Dacă nu-l poți tipări și nici nu-l poți trage la mimeograf, scrie-ne imediat. Vom găsi o altă posibilitate. Răspunde-ne amănunțit.

(Dacă vei reuși să-l editezi, trimite aici *cu prima ocazie* $\frac{3}{4}$ din stoc ; vom găsi unde să-l păstrăm.)

Aștept răspuns ! Al d-tale, *Lenin*

N.B. P.S. Bani pentru editarea manifestului vom găsi aici. Trebuie doar să ne scrii din timp *cît* îți trebuie, căci avem *foarte* puțini bani. Nu s-ar putea să folosești în acest scop cei 170 frs. * de la C.O.S. ¹² ?

Scrisă înainte de 11 octombrie 1914
Expedită din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V.A. KARPINSKI

Dragă prietene,

Azi am luat cuvîntul la un referat prezentat de Plehanov și am combătut poziția sa șovină ¹³. Mă pregătesc să țin marți un referat aici. Miercuri aș vrea să țin unul la Geneva (Războiul european și socialismul european) ¹⁴. Te rog ca, după ce te vei fi consfătuït cu ceilalți, să organizezi totul cît mai conspirativ posibil, adică în așa fel ca să nu fie nevoie de autorizație (de asemenea e de dorit, desigur, să asiste un public cît mai numeros). D-ta ești mai în măsură să hotărăști ce trebuie făcut în acest scop. Să fie un public cît mai numeros și cît mai puțină publicitate și amestec poli-

* — francs — franci — *Nota trad.*

țienesc (sau pericol din partea poliției). La Berna am ținut un referat pentru membrii grupurilor și pentru invitații recomandați de ei (120—130 de oameni etc.), fără afișe etc. N-ar fi mai bine așa ?

Răspunde-mi imediat pe adresa Mr. Ryvline, Villa Rougemont, Chailly sur Lausanne, pentru mine. Marți voi ține un referat aici, la Lausanne, așa că răspunsul d-tale trebuie să ajungă aici în cursul zilei de marți. Când ne vom vedea, vom discuta mai amănunțit despre treburile noastre. Așadar, dacă la Geneva este nevoie de autorizație, gîndește-te de zece ori dacă n-ar fi mai bine să țin referatul într-un cerc închis. În general, firește, hotărăști d-ta. Dacă se poate organiza pentru miercuri (adică să țin referatul miercuri seara), voi veni miercuri dimineața.

Cu prietenie, al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 11 octombrie 1914
Expediată din Lausanne la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

12

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe prieten,

Am primit scrisoarea în care mă informezi asupra celor discutate cu Sig în legătură cu editarea ¹⁵. Foarte bine ! Ia cît trebuie din cei 160 frs. (cît mai puțin, bineînțeles, pentru că noi ne gîndim să scoatem o mică culegere) și tipărește *manifestul* (nu tezele, ci *manifestul*) cu *maximum de precauție*: scoate-l într-un tiraj mic (200—300 de exemplare) și *ascunde stocul neapărat* la un deputat elvețian.

Dacă n-aveți acolo textul manifestului, ci numai tezele, cereți să vi-l trimită de la Lausanne.

Aștept răspuns. Al d-tale, *Lenin*

Exemplarele tipărite le vom trimite la Paris și în Rusia ; o sută în străinătate, două sute în Rusia. Cum să fie trimise și pe ce adrese, asta vom stabili ulterior.

Scrisă înainte de 15 octombrie 1914
Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

13

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă K.,

S-a nimerit ca tocmai în timpul vizitei mele la Geneva să sosească vești *îmbucurătoare* din Rusia. S-a primit și textul răspunsului dat de social-democrații ruși lui Vandervelde¹⁶. De aceea am hotărât ca în locul manifestului să scoatem numărul următor al ziarului „Soțial-Demokrat“, adică al Organului Central¹⁷. Astăzi această hotărâre va fi, ca să zic așa, definitivată.

Așadar, ia, te rog, cât mai repede toate măsurile pentru a găsi un francez, adică un cetățean elvețian, care să accepte rolul de redactor responsabil, și pentru a stabili de-vizul cheltuielilor. Am dori ca ziarul să apară în două pagini, iar formatul să fie cu aproximație cel al lui „Golos“ de la Paris¹⁸. La ce interval de timp va apărea *nu* s-a stabilit ; cred că la început cel mult de 2—3 ori *pe lună*, cu un tiraj redus, căci cu orientarea noastră nu putem conta pe micul burghez (500 de exemplare?). Prețul : circa 10 centime. Toate acestea nu sînt decît *presupuneri*, dar d-ta trebuie să le cunoști ca să poți discuta cu zețarul.

Așadar, prețul ?

De cât timp e nevoie pentru a scoate (a culege etc.) un astfel de număr ?

Apoi caracterele tipografice ? Sînt numai litere de corp mare sau și litere de corp mic, petite ? Cîte mii de litere încap în două pagini de formatul lui „Golos“ ? 1) cîte litere de corp mare ? și 2) cîte de corp mic, petite ?

Zațul manifestului nu trebuie împărțit: îl vom insera în ziar. Pe luni îți vom trimite mici modificări la manifest și o semnătură *modificată* (căci acum, după ce am luat legătura cu Rusia, luarea noastră de poziție e *mai oficială*).

Mii de salutări.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Urmărește, te rog, dacă scrisorile mele îți parvin la timp (fără întârziere).

*Scrisă la 17 octombrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată parțial pentru prima dată
la 22 aprilie 1926,
în ziarul „Pravda” nr. 92;
publicată în întregime în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

14

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

17. X. 1914

Scumpe prieten,

Aseară, întorcându-mă dintr-o călătorie în cursul căreia am ținut mai multe referate, am găsit scrisorile d-tale. Îți trimit cordiale salutări și, prin d-ta, tuturor prietenilor din Rusia! Răspunsul către Vandervelde a fost dat ieri la tradus, așa încât eu n-am văzut încă textul. Îți voi scrie despre el de îndată ce-l voi fi văzut.

Socot că mai important ca orice este în momentul de față lupta consecventă și organizată împotriva șovinismului, care a cuprins întreaga burghezie și majoritatea socialiştilor oportuniști (și a celor care se împacă cu oportunismul — tel Mr. Kautsky! *). Or, pentru a putea îndeplini sarcinile ce se pun în această luptă, trebuie să combați în primul rând șovinismul din *propria* ta țară — concret, la noi, șovinismul celor de teapa lui Maslov și

* — cum este d-l Kautsky! — *Nota trad.*

Smirnov (vezi „*Russkie Vedomosti*“ şi „*Russkoe Slovo*“), ale căror „opere“ le-am citit eu¹⁹, sau de teapa lui Sokolov, Meşkovski, Nikitin şi alţii, pe care i-ai văzut sau i-ai auzit d-ta. Plehanov — după cum şi s-a mai scris, cred — a devenit şovinist francez. Lichidatorii par a fi dezbi-naţi*. Aleksinski, zice-se, e francofil. Kosovski (bun-dist de dreapta, am ascultat un referat al lui) e germano-fil**. Se pare că linia de mijloc a întregului „bloc de la Bruxelles“²⁰ al d-lor lichidatori cu Aleksinski şi cu Plehanov va fi o adaptare la poziţia lui Kautsky, care e azi *mai dăunător decât toţi ceilalţi*. Atît de periculoasă şi de infamă e sofistica lui, care, cu frazele ei netede şi bine rotunjite (în „*Neue Zeit*“²¹), camuflează mîrşăviile oportuniştilor. Oportuniştii sînt un rău vădit. „Centrul“ german, în frunte cu Kautsky, este un rău ascuns, abil camuflat, care aruncă praf în ochii muncitorilor, le îmbîcseşte mintea şi conştiinţa, — este răul cel mai periculos. Sarcina noastră în momentul de faţă : lupta fă-ţişă şi intransigentă împotriva oportunismului interna-ţional şi împotriva celor care îl camuflează (Kautsky). Este ceea ce vom şi face în Organul nostru Central, pe care îl vom scoate curînd (în două pagini, probabil). Trebuie să depunem acum toate eforturile pentru a ţine trează ura legitimă cu care muncitorii conştienţi au întîmpinat mîr-şava comportare a germanilor şi să tragem din această ură concluzii politice *împotriva* oportunismului şi a oricărei îngăduinţe faţă de el. Aceasta este o sarcină interna-ţională, a cărei îndeplinire ne revine nouă, căci n-are cine să şi-o asume. Nu ne putem da în lături de la îndeplinirea ei. Este greşită lozinca unei „simple“ refaceri a Interna-ţionalei (căci pericolul unei putrede rezoluţii împăciuito-riste pe linia Kautsky-Vandervelde este foarte, foarte mare !). La fel de greşită e lozinca „păcii“ ; alta trebuie să fie lozinca noastră, şi anume transformarea războiului naţional în război civil. (Această transformare poate să

* Aici, intelectualii de la Paris (pe care în cadrul secţiei muncitorii i-au pus în minoritate) s-au înrolat voluntari (Nik. Vas., Antonov şi alţii) şi au lansat împreună cu eserii un stupid apel în afara partidelor²². Ţi s-a trimis şi d-tale un exemplar.

** Martov e cel mai cumsecade dintre cei de la „Golos“. Dar va rezista el oare ? *Nu cred.*

necesite multă vreme, poate să reclame și va reclama o serie de condiții prealabile, dar întreaga activitate trebuie dusă tocmai *pe linia* unei asemenea transformări, în spiritul și în direcția ei.) Nu sabotarea războiului, nu acțiuni izolate, individuale în acest spirit, ci o propagandă de masă (nu numai în rîndurile „civililor“) care să ducă la transformarea războiului în război civil.

În Rusia, șovinismul se ascunde sub paravanul frazelor sforăitoare pe tema „frumoasei Franțe“ și a nefericitei Belgii (dar Ucraina ? etc.) sau îndărătul urii „poporului“ față de germani (și față de „kaiserism“). De aceea sîntem, fără doar și poate, datori să combatem aceste sofisme. Și pentru ca lupta să urmeze o linie clară și precisă e nevoie de o lozincă care s-o sintetizeze. Această lozincă este : pentru noi, *rușii*, din punctul de vedere al intereselor masei muncitoare și ale clasei muncitoare din *Rusia*, e în afară de orice îndoială că *înfrîngerea* țarismului în actualul război ar constitui acum, imediat, răul *cel mai mic*. Căci țarismul este de o sută de ori mai rău decît kaiserismul. Nu sabotarea războiului, ci combaterea șovinismului și orientarea întregii propagande și agitații în direcția unirii (apropierii, solidarizării, înțelegerii, selon les circonstances *) internaționale a proletariatului în vederea războiului civil. Ar fi de asemenea greșit să îndemnăm la acțiuni *individuale*, cum ar fi chemarea de a se trage în ofițeri etc., sau să admitem argumente de felul aceluia prin care se pretinde că nu trebuie să se dea un ajutor kaiserismului. Primul caz ar fi o deviere spre anarhism, cel de-al doilea — o deviere spre oportunism. Noi însă trebuie să pregătim o acțiune de masă (sau, cel puțin, colectivă) nu numai în rîndurile armatei unei singure națiuni și să desfășurăm în această direcție *întreaga* muncă de propagandă și agitație. Orientarea muncii (care trebuie dusă cu perseverență, în mod sistematic și, poate, timp îndelungat) în direcția transformării războiului național în război civil, aceasta este esențialul. Cît despre momentul acestei transformări, asta e altă chestiune, deocamdată încă ne-

* — după împrejurări. — *Nota trad.*

elucidată. Trebuie să lăsăm ca acest moment să se maturizeze și „să-l facem să se maturizeze“ sistematic.

Atît deocamdată. Îți voi scrie des. Scrie-mi și d-ta mai des.

Expune-mi în mod cît mai amănunțit conținutul manifestului lansat de Comitetul din Petrograd.

Scrie-mi mai amănunțit ce spun muncitorii și cum apreciază ei lucrurile.

Care este *raportul de forțe* dintre „fracțiuni“ la Petersburg? Cu alte cuvinte: au devenit mai puternici lichidatorii în comparație cu noi? În ce măsură?

Dan e în libertate? Care e poziția lui? Dar a lui Cirkin, a lui Bulkin & Co.?

Cît mai amănunțit.

Cui anume și din partea cui ai trimis cele 100 de ruble?

Cu o caldă strîngere de mînă, al d-tale, *Lenin*

După părerea mea, în momentul de față lozincă păcii este nepotrivită. E o lozincă filistină, o lozincă popească. Lozincă proletarilor trebuie să fie: război civil.

În mod obiectiv, din schimbarea radicală a situației în Europa decurge această lozincă pentru epoca războiului de masă. Din rezoluția de la Basel²³ decurge aceeași lozincă.

Noi nu putem nici „promite“, nici „decreta“ războiul civil, dar sîntem datori să lucrăm — chiar și vreme îndelungată dacă va fi nevoie — în *această direcție*. Amănunte vei găsi în articolul din O.C. * Deocamdată schițez doar punctele principale ale acestei poziții, pentru ca să ne punem temeinic de acord.

Expediată din Berna la Stockholm

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

* Vezi V. I. Lenin. „Situația din Internaționala socialistă și sarcinile ei“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 35—41). — *Nota red.*

15

CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV

17. X. 1914

Scumpe prieten,

Am citit răspunsul către Vandervelde și anexează aici aprecierile mele cu privire la acest răspuns.

Ar fi foarte de dorit ca, în cazul convocării Dumei (*e adevărat* că va fi convocată peste o lună ?)²⁴, fracțiunea noastră să nu se mai prezinte în bloc cu ceilalți și să formuleze un punct de vedere *consecvent*. Răspunde-mi fără întârziere: (1) dacă e adevărat că Duma va fi convocată; (2) dacă aveți legături sigure cu fracțiunea din Dumă²⁵ și câte zile vă trebuie ca să luați legătură cu ea.

21. X. 1914

Continuu scrisoarea întreruptă. Observațiile mele critice pe marginea răspunsului reprezintă, bineînțeles, un document neoficial, destinat *exclusiv prietenilor*, în scopul stabilirii unei depline înțelegeri reciproce. Zilele acestea va apărea O.C. și ți-l vom trimite.

În ceea ce privește Internaționala, ar fi bine să nu fii optimist și să te temi de intrigile lichidatorilor și ale oportuniștilor. Dacă Martov se deplasează acum spre stînga, aceasta se datorește faptului că e singur, dar ce va fi mâine? Mâine va aluneca spre planul lor comun: să astupe gura muncitorilor (și să le îmbîcsească mințile și conștiința) cu o rezoluție de gumilastic în spiritul lui Kautsky, care caută să justifice totul și pe toți. Kautsky este cel mai fățarnic, mai dezgustător și mai periculos dintre toți! Internaționalismul, vedeți dv., constă tocmai în aceea ca sub pretextul „apărării patriei“ muncitorii dintr-o țară să tragă în muncitorii din altă țară!!!

N-au decît să se țină de intrigă; căci a te gîndi acum, în acest moment de importanță istorică mondială, la trucuri diplomatice cu oportunismul și la crearea unui Birou socialist internațional „german“²⁶ nu înseamnă altceva

decît a te deda la o intrigă meschină ! Trebuie să promovăm acum o linie principială. Muncitorii din Petrograd nutesc sentimente mai juste : ostilitate față de trădătorii social-democrației germane. Trebuie să facem totul pentru a întreține și întări acest sentiment și această conștiință, transformîndu-le într-o hotărîre fermă de a lupta împotriva oportunismului internațional. Pînă acum social-democrația germană a fost o autoritate ; acum *ea este un exemplu de ceea ce nu trebuie făcut !*

Prezența d-tale e necesară la Stockholm. Organizează cît mai bine corespondența cu Rusia. Trimite celui care ți-a dat bilețelul scris cu creionul scrisorile mele (e posibil acest lucru ?), căci trebuie să ne înțelegem cu el mai în amănunțime²⁷. E ceva extrem de important. Începem să edităm Organul Central.

Scrie-mi mai des ! Al d-tale, *Lenin*

Expediată din Berna la Stockholm

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți trimit manifestul în care trebuie făcute cinci modificări. Te rog să le faci în corectură, cu maximum de atenție²⁸.

Îți trimit apoi „Răspuns lui Vandervelde“, *spre a fi dat la cules*.

Trebuie culese cu *petit* cît mai multe articole, ca să încapă în cele două pagini cît mai mult material. Păcat că nu ne-am gîndit la treaba asta cînd am dat manifestul la cules.

Se pune acum întrebarea cîte mii de semne vor încăpea în cele două pagini. Formatul O. C. *trebuie să fie cel vechi* (dar titlul nu-l avem la Geneva ; ar fi de do-

rit să se comande un nou titlu, cât mai economicos, astfel ca să se piardă cât mai puțin spațiu ; de pildă, titlul să încapă într-un colț, și nu „să se întindă“ pe cele trei coloane).

Așteptăm un calcul precis al dimensiunilor, ca să știm câte petite vor intra.

Cel mai bine ar fi să trimiteți și corectura manifestului (a doua corectură) și modelele tuturor literelor, inclusiv ale celor mai mici.

Titlul O.C. (începînd cu numărul *viitor*) trebuie să indice și prețul : 10 cts. *, cred. În orice caz, *trebuie* să ni se trimită corectura *în pagini* a fiecărui număr.

Dacă am reuși, păstrînd vechiul format al O.C., să culegem *totul* cu petit, ar intra în două pagini vreo 40 000 de semne. În acest caz ar mai putea încăpea încă vreo două din articolele pe care le pregătim. (Dacă manifestul e *de ja* cules, dar cu literă necorespunzătoare etc., îl vom tipări separat.)

Vei avea mari speze cu corespondența : totul trebuie trimis în plic, și nu în banderolă. Ține socoteala spezelor poștale și ia din „fond“ (160 frs.), altfel te vei ruina !

Roagă-l pe Sioma să ne procure de la bundiști „*Sozialistische Monatshefte*“²⁹ (toate numerele de la începutul războiului) ; dacă e nevoie, le plătim și *g a r a n t ă m* (depunînd și o cauțiune dacă ni se cere) că le vom înapoia la data fixată.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P.S. Scrie-mi cînd *ar putea* fi gata numărul în două pagini al O.C. ? Zilele acestea țin un referat la Montreux (încă nu știu data precisă) și aș putea să trec pe la voi *dacă* va fi nevoie³⁰.

*Scrisă la 18 octombrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* — centime. — *Nota trad.*

17

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Îți trimit celelalte articole. Totul trebuie cules cu petit. Folosiți formatul *vechi* al O.C.

Ar fi de dorit să încapă 48 000 de semne.

- Ordinea : 1) declarația C.C. *,
 2) răspunsul social-democraților ruși,
 3) *împotriva curentului*,
 4) articolul cu privire la Internațională **,
 5) Internaționala și apărarea patriei,
 6) *Petersburg*. Scrisoare din Petersburg.
 7) R. V. Malinovski.

Trimite-ne neapărat numărul *paginat* înainte de a fi tipărit.

Luni țin un referat la Montreux : nu s-ar putea să trec pe la dv. ? Sau poate va fi gata mai devreme ?

Trimite-mi nota d-tale, dar nu cred să se potrivească cu conținutul *primului* număr. Poate să amânăm pentru nr. 2 ? ⁸¹

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 20 octombrie 1914
 Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
 în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

18

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Ne-a încurcat rău zețarul !! A promis că luni va fi gata manifestul, iar azi e vineri. E ceva scandalos !

* Este vorba de manifestul C.C. al P.M.S.D.R., intitulat „Războiul și social-democrația din Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 13—22). — *Nota red.*

** Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Situația din Internaționala socialistă și sarcinile ei“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 35—41). — *Nota red.*

— Și întotdeauna are să fie așa ??

— În ce privește adresa care trebuie indicată în ziar, mă întreb dacă face să luăm o *căsuță poștală*. Într-adevăr, asta (1) te-ar obliga să faci sute de drumuri degeaba, iar (2) autoritățile tot ar ști *cine* a luat căsuța poștală. Gîndește-te dacă n-ar fi mai bine să punem adresa : Bibliothèque russe — *pentru redacția O.C.*

Să ne gîndim la această soluție.

Nicolet, spun unii, *e nepotrivit* pentru păstrare și transmitere de bani etc.

Ordinea articolelor ți-am comunicat-o : nu ne trimite toate corecturile o dată, trimite-le eşalonat. În cazul acesta nu va trebui să pierdem *două* zile (enorm de mult) cu trimiterea corecturii în pagini (dacă o expediezi *expres*, o zi e prea de ajuns).

Așteptăm cu nerăbdare corecturile.

Luni voi ține un referat la Montreux, iar marți la Zürich. La Geneva nu mă duc.

Multe salutări și urări de bine.

Al d-tale, *Lenin*

Chiar acum am primit scrisoarea d-tale. În ceea ce-i privește pe Jaurès și pe Frank, e mai bine să amînăm deocamdată. Trebuie să mai așteptăm. Ar fi penibil să-i înjurăm pur și simplu, iar să-i laudăm nu avem pentru ce. Am hotărît ca deocamdată să ne abținem.

Dar ce se aude cu corecturile ??? Întotdeauna are să dureze atîta ? Ultimul număr al O.C. a apărut în decembrie 1913, și anume nr. 32. Înseamnă că acum trebuie să apară nr. 33.

*Scrisă la 23 octombrie 1914
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

27. X. 1914

Scumpe prieten,

Am primit acum cea de-a doua scrisoare a d-tale și mă așez să-ți scriu.

Îți mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea cu privire la evenimentele din Petersburg³². Vom scoate din ea o admirabilă corespondență pentru O.C., care urmează să apară zilele acestea; după ce va apărea, ți-l vom trimite. Așteaptă-l. Așteaptă și sosirea numărului următor. Trebuie să rămâi la Stockholm pînă cînd va fi bine pus la punct transportul prin Stockholm pentru scrisori (1), oameni (2) și publicații (3). În acest scop trebuie să pregătești sistematic un bun om de legătură la Stockholm și să-l pui la încercare. Este oare tovarășa Skovno indicată pentru treaba asta? Ea prezintă avantajul că e bolșevică. Nu va trece de partea cealaltă. Dar este ea pricepută, descurcăreață, punctuală?

Mă bucur din suflet dacă e adevărat că tovarășa Kollontai se situează pe poziția noastră, după cum mă bucur și de faptul că Martov conduce admirabil (în linii generale) gazeta „Golos” de la Paris. Tare mă tem însă că Martov (și cei de o seamă cu el) vor trece... pe poziția lui Kautsky și Troelstra. Pe Kautsky îl detest și-l disprețuiesc acum mai mult decît pe toți ceilalți: e de o fățărnicie meschină, josnică și plină de sine. Nu s-a întîmplat nimic, pretinde el; principiile n-au fost încălcate, toată lumea este în drept să-și apere patria. Internaționalismul, vedeți dv., constă tocmai în aceea ca muncitorii din toate țările să tragă unii în alții „în numele apărării patriei”.

A avut dreptate Rosa Luxemburg care a scris mai de mult că o trăsătură proprie lui Kautsky este „servilismul lui în calitate de teoretician”, slugărnicia, ca să ne exprimăm mai pe șleau, slugărnicia față de majoritatea partidului, față de oportunism. *Nimic* nu e mai dăunător și mai periculos pen-

tru independența *ideologică* a proletariatului decât această meschină automulțumire și această mîrșavă fățărnicie a lui Kautsky, care vrea să estompeze și să cocoloșească totul, să liniștească cu sofisme și cu fraze pseudosavante conștiința răscolită a muncitorilor. Dacă va reuși să facă acest lucru, Kautsky va deveni principalul purtător al putreziciunii burgheze în mișcarea muncitorească. Iar Troelstra va fi de partea lui ; o, acest Troelstra e un oportunist mai dibaci decât „bunul“ bătrînel Kautsky ! La ce manevre n-a recurs acest Troelstra pentru a izgoni pe oamenii cinștiți și pe marxistii (Gorter, Pannekoek, Wijnkoop) din partidul olandez !! N-am să uit niciodată ce mi-a spus despre Troelstra Roland-Holst cînd a venit o dată la mine la Paris : „ein hundsgemeiner Kerl“ (gredin pe franțuzește)*... Îmi pare rău că ai stricat orzul pe gîște³³..., Troelstra + canaliile oportuniste din Vorstand**-ul german urzesc acum o intrigă murdară în scopul de a cocoloși totul. Bagă de seamă să nu cazi fără să vrei victimă acestei intrigi !! Să nu-i ajuți involuntar pe acești odioși dușmani ai mișcării muncitorești, care într-o perioadă de criză apără „pe plan teoretic“ șovinismul și se dedau la un joc diplomatic meschin și dezgustător. Singurul care a spus muncitorilor adevărul, deși cu jumătate de gură și uneori în chip cam stîngaci, este Pannekoek, al cărui articol ți l-am trimis (trimite-l în traducere tovarășilor din țară)³⁴. Cuvintele lui că, dacă „conducătorii“ Internaționalei ucise de oportuniști și de Kautsky se vor întruni acum și se vor apuca „să lipească“ spărtura, încercarea lor „va fi lipsită de orice însemnătate“, aceste cuvinte sînt *singurul* lucru pe care-l poate spune un socialist. Acesta este *adevărul*. E trist, dar adevărat. Iar muncitorii au nevoie acum mai mult decât oricînd de adevăr, de întregul adevăr, și nu de murdare manevre diplomatice, nu de un joc „de-a lipitul“, nu de o cocoloșire a răului prin rezoluții ambigue.

Pentru mine e clar că alde Kautsky, Troelstra și Vander-velde (poate plus $x + y + z$ sau minus x, y, z , asta n-are

* — un ticalos, un nemernic. — *Nota trad.*

** — conducerea, sau C.C. — *Nota trad.*

importanță) urzesc acum intrigi în acest scop. Mutarea Biroului internațional în Olanda este tot o intrigă a aceluiași ticăloși.

Eu mă voi feri atât de ei, cât și de intriga lor și voi sfătui pe reprezentantul nostru în Biroul socialist internațional (Litvinoff, 76, High Street. Hampstead. London. N. W.) să procedeze la fel, și tot așa te sfătuiesc și pe d-ta.

„Să nu iei parte la sfatul celor nedrepti“³⁵; nu te încrede în Troelstra etc. etc., ci dă-le un ultimatum scurt: acesta e manifestul Comitetului nostru Central (tezele prelucrate; și-l vom trimite tipărit zilele astea) în legătură cu războiul: vrei să-l publicăți în limba voastră?? Nu? Atunci adieu*, drumurile noastre se despart!

Dacă Kollontai e de partea noastră, roag-o să ne ajute „să dăm drumul“ acestui manifest și în alte limbi. Caută să faci cunoștință cu *Höglund*, un tânăr social-democrat suedez, conducătorul „opoziției“, și citește-i manifestul nostru (referă-te la mine; ne-am cunoscut la Copenhaga)³⁶. Vezi dacă nu există aici o apropiere *ideologică* (el nu e decât un antimilitarist naiv, sentimental; tocmai acestor oameni trebuie să le spunem: ori admiteți lozinca războiului civil, ori rămâneți alături de oportuniști și de șoviniști).

În Rusia, sarcina noastră centrală este acum aceea de a organiza riposta ideologică împotriva oportuniștilor din Internațională și împotriva lui Kautsky. Aici e totul. Dar în acest caz nu va trece oare Martov de partea cealaltă??... Mă tem că da!...

Cu o prietenească strângere de mână,

al d-tale, *Lenin*

Expedită din Berna la Stockholm

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

* — adio. — *Nota trad.*

CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV

Für Alexander *

Scumpe prieten,

Peste două-trei zile vei primi Organul nostru Central și atunci, sper, vom ajunge la o deplină „armonie“ de vederi. Mă cam tem, și-o spun deschis, ca unii pași făcuți de d-ta să nu fie interpretați în sensul că ocolești pe reprezentantul nostru oficial în Biroul socialist internațional, Mr. Litvinoff. 76. High Street. Hampstead. London. N. W. O asemenea interpretare ar fi, firește, o răstălmăcire făcută cu rea-credință, dar trebuie să fii totuși prudent.

Troelstra te-a tras pe sfoară sau te-a indus în eroare. El este un arhioportunist și un intrigant în serviciul celui mai odios centru al celor mai odioși dintre oportuniști: social-democrații germani (în frunte cu Kautsky, care-i apără prin mijloace odioase), cu mîrșavul lor Vorstand. Noi nu vom participa la nici un fel de conferințe, la nici un fel de acțiuni inițiate de acești ticăloși, ci vom sta deoparte: să se compromită singuri! Și, din moment ce s-au compromis o dată, se vor compromite și de acum înainte. Francezii le-au și respins intrigile, iar fără francezi va rezulta doar o comedie mîrșavă a unor ticăloși mîrșavi.

După toate aparențele, Larin te păcălește fără pic de rușine. Din moment ce-și exprimă „încrederea“ în Vorstandul german, înțeleg de ce Troelstra „a luat act“ de declarația lui. Nici că se putea altfel!! Încredere în cei mai mîrșavi dintre oportuniști!!! Pentru Dumnezeu, îndreptați ce se mai poate îndrepta acolo și nu vă exprimați — nici direct, nici indirect — nici cea mai mică încredere în oricare dintre oportuniști, fie ei germani sau francezi. Panneckoek are dreptate: Internaționala a II-a e moartă de-a binelea. Au ucis-o oportuniștii (și nu „parlamentarismul“, cum s-a exprimat stîngaci Panneckoek). „Lipirea“ divergențelor nu este decît o intrigă meschină și noi nu trebuie să participăm în nici un fel, nici direct, nici indirect, la această intrigă.

* — Pentru Alexandru. — Nota trad.

Vom căuta să-ți trimitem în curînd cîteva manifeste. Nu pleca, ai răbdare. Pune la punct toate chestiunile despre care ți-am scris, așteaptă pînă ce O.C. va ajunge în Rusia și pînă vom realiza o înțelegere *deplină* și cu colegii din Rusia (și cu Kamenev, și cu ceilalți) după ce aceștia vor fi primit O.C. Înainte de realizarea tuturor acestor lucruri, nici vorbă nu poate fi de plecarea d-tale. Deocamdată, mutarea noastră ar fi prematură³⁷. Informează-te, printre altele, dacă în Suedia se pot tipări publicații social-democrate (cum ar fi Organul nostru Central).

Bietul Gorki ! Ce păcat că s-a compromis semnînd mîrșava fițuică a liberalilor din Rusia³⁸. În aceeași mlaștină au alunecat și Meșkovski, și Plehanov etc. (împreună cu Maslov și cu Smirnov).

Procură-ți neapărat și citește (sau roagă pe cineva să-ți traducă) cartea lui Kautsky „Weg zur Macht“ * ; să vezi ce scria el acolo despre revoluția din timpurile noastre ! !

Iar acum în ce hal de ticăloșenie a ajuns lepădîndu-se de toate acestea !

În prezent, sarcina noastră este să ducem un război necruțător împotriva șovinismului camuflat (sub paravanul frazelor pe tema apărării „patriei“ etc.), și îndeosebi împotriva „șovinismului socialist“ al lui Plehanov, Guesde, Kautsky (cel mai ticălos dintre toți, un fățarnic !) & Co. Preconizînd revoluția (revoluția burgheză în Rusia și revoluția socialistă în Occident), noi o propovăduim și în timpul războiului. Lozincă noastră este războiul civil. Toate discuțiile pe tema că această lozincă nu ar fi potrivită etc. etc. sînt sofisme de cea mai pură speță. Noi nu putem „face“ revoluția, dar propagăm ideea de revoluție și lucrăm în această direcție. În fiecare țară trebuie să fie desfășurată în primul rînd lupta împotriva șovinismului din țara *respectivă* ; trebuie trezită ura față de guvernul *propriu* și lansate apeluri (repetate, insistente, multiple, neîncetate) către muncitorii din țările beligerante, chemîndu-i la solidaritate, la război civil împotriva burgheziei.

Nimeni nu poate să garanteze cînd anume și în ce măsură „se va adevăra“ în practică această propagandă : *n u a s t a*

* — „Drumul spre putere“. — *Nota trad.*

importă (numai niște sofști mârșavi renunță la agitația revoluționară sub cuvînt că nu se știe cînd va veni revoluția). Ceea ce importă e ca aceasta să fie *linia* activității noastre. *Numai* o activitate de acest fel este socialistă, și nu șovinistă. Și *numai* ea va da roade socialiste, roade revoluționare.

Lozinca păcii e absurdă și greșită în momentul de față (*mai ales* după ce *au trădat* aproape toți conducătorii, inclusiv Guesde, Plehanov, Vandervelde, Kautsky). Ea ar însemna în fapt o văicăreală de filistini. Noi însă trebuie să rămînem revoluționari și *pe terenul militar*. Și în rîndurile armatei trebuie să propagăm *ideea de luptă de clasă*.

O caldă strîngere de mînă. Scrie-mi mai des.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 31 octombrie 1914
Expedită din Berna la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

21

CĂTRE REDACȚIILE ZIARELOR „VORWÄRTS” ȘI WIENER „ARBEITER-ZEITUNG”

Stimați tovarăși,

Zilele acestea „Vorwärts” a publicat, în legătură cu referatul ținut de mine la Zürich pe tema „Războiul și socialismul”³⁹, o notiță sumară în care referatul meu este prezentat într-o lumină cu totul falsă. Notița dă impresia că eu m-aș fi limitat la o critică îndreptată împotriva țarismului. În realitate însă, convins fiind că e de datoria socialiștilor din fiecare țară să ducă o luptă necruțătoare împotriva șovinismului și patriotismului din propria lor țară (și nu numai din țara inamică), am atacat vehement țarismul și în legătură cu aceasta am vorbit despre libertatea Ucrainei. Dar sensul raționamentelor mele rămîne complet denaturat atunci cînd nici nu se pomenește măcar că am vorbit despre falimentul Internaționalei a II-a și despre oportunism, cri-

ticînd totodată poziția social-democrației germane și austriece. Nouă zecimi din referatul meu, care a durat două ore, au fost consacrate acestei critici.

V-aș rămîne foarte îndatorat dacă ați putea publica aceste completări în „Vorwärts“ (respectiv...).

Cu salutări social-democrate...

Scrisă între 11 și 21 noiembrie 1914
Expedită din Berna
la Berlin și la Viena

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

22

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

14. XI. 1914

Scumpe prieten,

M-am bucurat nespus de mult primind de la d-ta știrea că O.C. a fost primit și că va ajunge acolo unde trebuie.

Cît privește cuvîntarea d-tale la congresul social-democrațiilor suedezi, pot să-ți dau un singur sfat: ori să nu iei de loc cuvîntul, ori să spui că saluți partidul frățesc al muncitorilor suedezi și-i dorești mult succes *în spiritul social-democrației revoluționare internaționale*⁴⁰. Dacă nici *atîta lucru* nu se poate spune acolo, nu merită să iei cuvîntul. Iar dacă se poate, ar fi, bineînțeles, mai bine să adaugi că muncitorii ruși (1) și-au exprimat punctul de vedere prin intermediul fracțiunii social-democrate, care *nu* a votat bugetul; (2) că ei scot proclamații *ilegale* la Petersburg, la Riga, la Moscova și în Caucaz; (3) că organul partidului lor, Comitetul Central și Organul Central au luat atitudine împotriva oportunismului internațional.

„Se cade“ să facem așa ceva? — Hm... Lui Branting, desigur, n-o să-i facă plăcere, dar nici nu vrem să fim „pe placul“ oportuniștilor. Dacă ți se vor acorda 10—12 minute și *libertatea* cuvîntului, trebuie să vorbești *împotriva* oportunismului german (și a altora), fără a te

atinge, bineînțeles, cîtuși de puțin de social-democrații suedezi sau de „tinerii“ lor etc. Despre refacerea Internaționalei *nu* te sfătuiesc să vorbești nici direct, nici indirect. Îți trimit un articol (foarte bun!) pe această temă (tradu-l și trimite-l în Rusia). În problema refacerii Internaționalei vom păstra tăcere și vom fi rezervați. Trebuie să mai așteptăm. La germani au început să se miște elementele de *stînga*⁴¹; *dacă* la ei se va produce o sciziune, *atunci* Internaționala va fi, poate, salvată de la descompunere...

În ceea ce privește lozinca „păcii“, te înșeli cînd crezi că burghezia nici nu vrea să audă de așa ceva. Astăzi am citit revista engleză „Economist“. Burghezii *deștepți* din această țară avansată sînt *pentru* pace (desigur în interesul *întăririi* capitalismului)⁴². Dar noi nu trebuie să oferim posibilitatea de a fi confundați cu micii burghezi, cu liberalii sentimentali etc. A sosit timpul *baionetei*. Asta-i realitatea și, ca atare, trebuie să folosim în luptă *o astfel de armă*.

Mîine-poi_mîine lozinca păcii va fi îmbrățișată de burghezia *germană*, și în special de *oportuniști*. Noi trebuie să propagăm lozinca *proletariatului revoluționar*, care e capabil să *lupte* pentru *propriile* sale țeluri, ceea ce nu e altceva decît războiul civil. E și aceasta o lozincă *foarte* concretă și *numai ea* scoate la iveală, fără greș, principalele orientări: pentru cauza proletariatului sau pentru cauza burgheziei.

Cît privește datoria față de suedezi, nici eu și nici Nadejda Konstantinovna nu ținem minte absolut nimic. *Se prea poate* totuși ca eu să nu fi știut sau să fi uitat⁴³. De aceea o scrisoare amabilă, de mulțumire, care să sugereze ideea unei „donări“ a sumei datorate, ar fi cît se poate de binevenită. Cred că ar fi indicat s-o trimiți chiar d-ta, de pildă în numele Comitetului din Petrograd și al *cîtorva* deputați social-democrați care să-ți dea un mandat în acest sens la Petersburg. Ar fi, cred eu, forma cea mai nimerită. Și în privința împrumutului socot că trebuie să procedezi în același mod. Nu te-aș sfătui să recurgi la o scrisoare din partea mea (asta ar stîrni intrigi „fracționiste“!!!). Dacă *însiști* neapărat, îți voi trimite o asemenea scrisoare, dar

eu cred că nu trebuie. *Fără* mine vei obține *mai ușor*, crede-mă! Referă-te la Petrovski, cere (dacă e nevoie) o scrisoare de la el; zău că e mai bine așa!

Cu o cordială strângere de mână și cu cele mai bune urări,
al d-tale, *N. Lenin*

P. S. Dacă manifestul C.C. (din nr. 33 al O.C.) va fi tradus de Kollontai în limba germană, nu ne-ai putea trimite și nouă o copie?

P. S. În legătură cu lozinca „păcii”. Interesantul articol semnat de Bernstein în ultimul număr din „Neue Zeit” arată că în Anglia, a cărei burghezie este deosebit de deșteaptă, de liberă etc., există un curent *pentru pace* din punctul de vedere al ultraoportunismului, în sensul că pacea garantează mai bine „pacea socială”, adică *subordonarea* proletariatului față de burghezie, potolirea lui și *prelungirea* existenței capitalismului. La Bernstein, această idee nu apare dezvoltată. Dar probabil că în rîndurile *burghezilor* liberali și radicali din toate țările sînt mulți amatori de pace *de acest soi*. Adaugă la toate acestea (1) că *toți* șoviniștii se pronunță și ei pentru pace (însă *cu ce condiții!*), pe cînd în presa legală, supusă cenzurii, *nu ni se va permite* să vorbim de condițiile noastre!! (2) că *curtea* germană și cea rusă (în secret astăzi, pe jumătate fățiș mîine) acționează în direcția unei păci separate între ele; (3) că toți burghezii și mic-burghezii sentimentali sînt „pentru pace” dintr-un punct de vedere antirevoluționar, filistin, servil etc.

Mă întreb, așadar, cui îi folosește acum în mod *obiectiv* lozinca păcii? În orice caz nu propagării ideilor proletariatului *revoluționar*! Nu ideii *folosirii* războiului pentru *grăbirea* prăbușirii capitalismului!

Adaugă la toate acestea victoria oportuniștilor șovini aproape în toate țările; numai acestora le va oferi lozinca păcii *posibilitatea de a ieși din încurcătură!*

Expedită din Berna la Stockholm

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”. vol. II

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Din suflet te rog să mă ierți că am întârziat atît de mult cu răspunsul : am fost ocupat cu un articol urgent pentru Granat. Pot să-ți comunic vestea plăcută că O.C. a ajuns într-unul dintre punctele din apropierea graniței și, pe cît se pare, în curînd va fi transportat peste graniță. Felicitările mele ! Și încă o dată multe mulțumiri pentru toată grija cu care ai lucrat pentru ziar ! Ne gîndim să ne apucăm curînd de numărul următor. Primul număr se difuzează bine. (Mă tem că articolul d-tale referitor la alegerile din Elveția nu se va potrivi prin *conținutul* său : l-am dat unui coleg spre examinare.) Zilele acestea îți voi trimite nr. 265 (din 13. XI. 1914) al ziarului „La Sentinelle“, care apare la La Chaux-de-Fonds. El conține o expunere prescurtată a manifestului apărut în O.C. Ar fi de dorit să publicăm același lucru într-un ziar din Geneva !!

Multe urări de bine din partea Nadejdei Konstantinovna și a tuturor prietenilor de aici.

Al d-tale, V. U.

*Scrisă la 14 noiembrie 1914
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE SECRETARUL DE REDACȚIE
AL PUBLICAȚIILOR GRANAT

Berna, 17. XI. 1914

Mult stimat confrate,

Astăzi v-am expediat pentru dicționar, recomandat, în banderolă, articolul despre Marx și marxism. Nu mie îmi revine să apreciez în ce măsură am reușit să rezolv sarcina dificilă de a înghesui expunerea în cadrul a 75 000 de litere

Самым важным реактивом
издание Гранат.

Берлин, 12/ХІ 1914.

Многочисленным коллегам!

Самым важным реактивом Гранат
дальнейшего развития его содержания и
качества и марксиста. Не имеет смысла,
наоборот имеет значение решение
вызвать в Берлине конференцию в рамках
книжки или или или. Задача,
что инициативу инициативы инициативы
сформировать (15.000 рубль инициативы),
и в Берлине для инициативы сущности
сущности рамках направления (ко-
нечно, с инициативой за инициативу).
Можно было бы инициативу инициативы
и инициативы инициативы и инициативы
инициативы, инициативы инициативы инициативы

sau cam așa ceva. Menționez că am fost nevoit să comprım bibliografia (mi s-a cerut ultimativ să mă limitez la 15 000 de litere) și a trebuit să aleg *esențialul* din diversele curente (dând preferință, firește, celor care sînt *alături* de Marx). Mi-a venit greu să mă decid a renunța la multe *citate* din Marx. Eu socot că citatele sînt foarte importante într-un dicționar (mai ales în problemele cele mai controversate ale marxismului, din care fac parte, în primul rînd filozofia și problema agrară). Cititorii dicționarului trebuie să aibă la îndemîină toate enunțurile mai importante făcute de Marx, altfel dicționarul nu și-ar atinge scopul ; așa mi se pare mie. Nu știu, de asemenea, dacă expunerea vă va satisface sub aspectul cerințelor cenzurii : dacă nu, poate că am reuși să cădem de acord în privința *modificării* unor pasaje în spiritul acestor cerințe. În ceea ce mă privește, atîta timp cît redacția nu mi-a cerut acest lucru în mod ultimativ, nu m-am putut hotărî „să corectez“ pentru cenzură o serie de citate și de teze ale marxismului.

Sper că veți avea amabilitatea să mă înștiințați imediat de primirea articolului, fie și printr-o carte poștală. V-aș ruga ca onorariul ce mi se cuvine să fie expediat cît mai curînd pe adresa : d-lui Mark Timofeevici *Elizarov*, Prospectul Greceski, nr. 17, ap. 18. *Petrograd* (expedierea lor în străinătate în timp de război ar necesita cheltuieli suplimentare pentru schimbul de valută și mi-ar fi extrem de dezavantajoasă).

Primiți asigurarea stimei mele.

V. Ilin

P. S. Deoarece din cauza războiului biblioteca mi-a rămas în Galiția ⁴⁴, n-am avut posibilitatea să găsesc unele citate din lucrările lui Marx în traducere rusă. Dacă socotiți că acest lucru *este necesar*, n-ați putea găsi pe cineva la Moscova care să facă treaba asta ? (Eu socot că e de prisos.) În treacăt fie zis, aș fi foarte bucuros dacă s-ar putea să-mi trimiteți articolul în pagini, comunicîndu-mi totodată dacă pot face în ele modificări *de amănunt*. Dacă nu e posibil să-mi trimiteți corectura, sper că veți avea amabilitatea să-mi trimiteți articolul în coală.

Adresa mea este : Herrn Wladimir Uljanow. 11. Distelweg. 11. Bern.

Expedită la Moscova

*Publicată pentru prima dată
în 1923, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 6—7*

Se tipărește după manuscris

25

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI *

Dragi prieteni,

Zațul mai este intact (nu a fost împărțit) ? ⁴⁵ Să știți că tirajul a fost prea mic. Dacă zațul încă n-a fost împărțit, răspundeți-ne (imediat) și noi vom hotărî ce-i de făcut.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 18 noiembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

26

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Te rog să iei măsurile necesare pentru tragerea unui supliment de tiraj de 1 000 de exemplare, după care se poate proceda imediat la împărțirea zațului; scrie-ne când poate să înceapă culegerea numărului viitor **. E pe jumătate scris.

Salutări ! Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 20 noiembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Această scrisoare e un adaos la o scrisoare trimisă de N. K. Krupskaja. — *Nota red.*

** Este vorba de nr. 34 al ziarului „Soțial-Demokrat”. — *Nota red.*

27

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI *

Chiar acum am primit scrisoarea dv. Cine-i porc : Sig sau Plehanov ? Sau amîndoi ? Vă rog să scrieți mai amănunțit. Dată fiind mîrșava agitație naționalistă pe care o desfășoară Plehanov, vă rog *foarte* mult să depuneți *toate* eforturile pentru a organiza un referat în limba *franceză* pe tema : „Diversele curente din rîndurile socialiştilor ruși în ceea ce privește atitudinea față de război“, referat care va fi ținut de Inessa.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 21 noiembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, voi. XI*

Se tipărește după manuscris

28

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Nu știu cîtă hîrtie subțire aveți (care în fond nu ne costă nimic). Tipăriți jumătate pe hîrtie subțire. Scrieți-ne *pentru cîte numere* aveți astfel de hîrtie. Dacă e multă (probabil că se mai poate procura la Paris) și dacă e acceptabilă în condițiile de aici, vom mări procentul de hîrtie subțire.

Cu bine ! Al d-tale, *Lenin*

Materialul îl vom trimite mîine. Oricum, împărțirea zațului va mai lua timp.

Ai primit „La Sentinelle“ ? crezi că vei reuși să publici ?

*Scrisă la 22 noiembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Această scrisoare este un adaos la o scrisoare trimisă de N. K. Krupskaja. — *Nota red.*

29

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți trimitem o parte din materialele pentru nr. 34 (aproximativ 25 000 din 45 000). Restul mîine sau poimîine.

(Avem prea mult material : ne gîndim să scoatem imediat și nr. 35.)

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 25 noiembrie 1914
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

30

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

25. XI

Scumpe prieten,

Aseară am citit în presă că în împrejurimile Petrogradului au fost arestate 11 persoane (printre care și 5 membri ai Frațiunii M.S.D. din Rusia ⁴⁶), iar astăzi, într-o telegramă adresată lui Branting, am cerut ca d-ta să afli (le cas échéant *, prin intermediul finlandezilor) dacă au fost ridicați, arestați 5 membri ai Frațiunii muncitorești social-democrate din Rusia.

Dacă e adevărat, atunci e rău de tot !

În acest caz, plecarea d-tale în Danemarca ar fi și mai inadmisibilă. În general, protestez cu toată tăria împotriva unei asemenea mutări. Tocmai în momentul de față trebuie să te afli personal la Stockholm, pentru a organiza legături mai bune, mai frecvente, mai largi. Asta e o treabă grea ! ea cere un om cu experiență și care să cunoască bine cel

* — dacă se va ivi ocazia. — *Nota trad.*

puțin o limbă străină. *Ea nu poate* fi lăsată pe seama „oricui“.

Dacă (din cauza poliției) nu te vei simți în siguranță la Stockholm, va trebui să te ascunzi în împrejurimile orașului, în vreun sătuc (ceea ce e destul de ușor, căci la ei sînt telefoane peste tot). Cred că nici pentru Kollontai n-ar fi prea greu să vină curînd incognito la Stockholm sau în vreun tîrg din împrejurimi.

În curînd vom scoate nr. 34 al O.C., iar apoi și nr. 35.

Răspunde-mi cît mai grabnic. Toate scrisorile d-tale se primesc. Am primit și Documentul ⁴⁷ lichidatorilor (răspunsul lor către Vandervelde), pentru care îți mulțumim.

Aștept știri. Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 25 noiembrie 1914
Expediată din Berna la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

31

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit materialul pentru O.C.

Dacă nu va încăpea în întregime, roagă-l pe zețar să ne spună *precis* cît material prisosește. Vom scoate cîte ceva ; în primul rînd, vom amîna nota cu privire la Vandervelde (pe care am și trimis-o).

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 26 sau la 27 noiembrie
1914*

Expediată din Berna la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți mai trimit niște materiale.

Vom scoate două numere unul după altul. Avem prea mult material. Articolul privind arestarea participanților la întrunirea cu membrii Frațiunii muncitorești social-democrate din Rusia este gata și trebuie să intre neapărat în nr. 34, dar noi îl mai reținem deocamdată, pentru că așteptăm răspuns la o telegramă (nu știm dacă cei 5 deputați au fost sau nu arestați).

Mă bizui pe spusele d-tale că *sînt suficiente litere pentru două numere*: de aceea dispuneți ca zețarul să culeagă tot materialul, iar noi vă vom comunica zilele astea ce intră în nr. 34 și nr. 35 (dacă nu sînt suficiente litere pentru ambele numere, scrie-ne *imediat*).

Al d-tale, *Lenin*

Trimite-ne corectura.

*Scrisă înainte de 28 noiembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

28. XI. 1914

Scumpe prieten,

Azi am primit de la Branting o telegramă în care se arată că „ziarele *confirmă* arestarea celor cinci deputați“. Mă tem că nu mai poți pune la îndoială faptul arestării lor!

E o știre îngrozitoare. Guvernul a hotărît, probabil, să

se răzbune pe Fracriunea muncitorească social-democrată din Rusia și nu se va da în lături de la nimic. Trebuie să ne așteptăm la tot ce e mai rău : falsificări de documente, contrafaceri de acte, strecurări de „corpuri delictive”, mărturii mincinoase, judecată cu ușile închise etc. etc.

Cred că fără asemenea procedee guvernul n-ar putea obține condamnarea lor.

Nu s-ar putea încerca să se afle numele celor 6 persoane arestate ?

A scăpat oare K. * ?

În orice caz, munca partidului nostru a devenit acum de o sută de ori mai anevoioasă. Și, totuși, o vom continua ! „Pravda”⁴⁸ a educat mii de muncitori conștienți, din rîndurile cărora, în pofida tuturor greutăților, se va forma din nou un colectiv de conducători : Comitetul Central din Rusia al partidului. Acum este deosebit de important să rămîi la Stockholm (sau în *apropiere* de Stockholm) și să depui toate eforturile pentru stabilirea de legături la Petersburg. (Scrie-mi dacă ai reușit să obții un împrumut ; în ultima mea scrisoare am pus un bilețel pentru d-ta în legătură cu această chestiune. Dacă n-ai reușit să obții bani cu împrumut și nici n-ai de unde să-i procuri, cred că îți vom putea trimite ceva bani ; scrie-mi mai amănunțit.)

La Zürich se anunță că în decembrie începe să apară ziarul „Otkliki” (lichidatorii + Troțki probabil). La Paris a început să apară cotidianul eserist „Mîsl” (frazologie *arhiplată* plus jocul de-a „stîngismul”)⁴⁹. O avalanșă de ziare, frazeologie de intelectuali care astăzi sînt rrevoluționari, dar mîine... ? (mîine se vor *împăca* cu alde Kautsky și Plehanov, cu „intelectualitatea lichidatoristă patriotică-șovinistă-oportunistă” din Rusia)...

Ei n-au avut și nu au nici un reazem în rîndurile clasei *muncitoare* din Rusia. Nu putem avea încredere în ei nici cît negru sub unghie.

* L. B. Kamenev. — *Nota red.*

Îți strîng călduros mîna și-ți doresc multă *tărie sufletească*. Vremurile sînt grele, dar... vom ști să le facem față!

Al d-tale, *Lenin*

Expedită din Berna la Stockholm

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. 11

Se tipărește după manuscris

34

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Răspund pe puncte

- 1) anexez repartizarea articolelor pentru nr. 34 și 35
- 2) trimiteți corecturile
- 3) scoateți cîte 2 000 de exemplare
- 4) pe hîrtie subțire cîte 250 de exemplare (pînă o să mai sosească din Paris)
- 5) bani să *nu* trimiteți.

Scrieți-ne cît datorăm.

Comunicați-ne imediat cînd *pot* apărea nr. 34 și 35.

Datele de apariție care figurează în ziar trebuie să aibă între ele un interval de aproximativ o săptămînă.

Ziarele trebuie scoase imediat.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

<i>nr. 34</i>	<i>mii</i>	<i>nr. 35</i>	<i>mii</i>
1) Războiul și Frațiu- nea M.S.D.R. (La postul de luptă) . .	8	1) Șovinism și socia- lism*	12
2) Parola social-demo- crației revoluționare	15	2) Mîndria națională a velicorușilor** . .	9
		3) Studențimea înge- nuncheată	3

* Vezi V. I. Lenin. „Șovinism mort și socialism viu (Cum să restabilim Internaționala?)” (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 97—104). — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. „Mîndria națională a velicorușilor” (Opere complete, vol. 26, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 105—109). — *Nota red.*

3) Un glas din Germania*	4	Rezoluția gruzină ⁵⁰	2
4) Iordanski	4	Foileton la subsol :	
5) Gorki**	2	Internaționala și „a-părărea patriei“ .	14
6) Femeia și războiul***	5	Cronică petersburgheză	
7) Cronică petersburgheză (comentarii pe marginea unui document lichidatorist) .	5 ^{1/2}	Scrisori din Petersburg din 10 și 11. X	5 ^{1/2}

Dacă *va trebui* scos ceva, vom scoate din nr. 34 „Un glas din Germania“, iar din nr. 35 „Rezoluția gruzină“; dacă în calculul nostru s-a strecurat o eroare apreciabilă, scrieți-ne imediat.

Scrisă la 28 noiembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă și stimată tovarășă,

Vă mulțumesc foarte mult pentru apelul pe care mi l-ați trimis⁵¹ (pentru moment nu pot face altceva decât să-l transmit reprezentantelor de aici ale redacției revistei „Rabotnița“⁵²; ele au și trimis Clarei Zetkin o scrisoare, pe cât se pare, cu același conținut ca apelul dv.), precum și pentru oferta de a trimite știri despre Anglia spre a fi publicate în O.C. Eu port corespondență cu tovarășul de la Londra (Mr. Litvinoff) care reprezintă C.C. al partidului nostru în B.S.I., dar se înțelege că, cu cât vom avea mai multe legături cu reprezentanții părții de stînga a Interna-

* Vezi V. I. Lenin. „Un glas din Germania despre război“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 93—94). — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. „Către autorul cântecului șoimului“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 95—96). — *Nota red.*

*** Punctele 2—6 au fost scrise de o persoană care n-a putut fi identificată. — *Nota red.*

ționalei, cu atât va fi mai bine. Sînt întru totul de acord cu dv. că între acești reprezentanți trebuie să existe legături mai strînse, un viu schimb de păreri. Și tocmai în acest scop îmi voi îngădui să profit de amabila dv. scrisoare pentru a continua discuția pe care ați început-o.

Dv., pe cît se pare, nu sînteți întru totul de acord cu lozinca războiului civil, ci îi rezervați un loc, ca să zic așa, subordonat (și poate chiar condiționat) după lozinca păcii. Totodată subliniați că „noi trebuie să lansăm o lozincă în stare să-i unească pe toți“.

Vă mărturisesc că mai mult ca de orice mă tem în momentul de față tocmai de asemenea unificări de-a valma, care, după convingerea mea, sînt deosebit de periculoase și de dăunătoare pentru proletariat. Se știe doar că și Kautsky a fabricat, în „Die Neue Zeit“, o teorie ultra-„unificatoare“⁵³ ... *

Scrisă între 28 noiembrie

și 8 decembrie 1914

Expedită din Berna la Copenhaga

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după manuscris

36

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți trimit textul comunicatului oficial, primit astăzi, cu privire la arestări (cu rugămintea de a-l restitui neapărat).

Acest text trebuie introdus în articolul de fond (în locul textului pe care l-am trimis), scoțîndu-se totodată din articol pasajele în care se spune că nu știm dacă deputații au fost arestați etc.

Răspundeți măcar printr-o carte poștală (dacă ați primit scrisoarea de față).

Cînd poate apărea nr. 34

și nr. 35 ?

Acum trebuie să dăm zor : am primit un material e-x-

* Aici scrisoarea se întrerupe. — Nota red.

trem de interesant despre o „acțiune“ a Comitetului de organizare⁵⁴.

Deocamdată e secret.

Rezoluția gruzină trebuie *s c o a s ă*.

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 1 decembrie 1914
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

37

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Am primit O. C. E scos în condiții excelente. Multe salutări și mii de mulțumiri !

Alătur încă o notiță pentru nr. 35. Sper că se va găsi loc pentru ea.

Poate că mai intră și altceva ?

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Sioma, după câte știu, citește „Vorwärts“. N-ar vrea el să fie atît de bun să ne trimită *extrase* (sumare) din materialele mai interesante ? De pildă, din cele referitoare la conflictul dintre redacția „Vorwärts“ și Comitetul Central al sindicatelor ?⁵⁵ sau la referatul meu de la Zürich ?⁵⁶ sau la victoria oportuniștilor în Suedia etc. ? Numai știrile *cele* mai importante și numai *în câteva cuvinte*, pentru a putea urmări comportarea ziarului „Vorwärts“.

Idem în ceea ce privește ziarele social-democrate germane *din America*.

Le citește și pe acestea ?

*Scrisă între 5 și 12 decembrie 1914
Expedită de la Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

38

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți trimit corecturile.

Cu nr. 36 va trebui să mai așteptăm puțin... încă nu a fost scris și n-ar strica să mai zăbovim un pic..

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Am citit cu mult interes observațiile cu privire la „mândria națională”, dar... ..nu pot fi de acord. Șovinismul trebuie „pus în lumină” *sub diferite aspecte*⁵⁷.

Nota cu privire la *amânare* trebuie introdusă neapărat *.

‡ a se introduce :

Din lipsă de spațiu, se amână publicarea unei părți din material, a declarației lui Liebknecht etc.⁵⁸

Iartă-mă pentru graba cu care scriu !!

Manuscrisele, adică articolele, au fost prescurtate.

Scrisă la 9 decembrie 1914

Expediată din Berna la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

39

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Scumpe prieten,

Am primit scrisoarea d-tale în care mă înștiințezi că (duminică, astăzi e vineri) pleci la Copenhaga.

Scrie-ne (1) *de unde* ți-au parvenit veștile și zvonurile pe care ni le-ai transmis? Din care surse? Cine ți le-a transmis?

* În acest loc figurează în manuscris următoarea trimitere : „vezi ‡”, care se referă la altă trimitere : „ ‡ a se introduce”, făcută pe o filă separată, care conține textul notei de mai jos, destinată a fi inserată în ziar. — *Nota aed.*

(2) Ai în prezent surse proprii ? măcar o adresă la Petersburg ? Sau n-ai nici una ? Ai cui să scrii cifrat sau cu cerneală simpatică ? sau în prezent nu ai pe nimeni ?

Dacă nu ai legături, ai cel puțin *posibilitatea* de a le stabili ?

Dacă nu, trebuie să ne gândim *cum* și prin intermediul cui le-am putea stabili. Apoi i-ai scris lui Litvinov la Londra ?

Cuvîntarea lui Belenin la congresul din Suedia a fost *admirabilă*. În ceea ce privește expunerea de la Copenhaga (la conferința din ianuarie 1915) trebuie să începem să ne scriem.

Al d-tale, *Lenin*

Uljanow. Distelweg. 11. Berne (Suisse).

*Scrisă la 11 decembrie 1914
Expedită la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

40

CĂTRE M. V. KOBETŢKI

Stimate tovarăș,

Anexez o scrisoare pentru tov. „Aleksandr“.

Dacă încă nu a fost la dv., trimiteți-i o scrisoare prin poșta orășenească (adresa Fru Alexandra Kollontay. Poste restante. Kjobenhavn), arătînd că aveți o scrisoare pentru *Aleksandr* și că-l rugați să treacă pe la dv. *în cutare zi și la cutare oră*.

De ce nu ne scrieți ce *noutăți* sînt în mișcarea muncitorească din Scandinavia ? *Cine* și *cum* a protestat împotriva șovinismului socialiștilor ?

Scrieți.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă înainte de 16 decembrie 1914
Expedită din Berna la Copenhaga*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Stimată tovarășă,

Am primit scrisoarea dv. și anexa în limba engleză⁵⁹.
Mii de mulțumiri!

Vă trimit ambele materiale despre care-mi scrieți. Dacă le veți traduce și le veți expedia, rog să-mi comunicați ce soartă au avut.

Se zice că în „Hamburger Echo“ a apărut un articol de fond intitulat „Über unseren Verrat an der Internationale“*, în care se spune că germanii (adică canaliile oportuniste germane) sînt cu toții de acord și că Plehanov, Maslov și Ciheidze sînt de *partea lor*⁶⁰.

E adevărat? Și ce credeți dv. despre asta?

Cu cele mai calde salutări și urări de bine,

V. Ilin

P. S. Spuneți-i lui Aleksandr să facă cunoștință cu Kobetki : Kobezky, Kapelwej. 51⁴. Kjobenhavn VI, și să ia de la el scrisoarea pe care i-am trimis-o (lui Aleksandr).

E inutil să afișezi un frumos program de pioase deziderate de pace dacă nu pui totodată pe primul plan propaganda în favoarea organizației ilegale și a războiului civil al proletariatului împotriva burgheziei.

N. Lenin

Războiul european a adus un mare folos socialismului internațional, în sensul că a dezvăluit întreaga putreziciune, ticăloșie și mîrșăvie a oportunismului, dînd astfel un puternic imbold curățirii mișcării muncitorești de gunoii care s-a adunat în deceniile de dezvoltare pașnică.

N. Lenin

Scrisă înainte de 16 decembrie 1914
Expedită din Berna la Copenhaga

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după manuscris

* — „Cu privire la trădarea de către noi a Internaționalei“. — Nota trad.

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Scumpe prieten,

Am primit (eu și Nadejda Konstantinovna) o scrisoare de la Kollontai, la care îi vom răspunde curînd.

Scrisorile mele către d-ta se pierd, probabil, sau întîrzie : ți-am scris de cîteva ori pe adresa lui Kobețki. Interesează-te încă o dată.

Manuscrisul d-tale s-a primit ; ne gîndim să-l publicăm în O. C. (sau în broșură) ⁶¹.

Citești „Golos“ ? Acolo se și văd semnele unei cotituri din partea lui Martov ⁶², încercările lui Akselrod de „a-! împăca“ (pe Martov cu Südekum, adică cu Plehanov), iar alături Troțki se declară „împotriva“ „amnistiei“ !

Ce harababură ! Și tot ei ne reproșează nouă că sîntem „fracționiști“ (în timp ce ei înșiși tolerează social-șovinismul de dragul fracționismului !!). Dezgustătoare și agasantă privește !

Dacă te duci la conferință, fii cît se poate de prudent. Dacă iei cuvîntul, te sfătuiesc să *repeți* ceea ce ai spus la Stockholm, *adăugînd* că intrarea în guvern a belgie-nilor și a francezilor tot trădare este (fie și cu circumstanțe *atenuante*). Altfel se va crede că, mînați de șovinismul *rus*, atacăm *numai* pe germani.

Socot că *nu face, nu e cazul* să trimitem acolo un *raport*.

Trebuie să trimitem, cu titlu informativ (numai cu acest titlu) și din partea lui *Litvinov* (Litvinoff. 76. High Street. 76. Hampstead. London. N. W.), o traducere integrală a manifestului și o comunicare cu privire la arestarea celor 5 (și a celor 11). Sper că acum ai și intrat în corespondență cu Litvinov.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Ce părere are Kollontai despre „document“ și despre ultimele numere (80—86 și urm.) ale ziarului „Golos“ ?

P. S. Chiar acum am aflat din ziare că conferința va avea loc la 17 ianuarie și că partidul elvețian **refuză să participe**. Cred că, dacă așa stau lucrurile, e mai bine ca noi să nu participăm *sub nici o formă*.

P. P. S. Kautsky, în „Labour-Leader“, se pronunță *pentru lozincă păcii*⁶³. Acesta e răspunsul pe care-l dau eu tovarășei Kollontai ! Nu cumva mai e și acum pentru această lozincă ? ?

*Scrisă după 28 decembrie 1914
Trimisă din Berna la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

1915

43

CĂTRE V. A. KARPINSKI

3. I. 1915

Dragi prieteni,

Multe mulțumiri pentru urările de bine pe care ni le-ați trimis și vă rugăm să primiți din partea noastră a tuturor (și în special din partea mea și a Nadejdei Konstantinovna) cele mai bune urări de Anul nou.

Un zețar din Paris ne propune să vină la Geneva și să culeagă O. C. cu 35 frs. numărul dacă se va găsi o tipografie și i se vor da litere ⁶⁴.

Examinați această chestiune *sub toate aspectele* (o ieftinire ar fi de dorit, căci am hotărât ca O. C. să apară săptămînal) și răspundeți-ne cît mai curînd.

Discutați și stabiliți, de asemenea, cînd ar trebui să trimitem materialul, în ce zi ar trebui să fie gata totul și în ce zi ar trebui să apară O. C. spre a beneficia de o bună difuzare? Mi se pare că ziua cea mai potrivită e sîmbăta. Dacă e așa, atunci gazeta ar trebui să apară miercuri sau joi, astfel ca vineri să fie aici, iar sîmbătă să fie difuzată în întreaga Elveție.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin**Expedită din Berna la Geneva*

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

3. I. 1915

Scumpe prieten,

Am primit cele două scrisori în care mă înștiințezi de plecarea d-tale.

Argumentele pe care le-ai adus împotriva recomandării mele (privind posibilitatea de a nu pleca la Copenhaga, de a rămîne la Stockholm) m-au convins definitiv. Îmi dau seama că n-am luat în considerație ceva într-adevăr foarte important. Dacă te-ai supărat pe mine, sînt gata să-mi cer scuze și te rog foarte mult să nu te superi.

Într-adevăr, satul * e în prezent mult mai primejdios (*și mai stînjitor pentru munca noastră*) decît orașul.

În general însă situația e de așa natură, că lupta împotriva țarismului impune acum deosebit de multă precauție, în special în sensul păstrării rezervelor. A irosi dintr-o dată (după pierderi atît de mari) alte forțe însemnate ar însemna să ne prezentăm complet istoviți în ziua desfășurării unor acțiuni mai energice împotriva țarismului. De aceea te rog insistent să dublezi și să triplezi conspirativitatea și 1) *ori* să te limitezi la chemarea cuiva în Suedia, 2) *ori* să te mulțumești cu o vizită cît se poate de scurtă. Te-aș ruga insistent să te limitezi la prima soluție și (dacă e cît de cît posibil) să nu recurgi la cea de-a doua.

La conferința (din 16. I) a scandinavilor e *mai bine să nu te duci*: am discutat cu Grigori problema pe toate fețele. Elvețienii nu se duc. Înseamnă că e o intrigă vădită a germanilor și a lui Troelstra + Branting. Ei vor căuta din răspuțeri să te încurce și nu-ți *vor da posibilitate să rostești o cuvîntare similară cu cea de la Congresul suedez*. Dacă nu vei

* Este vorba de Suedia. — *Nota red.*

avea garanții absolute că vei putea rosti o *astfel* de cuvîntare, e mai bine să nu te duci de loc. Noi însă (prin Litvinov) trebuie să trimitem (α) o traducere integrală a manifestului nostru, (β) o traducere a comunicatului oficial cu privire la arestarea Frațiunii M.S.D.R., dar să nu le trimitem cu titlu de raport, nu ca o **d a r e d e s e a m ă** (ca să nu reiasă că *am recunoaște* conferința), ci ca o *comunicare*.

Cu o caldă strîngere de mînă și cu cele mai bune urări.
*Mai multă precauție și sans rancune, n'est-ce pas ? **

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 3 ianuarie 1915
Expediată din Berna la Copenhaga*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

45

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit corecturile.

Pentru a urgenta apariția, scoateți ziarul ** fără a-l mai trimite aici ; ordinea articolelor v-a fost comunicată, cred, nu-i așa? Dacă nu, scrieți-ne imediat.

Crezi că Kuzma va putea să facă față cerințelor apariției săptămînale a O. C. ?

Cînd trebuie să vă trimitem materialul pentru numărul următor al ziarului și cît s-a cules pentru acest număr ?

P. S. *Există la Geneva un birou de informații cu privire la prizonierii ruși din Germania ?*

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă între 3 și 9 ianuarie 1915
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* — să trecem peste ce a fost între noi, nu-i așa ? — *Nota trad.*

** Este vorba de nr. 36 al ziarului „Sozial-Demokrat”. — *Nota trad.*

CĂTRE SECRETARUL DE REDACȚIE AL PUBLICAȚIILOR GRANAT

4. I. 1915

Mult stimate coleg,

Ieri am primit scrisoarea dv. și am trimis o telegramă de acceptare. Oricît de trist ar fi că redacția a scos tot ce se referă la socialism și la tactică (fără care Marx nu este Marx), a trebuit totuși să consimt, deoarece în fața argumentului invocat de dv. („absolut imposibil“) nu-i nimic de făcut ⁶⁵.

V-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ați trimite articolul în coală sau o carte poștală în care să indicați *cînd* mi l-ați putea trimite. În legătură cu aceasta aș vrea să vă întreb dacă nu e prea tîrziu să trimit unele modificări la capitolul despre dialectică. V-aș ruga să fiți atît de amabil să-mi comunicați cînd se predă la cules și care este termenul-limită de prezentare a modificărilor. În cursul ultimelor șase săptămîni m-am ocupat tocmai de această problemă și cred că, dacă nu e prea tîrziu, aș mai putea adăuga cîte ceva.

Profit de ocazie ca să ofer redacției dicționarului serviciile mele în caz că au mai rămas nerepartizate unele articole din volumele următoare. Am acum condiții excepțional de bune în ceea ce privește bibliotecile germane și franceze, pe care le pot frecventa la Berna, și mă aflu în condiții extrem de proaste în ceea ce privește munca publicistică în general. De aceea mi-aș asuma cu multă plăcere sarcina de a scrie articole pe teme de economie politică, filozofie, politică, mișcarea muncitorească etc. Soția mea a publicat sub semnătura N. Krupskaja, în „Russkaia Șkola“ și în „Svobodnoe Vospitanie“ ⁶⁶, articole de pedagogie ; ea s-a ocupat în special de problemele referitoare la „Școala muncii“ și de studierea ve-

chilor clasici ai pedagogiei. Ea s-ar oferi bucuros să scrie articole în legătură cu aceste probleme.

Oricînd la dispoziția dv.,

V. Ulianov

Wl. Uljanow. Distelweg. 11. Bern

Expedită din Berna la Moscova

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

47

CĂTRE D. B. REAZANOV

Dragă tovarășe,

Articolul dv. a sosit ascară. Încă nu am avut timp să-l citim și să-l discutăm.

Ca să nu pierd ocazia de a vă trimite scrisoarea de față, trebuie să scriu în mare grabă ; de aceea vă rog să mă scuzați că scriu atît de scurt. Noutăți din Rusia nu sînt. Din nr. 35 și 36 * vă veți da seama cum stau lucrurile.

„Sovremennîi Mir”⁶⁷ nu avem.

Din „*Nașa Zarea*”⁶⁸ avem la Berna un singur exemplar, așa încît, cu mare părere de rău, nu vi-l putem trimite.

Se pare că în privința gazetei „Golos” etc. nu sînteți pe deplin informat ; citiți toate numerele acestui ziar.

Noi nu vă putem trimite colecția. Vom încerca să-i convingem pe cei de la Paris s-o facă, cu toate că nu e prea ușor.

Pe Parvus nu l-am văzut !

Cele mai bune urări din partea mea, a Nadejdei Konstantinovna și a tuturor celor din Berna.

N. Lenin

P. S. Scrisoarea anexată e pentru soția dv.⁶⁹

*Scrisă la 9 ianuarie 1915
Expedită din Berna la Viena*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

* Este vorba de ziarul „Социал-Демократ”, — Nota red.

CĂTRE BASOK ⁷⁰

Copie după răspunsul înmînat lui Tria la 12. I. 1915

Stimate cetățean,

Tria mi-a transmis scrisoarea dv. din 28. XII. 1914.

Eroarea dv. este evidentă : noi ne situăm pe punctul de vedere al social-democrației revoluționare internaționale, pe cînd dv. vă situați pe punctul de vedere național-burghez. Noi lucrăm pentru o apropiere între *muncitorii* din diferitele țări (și în special din țările beligerante), iar dv., după cît se pare, vreți să vă apropiați de burghezia și de guvernul „propriu” dv. națiuni. Nu avem același drum.

N. Lenin

Berna, 12. I. 1915

Bern. Uljanow. Distelweg. 11.

Expediată la Constantinopol

Publicată pentru prima oară în 1924,
in revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 3

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Scumpe prieten,

Încă și încă o dată (după ce, printre altele, am stat ieri de vorbă cu Grimm) ne-am hotărît să te sfătuiim să nu te duci la sfatul celor nedrepti : să se ducă lichidatorii la conferința de la Copenhaga. În ceea ce ne privește, e *mai bine* să nu ne ducem în nici un caz.

Pînă și elvețienii refuză să se ducă.

După toate aparențele, este vorba aici de o intrigă a germanilor. Eu cred chiar că e o intrigă a statului-major german, care vrea să sondeze, prin alții, șansele unei „păci”...

Nimic nu vom afla noi acolo și cu nimic nu putem ajuta. Trimiterea manifestului e singurul lucru care trebuie făcut. Sînt tare grăbit și cer scuze pentru pripa în care-ți scriu.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă înainte de 17 ianuarie 1915
Expedită din Berna la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

50

CĂTRE I. F. ARMAND

Dear friend *,

Te sfătuiesc insistent să întocmești cît mai amănunțit planul broșurii ⁷¹. Altfel riști să rămîină prea multe lucruri neclare.

Un lucru trebuie să-ți spun de pe acum :

§ 3 — te sfătuiesc să scoți cu desăvîrșire „revendicarea (de către femeie) a amorului liber“.

Ea apare în realitate nu ca o revendicare proletară, ci ca una burgheză.

Într-adevăr, ce înțelegi prin această revendicare ? Ce se poate înțelege prin ea ?

1. A fi liber *de* calcule materiale (financiare) în chestiuni de dragoste ?
2. Idem *de* griji materiale ?
3. de prejudecăți religioase ?
4. de interdicția lui papă etc. ?
5. de prejudecățile „societății bune“ ?
6. de ambianța îngustă a mediului (țărănesc sau mic-burghez ori a mediului de intelectuali burghezi) ?
7. de cătușele legii, justiției și poliției ?
8. de seriozitate în dragoste ?
9. de procreare de copii ?

* — Scumpă prietenă. — *Nota trad.*

10. libertatea adulterului ? etc.

Am enumerat multe nuanțe (nu toate, firește). D-ta înțelege, desigur, nu pe cele menționate la nr. 8—10, ci pe cele de la nr. 1—7, ori ceva *în genul lor*.

Dar pentru desemnarea celor de la nr. 1—7 trebuie să alegi alt termen, căci expresia „amor liber“ nu exprimă exact această idee.

Pentru public însă, pentru cititorii broșurii, „amorul liber“ în general va însemna *fără doar și poate* ceva în genul nr. 8—10, chiar *împotriva voinței d-tale*.

Tocmai pentru că în societatea contemporană clasele cele mai vorbărețe, cele mai gălăgioase și „vizibile la suprafață“ înțeleg prin „amor liber“ ceva în genul celor menționate la nr. 8—10, tocmai de aceea el nu este o revendicare proletară, ci una burgheză.

Pentru proletariat, punctele cele mai importante sînt nr. 1—2, iar apoi nr. 1—7, dar asta nu este propriu-zis „amor liber“.

Nu importă ce anume „vrei să înțelegi“ d-ta *în mod subiectiv* prin aceste cuvinte. Importă *logica obiectivă* a relațiilor de clasă în chestiuni de dragoste.

Friendly shake hands,

W. I. *

Scrisă la 17 ianuarie 1915

Expediată din Berna

*Publicată pentru prima oară în 1939,
în revista „Bolșevik“ nr. 13*

Se tipăreste după manuscris

51

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit corectura.

Treaba merge îngrozitor de încet !

* — Cu o prietenească strîngere de mînă, V. I. — *Nota trad.*

Gîndește-te ce-i de făcut. Probabil că Kuzma a cules material pentru bundiști.

Ce-i de făcut ca să asigurăm apariția săptămînală a ziarului ?

Ați primit *toate* materialele pentru nr. 36 și 37 ?

Te-am rugat să întocmești o repartizare *aproximativă*. Dacă n-ai posibilitatea s-o faci, o vom face noi aici, dar în acest scop trebuie să ne trimiți o listă a *tuturor* articolelor și notelor.

Salut fraternel ! * Al d-tale, *Lenin*

În legătură cu interzicerea gazetei „Golos“ vom trimite o notă de 4—5 rînduri. Comunicați-ne precis *data*⁷².

*Scrisă după 17 ianuarie 1915
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

52

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Scumpe prieten,

Îți trimitem colile prevăzute cu ștampilă. Dacă e totuși neapărată nevoie ca ele să aibă și antet, scrie-ne și le vom comanda imediat la tipografie.

În ceea ce privește reproducerile după fotografiile deputaților, m-am interesat ieri : ele au fost deja comandate aici și vor fi gata săptămîna asta. Atunci ți le vom trimite⁷³.

Numărul 36 a ieșit de mult și a fost trimis.

Numărul 37 e sub tipar.

Instrucțiunile cu privire la numărul de exemplare care urmează să fie trimise au fost date.

Aprob întru totul planurile d-tale cu privire la mărcile pentru colectă etc. etc. În general, în ceea ce privește calitatea d-tale, vei vedea chiar din nr. 36 că ești reprezentantul oficial și cu depline puteri al C.C. ; așa ai fost și înainte, așa vei rămîne și de acum încolo⁷⁴. Cred că în această pri-

* Salut frățesc. — *Nota trad.*

vință situația e cît se poate de clară. Nu avem nici temeuri și nici posibilitatea de a o schimba chiar acum (înainte de a se lămuri ce și cum e în Rusia). Sînt pe deplin convins că d-ta ai scris sincer și en dehors de toute etc. * și de aceea sper că tot atît de sincer îmi vei scrie dacă mai sînt totuși inconveniente și în ce constau ele. Scrie-mi deschis (dacă-ți convine mai bine, scrie-mi mie personal).

„Golos“ a fost interzis. Destrămarea care domnește în rîndurile aderenților Comitetului de organizare ⁷⁵ este evidentă. La Zürich, Akselrod + Martînov + Semkovski + bundiștii l-au determinat pe Martov să facă o cotitură spre dreapta, spre „o pace“ cu Plehanovii și Südekumii. Bundiștii au scos nr. 7 al „Buletinului informativ“ ⁷⁶, număr destul de șters, care pledează cu hotărîre pentru o pace cu Südekumii (inclusiv Kautsky ; cu ce este el mai bun decît Südekumii ?).

Îți doresc din tot sufletul succes în greaua d-tale muncă și îți mulțumesc foarte mult pentru știrile trimise. Am primit rezoluțiile de la Copenhaga ⁷⁷.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă între 20 ianuarie
și 1 februarie 1915*

Expedită din Berna la Copenhaga

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Îți cer scuze pentru întîrzierea răspunsului : am vrut să-ți scriu ieri, dar am fost reținut și n-am mai avut timp să-ți răspund.

În ce privește planul broșurii d-tale, ți-am scris că „revedicarea amorului liber“ este prea vagă și, independent de voința și dorința d-tale (am subliniat acest lucru, spunînd : importă relațiile obiective, de clasă, iar nu dorințele d-tale

* — și abstracție făcînd de toate celelalte etc. — *Nota trad.*

subiective), va apărea în actualele condiții sociale ca o revendicare burgheză, și nu proletară.

D-ta nu ești de acord cu mine.

Bine, să examinăm încă o dată problema în discuție.

Pentru a clarifica aspectele vagi ale acestei probleme, am înșirat vreo zece interpretări *posibile* (și inevitabile în condițiile deosebirilor de clasă), remarcând totodată că, după părerea mea, interpretările 1—7 vor fi tipice sau caracteristice pentru femeile proletare, iar 8—10 pentru cele burgheze.

Pentru a infirma această părere ar trebui dovedit (1) că aceste interpretări sînt greșite (și, ca atare, trebuie înlocuite cu altele sau indicate cele greșite) sau (2) că sînt incomplete (și atunci trebuie adăugat ceea ce lipsește) ori (3) că nu în felul acesta se împart ele în revendicări proletare și revendicări burgheze.

D-ta nu faci nimic din toate acestea.

De punctele 1—7 nici nu pomenești măcar. Înseamnă asta oare că (în linii generale) le recunoști juste? (Ceea ce scrii despre prostituția în rîndurile femeilor proletare și despre dependența lor — „imposibilitatea de a spune nu“ — se încadrează perfect în punctele 1—7. Aici nu există nici un fel de dezacord între noi.)

D-ta nu contești nici faptul că aceasta este o interpretare *proletară*.

Rămîn punctele 8—10.

Despre aceste puncte spui că „nu le înțelegi tocmai bine“ și „obiectezi“ : „nu înțeleg cum se poate (chiar așa scrii!) *identifica* (!!??) amorul liber cu“ punctul 10..

Reiese că eu sînt acela care „identifică“, iar d-ta vrei să mă combați și să spulberi afirmațiile mele?

Să vedem cum stau lucrurile în realitate.

Eu susțin că *femeile burgheze* înțeleg prin amorul liber cele arătate la punctele 8—10.

Contești acest lucru? Atunci spune ce înțeleg cucoanele *burgheze* prin amorul liber?

D-ta nu o spui. Dar se poate oare tăgădui că literatura și viața *dovedesc* că tocmai asta înțeleg femeile burgheze prin amor liber? O *dovedesc* pe deplin! Este un lucru pe care-l recunoști în mod tacit,

Și, dacă este așa, atunci ceea ce importă aici este situația lor de clasă, și a le „combate“ pe *e l e* este aproape o imposibilitate și aproape o naivitate.

Trebuie să *delimităm* net punctul lor de vedere de punctul de vedere proletar, să li-l opunem pe acesta din urmă. Trebuie să ținem seama de faptul obiectiv că altfel *e l e* se vor agăța de pasajele respective din broșura d-tale, le vor interpreta cum le convine lor, vor face ca broșura d-tale să le aducă lor apă la moară, îți vor denatura ideile în fața muncitorilor, „vor zăpăci“ pe muncitori (sădind în inimile lor *temerea* că le aduci idei străine). Or, ele dispun de nenumărate ziare etc.

D-ta însă, uitînd cu desăvîrșire punctul de vedere obiectiv și de clasă, treci la „atac“ împotriva *mea* pe motivul că eu „identific“ amorul liber cu punctele 8—10... Curios, zău, foarte curios...

„Chiar și o pasiune și o legătură efemeră“ „este mai poetică și mai curată“ decît „sărutări fără dragoste“ între soți (filistini și filistinizanți). Așa scrii d-ta. Și așa ai de gînd să scrii și în broșură. Foarte bine.

Este oare logică această opoziție? Sărutări fără dragoste între soți filistini reprezintă ceva *murdar*. De acord. Lor trebuie să le opunem... ce?... S-ar părea: sărutări *cu dragoste*? D-ta însă opui „pasiunea“ (de ce nu dragostea?) „efemeră“ (de ce efemeră?); reiese, logic vorbind, că sărutările fără dragoste (efemere) sînt opuse sărutărilor fără dragoste între soți... Curios! Într-o broșură de popularizare n-ar fi oare mai indicat să opui murdarei și trivialei căsătorii fără dragoste, așa cum se practică ea în mediul mic-burghez, în mediul intelectualității și al țărănimii (punctul 6, cred, sau punctul 5 din scrisoarea mea), căsătoria civilă proletară cu dragoste (adăugînd, *dacă ții neapărat*, că și o legătură-pasiune efemeră poate fi murdară, dar poate fi și curată). La d-ta nu reiese opunerea unor *tipuri* de clasă, ci ceva în genul unui „caz“, care e, firește, întru totul posibil. Dar oare cazurile concrete interesează? Dacă ar fi să luăm ca temă un caz concret, cazul individual al unor sărutări murdare în căsătorie și al unor sărutări curate într-o legătură efemeră, o astfel de temă trebuie tratată într-un

roman (deoarece aici totul se rezumă la specificul *individual*, la analiza *caracterelor* și a psihologiei unor tipuri *concrete*). Dar într-o broșură ?

Mi-ai înțeles foarte bine ideea referitoare la citatul nepotrivit din Key, spunînd că e „absurd“ să ne asumăm rolul de „profesori ès dragoste“. Foarte bine. Dar rolul de profesori ès pasiune efemeră etc. ?

Te asigur că nu polemica mă interesează. Aș arunca cu plăcere la coș această scrisoare a mea și aș amîna totul pînă la prima convorbire. Dar aș vrea ca broșura să fie o broșură bună, ca nimeni să *nu poată* scoate din ea fraze neplăcute pentru d-ta (uneori ajunge o *singură* frază pentru a strica totul...), să *nu poată* răstălmăci cuvintele d-tale. Sînt convins că și aici ai scris „fără voie“ și îți trimit această scrisoare numai pentru că scrisorile te vor determina, poate, să chibzuiești planul mai temeinic decît ai face-o în urma unor convorbiri ; or, planul e ceva foarte important.

Dacă printre cunoștințele d-tale se află și o socialistă franceză, îți recomand să-i traduci (chipurile din englezește) punctele mele 1—10 și observațiile d-tale cu privire la „pasiune efemeră“ etc. și vezi ce va spune ea, ascult-o cu atenție : e o mică experiență ; să vedem ce vor spune niște oameni *străini de discuție*, care vor fi impresiile lor, ce așteaptă ei de la o astfel de broșură.

Cu o prietenească strîngere de mînă
și cu urări de grabnică însănătoșire.

V. U.

P. S. Cît privește Baugy ⁷⁸, nu știu... Posibil că my friend a promis prea mult... Dar ce anume ? Nu știu. Chestiunea a fost amînată, adică conflictul a fost amînat, dar nu înlăturat. Va trebui să luptăm și să luptăm neîncetat !! Vom reuși oare să-i convingem să renunțe ? Ce părere ai ?

Scrisă la 24 ianuarie 1915
Expediată din Berna

Publicată pentru prima oară în 1939,
în revista „Bolșevik“ nr. 13

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Scumpe prieten,

Planul d-tale cu privire la călătoria din aprilie și la pregătirea ei mi se pare *cît se poate* de bun ⁷⁹. Asupra unui asemenea plan trebuie să ne fixăm definitiv și să-l pregătim *cît* mai sistematic și mai temeinic.

Îți mulțumesc pentru scrisoare. Noi ți-am mai scris de cîteva ori. Am trimis și colile cu ștampilă. Sper că ai primit toate acestea.

Azi am primit un număr din „Nașe Slovo“, care a început să apară la Paris în locul lui „Golos“, care a fost interzis ⁸⁰. Acest număr conține o declarație a lui Martov (și a lui Dan) cu privire la divergența dintre ei și „Nașa Zarea“.

Se pare că la ei (la lichidatori) procesul de destrămare e destul de pronunțat și nu se știe ce o să iasă de aici. Akselrod caută, pe *cît se vede*, „să-i împace“ pe șoviniștii germani (și bundiști) cu francofilii (și cu Plehanov). După Zürich, Martov a cîntat la unison cu Akselrod, dar acum e greu de spus dacă „radicalizarea“ lui e de lungă durată.

Zilele acestea scoatem nr. 37 al Organului Central.

Cu o prietenească strîngere de mînă și urări de succes,
al d-tale, *Lenin*

Pînă în aprilie ne vom strădui (împreună cu d-ta) să organizăm corespondența și unele legături. E necesar ca și d-ta să te îngrijești *din timp* de aceste lucruri.

*Scrisă la 30 sau 31 ianuarie 1915
Expediată din Berna la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

55

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți mai trimit un articol pentru nr. 38.

Sper că acum ai, desigur, suficient material pentru ambele numere (37 și 38).

Te-am întrebat de mult dacă e de ajuns material pentru două numere, dar nu mi-ai răspuns.

Iar Kuzma e pur și simplu imposibil !!!

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă înainte de 1 februarie 1915

Expediată din Berna la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

56

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Chiar acum am primit nr. 37 (trimite-mi, te rog, 2—3 exemplare direct de la tipografie, *imediat* după apariție, pentru că este foarte important ca redacția să le aibă cât mai devreme).

De ce n-ați dat o erată cu privire la data de apariție a nr. 36 ?⁸¹

Te rog insistent să-mi scrii imediat :

- 1) cum merge culesul la nr. 38 ?
- 2) cînd se va termina ?
- 3) „ poate să apară ziarul ?
- 4) „ trebuie trimis materialul pentru nr. 39 ?
- 5) dacă încape tot materialul sau nu ?

Întrucît apariția nr. 37 a întîrziat peste măsură, s-a adunat mult material care trebuie introdus.

Trimite-ne o listă a articolelor existente.

Ai stat de vorbă cu zețarul ? Ai stabilit *pe deplin* dacă există posibilitatea de a scoate săptămînal ?

Aștept cu nerăbdare răspunsul.

Cu cele mai bune salutări,
al d-tale, *Lenin*

P. S. Anexat îți trimit, spre a fi cules, articolul „Încă o dată despre social-șovinism“.

*Scrisă la 3 februarie 1915
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

57

CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI „NAȘE SLOVO“ ⁸²

Berna, 9 februarie 1915

Stimați tovarăși,

În scrisoarea dv. din 6 februarie ne propuneți un plan de luptă împotriva „social-patriotismului oficial“ în legătură cu proiectata conferință de la Londra a socialiștilor „din țările aliate“ ale Triplei Înțelegeri ⁸³. După cum vedeți, desigur, din organul nostru „Social-Democrat“, noi sîntem în genere pentru această luptă și o și ducem în fapt. De aceea ne bucură mult scrisoarea dv. și acceptăm cu plăcere propunerea dv. de a discuta planul unor acțiuni comune.

Conferința, plănuită, după cît se spune, pentru 15 februarie (noi n-am primit nici un document în legătură cu ea), va fi, poate, amînată pentru 25 februarie sau pentru o dată ulterioară (dacă e să judecăm după scrisoarea lui Huysmans, care ne-a comunicat că ședința Comisiei executive e fixată pentru 20 februarie și că se proiectează inițierea unor tratative personale între membrii (secretarul) Comisiei executive și socialiștii din Franța, Anglia și Rusia). S-ar putea, de asemenea, să fie vorba nu de o conferință a membrilor oficiali ai Biroului socialist internațional, ci de o consfătuire *neoficială* a unor socialiști „de vază“.

De aceea, dacă vrem să opunem „social-patriotismului

oficial“ un punct de vedere „clar, revoluționar și internaționalist“ — cum scrieți dv., iar noi sîntem întru totul de acord cu aceasta —, trebuie să ne pregătim *pentru toate eventualitățile posibile* (atît pentru eventualitatea unei conferințe a reprezentanților oficiali ai partidelor, cît și pentru cea a unei consfătuiri neoficiale, indiferent de forma pe care o va avea și indiferent dacă se va ține la 15 februarie sau la o dată ulterioară).

La rîndul nostru, răspunzînd dorinței dv., propunem următorul proiect de declarație, în care punctul de vedere revoluționar este opus social-patriotismului oficial (și pe care, după ce o veți citi, vă rugăm s-o publicați) :

„Subsemnații reprezentanți ai organizațiilor social-democrate din Rusia (Anglia etc.), pornind de la convingerea că actualul război este un război imperialist nu numai din partea Germaniei și Austro-Ungariei, ci și din partea Angliei și Franței (aliatate cu țarismul), adică un război al epocii în care capitalismul a intrat în ultimul său stadiu de dezvoltare, în care statul burghez național a devenit perimat, un război în care beligeranții nu au alte obiective decît cucerirea de colonii, jefuirea țărilor concurente și slăbirea mișcării proletare prin ațîțarea proletarilor unei țări împotriva proletarilor altelea.

Considerăm că socialiștii din toate țările beligerante sînt, fără doar și poate, datori să aplice imediat și fără rezervă prevederile rezoluției de la Basel, și anume :

1) să se retragă din blocurile naționale și să rupă pacea civilă în toate țările ;

2) să cheme pe muncitorii din toate țările beligerante la o energetică luptă de clasă, atît pe plan economic, cît și pe cel politic, împotriva propriei lor burghezii, care realizează profituri scandaloase de pe urma furniturilor de război și care recurge la sprijinul autorităților militare pentru a astupa gura muncitorilor și a intensifica exploatarea lor ;

3) să condamne cu hotărîre orice votări de credite de război ;

4) să se retragă din guvernele burgheze ale Belgiei și Franței și să declare că intrarea în guvern și votarea de credite este o tot atît de gravă trădare a cauzei socialismului ca

și aceea pe care o constituie întreaga comportare a social-democraților germani și austrieci ;

5) să întindă îndată mâna elementelor internaționaliste ale social-democrației germane, care refuză să voteze creditele de război, și să formeze împreună cu ele un comitet internațional de agitație pentru încetarea războiului nu în spiritul pacifiștilor, al democraților creștini și mic-burghezi, ci în strânsă legătură cu propovăduirea și organizarea de acțiuni revoluționare de masă ale proletarilor din fiecare țară împotriva propriilor lor guverne și a propriei lor burghezii ;

6) să sprijine toate încercările de apropiere și de fraternizare — în armată și în tranșee — a socialiștilor din țările beligerante, în pofida interdicțiilor autorităților militare ale Angliei, Germaniei etc. ;

7) să cheme femeile socialiste din țările beligerante să intensifice agitația în direcția arătată mai sus ;

8) să cheme întregul proletariat internațional să sprijine lupta împotriva țarismului, să sprijine pe acei deputați social-democrați din Rusia care, desfășurându-și activitatea socialistă în spiritul social-democrației revoluționare internaționaliste, nu numai că au refuzat să voteze creditele, dar nu au ezitat nici să se expună prigoanei“.

★

★ ★

Cît privește poziția unor publiciști social-democrați din Rusia (cum sînt, de pildă, Plehanov, Aleksinski, Maslov și alții) care au luat apărarea social-patriotismului oficial, subsemnații ne declinăm orice răspundere pentru manifestările lor, protestăm cu energie împotriva acestora din urmă și declarăm că, după toate datele de care dispunem, muncitorii social-democrați din Rusia nu împărtășesc acest punct de vedere.

Se înțelege de la sine că tov. Litvinov, reprezentantul oficial al Comitetului nostru Central în Biroul socialist internațional (adresa ★. Noi îi expediem scrisoarea dv.,

★ Adresa lui M. M. Litvinov nu este indicată în manuscris. — *Nota red.*

precum și copia răspunsului nostru. Vă rugăm să vă adresați direct lui în toate chestiunile urgente), are dreptul de a decide independent în chestiuni referitoare la modificări de amănunt, demersuri de un fel sau altul în cursul tratativelor etc., noi declarându-ne *pe deplin* solidari cu acest tovarăș în *tot* ce este esențial.

Cît privește Comitetul de organizare și Bundul, care au o reprezentanță oficială în Biroul socialist internațional, avem motive să ne temem că aceste organizații sînt *alături de* „social-patriotismul oficial“ (în forma lui francofilă, germanofilă sau în cea care caută să împace amîndouă aceste tendințe). În orice caz, vom fi foarte bucuroși dacă ne veți comunica atît răspunsul dv. (modificările dv., contraproiectul dv. de declarație etc.), cît și răspunsul organizațiilor (C.O., Bundul etc.) căroră v-ați adresat sau vă veți adresa.

Cu salutări tovarășești, *Lenin*

Adresa mea * :

Expediată la Paris

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV

11. II

Scumpe prieten,

Am primit cele două scrisori ale d-tale din 4 și 5. II. Îți mulțumesc foarte mult. În ceea ce privește trimiterea ziarului „Soțial-Demokrat“, am dat secretarului comisiei de expediție să citească scrisoarea d-tale. Mîine îi voi aminti personal și sper că se va face totul.

Broșura lui Plehanov au promis să ți-o trimită tovarășii de la Paris și ne miră foarte mult că n-ai primit-o. O vom comanda din nou și ne-o vom procura ca să ți-o trimitem ⁸⁴.

* Adresa nu este indicată în manuscris. — *Nota red.*

Au fost aici cei doi plehanoviști despre care ai scris d-ta⁸⁵. Am stat de vorbă cu ei. Ocupă-te de cel blond (se întorc pe aceeași rută); se pare că pe el poziția lui Plehanov l-a îndepărtat și mai mult decât pe brunet. Acesta din urmă pare să fie un flecar incorigibil. Celălalt însă nu scoate o vorbă și nu poți să știi ce e în capul lui.

Astăzi am primit din partea ziarului „Nașe Slovo“ (care apare la Paris în locul lui „Golos“) o scrisoare care conține planul unui protest comun împotriva „social-patriotismului oficial“ (în legătură cu proiectul de a se convoca la Londra o conferință a socialiștilor din țările Antantei). Nu știm dacă această conferință va avea loc; zilele acestea Litvinov ne-a transmis o scrisoare din partea lui Huysmans, care pune la cale ceva foarte curios, convocînd pe data de 20 februarie, la Haga, Comitetul executiv al Biroului socialist internațional și organizînd tot acolo, pentru zilele de 20—25 februarie, tratative personale cu delegați din Anglia, Franța și Rusia!! Curios!!! Asta aduce a pregătiri în vederea unei manifestări patriotice-francofile (în treacăt fie zis, ai toată dreptatea spunînd că acum există mulți „fili“ și puțini socialiști. Pentru noi, atît francofilii, cît și germanofilii sînt deopotrivă =patrioți, burghezi sau lachei ai acestora, dar nu socialiști. Bundiștii, de pildă, sînt în cea mai mare parte germanofili și s-ar bucura de înfrîngerea Rusiei. Dar cu ce sînt ei mai buni decât Plehanov? Și el, și ei sînt oportuniști, social-șoviniști, numai că de nuanțe diferite. Și Akselrod la fel).

Am răspuns ziarului „Nașe Slovo“ că ne bucură propunerea lui și i-am trimis proiectul nostru de declarație*. Nu prea sînt mari speranțe să ne putem înțelege cu ei, căci Akselrod, după cît se spune, se află la Paris; or, Akselrod (vezi nr. 86 și 87 ale ziarului „Golos“ și „Soțial-Demokrat“ nr. 37) e un social-șovinist care ar vrea să-i împace pe francofili și pe germanofili pe terenul social-șovinismului. Să vedem ce e mai de preț pentru „Nașe Slovo“: anti-șovinismul sau prietenia lui Akselrod?

* Vezi volumul de față, p. 64—67. — *Nota red.*

Cred că atît la noi în Rusia, cît și în lumea întregă se conturează o nouă împărțire fundamentală a forțelor în rîndurile social-democrației : de o parte șoviniștii („social-patrioții“) și amicii, apărătorii lor, iar de alta antișoviniștii. În linii generale, această împărțire corespunde împărțirii în oportuniști și social-democrați revoluționari, dar este plus precisă * și reprezintă, ca să spunem așa, un stadiu de dezvoltare mai înalt, mai apropiat de revoluția socialistă. Și la noi vechea împărțire (în lichidatori și pravdiști) se învechește, cedînd locul unei împărțiri noi, mai judicioase : în social-patrioți și antipatrioți. Se spune, de altfel, că Dan = „social-patriot“ *german*, adică e germanofil, e *de partea lui Kautsky*. Să fie adevărat ? Se prea poate că da. E curios că în C.O. are loc o sciziune pe linie *burgheză* : francofilii (Plehanov + Aleksinski + Maslov + „Nașa Zarea“) și germanofilii (Bundul + Akselrod + Dan ?? etc.).

Dacă nu poți obține bani de la suedezi, scrie-ne ; îți vom trimite 100 frs. Gîndește-te serios unde ar fi mai bine (adică mai util pentru cauză și mai puțin riscant pentru d-ta : asta-i foarte important ; trebuie să te păzești !!) să te retragi pînă se mai liniștesc lucrurile : la Londra sau în Norvegia etc. Este extrem de important să punem cît de cît la punct transportul. Cu plehanoviștii, care peste 2—3 săptămîni vor sosi acolo unde te afli d-ta, ar trebui să stai de vorbă și să te înțelegi cu ei în privința tuturor acestor lucruri.

Cu o prietenească strîngere de mînă, îți urez tăric sufletească și toate cele bune.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 11 februarie 1915
Expedită din Berna la Stockholm
 Publicată pentru prima oară în 1924,
 în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după manuscris

* — mai precisă. — *Nota trad.*

CĂTRE I. S. GANEŢKI

Werter Genosse *,

Chiar acum i-am scris lui Skaret (cu privire la Haidukiewich). Întrucât însă nu mi-ați dat adresa lui Haidukiewich, i-am scris lui Skaret că Haidukiewich o să treacă *pe la el*, referindu-se la cartea mea poștală. Prin urmare, scrieți-i imediat lui Haidukiewich.

Am fost bolnav de gripă și încă nu m-am refăcut complet; de aceea n-am răspuns personal, sper că mă veți scuza.

Conferința de la Londra, cum și era de așteptat, s-a soldat cu o mare ticăloșie. Firește, acest lucru nu putea fi împiedicat. Beste Grüsse an Ihre Familie und an alle Freunde in Zürich.

Ihr, *Lenin* **

*Scrisă la 17 februarie 1915
Expediată din Berna la Zürich*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Trimit manuscrisele pentru nr. 39.

Scrieți-ne dacă materialul e suficient pentru a completa numărul.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă înainte de 20 februarie 1915
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* — Stimate tovarăș. — *Nota trad.*

** — Vă rog să transmiteți familiei dv. și tuturor prietenilor de la Zürich cele mai bune salutări din partea mea. Al dv., *Lenin*. — *Nota trad.*

61

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Sîntem foarte îngrijorați că nu primim de la d-ta nici vești, nici corecturi. Te pomenești că zețarul s-a dedat iar beției sau a angajat o lucrare de la altcineva ?? Acum este extrem de important să scoatem *fără întârziere* numărul (pentru că avem un material foarte important și urgent cu privire la Conferința de la Londra⁸⁶. Pentru numele lui Dumnezeu, răspunde cît mai repede. Asta în primul rînd. 2) Urgentează pe cît posibil apariția numărului. Trimite mai repede corecturile. 3) Adună-ți grupul de care răspunzi și adoptați laolaltă toate măsurile necesare pentru a asigura *o dată pentru totdeauna* apariția regulată a O.C. Aceste întârzieri sînt pur și simplu inadmisibile: îți taie orice poftă de muncă !!

Salutations ! *

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 20 februarie 1915
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

62

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit corecturile și material nou ; este *absolut* necesar să publicăm în acest număr materialul referitor la *Conferința de la Londra*.

Pentru numele lui Dumnezeu, faceți *tot* posibilul pentru a grăbi apariția. (Dacă numărul *nu va putea* să apară înainte de conferința noastră⁸⁷), adu *neapărat* cu d-ta

* — Salutări ! — *Nota trad.*

corecturile (în special articolele cu privire la apărarea patriei.)

N. B. Articolul referitor la Martov *se amână*⁸⁸.
Nu uita!! adică nu-l da la tipar.

Au revoir! *

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 24 februarie 1915
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

63

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Socot că § 3 nu merge⁸⁹. După părerea mea, *în locul* lui trebuie pus ceva în care să se explice pe înțelesul tuturor *cum* trebuie sprijinit O.C. prin colaborări (subliniindu-se că el nu primește un asemenea ajutor) și ce trebuie făcut pentru ca O.C. *să apară și mai des*.

Trebuie să ne lăsăm mână liberă în privința grupului de la Baugy și să păstrăm o mică posibilitate de împăcare cu ei. Sub această formă, lucrul este inofensiv și rămîne întru totul la latitudinea noastră.

„*Să apară și mai des* (chiar în fiecare zi)” nu e suficient?

Să zicem și una, și alta: apariție cotidiană sau chiar paralelă.

„Paralelismul” este cât se poate de dăunător: aceasta înseamnă să ajuți pe cineva *să-ți răpească* sora.

*Scrisă între 27 februarie
și 4 martie 1915 la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

* — La revedere. — *Nota trad.*

64

CĂTRE S. N. RAVICI *

Dragă tovarășă,

Îți trimit rezoluțiile împreună cu o scurtă introducere **. Te rog să **urgentezi culegerea lor!!**

Textul declarației făcute la Conferința de la Londra e gata cules?

Trmiteți-ne mai repede corecturile.

Zilele acestea vom trimite un articol despre procesul Fracriunii muncitorești social-democrate din Rusia ***. Comportarea lor la proces *lasă de dorit*. Acest lucru trebuie să-l recunoaștem deschis.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 9 martie 1915

Expediată din Berna la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

65

CĂTRE D. WIJNKOOP

Berna, 12 martie 1915

Stimate tovarăș,

Scrisoarea alăturată emană de la tovarășă Inessa, care a primit sarcina să lucreze pentru realizarea unei apropieri între femeile cu convingeri socialiste de stînga⁹⁰. Vă rog insistent să găsiți o tovarășă olandeză care împărtășește punctul dv. de vedere și pe care s-o delegați să re-

* Scrisoarea de față a fost scrisă ca adaos la o scrisoare trimisă de N. K. Krupskaja. — *Nota red.*

** Este vorba de rezoluțiile conferinței secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 160—166). — *Nota red.*

*** Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Ce-a dovedit procesul Fracriunii muncitorești social-democrate din Rusia” (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 167—175). — *Nota red.*

prezintă partidul dv. la o conferință a femeilor socialiste (dacă nu personal, cel puțin în scris).

Sincere felicitări pentru broșura lui Gorter, care îi atinge atât de bine pe oportuniști și pe Kautsky⁹¹.

Vă voi rămâne nespus de îndatorat dacă îmi veți răspunde cât mai curînd cu putință.

Cu salutări frățești, *N. Lenin*
(*Vl. Ulianov*)

Wl. Uljanow. Distelweg. 11. Berne (Suisse).

Expediată la Amsterdam

*Publicată pentru prima oară
în 1960, în revista
„Voprosi Istoriei KPSS” nr. 4*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba franceză*

66

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Chiar acum trimit corecturile. Te rog să introduci modificările.

Zău, nu faci bine cînd nu vrei să iei bani pentru transcriere. În primul rînd, este un refuz netovărășesc de a îndeplini o condiție *precis* stabilită: doar ai acceptat să trimiți tariful!

În al doilea rînd, ce mă silești d-ta să fac?

Să nu-ți mai trimit lucrări de transcris?

Gîndește-te la aceste lucruri într-un moment cînd nu vei fi nici nervos, nici supărat și sînt sigur că te vei convinge că nu ai dreptate. Nu e bine!

Cu salutări prietenești,

al d-tale, *Lenin*

*Scrisă înainte de 23 martie 1915
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, voi. XIII*

Se tipărește după manuscris

67

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Trimit un număr complet *. Dă-l la tipar !!

Pentru eventualitatea că, contrar așteptărilor, va rămîne spațiu, îți mai trimit un articolăș leton⁹².

Scric-mi cînd va apărea.

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Din scrisoarea d-tale se vede că ești tare supărat. Nu cumva exagerezi ?

*Scrisă la 23 martie 1915
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

68

CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI „NAȘE SLOVO”⁹³

Stimați tovarăși,

Sîntem în totul de acord cu dv. că una dintre problemele cele mai actuale în momentul de față este aceea a unirii tuturor social-democraților cu adevărat internaționaliști... Înainte de a da răspuns la propunerea dv. practică, socotim că este necesar să lămurim deschis unele probleme preliminare, pentru a ști dacă între noi există o adevărată solidaritate în problemele esențiale. Împărtășim întru totul legitima dv. indignare stîrnită de faptul că Aleksinski, Plehanov și alții publică în presa străină articole în care își arogă dreptul de a vorbi ca „reprezentanți ai proletariatului rus sau ai grupurilor influente ale acestuia”. Asemenea manifestări trebuie combătute. Dar pentru a le putea combate trebuie să vedem care e rădăcina răului. Nu încape îndoială că n-a fost și nu este nimic mai denaturat decît așa-numitul

* Este vorba de nr. 40 al ziarului „Soțial-Demokrat”, apărut la 29 martie 1915. — *Nota red.*

sistem de reprezentare a faimoaselor „curente“ din străinătate. Și nu știm dacă în această privință avem dreptul să aruncăm vina asupra celor din străinătate. Să ne gândim la ce a fost în trecutul apropiat. Parcă cine nu știe că la aceeași consfătuire de la Bruxelles (din 3 iulie 1914) Aleksinski și Plehanov (și oare numai ei ?) au fost lăsați să se crieze în reprezentanți ai unor „curente“ ? Atunci de ce să ne mirăm că în străinătate ei sînt și azi luați drept reprezentanți ai unor „curente“ ? Împotriva acestui rău nu se luptă cu declarații. Aici e nevoie de o luptă îndelungată. Pentru a-i asigura șanse de reușită trebuie să ne spunem o dată pentru totdeauna că recunoaștem numai *organizațiile* care au de ani de zile legături cu masele muncitorești, sînt împuternicite de comitete cu activitate serioasă etc. și calificăm drept o înșelare a muncitorilor sistemul prin care o jumătate de duzină de intelectuali, scoțînd 2—3 numere de ziar sau de revistă, se proclamă „curent“ și pretind „egalitate în drepturi“ cu partidul.

Sînteți de acord cu noi în această privință, stimați tovarăși ?

Apoi în ceea ce privește pe internaționaliști. Într-un recent articol de fond din ziarul dv. ați enumerat organizațiile care, după părerea dv., îmbrățișează punctul de vedere internaționalist. Printre acestea figurează la loc de frunte și... Bundul. Am dori să știm care sînt propriu-zis motivele care vă îndreptățesc să considerați că Bundul are o orientare internaționalistă ? Rezoluția Comitetului său Central⁹⁴ nu spune absolut nimic precis cu privire la problemele spinoase ale socialismului. Ea aduce a eclectism complet lipsit de idei. Organul Bundului („Buletinul informativ“) se situează, fără îndoială, pe poziția șovinismului germanofil sau propagă o „sinteză“ a șovinismului francez și a celui german. Nu degeaba a găsit articolul lui Kosovski o primire atît de bună în coloanele revistei „Die Neue Zeit“, care (sperăm că în această privință sînteți de acord cu noi) figurează acum printre cele mai deocheate organe de presă așa-zis „socialiste“.

Sîntem din toată inima pentru unirea internaționaliștilor. Am dori foarte mult ca numărul lor să fie cît mai mare.

Dar nu trebuie să ne furăm singuri căciula, nu trebuie să considerăm drept internaționaliști niște oameni și organizații care, în ceea ce privește internaționalismul, sînt fără doar și poate „suflete moarte”.

Ce trebuie să înțelegem prin internaționalism? Pot fi oare considerați internaționaliști, de pildă, partizanii reconstituirii Internaționalei pe baza unei „amnistieri” reciproce? După cum știți și dv., reprezentantul cel mai de seamă al teoriei „amnistierii” este Kautsky. Viktor Adler s-a pronunțat în același sens. Noi considerăm că propovăduitorii „amnistierii” sînt cei mai periculoși adversari ai internaționalismului. O Internațională reconstituită pe bază de „amnistiere” ar diminua enorm puterea de atracție a socialismului. Este absolut inadmisibilă orice concesie față de Kautsky & Co., orice înțelegere cu ei. Lupta intransigentă împotriva teoriei „amnistierii” este o condiție sine qua non * a internaționalismului. Zadarnice sînt discuțiile despre internaționalism dacă nu există voință și hotărîre de a merge pînă la capăt, pînă la o ruptură cu propovăduitorii „amnistierii”. De aceea se pune întrebarea: există între noi un acord în această problemă esențială? În ziarul dv. a apărut cîndva un material care ar putea fi interpretat ca dovadă a unei atitudini negative față de politica de „amnistiere”. Dar cred că veți fi de acord că înainte de a întreprinde măsuri practice avem tot dreptul să vă rugăm să ne expuneți amănunțit punctul dv. de vedere asupra acestei probleme.

În această ordine de idei se pune și problema atitudinii față de Comitetul de organizare. Chiar în prima scrisoare ** am socotit necesar să vă spunem deschis că avem motive serioase să ne îndoim de internaționalismul acestei instituții. Dv. n-ați încercat să risipiți aceste îndoieli. Vă întrebăm din nou: ce anume vă determină să considerați că Comitetul de organizare împărtășește punctul de vedere al internaționalismului? Doar nu se poate tăgădui în mod serios că poziția lui P. B. Akselrod, expusă în cîteva dintre

* — obligatorie. — *Nota trad.*

** Vezi volumul de față, p. 64—67. — *Nota red*

articolele lui, este o poziție vădit șovină (aproape plehanovistă). Or, Akselrod e fără îndoială cel mai de văză reprezentant al Comitetului de organizare. Luați apoi documentele oficiale ale Comitetului de organizare, Referatul lui la Conferința de la Copenhaga e conceput în asemenea termeni, încât a fost reprodus de ultrașoviniștii germani⁹⁵. Documentele „Secretariatului din străinătate” al Comitetului de organizare sînt pătrunse de același spirit. În cazul cel mai bun, ele nu spun nimic precis. Pe de altă parte, Larin a făcut — în mod oficial, în numele Comitetului de organizare, și nu în numele unui oarecare secretariat din străinătate — declarații în apărarea șovinismului. Unde vedeți aici internaționalism? Nu e oare limpede că C.O. se situează în întregime pe pozițiile „amnistierii” reciproce?

Apoi ce garanții avem că C.O. reprezintă o forță în Rusia? Acum, după luarea de poziție a grupului „Nașa Zarea”, această întrebare e cît se poate de legitimă. Grupul revistei „Nașa Zarea” a promovat ani de-a rîndul o linie proprie, a înființat un cotidian, a desfășurat o agitație de masă în spiritul ideilor sale. Dar Comitetul de organizare?

Sîntem cu toții de acord că nu raportul de forțe dintre grupurile din străinătate, de la Zürich, Paris etc., este acela care va decide, ci influența pe care ele o exercită asupra muncitorilor din Petersburg și din întreaga Rusie. Acest lucru trebuie să-l avem în vedere în toate acțiunile pe care le întreprindem.

Iată considerațiile pe care am ținut să vi le expunem. Vom fi foarte bucuroși să primim din partea dv. un răspuns amănunțit și clar la toate aceste întrebări. Atunci ne vom putea gândi și la ceea ce avem de făcut mai departe.

*Scrisă la 23 martie 1915
Expedită la Paris*

*Publicată pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII*

*Se tipărește după o copie
făcută de N. K. Krupskaja*

69

CĂTRE D. WIJNKOOP

Stimate tovarăse Wijnkoop,

Anexez o scrisoare din partea tovarăsei Inessa. Vă salut din toată inima pe dv. și pe toți tovarășii din partidul marxist și vă rog să transmiteți tovarășului Gorter scrisoarea pe care o alăturez *.

Cu cele mai bune salutări,
al dv., *N. Lenin*

Wl. Uljanow. Waldheimstrasse 66. Bern.

*Scrisă la 5 mai 1915
Expediată la Zwolle (Olanda)*

*Publicată pentru prima oară
în 1960, în revista
„Voprosi Istoriei KPSS” nr. 4*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

70

CĂTRE H. GORTER

Tovarășului H. Gorter

Stimate tovarăse Gorter,

Tovarășul Radek mi-a arătat scrisoarea dv.

Ar fi, desigur, foarte bine dacă am reuși să fondăm o revistă social-democrată internațională care să apară sub îngrijirea lui Pannekoek. Trebuie să combatem poziția adoptată de „Neue Zeit”, care recurge la sofisme pentru a apăra un oportunism de cea mai proastă speță.

Se pune însă întrebarea dacă vom găsi banii necesari și forțele publicistice necesare pentru a fonda imediat revista.

Dacă nu vom găsi, trebuie să scoatem neapărat, fără a aștepta sfârșitul războiului, o broșură (sau două) în limba germană. Broșura trebuie să cuprindă articole scrise de to-

* Vezi volumul de față, p. 79—80. — *Nota red.*

varăși ruși, olandezi, germani (Radek), francezi (poate Merrheim), englezi (poate Rotstein) care consideră că trebuie să desfășurăm o luptă necruțătoare împotriva trădătorilor oportuniști (inclusiv Kautsky).

Socot că *în nici un caz* nu trebuie să tergiversăm cu realizarea acestei inițiative. Este necesar să spunem *chiar acum*, încă în timpul războiului, adevărul deplin, nu în Germania, bineînțeles, ci în Elveția, pentru a putea vorbi liber despre lupta revoluționară fără a fi nevoiți să ținem seama de rigorile cenzurii.

Dacă nu vom putea găsi îndată un colaborator francez sau englez, nu trebuie să așteptăm; mai bine scoatem singuri prima broșură (adică o scoatem fără francezi și englezi). Ne putem mulțumi să traducem părerea lui Merrheim (și anume că a vorbi despre un „război de eliberare“ înseamnă a te face vinovat de *înșelăciune*).

Radek spune că broșura dv. a apărut *în limba engleză*. Acest lucru mă bucură nespus: acum voi putea citi și înțelege tot textul. Înțeleg olandeza în proporție de aproximativ 30—40%. Vă felicit pentru admirabilele dv. atacuri împotriva oportunismului și a lui Kautsky. Principala greșeală a lui Troțki constă în aceea că nu atacă această bandă.

Cu salutări cordiale,

al dv., *N. Lenin*

Adresa mea: Wl. Uljanow. Waldheimstrasse 66. Bern.
Comunicați-mi printr-o carte poștală *d a t a* sosirii dv.

Scrisă la 5 mai 1915
Expediată la Zwolle (Olanda)

Publicată pentru prima oară
în 1960, în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4

Se tipărește după un manuscris
întocmit de Wijnkoop
Tradus din limba germană

71

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tovarășă Olga,

Mîine voi trimite încă un articol pentru O.C. Sper că Kuzma sau soția lui vor mai răbda o zi: nu vor lăsa Organul Central pentru a trece la „dușmani“.

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Corecturile articolului despre amnistie sînt la dv. ?⁹⁶ Ați primit articolul despre Monitor? Așteptăm corecturile.

*Scrisă la 13 mai 1915
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

72

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Trimitem numărul *. Grigori susține că va intra tot materialul. Eu cred că nu.

Dacă nu intră, te rog să scurtezi articolul despre „social-democrația germană“ din pagina întîi (cred că se pot scoate vreo 20 de rînduri, aproape întreaga introducere pînă la citatul din „*Preussische Jahrbücher*“).

Cu o prietenească strîngere de mînă și cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *Lenin*

*Scrisă între 13 și 21 mai 1915
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de nr. 42 al ziarului „Soțial-Demokrat“ (a apărut la 21 mai 1915).
— Nota red.

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă tovarășă,

Vă mulțumesc din inimă pentru toată străduința și ajutorul dv., despre care îmi scrieți în ultima scrisoare.

Articolele dv. despre treburile din Scandinavia, atît cele publicate în „Naše Slovo“, cît și cel scris pentru „Kommunist“⁹⁷, mi-au sugerat următoarea întrebare :

Poate fi aprobată și considerată justă poziția social-democraților scandinavi de stînga care sînt împotriva înarmării poporului ? În 1910 am avut cu Höglund o discuție în această privință și am căutat să-i demonstrez că asta nu este o poziție de stînga, nu este revoluționarism, ci pur și simplu un filistinism de mic-burghez dintr-un colț uitat de lume⁹⁸. S-au cuibărit acești mici burghezi scandinavi în micile lor state, tocmai pe la polul nord, și se mîndresc cu faptul că pămîntul lor se află peste nouă mări și țări ! Cum se poate admite ideea ca o clasă revoluționară aflată în preajma revoluției sociale să fie *împotriva* înarmării poporului ? Asta nu este o luptă împotriva militarismului, ci o tendință lașă de a te ține cît mai departe de marile probleme ale lumii capitaliste. Cum poți „admite“ lupta de clasă fără a înțelege că în anumite momente este inevitabilă transformarea ei în război civil ?

Cred că ar trebui să adunăm material în legătură cu această chestiune și să adoptăm în „Kommunist“ o atitudine categorică *împotriva* acestui mod de a vedea lucrurile, urmînd ca pentru lămurirea scandinavilor să publicați apoi acest material în limba suedeză etc.

Aș vrea să aflu mai detaliat ce credeți despre aceasta.

Socot că Bruce Glasier n-ar fi un colaborator potrivit ; deși are instinct proletar, el este totuși un oportunist insuportabil. Nu știu dacă vom putea conlucra cu el : după cîteva zile ar începe să se tînguie, spunînd că a fost „atras“, că nu vrea și nu admite nimic de acest gen.

Ați văzut cartea lui David și cum apreciază el manifestul nostru ?⁹⁹

V-aș ruga să-mi scrieți dacă în țările scandinave nu se găsește material referitor la lupta *dintre cele două curente* în problema atitudinii față de război. Nu s-ar putea strînge acolo materiale precise (părerii, aprecieri, rezoluții) care să ofere posibilitatea unei riguroase confruntări a *faptelor* referitoare la tendințele ambelor curente? Confirmă oare faptele (după mine, da) că oportuniștii — priviți în ansamblu, ca aderenți ai unui *curent* — sînt în genere mai mult șoviniști decît social-democrați revoluționari? Ce credeți, nu s-ar putea strînge și prelucra pentru „*Kommunist*“ asemenea materiale?

Cu o caldă strîngere de mînă și cu multe urări de bine,
N. Lenin

P. S. Cine este acest Shaw-Desmond care a prezentat un referat în țările scandinave? Nu există un text englez al acestui referat? E un revoluționar conștient sau unul à la Hervé?

*Scrisă după 22 mai 1915
 Expediată din Berna
 la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
 în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

74

CĂTRE I. F. ARMAND

Dear friend *,

Ți-am scris de vreo două ori, dar aici, mărturisesc, nu prea sînt noutăți. Din Rusia avem vești destul de bune, pe care însă sper că în curînd le vei citi singură în întregime cînd vei veni aici. De ce nu scrii nimic despre durata, fie și aproximativă, a tratamentului fixat de dentist? Să știi că trebuie să călătorești cu poștalionul (pînă la Flühli circulă de două ori pe zi, la 9 dimineața și la 4 după-masă, iar pînă la noi, la *Sörenberg*, numai o dată pe zi, la 9 dimi-

* — Scumpă prietenă. — *Nota trad.*

neața ; și într-un caz, și în celălalt, plecarea din Schüpfheim). Pentru cursa (adică pentru poștalionul) de dimineață trebuie să pleci din Berna la 5^{1/2} dimineața, cred, și să aștepti o oră și jumătate la Schüpfheim. Dacă însă pleci la două și 5 minute din Berna, așa cum am făcut noi, vei avea poștalion numai pînă la Flühli ; de acolo trebuie luată o trăsură (în acest scop trebuie să telefonezi de la Schüpfheim ; e acolo un restaurant în spatele gării. Pentru 10 pf., stăpînul restaurantului ne va telefona aici, la *Hotel Marienthal* în Sörenberg, și va anunța că vin musafiri *la mine* și că trebuie să trimitem o trăsură ; dacă procedezi astfel, trăsura va avea posibilitatea să ajungă în timp util la Flühli și să te aducă aici).

Costă cu poștalionul 1 fr. și 20 pînă la Flühli + 2 frs. de la Flühli pînă la Sörenberg.

O trăsură de aici costă 4 frs. de 1 persoană (6 frs. de 2 persoane) de la Flühli la Sörenberg.

Din motive inexplicabile, scrisoarea d-tale a trecut pe la Lucerna. Nu înțeleg de ce. Oare nu pentru că ai scris Sörenberg în continuare ? Sau poate că ar trebui adăugat *via Schüpfheim* ?

Pe curînd. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Ieri i-am scris lui Grigori că l-am invitat pe Grimm să colaboreze la „*Kommunist*“. Azi am citit în „*Nase Slovo*“¹⁰⁰ răspunsul lui Troțki (cătore revista „*Kommunist*“). Trebuie să fim *extrem de precauți* invitîndu-l pe Grimm, ca să nu ne lovim de un refuz. Spune-i asta lui Grigori.

Încă o rugăminte : dacă-l vezi pe Kasparov, roagă-l să afle adresa *oficială* a biroului (de la Geneva ? sau de la Berna ?) prin intermediul căruia se pot trimite *bani* prizonierilor ruși din Germania (și bani și scrisori, dar în special bani). Este foarte important să am adresa oficială, ca să pot recurge la serviciile acestui birou și să am certitudinea că banii nu se vor pierde.

Încă un mic comision (mi se pare că noi te-am împovărat cu prea multe comisioane și însărcinări, nu-i așa ?) : te ru-

găm să ne cumperi sare de lămâie în cristale (Zitronensäure). Nu e bine să pleci în vilegiatură după alții !!

De la Neufchâtel *n-am primit încă nici un răspuns*¹⁰¹.

Curios ! Au revoir *.

Al d-tale, Lenin

Dacă înainte de plecare îl vezi cumva pe Radek, întrecă-l dacă n-ar vrea să vină aici. Dacă vrea, îl vom *invita*.

Te rugăm să aduci vreo 15—20 de exemplare din „Înștiințarea” referitoare la apariția revistei „Kommunist”¹⁰².

Scrisă după 4 iunie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

75

CĂTRE I. F. ARMAND

Dear friend,

I am astonished that we have had no news from you many days. I hope it is because you will come soon **. Încă un mic comision — dacă te-ai săturat de aceste comisioane de vilegiatură (am muștrări de conștiință, căci ți-au pricinuit prea multă bătaie de cap), nu te ocupa de ele, voi comanda de aici —, dar dacă treci pe la Kaiser cere-i să-ți arate niște *modele* de plicuri mari (de mărimea colii anexate la scrisoare sau de mărimea colii îndoite *în lungime* ori, la nevoie, în lățime) pentru expedierea unor manuscrise voluminoase. Te rog să cumperi câteva zeci de plicuri din acestea, vreo 30 să zicem. În această prăvălie se găsesc plicuri de cele mai *variate* modele (îmi trebuie plicuri *rezistente*, iar dintre acestea prefer pe cele ieftine), care se vînd cîte 10, 50 sau 100 de bucăți.

La noi plouă iarăși. Sper că administrația cerească își

* — La revedere. — *Nota trad.*

** Scumpă prietenă. Mă miră că de atîta timp n-am mai primit nici o știre de la d-ta. Sper că aceasta se datorește numai faptului că în curînd vei veni aici. — *Nota trad.*

va epuiza toată rezerva de apă de prisos pînă la sosirea d-tale, iar după aceea va fi timp frumos.

Ți-ai luat ceva cărți franțuzești bune de la bibliotecă (Stadtbibliothek *)? Am citit aici „*Les Chatiments*” ** de Hugo și am rămas mulțumit. Sînt revoltat că Biblioteca din Neufchâtel *nu mai răspunde odată!!*

Au revoir ***.

Al d-tale, *Lenin*

Încă o rugăminte: pentru cazul că împreună cu d-ta vom întreprinde excursii *lungi* (nu e sigur, dar poate că din cînd în cînd vom reuși totuși să plecăm în asemenea excursii), ar fi bine să știm care sînt condițiile de cazare în cabanele „Clubului alpiniștilor elvețieni”. Te rog deci să treci pe la biroul din Berna al acestui club (adresa n-o cunosc: o poți afla la Verkehrsbureau — bureau de renseignements ****), să iei prospecte și să ceri informații amănunțite. Răsfoiesc adcea Baedeker-ul și „observ” de la distanță viața în asemenea cabane la altitudinea de 2 500—3 000 m, nu departe de hotelul nostru.

De ce nu ne scrii ce spune dentistul? Cînd vii?

Dacă te duci pe la Stadtbibliothek, te sfătuiesc să cercetezi *mai temeinic* cataloagele în ceea ce-i privește pe clasicii (poeți și prozatori) francezi.

P. S. La „Clubul alpiniștilor elvețieni” te rog să afli:

1) care sînt prețurile la „cabane” pentru cei ce *nu* fac parte din acest club;

2) dacă se fac ascensiuni *colective* la altitudini mari (3 000—3 500 m), cum și cînd se fac ele etc.

Scrisă după 4 iunie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția),
la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* — biblioteca orășenească. — *Nota trad.*

** — „*Pedepsele*”. — *Nota trad.*

*** — La revedere. — *Nota trad.*

**** — biroul de voiaj — biroul de informații. — *Nota trad.*

CĂTRE K. B. RADEK

Werter Genosse *,

Se vede că scrisorile noastre s-au întîlnit pe drum. În timp ce d-ta îmi scriai mie, eu te înștiințam (printr-o carte poștală) că ți-am expediat Culegerea ¹⁰³. Sper că le-ai primit pe amîndouă.

În legătură cu conferința celor de stînga :

Din 1912 nu mai sînt membru al Biroului socialist internațional (reprezentantul C.C. în B.S.I. este, din 1912, Maksimovici, la Londra) ¹⁰⁴. Dar se înțelege că eu și Grigori vom face aici, în numele C.C., tot ce este necesar, tot ce trebuie făcut.

Îmi scrii că „Grimm macht das (= ocolește C.C. ?) ohne Absicht“ ** ...

Hm, hm ! Es scheint mir wenig glaubhaft zu sein. Ist Grimm wirklich ein Kind ? *Nach* zwei Konferenzen in Bern ?? *** 105

Desigur însă că d-ta, acolo la Berna, vezi mai bine lucrurile și aș fi bucuros dacă pînă la urmă se va dovedi că nu eu, ci d-ta ai avut dreptate.

Așadar, *dacă* Grimm macht *das* ohne Absicht, chestiunea e cît se poate de simplă : Grimm trebuie să scrie Comitetului Central (adresa oficială este indicată în Organul nostru Central : Bibliothèque russe. 7. Rue Hugo de Senger. 7. Genève. Für das Kom. Central) ****.

(Se poate scrie, firește, și pe adresa mea ; e mai de-a dreptul.)

Dacă nu ne scrie nouă, înseamnă că procedează în mod *necinstit* (căci a-i scrie lui Maksimovici, la Londra, înseamnă a pierde timp și a risca interceptarea scrisorii de către poliție !).

* — Stimate tovarăș. — *Nota trad.*

** — „Grimm o face (= ocolește C.C. ?) neintenționat. — *Nota trad.*

*** „Asta mi se pare puțin probabil. Doar nu e copil ! După două conferințe la Berna ? ?”. — *Nota trad.*

**** — Biblioteca rusă. Str. Hugo de Senger, nr. 7, Geneva. Pentru Comitetul Central. — *Nota trad.*

Noi însă nu-i putem face ofertă : nu vrem să ne băgăm în sufletul nimănui. Așa ceva *nu putem face* !

Să trecem acum la fondul problemei. D-ta scrii : „Da wird Grimm und vielleicht (?? sicher meines Erachtens !) auch andere die Sache so abwechseln (nur ? richtiger : zertreten und verraten !) wollen, dass nur ein Aktionsprogramm (soll heißen : Ermattungsprogramm, un program de renunțare la luptă, un program menit să îndeparteze pe muncitori de revoluție, *să-i adoarmă* cu o frazeologie de stînga) für die Stunde kommt“ *.

După părerea mea, „cotitura“ lui Kautsky + Bernstein + Co. (+ 500 + 1 000 + ??) este cotitura unor mișei care au simțit că răbdarea maselor a ajuns la capăt, că ei „trebuie“ să facă o cotitură la stînga spre a putea continua *să înșele* masele ¹⁰⁶.

E clar.

Renaudel, în „L'Humanité“, „se radicalizează“ și el !!

Se vor aduna secăturile, vor spune că sînt „împotriva politicii de la 4 august“ ¹⁰⁷, că sînt „pentru pace“, „împotriva anexiunilor“ și... în felul acesta *vor ajuta* burgheziei să înăbușe germenii stării de spirit revoluționare.

Din scrisoarea d-tale deduc că ești de aceeași părere cu mine.

Ergo **, programul nostru trebuie să fie următorul :

- 1) să mergem dacă ne vor chema ;
- 2) să realizăm *din timp* unirea „celor de stînga“, *adică* a socialiștilor care se declară pentru *acțiuni revoluționare*, împotriva *propriului* lor guvern ;
- 3) să le prezentăm secăturilor kautskiste proiectul *nostru* de rezoluție (olandezii + noi + germanii de stînga + O, dar asta nu e nici o nenorocire, căci *mai tîrziu* vor fi nu zero, ci toți !) ;
- 4) să delegăm 2—3 vorbitori la conferință (dacă reu-

* — „În acest caz, Grimm, ba poate (?? după părerea mea, cu siguranță !) și alții vor voi să întoarcă lucrurile în așa fel (numai ? mai bine zis : să înăbușe și să trădeze !), încît în momentul de față să fie lansat numai un program de acțiune (mai bine zis : program de istovire...)“. — *Nota trad.*

** — Prin urmare. — *Nota trad.*

șești să obții dreptul de a participa la lucrările ei, acest lucru va fi posibil).

Nu s-ar putea să găsim *cîțiva* germani de stînga care să ia atitudine *împotriva* lui Kautsky & Co. ? *pentru un asemenea* program ?

Scrie-mi ce crezi despre acest program. În esență, el este îndreptat împotriva stupidei și perfidei lozinci a păcii.

Te așteptăm !

Al d-tale, *Lenin*

Nu este *oare clar* că C. O. va fi alături de Drehscheibe *-Kautsky & Co. ??? *Ce crezi ?*

Și ești sigur că Grey + Bethmann-Hollweg nu le-au făcut „semn“ lui Südekum + Vandervelde : băieți, e timpul să vă declarați *pentru* pace, altminteri va fi revoluție ???

P. S. Hotelul nostru (Hotel Marienthal) are *telefon* (nr. 111). Dacă e ceva urgent, cheamă-mă : la 8^{1/2} dimineața sînt *întotdeauna* acasă.

P. P. S. Trimite-mi, te rog, înapoi scrisoarea anexată după ce o vei fi citit **.

*Scrisă după 19 iunie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE D. WIJNKOOP

Stimate tovarăș,

Girueta (Drehscheibe) Kautsky & Co. vor acum „să *potolească*“, cu ajutorul unei frazeologii de stînga și al unei abandonări pur verbale a „politicii de la 4 august“, fră-

* — textual „girueta“, aici în sensul de „om nestatornic“. — *Nota trad.*

** Este vorba de scrisoarea lui V. I. Lenin către D. Wijnkoop (vezi volumul de față, p. 89—91). — *Nota red.*

mîntarea revoluționară incipientă. Sîntem acum pentru pace, vor spune acești domni împreună cu Renaudel & Co., căutînd să convingă masele revoluționare să se mulțumească cu aceasta.

Se vorbește de o conferință a elementelor de stînga și e *mai mult decît probabil* că nemernicii de teapa lui Bernstein și Kautsky vor folosi această conferință pentru a înșela din nou masele cu ajutorul unui „radicalism pasiv“.

E foarte posibil ca oamenii de stat inteligenți *din ambele grupuri beligerante* să nu aibă acum *nimic* împotriva ca frămîntarea revoluționară incipientă să fie potolită printr-un idiot „program de pace“.

Nu știu dacă social-democrații de stînga din Germania sînt deja destul de puternici pentru a putea dejuca manevra acestor „radicali“ pasivi (și fățarnici). Dar noi și dv. sîntem *partide independente*. Trebuie să întreprindem ceva : să elaborăm un program al revoluției, să demascăm idioata și ipocrita lozincă de pace, s-o combatem și s-o respingem, să vorbim deschis cu muncitorii, să le spunem *adevărul* (fără josnicele tertipuri diplomatice ale somităților Internaționalei a II-a). Iar adevărul este acesta : ori ești pentru întretinerea și sprijinirea frămîntării revoluționare incipiente (în acest scop e nevoie de lozinci care să propage revoluția, războiul civil, crearea organizației ilegale etc.), ori ești pentru potolirea ei (în acest scop e nevoie de lozinca păcii, de „condamnarea“ „anexiunilor“, poate și dezarmarea etc. etc.).

Istoria va dovedi că dreptatea a fost de partea noastră, adică a revoluționarilor în general, și nu neapărat de partea lui A sau a lui B.

Aș dori să știu dacă dv. (partidul dv.) aveți posibilitatea să trimiteți un reprezentant (care să cunoască *una* dintre cele trei limbi principale) ? Și dacă ați fi de acord ca cele două *partide* ale noastre să propună oficial (în scris sau oral ; mai bine ar fi și *oral*) o declarație (sau o rezoluție) comună ?

Dacă dificultățile sînt de ordin *exclusiv* financiar, co-

municați-ne precis de ce sumă aveți nevoie : poate vom fi în măsură să vă ajutăm.

Cu salutări cordiale, al dv., *N. Lenin*

Adresa mea :

Wl. Uljanow

Hotel Marienthal in Sörenberg
(Kanton Luzern). Schweiz

Scrisă între 19 iunie și 13 iulie 1915
Expedită la Zwolle (Olanda)

Publicată pentru prima oară
la 21 ianuarie 1949,
în ziarul „Pravda” nr. 21

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

78

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Scumpe prieten,

Îți trimit o notă pentru rubrica „Bibliografie” a revistei „Kommunist” dacă aceasta va avea o astfel de rubrică, iar dacă nu, se va publica separat ¹⁰⁸.

Trimite-mi, te rog, nr. 2 din „Izvestiia C.O.” ¹⁰⁹ ; eu nu-l am.

N-am primit nici culegerea (scoasă de cadeți), nici articolul lui Kollontai ¹¹⁰.

Îți voi trimite cu plăcere „Die Neue Zeit”, dar cu condiția ca d-ta să te debarasezi de *revoltătorul* d-tale *e g o i s m*. Eu ți-am scris despre toate cărțile nou apărute, în timp ce d-ta *nu mi-ai scris* despre nici una dintre cărțile cumpărate la Frank !!!

Ieri i-am trimis lui Iuri o carte poștală pe adresa de pe Friedrichstrasse : dacă n-a primit-o, s-o ceară de la poștă. Sînt revoltat că Iuri nu răspunde, iar eu nu văd articole pentru „Kommunist”.

Multe salutări. Al d-tale, *L.*

Anexez o scrisoare, cu rugămintea *de a mi-o restitui*.

Aștept să-mi restitui rezoluția Clubului internaționaliștilor¹¹¹ și *celălalt* material pe care ți l-am trimis.

În privința C. O. nu știu ; ar trebui văzut ce scrie „*Izvestiia*“.

*Nu avem adresa lui P. P. **.

Adresa : Mr. *Metchériacoff* *Montpellier* 6 rue J. Draparnaud, 6.

Scrisă înainte de 24 iunie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

79

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.

N-ai cumva posibilitatea să-mi trimiți nr. 2 din „*Izvestiia* C. O.“ ? Am mare nevoie de el. Sper că aveți banii necesari pentru a ne trimite *toate* cărțile noi care apar la Geneva ? Dacă nu, te rog să ne scrii și îți vom trimite imediat.

Cum te-ai aranjat pe timpul verii ? Faci plimbări cu bicicleta ? Te sfătuiesc să faci cât mai multe (și, dacă se poate, să faci și băi) ; o să te vindec. Multe salutări Olgăi ; idem lui N. K.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Se pare că aici tratamentul Nadiei dă rezultate bune.

Scrisă la 24 iunie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „*Culegeri din Lenin*“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de P. P. Maslov. — *Nota red.*

80

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Scumpe prieten,

Îți trimit „*Die Neue Zeit*“.

Am citit „*Izvestiia*“. Splendid! În special cele scrise despre „*Nașe Slovo*“¹¹². Acum e nevoie de O. C.

Scrie-ne cum plănuiești să repartizați temele. Eu aș vrea să iau tema „înfrîngerii“ și a alianței dintre Potresov + C.O. + Ciheidze vs * „*Nașe Slovo*“.

În ceea ce privește „egoismul“, comiți... o mică denaturare a faptelor. Mi-ai trimis *din ceea ce ai avut*. Eu însă n-am avut nimic!! Ți-am trimis toate titlurile de cărți noi, pe cînd d-ta nu mi-ai trimis nici unul *pînă în prezent*.

Am primit nr. 2 al revistei „*Nașe Delo*“¹¹³. Ți-l voi trimite după citirea lui și după ce îmi voi scoate din el pasajele de care am nevoie.

Ce s-a întîmplat cu articolul lui Radek? Nu ne duce oare de nas? Cu Aleksandr ne aflăm în tratative. Iar d-ta?

Pentru vișine îți vom fi recunoscători cu toții (nu numai doamnele). De ce nu ne scrii dacă ai de gînd să vii aici pentru o ascensiune pe Rothorn?

Multe salutări.

Al d-tale, *N. Lenin*

*Scrisă după 24 iunie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

81

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Scumpe prieten,

Am primit articolul și l-am și citit; acum îl trimit lui Buharin.

Din nota referitoare la Troțki trebuie, firește, scos acum pasajul privind împărțirea voturilor în cadrul redacției re-

* — versus — față de. — *Nota trad.*

vistei „*Kommunist*“. Dar trebuie oare să scoateți și tot ce se spune acolo despre fracțiunea Ciheidze? ea doar constituie *elementul central* al situației politice și pentru un timp destul de îndelungat.

Pentru vișine — multe, multe mulțumiri din partea tuturor!

Cărți noi **nu am**, nici în franceză și nici în alte limbi, așa că în această privință, oricât te-ai suci și te-ai învârti, tot nu scapi.

„Titlul“ : *La Chesnais* : „Le groupe socialiste du Reichstag et la déclaration de guerre“ (Paris. 1915, „L'Humanité“, 1 fr. 50)*. *Îl voi ruga pe Grișa să-ți trimită cartea.*

Anexez o scrisoare de la Radek : îi scriu ** că *Grimm trebuie să se adreseze Comitetului Central*. Noi nu trebuie să ne oferim singuri. Cotitura lui Kautsky & Co. este cotitura unor oameni de nimic, care cu fraze de stînga vor să *abată* pe muncitori *din calea* care duce la revoluție. Este clar.

Lui E. F. i-am trimis o telegramă prin care l-am chemat să vină aici, precum și o scrisoare. Funcții nu trebuie să dăm, dar de împăcat trebuie, firește, să ne împăcăm, și noi de mult „căutăm“ s-o facem. Cel mai bine ar fi să vii aici cu bicicleta. Prin Schüpfheim se poate veni *foarte lesne* (coborîrea pînă la Flühli durează 20 de minute!!). Comunică-ne numărul telefonului d-tale (sau a unuia din vecinătate) ca să te pot înștiința de sosirea lui E. F. Numărul nostru de telefon este 111 (Hotel Marienthal).

Cel mai bine e să telefonezi la 8 și jumătate dimineața. Dacă *nu*-mi comunicîți numărul d-tale de telefon, îți voi telegrafia (Kommt*** în ziua de); asta va însemna : vino ca să te întîlnești cu E. F.

Salutări la toată lumea.

Al d-tale, N. L.

Scrisă înainte de 5 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* *La Chesnais*. „Grupul socialist din Reichstag și declararea războiului“ (Paris 1915, „L'Humanité“, 1 fr. 50). — *Nota trad.*

** Vezi volumul de față, p. 87—89. — *Nota red.*

*** — veniți. — *Nota trad.*

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Scumpe prieten,

Sînt foarte mirat că, din motive inexplicabile, n-ai venit la întîlnire.

Nu a trebuit să ne împăcăm, pentru că musafirii au fost extrem de pașnici (numai pe Kamenev vrea unul dintre ei să-l excludă din partid). Am ajuns la o înțelegere deplină (fără funcții) ¹¹⁴.

Traducerea nu prea bună a articolului lui Radek (partea I e plicticoasă) (dar *necesară* totuși pentru ținută) am trimis-o lui N. I. ¹¹⁵

Apropo, musafirii m-au convins că *nu face* să vorbim *în presă* despre divergențele noastre în cadrul redacției revistei „Kommunist” (că eu și d-ta am votat împotriva lui Troțki). Au dreptate. *Ta ie acest pasaj!!*

Cît privește fracțiunea Ciheidze ¹¹⁶, consider că trebuie să pornim *o campanie împotriva ei*. Ca atare (după scoaterea pasajului referitor la votare), eu ridic *din nou* problema publicării articolașului meu „O experiență instructivă” (discuția cu musafirii a arătat încă o dată că *elementul central* al situației politice îl constituie în prezent fracțiunea Ciheidze).

N. B. Lui Maslov nu-i răspunde nimeni la noi !! Poate că Radek ar scrie măcar o recenzie ? ¹¹⁷

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *Lenin*

Nu știu de ce o fi tăcînd Radek !! Mai aștept puțin.

Ați primit nr. 2 al revistei „Nașe Delo” și al „Izvestiei” ?
N-ar fi oare cazul să traducem din Gorter capitolul referitor la Kautsky & Co ? Cred că da !

|| Trimit articolul lui Abram ¹¹⁸. *Eu sînt pentru*. E nevoie de *fapte* și nu numai de „tactică”. *Articolul lui con-*

ține o utilă înșirare de fapte. Pe alocuri l-am corectat. Recomand ca din motive de conspirație (pentru securitatea autorului) să fie semnat A. B.

P. S.

Pentru eventualitatea că te vei decide să vii, completez : Schüpfheim — 720 m, Flühli — la 8 km de acesta — 893 m și Sörenberg — la 10 km de Flühli — 1 165 m. Drumul *e bun pentru vehicule. Cu bicicleta se poate urca* $\frac{1}{3}$ din drumul de la Flühli pînă la Sörenberg. (Coborîrea pînă la Flühli = 20 de minute cu bicicleta.)

P.S. Unde ai ajuns în tratativele d-tale cu Iuri în privința banilor pentru transportul de literatură ? Aleksandr se pregătește. Scrie-ne *cît și cînd* putem primi.

P. S. Cum a rămas cu colaborarea lui Karpinski ? Mi se pare că e *supărat*.

Cele de mai sus au fost scrise ieri.

Ieri n-am avut timp să expediez scrisoarea. Am primit „Vorwärts“ + Adler. *Multe mulțumiri !*

N. I. cere articolul lui Abram.

Trimit articolul și recenzia lui N. I. (cu observații) ¹¹⁹.

Recomand ca recenzia să fie publicată la rubrica „*Însemnări*“. Dacă *va trebui* să alegem, mă pronunț pentru N. I., nu pentru Abram.

Anexez o scrisoare primită de la Radek. Cred că trebuie să ne apucăm cu amîndouă mîinile de planul editării unei asemenea broșuri ¹²⁰. *Ii scriu lui Radek.*

Propun să scoatem o broșură cu titlul „Atitudinea social-democrației ruse față de război“ : 1) Manifestul ; 2) Rezoluția ; 3) Un articol anume consacrat lozincilor etc. ; 4) Un articol consacrat istoriei sciziunii din P.M.S.D.R. și *Fracțiunii muncitorești social-democrate din Rusia* ((articolele din O. C. nu merg *cîtuși de puțin*)). Să ne înțelegem deci cît mai repede și *să repartizăm temele.*

Ce ar fi să-i cerem lui *Iuri* bani pentru editarea acestei broșuri? *E ceva foarte important.*

Salutări la toată lumea. Al d-tale, *Lenin*

Aveți acolo „Voprosî Strahovaniia“ ¹²¹ nr. 3 și 4? Dacă nu, vi le vom trimite de aici.

Scrisă după 5 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

83

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Lui Grigori

Te sfătuiesc insistent să refaci *radical* sfârșitul articolului d-tale (Lemberg) etc. (la asemenea teme nu e bine să cazi în patos, sună fals).

Adaugă răspunsul nr. 2 (dat de „Izvestiia“) la punctele formulate de „C. O.“ pentru împăcarea social-șovinistilor francezi cu cei germani (în special), a șovinismului bundist (șnapanul de Ionov) cu cel al șnapanilor din Caucaz (pentru „*unitate*“ cu An!!) (Note sau P. S.).

Nadia e foarte mirată că nu-i restitui o scrisoare de care are nevoie (pentru O. C.) și că nu-i răspunzi! ???

Vreau să cer ca răspunsul către Troțki în problema fracțiunii Cibeidze să fie pus la vot în cadrul redacției „Kommunist-ului“ ¹²². N-au decît să voteze contra! (Atunci îl vom da la „Soțial-Demokrat“.)

Încă ceva în legătură cu venirea d-tale: drumul de la Schüpfheim la Lucerna de asemenea coboară în pantă; cred că se poate merge pe bicicletă fără a pedala!

Trimit trei materiale pentru O. C. Cine va ține legătura cu tipografia? Scrie-ne.

Scrisă înainte de 11 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit carnetul de însemnări : Inessa te roagă să i-l *restitui* după ce-l vei fi transcris *.

Îți trimit o scrisoare primită de la Wijnkoop. *Restituie-mi-o imediat* (dacă găsești că e util s-o arăți lui Iuri, arată-i-o). Eu mă voi agăța cu amîndouă mîinile de acest „mic nucleu“ al unei Internaționale de stînga. Trebuie să depunem *toate eforturile* ca să ne apropiem de ei. Îl tot zoresc pe Radek să traducă rezoluțiile de la Berna **.

Îți trimit începutul *ciornei* broșurii, ca „să cădem de acord“ asupra modului cum să lucrăm mai departe în așa fel, încît să rezulte o lucrare „unitară“ scrisă de doi autori (*dacă găsești că e util* s-o arăți lui Iuri, arată-i-o : poate că pentru *așa ceva* vor da parale. Dacă nu vor consimți să dea, nu merită să arăți ciorna) ¹²³.

Observațiile te rog să le trimiți pe o hîrtie *separată*.
Restituie-mi-o imediat.

Cred că după prelucrare poate să iasă o sinteză de argumente și materiale expuse într-o formă populară și foarte importante atît pentru Rusia, cît și pentru Europa.

Salutări. *Lenin*

Ar trebui ca *Zina* să mai facă cîteva copii după darea de seamă cu privire la Vorkonferenz ¹²⁴. Doar trebuie să le trimitem !!

Scrisă între 11 și 30 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* Nu s-a putut stabili despre ce este vorba aici. — *Nota red.*
** Vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 160—166. — *Nota red.*

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

La noi se află în prezent Ludmila (pleacă în Rusia). De la Paris ne-a sosit o noutate : Troțki & Co. vor să organizeze, imediat după conferința internațională a celor de stînga, o conferință a rușilor (adică, probabil, C.O. + C.C. + „Nașe Slovo“). Mai întîi, la conferința celor de stînga, să accepte o rezoluție „comună de stînga“, iar apoi (după ce va fi demonstrat astfel stîngismul grupului „Nașe Slovo“ și al C.O., care, după cum se crede, va vota *orice* — Mädchen für alle *) să ne propună („de față cu toți“ ?) să participăm alături de ei la o conferință comună a rușilor, iar în caz de refuz din partea noastră să folosească împotriva noastră acest refuz...

Nu e proastă intriga ! Oprește-ți *imediat* o copie după proiectul lui Radek ¹²⁵ (pe care te rog să mi-l restitui fără întîrziere !) și să ne gîndim bine ce tactică să adoptăm.

Să-i propunem imediat lui Radek să facă *modificări* ? (+ lupta *hotărîită* împotriva oportuniștilor ; + războiul civil ; + despărțirea de oportuniști). Sau să prezentăm proiectul nostru și, după ce va fi respins, să votăm pentru cel al lui Radek ? Sau și una și alta ?

Împotriva participării grupului „Nașe Slovo“ să depunem un protest scris (două motive : 1) se admit partide — ei *nu sînt* partid — sau „părți de partide“. N-au decît să spună că sînt o parte a C.O. 2) dublă reprezentare : Martov face parte și din C.O. și din grupul „Nașe Slovo“).

Toate acestea trebuie făcute neapărat **.

Trebuie de asemenea să pregătim o delegație a C.C. în care să fie reprezentate toate limbile : Inessa pentru franceză și engleză, pentru germană pe cine să luăm ? Dacă Kinkel a plecat, n-ar fi cazul să-l luăm pe Haritonov din Zürich ? (Se pare că Ludmila ar vrea să meargă, dar...). Care

* — femeie pentru toți. — *Nota trad.*

** Sau să ne prezentăm cu o delegație de trei membri din partea Comitetului organizațiilor din străinătate (în afară de cea de trei membri din partea Comitetului Central) și să cerem și pentru ei drept de vot. Cu ce e mai bun grupul „Nașe Slovo“ ? Idem organizația de femei.

vor fi cheltuielile ? Unde se va ține conferința ? Va dura mult ? Să ne gândim din timp la toate aceste lucruri.

Trebuie să adunăm cu grijă toate documentele despre Ciheidze & Co. (împotriva lor). Dacă cei de stînga (Radek + Thalheimer + Wijnkoop + ? ?) *ne vor ruga* să ne întîlnim neoficial pentru o „discuție” cu grupul „*Nașe Slovo*”, nu ți se pare că nu în orice împrejurări vom putea să refuzăm ? (trebuie să adunăm, de asemenea, orice documente în general. Să stabilim din timp, prin scris, ce trebuie făcut în acest scop).

Nu crezi că ar trebui să începem să pregătim și noi un proiect de manifest tot atît de amănunțit ca cel al lui Radek, dar care să conțină și o declarație de război împotriva oportunistului ? Sau să adoptăm ca bază de discuții proiectul lui Radek ?

Am scris lui Kollontai * și lui Blagoev. Îi scriu și lui Wijnkoop : face, nu face — treaba lui, dar eu mi-am făcut datoria.

Scrie-i lui Grimm *să te anunțe telegrafic* dacă va fi *încă* o Vorkonferenz (s-ar putea ca ei s-o înjghebeze, căci altfel unde, cine și cînd va stabili componența etc. ?). N-ar trebui oare să-i scriem de asemenea lui Grimm că *e dator* să înștiințeze imediat (pentru orice eventualitate) pe tovarășii de stînga din Norvegia și Suedia ? Ar trebui !! (Adresa : prin Fru A. Kollontay. Turisthotel. Holmenkollen. *Kristiania*. Norwegen.)

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. S-ar putea de asemenea ca această conferință să fie o încercare de „a pune față-n față” pe Kautsky și pe Renaudel pentru „pace” între ei ? ? Atunci vom face scandal și ne vom retrage, prezentînd în prealabil un protest.

Toate însemnările mele (pentru „Kommunist”) trebuie trimise lui Iuri. Articolul lui Kamenski trimite-mi-l mie. Recomand ca nr. 1 (96 p.) să apară în august 1915 ¹²⁶. Nr. 2 (în septembrie 1915), tot 96 p. Articolul lui Gorter să fie publi-

* Vezi volumul de față, p. 102—104. — *Nota red.*

cat în nr. 2. Pe Varin l-am salvat în proporție de $\frac{9}{10}$: ăștia cedează numai cînd îi ameninți. Acest articol va intra în nr. 3.

*Scrisă după 11 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

Publicată pentru prima oară în 1960,
în revista
„*Novaia i Noveișiaia Istoria*” nr. 2

Se tipărește după manuscris

86

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Scumpe prieten,

Ai primit un articol pentru O.C. și (restituit) articolul lui Abram ?

Mai trimit niște articolașe pentru „*Kommunist*”. (Eu socot că nu trebuie să ne temem că revista va fi prea voluminoasă. *Trebuie inserat neapărat și articolul lui Abram*. E nevoie de fapte. Revista trebuie să fie multilaterală. E mai bine ca nr. 1 să fie mai complet. La nevoie dăm un spor de 5% și angajăm încă un zețar.)

Îți trimit material pentru O.C.

Calculează formatul (e clar că acum O.C. va avea un format mai mic ?) și să isprăvim odată.

Cred că acum *nu* vom avea o conferință a celor de stînga : Kautsky & Co. vor convoca o conferință *generală*.

Radek *tace*.

Nu sînt de acord cu sfîrșitul articolului d-tale (despre „*Nașe Slovo*”). „*Pacea*”, așa cum o concepe „*Nașe Slovo*”, trebuie criticată în termeni de 100 de ori mai vehemenți. Nu trebuie să ne justificăm („nu importă”, „noi recunoaștem”), ci să atacăm : „*Nașe Slovo*” debitează fraze goale despre „*pace*”, *căutînd o pace cu social-șoviniștii*. În gura lor, *pacea înseamnă pace cu social-șoviniștii*. Trebuie să arătăm (și să dezvoltăm ideea) că o *pace fără condiții* este un nonsens, o frază goală, o *inepție*. Apoi trebuie dezvoltată ideea că pentru *masa neluminată* pacea are altă semnificație (à la „*gaponiada*”¹²⁷).

dar ca lozincă de partid este o înșelătorie. Sîntem *pentru* participare la syndicatele gaponiste, dar împotriva lozincilor „gaponiste“. Aș fi de părere să ne mai scriem despre aceasta.

Al d-tale, *Lenin*

Îți trimit scrisoarea lui Fridolin. Recomand să fie *invitat* ; comunică-mi dacă-i scrii d-ta sau vrei, poate, să-i scriu eu. ((Te rog să-mi restitui *toate* scrisorile lui Radek, Fridolin etc.))...

Așa-i că *nu* mi-ai comunicat *toate* „titlurile“ cărților noi pe care le-ai primit ? Sau poate că greșesc ? ?

Cred că ar trebui să ne procurăm cartea lui Aleksinski „La Russie et la guerre“ *.

D-ta ce crezi ?

Eu socot că în „*Kommunist*“ e mai bine ca „Bibliografie și însemnări“ să *nu* fie semnate (pentru variație și pentru a se evita repetarea aceluiași nume).

Puneți la vot această propunere. *Dacă vrea*, Iuri poate să-și păstreze semnătura („Piotr Kievski“): propun ca nota ¹²⁸ lui să fie publicată la aceeași rubrică.

*Scrisă după 11 iulie 1915
Expediată din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă tovarășă,

Pregătirile în vederea convocării unei conferințe a „celor de stînga“ progresează. O primă Vorkonferenz ** a și avut loc, iar a doua, decisivă, va avea loc *foarte curînd*. Este extrem de important să-i atragem pe social-democrații de stînga din Suedia (*H ö g l u n d*) și din Norvegia.

Fiți bună și scrieți-mi (1) dacă punctul nostru de vedere concordă cu al dv. (sau al dv. cu cel al Comitetului Central),

* — „Rusia și războiul“. — *Nota trad.*

** — conferință preliminară. — *Nota trad.*

iar dacă nu, în ce constau deosebiri de păreri, și (2) dacă ați fi dispusă să vă asumați sarcina de a-i atrage pe scandinavii „de stînga“.

Ad 1. Poziția noastră vă este cunoscută din „Soțial-Demokrat“. În ceea ce privește treburile rusești, noi *nu* ne declarăm pentru unitate cu fracțiunea Ciheidze (așa cum vor și Troțki, și Comitetul de organizare, și Plehanov & Co. ; vezi „Războiul“), căci asta ar însemna să-i camuflăm și să-i apărăm pe cei de la „Nașe Delo“. În treburile internaționale *nu* ne declarăm pentru o apropiere de Haase-Bernstein-Kautsky (căci *în realitate* ei vor unitate cu Südekumii și camuflarea lor, vor să se limiteze la o frazeologie de stînga, fără a schimba ceva în vechiul și putredul lor partid). Nu putem fi pentru *lozincă* păcii, deoarece o considerăm arhiconfuză, pacifistă, mic-burgheză ; noi vedem în ea o lozincă care vine în ajutorul guvernelor (cu o mîină ele ar vrea să fie acum „pentru pace“ ca să poată ieși din impas) și care frînează lupta revoluționară.

După părerea noastră, social-democrații de stînga trebuie să vină cu o declarație *ideologică* comună, care (1) să condamne neapărat pe social-șoviniști și pe oportuniști ; (2) să prezinte un program de acțiuni revoluționare (nu are prea mare importanță dacă vom spune război civil sau acțiuni revoluționare de masă) ; (3) să se pronunțe împotriva lozincii „apărării patriei“ etc. O declarație ideologică a „elementelor de stînga“ din cîteva țări ar avea o importanță *uriasă* (bineînțeleas dacă nu va fi concepută în spiritul rezoluției plate care, la propunerea Clarei Zetkin, a fost adoptată la Conferința femeilor de la Berna : Zetkin *a ocolit* problema condamnării social-șovinismului !! din dorința de a păstra „pacea“ cu alde Südekum și Kautsky ? ?).

Dacă nu sînteți de acord cu această tactică, scrieți-mi imediat cîteva cuvinte în acest sens.

Dacă însă sînteți de acord, apucați-vă să traduceți (1) manifestul C.C. („Soțial-Demokrat“ nr. 33) * și (2) rezoluțiile de la Berna („Soțial-Demokrat“ nr. 40) ** în limbile suedeză

* Vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 13—22. — *Nota red.*

** Op. cit., p. 160—166. — *Nota red.*

și norvegiană și luați legătura cu Höglund ca să aflați dacă ei ar fi de acord ca pe această bază (pentru chestiuni de amănunt, bineînțeles, nu ne vom despărți) să pregătim o declarație (sau o rezoluție) *comună*. Toate acestea trebuie făcute în mare grabă.

Așadar, aștept răspuns.

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 11 iulie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

88

CĂTRE K. B. RADEK

Cea de-a doua Vorkonferenz a fost fixată *pentru ziua de 7 august*. Într-o scrisoare mă tem să scriu despre asta, căci s-ar putea ca ea să cadă în mâinile cui nu trebuie. Poate vei scrie d-ta pe o *anume cale* sau, poate, vei lăsa să se înțeleagă (sehr bald *)? Trebuie să ne gândim bine cum să procedăm, ca să nu încalcăm regulile conspirației.

*Scrisă între 12 și 18 iulie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

89

CĂTRE K. B. RADEK

Werter Genosse **,

Îți trimit o scrisoare cu privire la „Vorkonferenz”¹²⁹. Scoate-ți o copie pentru „Lichtstrahlen” sau roagă-l pe Wijnkoop (*dacă ești sigur* de promptitudinea lui) s-o trimită el.

* — foarte curînd. — *Nota trad.*

** — Scimate tovarăș. — *Nota trad.*

Toate acestea *vertraulich* *. Promite-mi că nu vei spune nimic lui Grimm, Balabanovei sau lui Troțki și în general nimănui !

N.B.

Citește scrisoarea mea către Wijnkoop și expediaz-o **. Sper că ai expediat-o pe cea dinaintea ei ! Răspunde-mi de îndată în câteva cuvinte.

În privința social-democraților de stînga din Germania, părerea mea este următoarea : ori se vor uni acum (fie și numai pentru o luare de poziție pe plan *ideologic* în numele unui grup *anonim* „Stern“ sau în orice alt mod : muncitorii *vor adera* apoi la acest grup), ori va trebui să renunțăm la ei.

(Îmi dau seama că „Lichtstrahlen“ nu poate lua poziție fațăș. Dar de ce nu s-ar putea ca un grup „Stern“, format din $X + Y + Z$, să adopte niște *rezoluții* sau un *manifest* ?? Iar după aceea să le difuzeze neoficial și în secret ?)

Nu înțeleg cum de-ai scăpat Vorkonferenz de la Berna ! ? !
Și mă mai mustrai pe mine ! ?

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Nu ți-e greu să citești rusește ? Înțelegi *totul* ?

P. S. Trimite-i, te rog, direct lui Wijnkoop rezoluțiile de la Berna (în traducere dacă ai o copie) ; iar de nu, trimite-le aici : vom scoate noi o copie.

Ar fi extrem de important ca noi amîndoi să avem o consfătuire neoficială cu o parte din social-democrații de stînga din Germania. N-ai putea organiza d-ta o asemenea consfătuire ? Apropo, n-ai vrea să vii pe aici ?

Scrisă la 15 iulie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV

Se tipărește după manuscris

* — în mod confidențial. — *Nota trad.*

** Vezi volumul de fațăș, p. 106—107. — *Nota red.*

CĂTRE D. WIJNKOOP

Sörenberg, 15. VII. 1915

Stimate tovarăș,

Vă trimit o dare de seamă asupra lucrărilor conferinței preliminare de la Berna, întocmită de tov. Zinoviev, reprezentantul nostru. Vă rugăm s-o dați spre citire tovarășilor Panneckoek și Gorter și să ne comunicați cât mai curînd cu putință părerea dv. și a partidului dv. (sau hotărîrea lui).

Eu socot că această conferință preliminară este extrem de importantă și de utilă numai în sensul că a arătat *definitiv* rolul „curios“ (ca să folosim un termen blînd) al unora dintre social-democrații germani „de stînga“ (și în special al d-nei Clara Zetkin). Acum cîteva luni l-am întrebat pe unul dintre social-democrații germani „de stînga“, în prezența tov. Radek, cu cine va merge Clara Zetkin în caz de sciziune : cu partidul vechi sau cu cel nou (adică cu partidul revoluționar, și nu național-liberal, cum e cel de astăzi). „Cu vechiul partid“, a răspuns fără ezitare *acest* social-democrat german „de stînga“.

Tovarășul Radek s-a supărat rău pe acest german de stînga și m-a asigurat că greșește, că Zetkin va fi sincer și categoric de partea celor care luptă împotriva mîrșavilor social-șoviniști germani.

Acum această controversă e definitiv soluționată, dar nu în favoarea lui Radek. Zetkin vrea să meargă împreună cu Haase—Kautsky, iar Haase—Kautsky vor „unitate“ (cu Südekum ; despre asemenea unitate noi spunem în rusește : „unitatea slugilor, scindarea revoluționarilor“, adică unitatea cu burghezia națională, scindarea clasei muncitoare internaționale) !! Sînt convins că această conferință „de stînga“ *cu* Zetkin, *cu* Haase, *fără* „Lichtstrahlen“ și *fără* „tribuniști“ e fățărnicie de cea mai pură speță ; sensul ei obiectiv nu este altul decît acela de a întări, printr-un *simulacru de luptă* a „celor de stînga“ (à la Zetkin) împo-

triva „celor de dreapta“ (whigii și toryi Angliei moderne !), temeliile vechiului și mîrșavului partid.

Dacă nu vrem să scăpăm acest moment extrem de important, trebuie să întreprindem ceva și chiar *cît se poate de urgent* (împreună cu tribuniștii și cu *unii* dintre social-democrații germani de stînga, *dar nu à la Zetkin*, poate chiar cu partidul leton și cu social-democrația poloneză (cu așa-numita opoziție).

Tovarășul Radek a promis să traducă în germană rezoluțiile noastre *. Manifestul nostru (al Comitetului Central) vă e deja cunoscut (a fost publicat, din păcate cu prescurtări, în ziarul dv. „Tribune“¹³⁰). În cartea sa, David citează *destul* de conștiincios acest manifest (cu o conștiinciozitate aproape de necrezut pentru un oportunist). Vă trimitem traducerea făcută de Radek și vă rugăm să ne comunicați, *cît mai repede cu putință*, dacă socotiți că e util și posibil să pregătim o rezoluție comună și să publicăm o declarație comună de protest *împotriva* conferinței „celor de stînga“ (Zetkin & Co.). Eu cred că, într-o formă sau alta, o vom face.

Cu cele mai bune salutări,

N. Lenin

P. S. Vă rog să-l puneți în curent cu acest proiect și pe tovarășul Luteraan, împreună cu care am mai luptat cîndva împotriva „mlaștinei“ (a centrului) (firește, dacă veți considera util să-i arătați și lui scrisoarea).

Wl. Uljanow in Sörenberg (Kanton Luzern), Schweiz. Toate acestea sînt strict confidențiale !

Expedită la Zwolle (Olanda)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris
Tradus din limba germană

* Este vorba de rezoluțiile conferinței de la Berna a secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 160—166). — Nota red.

91

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți trimit o copie după articolul d-tale ¹³¹. Mie mi-a plăcut foarte mult. Originalul îl voi transmite celorlalți redactori de la „Kommunist“.

Salutări cordiale.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă după 15 iulie 1913

*Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

92

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit corecturile.

Dacă numărul e complet (adică dacă ai *suficient* material), scoate-l imediat. (Ordinea articolelor rămîne s-o stabilești d-ta ; „Despre înfrîngere“ merge ca articol de fond *.)

Dacă mai e cît de puțin spațiu liber, te rog să inserezi alăturatul post-scriptum la articolul despre „Situatie“ **.

După acest număr vom scoate imediat următorul, în care va intra articolul despre pacifism (e gata cules?). Comunică-ne imediat cît material aveți pentru acest număr și cît mai lipsește!

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 21 iulie 1915

*Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Despre înfrîngerea propriului guvern în războiul imperialist“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 286—292). — *Nota red.*

** Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Situatia din cadrul social-democrației din Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 293—299). — *Nota red.*

93

CĂTRE D. WIJNKOOP

Sörenberg (cantonul Lucerna)

22. VII. 1915

Stimate tovarășe Wijnkoop,

Vă trimit rezoluțiile partidului nostru, traduse de tovarășul Radek *. După ce am citit rezoluțiile dv., am rămas cu impresia certă că între noi există solidaritate în chestiuni de principiu.

Tovarășul Radek îmi scrie că noi trebuie să elaborăm în comun teze, și nu rezoluții (noi, adică Partidul social-democrat din Olanda, partidul nostru, „opозиția“ social-democrată din Polonia, probabil și social-democrația letonă). Eu însă socot că nu importă dacă vom elabora teze sau rezoluții; important este să formulăm clar, pe înțelesul tuturor, tactica revoluționară, să precizăm caracterul imperialist al războiului, să apărăm marxismul împotriva falsificării lui de către Kautski, Plehanov & Co.

Din păcate, Radek încă nu mi-a trimis proiectul său de declarație. Sper că, după ce veți fi citit rezoluțiile noastre, îmi veți răspunde *cît mai curînd* dacă în principiu sînteți de acord cu noi. Pînă la 7—10 august totul trebuie să fie gata.

Dacă puteți afirma *cu toată* precizia că cineva dintre dv. va fi la Berna între 7 și 10 august, ar fi, cred, posibil să organizăm la Berna o mică consfătuire și să elaborăm în comun tezele. Dacă nu, va trebui să ne punem de acord prin corespondență, ceea ce va cere *mult timp*.

Cu salutări cordiale,

al dv., *N. Lenin*

P. S. Radek mi-a spus că sînteți în foarte bune relații cu editorul *Charles Kerr* din *Chicago*. Noi scoatem în limba rusă (apoi și în limba germană) o broșurică (de aproximativ 100 000 de semne) conținînd rezoluțiile noastre, în-

* Este vorba de rezoluțiile Conferinței de la Berna a secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 160—166). — *Nota red.*

soțite de lămuriri. Nu l-ați putea întreba pe Kerr dacă (și în ce condiții) ar fi dispus să editeze broșura noastră în limba engleză? *

P. P. S. Voi încerca să formulez și să vă trimit un proiect. Sîntem întru totul de acord cu propunerea dv. de a stabili legături cu ceilalți socialiști de stînga (Anglia, Suedia, Franța etc.).

Expedită la Zwolle (Olanda)

*Publicată pentru prima oară
în 1960, în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

94

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit o scrisoare primită de la Wijnkoop.

Restituie-mi-o imediat. Ce-i de făcut cu ei? Este clar că manevrează. De ocărît nu face să-i ocărîm; nu crezi că ar fi mai bine să trecem sub tăcere toată povestea asta?

Îți trimit o scrisoare primită de la Kollontai. *Restituie-mi-o.* Ce femeie de ispravă!

Îți trimit un articol despre Statele Unite. Nu trebuie restituit. *Dacă nu ești de acord, telefonează-mi* (singur sau cu Zina ori cu Șklovski) *imediat.*

Nu cumva ții minte numele lui *Koba*?

Salutări.

Ulianov

N. B. Trimite-mi „Voprosi Strahovaniia” cu recenția la cartea lui Maslov¹³².

*Scrisă după 23 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

* Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)”. — *Nota red.*

95

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Îți trimit niște articole pentru O.C. Scrie-mi dacă se poate scoate curînd (și, fie și cu aproximație, *cînd* anume).

Dacă este absolut imposibil să apară curînd, vom căuta să-l scoatem la tipografia din Berna.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Trimite-mi, te rog, fie și pentru scurtă vreme, catalogul cărților din biblioteca dv.

Este regretabil că bolșevicii noștri gruzini nu ne-au furnizat o traducere a articolelor lui An (Kostrov)¹³³. *Stepko să ia notă!*

Nu l-ai putea dojeni în termeni blînzi ?

*Scrisă înainte de 24 iulie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

96

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Te-am rugat azi telegrafic să înlocuiești, în numărul curent al Organului Central, articolul meu „Situția din cadrul social-democrației” * cu articolul (lui Grigori) despre pacifism. Dacă e prea târziu pentru o astfel de înlocuire, dă, te rog, la cules tot restul materialului, pentru că vom scoate *imediat* încă un număr al O.C.

Ce se aude cu broșura ? ** Kuzma poate s-o culeagă ? (Circa 100 000 de semne. E de dorit să ne coste *mai ieftin* ;

* „Situția din cadrul social-democrației din Rusia” (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 293—299). — *Nota red.*

** Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)”. — *Nota red.*

s-o culeagă pe două coloane, ca să fie nevoie de mai puțină hîrtie ! Cere-i un deviz precis ; să indice și data cînd va fi culeasă.

Cu cele mai bune salutări,
al d-tale, *N. Lenin*

Am primit traducerea trimisă de Stepko. Multe mulțumiri.

*Scrisă la 24 iulie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

97

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Rău ai făcut că nu i-ai telegrafiat Olgăi cum te rugasem. Acum s-ar putea să întîrzie.

Am primit înapoi articolul lui Abramcik. Nu-l mai trimite, pentru că nu intră.

Îți trimit un proiect de declarație a stîngii (un rezumat al rezoluțiilor noastre) *. L-am trimis olandezilor, lui Radek și așa mai departe.

Am primit traducerea sfîrșitului articolului lui An. Ți-o voi trimite.

De asemenea traducerea articolului lui Gorter. Ți-o trimit.

Salutări. *Lenin.*

P. S. Sper că ciupercile au ajuns întregi.

Îți trimit sfîrșitul părții mele din broșură **. Restituie-mi-l cît mai repede.

* Vezi *V. I. Lenin. Opere complete*, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 282—285. — *Nota red.*

** Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)”. — *Nota red.*

N. B. Dintre adresele date de Inessa (pentru „Kommunist“), *trebuie șterse* :

adresa lui K.M. din Genova
și cea a lui Sorokin din Toulouse.

Scrisă după 24 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește după manuscris

CĂTRE D. WIJNKOOP

Stimate tovarășe Wijnkoop,

Obiectivul care ne preocupă în momentul de față — planul unei declarații de principii din partea stîngii marxiste din mai multe țări — este atît de important, încît nu ne este îngăduit să tărăgănim lucrurile : trebuie să facem totul pentru a-l duce cu succes pînă la capăt și chiar cît mai repede cu putință. Faptul că întîrziem constituie o mare primejdie.

Articolul lui A. P. despre congresul Partidului social-democrat din Olanda, apărut în „*Berner Tagwacht*“ (din 24 iulie), este extrem de important pentru realizarea unei înțelegeri între noi¹³⁴. Salut cu multă bucurie poziția dv., a lui Gorter și a lui Ravestejin, în problema miliției populare (care figurează și în programul nostru). O clasă exploataată care nu *ar tinde* să posede arme, să știe să le mînuiască și să cunoască arta militară ar fi o clasă de lachei. Aderenții dezarmării în opoziție cu miliția populară (asemenea elemente „de stînga“ există și în Scandinavia : în 1910 am avut cu Höglund o discuție în contradictoriu pe această temă) se situează pe poziția micilor burghezi, a pacifiștilor și a oportuniștilor din statele mici. Pentru noi însă hotărîtor trebuia să fie punctul de vedere al *statelor mari* și al *luptei revoluționare* (deci și al *războiului civil*). Anarhiștii pot fi, din punctul de vedere al revoluției sociale (luată în afara spațiului și a timpului), împotriva miliției populare. Pentru noi însă *principală* sarcină a momentului de față este aceea de a trage o linie de demarcație netă între

stînga marxistă, de o parte, și oportuniști (și kautskiști) și anarhiști, de alta.

Un pasaj din articolul lui A. P. m-a revoltat pur și simplu, și anume pasajul în care se afirmă că declarația de principii a d-nei Roland-Holst „corespunde întru totul punctului de vedere al P.S.D.“ !!

Din această declarație principială, așa cum a apărut în „*Berner Tagwacht*“ și în „*Internationale Korrespondenz*“¹³⁵, văd că în nici un caz nu ne putem solidariza cu d-na Roland-Holst, care, după părerea mea, este un Kautsky olandez sau un Troțki olandez. Acești oameni sînt principial „în dezacord categoric“ cu oportuniștii, dar în practică sînt de acord cu ei în toate problemele importante !! D-na Roland-Holst respinge principiul apărării patriei, adică respinge social-șovinismul. Asta-i bine. Dar ea nu respinge oportunismul !! În extrem de lungă ei declarație nu găsești nici un cuvînt împotriva oportunismului ! Nimic clar, precis despre mijloacele revoluționare de luptă (în schimb însă cu atît mai multe vorbe goale despre „idealism“, jertfire de sine etc., la care ar putea subscrie cu plăcere orice ticălos, inclusiv oameni ca Troelstra și Kautsky) ! Nici un cuvînt despre necesitatea unei rupturi cu oportuniștii ! Lozinca „păcii“ e formulată exact în spiritul ideilor lui Kautsky ! În loc de toate acestea (și, deplin consecvent din punctul de vedere al „declarației principiale“ lipsite de principii a d-nei Roland-Holst) mi se oferă sfatul de a colabora cu P.S.D. și cu P.M.S.D. !! Aceasta înseamnă : unitate cu oportuniștii.

Întocmai ca și domnul Troțki al nostru : „în principiu se declară categoric împotriva apărării patriei“, dar în practică e pentru unitate cu fracțiunea Ciheidze din Duma rusă (adică cu adversarii fracțiunii noastre, care a fost deportată în Siberia, cu cei mai buni prieteni ai social-șovinistilor ruși).

Nu, nu, niciodată și în nici un caz nu vom accepta în principiu declarația d-nei Roland-Holst, care promovează un internaționalism cu totul superficial, pur platonice și fariseic și dă dovadă de inconsecvență totală. Asemenea idei sînt (politicește vorbind) bune numai pentru crearea unei „aripi de stînga“ (adică a unei „minorități inofensive“, a

unui „ornament marxist decorativ“) în vechile, putredele și mîrșavele partide de lachei (în partidele muncitorești liberale).

Noi nu cerem, firește, scindarea *imediată* a fiecărui partid, de pildă, în țări ca Suedia, Germania sau Franța. Se prea poate ca ceva mai tîrziu momentul să fie mai favorabil pentru aceasta (în Germania de pildă). Dar din punct de vedere *principlal* trebuie să cerem neapărat o ruptură totală cu oportunismul. *Întreaga* luptă a partidului nostru (și a mișcării muncitorești din Europa în general) trebuie să fie îndreptată împotriva oportunismului. Departe de a fi un curent, o orientare, acesta (oportunismul) a devenit acum un instrument organizat al burgheziei în sînul mișcării muncitorești. Apoi, problemele luptei revoluționare (tactica, mijloacele, propaganda în rîndurile armatei, fraternizarea în tranșee *etc.*) trebuie neapărat *temeinic* analizate, discutate, chibzuite, verificate și explicate maselor în presa ilegală. Altfel, orice „recunoaștere“ a revoluției rămîne o vorbă goală. Noi nu putem merge laolaltă cu niște radicali flecari („pasivi“, cum s-ar spune în Olanda).

Sper, scumpe tovarășe Wijnkoop, că nu-mi veți lua în nume de rău aceste observații. Noi trebuie să ne înțelegem temeinic spre a putea duce împreună o luptă *grea*.

Vă rog să arătați această scrisoare tovarășului Pannecoeck și celorlalți prieteni olandezi.

Al dv., *N. Lenin*

P.S. Vă voi trimite în curînd rezoluția oficială (din 1913) a partidului nostru în problema dreptului tuturor națiunilor* la autodeterminare. Noi sîntem *pentru dreptul la autodeterminare*. Acum, în lupta împotriva social-șoviniștilor, se impune mai mult ca oricînd să fim pentru acest drept.

Scrisă după 24 iulie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Zwolle (Olanda)

Publicată pentru prima oară
la 21 ianuarie 1949,
în ziarul „Pravda“ nr. 21

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

* Vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 63—66. — *Nota red.*

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Banii vi-i vom trimite mâine. Multe mulțumiri pentru știrile din Rusia. În principiu nu avem nimic împotriva unei înțelegeri ; sperăm că veți fi cât se poate de prudentă.

Cît privește înarmarea poporului versus dezarmare, cred totuși că nu ne putem schimba programul. Dacă lupta de clasă nu este o frază de liberal (cum este ea acum la oportuniști, la Kautsky și la Plehanov), atunci cum se poate contesta faptul istoric că în anumite condiții această luptă se transformă în război civil ? Și apoi, în general, cum poate o clasă asuprită să fie împotriva înarmării poporului ?

A respinge înarmarea poporului înseamnă a aluneca pe o poziție semianarhistă față de imperialism : asta se observă, socot eu chiar și la unii dintre tovarășii de stînga de la noi. Dacă e imperialism, zic ei, nu e nevoie nici de autodeterminarea națiunilor, nici de înarmarea poporului. E un neadevăr flagrant. Tocmai pentru revoluția socialistă împotriva imperialismului e nevoie și de una, și de cealaltă.

Dar sînt ele „realizabile“ ? Un asemenea criteriu e greșit. Aproape întregul program-minimum este irealizabil fără revoluție. A pune astfel chestiunea realizabilității înseamnă a cădea în filistinism.

Mie mi se pare că această problemă (ca și toate problemele actuale ale tacticii social-democrate) se poate pune numai în strînsă legătură cu aprecierea (și luarea în considerare) a oportunismului. Și e clar că „dezarmarea“, ca lozincă tactică, înseamnă oportunism. Și încă un oportunism obtuz cu iz de mentalitate mic-statală, de renunțare la luptă, de îngustime de vederi : „nu mă privește, nu mă bag“...

Vă trimitem un proiect (individual) de declarație a stîngii internaționale *, cu rugămintea de a-l traduce și co-

* Este vorba de „Proiectul de rezoluție al social-democraților de stînga pentru prima conferință socialistă internațională“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 282—285). — Nota red.

munica social-democraților de stînga din Suedia și Norvegia, ca să facem un pas concret în direcția realizării unei *Verständigung* * cu ei. Trimiteți-ne observațiile dv., respectiv un contraproiect, și *căutați să obțineți* același lucru din partea stîngii scandinave.

Beste Grüsse ! ** Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 26 iulie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

100

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

(Restituie-mi scrisoarea lui Wijkoop ;
ce om de ispravă !)

Lista cărților ruse și-o voi trimite.

În privința celor franțuzești, nu știu ce să fac : în bună parte le-am putea procura rugînd pe careva dintre tovarășii de la Berna să le ceară de la bibliotecile din Geneva și Neuchâtel (multă maculatură ; unele dintre ele le-am văzut la Paris). Problema banilor e în strînsă legătură cu ceea ce urmează.

Scrisoarea alăturată, pe care am primit-o de la Iuri (te rog să mi-o restitui), este o mostră de insolentă și prostească comportare de chiabur. Aici *s-a hotărît în mod formal* să publicăm articolul despre Golay și articolul lui Varin ¹⁸⁶. „Comisia editorială“ e datoare să aducă la îndeplinire această hotărîre. Dar ei își fac de cap !! „Banii sînt ai mei și fac ce vreau !“ Este clar că așa nu se poate lucra. Lasă-i să plece, naiba să-i ia ! De editat (dacă vor voi), va trebui să edităm aici și nouă *ne va fi mai ușor* cît mai departe de acești chiaburi.

Tot aici *s-a hotărît în mod formal* : ei dau $\frac{1}{2}$ pen-

* — înțelegeri. — *Nota trad.*

** — Salutări cordiale ! — *Nota trad.*

tru transport și în termen de o săptămână ne comunică în scris datele vărsămintelor.

Nici un cuvânt de la ei! — Dar asta-i curată bătaie de joc!

Scrisoarea lui Buharin (te rog să mi-o restitui!) arată că în condiții atât de grele *nu putem* pleca (cu pașaport străin? Vom fi descoperiți și întemnițați din dorința *de a face un serviciu țarului!*)¹³⁷. Bani se împuținează mereu: cele două numere ale O.C. + broșura vor înghiți o mare parte din mia rămasă. Dar drumul? Dar scumpetea de la Stockholm? Iar condițiile de lucru sînt *mai proaste acolo* (biblioteca).

Să ne gîndim bine de tot.

N-ar fi mai bine să-i trimitem la plimbare pe acești neghiobi cu aere de chiaburi?

Trimite la O. C. articolul despre Golay (el *trebuie* tipărit). Lui Iuri nici nu vreau să-i răspund: mă agasează misiiva lui prostească, scrisă cu nerușinare negustorească. Dar cît se poate răbda? Promisiuni, hotărîri formale — și „Eu sînt stăpînul și refuz să plătesc“ !! Nu, e o măsură în toate! Ei mint fără pic de rușine!

Salutări la toată lumea.

Al d-tale, *Lenin*

Noi *nu* avem acest număr din „Reci“. Nu cumva e la Iuri?

*Scrisă după 26 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Sînt *pentru* introducerea rubricii „Bibliografie“. N-o să coste în plus decît 100—200 de franci (poate nici atît).

Important este să apară un număr *complet**. Important e ca în revista noastră să se facă auzite *glasuri* de

* Este vorba de nr. 1 al revistei „Kommunist“. — *Nota red.*

pretutindeni (Golay, Sinclair, „*Die Internationale*“) împotriva social-șoviniștilor¹³⁸.

Iuri și japonezii¹³⁹ au de gând să plece? Când?

Scrisă după 26 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

102

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit articolul lui Pannekoek¹⁴⁰, la care te sfătuiesc insistent să dai alăturata notă din partea redacției (și s-o trimiți și autorului).

Îți trimit conceptul de plan al broșurii (cu rugămintea de a mi-l restitui)*. Ar trebui să ne apucăm (amîndoi) imediat de ea, să chibzuim cu grijă fiecare frază, să refacem întreaga broșură, s-o comprimăm și s-o publicăm în limba rusă (la un an de la izbucnirea războiului). După aceea o vom mai edita în alte trei limbi.

Cred că în felul acesta vom atinge un dublu scop:

1) Vom da un vademecum pentru social-democrații, agitatorii și „liderii muncitorești“ din Rusia. Clar, precis, pe înțelesul tuturor, un **conspect al tuturor** argumentelor. Concluzii clare: justetea excluderii grupului „Nașa Zarea“, necesitatea de a lupta împotriva lui și a Comitetului de organizare + *Ciheidze*. [Un vademecum în alegerile pentru Duma de stat].

2) O expunere precisă pentru stăinătate, adică o acțiune *politică* mai importantă pentru închegarea unei a III-a Internaționale decît zece convorbiri și întrevederi cu zece de-alde Grimm, Zetkin și alde Klatsch-Weiber** în pantaloni și fuste.

Răspunde-mi neîntîrziat. Dacă ești de acord, vom discuta și mai amănunțit planul, iar după aceea ne vom împărți temele.

* Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 309—354). — *Nota red.*

** — muieri vorbărețe. — *Nota trad.*

3) Aceasta va determina canaliile de la Comitetul de organizare să vină cu o expunere „proprie“, dar adevărul e că *n-au nimic* de spus!

N-ai vrea să-mi trimiți tăieturile cu *perle* extrase din „Hamburger Echo“? Eu am găsit *una* în „Arbeiter-Zeitung“ de la Viena: o scrisoare din Rusia în care se relatează că *Akselrod face concesii* „oportuniștilor“¹⁴¹. *Ți-o voi trimite.*

ANEXĂ LA SCRISOARE

Din partea redacției. Sîntem întru totul de acord cu toate tezele fundamentale din admirabilul articol al tovarășului A. Pannekoek, dar găsim că ultimele rînduri sînt prea pesimiste. Noi avem de partea noastră masele, pe cînd de partea oportuniștilor, a social-șoviniștilor și a „kautskiștilor“ se află o minoritate, de cele mai multe ori o minoritate infimă, formată din reprezentanți ai birocrăției și aristocrației muncitorești, din mici burghezi și filistini. Dacă vom aplica o tactică justă față de oportuniști, adică dacă-i vom exclude din rîndurile noastre și vom duce împotriva lor o luptă necruțătoare, vom avea de partea noastră atît marile organizații, cît și aparatul legal și ilegal al partidului revoluționar.

*Scrisă înainte de 28 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Anexa la scrisoare a fost publicată
pentru prima oară în 1915,
în revista „Kommunist“ nr. 1—2*

*Scrisoarea se tipărește
pentru prima oară,
după manuscris; anexa —
după textul apărut în revistă*

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Acceptăm condițiile lui Kuzma. Broșura e *gata* scrisă în *întregime**. Pot trimite manuscrisul *chiar* *mai devreme* dacă asta poate grăbi apariția. Te rog

* Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“. — *Nota red.*

să-mi telegrafiezi (sau să-mi telefonezi, cel mai bine între 8¹/₂ și 9 dimineața, la Hotel Marienthal, Sörenberg, Kanton Luzern) dacă e cazul să trimit broșura mai devreme. *E f o a r t e* important să grăbim apariția ei.

Așadar, scoatem încă un număr de ziar (articolul despre pacifism va apărea ca editorial; îți voi trimite și alte materiale), iar imediat după aceea tipărim broșura. (Are, cred, circa 115 000 de semne. Dar diferența nu-i prea mare.)

Cu o călduroasă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 28 iulie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI

Se tipărește după manuscris

104

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Trimit broșura la Geneva (s-au angajat s-o tipărească cu 150 frs. suta de mii de semne și chiar foarte repede).

Am acceptat aproape toate modificările propuse de d-ta.

În partea d-tale am făcut modificări *minime*: ți le voi trimite în corectură (sau, dacă vrei, le vom cere mai înainte).

Trebuie să grăbim din răspuțeri apariția numărului curent al Organului Central. Articolul d-tale va avea 375 de rînduri!!! Cronicile n-avem (aproape) de loc. N-ai vrea să scrii o jumătate de coloană despre „Război”? Eu voi scrie despre autodeterminare și despre Statele Unite ale Europei*. Articolul despre *Golay trebuie dat în O. C.* dacă japonezii nu vor consimți să-l dea în „Kommunist”, căci pe Golay trebuie să-l popularizăm *cît mai larg cu putință***.

* Lenin se referă, probabil, la articolele sale „Proletariatul revoluționar și dreptul națiunilor la autodeterminare” și „Cu privire la lozincă Starelor Unite ale Europei” (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 63—71; vol. 26, p. 355—360). — *Nota red.*

** Vezi articolul lui V. I. Lenin „Glasul cinstit al unui socialist francez” (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 5—13). — *Nota red.*

Răspunde-mi mai repede cu privire la O.C. ; *grăbește-te din răspuțeri.*

Face să public nota mea despre Quarck ? *

Cum s-a putut pierde proiectul de declarație (= un rezumat al rezoluțiilor) ?? Doar și l-am trimis în plic !!!

Îl vom cere de la Radek. [Dacă-l găsești la d-ta, *înapoi a ză-mi-l* degrabă ! !]

Anexez o scrisoare către Iuri și un material de Varin.

Salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Toate corecturile mele au fost trimise la *Benteli* **. Dacă scrisoarea s-a pierdut, *să-mi trimiță alt rînd de corecturi.*

Scrisă după 28 iulie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

105

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Olga îmi scrie că trebuie să *dați zor* cu O.C., altfel Kuzma se apucă de altă treabă !

Și avem atît de puține materiale !! E pur și simplu scandalos !!

Azi trimit direct la tipografie articolul „Cu privire la lozinca Statelor Unite ale Europei“ (cu rugămintea de a și se trimite un rînd de corecturi) (e scris în spiritul convorbirilor noastre. Trebuie neapărat să îndreptăm eroarea pînă la apariția broșurii, iar în broșură să dăm o notă la manifest ¹⁴²). [În broșură voi adăuga și textul rezoluției din 1913 în problema națională.]

Îți trimit articolul cu privire la programul național (aș fi vrut să-l refac. E nereușit, cred eu ; aș prefera să amînăm

* Vezi articolul lui V. I. Lenin „Cu privire la aprecierea lozincii «pace»“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 300—302). — *Nota red.*

** Este vorba de tipografia Benteli. — *Nota red.*

publicarea lui) *. Materialele de care dispune Olga însumează 400 de rînduri + 125 Statele Unite ale Europei ; or, pentru întregul număr ne trebuie 736 de rînduri !!

Mai trimite Olgăi ceva material, dar în așa fel încît să-l aibă nu mai tîrziu de luni dimineața (trimite în genere *cu prima poștă*). Articolul despre Quarck ** nu trebuie să figureze alături de articolul d-tale.

A fost în nr. 111 al ziarului „Nașe Slovo“ 143

Articolul lui Braun n-a apărut cumva în „Nașe Slovo“ ?
Nadia s-a interesat și zice că *d a*.

E nevoie de un articolaș despre Rusia.
(Eu am fost bolnav și abia ieri am fost în stare să lucrez.)

Salutări la toată lumea.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Mulțumesc pentru broșuri.
Dacă n-ai altceva, trimite-l pe Golay la O.C.

În broșură ai uitat să dai cifre referitoare la numărul muncitorilor din guberniile „noastre“ și din cele ale lichidatorilor. *Trimite-mi-le.*

Scrisă între 28 iulie
și 2 august 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* Este vorba, probabil, de articolul lui Lenin „Proletariatul revoluționar și dreptul națiunilor la autodeterminare“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 60—69). — *Nota red.*

** Este vorba de articolul lui Lenin „Cu privire la aprecierea lozincii «pace»“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 300—302). — *Nota red.*

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit un articol pentru nr. 44 * (te rog insistent să trimiți concomitent corecturi și mie, și lui Grigori (la fel și pentru articolul despre pacifism) ; pune să scoată două përii. Adresa lui Grigori : Herrn Radomyslski bei Fr. Aschwanden *Hertenstein* in *Kanton Luzern*).

Luni voi mai primi de la Grigori material pentru nr. 44.

Trebuie să obținem cu orice preț (chiar plătindu-i lui Kuzma pentru o zi de lucru etc.) ca imediat după apariția numărului 44 să înceapă culesul broșurii. Repet, ea este gata și se află la mine. Ți-o voi trimite pe la mijlocul săptămânii viitoare, dar, dacă putem grăbi apariția, telegrafiază-mi și o trimit imediat.

Nr. 43 a apărut în condiții admirabile ! Multe mulțumiri și salutări !

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă între 28 iulie
și 2 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE D. WIJNKOOP

30. VII. 1915

Stimate tovarăș,

Am primit scrisoarea și cartea poștală. Vă trimit traducerea franceză integrală a manifestului nostru. Traducerea rezoluțiilor partidului nostru, făcută de Radek, v-am trimis-o deja. Așadar, aveți acum toate documentele (cît pri-

* Este vorba de articolul „Cu privire la lozinca Statelor Unite ale Europei” (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 355—359). — *Nota red.*

vește „Statele Unite ale Europei“, vom adopta, cred, punctul de vedere al lui Gorter).

Mă bucur foarte mult că sîntem de acord în problemele esențiale. Noi nu avem nevoie de declarații de paradă din partea liderilor (împotriva cărora a scris atît de bine Pannekoek), ci de o declarație de principii consecvent revoluționară, spre a ajuta astfel pe muncitori să găsească calea cea bună. Iată ce este absolut necesar acum. Sînt foarte bucurosi că întrețineți legături cu prietenii belgieni (v-am putea trimite pentru ei broșura lui P. Golay dacă nu cumva ați și văzut-o pînă acum ¹⁴⁴) și că intenționați să stați *personal* de vorbă cu unii reprezentanți ai stîngii din altă țară. Dacă grupul belgian anonim „L'Étoile“ și încă un grup, german, ar publica împreună cu partidul nostru și al dv. o declarație de principii, acesta ar fi un bun și serios început. Stînga suedeză, în frunte cu Höglund, e de partea noastră : am primit azi o scrisoare în acest sens. Ar fi bine să scrieți în Anglia și să convingeți un grup de acolo (fie și unul mic) să participe alături de noi la elaborarea unei declarații comune.

Cu cele mai bune salutări și urări de succes,
al dv., *N. Lenin*

P. S. A doua conferință preliminară urma să aibă loc la 7 august, dar probabil că se va ține mai tîrziu.

*Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Amsterdam*

*Publicată pentru prima oară în 1960,
în revista
„Voprosi Istorii KPSS“ nr. 4*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

Scumpe tov. Radek,

Am primit scrisoarea d-tale către Wijnkoop și i-o trimit cu prima poștă. Într-un post-scriptum precizez că, dacă vrem să pregătim o declarație (ca să nu mai vorbim de un

nou „Manifest Comunist“), trebuie să ne apucăm de treabă imediat.

Noi am prezentat 1) manifestul, 2) rezoluțiile și 3) proiectul de declarație. Trimiteți-ne deci mai repede propuneri de modificări sau contraproiecte. Grăbiți-vă !! Altminteri întârziem !!

Personal sînt împotriva participării grupului „Nașe Slovo“, dar nu mă gîndesc să fac din asta o condiție ultimativă. De ce sînt împotriva? 1) Socot că admiterea lui ar semăna confuzie, pentru că *însuși* „Nașe Slovo“ nu se pretinde a fi un al treilea partid sau grup *de sine stătător* (în afară de C.C. sau C.O.) în ce privește activitatea din țară; 2) Printre membrii grupului „Nașe Slovo“ se află *partizani ai Comitetului de organizare* într-un număr pe care publicul nu-l cunoaște. Dublă reprezentare !! (C. O. + „Nașe Slovo“). 3) „Nașe Slovo“ sprijină poziția fracțiunii Ciheidze (pe care o sprijină și C.O., și Plehanov + Aleksinski). N-ar fi oare aceasta o sursă de confuzie ???

Nu văd nimic ridicol în propunerea de a recunoaște drept *grup* pe cei din jurul revistei „Lichtstrahlen“ și de a-l considera mai important decît cel al Clarei Zetkin.

Din acest grup fac parte Borchardt + Radek + colaboratorii revistei „Lichtstrahlen“. Și aceasta este de ajuns.

Acest grup are o revistă (pe cînd Zetkin & Co. nu au).

Borchardt a declarat primul în public: Die Sozialdemokratie *abgedankt* * 145. Această declarație nu este un truc propagandistic, ci un act politic de cea mai mare importanță. *Este un fapt*, și nu o promisiune.

Mai important ca orice e pentru noi (adică pentru toți aderenții stîngii) adoptarea unei *declarații de principii* clare, complete și precise. Fără o asemenea declarație, toate așazisele „programe de acțiune“ nu sînt decît vorbe goale, înșelătorie de cea mai pură speță. Ce s-a ales din „rezoluția de acțiune“ care a fost adoptată la Berna la propunerea Clarei Zetkin? *Nimic* în sensul acțiunii! *Nimic* în sensul principiilor! 146

* — Social-democrația s-a lepădat de sine însăși. — *Nota trad.*

Grupul Borchardt¹⁴⁷, dacă va publica (împreună cu noi sau separat) ca grup anonim (sub denumirea de „Stern“ sau „Pfeil“ * sau sub orice altă denumire) o declarație de principii precisă + o chemare la acțiuni *revoluționare*, va îndeplini un rol istoric universal.

În timp ce Zetkin & Co., dispunând de *tot* ce le trebuie (ziare, reviste, legături cu „Bernener Tagwacht“, posibilitatea de a veni în Elveția etc.), n-au făcut *nimic* în decurs de 10 luni pentru unirea elementelor de stînga pe plan internațional. E o rușine.

Toate cele bune. Al d-tale, *Lenin*

P. S. *Nu* te sfătuiesc să te înrolezi în armată. Nu trebuie să ajutăm pe dușmani. Ai face doar un serviciu Scheidemannilor. Mai bine emigrează. E mai bine așa, crede-mă. Acum e mare nevoie de activiști de stînga.

„Opoziția din Germania este produsul frămîntării din rîndurile maselor, în timp ce bolșevicii reprezintă orientarea unui mic grup de revoluționari“.

Un asemenea mod de a raționa e nemarxist.

Este kautskism sau un subterfugiu.

Ce a fost în 1847 „Manifestul Comunist“ și grupul care l-a scos ?? Produsul frămîntării din rîndurile maselor, sau orientarea unui mic grup de revoluționari ?? Sau și una, și alta ?

Dar noi, Comitetul Central ? Sau poate că Frațiunea M.S.D.R. nu a dovedit că există legături cu masa ? Dar „Proletarskii Golos“¹⁴⁸ *din Petrograd* ? Sau poate că în Rusia *nu există* „frămîntare în rîndurile maselor“ ?

Social-democrații de stînga din Germania vor săvîrși o greșeală istorică dacă, sub pretextul că „ei sînt produsul frămîntărilor din rîndurile maselor“ (ei = Zetkin, Laufenberg, Borchardt, Thalheimer, Duncker !!! Ha-Ha !), vor refuza să adopte și să publice o declarație de principii (anonim, în numele grupului „Stern“ etc. Va veni o zi cînd muncitorii *vor adera la ea și vor reflecta* asupra ei).

* — „Steaua“ sau „Săgeata“. — *Nota trad.*

Pentru întetirea „frământării din rîndurile maselor“ e nevoie de o declarație de stînga și de un program de stînga. *În vederea* unei asemenea frământări e nevoie de ele. *Pentru* transformarea „frământării“ în „mișcare“ este nevoie de ele. *Pentru* intensificarea „frământării“ din putreda Internațională *este nevoie de ele.*

Și chiar imediat!!!

D-ta greșești profund!

P. S. În scrisoarea către Wijnkoop nu precizezi dacă e fixată sau doar propusă pentru 20 august? Scrie-ne, mie și *lui Grigori*, cîteva cuvinte în legătură cu această chestiune (dacă e urgentă).

Racovski (vezi broșura lui)¹⁴⁹ este **pentru** apărarea patriei. Eu consider că cu astfel de oameni nu putem merge împreună.

Scrisă înainte de 4 august 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Ne-au bucurat foarte mult declarația norvegienilor și comunicarea dv. că vă ocupați de suedezi¹⁵⁰. O manifestare internațională comună a marxiștilor *de stînga* ar fi extrem de importantă! (O declarație de principii este lucrul principal și, deocamdată, singurul posibil.)

După părerea mea, atît Roland-Holst, cît și Racovski (ai văzut broșura lui în limba franceză?) și Troțki sînt cu *toți* niște „kautskiști“ extrem de dăunători, în sensul că sub diferite forme ei toți se pronunță pentru unitate cu oportuniștii, caută să *înfrumusețeze* oportunistul și promovează (în chip diferit) eclecticismul în locul marxismului revoluționar.

După părerea mea, observațiile dv. critice pe marginea proiectului de declarație nu arată (dacă nu mă înșel) că între noi ar exista divergențe serioase. Consider că ar fi greșit din punct de vedere teoretic și dăunător din punct de vedere practic să *nu* facem distincție între diferitele tipuri de războaie. Noi nu putem fi împotriva războaielor de eliberare națională. D-ta iei exemplul Serbiei. Dar dacă sîrbii ar fi fost *singuri* împotriva Austriei, n-am fi fost noi *de partea* sîrbilor ?

Ceea ce caracterizează actualul război este lupta *dintre* marile puteri pentru reîmpărțirea coloniilor și pentru subordonarea statelor mici.

Un război al Indiei, Persiei, Chinei ș.a.m.d. împotriva Angliei sau Rusiei ? N-am fi noi oare *de partea* Indiei împotriva Angliei etc. ? E o inexactitate să numești „război civil” un *astfel* de război ; prea e trasă de păr. Este extrem de dăunător să extinzi peste măsură noțiunea de război civil, căci în felul acesta *se estompează* esențialul : războiul muncitorilor salariați împotriva capitaliștilor din statul *respectiv*.

Scandinavii însă par a aluneca pe panta pacifismului mic-burghez (de periferie, kleinstaatisch *), negînd „războiul” în general. Acesta este un punct de vedere nemarxist, care trebuie combătut așa cum trebuie combătută atitudinea lor de negare a miliției.

Încă o dată salutări și felicitări pentru declarația norvegiană.

Al dv., *Lenin*

Scrisă nu mai de vreme

de 4 august 1915

Expedită din Sörenberg (Elveția)

la Christiania (Oslo)

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

* — caracteristic pentru statele mici — *Nota trad.*

110

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit un articol pentru O.C., care va fi tipărit numai în caz de extremă nevoie (adică în caz de lipsă totală de material) *. Aș vrea să mai amîn publicarea lui. Dacă nu intră în acest număr, *înapoiază-mi-l*.

Grigori a promis că va trimite un articol despre Rusia. Pe acesta e de dorit să-l tipăriți.

Cu nr. 44 cred că am terminat : *dați-i drumul cât mai repede*.

N. B. Îți trimit prima parte a broșurii. Restul, mâine sau poimîine.

Corecturile broșurii mi se vor trimite mie.

*Scrisă înainte de 10 august 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

111

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți trimit paginile din broșură pe care, din întâmplare, am uitat să ți le trimit. Controlează, te rog, dacă ai acum tot textul. Ieri ți-am scris ce alte *rețipăriri* intră în această broșură.

Ce se aude cu nr. 44 ?

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Alăturata notă de subsol la manifest trebuie să intre în broșură. Introdu-o, te rog !

* Este vorba, probabil, de articolul „Proletariatul revoluționar și dreptul națiunilor la autodeterminare” (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 60—69). — *Nota req.*

NOTA

Revendicarea creării Statelor Unite ale Europei, așa cum este formulată în manifestul C.C., care i-a adăugat o chemare la răsturnarea monarhiilor din Rusia, Austria și Germania, are alt conținut decât acela pe care i-l dau acestei lozinci Kautsky și alții. [La alineatul din manifestul C.C. („Soțial-Demokrat“ nr. 33) în care se vorbește despre crearea Statelor Unite ale Europei.]

În nr. 44 al ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al partidului nostru, a apărut un articol redacțional în care s-a arătat că lozinca „Statelor Unite ale Europei“ este greșită din punct de vedere economic. Ea este sau o lozincă imposibilă în condițiile capitalismului, întrucât înseamnă nu numai cedarea de colonii, ci și planificarea economiei mondiale în condiții când coloniile, sferile de influență etc. sînt împărțite între diferite țări, sau o lozincă reacționară, care înseamnă coalizarea temporară a marilor puteri europene în vederea jefuirii Japoniei și Americii, care se dezvoltă mai rapid. (Nota redacției ziarului „Soțial-Demokrat“.)

Rog a mi se restitui cât mai repede !

*Scrisă înainte de 11 august 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

Scumpe V. K.,

Sînt foarte neliniștit de soarta broșurii. Sper că ai primit tot (manuscrisul în întregime și nota la manifest). Cum merge culesul și cînd crezi că o să apară ? *Aștept corecturile.* (Titlurile micilor subdiviziuni vor fi culese fie cu cursive, fie cu nonpareil, dar în nici un caz cu litere grase.)

Ce se aude cu nr. 44 al O.C. ? Neprimind corecturi, am conchis că vrei să grăbiți apariția lui (așa cum ne-a fost vorba). Sper că a intrat și articolul despre Statele Unite, nu-i așa ?

Scrie-mi câteva rânduri.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Ai găsit rezoluția din 1913 în problema națională ?

*Scrisă la 11 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

113

CĂTRE D. WIJNKOOP

Stimate tovarăș,

Anexez declarația primită de noi din partea Uniunii tineretului norvegian, Social-democrației bulgari („tesneacii”) s-au pronunțat, în principiu, în același spirit ca și la a doua conferință balcanică (din iulie a.c.)¹⁵¹. Așadar, o declarație de principii internațională a stîngii *este posibilă*. Ea trebuie să fie gata pînă la 20 august.

Aștept cu nerăbdare răspunsul și proiectul dv.

Cu cele mai bune urări

(Urmează semnătura).

*Scrisă după 15 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Amsterdam*

*Publicată pentru prima oară
în limba germană în 1939, în revista
„Beiträge zur Geschichte der
deutschen Arbeiterbewegung” nr. 2*

*Se tipărește după o copie
obținută prin perlustrare
Tradus din limba germană*

*În limba rusă publicată
pentru prima oară în 1960,
în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4*

114

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tov. Olga,

Mă tem să-i scriu lui V. K., deoarece scrisorile „presante“ nu fac decît să-i agraveze boala de nervi. Ce se aude cu nr. 44 ? Sau Kuzmiha s-a întors categoric împotriva noastră ? Prea m-am grăbit cu nr. 44 ; n-am avut timp să fac modificări, n-am văzut corecturile și deodată totul a stopat. Iar Kuzma a cerut broșura încă de acum *două* săptămîni ¹⁵² !!

Scrie-mi, te rog, în cîteva cuvinte dacă există vreo speranță să scoatem și nr. 44, și broșura. Cînd anume ar putea să apară fiecare dintre ele ?

În broșură ar mai fi cîte ceva de adăugat și de modificat. Avem nevoie de corecturi.

Salutări lui V. K.

Al d-tale, V. Ulianov

P. S. Ce spui de „Le Peuple“ ?? ¹⁵³ E cu trup și suflet *pentru* Vandervelde !!

*Scrisă la 16 august 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

115

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tov. Olga,

Ura ! Ai biruit-o pe Kuzmiha în persoană !! Ești o adevărată eroină, zău !

Îți trimit corecturile și *două* completări la broșură. Ai grijă, te rog, *să fie introduse acolo unde trebuie* (dacă întîrzie prea mult, nu-mi mai trimite corecturile *acestor* completări, ci fă-le d-ta).

Îi scriu lui Grigori că scot broșura (dacă nu e de acord, îmi poate da un telefon).

După textul broșurii trebuie să urmeze *trei* anexe :

I. Manifestul C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la război (din nr. 33. Ți-l trimit).

[Se va introduce nota (despre lozinca Statelor Unite ale Europei) pe care *v-am trimis-o* (dar copia ai trimis-o lui Lealin ?)

II. Rezoluțiile din nr. 40, pe care ți le trimit.

III. Rezoluția din 1913 (consfătuirea C.C. cu unii activiști de partid) *în problema națională*. Eu n-am. Îi rog pe cei de la Berna să v-o trimită. (Dar *trebuie* să fie și la voi în bibliotecă.)

Broșura se va tipări în 2 000 de exemplare, pe hîrtia cea mai ieftină (dacă aveți hîrtie subțire, tipăriți 1 000 de exemplare pe astfel de hîrtie), în formatul cel mai ieftin și mai potrivit pentru plicuri.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Trimite-mi, dacă asta nu implică nici o întîrziere, *un al doilea* exemplar de corecturi ale *întregii* broșuri (pentru a le trimite unui tovarăș care pleacă în Rusia).

*Scrisă după 16 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Restituie-mi „Le Peuple”. Îți place ce scrie despre Vandervelde? Aceasta va fi *tactica* lor, a *tuturor*.

De la Radek și de la Karpinski n-am primit nici un rînd. Nu pricep de ce. Le scriu chiar astăzi.

Grimm a telefonat că Vorkonferenz a fost amînată pentru 5. IX și că Zetkin i-a comunicat din închisoare că-l

roagă să-i trimită rezoluția prezentată de minoritate la Conferința de la Berna ¹⁵⁴. I-am trimis textul rusesc. Dacă ai unul german, trimite-l lui Grimm.

Pe Jaurès ți-l vom trimite după ce îl vom citi ¹⁵⁵.

„J'accuse“ a fost restituit lui *Radeke* ¹⁵⁶.

Înapoiază-mi-l pe Kolb ¹⁵⁷.

De la olandezi *nil* * !!!

P. S. Te sfătuiesc să-i dai drumul (vezi textul), dar să traduci expresiile germane.

Pe japonezi degeaba îi aperi. Aleksandr ne scrie scrisori *pline de indignare* și are de ce să fie indignat. Trebuie să îndeplinim hotărârile luate: s-a hotărât (acum trei săptămâni) *că peste o săptămână!!* Și acum *o nouă amânare de o lună!???*

Ăștia-s coțcari și nu voi fi îngăduitor cu ei dacă umblă cu cioara vopsită. Sînt în drept să le cer și am să le cer *să pună pe hîrtie* tot ce au de spus și *să consemnăm* prin intermediul unor secretari hotărârile adoptate în comun (ca să-i prind cu mîța-n sac pe acești coțcari, *care* vor s-o rupă cu noi, dar așa ca vina să fie a noastră!).

Vor să plece? cînd? sau nu pleacă? Doi tîmpiți dacă puneam să țină socoteala banilor și tot ar fi putut calcula în trei luni cît fac 100 de ruble în franci sau cît costă nr. 1. Astea-s subterfugii *puerile*, pe care e și *ridicol* să le ascuți. Ei vor cere cu țîrîita bani din Rusia, hrănindu-ne cu promisiuni și ducînd de nas pe cei însărcinați cu transportul!! Să adopți hotărîri de ochii lumii!! Nu, de data asta n-o să le meargă.

Lenin

N. B. În articolul lui Buharin a rămas *pe alocuri* (la p. 133, 132 și 129 în subtitluri) vechea expresie „trust obștesc de stat“ (care în restul articolului a fost înlocuit cu „trust capitalist de stat“) ¹⁵⁸.

Sînt simple omisiuni ori s-a lăsat așa cu bună-știință??

Îmi scrii că păstrezi însemnările și că „speri să obții“. Îndeplinirea *vechilor hotărîri??* Cum s-o obții?? Cu vorbe?

* — nimic. — *Nota trad.*

Nu sînt de acord cu asemenea relații.

P. S. Manifestele (și foile volante) trebuie scrise și trimise lui Aleksandr.

Scrisă înainte de 19 august 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

117

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Vorkonferenz * (II) a fost amînată pentru 5. IX.

Höglund și norvegienii de stînga (dar danezii?) *trebuie* să ceară singuri să fie invitați. Orice cereri sau declarații trebuie să ne fie trimise nouă (pentru C.C.) în scris, semnate, prevăzute cu sigiliu, într-una dintre cele trei limbi internaționale.

Multe salutări lui Aleksandr (de ce se limitează el *doar* la criticarea proiectului meu? ¹⁵⁹ Formulați-vă propunerile de modificări, s'il vous plait **!), iar pe dv. vă felicit pentru activitatea încununată de succes în rîndurile social-democraților de stînga din Scandinavia.

Al dv., *Lenin*

Conferința, cred, nu se va întruni curînd, dacă se va întruni. Höglund însă trebuie să se pregătească temeinic și *rapid*.

Dar sînt ei oare cu toții de acord ca social-democrații de stînga din diferite țări să adopte și să publice un manifest comun (independent de faptul că va avea sau nu va avea loc o conferință)?

Scrisă înainte de 19 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II

Se tipărește după manuscris

* — Conferința preliminară. — Nota trad.

** — vă rog! — Nota trad.

CĂTRE K. B. RADEK

Dragă tov. Radek,

Anexez proiectul d-tale¹⁶⁰. Nici un cuvânt despre social-sovinism și (=) oportunism și despre combaterea lor !! De ce să cocoloșim răul și să ascundem maselor muncitorești cine e principalul lor dușman în rîndurile partidelor social-democrate ?

Vei insista oare ultimativ să nu spunem pe față nici un cuvânt despre necesitatea unei lupte necruțătoare împotriva oportunismului ?

Sper că *voi veni cu vreo două zile mai devreme* (adică la 2—3. IX) dacă îmi vei comunica că vor veni și germanii (în caz contrar va veni numai Zinoviev).

(Proiectul d-tale e prea „academic“ ; nu este o chemare la luptă, un manifest combativ.)

Ai de gînd să trimiți proiectul d-tale și lui Wijnkoop ? *Vei cere* să vină și ei (olandezii) ?

Trimite-mi, te rog, imediat traducerea (în germană) a *proiectului meu* (despre care i-ai scris lui Wijnkoop), precum și traducerea rezoluției noastre din 1913 (în problema națională). Așadar, *două materiale*.

Trebuie să depunem *toate* eforturile ca broșura noastră (în limba germană) să apară pînă la 5. IX. Îi scriu azi lui Kasparov să te ajute și să găsească încă un traducător (pe tov. Kinkel, la Berna). Ai putea să lucrezi (împreună cu Kasparov) într-un „ritm forțat“ și să traduci această broșură într-o săptămînă ? Dar tipăritul ? Ar putea fi tipărită în 3—4 zile ? Trebuie să depunem *toate* eforturile și să facem acest lucru.

Te rog să-mi răspunzi imediat.

Al d-tale, N. Lenin

Scrisă la 19 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Berna
Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

CĂTRE V. M. KASPAROV

Dragă Kasparov,

La 5. XI se întrunește la Berna conferința social-democraților de stînga.

Este *extrem* de important ca broșura noastră în limba germană să apară *înainte* de această dată.

Nu ne-ai putea da o mîină de ajutor în această privință ?

— în primul rînd, ducîndu-te la Radek ca să-l ajuți la lectura manuscrisului și să-l îndemni să se apuce imediat de traducere (din păcate, pînă atunci *nu vom putea* avea corecturile ruse) ;

— în al doilea rînd, ocupîndu-te de încheierea unui contract cu tipografia germană (Radek știe despre ce este vorba) ;

— în al treilea rînd, ducîndu-te la Kinkel, arătîndu-i scrisoarea de față și *rugîndu-l să ajute la traducere* (să traducă el o parte din text).

Știu că lui Kinkel i-am devenit aproape de nesuferit din cauza repetatelor rugăminți de a ne traduce cîte ceva. Dar este vorba de ceva urgent, important, e nevoie de ajutor grabnic și sper că nu va fi prea supărat.

Răspunde-mi cît mai grabnic printr-o carte poștală.

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 19 august 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE D. WIJNKOOP

Stimate tovarășe Wijnkoop,

Radek îmi scrie că v-a comunicat deja fixarea datei conferinței (nu a conferinței preliminară, ci a conferinței propriu-zise) pentru ziua de 5. IX. Proiectul lui Radek vă este,

probabil, de asemenea cunoscut. Mie mi se pare prea academic (lucru, firește, lipsit de importanță) și — ceea ce este mult mai important — nesatisfăcător în privința punctului celui mai important, atît de bine subliniat, de pildă, în broșura lui Gorter : lupta intransigentă împotriva oportunistului. Dacă vom trece sub tăcere asta în fața muncitorilor, vom trece sub tăcere o împrejurare fără care nu se poate face *nimic* real.

Vă rog să-mi comunicați părerea dv. și cea a Comitetului dv. Central, indicînd totodată dacă e sigură venirea unui reprezentant al partidului dv. (iar în caz contrar, dacă îi veți da mandat lui Radek sau veți trimite o declarație etc.). Dacă aveți posibilitatea, scrieți minorității din Partidul socialist britanic să trimită un reprezentant sau, cel puțin, o declarație. Dacă această conferință se va solda nu numai cu scamatoriile diplomatice ale liderilor (atît de reușit ridiculizate de Pannekoek), ci și cu o declarație internațională de principii a stîngii marxiste, vom fi făcut o treabă foarte utilă.

Grupul de belgieni internaționaliști pe care îl cunoașteți trebuie să trimită și el o declarație sau să vă dea mandat dv. (*fracțiunile* diverselor partide vor fi și ele, fără doar și poate, admise). O opoziție antișovină — oricît de infimă — împotriva lui Vandervelde ar fi cît se poate de binevenită. Primul pas e greu !

În așteptarea răspunsului dv.,
cu salutări social-democrate, *N. Lenin*

P. S. Anexez un proiect de declarație (în limba franceză), pe care nu am avut timp să-l discut cu prietenii mei. Mîine îl voi trimite tovarășului Radek.

*Scrisă după 19 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Amsterdam*

*Publicată pentru prima oară în 1960,
în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Totul arată că la 5.IX va avea loc chiar conferința, și nu o Vorkonferenz. Prin urmare, timpul nu așteaptă.

Trebuie să depuneți toate eforturile pentru a-l trimite aici pe Höglund sau pe cel mai de stînga și mai sigur social-democrat norvegian, așa încît cel mai tîrziu la 3.IX să fie neapărat aici (ca să ia legătura cu mine, el trebuie să telefoneze de la Berna la Sörenberg, Hotel Marienthal (*Kanton Luzern*), Telefon 1.11 — (1.11)).

Dacă este *absolut* imposibil să vină careva dintre ei, atunci să-mi trimită imediat prin scrisoare recomandată (astfel încît s-o primesc *sigur* pînă la 2—3.IX) fie un act prin care să declare că încredințează mandatul lor Comitetului nostru Central (un mandat oficial (în limba germană sau franceză)), fie (dacă nu sînt de acord să ne încredințeze mandatul) o declarație de solidarizare cu C.C. + o declarație de principii + (neapărat) o scrisoare adresată conferinței, în care să se arate că Comitetul nostru Central este însărcinat să dea citire declarației (sau să voteze, dacă se poate).

Problema centrală în jurul căreia se va da lupta va fi aceea dacă în Prinzipienerklärung* trebuie sau nu trebuie declarată o luptă necruțătoare împotriva *oportunistului*, adică împotriva social-șovinismului (fără a se ezita în fața unei eventuale sciziuni). Vă rog să stăruiti ca tocmai acest punct să fie formulat *cît mai clar* și mai categoric.

Vă rog să-mi comunicați imediat printr-o carte poștală

* -- declarația de principii. — *Nota trad.*

dacă ați primit scrisoarea de față și dacă credeți (sau sînteți sigură) că ei vor face și una și alta.

(Salutări lui Aleksandr.)

Al dv., *Lenin*

*Scrisă după 19 august 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

122

CĂTRE E. I. RIVLINA

Scumpă tovarășă,

Zilele trecute ți-am trimis o scrisoare în privința lui Golay. Acum lucrurile au luat, ca să spun așa, o altă întorsătură. Pentru ziua de 5.IX a fost fixată *nu* o consfătuire preliminară, ci însăși conferința (internațională) a socialiștilor de stînga. Va veni și *Merrheim* de la Paris (toate acestea entre nous *, bineînțeles). Vor veni și reprezentanți ai grupului „Nașe Slovo”. De ce nu ar veni și Golay și Naine, ca reprezentanți ai socialismului de stînga din Elveția franceză (din moment ce va fi Grimm, a cărui poziție e mult mai echivocă decît a lor) ? Caută, te rog, să-i vezi cît mai repede pe amîndoi, discută cu ei de la om la om, și răspunde-mi cît mai repede, în cîteva cuvinte, care este starea de spirit a acestor socialiști francezi de stînga. Îți dai seama, desigur, că *tocmai* prezența unor francezi antișoviniști ar căpăta *acum*, mai ales în prezența lui *Merrheim*, o importanță deosebit de mare la această conferință.

Așadar, răspunde-mi cît mai repede !

Salutări lui Rivlin !

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 19 august 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Lausanne*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

* — între noi. — Nota trad.

123

CĂTRE I. A. BERZIN

Dragă Berzin,

Multe mulțumiri pentru mandatul încredințat ¹⁶¹. Te rog să-mi trimiți *imediat* un mandat identic în limba franceză sau germană, prevăzut cu sigiliu etc., întocmit în toată regula și cuprinzând neapărat, în textul mandatului, mențiunea că partidul vostru nu numai că a fost întotdeauna (și este și acum) afiliat la Biroul socialist internațional (dar a avut acolo și un reprezentant cu drept de vot consultativ). Precizez că e ceva cât se poate de urgent.

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, V. Ulianov

P. S. Dacă ai primit de la noi proiectul de manuscris al unei scurte declarații în limba rusă *, te rog să-l predai cât mai repede lui Litvinov, cu rugămintea de a-l traduce în engleză și de a mi-l trimite cât de curînd. Te rog să-mi confirmi printr-o carte poștală primirea scrisorii de față.

*Scrisă la 20 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Londra*

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIV

Se tipărește după manuscris

124

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îți trimit 200 de franci. Poate reușești „s-o ungi” pe Kuzmiha. Îți mulțumesc mult pentru strădania depusă. Am primit scrisoarea Olgăi. Koba trimite salutări și scrie că e sănătos. Mai înștiințează-mă din cînd în cînd printr-o carte

* Este vorba de „Proiectul de rezoluție al social-democraților de stînga pentru prima conferință socialistă internațională” (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 282—285). — *Nota red.*

poștală cum stau lucrurile cu broșura, dacă sînt „speranțe“ de progres (voi mai avea tot timpul să fac unele modificări în pagini).

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 21 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

125

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Sînt pentru nr. 1 (în august) și 2 (în septembrie) *. 50 de pagini pentru un articol — al d-tale — este, cu iertăciune fie zis, o fantezie de cea mai pură speță.

Iuri nu trebuie inclus în delegație ¹⁶². Nu cunoaște limba. N-are rost să-l includem. Nu trebuie să fim prea curtenitori cu el. Doar avem o „redactoare“ ; vrei încă un „delegat din delegația C.C.“ ? Nu-i nevoie.

Nu pot să scriu despre Rusia. Trimite-i o scrisoare lui Buharin. *Nu văd nici* un ziar (aici n-avem decît „Reci“).

Mi-e necaz că nu ne-am lăsat o copie după articolul lui Radek. Dacă se fac modificări, ar trebui să adaugi :

- 1) ceva despre Basel ¹⁶³,
- 2) organizația ilegală etc., dar face să-i trimiți *lui* modificările ? (pentru Troțki ?).

Iuri îmi scrie că va fi *numai* Troțki din partea grupului „*Nașe Slovo*“. Asta le va înlesni și mai mult coțcăriile.

Va fi și Kamenski ? *Mă îndoiesc!!* Scrie-i imediat, căci doar *d-ta* ai vorbit cu el.

Mi se pare că d-ta mi-ai spus că Grimm vrea ca conferința să *nu* se țină la Berna ? Face să mergem acolo ? Dacă da, e *prea de vreme* să venim la 1.IX (D-ta poți merge mai înainte dacă ai și alte treburi acolo).

Aleksandr vrea să plece în Rusia. Îi scriu, comunicîndu-i că aprob acest plan **. Păcat că nu sînt aici membri ai C.C.

* Este vorba de revista „Kommunist“. — *Nota red.*
** Vezi volumul de față, p. 144—145. — *Nota red.*

L-am lua pe el dacă n-ar fi plecarea tov. Kollontai (ea pleacă în S.U.A. ca să țină acolo referate și să facă agitație internaționalistă).

Ludmila a rămas (sic!) fără bani și fără pașaport!! Cred că n-o să plece nicăieri.

A adus cărți franțuzești, pe care, după ce le vom citi, ți le vom trimite d-tale (iar d-ta, după ce isprăvești de citit cartea lui Rappoport, înapoiază-ne-o nouă; ți-am trimis-o fără să fi apucat s-o citești).

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Ce se aude cu articolul lui Karpinski pentru „Komunist“?

În legătură cu proiectul de rezoluție: ți-am trimis doar (= proiect de prescurtare a rezoluției). Ai făcut o copie? Dacă nu, pot să-ți trimit una. Dacă vrem să pregătim un proiect propriu, trebuie să ne grăbim.

P. S. Cred că „300 de ani“ nu merge. Trebuie modificat pentru presa legală.

*Scrisă înainte de 23 august 1915
Expediată din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

126

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

23. VIII. 1915

Dragă Aleksandr,

În privința planului plecării d-tale mi-e foarte greu să-ți dau un sfat categoric de aici, din depărtare¹⁶⁴. Știi cum stăm cu finanțele: Nadejda Konstantinovna ți-a scris amănunțit (în afară de banii trimiși, s-au promis 600 frs. pînă la 10.X + 400 frs. peste o lună. În total 1 000 frs. *Deocamdată* nu sînt speranțe pentru mai mult).

Pe de o parte, trebuie să fii cît se poate de prudent. Ai actele în regulă? dar cu toate celelalte cum stai?

Pe de altă parte, este indiscutabil că tocmai în momentul de faţă ar fi util pentru cauză ca cineva perfect informat şi în măsură de a decide în mod de sine stătător să viziteze 2—3 centre, să stabilească legături şi contacte şi să se întoarcă *imediat* în Suedia pentru a ne transmite toate legăturile şi a discuta ce-i de făcut mai departe. Acest lucru ar fi extrem de important.

Nr. 1 al revistei „Kommunist“ va apărea peste vreo 8—10 zile, urmînd ca după alte 8—10 zile să apară nr. 2 (sau nr. 1 şi 2 împreună). Nr. 44 al O.C. va apărea peste o zi sau două. Broşura despre război, împreună *cu toate documentele*, va apărea peste vreo două săptămîni. A şi fost dată la cules.

Evenimentele din Rusia au confirmat pe deplin justetea poziţiei noastre, pe care prostăncii de social-patrioţi (începînd cu Aleksinski şi sfîrşind cu Ciheidze) au botezat-o defetism. Faptele au dovedit că dreptatea e de partea noastră !! Eşecurile militare contribuie la zdruncinarea ţarismului şi înlesnesc realizarea unei alianţe între muncitorii revoluţionari din Rusia şi cei din alte ţări. Ni se spune : ce veţi face „voi“, revoluţionarii, dacă veţi reuşi să doborîţi ţarismul ? Răspund : (1) victoria noastră va face ca mişcarea „stîngii“ din Germania să se aprindă de o sută de ori mai tare ; (2) dacă „noi“ am reuşi să doborîm definitiv ţarismul, am propune tuturor beligeranţilor pace pe baze democratice, iar în caz de refuz am duce un război *revoluţionar*.

E clar că pătura înaintată de muncitori pravdişti, acest reazem al partidului nostru, a rămas în picioare, cu toate marile ravagii ce s-au produs în rîndurile sale. Ar fi extrem de important ca în 2—3 centre să se formeze (*în mod arbi-conspirativ*) grupuri conducătoare, care să ia legătura cu noi, să refacă în Rusia biroul C.C. (mi se pare că există deja, la Petrograd) şi însuşi C.C. ; să stabilească legături trainice cu noi (*dacă e nevoie*, trebuie luaţi în acest scop un om sau doi în Suedia) ; noi am putea trimite broşuri şi foi volante etc. Lucrul cel mai important este stabilirea de legături trainice, permanente.

Ciheidze & Co. manevrează în chip vizibil : pe de o parte sînt prieteni credincioşi ai celor de la „Naşe Delo“, iar

Aleksinski e mulțumit de ei (ai citit, sper, „Războiul“ : ce zici de Plehanov + Aleksinski + Co. ? E o rușine !!), iar pe de altă parte „se joacă“ de-a stîngismul cu ajutorul lui Troțki !! Cred că pe pravdiștii conștienți nu vor reuși să-i inducă în eroare !

Scrie-mi ce hotărîre ai luat.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Va consimți oare A. Kollontai să ne ajute să scoatem în S.U.A. o ediție engleză a broșurii noastre ?

*Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

127

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit corecturile.

N-ar fi cazul să citim și al doilea rînd de corecturi ?

Dacă da, trimite-le.

N-ai putea cere la o tipografie *burgheză* din Geneva (care are litere *germane* și zețari care cunosc această limbă) un *deviz* pentru o broșură de 96 000 de semne, pe două coloane de petit, avînd circa 4 500 de semne pe coloană (ca la „Internationale Korrespondenz“, pe care mi-o trimiți), pe hîrtie ieftină și fără copertă ? Scrie-mi cîteva rînduri în această privință.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 23 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

128

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe tovarășe,

Îți trimitem un *grozav* de important adaos la broșură. Ai grijă, te rog, să fie introdus fără greșeli *. Dacă broșura va fi gata marți sau miercuri, trimite *ex pres* 10—20 de exemplare lui Șklovski.

Cu cele mai bune salutări,
al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 23 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

129

CĂTRE S. N. RAVICI

Scumpă tovarășă Olga,

Îți trimit corecturile.

Ai găsit rezoluția din 1913 în problema națională? Dacă n-ai găsit-o, și-o vom trimite de aici (n-am apucat încă s-o traducem în limba germană).

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 23 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

130

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tovarășă Olga,

Mi-e greu să-ți dau un răspuns în privința alegerilor. La prima vedere s-ar părea că într-o republică ar trebui

* Este vorba de începutul capitoului II, „Clasele și partidele din Rusia”, din broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)”. — *Nota red.*

ca principiul electiv să se aplice peste tot. Dar dincolo de ceea ce apare la prima vedere nu cunosc nimic : nici caracterul instituției pentru care se fac alegerile, nici raportul dintre partide în cadrul ei, nici istoricul problemei, nici experiența trecutului. Și e greu să judeci în asemenea condiții, căci ceea ce apare la „prima vedere“ e, desigur, prea puțin.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. V-au ajuns cei 200 de franci ca s-o ungeți pe Kuzmiha ? Comunicați-ne regulat, prin c.p., „buletinul dispoziției Kuzmihăi și șansele de reușită“. Vă cred că v-ați săturat de acest Kuzma, ca și noi, de altfel ; dar ce putem face ?

*Scrisă la 26 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

131

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tovarășă Olga,

Am o rugămintă la d-ta : pentru traducerea (în germană) a broșurii noastre avem nevoie de textul notei la manifest (privind Statele Unite ale Europei) pe care v-am trimis-o *. Fii bună și fă-mi o copie citeată (pentru traducător) și trimite-o pe adresa : Herrn Lialine (bei Fr. Eicher-Müller), Freie Strasse 15. Bern (cu o scrisoare în care să arăți că o trimiți la rugămintea mea pentru traducătorul german al broșurii).

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 27 august 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 130—131. — *Nota red.*

132

CĂTRE P. GOLAY

28. VIII. 1915

Scumpe tovarăș,

Cu multă satisfacție aflu din scrisoarea dv. că în linii generale sînteți de acord cu proiectul meu. Conferința va avea loc la 5 septembrie. Sperăm că vor participa și cîțiva socialiști francezi de stînga. De organizare se ocupă Grimm și Morgari. Participarea dv. ar fi, socot eu, foarte utilă și vă rog să scrieți imediat lui Grimm în acest sens.

Salutări cordiale.

*Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Lausanne*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris
Tradus din limba franceză*

133

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Nici pînă astăzi, luni dimineța, nu am primit răspuns la telegrama cu răspuns plătit pe care am trimis-o lui Radek !! Să fie la mijloc vreo intrigă urzită „în anturajul lui Grimm“ împotriva letonilor ?? Este oare posibil să nu-i invite !? Dacă plec mîine¹⁶⁵, îți telegrafiez, iar d-ta să vii cu primul tren. Să aduci cu d-ta *toate* materialele (să nu uiți nimic : adu și „*Voprosî Strahovaniia*“, și „*Nașe Delo*“, și „*Nașe Slovo*“, și *scrisoarea norvegienilor* etc. etc.).

Am primit o carte poștală de la Kollontai. Lucrează din plin.

Salutări. *Lenin*

*Scrisă la 30 august 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

134

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Răspunde-i lui Meșcereakov.

La Grimm te sfătuiesc să-l trimiți pe Șklovski (dacă pleacă la 1.IX) sau să-l pui să vorbească la telefon cu el. Trebuie să avem răspuns de la Grimm.

D-tale îți revine sarcina să scrii darea de seamă (sau referatul cu privire la Rusia) ¹⁶⁶ (dacă ai nevoie de „*R e c i*“, ți-l voi trimite).

Cred că ajunge o rezoluție (avem un proiect : „rezumatul“. Se pot face modificări). Ce ne mai trebuie și declarație ? Dacă ne vom înțelege cu Radek, o vom scrie acolo. Dacă nu și dacă rămânem singuri, pentru cine să pregătim *î n c ă* și *î n c ă* o declarație ?

Salutări la toată lumea.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 30 sau 31 august 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

135

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă Aleksandra Mihailovna,

Ar fi cât se poate de regretabil dacă proiectul călătoriei dv. în America ar eșua definitiv. În legătură cu această călătorie ne-am pus mari speranțe atît în editarea în America a broșurii noastre („Socialismul și războiul“ ; o veți primi zilele acestea), cît și în stabilirea de relații cu editorul Charles Kerr din Chicago în general, în unirea internaționaliștilor și, în sfîrșit, în ajutorul financiar de care avem atîta nevoie pentru toate treburile importante *din Rusia*, despre care îmi scrieți dv. (subliniindu-le pe bună dreptate importanța, în legătură cu faptul că e de dorit să fim mai aproape de Rusia ; piedicile care stau în calea realizării acestui deziderat sînt, *în primul rînd*, de ordin

financiar, iar în al doilea rînd de ordin polițienesc : există sau nu posibilitatea de a ajunge cu bine acolo ?...).

Dacă problema plecării dv. este definitiv decisă în sens negativ, v-am ruga să vă gîndiți dacă nu ne-ați putea ajuta (prin legăturile cu Charles Kerr etc.) să edităm broșura noastră în englezește. Asta se poate face *numai* în S.U.A. *Vă trimitem* ediția germană a broșurii. Faceți tot posibilul ca să asigurați difuzarea ei în țările scandinave (trebuie neapărat să recuperăm măcar o parte din cheltuieli, căci altfel *n-o vom putea* scoate în franțuzește !)

Scriveți-ne *mai amănunțit*, mai concret și mai des (dacă nu plecați în America) ce probleme concrete se pun în Rusia, cine le ridică și cum anume, cînd și în ce împrejurări. Toate acestea ar fi extrem de importante pentru scoaterea de foi volante, care, după cum spuneți pe bună dreptate, sînt de o *stringentă* necesitate. Despre lucrările conferinței socialiștilor de stînga¹⁶⁷ (la care am format o opoziție bine încheată, deși am semnat manifestul) veți afla, în parte, de la delegatul dv.¹⁶⁸, iar în parte vă vom mai scrie noi.

(N-avem bani, n-avem bani ! *Ne sufocăm* din lipsă de bani !)

Cu cele mai bune salutări, al dv., *Lenin*

Scrisă între 8 și 13 septembrie 1915
 Expediată din Sörenberg (Elveția)
 la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1924,
 în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Trebuie să începem pregătirea numărului următor al O.C., care va fi în întregime consacrat conferinței. *Temele* sau *articolele*¹⁶⁹.

Etwa * :1. Vorgeschichte ** și, respectiv, Internaționala a III-a.

* — Aproximativ. — *Nota trad.*

** — Preliminarii. — *Nota trad.*

- comparație
cu
conferința
femeilor
2. Rapoartele (*în special* cele din Balcani).
 3. Discuțiile cu Ledebour (discuția principială în general). (Trei nuanțe la germani.)
 4. Importanța conferinței (primul pas spre crearea Internaționalei a III-a ; un pas timid și nehotărât spre o *ruptură* cu oportunismul. Posibilitatea unei „recidive“).
 5. Rezoluția noastră și proiectul nostru de manifest ; declarația noastră în legătură cu manifestul.
 6. Bundul și Comitetul de organizare + Troțki (Massenaktionen *).
 7. Manifestul oficial.

Ești de acord să mă ocup eu de pct. 3 și 4 ?

Să ne grăbim cu acest număr al O.C.

Îți trimit cartea lui Bauer.

Trimite-mi *neapărat* :

- 1) culegerea lui Legien +... **
- 2) broșura despre Liebknecht.

Inapoi - mi scrisoarea lui Radek.

Planul foilor volante este gata ; ți-l trimit mâine ; e detaliat.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P.S. *Am pierdut* scrisoarea olandezilor către C.C. ¹⁷⁰.

Ea conține argumente împotriva participării la conferință, argumente de care am mare nevoie.

Scrisă după 8 septembrie 1915

Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* — acțiuni de masă. — *Nota trad.*

** În manuscris urmează un cuvânt care n-a putut fi descifrat. — *Nota red.*

137

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit o scrisoare primită de la Radek. (I-am răspuns că sînt de acord.) Rog să mi-o restitui.

Mă apuc să scriu darea de seamă asupra conferinței ; trimite-mi, te rog, *toate* materialele de care dispui.

Nu la d-ta mi-am uitat eu *colecția* O.C. ?

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Ar trebui s-o punem pe Inessa să traducă broșura în franțuzește ¹⁷¹.

Scrisă între 11 și 15 septembrie
1915

*Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

138

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Für Alexander

Scumpe prieten,

Caută să-l vezi pe Belenin și transmite-i, te rog, că a fost cooptat în Comitetul Central al P.M.S.D.R. Înțelegeți, desigur, că în această chestiune e nevoie de maximum de conspirativitate și că trebuie „să uiți“ acest lucru de îndată ce-l vei fi comunicat lui Belenin (nu-i scriu direct, din motive lesne de înțeles). În călătoria sa, el are de îndeplinit o sarcină extrem de importantă : Troțki și haita de lachei din străinătate ai oportunistului depun toate eforturile pentru „a cocoloși“ divergențele și „a salva“ oportunistul celor de la „Nașa Zarea“, scoțînd basma curată și ridicînd în slăvi fracțiunea Ciheidze (= arhicredincioșii prieteni ai celor de la „Nașa Zarea“). Trebuie create în Rusia grupuri (formate din vechi muncitori pravdiști, experimentați, capabili, care se orientează **perfect** în problema războiului), iar cei mai buni dintre ei (2—3) să

fie cooptați în C.C. Dacă vom întâmpina greutăți sau dacă se vor ivi îndoieli, trebuie să ne limităm la crearea unor colegii *analoge* (de pildă un „grup muncitoresc conducător pe întreaga Rusie“ sau un „comitet“; denumirea nu are, firește, nici o importanță).

Legăturile d-tale și cunoștința cu vechi muncitori experimentați îți vor permite să dai unele sfaturi lui Belenin, care va lucra, desigur, cu toată seriozitatea și precauția. Principalul însă este în momentul de față să fie cât se poate de prudent, stînd în Rusia *puțin timp* și aducînd *toate legăturile*.

Salutări cordiale! Confirmă imediat primirea acestei scrisori.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Broșura va apărea mai înainte decît credeam. Am și primit o parte din corecturi. Probabil că peste o săptămînă sau o săptămînă și jumătate vor apărea atît broșura, cît și „Kommunist“ nr. 1—2.

Acum *vor fi* în străinătate trei membri ai C.C. În Rusia se află un număr de membri supleanți (muncitori) și membri arestați ai C.C. (tot muncitori, ridicați din rîndurile pravdiștilor).

P. P. S. Mîine vei primi o scrisoare mai amănunțită de la Nadejda Konstantinovna. Citește-o cu toată atenția.

Scrisă înainte de 13 septembrie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Stockholm

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI

Dragă G. L.,

Trimite-mi, te rog, cît mai repede cîte trei exemplare din ediția germană a broșurii și din rezoluțiile în limba franceză. (La cît se ridică contul? Există vreo speranță

să-l reducem ? Închei un contract pentru difuzarea ediției germane a broșurii în Elveția ? Scrie-mi câteva rînduri.)

Trimite, te rog, 10 exemplare din broșură în limba germană și două exemplare din rezoluțiile în limba franceză pe adresa : Fru A. Kollontay. Turisthotel, Holmenkollen. Kristiania. Norwegen (Comunică-mi *data* expedierii.)

Zorește-l, te rog, pe Radek să-mi trimită o copie după textul oficial al manifestului adoptat. Am urgentă nevoie de ea. Treci, te rog, o dată, de două ori pe la el și presează-l s-o trimită. Tot cu el trebuie să discuți (și nu numai să discuți, ci să și aranjezi *în mod concret*, să stăruie, să intervii, să verifici) și problema difuzării ediției germane a broșurii în Elveția. Trebuie să ne procurăm adresele asociațiilor și cluburilor muncitorești *germane* din diferite orașe (inclusiv Geneva), să găsim legături, să scriem, să obținem rezultate. *Toate acestea te privesc pe d-ta*. Apucă-te, te rog, ceva mai energic de această treabă.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 13 septembrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Am lipsit vreo câteva zile, fiind plecat pentru treburi (și numai pentru acest răstimp te-am rugat să-mi trimiți totul la Geneva ; acum te rog să-mi trimiți din nou *totul*, inclusiv broșura, pe adresa din Sörenberg) ¹⁷².

La întoarcere am găsit scrisoarea d-tale cu privire la articolele lui Rolland. Sînt foarte îngrijorat de faptul că nu le-ai primit. Au trecut două săptămîni, dacă nu mai mult, de cînd ți le-am trimis într-un plic împreună cu o *scrisoare* ! * Nu s-a întîmplat pînă acum ca în Elveția să se

* Vezi volumul de față, p. 160 — *Nota red.*

piardă scrisori nerecomandate. N-o fi la mijloc vreo încurcătură ? N-o fi primit cineva aceste articole *fără știrea* d-tale ? Răspunde-mi, te rog. Dacă nu e și nici nu ar putea fi la mijloc o încurcătură, dacă articolele nu sînt la d-ta, voi face, bineînțeles, tot posibilul ca să ți le procur (dacă le-am pierdut). Ori voi cumpăra acest număr, ori (dacă nu se mai găsește de vînzare) îmi voi procura unul de la bibliotecă și voi face *pentru d-ta o copie completă*. Mii de scuze și te rog să-mi răspunzi cît mai curînd cum stau lucrurile. Dacă ai nevoie de copie, scrie-mi *pe cînd* să ți-o trimit. Răspunde-mi *sincer*.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Nu știu de ce nu mai primesc „Jizn“¹⁷³. Nu cumva a încetat schimbul ? Nu ai putea d-ta să te interesezi ? Dar „Vpered“ ?¹⁷⁴ Ce se aude cu culegerea anunțată de C.O.¹⁷⁵ și cu publicațiile Bundului ? „Kommunist“ nr. 1—2 *a p ă r u t*. **E U N F A P T C E R T.**

*Scrisa la 13 septembrie 1915
Expedia.ă din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicata pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

141

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit o scrisoare primită de la Radek și *darea de seamă* întocmită de el¹⁷⁶. Pe aceasta din urmă trebuie să i-o înapoiezi în scurt timp (cu observații critice : e cam slabă. Nici nu pomenește de broșura noastră *, de faptul că Akselrod o apără pe „Nașa Zarea“ etc.).

Ai o mulțime de ajutori : pune pe cineva să facă o copie după *darea de seamă* a lui Radek.

Îți trimit planul foilor volante, pe care te rog să mi-l restitui *în scurt timp*¹⁷⁷.

Salutări. *Lenin*

* Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“. — *Nota red.*

N. B. { Întreb-o pe Inessa dacă n-a luat de la mine numărul din „Journal de Genève“ cu articolul lui Romain Rolland. Te rog insistent să-l cauți peste tot pînă ce dai de el.

Scrisă la 18 sau 19 septembrie 1915
 Expediată din Sörenberg
 la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
 după manuscris

142

CĂTRE K. B. RADEK

Dragă Radek,

Scrisoarea către Wijnkoop a fost expediată.

Lui Grigori i-au fost trimise darea de seamă împreună cu scrisoarea *d-tale*.

D-ta, probabil, nu dispui de o copie după declarația noastră (că nu sîntem mulțumiți de manifest, că el nu merge destul de departe etc.). Noi am transmis-o biroului, iar Grimm i-a dat citire în ședință. *Avem neapărată nevoie de o copie după această declarație.* N-ai vrea să-l rogi pe Grimm să-ți îngăduie să faci o asemenea copie? Dacă nu, ar fi ceva pur și simplu scandalos !!!

P. S. Ce zici de „conspirativitatea“ lui Grimm? Lumea întregă a și aflat totul! Dar deșteptii de italieni de la „Avanti“! ¹⁷⁸ E o adevărată rușine!

Al d-tale, Lenin

Scrisă înainte de 18 septembrie
 1915
 Expediată din Sörenberg (Elveția)
 la Berna

Publicată pentru prima oară în 1930,
 în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV

Se tipărește după manuscris
 Tradus din limba germană

143

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit răspunsul lui Iuri și un articol pentru O.C. (voi mai face modificări în text). I-am scris Olgăi. Mă tem că nu-i nici o nădejde să poată fi cules acolo. Interesează-te dacă se poate culege la Benteli.

Îți trimit broșura ; am primit-o chiar acum.

Ce se aude cu cele două volume germane recent apărute ?

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Anexez două scrisori primite de la niște socialiști-revoluționari ¹⁷⁹.

Sînt caracteristice, nu ?

Arată-le oamenilor, după care te rog să mi le înapoiezi.

Nu pot obține cu nici un chip de la Radek proiectul de rezoluție.

Scrisă înainte de 19 septembrie 1915

Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară
după manuscris

144

CĂTRE K. B. RADEK

Dragă Radek,

Multe mulțumiri pentru manifest și pentru darea de seamă ¹⁸⁰.

1) Nu s-ar putea să primim *gratuit* 20 de exemplare din acest număr al lui „*Berner Tagwacht*” spre a fi distribuite grupelor noastre de partid ?

2) În textul manifestului, în loc de „lupta de clasă proletară *revoluționară*” s-a pus „lupta de clasă proletară *intransigentă*”. Este oare *loial* acest gest din partea lui Grimm ! ?

3) În darea de seamă *nu* se spune că și o parte (1/10) din delegația *germană* (și 1/3 din delegația elvețiană) a semnat proiectul nostru de rezoluție.

Este oare *loial* din partea lui Grimm ?

D-ta ce crezi : n-ar trebui să-i scriem lui Grimm o scrisoare *oficială* în legătură cu toate acestea ?

4) Garantează oare Grimm că în darea de seamă *amă-nunțită* (procesul-verbal al ședințelor) proiectul nostru și declarația noastră vor fi redată în întregime ?

Da sau nu ?

5) Darea de seamă conține numeroase inexactități, iar despre votare (adică despre voturile întrunite de proiectul nostru) nu se spune *absolut nimic!*!

Problema sciziunii sau a dizolvării *acestui* birou (Grimm & Co.) *nu* a fost pusă la vot ¹⁸¹.

Trebuie să facem ceva.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Trimite-mi, te rog, proiectul și declarația noastră ¹⁸².

Despre broșura (expunerea) publicată de noi, Grimm **nici nu pomenește măcar** *. Mare coțcar !

*Scrisă la 19 septembrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIV*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

145

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

N-am primit încă broșurile. Vrem să scoatem un număr dublu al O.C., în care să publicăm darea de seamă asupra lucrărilor conferinței internaționale de la Berna a socialiștilor de stînga. Ce se aude cu Kuzmiha ? O poți îmbuna plă-tindu-i pentru broșură (doar ai bani în casă !). Sau nu-i nimic de făcut ? și nici în viitorul apropiat *nu* o vom putea tipări ? Scrie-mi, te rog, dacă se poate ști ceva în această privință sau nu se poate ști nimic.

Am primit scrisoarea lui Egor și zilele acestea îi voi răs-punde prin intermediul d-tale.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 19 septembrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)”, a cărei ediție germană fusese difuzată la conferința socialistă internațională de la Zimmerwald din 5—8 septembrie 1915. — *Nota red.*

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Îți trimit „Journal de Genève“; îl pitisem undeva înainte de plecare și l-am uitat. Sînt nespuse de bucuros că s-a găsit și că nu m-am compromis definitiv în ochii d-tale.

Cît privește O.C., sfatul lui Grigori este să-l scoatem la Berna (adică acest număr — dublu — în 4 pagini, consacrat conferinței celor de stînga) dacă nu avem nici o speranță să ne putem înțelege cu Kuzmiha. Confirmă-mi în scris, „pentru mai multă certitudine“, că așa stau lucrurile (știi foarte bine că sîntem cu toții neputincioși în fața Kuzmihei).

În legătură cu referatul. Aș vrea să-l țin pe la jumătatea lui octombrie. Tema: „Conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915“¹⁸³. Dacă merge, ar trebui să luăm *din timp* unele măsuri (eventual să tipărești afișe și pentru alte orașe, lăsînd spațiu liber pentru completarea locului și a datei), să vedem dacă poate să aducă ceva venit (am mare nevoie de bani), la ce dată să le țin etc. *Toți vor publica materiale despre conferință* (eserii, „Nașe Slovo“ și ceilalți), dar eu aș relata unele *amănunte*.

Îi scriu lui Haritonov la Zürich*.

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Anexez o scrisoare pentru eserul „Egor“. Te rog s-o citești și să i-o predai. Dacă ți-e la îndemînă, stai de vorbă cu el și scrie-mi în cîteva rînduri ce părere ai despre el și amicii lui? Ce fel de oameni sînt ei?

*Scrisă la 19 septembrie 1915
Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 161. — Nota red.

147

CĂTRE M. M. HARITONOV

19. IX. 1915

Dragă tovarășe,

Aș vrea să țin la Zürich, pe la mijlocul lui octombrie, un referat despre „Conferința internațională din 5—8 septembrie 1915”¹⁸⁴. Te rog să-mi comunici dacă tema e potrivită și dacă referatul ar putea să se soldeze cu un venit oricât de mic. (Scriu și la Geneva în același sens; trebuie să ne înțelegem din timp asupra *programării* referatelor, iar pe cei de la Geneva îi rog să tipărească un afiș cu spațiu liber pentru completarea locului și a datei.) Comunică-mi neîntârziat care e părerea d-tale.

Apropo, nu mi-ai putea trimite broșura lui Akselrod despre sarcinile social-democrației internaționale, recent apărută la Zürich în limba germană? Sînt curios să văd ce scrie.

(De conferință ne vom ocupa noi în O.C., se vor ocupa de ea și „*Nașe Slovo*”, și *eserii* etc. etc. Dar eu voi face o relatare mai amănunțită decît cele din presă, însoțită de aprecieri și concluzii.)

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *Lenin*

*Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Zürich*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegci din Lenin”, vol. XIV*

Se tipărește după manuscris

148

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

19. IX

Dragă Aleksandr,

Am primit scrisoarea d-tale în care ne înștiințezi că transportul merge bine și ne-am bucurat nespuse de mult. În ce privește depozitul de literatură de la Vardö, caută

să păstrezi și să salvezi *totul*; nouă să ne trimiți colecțiile ziarelor „*Proletarii*” și „*Vpered*”; broșurile (cele vechi, din 1905) trebuie de asemenea folosite; ar fi bine să le trimiți în Rusia din moment ce avem în general posibilitatea de a le transporta¹⁸⁵.

Știrea că Duma a fost „dizolvată” am citit-o ieri în presa străină¹⁸⁶. Una din două: ori reacțiunea s-a speriat de blocul celor de stînga, ori mizează pe niște șanse „militare” (sau pe o pace separată?). Atitudinea noastră față de revoluționarii-șoviniști (de felul lui Kerenski și al unora dintre social-democrații lichidatori sau patrioți) nu poate fi exprimată, socot eu, prin formula „sprijinire”. Între revoluționarii-șoviniști (revoluție în interesul victoriei asupra Germaniei) și revoluționarii-internaționaliști proletari (revoluție pentru trezirea proletariatului din alte țări, pentru unirea lui într-o revoluție proletară comună), prăpastia este prea mare ca să poată fi vorba de sprijinire. Noi trebuie să folosim orice protest (chiar dacă e timid și confuz à la Gorki); vom folosi și activitatea revoluționară a șoviniștilor, iar în unele cazuri nu ne vom da înapoi de la „acțiuni comune” (în conformitate cu rezoluțiile adoptate de partidul nostru în 1907, la Congresul de la Londra, și în 1913, la consfătuirea noastră)¹⁸⁷, dar nici un pas mai departe. Practic vorbind, aceasta înseamnă că în momentul de față nu vom scoate apeluri și manifeste comune cu revoluționarii-patriotarzi, ne vom abține de la orice „blocuri” cu ei în Dumă, vom evita orice acțiuni „comune” cu ei la congrese, la manifestații etc. Dar servicii reciproce *cu caracter tehnic*, dacă patriotarzii vor fi de acord, vor fi, cred, posibile (la fel ca înainte de 1905 cu liberalii) și noi nu le vom refuza. Raporturile cu ei trebuie să fie *sincere, clare*: voi vreți să răsturnați țarismul în interesul victoriei asupra Germaniei, iar noi în interesul revoluției internaționale a proletariatului.

Din Rusia ne vin extrem de puține știri. E pur și simplu revoltător că o treabă relativ atît de simplă cum e corespondența conspirativă cu Rusia (*pe deplin* posibilă și în timp de război) se dovedește a fi extrem de prost organizată. Ea este azi una dintre sarcinile cele mai importante.

(Sper că d-ta și *Nadejda Konstantinovna* v-ați înțeles prin scris asupra **tuturor detaliilor** acestei chestiuni și că și de azi înainte veți căuta să vă înțelegeți cât mai amănunțit.) A stabili legături regulate, a chema din Rusia măcar doi-trei muncitori cu sarcini de conducere, fie și numai pînă în Suedia, pentru a discuta totul în modul cel mai amănunțit și pentru a pune la punct corespondența, pentru a stabili o „înțelegere“ deplină — iată care este lucrul cel mai necesar. Călătoria lui Belenin va aduce, sper, o serioasă îmbunătățire în acest domeniu, acum cînd în munca noastră principalul lucru — fără care e de neconceput să putem merge înainte — este să lucrăm repede, să stabilim repede legături, să adunăm repede știri¹⁸⁸.

Lucrăm la întocmirea unui plan de editare a unor manifeste și foi volante destinate Rusiei. Nu am stabilit încă unde să le tipărim: aici sau într-o țară scandinavă. Trebuie să alegem acolo unde va fi mai ieftin, căci distanța nu contează*.

Cu o călduroasă strîngere de mînă și cu cele mai bune urări,

al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 19 septembrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Stockholm*

*Publicată pentru prima dată în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE ALEKSANDROVICI

19. IX. 1915

Stimate tovarăș,

Tovarășa Kollontai mi-a transmis scrisoarea dv., pe care am citit-o și recitit-o cu multă atenție. Înțeleg foarte bine protestul dv. vehement împotriva emigrației, de care sînteți probabil foarte nemulțumit. Socot însă că experiența anului 1905 a dovedit că există două feluri de emigrație.

* În manuscris, ultimele două fraze sînt tăiate. — *Nota red.*

O parte a ei, și anume acea care înainte de 1905 elaborase lozincile și tactica social-democrației revoluționare, s-a dovedit a fi în 1905—1907 strâns legată de toate formele mișcării revoluționare de masă a clasei muncitoare. Așa va fi, cred, și acum. Dacă lozincile sînt juste, dacă tactica e justă, atunci pe o anumită treaptă a dezvoltării mișcării revoluționare masa clasei muncitoare *se va apropia* inevitabil de ele. Îmi scrieți că „numele Plehanov nu spune nimic poporului“. Nu pot fi de acord cu asta, deși s-ar putea ca aici să nu fie între noi decît o divergență aparentă. Plehanov este cel mai autorizat, iar în Rusia, datorită presei burgheze și lichidatoriste, și cel mai *popular* exponent al patriotismului „popular“, atît de răspîndit astăzi. Demascîndu-l pe Plehanov, răspundem în fond la o mulțime de întrebări, gînduri, îndoieli etc. care frămîntă mintea poporului. Dar un propagandist și agitator inteligent are, desigur, toată libertatea să *transpună* în alt limbaj disputa dintre marxistul revoluționar internaționalist și Plehanov, să abordeze în alt mod problemele, ținînd seama de specificul mediului etc. etc.

Mi se pare, de altfel, că și dv. sînteți de aceeași părere, căci nu distingeți decît „curențele *de stînga*“ (din rîndurile eserilor și ale social-democraților); or, disputa noastră cu Plehanov & Co. poartă tocmai asupra definirii și delimitării curențelor.

Cît privește afirmația dv. că este azi imperios necesar să se trimită oameni în Rusia, ea este întru totul justă. În ultimul timp *facem* tot ce se poate în această privință.

Zilele acestea am primit încă o scrisoare de la un eser care îmi scrie că, după conferința din Rusia a trudovicilor + socialiștii populiști + eserii (conferință șovinistă)¹⁸⁹, partidul eserilor s-a compromis definitiv în ochii lui. Sînt și eu de părere că *în acest partid* nu mai sînt elemente viabile. În orice caz, fapt cert este, socot eu, că în Rusia există astăzi două curențe *revoluționare* principale: revoluționarii-șoviniști (să-l răsturnăm pe țar ca să putem învinge Germania) și revoluționarii proletari internaționaliști (să-l răsturnăm pe țar *pentru* a ajuta astfel revoluția internațională a proletariatului). Consider că, dincolo de unele

„acțiuni comune“ de la caz la caz, orice apropiere între aceste curente este imposibilă și dăunătoare. Războiul a legat laolaltă interesele proletariatului din *toate* marile țări europene, el a pus *la ordine* zilei sarcina înfăptuirii solidarității proletare. E o sarcină grea, fără îndoială, dar a pus-o însăși viața și de aceea nu poate fi ocolită.

Dacă veți activa în Rusia și veți dori să ajutați pe eserii de stînga și pe social-democrații de stînga, v-ași sfătui să le dați separat ajutorul respectiv, să ajutați la stabilirea *de legături* * între diferitele lor grupuri atît pe plan local, cît și cu centrele din străinătate. Separat social-democrații, separat eserii. *Folosul* va fi atunci mai sigur și vor fi *mai puține* intrigi. *Dacă va fi posibilă* o apropiere, ea se va produce într-un mod mai normal. Încrederea va fi mai mare.

Vă urez mult succes și toate cele bune.

Cu salutări socialiste, *Lenin*

P. S. Îmi puteți scrie pe adresa indicată în ziarul nostru „Soțial-Demokrat“, care apare la Geneva.

Expedită din Sörenberg (Elveția)
la Christiania (Oslo)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

150

CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI

Dragă G. L.,

Nu pot să înțeleg ce-i cu Radek. *În repetate* rînduri i-am cerut :

1) o copie după *proiectul* nostru (adică al C.C. + letonii + P.S.D. + suedezii + norvegienii + Borchardt + Platten) de rezoluție (în limba germană) ;

2) o copie după declarația noastră (a acelorași grupuri) la conferință în legătură cu votarea (de ce noi, deși nu sîntem de acord cu manifestul, votăm totuși *pentru* adoptarea lui) ;

* De pe urma stabilirii unor asemenea legături *va avea de cîștigat* literatura, atît cea social-democrată, cît și cea a eserilor, căci va deveni mai vie, mai eficientă și mai apropiată de popor.

3) o copie după declarația de protest (a acelorași grupuri + Roland-Holst) împotriva cererii ultimative a lui Ledebour ¹⁹⁰.

Radek nu-mi răspunde !

Și eu am *neapărată* nevoie de toate acestea pentru Organul Central.

Rogu-te, treci pe la el și lămurește lucrurile. (Dacă nu le are el, s-ar putea oare ca Grimm să *nu* permită scoaterea *unor copii*? Ar fi culmea nerușinării !)

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă între 19 septembrie
și 11 octombrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

151

CĂTRE K. B. RADEK

Dragă Radek,

Mulțumesc pentru Buletin ¹⁹¹.

În problema banilor voi discuta cu Grigori. Deocamdată n-avem nici un ban ! !

Principalul lucru e însă : de ce nu-mi scrii nimic în legătură *cu proiectul* nostru *de rezoluție* (ultimul d-tale proiect)? *Am neapărată nevoie* de el (și de declarația noastră în legătură cu votarea manifestului) ! ! !

D-ta trebuie să ai un exemplar ! De ce nu mi-l trimiți ?

Sau Grimm ? Nu te lasă el să scoți o copie ? *Răspunde-mi, te rog.*

„*Loialitatea*” lui Grimm e o vorbă goală. Într-adins nu pomenește de Borchardt. Asta-i pur și simplu neobrăzare.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 21 septembrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIV*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

152

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit broșura lui Akselrod *, revista „Die Neue Zeit“ (să nu le rătăcești și să nu le dai la nimeni) și nr. 1 al Buletinului. Aștept broșura germană.

Scrisoarea către japonezi nu e bine întocmită, cred eu. E scrisă pe un ton care sună a ruptură : dacă e s-o rupem cu ei, apoi nu din acest motiv. Ori o trimiți în numele d-tale personal, ori o refacem cu desăvârșire (imprimându-i un ton de prietenească povățuire și de prudentă indicare a greșelii).

Anexez o scrisoare primită de la Radek (te rog să mi-o restitui). Radek e de o naivitate fără seamăn. Grimm e un ticălos, asupra căruia trebuie să fim cu ochii în patru. (Nici pînă astăzi nu am putut obține de la el proiectul nostru de rezoluție !!!)

Anexez o scrisoare primită de la Kamenev. I-am răspuns că situația s-a înrăutățit serios și că trebuie serios îmbunătățită.

Scrie, te rog, editorialul pentru Organul Central, dar să nu depășească 10 000 de semne. (Altfel nu încape !) Să inserezi neapărat acolo o critică usturătoare a tezelor din broșurica Comitetului de organizare (3.IX.1915 : „Sarcinile proletariatului rus“), care conține lozinca (liberală) : *Adunare constituantă*. Să pledezi pentru cele trei revendicări fundamentale ale noastre, împotriva cadeților, împotriva revoluționarilor-șoviniști și pentru revoluția internațională a proletariatului **.

Mai așteaptă o zi (deocamdată să nu scrii în O.C. despre Rusia).

Mîine îți voi trimite „Sarcinile proletariatului rus“ și, poate, proiectul meu.

Salutări. Lenin

Scrisă după 21 septembrie 1915
Expedită din Sörenberg
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* Ce idiot ! „Internaționalizarea tacticii“ = internaționalizarea legislației muncitorești !! Cam așa ceva a susținut și Martuška în „Nașe Slovo“, dar într-o manieră mult mai abilă. Aș vrea să-l demasc cum se cuvine, în „Kommunist“, pe Akselrod. — Nota red.

** Acest alineat e tăiat în manuscris. — Nota red.

153

CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI *

Dragă G. L.,

1) Te rog să dai Ludmillei 50 de franci. Ne vom socoti la venirea mea acolo.

2) Nu ne-ai putea procura încă vreo 10—15 exemplare din nr. 1 al Buletinului (lui Grimm)? Dacă nu le poți obține gratuit, cumpără 5 exemplare.

*Scrisă la 26 septembrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

154

CĂTRE G. E. ZINOVIEV *

Îți trimit o scrisoare primită de la Grimm¹⁹² și un proiect de răspuns.

Trebuie să punem piciorul în prag și să insistăm asupra punctului nostru de vedere.

Cu O.C. e mare bucluc. Am trimis material care însumează 75 000 de semne (în total va avea $84\frac{3}{4}$) și *a m u t a t* de declarația francezilor și a germanilor¹⁹³.

Cu ea numărul va fi completat.

Propun să consacram acest număr în întregime conferinței (iar pe următorul îl vom consacra Rusiei).

Printre suplimentele la „Jizn“ figurează numai traducerea nr. 1 din Buletin. „*Naşe Slovo*“ e alb de sus până jos¹⁹⁴.

Salutări, Lenin

* Scrisoarea de față a fost scrisă ca adaos la o scrisoare trimisă de N. K. Krupskaja. — *Nota red.*

N.B. || Lui Buharin i-am trimis un răspuns amănunţit.
 || Trebuie să-i scriem mai pe larg şi mai des.

|| Dacă eşti de acord cu proiectul de răspuns către Grimm, trimite-l lui *Şklovski*, să se ducă cu el la Radek şi să-l traducă *împreună*. Dacă nu eşti de acord, înapoiază-mi-l.

Noi plecăm la Berna duminică sau luni.

Îţi trimit o scrisoare primită de la japonezi. *Să mi-o înapoiezi*. Ce facem cu şedinţa redacţiei? (În „Kommunist“ nr. 3 ar trebui să publicăm două articole despre conferinţă.)

Scrisă între 26 septembrie
 şi 5 octombrie 1915
 Expediată din Sörenberg
 la Hertenstein (Elveţia)

Se tipăreşte pentru prima oară,
 după manuscris

155

CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV

Dragă Aleksandr,

În ceea ce priveşte foile volante, e foarte bine că vă apucaţi dv. de ele¹⁹⁵. Noi întocmim acum un plan amănunţit pentru editarea lor şi în curînd ți-l trimitem d-tale şi lui N.I. Să ştii însă că ar fi totuşi cît se poate de dorit ca N.I. să le scrie în două exemplare (cu creion şi indigo negru), iar al doilea exemplar să ni-l trimiteţi imediat (d-ta sau el). Aceasta deoarece foile volante se cer scrise cu *mult* simţ de răspundere şi reprezintă *cel mai* dificil din toate genurile de publicaţii. De aceea este necesar ca conţinutul lor să fie chibzuit şi analizat în colectiv. Faţă de încetineala cu care se culeg, se tipăresc şi se transportă publicaţiile noastre, timpul pierdut cu trimiterea lor aici este relativ nu prea mare şi în orice caz cu totul neînsemnat în comparaţie cu importanţa unor chemări bine chibzuite.

Cum aveţi de gînd să semnaţi foile volante? Ai uitat să-mi scrii despre asta.

Broşura Aleksandrei Kollontai este bine concepută. Tema însă este arhidificilă; este extrem de greu s-o expui într-o formă atît de populară¹⁹⁶. Socot că textul necesită unele modificări. I-am şi scris despre asta, cerîndu-i încuviinţarea

de a face cuvenitele modificări. Dacă va fi de acord, textul modificărilor e gata scris și le voi introduce repede.

Cît privește venirea în țara d-tale¹⁹⁷, ea se amîină, în primul rînd, din motive financiare (drumul costă scump și viața e scumpă acolo). În al doilea rînd, din motive de ordin polițienesc. Cred că e mai bine să așteptăm întoarcerea lui Belenin și veștile pe care ni le va aduce din patrie.

Cu o caldă strîngere de mîină,
al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 26 septembrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

156

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

La Zürich referatul meu a fost fixat pentru sîmbătă 23. X (octombrie).

Dacă se poate, fixați-l dv. cu două zile mai devreme sau mai tîrziu (cît privește tema... alta n-am pentru moment... dacă nu merge, poate îl amînăm?)...

Îți trimit material pentru nr. 45—46 al O.C. (număr dublu, 4 pagini).

Peste cîteva zile îți voi trimite restul.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

[Nu împărțiți zațul rămas.]

*Scrisă înainte de 6 octombrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

157

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit materiale pentru O.C. După socoteala mea, ți-am trimis aproximativ 74 750 de semne (în patru pagini intră, în total, 84 750 de semne). Vei mai primi o declarație și un articol.

Te rog să ne trimiți două rînduri de corecturi : una pentru mine și una pentru Grigori.

Cînd crezi că va apărea nr. 45 ?

Referatul se va ține în ziua de 22 la Zürich și în ziua de 20 la Geneva. Ne-am înțeles deci ?

Citește, te rog, scrisoarea anexată pentru Egor și predă-o la destinație.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă înainte de 6 octombrie 1915
Expediată din Sörenberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

158

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Îți trimit restul materialului. Anexez ordinea articolelor. Trimite corecturile și tot restul pe *noua* mea adresă :

Herrn Wl. *Uljanow*

Poste restante Bern.

Trimite-i lui Grigori toate corecturile.

Salutări, Al d-tale, *Lenin*

 Ordinea articolelor în nr. 45—46 :

1. Manifestul.

(1^a)(1^b)

1 bis: Rezoluția de simpatie.

+

1 ter. declarația delegației franceze și a celei germane.

N. B.

}	Culegeți această de-
	clarație după textul din „Jizn“ anexat aici.

2. Războiul și criza revoluționară din Rusia.

3. Un prim pas *.

4. Prima conferință internațională.

5. Marxiștii revoluționari **.

6. Spicuri din diverse dări de seamă.

7. Proiectul de rezoluție.

8. „ de manifest.

9. Așa-ziișii internaționaliști ruși.

10. Plehanov și tovarășii săi.

*Scrisă înainte de 6 octombrie 1915
Expedită din Săituberg (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

159

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Azi am primit corecturile (pare-se ultimele) și tot azi ți le vom trimite înapoi. Ordinea articolelor ți-a fost trimisă, așa încît sper că numărul dublu (prețul : 20 de centime) va apărea curînd. Comunică-mi cînd anume.

* Vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 37—43. — *Nota red.*

** „Marxiștii revoluționari la Conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 44—48). — *Nota red.*

Motivul care m-a determinat să-ți trimit prezenta scrisoare recomandată este următorul: Am primit din Rusia vești foarte importante (și favorabile). Vrem să scoatem imediat încă un număr al O. C. (în două pagini), astfel încât să apară *într-adevăr* imediat¹⁹⁸. Dacă, contrar așteptărilor, *se poate* garanta că de data aceasta Kuzma și Kuzmiha se vor ține de cuvânt (adică se vor apuca imediat de treabă și vor scoate *fără nici o întârziere* ziarul), atunci telegrafiază: „*Garanti*“*. Dacă nu (ceea ce e, bineînțeles, mai probabil, căci știm că, în pofida stăruințelor voastre, nu ne putem bizui pe Kuzma), atunci telegrafiază (Seidenweg, 4a): „*Non*“**.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Despre referat îți voi scrie mâine.

Scrisă la 6 octombrie 1915
Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

160

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe tovarăș,

Te rog trimite *imediat* (astfel încât să sosească cel mai târziu în zorii zilei de sîmbătă) hîrtie subțire pentru 2 000 de exemplare de O. C. (a cîte două pagini), pe adresa: A.-G. Druckerei *Benteli. Bümpliz bei Bern.*

Vom scoate *aici* numărul următor, care va apărea poimîine, adică sîmbătă***. Comunică-mi *imediat* printr-o c.p. în ce zi va apărea numărul dublu (45—46) și *ce dată* ați pus pe el (ca să știm ce dată să *punem noi*).

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 7 octombrie 1915
Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

* — „Garantat“. — *Nota trad.*

** „Nu“. — *Nota trad.*

*** Este vorba de nr. 47 al ziarului „Soțial-Demokrat“ (a apărut la 13 octombrie 1915). — *Nota red.*

161

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

10. X. 1915

Scumpe prieten,

Mîine apar simultan două numere ale Organului Central nr. 45—46 (consacrate Conferinței de la Zimmerwald) și nr. 47, care conține știri din Rusia și „teze” cu privire la tactică *. Aceste teze conțin în parte răspunsuri la problemele atinse de noi în corespondența noastră și de d-ta în convorbirile cu N. I. etc. Aștept observațiile d-tale.

Ai primit textul *rus* al broșurii „Socialismul și războiul” ? (În paranteză : Am primit de la A. M. observații critice pe marginea textului german și i-am trimis în America o scrisoare amănunțită. Dacă te interesează, roag-o să ți-o trimită. În ceea ce privește manifestul ei, i-am scris la Bergen, cerîndu-i asentimentul pentru unele modificări. N-am primit nici un răspuns. Mă tem că va trebui să-i scriu în America, și asta înseamnă o mare întîrziere.)

Știrile primite din Rusia arată că starea de spirit revoluționară se accentuează și mișcarea revoluționară este în creștere, deși aceasta probabil că nu înseamnă încă începutul revoluției.

Lucrul cel mai important pentru noi acum este să stabilim legături și să facem ca ele să devină regulate (prin corespondență acest lucru este în totul posibil ; te rog să examinezi chestiunea dacă n-ar fi posibil să trimitem cîte 1 exemplar de ziar și de proclamație într-o copertă subțire). Să sperăm că Belenin va reuși să ducă la bun sfîrșit aplicarea acestui procedeu. Altfel nici nu ne putem gîndi la o muncă sistematic coordonată.

Te rog să examinezi cu deosebită atenție teza referitoare la Sovietul de deputați ai muncitorilor. Trebuie să fim foarte prudenți în această privință : ar însemna să oferim guvernului posibilitatea de a aresta 200—300 de conducători !!

* Este vorba de articolul „Cîteva teze” (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 49—52). — *Nota red.*

Fără insurecție, „forța“ Sovietului de deputați ai muncitorilor este *iluzorie*. Nu trebuie să ne lăsăm înșelați de această iluzie.

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

Nu s-ar putea organiza o corespondență cu cerneală simpatcă, care să ne permită să transmitem rapid la Petrograd asemenea articole din O. C. cum ar fi, de pildă, „11 teze“ ? Studiază, te rog, temeinic această chestiune !

Expediată din Berna la Stockholm

*Publicată pentru prima dată în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

162

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Îți trimit corecturile.

O rog mult pe Olga să-mi răspundă *ceva mai amănunțit* la c.p. pe care i-am trimis-o ieri.

Am o mare rugăminte la d-ta : află (de la Stepko sau de la Miha etc.) numele lui „*K o b a*“ (Iosif Dj... ?? Noi l-am uitat). Este vorba de ceva foarte important ! !

N-ai vrea să-mi cumperi (în contul cheltuielilor pentru O. C.) broșura lui Romain Rolland „Au dessus de la mêlée“ ? Sau te pomenești că nu se găsește la Geneva ?

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

Mulțumesc pentru „Appeal to Reason“ ! ! ¹⁹⁹

Trimite-mi-l *cît mai des !*

*Scrisă înainte de 9 noiembrie 1915
Expediată din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima dată în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

163

CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI

Scumpe G. L.,

Te rog să trimiți imediat, pe calea cea mai ieftină, 500 de exemplare din broşură * (indicîndu-l pe Absender ** și pu-nînd mențiunea : *recomandat*) pe adresa :

||| Mr. L. Lore (for A. Kollontay)
 German Language Federation Socialist Party
 Spruce Street. 15. New York (N. Y.)
 United States of America

Din calculul d-tale reiese că aveți comenzi pentru 500 + 500 = 1 000 (I.S.D. *** le vrea gratuit sau la prețul de 10 pfeningi exemplarul ?) + 1 500 Jugend = 2 500 + 500 America = 3 000.

Ar fi bine să scoatem încă o ediție, deocamdată zațul e intact, *dar n-avem bani*. Nu s-ar putea să-i convingem pe cei de la Jugend ²⁰⁰ să ia acum 500 de exemplare în loc de 1 500 și să contracteze *singuri* cu o tipografie din Berna tipărirea unei a doua ediții ? (Cît ar costa ea ? Dacă necesită foarte puține cheltuieli și dacă putem fi siguri că Jugend nu ne va lăsa cu ea în brațe, poate că n-ar strica s-o scoatem singuri ?)

Te rog *insistent* să chibzuiești temeinic toate aceste aspecte ale chestiunii și s-o soluționezi în modul cel mai judicios.

Salutări. Al d-tale, V. Ulianov

P. S. Anexez o scrisoare pe care te rog s-o predai lituanianului (care între 5 și 8. IX a luat de la d-ta adresa mea și a fost la mine, la Sörenberg, în ziua de 10 sau 11. IX). Este vorba de ceva foarte urgent : te rog să-l găsești cît mai repede și să-i predai scrisoarea.

Nu mai cheltuiți nici un ban. *Nu dați bani nimănui.*

Scrisă înainte de 9 noiembrie 1915
 Expediată din Berna (loco)

Publicată pentru prima dată în 1929
 în „Culegeri din Lenin”, vol. XI

Se tipărește după manuscris

* „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)”. — Nota red.
 ** — expeditor. — Nota trad.
 *** I.S.D. — „Internationale Sozialisten Deutschlands”. — Nota trad.

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

9. XI. 1915

Scumpă A. M.,

Abia ieri mi-a parvenit scrisoarea pe care ne-ați expediat-o la 18. X din Milwaukee. Extrem de încet circulă scrisorile! Nici pînă azi n-ați primit scrisoarea mea (împreună cu nr. 45—46 și 47 ale ziarului („Soțial-Demokrat“) cu privire la conferința de la Zimmerwald, conținînd răspunsuri la toate întrebările dv. ; or, eu v-am scris această scrisoare acum o lună și mai bine. Indicați-ne cam pe unde veți fi (aproximativ peste o lună și jumătate) și dați-ne adrese (pentru scrisori) care să fie cît mai aproape de locul unde veți fi în momentul respectiv.

Cît privește grupul „Volkszeitung“ din New York, Grimm mi-a declarat că ei ar fi întru totul de partea lui Kautsky! Așa să fie oare? Cred că broșura noastră *în limba germană* v-ar putea ajuta să vă dați seama de „tăria“ internaționalismului*. Aveți această broșură? (V-am trimis 500 de exemplare.)

Zilele acestea vom scoate (în limba germană, apoi, *sperăm*, în limba franceză și, dacă ne vom descurca cu banii, și în limba italiană) o mică broșură în numele *stîngii zimmerwaldiene*. Sub această denumire am vrea să facem cît mai cunoscut pe plan internațional grupul nostru de stînga de la Zimmerwald (C.C. + P. S. D. + letonii + suedezii + norvegienii + 1 german + 1 elvețian), împreună cu *proiectul lui de rezoluție* și cu *proiectul lui de manifest* (apărute în nr. 45—46 al ziarului „Soțial-Demokrat“). Broșurica (20 000—30 000—35 000 de semne) va cuprinde aceste două documente și o scurtă introducere²⁰¹. Sperăm că veți reuși s-o editați în America *atît în limba engleză* (căci în Anglia acest lucru nu este po-

* Este vorba de broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“. — *Nota red.*

sibil ; acolo trebuie s-o aducem din America), cît și, dacă se poate, în alte limbi. Această broșură trebuie să constituie prima manifestare a nucleului social-democrațiilor de stînga — din toate țările — care au un răs p u n s clar, precis și complet la întrebarea : ce-i de făcut și încotro să mergem ? Ar fi extrem de util dacă ați reuși s-o editați în America, s-o difuzați pe scară cît mai largă și să stabiliți legături editoriale trainice (Charles Kerr (N. B.) la Chicago ; „Appeal to Reason“ * la Kansas etc.), deoarece este în genere extrem de important pentru noi să ne propagăm ideile în diferite limbi (dv. ați putea face multe în această privință).

În ceea ce privește banii, din scrisoarea dv. constat cu mîhnire că deocamdată nu ați reușit să strîngeți nimic pentru C.C. Poate va ajuta acest „manifest al stîngii“...

Nu m-am îndoit că Hillquit se va situa de partea lui Kautsky, ba chiar mai la dreapta decît el, deoarece l-am văzut la Stuttgart (1907) și am auzit că după aceea a militat pentru interzicerea imigrării celor de rasă galbenă în America (și se mai pretinde „internaționalist“)...

Acceptarea manifestului de la Zimmerwald încă nu e de ajuns : Kautsky & Co. sînt și ei gata să-l accepte, dar cu o condiție : „nici un pas mai departe“. Noi nu putem admite așa ceva, deoarece asta e fățărnicie de cea mai pură speță. Așa că, dacă în America sînt oameni care se tem pînă și de manifestul de la Zimmerwald, ignorați-i cu desăvîrșire și ocupați-vă numai de cei care se situează mai la stînga decît acest manifest.

Cu cele mai bune urări de succes,
al dv., Lenin

(Ulianow, Seidenweg. 4^a. III. Bern.)

Expedită din Berna la New York

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după manuscris

* Încercați să luați legătura cu ei cel puțin prin corespondență dacă nu vă duceți la Kansas. Gazeta lor se prezintă destul de bine uneori. Sondați-i neapărat cu rezoluția noastră, a „stîngii zimmerwaldiene“. Ce reprezintă acest Eugen Debs ? Uneori scrie în spirit revoluționar. Sau e și el o otreapă à la Kautsky ?

Scrieți-mi cînd anume veți mai fi la New York și cite zile. Căutați să vă întâlniți pretutindeni (măcar pentru 5 minute) cu bolșevicii din localitățile respective, „să-i împospătați“ și să-i puneți în legătură cu noi.

165

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI

Dragi prieteni,

Vă trimit foaia volantă nr. 1 ²⁰².

Ajutați-ne s-o difuzăm.

Adresa editorului e indicată pe foaie (ștergeți-o după ce o veți fi copiat). Înștiințați-i și pe francezi : Guilbeaux etc.

Cum se desfășoară referendumul din partidul elvețian ? Se face auzit (la Geneva) ecoul luptei dintre adversarii și partizanii „apărării patriei“ ? ²⁰³

Multe salutări și urări de bine.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă după 20 noiembrie 1915
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

166

CĂTRE M. M. HARITONOV

Scumpe tovarăș,

Intervenția dv. la Aarau m-a bucurat *nespus de mult* și vă felicit din inimă pentru succesul obținut. A fost, socot eu, un mare succes ²⁰⁴.

(Dacă veți avea textul integral al stenogramelor congresului, v-aș ruga să mi-l trimiteți, fie și pentru scurt timp.)

Radek mi-a spus că *el* v-a sfătuit să nu luați cuvântul primul, căci ar fi o „lipsă de tact“ să vorbească întâi un rus (*iată însă că n-a avut de loc dreptate*), că ar fi mai bine, zicea el, să vorbească Platten etc.

Dreptatea s-a dovedit a fi în întregime de partea dv. !

Socot că nu face să începem o ciorovăială cu Radek din cauza unui „încăpățânat“ etc. Astea-s fleacuri, prostii ! Sînt intrigi de care s-au ocupat și se vor ocupa întotdeauna aderenții Comitetului de organizare, alde Dimka etc., iar în ultima vreme Reazanov îndeosebi (despre care tot Radek

mi-a spus că e furios la culme : așa-i trebuie, de ce se bagă acolo unde nu se pricepe ?).

Nu dați atenție intrigilor și căutați să pierdeți mai puțin timp cu mlaștina coloniei de la Zürich ; *acordați mai mult timp legăturilor cu Platten*, precum și editării și difuzării publicației „Internationale Flugblätter“ (cu cât veți pierde mai puțină vreme cu aderenții Comitetului de organizare, cu atât mai multă vă va rămîne pentru „Internationale Flugblätter“).

Sumele încasate pe „Internationale Flugblätter“ (370 de exemplare ?), precum și *decontarea* (cîte au mai rămas ? cîte au fost date pe datorie ? totalul etc.), trimiteți-mi-le direct *mie* (adresa lui Platten este dată numai pentru persoane particulare).

În ceea ce privește traducerea în limba italiană a foii volante „Internationale Flugblätter“ nr. 1, cred că ne-ar putea ajuta prietena noastră comună *. Ea și cu Siefeldt au găsit deja cîteva adrese italiene, iar ea a găsit un italian pentru confruntarea traducerii ; dv. de asemenea. Cred că mai întîi de toate trebuie să asigurați traducerea textului în italiană, iar după aceea să-l dați spre confruntare unui italian. Apoi (*fără să apelați la Balabanova*, căci e puțin probabil să fie dispusă să ne ajute ; dimpotrivă, e în stare să pună bețe-n roate) căutați vreo gazetută sau vreo asociație de italieni din Elveția care s-o editeze pe cheltuiala ei : cred că asta nu e ceva utopic, căci tipărirea a 2 000 de exemplare costă 80 de franci, iar la prețul de 10 centime de exemplar se poate realiza și un câștig.

Dacă nu găsim un editor, vom căuta s-o tipărim noi, dar atunci va trebui să organizăm temeinic difuzarea ei : prietena noastră comună, căreia îi voi scrie în acest sens, ne va da o mîină de ajutor.

Vă rog insistent să întrețineți și să dezvoltați *la maximum* „relațiile apropiate“ pe care le aveți cu Platten : el ne este *foarte necesar* acum pentru tipărirea foii volante „Internationale Flugblätter“.

Platten se duce la ședințele conducerii partidului ? Dispune el de procesele-verbale de ședință ? Are sau nu are

* Nu s-a putut stabili despre cine este vorba aici. — *Nota red.*

drept de vot? Consimte el să pună în practică hotărârea cu privire la „*revolutionäre Aktionen*“, astfel încât aceasta să nu rămână literă moartă? (dacă da, trebuie să organizăm apariția unor publicații, broșuri și suplimente la ziarele elvețiene, în care să se concretizeze noțiunea de „*revolutionäre Aktionen*“, și să introducem ilegal aceste tipărituri în Germania). Este el de acord să ne ajute să introducem în Germania „*Internationale Flugblätter*“ nr. 1?

Cum merge vânzarea broșurii „*Sozialismus und Krieg*“? * Aștept răspunsul dv. Dezinteresați-vă de colonia de la Zürich și ocupați-vă de treburile stîngii zimmerwaldiene!

Toate cele bune și multe salutări soției dv. și tuturor prietenilor noștri.

Al dv., *Lenin*

P. S. Scrieți-mi direct pe adresa:

Wl. Uljanow. Seidenweg. 4-a^{III}.
(bei *Frau Schneider*) Bern.

Scrisă după 21 noiembrie 1915
Expedită la Zürich

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

167

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

22. XI. 1915

Scumpă Aleksandra Mihailovna,

Am uitat să isprăvesc scrisoarea pe care v-am trimis-o astăzi. Iată adresa: Mr. C. W. Fitzgerald, Secretary of the „*Socialist Propaganda League*“. 20. Baker Street. 20. *Beverly. Mass.*

Am greșit, așadar, spunînd că locuiește la Boston. Dar în foaia lui volantă se află adresele tuturor celor 18 membri ai acestei ligi, dintre care unii stau la Boston. Sper că vei depune toate eforturile pentru a te informa temeinic asupra lor și te vei strădui să formezi din ei (sau și din ei sau din

* — „*Socialismul și războiul*“. — *Nota trad.*

unii dintre ei) un punct de sprijin al „stîngii zimmerwaldiene“ în America.

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

Expediată din Berna la New York

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

168

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Păreră mea e să te duci la Grimm și să-i ceri să-ți însemneze *precis* (cu creion roșu) pasajele pe care „ar dori să le scoatem“ !²⁰⁵

Polemică ?

Dar la Troțki și în „*Vie Ouvrière*“ ?

Parcă referirea la Longuet-Pressemanne e *mai puțin* polemică decît referirea la Ciheidze ? *Begründung* ? * Aceleași lucruri se întîlnesc și la Troțki, și în „*Vie Ouvrière*“.

Nu știu dacă are vreun rost să tratăm cu Grimm. Dacă s-ar mulțumi cu modificări foarte mici, aș fi pentru concesiile. Dar nu e probabil să fie așa.

Atunci una din două : ori renunțăm la publicarea materialului în Buletin și scoatem o foaie volantă, ori îl publicăm în Buletin așa cum vrea Grimm, iar paralel cu aceasta îl tipărim *integral* în foaie volantă, cu *mențiunea* : „Ediție necenzurată“.

În orice caz, acum **principalul** este să obținem de la Grimm să însemneze *cu creionul* pasajele pe care vrea să le scoată. Caută să obții asta **cu binele**.

La celelalte chestiuni îți voi răspunde diseară sau mâine ; *n-am apucat* să citec totul.

Salutări. *Lenin*

*Scrisă înainte de 27 noiembrie 1915
Expediată din Berna (scrisoare loco)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

* — fundamentar. — *Nota trad.*

169

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tov. Olga,

Iartă-mă că-ți scriu pe o bucățică de hîrtie.

Cred că ai procedat just. Într-adevăr, fără o ruptură cu „Nașe Delo“ totul nu e decît înșelătorie. Asta e cît se poate de clar acum, cînd la Petrograd „au învins“ (falsificînd alegerile) denunțătorii-aderenți ai C. O. în alianță cu ultrareacționarii ²⁰⁶.

În rezoluție ar trebui să adăugați un pasaj care să conțină o condamnare a *noilor* alegeri falsificate ²⁰⁷. În motivarea rezoluției trebuie să arătați că e inadmisibilă participarea la „apărare“, din moment ce războiul are un caracter imperialist, adică de cucerire, de jaf, de asupraire (în general vă sfătuiesc ca motivarea s-o întocmiți cu cea mai mare grijă, călăuzindu-vă *după* „Soțial-Democrat“ și spicuind argumente din articolele corespunzătoare și din rezoluțiile muncitorilor petrogrădeni).

Scrisoarea o vom transmite Inesei.

Salutări la toată lumea. Cu o caldă strîngere de mîină,

al d-tale, *Lenin*

P. S. O rugăminte: Mi-a spus Inessa că este la Geneva o domnișoară * care a stat multă vreme la *Arras*. D-ta o cunoști. Ea știe bine franțuzește. Interesează-te, te rog, dacă n-ar fi dispusă să traducă din germană în franceză ? (pentru revista redactată de Roland-Holst și care apare aici cu participarea noastră) ²⁰⁸. Gratuit sau cu plată ? Și cît cere ? Interesează-te, te rog.

Scrisă înainte de 16 decembrie 1915
Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima dată în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

* Nu s-a putut stabili despre cine este vorba. — Nota red.

170

CĂTRE G. I. BELENKI *

Dacă cunoști vreun grup de francezi care se situează *pe pozițiile stângii zimmerwaldiene*, trimite-ne *neapărat* și *de îndată*, din partea acelu grup un scurt articol (sau o declarație) pentru revistă. Grăbește-te !!

Mai avem nevoie apoi de corespondențe din partea acestui grup. E ceva extrem de important !

În sfârșit, trimite-ne *textul complet* al cuvântărilor rostite de Bourderon și Merrheim (1) la federație ;

(2) din partea întregii opoziții la *congresul* din 27.XII al partidului.

Scrisă după 27 decembrie 1915
Expedită din Berna la Paris

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* Această scrisoare a fost scrisă ca adaos la o scrisoare trimisă de N. K. Krupskaja. — *Nota red.*

1916

171

CĂTRE A. M. GORKI

11. I. 1916

Mult stimate Aleksei Maksimovici,

Îți trimit pe adresa revistei „Letopis“, dar nu pentru „Letopis“, ci pentru editură, manuscrisul unei broșuri cu rugămintea de a o edita ²⁰⁹.

În această lucrare m-am străduit să expun într-o formă cât mai populară noile date cu privire la America, care, după părerea mea, sînt foarte potrivite pentru popularizarea marxismului și pentru fundamentarea lui prin fapte. Sper că am reușit să expun aceste date importante într-o formă clară și lesne de înțeles pentru noile pături ale publicului cititor din Rusia, care devin tot mai numeroase și au nevoie de lucrări consacrate problemei evoluției economice a lumii.

Aș vrea să continuu și să public ulterior și partea a II-a, despre Germania.

Încep să lucrerez la o broșură despre imperialism ²¹⁰.

Deoarece din pricina războiului duc mare lipsă de bani, te-aș ruga, dacă se poate și dacă prin aceasta nu-ți crezi prea mari greutăți, să grăbești editarea broșurii.

Cu stimă, *V. Ilin*

Adresa. Mr. Wl. Oulianoff. Seidenweg. 4-a. *Berne* (Suisse).

Expediată la Petrograd

Publicată pentru prima oară în 1925,
în „Culegeri din Lenin“, vol. III

Se tipărește după manuscris

172

CĂTRE I. F. ARMAND

13. I. 1916

Scumpă prietenă,

N-avem nici o știre de la d-ta. Nu știm nici cum ai ajuns, nici cum o duci ²¹¹. Te-ai aranjat bine? Se lucrează bine la bibliotecă? Am primit o scrisoare pentru dumneata de la un prizonier. Scrisoarea a nimerit în altă casă, tot la un rus (nu cumva ai dat adresa noastră greșit? poate ai uitat să pui litera după număr?).

Avem unele vești bune din țară. Ai citit, desigur, cu deosebită atenție nr. 5 și 6 din „Nașe Slovo“. Recitește-le! Multe salutări și cele mai sincere urări de succes.

Al d-tale, *Ivan**Expediată din Berna la Paris**Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

173

CĂTRE I. F. ARMAND

15. I. 1916

Scumpă prietenă,

Astăzi s-a primit aici retur un colet conținând trei caiete și niște hîrtii oficiale care fuseseră trimise de la Berna la Paris pe adresa lui Belinski ²¹². Expeditoarea a uitat să pună numărul imobilului și afurisiții de poștași au returnat coletul!! L-am expediat chiar astăzi recomandat lui Belinski.

La noi au apărut „fricțiuni“ cu amicul polonez *, care pare să se fi supărat din cauza discuției și nu vrea să publice rezele noastre în nr. 2 al revistei ²¹³. Asta miroase a război cu el. De la Roland-Holst s-a primit o scrisoare cît se poate de amabilă, prin care ne aduce la cunoștință că, printr-o hotărîre adoptată cu unanimitate de voturi la 2.I.1916,

* K. B. Radek. — *Nota red.*

11/1 1916.

Многоуважаемому Алексею
Максимовичу!

Почтено Вам на адрес
"Коммунист" после двух отпра-
вок, а ваш выдающийся русский
справочник с подробным указом ее.

Я стараюсь как можно кон-
кретнее изобразить историю вопроса
от Америки, Коммунист, по своему
убеждению, особенно измодер-
низировав конъюнктуру марксист-
ской французской обивки
его. Кажется, что мне удалось
изобразить из вопроса
дано и поговорю для новых

uniunea olandeză reprezentată de ea a aderat la stînga zimmerwaldiană. Încă un aliat pe care-l pierde Troțki !! Revista, care e germano-olandeză, se și culege; e mare nevoie și de colaboratori din alte țări, dar toate materialele și toate legăturile trebuie trimise mie și numai mie sau tînărului meu prieten *rus* (și nicidecum celui nerus, vous comprenez ?)

În altă ordine de idei :

Azi avem aici o splendidă zi însorită, cu puțină zăpadă. Pentru prima oară după gripă am ieșit cu nevastă-mea și ne-am plimbat pe drumul spre Frauen-Kapellen, pe care — îți amintești ? — am făcut cîndva o minunată plimbare în trei. Îmi aminteam mereu și regretam că nu ești aici.

Apropo, mă cam miră că nu am vești de la d-ta. Trebuie să-ți mărturisesc că, fără să vreau, mă gîndesc uneori că te-ai „supărat“, poate, că n-am venit să te conduc în ziua plecării. Îmi pare nespus de rău că-mi vin în minte asemenea gînduri ; caut să le alung și ... uite că am reușit !

Ți-am mai trimis o carte poștală. Să se fi pierdut pe drum ? Repet un sfat important : recitește cu multă, multă atenție nr. 5 și 6 din „Nașe Slovo“ !! Kollontai ne trimite vești *bune* din America ; ea *editează* acolo „Internationale Flugblätter“. Și din Rusia sînt vești *bune*. Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *V. Lenin*

Expedită din Berna la Paris

*Se publică pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE I. F. ARMAND

19. I. 1916

Scumpă prietenă,

E deja a treia carte poștală pe care ți-o trimit, de data asta în franțuzește, ca să înlesnesc treaba cenzorilor dacă ei constituie cauza întîrzierii scrisorilor. Trebuie să-ți mărturisesc că de cîteva zile sînt foarte îngrijorat de lipsa oricăror vești de la d-ta. Dacă ai fi supărată pe mine, ai

scrie altora, dar, după câte știu, nu scrii nimănui ! Dacă mai trec câteva zile fără să primesc vreo scrisoare de la d-ta, voi scrie prietenilor noștri, să aflu dacă nu cumva te-ai îmbolnăvit. M-am interesat de mai multe ori la post-restant, dar n-a sosit nici o scrisoare.

Conflictul cu tânărul nostru amic polonez s-a terminat cu bine ; a fost doar o mică „neînțelegere“ (așa spune el). Acum totul merge bine ; a început paginarea revistei. Ea trebuie să apară încă în ianuarie *.

I-am scris redactorului „d-tale“ dintr-unul din orașele Elveției romande ²¹⁴. Nu ne-a dat nici un răspuns. Curios, nu-i așa ? Așteptăm nerăbdători cu toții să aranjezi chestiunea cu romanele și cu nuvelele la Paris, unde vei găsi, probabil, multă lume, publiciști, editori etc., căci, lucrând la Bibliothèque Nationale, cunoști bine această tagmă.

Timpu este splendid. Duminica trecută am făcut o frumoasă excursie pe micul „nostru“ munte. Priveliștea Alpilor era maiestuoasă ; am regretat mult că n-ai fost și d-ta cu noi !

Acum câteva zile, Camille Huysmans a rostit la congresul partidului olandez un amplu și „diplomatic“ discurs ²¹⁵. Nu știu dacă vei găsi în ziarele franceze textul acestui discurs. Dacă nu, îl vei găsi aici. Huysmans s-a referit „în treacăt“ la conferința din septembrie, protestînd însă vehement împotriva „tentativelor de expropriere“ (nu se lasă „expropriat“ acest secretar !) etc. etc. Mare diplomat și politician !... Ce metode nedemne !

Cum te simți ? Ești mulțumită ? Nu te plictisești ? Ai mult de lucru ? Sînt tare necăjit că nu-mi scrii nimic !... Unde locuiești ? Unde iei masa ? La „bufetul“ de la Bibliothèque Nationale ?

Te rog încă o dată scrie-mi „post-restant“.

Al d-tale devotat, *Basile*

P. S. Iarăși nimic ! Nu primesc scrisori de la d-ta.

Expedită din Berna la Paris

*Se tipărește pentru prima dată,
după manuscris
Tradus din limba franceză*

* Este vorba de revista „Vorbote“. — *Nota red.*

175

CĂTRE I. F. ARMAND

Vineri.

Scumpă prietenă,

Am primit abia azi lunga d-tale scrisoare, care ne-a făcut o mare bucurie. Îți scriu pentru a patra oară : cele trei cărți poștale de pînă acum le-am trimis post-restant. Dacă nu le-ai primit înseamnă că ori se pierd, ori există niște reguli (sau nereguli) speciale în privința scrisorilor post-restant. Troțki i-a scris tînărului nostru amic polonez că el însuși nu va colabora la revista olandeză * și nu poate recomanda o astfel de colaborare nici prietenilor săi aparținînd națiunii în mijlocul căreia trăiește el. Înseamnă că lupta cu Troțki este inevitabilă chiar și într-o problemă ca asta !!

Am primit azi o carte poștală de la fratele d-tale **. Sîntem foarte bucuroși că a primit ceva (ori o scrisoare, ori ultimul număr din martie al ziarului nostru) și scrie despre „simpatie“. Acolo, prin părțile lui, zice el, a găsit mai multă simpatie decît se aștepta.

Era să uit (mă grăbesc tare să nu întîrzii la tren). Dacă întîrzierea scrisorilor post-restant se datorește unor cauze speciale, poate că nici eu nu primesc (n-am primit *nici o scrisoare* de la d-ta) cu toate că îmi scrii ? Răspunde-mi imediat : dacă subliniezi data de două ori, înseamnă că *primești* scrisorile mele și că *îmi scrii*. Scrie-mi pe aceeași adresă pe care am primit lunga d-tale scrisoare.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

De ce nu mi-ai trimis adresa d-tale mai devreme ???

Scrisă la 21 ianuarie 1916
Expediată din Berna la Paris

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* Revista „Vorbore“. — *Nota red.*** Din motive conspirative, V. I. Lenin numește pe L. B. Kamenev „fratele“ lui I. F. Armand. — *Nota red.*

CĂTRE HENRIETTE ROLAND-HOLST

Stimată tovarășă,

Tov. Radek ne-a arătat chiar acum scrisoarea tov. Pannekoek și „Introducerea“.

Această scrisoare și „Introducerea“ *schimbă* în mod radical constituția de pînă acum a revistei „Vorbote“. Potrivit înțelegerii intervenite între noi, „Vorbote“ urmează să apară ca organ de presă al următoarelor *două* grupuri : 1) grupul Roland-Holst și Troțki (sau Roland-Holst și prietenii ei, fără Troțki, dacă acesta din urmă nu va dori să intre) și 2) grupul stîngii zimmerwaldiene (al cărui birou e format din trei tovarăși : Radek, Lenin și Zinoviev). Tov. Pannekoek a fost desemnat ca reprezentant al acestui al doilea grup.

Acum documentele sus-menționate (scrisoarea și „Introducerea“) modifică constituția : „Vorbote“ apare ca publicație scoasă de *doi tovarăși* : Pannekoek și Roland-Holst.

Dacă tov. Pannekoek și Roland-Holst au hotărît să adopte o asemenea modificare, noi luăm act de această hotărîre. Proprietara revistei are tot dreptul să procedeze la o asemenea modificare.

Nu refuzăm să colaborăm în aceste condiții noi, dar ne vedem obligați să cerem anumite garanții. „Vorbote“ apare pentru prima oară ca organ al stîngii zimmerwaldiene sau „pe baza platformei stîngii zimmerwaldiene“. Toți membrii stîngii zimmerwaldiene (afară de Platten) prezenți la Zimmerwald ne-au ales pe noi reprezentanți ai acestei stîngi. De aceea credem — și asupra *acestui* punct am ajuns toți trei la o hotărîre unanimă — că această garanție e ceva de la sine înțeles și nu ne îndoim cîtuși de puțin că

ne-o veți da. Garanția trebuie să prevadă că, în caz de divergențe în probleme de principiu, articolul care... de Comitetul Central al P.M.S.D.R. (reprezentant...), redacția... *

*Scrisă după 21 ianuarie 1916
Expediată din Berna
la Laren (Olanda)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

177

CĂTRE M. M. HARITONOV

Dragă tovarășe,

Aș dori să vin la Zürich pentru vreo două-trei săptămîni spre a lucra prin biblioteci la o carte pe care o pregătesc pentru tipar²¹⁶. Asemenea și soția mea. Deocamdată nu avem autorizații, dar sperăm să le obținem curînd. Problema e dacă vom putea face față greutăților financiare. V-aș ruga foarte mult să-mi răspundeți clar și *cît se poate de precis* la următoarele întrebări :

1) Ce venit *net* poate să dea (pentru mine) un referat ? Minimum și maximum ? Tema : „Două Internaționale” : procesul crescînd al separării și despărțirii de social-șoviști în lumea întregă. Poate fi mărit venitul — și cu cît anume — dacă țîn două referate²¹⁷ ? 2) Dacă se poate conta că tovarășii din localitate ne vor ajuta să ne instalăm amîndoi ieftin și cît ar costa 3) o cameră (pentru două persoane, fie și cu un singur pat) *pe săptămîină* ? o cameră cît mai ieftină, de preferință într-o familie de muncitori ? 4) masa la o cantină, dacă există așa ceva (aici plătim 65 de centime la o cantină studentească), 5) Morgenkaffe** și cafeaua de seară, căci e de la sine înțeles că la Zürich nu putem face gospodărie.

Drumul ne va costa $7 \times 4 = 28$ frs. ; problema e cît ne va costa în plus întreținerea într-un oraș străin ? Aici e greu cu camerele de închiriat. Nu cunoști vreo familie de

* Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

** — cafeaua de dimineață. — *Nota trad.*

muncitori care să se poată angaja în mod serios să ne găzduiască în condiții ieftine ?

V-aș fi foarte recunoscător pentru un răspuns clar și, totodată, fără promisiuni exagerate.

Beste Grüsse ! *

Al dv., *Lenin*

P. S. Sînt pe acolo bufete automate ? Și care sînt prețurile ?

*Scrisă la 27 ianuarie 1916
Expedită din Berna la Zürich*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

178

CATRE M. M. HARITONOV

Dragă tovarășe,

Vă mulțumesc foarte mult pentru răspunsul prompt și amănunțit. Sosim la 4 februarie. Ar fi bine dacă ne-ați putea găsi o cameră de închiriat *cu săptămîna, pentru două persoane*, cu cel mult 1 fr. pe zi ; cel mai bine ar fi într-o familie simplă de muncitori (să aibă și sobă : nu-i exclus să mai fie frig).

Dacă nu se găsește, atunci poate ne veți indica un hotel *ieftin* (1 fr. pe zi sau chiar și mai ieftin) unde să poposim pînă ce ne vom găsi singuri o cameră. Cu privire la data tinerii referatului etc. ne vom înțelege ulterior.

Sper să primesc de la dv. luni dimineața textul traducerii (pentru speze : scrisoarea *expres-recomandat* etc., spezele poștale în genere etc., luați bani separat, deoarece vi-i vom restitui).

Beste Grüsse ! *

Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 29 ianuarie 1916
Expedită din Berna la Zürich*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* — Cu cele mai bune salutări. — *Nota trad.*

179

CĂTRE M. M. HARITONOV

Dragă tovarășe,

Chiar acum v-am expediat o carte poștală prin care anunțam că sosim pe data de 4 * și, întorcându-mă acasă, am găsit o nouă înștiințare²¹⁸, care mă obligă să contra-mandez plecarea la Zürich. Nu pot veni înainte de 10 sau 11. Vă voi comunica ulterior data exactă (așa că deocamdată *nu* închiriați nici o cameră, ci limitați-vă „*să sondați terenul*“ spre a găsi ceva convenabil).

Salutări. Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 29 ianuarie 1916
Expediată din Berna la Zürich*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

180

CĂTRE M. M. HARITONOV

Duminică seara.

Dragă tovarășe,

Am aflat abia acum că *miercuri* va avea loc la Zürich o conferință internațională a biroului uniunilor de tineret. Probabil că vor veni și norvegienii, și suedezii (după cum știți, uniunile de tineret de acolo au aderat la stînga zimmerwaldiană).

Vă rog foarte mult 1) să aflați (procedînd *cu mult tact*: totul este *conspirativ*) amănunte în legătură cu: data, locul, durata, componența; 2) să stabiliți dacă n-ar putea participa și un reprezentant al partidului nostru; căutați să faceți în așa fel încît să poată participa, și *pătrundeți chiar dv.*; 3) căutați în special să aflați cît mai degrabă cine vine din Scandinavia, stabiliți legătura și în-tîlniți-vă cu ei, și puneți-i cît mai rapid în *legătură* cu noi.

* Vezi volumul de față, p. 194. — *Nota red.*

Confirmați-mi în câteva rînduri primirea scrisorii de față și scrieți-mi ce sperați să întreprindeți.

Salutări. Al dv., *Lenin*

P. S. Transmiteți, vă rog, lui Siefeldt mulțumirile mele pentru cărțile trimise și spuneți-i că sper să-mi dea la *Zürich* „Przegład S.D.“²¹⁹

P. P. S. Voi sosi, probabil, înainte de 10—11 februarie ; poate între 7 și 9.

Scrisă la 30 ianuarie 1916
Expedită din Berna la Zürich.

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

181

CĂTRE M. M. HARITONOV

Dragă tovarășe,

Spre marea mea desperare, văd că traducerea n-a sosit!!!²²⁰ Cum se poate una ca asta?? Trimiteți-mi-o neapărat și numai *express-recomandat*, cel mai târziu astăzi (luni) seara, ca s-o am precis mâine de dimineață.

Trimiteți-o *oricum*, chiar dacă nu e terminată!

(Indiferent dacă e terminată sau nu, vă rog să menționați în scrisoare dacă *garantați* calitatea traducerii în sensul că poate fi dată *direct* la tipar.)

Salutări. Al dv., *Lenin*

P. S. Soția mea vă roagă să-i restituiți *imediat* publicațiile ; e foarte supărată pentru nepunctualitatea dv. și spune că nu vă va mai trimite niciodată.

P. P. S. Ieri v-am trimis o scrisoare despre tineret *. Ați primit-o, sper ?

Scrisă la 31 ianuarie 1916
Expedită din Berna la Zürich

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 195—196. — *Nota red.*

182

CĂTRE K. B. RADEK

Personal consider că de la apariția publicației „*Gazeta Robotnicza*“ (II.1916) este exclusă orice luptă a noastră comună în problemele ruse și poloneze. Și asta nu din cauza „atacului“ împotriva „defecțiilor“ (care nu e decât un simptom), ci din cauza rezoluției P.S.D. în problemele rusești²²¹. Dacă în februarie 1916 P.S.D. nu se pronunță deschis și categoric pentru sciziune în Rusia, asta nu înseamnă decât pregătirea unui nou 16. VII. 1914.

Așadar, după părerea mea : luptă în presa rusă, poloneză și germană, precum și (eu, cel puțin, sînt pentru) acțiuni comune în Elveția (unde problema națională nu e de loc actuală și de aceea trebuie *pe cît posibil* considerată separat).

Întrucît asta e părerea mea personală, îi trimit lui Grigori toate scrisorile d-tale.

Scrisă după 1 februarie 1916
Expedită din Berna (scrisoare loco)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris
Tradus din limba germană

183

CĂTRE A. M. GORKI

Pentru A. M. Gorki

Mult stimat Aleksei Maksimovici,

Îți trimit recomandat, în banderolă, broșura soției mele „Învățămîntul public și democrația“²²².

Problemele pedagogice constituie de multă vreme, de peste 20 de ani, obiectul preocupărilor autoarei. În această broșură sînt adunate atît observații personale, cît și materiale în legătură cu școala nouă din Europa și din America. Din tabla de materii vei vedea că în prima ei jumătate broșura conține și un studiu asupra istoriei concepțiilor democratice, ceea ce este deosebit de important, întrucît de obicei concepțiile marilor democrați ai trecutului sînt ex-

puse greșit sau dintr-un punct de vedere greșit. Nu știu dacă poți să-ți rupi din timp ca s-o citești și dacă te interesează : §§ 2 și 12 ar putea servi ca mostre caracteristice. Schimbările pe care le-a suferit școala în epoca contemporană, imperialistă, sînt schițate după materiale apărute în ultimii ani și tratate dintr-un punct de vedere extrem de interesant pentru democrația rusă.

Ți-aș rămîne foarte îndatorat dacă ai sprijini, direct sau indirect, editarea acestei broșuri. În Rusia, cererea de literatură de acest gen este acum, desigur, foarte mare.

Cu cele mai sincere salutări și urări de bine,

V. Ulianov

Wl. Uljanow. Seidenweg. 4 a. Bern.

Scrisă înainte de 8 ianuarie 1916
Expeditată la Petrograd

Publicată pentru prima oară în 1925,
în „Culegeri din Lenin”, vol. III

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Liebe Freunde *

Vă rog să-mi trimiteți *de urgență* „Tagwacht” cu articolele lui Radek despre Gorter și cu *cele două* articole despre mișcarea muncitorească din Australia. Aștept și corecturile (1) articolului meu din O.C. și (2) ale tezelor în limba germană (să *nu* le tipăriți pînă ce nu primiți răspuns de la mine : intenționez să mai fac o mică modificare) **.

Aștept de asemenea articolul d-tale pentru O.C. și planul definitiv al numărului.

Te rog să-i dai lui Radek adresa mea, cu rugămintea de a-mi trimite tăietura din numărul din 12.I.1916 al ziarului „Vorwärts” *pe care mi-a promis-o* (articolul lui Rühle cu privire la sciziune și răspunsul din partea redacției). Țin un referat aici miercuri, așa că a mai rămas foarte puțin

* — Dragi prieteni. — *Nota trad.*

** Este vorba de tezele „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare” (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260—274). — *Nota red.*

timp. Aici se zvonește că situația celor „5 secretari”²²³ e disperată (Rusia e împotriva lor) și că toată speranța lor este că Ciheidze va proclama ex catedra: *pentru Zimmerwald* !!

Beste Grüsse !

Ihr, *Lenin* *

*Scrisă la 12 februarie 1916
Expediată din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

185

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tovarășă,

Îți comunic noua noastră adresă²²⁴. Pe această adresă trimite-ne, te rog, *totul*. Am închiriat această locuință pentru o lună. Joi (17.II) țin aici primul referat, pe tema „Două Internaționale”, iar peste cîtva timp un al doilea referat, pe tema „Condițiile de pace și problema națională” sau ceva în acest gen.

Scrie-mi, te rog, cînd aș putea ține un referat (pe cel dintîi sau poate pe amîndouă ?) la Geneva și dacă încasările vor acoperi cheltuielile ? Ce venit net minim poate să aducă un asemenea referat ? Sînt lucruri pe care trebuie să le știi, deoarece duc lipsă de bani și trebuie să calculez cît mai precis dacă îmi convine să plec direct de aici (costă mai mult) sau mai bine să plec de la Berna mai tîrziu (s-ar putea să rămîn aici și mai mult de o lună dacă o să-mi placă). Aștept de la d-ta informații amănunțite și temeinice. Ce-ar fi să scrii și la Lausanne ; poate că face să mă duc acolo pentru o seară ?

O prietenească strîngere de mînă și salutări lui V.K. și la toți prietenii.

Al d-tale, *V.U.*

Multe salutări de la Nadia.

*Scrisă la 13 februarie 1916
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Cu cele mai bune salutări ! Al d-tale, *Lenin*. — *Nota trad.*

186

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tovarășă,

Multe mulțumiri pentru informațiile d-tale amănunțite. Aici sînt ocupat în zilele de 25 și 26 februarie.

Fixează deci, te rog, *d-ta* ziua referatului fie înainte de 25, fie după 26 și înștiințează-mă din timp. Te rog de asemenea să te înțelegi cu cei de la Lausanne, astfel ca *în două zile* să termin totul, adică să țin referatul la Lausanne fie în ajunul celui de la Geneva, fie a doua zi după el.

Sînt de acord cu tema : „Condițiile de pace» (în ghilimele) și problema națională“. Tema rămîne, așadar, definitiv stabilită. Multe salutări lui V. K. și tuturor prietenilor.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

Am un tren foarte potrivit : sosește la Geneva la 9 și 15 seara. N-aș putea să vin cu acest tren ? Dacă nu, atunci poate ar fi posibil să țin referatul la Lausanne *în ajun*²²⁵. Te rog insistent ! !

*Scrisă la 17 februarie 1916
Expedită din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

187

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. K.,

Îmi îngădui să te deranjez cu o rugăminte. Aș dori să primesc pînă în ziua referatului numărul din ziarul parizian „Golos“ (predecesorul lui „Nașe Slovo“) în care *Semkovski*

m-a contrazis în problema autodeterminării națiunilor, iar într-o *notă* (îmi amintesc că a fost o *notă*) s-a referit în mod special la *comparația* dintre dreptul la despărțire al națiunilor și *dreptul la divorț*. Ți-aș înapoia acest număr de îndată ce mi l-ai cere. Dacă nu mi-l poți trimite, te-aș ruga să-mi faci o copie după această *notă* (nu e mare). Poate că în biblioteca voastră sau la cineva din Geneva se găsește o colecție a ziarului „Golos”? Țin referatul aici poimîine, adică sîmbătă. De aceea, dacă nu-mi poți trimite ziarul așa ca să-l am sîmbătă dimineața, nu-l mai trimite de loc.

La revedere.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 24 februarie 1916

Expediată din Zürich la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

188

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Știu că te interesează știința și nu politica, dar nu mă îndoiesc totuși că simpatia d-tale e de partea Franței. Sciziunea din rîndul socialiștilor germani, după cum a declarat un ministru francez, nu poate lăsa Franța indiferentă. De aceea trebuie să ne ajuți să informăm în această privință atît pe francezi, cît și pe ruși. Deputatul Otto Rühle s-a pronunțat în „Vorwärts” pentru sciziune. Dar trebuie neapărat să adăugăm că s-a pronunțat nu „numai” Otto Rühle, ci și *grupul* „Internationale Sozialisten Deutschlands” (despre care s-a scris și în „L’Humanité”). Te rog să inserezi această știre cînd vei scrie la Petrograd, arătînd totodată că *numai* O. Rühle și I.S.D. s-au pronunțat fără rezervă pentru sciziune și împotriva „mlaștinii”. Grupul „Die Internationale” (grup german despre care a scris *Homo* în *L’Humanité*; admirabil ziar!) osci-

lează : majoritatea membrilor săi cotesc iarăși spre mlaștină. Asta se vede și din recente „teze“ ale acestui grup ²²⁶, și din articolele publicate de Ströbel în „Die Neue Zeit“ și de revista „Die Gleichheit“ ²²⁷. Nu uita să adaugi asta ! Știința e totul pentru d-ta, dar un pic de simpatie pentru Franța, ba chiar *multă* simpatie, tot trebuie să ai !

Salutations cordiales. *Lenin*

Scrisă la 26 februarie 1916
Expediată din Zürich la Paris

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

189

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tovarășă,

Nu se poate ține la club un referat despre recenta consfătuire, căci asta ar însemna o publicitate de care organizatorii consfătuirii se tem ca de foc și au cerut în mod expres să fie pe cât posibil evitată ²²⁸. Prin urmare, trebuie schimbată tema. Nu prea văd clar *cine* va fi prezent la clubul internaționalist ²²⁹ și de aceea nu mă pot decide asupra temei. Propun să procedăm în felul următor : dacă tema trebuie anunțată din timp, alegeți un titlu care nu spune nimic („Pe teme de actualitate“ sau „Probleme actuale ale mișcării muncitorești“ etc.), așa încât să se potrivească la *orice*. Iar eu mă voi sfătui la Geneva și în dimineața zilei de 2 voi pregăti un *mic* referat sau o introducere la discuții.

Au revoir. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 27 februarie 1916
Expediată din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

190

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Ți-am trimis culegerea „Legitimă apărare”²³⁰.

Sînt de acord că trebuie să scoatem nr. 52 și mă angajez să scriu un articol despre sarcinile conferinței de la 23.IV²³¹ (sau despre „programul de pace” etc., în genere pe o temă de editorial despre sarcinile zilei) *.

Nadia a tradus manifestul²³². Ți-l trimit zilele acestea, iar d-ta trimite-mi articolele și notele pe care le scrii pentru nr. 52. Să pregătim tot ziarul în manuscris, iar apoi să-l dăm în întregime la cules.

Articolul consacrat lucrărilor consfătuirii din 5—8 februarie trebuie scurtat, spre a face loc pentru o notă despre articolul lui *Orn.* din „Nașe Slovo” nr. 51—52²³³ și despre această publicație în general (o scriu eu).

Trimite-mi tăietura din „*Den*” ** despre victoria noastră în consiliile de asigurări (*și roagă-l* pe Kasparov să urmărească „*Novoe Vremea*” și celelalte ziare, roagă-l și pe Abram etc. să adune tot materialul referitor la această problemă).

E foarte important să aflăm dacă Ciheidze a spus ceva în Dumă despre *Zimmerwald*. Am citit discursul lui *numai* în versiunea apărută în „*Leipziger Volkszeitung*”²³⁴: acolo *nu-i nimic* despre *Zimmerwald*. Caută să urmărești prin Radek presa social-democrată din Germania, poate că acolo discursul lui Ciheidze este redat *mai pe larg*. (Martov & Co. contează pe aceea că Ciheidze s-a declarat sau se va declara *în favoarea* *Zimmerwaldului*.)

Lucrez la întocmirea tezelor „propunerii” noastre la conferința din 23.IV în legătură cu „programul de pace”.

Ce crezi, face să-l atrag și pe Radek la această treabă? Eu socot că nu. Radek se poartă atît de josnic! *Nici pînă în prezent* *** nu mi-a trimis multe exemplare de teze, dar *mi-e scîrbă* să-i scriu, căci *se ține* de intrigi.

* Lenin a scris articolul „Despre «programul de pace»” (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 275—282). — *Nota red.*

** Eu nu am decît o tăietură din „*Reci*”.

*** Mi-au fost promise la 10. II. 1916! Munca suferă enorm din cauza asta. E curată *bătăie de joc*.

De ce nu-mi răspunzi dacă ai dat la cules adaosul meu la teze? Ai putea să-l dai *singur* la tipografie și să iei de acolo corecturile (și să comanzi *multe* exemplare): la naiba cu această pramatie de Radek! Ca autori, avem *dreptul* să cerem corecturi după teze.

Trebuie să luăm de la Grimm Buletinul nr. 3²³⁵ — *cît mai multe* exemplare franceze și germane — și să-l trimitem *peste tot*, inclusiv *tuturor* grupurilor noastre din străinătate și fără a excepta *grupul local*.

Nu mi-ai trimis numărul din „*Berner Tagwacht*” cu rezoluția celor din *Bremen* și, în genere, nu-mi trimiți acest ziar; iar aici nu-l primesc²³⁶.

Ce vă scrie Abramovici despre scoaterea unei ediții *franceze* a publicației „*Internationale Flugblätter*” nr. 1 în La Chaux de Fonds? S-a aranjat ceva?

Salutări. *Lenin*

P. S. Rîbalka mi-a făcut o vizită la Geneva și mi-a spus că *toți* cei grupați în jurul revistei „*Dzvin*”²³⁷ au devenit patriotarzi, lucru despre care se va scrie în nr. 6 din „*Bo-rota*”²³⁸. (Ai nr. 1—5?) Levinski zice însă că Rîbalka minte!!!?

Trimite-mi materialul leton²³⁹. Ce facem cu el? Îl publicăm? Și cum să-l publicăm?

Scrisă între 2 și 25 martie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE HENRIETTE ROLAND-HOLST²⁴⁰

8. III. 1916

Scumpă tovarășă,

Vă cer scuze că răspund cu atîta întîrziere la scrisoarea dv. Am ținut o serie de referate în diferite orașe ale Elveției.

Vă sînt recunoscător pentru răspunsul dv. atît de amabil. Aș fi foarte bucuros dacă colaborarea noastră s-ar desfășura fără fricțiuni.

Sincer vorbind, nu am avut nici o îndoială că dv. și tov. Panneckoek sînteți „oameni de treabă“, ca să folosesc o expresie a dv. Ceea ce ne-a îngrijorat a fost schimbarea subită a *statutului redacției*. Prin proiectul inițial ni se acordau drepturi de redactori (redacția = uniune formată din reprezentanți ai grupului dv. (dv. + Troțki) și ai „stîngii zimmerwaldiene“; or, în biroul stîngii noi am avut, după cum știți, 2 voturi din 3: Radek, Zinoviev și cu mine). Modificarea proiectului ne privează de drepturile de redactori și ne transformă în colaboratori. Noi nu contestăm, firește, dreptul dv. de a elabora statutul. Dar este totuși cît se poate de firesc — nu-i așa? — că în calitate de colaboratori vrem să avem anumite *garanții de drept*.

Sper că acum lucrurile s-au lămurit și chestiunea e definitiv soluționată.

Îndată după primirea scrisorii dv. am dat dispoziție expeditorilor să vă trimită regulat organul nostru de presă („Soțial-Demokrat“ apare *neperiodic*; de la izbucnirea războiului au apărut nr. 33—51). Îl primiți?

Mă folosesc de acest prilej pentru a examina unele probleme importante privind colaborarea noastră.

(1) Tezele noastre (privind dreptul la autodeterminare) * v-au fost trimise de Radek (vă rog să le trimiteți și lui Gorter, căruia îi voi scrie pe larg despre ele în legătură cu broșura sa). Consider că punctul de vedere polono-olandez este complet greșit teoreticește, iar sub aspect practic nu e decît un produs al politicii statelor mici. Parcă lupta noastră comună împotriva *anexiunilor* vechi și noi (ce este anexiunea?) nu e de natură să ne apropie întrucîtva? Punctul de vedere al germanilor, al englezilor, al rușilor este totuși mai important (și obiectiv *mai just*) decît cel al olandezilor și polonezilor! Gorter cere „independență națională“ pentru Indiile Olandeze! Perfect! Dar aceasta nu este *nimic altceva* decît dreptul la autodeterminare!! Dacă Kautsky și kautskiștii ruși (printre care și Troțki) pun greșit problema, aceasta nu constituie decît un argument în plus împotriva lor! (Dacă problema vă interesează, rugați-l pe

* Vezi „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260—274).
— Nota red.

Gorter să vă trimită scrisoarea mea. Voi fi foarte bucuros să discut mai amănunțit această problemă cu marxiștii olandezi.)

(2) Grupul german „Die Internationale“. Ați citit tezele lui în nr. 3 al Buletinului lui Grimm ? ²⁴¹

După părerea mea, aceste teze reprezintă un pas categoric spre dreapta după primul număr al revistei „Die Internationale“. Nici un cuvânt împotriva „centrului“ kautskist ; or, pentru partidul german aceasta este esențialul. Nici un cuvânt despre sciziune (Otto Rühle are perfectă dreptate, și totuși ei nu spun nimic despre aceasta după publicarea articolului lui !!). Nici un cuvânt despre mijloacele de luptă evidente : organizația ilegală etc.

Dar fraza : „În epoca imperialismului nu mai pot fi războaie naționale“ ! Asta e teoreticește greșit. Războaiele coloniale sînt războaie naționale. (India împotriva Angliei etc.) În practică asta înseamnă șovinism : noi, reprezentanții marilor puteri, interzicem popoarelor împilate să ducă războaie naționale ! !

Iată ce concluzie trag eu : „Die Internationale“ vrea să cadă la învoială cu kautskiștii. Altfel nu pot fi interpretate aceste teze. În plus, Ströbel îl laudă pe Bernstein în „Die Neue Zeit“ ! ²⁴² Clara Zetkin, în „Die Gleichheit“, se declară împotriva „stîngii zimmerwaldiene“, folosind în acest scop o frază diplomatică pe tema „sectarismului bolșevic“ (!!). Fraza e atît de meșteșugit adusă din condei, încît nimeni nu poate pricepe în ce anume constă „sectarismul nostru“ !! Clara Zetkin este pentru „aurea mediocritas“ între Ledebour și „stînga zimmerwaldiană“. Dar nu catadicsește să ne spună cum ar putea fi realizată o asemenea cale de mijloc. În ce constă greșeala noastră ? — În această privință nu s-a scris pînă în prezent nici un cuvânt, nici un rînd într-o țară ca Elveția, unde nu e cenzură.

Cum ați putea explica asta altfel decît prin dorința de a cădea la învoială cu Kautsky & Co. ?

(3) „Proiectul“ întocmit de dv. împreună cu S.D.P. (Buletinul nr. 3) mi se pare foarte greșit ²⁴³. Nici măcar Radek nu l-a putut susține. Ce rost are această restrîngere a programului partidului ? Un program de revoluție socialistă ?

În momentul de față nu-i nevoie de așa ceva, și într-un asemenea program nu se spune nimic despre cucerirea puterii politice ; într-un asemenea program § 6 (A) și § 5 (B) sună foarte ciudat ; 6 (B) sună și el cât se poate de bizar : tocmai în caz de revoluție socialistă vom avea nevoie de miliție pentru *apărarea* noilor rînduieli. Noi nu sîntem pacifiști. Noi nu putem conta pe o victorie simultană în lumea întreagă (fără războaie civile ? fără războaie ?) ! Programul colonial lipsește cu desăvîrșire.

De un asemenea program vom avea nevoie numai atunci cînd vom fi *întru totul siguri* că ne aflăm în pragul unei revoluții *socialiste*, dar și atunci el ar trebui cu totul altfel formulat.

Acum avem nevoie de cu totul altceva : mișcarea revoluționară are nevoie de vederi clare asupra necesității unei rupturi cu social-șoviniștii și cu kautskiștii, asupra organizației ilegale, asupra mijloacelor și metodelor luptei de masă etc.

(4) În curînd vă vom trimite tezele noastre referitoare la punctele 5—8 de pe ordinea de zi a celei de-a doua conferințe *. Ar fi foarte bine dacă ne-am putea înțelege, dacă nu asupra tuturor punctelor, măcar asupra unora dintre ele.

(5) Care sînt divergențele dintre noi și Troțki ? Asta vă interesează probabil. În cîteva cuvinte, iată-le : el este kautskist ; adică vrea unitate cu kautskiștii în Internațională și unitate cu Ciheidze în Rusia. Noi sîntem categoric împotriva unei atare unități. Sub paravanul frazeologiei sale (el se pretinde a fi de partea zimmerwaldienilor : vezi ultimul lui discurs în „Vorwärts“ din 5. III), el caută să ascundă faptul că împărtășește vederile „Comitetului de organizare“ și ale celor care *participă la comitetele pentru industria de război*. Troțki este în momentul de față împotriva „Comitetului de organizare“ (al lui Akselrod și Martov), dar pentru unitate cu fracțiunea Ciheidze din Dumă !!

Noi sîntem categoric împotriva.

* Vezi „Propunerea Comitetului Central al P.M.S.D.R. pentru cea de-a doua conferință socialistă“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, cd. a doua, p. 290—301). — *Nota red.*

Multe salutări dv. personal, tovarășului Panneckoek și celorlalți tovarăși olandezi.

Al dv., *N. Lenin*

Adresa mea este : Wl. Ulianow
Spiegelgasse. 12.
(Schuhladen Kammerer)
Zürich. I.

P. S. Este oare ceva adevărat în știrile de presă privind existența unei legături între „New Review“ (New York) și „Vorbote“ (vezi „Internationale Korrespondenz“ nr. 69) ?

Nu credeți că ar fi extrem de important ca „Vorbote“ nr. 2 să apară încă în martie ?

*Se publică pentru prima oară,
după manuscris
Tradus din limba germană*

192

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Scumpe prieten,

În legătură cu scrisoarea d-tale, în care amintești că în mod curent mi se reproșează că „nu sînt concesiv“, aș vrea să stau de vorbă cu d-ta mai pe îndelete.

În ceea ce-l privește pe James, trebuie să-ți spun că el nu s-a priceput niciodată în politică ; el a fost întotdeauna împotriva sciziunii. E un om admirabil, dar *în acest domeniu* raționamentele lui sînt profund greșite.

La noi, în Rusia (iar acum și în noua Internațională), problema sciziunii este *fundamentală*. Orice concesie în *această* chestiune ar fi o adevărată crimă. Știu bine că foarte mulți oameni de treabă (James, Galerka, „prieteni“ din rîndurile intelectualilor petrogrădeni) au fost *împotriva* scindării fracțiunii din Dumă. Dar nici unul dintre ei n-a avut dreptate. Ruptura era necesară. Ruptura cu *Ciheidze & Co.* este și în prezent *absolut* necesară. Toți cei care oscilează în această chestiune sînt *dușmani* ai proletariatului, față de ei trebuie să fim *ne*concesivi.

Dar cine sînt aceia care oscilează? E nu numai Trotki & Co., ci şi Iuri + Evg. B. (care încă astă-vară ne „făceau scene“ din pricina lui Ciheidze!!). Urmează *polonezii* (opozitia). În nr. 25 al ziarului lor „Gazeta Robotnicza“ a apărut o rezoluţie care vădeşte din nou *o tendinţă de manevrare*, ca la Bruxelles în ziua de 3/16 iulie 1914.

Faţă de ei sîntem datori să *nu* fim concesivi.

Radek e cel mai bun dintre ei; colaborarea *cu el* a fost utilă (între altele, şi stîngii zimmerwaldiene) şi am colaborat. Dar şi *Radek oscilează*. Iar tactica noastră faţă de el *e o dublă tactică* (lucru pe care Iuri + Nik. Iv. n-au vrut sau n-au fost în stare să-l înţeleagă *nici în ruptul capului*): pe de o parte, *să-l ajutăm* pe Radek să evolueze spre stînga, *să unim* în jurul stîngii zimmerwaldiene cît mai mulţi oameni, iar pe de altă parte să nu admitem *nici un fel* de oscilări în ceea ce priveşte *esenţialul*.

Esenţialul este ruptura cu Comitetul de organizare, cu Ciheidze & Co.

Polonezii *oscilează*; ei au publicat o rezoluţie infamă *după* apariţia primului număr al revistei „Kommunist“.

Concluzia?

Ori păstrăm firma „Kommunist“ şi *deschidem uşa ciorovăielilor şi oscilărilor*: scrisori către redacţie (din partea lui Radek, Bronski, poate şi din partea lui Pannekoek etc.), plîngerii, văicăreli, bîrfeli etc.

Pentru nimic în lume.

Asta ar fi dăunător pentru cauză.

Ar însemna să ajutăm pe nemernicii din Comitetul de organizare, pe Ciheidze & Co.

Pentru nimic în lume.

„Kommunist“ a fost un bloc temporar în vederea atingerii unui anumit scop. Scopul a fost atins: revista a apărut, apropierea (care *pe atunci, înainte de Zimmerwald*, era posibilă) a fost realizată. Acum trebuie să mergem *pe altă* cale, să mergem mai departe.

Revista „Kommunist“ a devenit *dăunătoare*. Ea trebuie *desfiinţată* şi înlocuită *cu altă* firmă: „Sbornik «Soşial-Demokrata»“²⁴⁴ (care să apară sub în-

grijirea *redacției ziarului „Soțial-Demokrat“*).

Numai astfel vom reuși să evităm ciorovăielile, să evităm oscilările.

Există și în Rusia divergențe? O, desigur! *Dar nu e treaba noastră să le accentuăm*. Cu treaba asta n-au decît să se îndeletnicească Ciheidze & Co., Troțki & Co. (asta le e „meseria“). Sarcina noastră e să promovăm *propria noastră* linie. Rodele *acestei* munci se văd: muncitorii din Petrograd sînt de o sută de ori mai buni decît intelectualii petrogrădeni (fie ei și „simpatizanți“...).

„Grupului de trei“ (Iuri + Evg. Boș + Nik. Iv.) a trebuit să-i facem *concesii temporare*, pentru că *pe atunci* nu puteam edita altfel revista (acum putem); și principalul: pe atunci încă nu-i văzusem *la treabă* pe Evg. Boș + Iuri și puteam spera că *munca* îi va face să urmeze o linie *ascendentă*.

Ei au urmat însă o linie descendentă.

De aceea alianța temporară trebuie *neapărat* desfăcută. Numai așa *cauza* nu va avea de suferit. Numai așa vor învăța *și ei* minte.

Noi nu sîntem împotriva *discuției*. Sîntem împotriva acordării drepturilor *de redactor* unor persoane care au dat dovadă de oscilări inadmisibile (să fie de vină tineretea lor? Atunci să mai așteptăm: poate că peste vreo 5 ani se vor îndrepta).

Nik. Iv. este un economist studios, și *în aceasta* noi l-am sprijinit întotdeauna. Dar el (1) dă crezare bîrfelilor și (2) este extrem de *nestatornic* în politică.

Războiul l-a împins pe panta unor idei semianarhiste. La consfătuirea care a adoptat rezoluțiile de la Berna (în primăvara anului 1915)*, el a prezentat niște *teze* (le-am la mine!) care sînt o culme a absurdității; o adevărată rușine; semianarhism de cea mai pură speță.

Eu l-am atacat cu vehemență. Iuri și Evg. Boș au ascultat critica mea și au fost mulțumiți că nu-l las să alunece spre stînga (ei au declarat atunci că sînt în total dezacord cu N. Iv.).

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Edirura politică, 1964, ed. a doua, p. 160—166. — *Nota red.*

Trec șase luni. Nik. Iv. studiază economia. *Nu* se ocupă cu politica.

Și iată-l oferindu-ne în problema autodeterminării *aceleași ineptie*, pe care Evg. Boș + Iuri o subscriu !! (Ia de la N. Iv. „tezele“ lor și răspunsul meu către el ²⁴⁵.)

Or, aceasta este o problemă importantă, arzătoare, insolubil legată de problema *anexiunilor*, care e, la rândul ei, o problemă deosebit de actuală.

Oamenii aceștia n-au stat să se gândească. Nu s-au documentat temeinic, n-au studiat chestiunea. L-au ascultat de 2—3 ori pe Radek (care suferă de vechea boală „poloneză“ : aici el s-a încurcat) și *au scris fără a sta mult pe gânduri*.

E ceva scandalos. E o adevărată rușine. Aștia nu sînt redactori. Acești oameni trebuie să fie combătuți, demascați, trebuie să le dăm timp să învețe și să aprofundeze problemele, și nu să începem prin a-i răsfăța : poftim drepturi de redactor, duceți muncitorilor ineptiile voastre ! !

Dacă vom proceda astfel, ei *vor împinge* lucrurile pînă la o polemică în presă ; și atunci eu *voi fi nevoit* să-i numesc „economisti imperialiști“, să arăt totala lor găunoșenie, *totala* lor superficialitate și lipsă de seriozitate. O polemică în presă i-ar îndepărta *pentru ani îndelungați*.

Dacă însă desființăm revista „Kommunist“ acum, ei vor reflecta și se vor lăsa de prostii ; se vor documenta temeinic și se vor convinge. Poftim, le vom spune noi, scrieți o *broșură* cu miez dacă pretindeți că aveți „divergențe“ în materie politică (cu care, de altfel, nici nu v-ați ocupat și nici nu ați studiat-o) ! Se vor gândi bine și *nu* o vor scrie. Iar peste cîteva luni „le va trece“.

Așa a fost. Așa va fi.

În problema anexiunilor (și a autodeterminării), poziția noastră (rezoluția din 1913) * a fost *pe deplin* confirmată de război. Și această problemă a devenit actuală. Radek însă, împreună cu olandezii (Gorter și Pannekoek) s-a încurcat aici în chip vădit. În „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ vom reveni mereu asupra acestei chestiuni, lămurind-o sub toate aspectele.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 24, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 63—66. — *Nota red.*

Trebuie să facem în așa fel, încât :

(1) revista „Kommunist“ să-și înceteze apariția ;

(2) la editarea culegerii despre evrei²⁴⁶ să fim cât mai indulgenți cu Iuri + Evg. Boș și să le acordăm *cît mai multe* drepturi și privilegii (*aici* asta nu aduce prejudicii *cau-zei*). Totul trebuie stipulat amănunțit într-o convenție scrisă ;

(3) idem în ceea ce privește grupul care se ocupă la ei cu transportarea materialului (cere-le să-ți dea statutul lor și modificările propuse de noi la acest statut) ;

(4) să scoatem „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ sub îngrijirea „redacției ziarului «Soțial-Demokrat»“.

Îi vom invita să participe în calitate de colaboratori. Le vom spune : aveți divergențe ? Expuneți-le într-o broșură cu miez ! *Ne luăm obligația s-o publicăm !* (N-o vor scrie, pentru că nici n-au început măcar să reflecteze serios asupra problemei ; nici nu s-au ocupat cu studiul ei !)

Aceasta va fi o politică *eficientă*.

Evg. Boș tot intenționa să plece în Rusia ; acolo ar putea fi de folos ; aici *nu are nici o treabă* și de aceea își va *inventat* mereu câte una.

Cunoști această **calamitate** a emigrației : „inventarea“ de treburi pentru cei aflați în străinătate ? Teribilă calamitate.

Închei deocamdată. Adună toate documentele și informează-te. Vom mai dezbate chestiunea.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Anexez o copie după răspunsul pe care i l-am dat lui N. I. Buharin în ceea ce privește semnificația noilor „divergențe“.

Scrisă după 11 martie 1916

Expedită din Zürich la Stockholm

Publicată pentru prima oară în 1929,

în revista

„Proletarskaia Revoluția“ nr. 7

Se tipărește după manuscris

193

CĂTRE I. LARIN

Pentru I. Larin

Stimate tovarăș,

Spre părerea mea de rău, atît componența colectivului de colaboratori și caracterul vag al culegerii cît și condițiile restrictive ale colaborării, precum și faptul că o parte dintre ei îmi sînt necunoscuți, mă obligă să nu accept propunerea dv. de colaborare²⁴⁷.

Cu salutări social-democrate,

*Lenin**Scrisă la 13 martie 1916**Expediată din Zürich la Stockholm**Publicată pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII**Se tipărește după manuscris*

194

CĂTRE S. N. RAVICI

Scumpă tovarășă,

L-am rugat pe Grigori să-ți trimită broșura lui Suhanov. Dacă n-ai primit-o încă, scrie-i cu prima ocazie ca să-i aduci aminte.

În ceea ce privește revista „Kommunist”, nu s-a decis încă dacă va continua să apară sau dacă în locul ei va apărea „Sbornik «Soțial-Demokrata»”. Regret deci că nu sînt în măsură să-ți dau mai multe amănunte în această privință. Mai ai puțină răbdare! Nici noi nu știm cum va fi pînă la urmă.

Salutations cordiales.

*W. Lenine**Scrisă la 16 martie 1916**Expediată din Zürich la Geneva**Publicată pentru prima oară în 1929, în „Culegeri din Lenin”, vol. XI**Se tipărește după manuscris*

195

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Sînt foarte bucuros că s-a aranjat cu Grimm.

Sper că v-ați înțeles cu el să publice și *Declarația împotriva Secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare?*²⁴⁸ Despre asta nu mi-ai scris nimic! Răspunde-mi.

De două ori te-am întrebat de broșura lui *Suhanov*, dar nu mi-ai răspuns dacă ai trimis-o Olgăi.

Ce se aude cu „Vorbote“ nr. 2? Cînd apare? Va conține și o critică a rezoluțiilor grupului „Die Internationale?”

N. B. Dacă da, nu s-ar putea să văd și eu *manuscrisul*?

N-am citit încă broșura lui Junius²⁴⁹. N-ai putea să mi-o trimiți? (Am să încerc la Platten, poate o are el.)

La ce întrebări mai am să-ți răspund? Tovarășei Kollontai *i-am scris* și-i voi mai scrie.

(Dacă citești manuscrisele pentru „Vorbote“, n-ai putea să mi le trimiți și mie pentru o jumătate de zi?)

Salutări, *Lenin*

*Scrisă după 16 martie 1916
Expedită din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

196

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit material pentru cules. Articolul despre „programul de pace“ etc. (pentru editorial) îl termin și ți-l trimit mîine*.

La „apelul“ *I.S.K.* trebuie adăugată expunerea *sumară* a ordinii de zi, condițiile de admitere etc.²⁵⁰

În nici un caz nu putem da în vileag *pseudonimul* „Spartacus“²⁵¹. N-o putem face *în nici un caz*, căci asta ar însemna să ajutăm pe „Internationale Korrespondenz“

* Este vorba de articolul „Despre programul de pace“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 275—282). — *Nota red.*

să-l reproducă *după noi*, ceea ce *n-ar fi decît un ajutor* dat unor delatori.

Trebuie să inserăm *neapărat* textul integral al declarației noastre (5—8. II), „rezervă“ făcută cu prilejul votării *pentru* circulară.

„Șnapanii condeului“ nu merge. Propun un proiect de refacere (de la 1, 2, 3)²⁵². Trebuie să scriem despre asta pe un ton cît mai puțin vehement și în termeni de natură să *lămurească* cît mai bine lucrurile. Ar fi bine să enumerăm faptele, să *adunăm referirile* S.S.C.O. (Buletin nr. 2 „Izvestiia“ nr. 3) la cei din *Samara și Caucaz, la Nad* etc. și să *dovedim* că în Rusia toți aderenții C. O. participă la activitatea comitetelor pentru industria de război. Te sfătuiesc insistent să refaci acest articol *încă de vreo 2—3 ori, să mi-l mai trimiți mie încă o dată*, pentru ca în cele din urmă să rezulte o expunere temeinică și precisă, ceea ce este *extrem de important*.

Dă, te rog, lui Sklovski, Kasparov & Co. pentru 2—3 zile culegerea „Legitimă apărare“, după care să mi-o înapoezi *imediat*.

Nici pînă azi n-am primit corecturile (textului german al tezelor cu privire la autodeterminare). Cînd ai să mi le trimiți în sfîrșit ? ? ?

Dacă Radek *tărăgănează* apariția nr. 2 din „Vorbote“, asta-i curată *șarlatanie* din partea lui. Trebuie să ne gîndim cum să-i venim de hac. N-ar fi cazul să trimitem Henriettei Roland-Holst o scrisoare colectivă ? De ce nu ? N-avem de ce să-l menajăm pe el ? Să scriem că nu se ține de cuvînt, că ceea ce face el e neleal și dăunător pentru cauză, că frînează discuția ce se duce *în vederea* conferinței din aprilie, ceea ce va avea repercusiuni asupra dezbaterilor *la conferință* !

Restituie-mi *imediat* tezele mele (despre pace etc.) : trebuie să le refac *. Mai bine nule arăta lui Radek *înainte* de a fi fost refăcute.

Salutări. *Lenin*

* Este vorba de „Propunerea Comitetului Central al P.M.S.D.R. pentru cea de-a doua conferință socialistă internațională“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 290—301). — *Nota red.*

De ce nu-mi trimiți „*Naș Golos*” ?²⁵³ Nu l-am mai văzut de când au apărut articolele lui Martov despre „auto-determinare”. Se promitea acolo că i se va răspunde ?

Ce ne facem cu Biroul stângii zimmerwaldiene ? E clar că *el* trebuie să pregătească un referat pentru conferința din aprilie²⁵⁴. Și teze. Cum să procedăm ?

Scrisă înainte de 19 martie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

197

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

19. III. 1916

Scumpă A. M.,

Am primit scrisoarea dv. și vă felicităm încă o dată pentru succesul obținut.

Am fost profund indignat de faptul că Franța „generoasă” a confiscat (e fapt incontestabil !) o serie de scrisori recomandate pe care vi le-am trimis în America. Dar nu putem face nimic. Acum trebuie să vă concentrați *toate eforturile* asupra legăturilor cu America.

Parcă mi-ați scris că ați primit în America „Internationale Flugblätter” nr. 1 în limba germană și că veți încerca să le editați în limba engleză ! Iar acum *nici nu mai pomeniți* de ele ? ?

Cum să înțeleg asta ? !

Înseamnă oare că în America nu s-au găsit simpatizanți și că „Internationale Flugblätter” *nu* au putut fi editate în limba engleză ? ? ? ?

E puțin probabil !

Dar dacă totuși așa stau lucrurile, va trebui să le edităm în Norvegia (în limba engleză). Comunicați-mi, vă rog, dacă sînteți dispusă să le traduceți și cât ar costa tipărirea lor ?

V-am mai scris, tot în America *, că de la Boston, Mass. am primit o foaie volantă scoasă de „Socialist Propaganda League”²⁵⁵ (semnată de 20 de socialiști, cu indicarea *adre-*

* Vezi volumul de față, p. 181—182. — Nota red.

selor lor, cele mai multe în Massachusetts). Este o ligă internaționalistă, cu un program care înclină în mod vădit spre stînga.

Eu le-am trimis o lungă scrisoare în limba engleză * (și „Internationale Flugblätter“ în limba germană), dar n-am primit nici un răspuns. O fi confiscat-o cumva „generoasa“ Franță ?

Dacă *nu* ați primit nimic și *nu* știți nimic despre ei, aș putea să vă trimit adresa lor și o copie după scrisoarea mea. Ați avea posibilitatea s-o trimiteți în America ?

Dar cu Socialist Labour Party ** ? Doar și ei sînt internaționaliști (deși cu o anumită doză de sectarism îngust). Le-ați trimis „Internationale Flugblätter“ ? Aveți legături *cu ei* ?

Mi-ați scris, de asemenea, că ați inițiat tratative cu Charles Kerr. Care sînt rezultatele ? Ne-ați scris că a făgăduit să tipărească o parte din broșura noastră (a mea și a lui Zinoviev).

Acum însă văd că nu spuneți nimic despre asta... Cum trebuie să interpretez această tăcere ?

În „Internationale Korrespondenz“ s-a scris că „New Review“ din America s-a angajat să tipărească articolele stîngii zimmerwaldiene. Este adevărat ? Cunoașteți această revistă ? ?

Răspundeți-mi mai repede și mai pe larg. Asupra curselor poștale directe dintre Norvegia și America vă veți informa, bineînțeles, *cît se poate de amănunțit*.

Cu privire la Höglund și la norvegieni, *nici pînă astăzi* n-am putut afla precis dacă au primit „Internationale Flugblätter“, dacă le-au tipărit în limbile suedeză și norvegiană, dacă au aderat oficial la stînga zimmerwaldiană (cum a făcut „Rev. Soc. Verband“ *** a Henriettei Roland-Holst). Faceți, vă rog, tot posibilul, interveniți unde trebuie, informați-vă temeinic, insistați unde e nevoie, certăți-i pe cei ce o merită, repartizați sarcinile și supravegheați îndeplinirea lor ! Rugați-l pe Buharin să vă comunice ce i-am scris noi în-

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 70—76. — *Nota red.*

** — Partidul *muncitoresc* socialist. — *Nota trad.*

*** „Uniunea socialistă revoluționară“. — *Nota trad.*

tr-o scrisoare specială despre zimmerwaldieni, iar dv. su-pravegheați aducerea la îndeplinire.

Salutări. Al dv., *Lenin*

Adresa : Herrn Uljanow (Schuhladen Kammerer). Spiegelgasse. 12. *Zürich*. I.

P. S. Ce cărți și broșuri mai interesante ați adus ? Istoria cartismului de Schlüter ? Și mai ce ?

P. S. Vă trimit „tezele“ noastre (din „Vorbote“ nr. 2). Explicați-le amănunțit scandinavilor.

Expedită la Christiania (Oslo)

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

198

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Multe mulțumiri pentru scrisoare ! Adresa organizației „Socialist Propaganda League“ vi-o voi trimite, dacă n-a rămas cumva la Berna ; dacă da, o voi trimite de la Berna (adică peste două-trei săptămîni).

Credeți că „Appeal to Reason“ va refuza să retipărească „Internationale Flugblätter“ nr. 1 ? Face să încercăm ?

Dar Socialist *Labour* Party ar consimți să le tipărească cu banii *noștri* ? Sînt ei sectari incorigibili sau nu sînt ? Aveți cumva legături cu ei ? De ce *nu ne trimite* copii după documentele lor pentru Internationale Sozialistische Kommission ? (Întîmplător am văzut o parte dintre ele.) Sau te pomenești că sînt obsedați de ideea lor fixă că muncitorii ar avea nevoie de o organizație „economică“ specială ?

Mă întrebați în ce măsură ar fi de dorit ca partidul norvegian să trimită în mod oficial un delegat la conferință. Se înțelege că e de o mie de ori mai bine să vină un reprezentant *de stînga*, conștient și capabil din partea

tineretului decît unul de dreapta sau un semikautskist din partea partidului.

Asta e cît se poate de clar. Căutați, dacă aveți posibilitatea, să exercitați o înrîurire în acest sens.

Sînt nespus de mîhnit că în problema autodeterminării nu sîntem de aceeași părere. Vă propun să discutăm temeinic și *fără ciorovăială* (în care cineva se străduiește din răsputeri să ne atragă)... Entre nous * : poate că Aleksandr vă va arăta răspunsul meu la observațiile lui N. I. Buharin (deocamdată această disensiune trebuie să rămîna cunoscută doar într-un cerc foarte restrîns ; dar eu mă bizui pe discreția dv.).

Această problemă („autodeterminarea“) este extrem de importantă. În afară de aceasta, ea este *indisolubil* legată de problema **anexiunilor**.

Cu o caldă strîngere de mînă și cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Acum cîteva zile i-am trimis lui Aleksandr o scrisoare foarte lungă. O fi primit-o ?

*Scrisă după 19 martie 1916
Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit tezele **.

Înapoiază-mi-le *cît se poate de repede*, căci mai am de făcut unele modificări.

Trebuie să ne grăbim *din răsputeri*: cînd vor fi

* — Intre noi fie vorba. — *Nota trad.*

** „Propunerea Comitetului Central al P.M.S.D.R. pentru cea de-a doua conferință socialistă internațională“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 290—301). — *Nota red.*

gata, va trebui ca Zina să le bată la mașină * în 4—5 exemplare (putem conta că o va face ?), spre a putea fi trimise imediat în Franța, în Anglia, în Suedia etc.

Ele trebuie de asemenea traduse imediat în limba germană și *publicate* (poate faci d-ta traducerea, iar eu o voi duce la Haritonov și apoi la Platten) (le tipărim singuri). Același lucru în limba franceză (pentru italieni și francezi).

Este necesar ca *toți* social-democrații de stînga și simpatizanții lor să le cunoască și să le dezbată cu cîteva săptămîni înainte de conferință. Olandezii de asemenea.

Dă-le și lui Radek, dar numai pentru o jumătate de zi, ca să și le copieze. În nici un caz nu sînt de acord să i le dai în alt scop !!

Lui Grimm i le vom da să le tipărească în nr. 4 ** al Buletinului : dacă nu tipărește tezele + protestul (Martov versus Ciheidze), nu-i dăm *nici un ban* ²⁵⁶.

A apărut discursul lui Ciheidze. „Vorwärts“ publică o expunere : pentru „hotărîrea de la Zimmerwald și pentru o pace fără anexiuni“. După cît se pare, *nici o vorbă* împotriva gvozdevismului !!!

Pe aceasta voi pune accentul în protestul nostru.

Restituie-mi cărțile poștale.

Salutări. Lenin

Scrisă înainte de 20 martie 1916
Expediată din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

200

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Am uitat să adaug ceva atît în textul *tezelor*, cît și în textul *articolului* „Despre «programul de pace»“ ; introducerea acestui adaos e *absolut* necesară.

* Pe o singură parte, dar cît se poate de strîns, fără margini și albitură între rînduri.

** Poți afla care este *ultimul* termen ? 20 sau 25. III ? N-ar fi mai bine să-i întrebăm oficial dacă am înțeles noi bine că termenul este 30. III și că socotim „*pași*“ reținut în Buletinul nr. 4 ?

Găsește, te rog, locul potrivit pentru acest adaos (nu am o copie) și inserează-l *neapărat*:

Singura revendicare categorică pe care social-democrații o pot formula în cadrul programului de pace fără a face jocul oportuniștilor este: *refuzul de a plăti datoriile de război*. Și noi formulăm această revendicare în legătură cu lupta revoluționară a maselor *.

Salutări, *Lenin*

Scrisă la 20 martie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

201

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Am avut în mână traducerea programului olandez cu privire la „Annulierung der Staatsschulden“ **. Se poate pune „datorii de stat“ în loc de „datorii de război“; diferența este, cred, neesențială.

De ce crezi că asta va însemna pedepsirea „portăreselor“? Procentul care le revine lor din *totalul* datoriei este infim; apoi lor li se poate fixa o *pensie* de stat (dacă au servit ani îndelungați ca portărese).

Dacă mai ai totuși „îndoieli“, nu introduce adaosul sau amână *cu două zile apariția numărului*. Cred că, cu titlu de excepție, *acest* punct al olandezilor *este bun* pentru un „program de pace“ (se poate adăuga), ca singura revendicare pozitivă *în legătură cu revoluția* sau cu lupta de masă (nu-mi amintesc dacă am pus asta?)... poate...

Ar fi penibil să introducem *ulterior*, în timp ce articolul din O.C. *pe această temă* nu va conține această idee. Mai bine să amânăm cu două zile și să ne înțelegem prin scris.

Cu wiener „Arbeiter-Zeitung“ voi aranja; mă voi in-

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 282 și 298. — *Nota red.*

** „Anularea datoriilor de stat“ (așa se intitulează primul punct din proiectul de program al Uniunii socialiste revoluționare și al Partidului social-democrat olandez, publicat în „Buletinul I.S.K.“ nr. 3 din 29 februarie 1916). — *Nota red.*

forma și asupra lui Tyszka (nu cumva figurează în „*Schriften des Vereins für Sozial-Politik*“ ?)

Despre înțelegerea cu Aleksandr (el a plecat în Norvegia, unde se află A. K., și acum trebuie să-l zorim *la maximum*).

Nu pot fi de acord cu ceea ce propui în I + II cu privire la „Kommunist“.

Argumentele d-tale nu sînt cîtuși de puțin consecvente.

..., „Să ne limităm la o simplă manevrare“ ?... Dacă-i așa, atunci de ce să periclităm *munca* ?

„Noi sîntem vinovați că ne-am făcut de lucru cu o femeie“... Așa-i! Dar vinovații sînt datori să-și îndrepte primii greșelile. Ce logică mai e și asta : sînt vinovat, *deci nu-mi îndrept greșeala !!!*

Eu nu mă consider „vinovat“ : atunci blocul *era* util și l-am încheiat. *Astăzi e dăunător și așa fi* vinovat dacă nu așa renunța la el.

D-ta nici n-ai examinat argumentele mele *de fapt* : ciorovăielile dintre colaboratori (în 3 probleme), plîngerile la C.C. ; scrisorile către redacție ; scrisorile către „*Naše Slovo*“ (din partea lui Bronski, poate și a lui Radek și a altora),

$\Sigma\Sigma$ = ciorovăială, iar nu treabă.

Și toate acestea pentru ce ? Pentru „firmă“ ?? E ridicol.

Am primit răspunsul lui N. I. la tezele noastre : o *porcărie fără seamăn* ; nimic temeinic gîndit.

Cu Aleksandr problema trebuie pusă în principiu : *după nr. 1—2 ei* au venit cu „divergențe“. Dată fiind existența unor *asemenea* divergențe, *nu le putem* acorda egalitate (sau un loc) în redacție. Asta e inadmisibil. Trebuie să adunăm toate vechile oscilări ale lui N. I. în aceeași problemă (a democrației) și să le cerem să reflecteze temeinic, să-și limpezească problema și să-și motiveze în scris pentru C.C. (într-o mică broșură) toate *divergențele*. Nu pentru tipar, ci pentru C.C. Noi o vom examina și o vom respinge, iar deocamdată vom scoate „*Sbornik «Sozial-Demokrata»*“.

Salutări.

Aștept răspuns.

202

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Chiar în clipa aceasta (la 8 seara) am primit cartea d-tale poștală. Însist să se adauge neapărat : „refuzul de a plăti datoriile *de stat*“.

Abia azi am citit articolul din „Berner Tagwacht“ ; acolo se formulează aceeași revendicare, fără a se pomeni măcar de micii patroni, de portărese etc. Nici noi nu trebuie să ne batem capul cu ei. Trebuie spus pur și simplu : „în interesul revoluției, în legătură cu ea, cerem anularea *tuturor* datoriilor de stat“ — iată singura lovitură serioasă pe care o putem da capitalului financiar, unica chezășie a unei „păci democratice“. Ea este irealizabilă fără revoluție ? Firește. Dar aceasta nu este un argument *impotriva* unui asemenea punct, ci unul *în favoarea* revoluției.

N-avem nici umbră de motiv să fim *aici* de altă părere decât olandezii și „Berner Tagwacht“.

Mîine îți trimit o scrisoare mai amănunțită *.

Lucrări scrise de Tyszka în 1912 n-avem aici ; avem una din 1914 (Löhne ** etc.), dar o găsești și la Berna în „Schriften des Vereins für Sozial-Politik“, Band 145.

Salutări. *Lenin*

Scrisă la 21 martie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

203

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit un adaos (Otto Rühle și Liebknecht), a cărui inserare este, cred, *absolut* necesară pentru a sublinia cuvintele *istorice* ale lui Liebknecht.

Anexez o propunere pentru reducerea cu 37 de rînduri a textului ziarului. Sper că vei găsi și alte posibilități de reducere spre a putea insera pe Rühle și Liebknecht ***.

* Nu s-a putut stabili despre ce scrisoare este vorba aici. — *Nota red.*

** — Salarii. — *Nota trad.*

*** Vezi anexa de la sfîrșitul scrisorii. — *Nota red.*

La articolul semnat „Strekoza“ trebuie să renunțăm *în orice caz*, întrucît 1) lucrurile au decurs altfel ; 2) trebuie să mai așteptăm (căci este vorba nu numai de Troțki, ci și de „*La Vie Ouvrière*“ : pentru ei asta ar putea fi un progres) ²⁵⁷.

3) De Troțki ne vom ocupa mai bine în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ ; de el trebuie să ne ocupăm mai temeinic.

Salutări, *Lenin*

Trimitte-i *neapărat* lui Grimm *personal* tezele (ar fi bine să-l inviți la o *discuție* în jurul lor).

Mă gîndesc la o nouă modificare în textul tezelor. Anunță-mă *din vreme* cînd vor fi paginate.

ANEXĂ LA SCRISOARE

Otto Rühle și Karl Liebknecht

Rühle s-a pronunțat deschis, în „*Vorwärts*“ din 12.I.1916, pentru *scindarea* partidului. Liebknecht, într-un discurs rostit în Landtagul Prusiei la 16.III.1916, a chemat pe „luptătorii din tranșee“ „*să lase jos armele și să se întoarcă împotriva dușmanului comun*“, fapt pentru care i s-a retras cuvîntul. — Și acum e cazul să întrebăm : cine dintre social-democrații ruși a dat dovadă de „fracționism“ : cei ce au susținut lozincile bolșevice, singurele consecvente, și anume lozinca războiului civil și cea a despărțirii de oportuniști ? sau cei ce au negat justetea evidentă a acestor lozinci, la care prin forța lucrurilor ajung acum internaționaliștii din *toate* țările ?

Scrisă înainte de 23 martie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Anexa la scrisoare a fost publicată pentru prima oară la 25 martie 1916, în ziarul „Soțial-Demokrat“ nr. 52

Scrisoarea se tipărește pentru prima oară, după manuscris ; anexa după textul apărut în ziar

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Propunerea lui Pokrovski trebuie acceptată ²⁵⁸. Mă apuc de lucru (biblioteca de aici e mai bine înzestrată, în special cu lucrări economice recent apărute : dacă ai vreo posibilitate să obții pentru vreo două zile — fie și pentru duminică — o corectură după noul catalog, caută să mi-o procuri).

Cere-i lui Pokrovski să ne confirme *oficial, mie și d-tale, acceptarea condițiilor* (N.B. trimite-mi scrisorile lui anterioare privind numărul de coli etc.) ; despre termenul de predare *să nu vorbească nimic* (sper să termin pînă în mai sau iunie).

N - a m citit nici cuvîntarea lui Racovski și nici *broșura I.S.D. despre minoritatea de la 21.XII* ²⁵⁹. Trimite-mi-le *pe amîndouă*.

Trimite-mi *urgent* 25 de exemplare de probă.

Îți trimit corectura tezelor. Am acceptat una din modificările propuse de d-ta. În ce privește *neapartenența la partid* nu sînt *cîtuși de puțin* de acord. 1) Recitește textul care precede acest pasaj, 2) citește ce scriu Austerlitz și Kautsky în „*Die Neue Zeit*“ (din 3. III. 1916) și vei vedea îndată că n-ai dreptate. Noi, *redacția **, trebuie să declaram categoric : *nu considerăm* compatibil cu apartenența la partid — numai așa trasăm *o justă Trennungslinie *** între noi și șoviniști, între noi și *Martov* (+ Plehanov) + *Akselrod & Co.*, care *nu pot* accepta modul nostru de a pune problema. Buharin însă va reflecta *și îl va accepta*. Pariezi ?

Salutări. *Lenin*

N. B. Nu mi-ai putea procura măcar pentru două zile respectivul număr al ziarului „*Chemnitzer Volks-*

* Este vorba de tezele redacției ziarului „Sozial-Demokrat“ intitulate „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 272). — *Nota red.*

** — linie de demarcație. — *Nota trad.*

s t i m m e“ ? Dacă nu se poate altfel, comunică-mi adresa ziarului și numărul în care a apărut articolul, cu indicarea datei : îl voi comanda prin poștă.

Scrisă între 23 și 25 martie 1916
Expediată din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

205

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

În „istoricul“ „divergenței“, așa cum îl faci d-ta, sînt unele inexactități de fapt. De pildă, noi am vorbit de *acest* punct încă înainte de plecarea mea din Berna și *nu* la ultima noastră întîlnire, și nu numai că nu „m-am făcut că n-aud“, ci și-am răspuns pe larg *în repetate rînduri*, iar d-ta n-ai spus nici atunci și nici în tot cursul lunii care a urmat că socoți problema nerezolvată, pusă ultimativ etc. Dar dacă vrei „ciorovăială“ cu orice preț, desigur că nu te interesează faptele și eu nu am nici o posibilitate să te împiedic. Nu-mi rămîne decît să mă opresc la una din cele două soluții propuse de d-ta. O aleg pe prima. Pune semnătura mea și tipărește cît mai repede exemplarele de probă (25), căci în timpul scurt care ne-a mai rămas e foarte greu să luăm legătura cu elementele de stînga. „Opinia d-tale separată“ va intra nu în O.C., bineînțeles, ci în „Sbornik «Soșial-Demokrata»“, împreună cu textul *rus*.

Salutări. *Lenin*

Scrisă după 23 martie 1916
Expediată din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

206

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Am primit chiar acum cartea d-tale poștală și mă grăbesc să-ți răspund, căci se închide poșta. Văd că nu prea ești mulțumită de „ceata“ amicilor lui Samovarcik²⁶⁰, pe

cînd „ceata“ acestor tineri este *entuziasmată* de d-ta, cel puțin așa ne scrie el pe baza spuselor lor. Te felicit din inimă pentru *succesul* obținut și îți doresc altele și mai mari. Deși politica nu te interesează, simpatiile d-tale sînt totuși alături de Franța. Avem știri *excelente* despre o sciziune în rîndurile socialiștilor germani și despre starea de lucruri din rîndurile grupului „Internationale Sozialisten Deutschlands“ ; aceste știri sînt *favorabile* Franței.

Te felicit pentru succes și îți urez numai bine. Olea de asemenea.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 31 martie 1916
Expedită din Zürich la Paris

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

207

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Chiar acum am aflat, dintr-o scrisoare a lui Aleksandr către Grigori, despre soarta tristă a prietenilor noștri din orașul de unde a venit Aleksandr ²⁶¹.

Sper că veți face uz de toate legăturile dv. și că veți depune toate eforturile posibile și imposibile pentru a-i scăpa și a le da tot ajutorul de care au nevoie.

Am hotărît să nu-i scriu lui Branting, deoarece în momentul de față orice intervenție din partea mea, după cum vă dați și dv. seama, ar putea fi dăunătoare în *toate* privințele. Cred că cel mai bine ar fi să interveniți prin prietenii dv. norvegieni. Dacă e nevoie de altceva, telegrafiați-mi.

(În caz de nevoie, ar fi poate indicat să vă adresați prin intermediul celor din Danemarca. Și prin deputații social-democrați germani ar fi bine să interveniți, numai că cei de dreapta sînt foarte porniți împotriva dv. Dacă ați putea încerca prin social-democrați germani care *nu* sînt de dreapta...)

Mă mir că Aleksandr a primit de la mine o singură scrisoare. Eu i-am trimis trei : a doua — în orașul din care a venit el (pe numele „secretarului de partid“, adresa Casei poporului ; telefonați acolo dacă se poate) ; a treia — pe actuala lui adresă. Sper că pe cea de-a treia a primit-o acum. Aștept scrisori de la el, dar văd că e cam zgîrcit la scris. Transmiteți-i multe salutări de la mine și de la N. K. ; asemenea și dv.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 4 aprilie 1916
Expedită din Zürich la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

208

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Deși îți cunosc înclinația spre nervozitate și subitele „descurajări“, dar chiar *în așa hal...* Nu mă așteptam să dai crezare poveștilor (cui ?) despre Kaltstellung !! * Am răspuns la *toate* scrisorile lui Aleksandr ; i-am scris *de trei ori* (probabil că scrisoarea a doua s-a pierdut în Suedia, iar a treia n-a ajuns încă). E ridicol să se vorbească de Kaltstellung când cineva este insistent *rugat* să scrie, iar el refuză (nimic despre *componenta* „colegiului“ numit de el...) și nu face decît să repete pe jumătate amenințător, pe jumătate supărat : „Plec în America !!!“. Ce înseamnă toate acestea ? ?

Nici nu pomenește de plecare în Rusia, dar în schimb vorbește de America ! ? Firește că, atunci când el se află într-o asemenea stare de spirit, ar fi util să ne explicăm, dar așa ceva ar fi indicat înainte de plecarea lui în Rusia. De altfel acum lucrurile s-au aranjat.

Ți-a promis Radek 1) tezele sale cu privire la autodeterminare și pe cînd ? 2) tezele stîngii au fost promise de el pentru sîmbătă, iar azi e marți...

* — punere pe linie moartă. — *Nota trad.*

Cînd trebuie să apară numărul din „Soțial-Demokrat“ consacrat Rusiei, adică acela care va conține nota despre Cihenkeli? ²⁶²

Salutări. *Lenin*

Scrisă la 4 aprilie 1916
expediată din Zürich la Berne

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

209

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit tezele. *Adaosurile* vezi la p. 21 și 22 (trebuie introduse și în textul german).

Nu sînt de acord cu d-ta în privința lui Aleksandr. Dacă nu cădem la învoială (noi doi), eu mă abțin, iar d-ta poți hotărî cu un singur vot că „noi am decis să-l chemăm“.

(1) A-l desconfira la conferință înseamnă *a-l distruste*. Asta-i clar. În Suedia și în Norvegia, guvernul rus nu dispune de copoi, pe cînd aici ei mișună cu duiumul. Martov & Co. vor avea grijă să-l desconfire.

Sînt categoric împotriva venirii lui la conferință; în această chestiune nu mă abțin, ci votez contra.

(2) Chiar Aleksandr cere să fie trimis un om în Rusia (voi scrie Liudmilei).

(3) De vreme ce el nu pleacă, trebuie să mai așteptăm și să-l chemăm înainte de plecarea lui. Altfel, totul va fi în zadar.

(4) Avem cu atît mai multe motive să nu ne grăbim, cu cît este cert că Aleksandr va cădea sub influența lui Kievski; trebuie să mai așteptăm, să continuăm schimbul de scrisori etc. (Printr-o chemare pripită a lui Aleksandr, vei grăbi trecerea lui de partea grupului Buharin & Co., căci în momentul de față e cu capsă pusă; dar dacă mai așteptăm apare între timp O.C., care va provoca o intensificare a schimbului de scrisori cu Kievskaia; eu voi aduna toate documentele referitoare la oscilările grupului Buharin & Co., iar Aleksandr va avea tot timpul să reflecteze și să-și dea seama încotro alunecă ei, în ce mlaștină se bălăcesc Buharin & Co.).

A-l chema *acum* pe Aleksandr înseamnă a începe *lupta* cu el *acum*. La ce bun ? Pentru ce ? Dacă nu pleacă, **n-avem de ce să luptăm** cu el. (Legăturile le vom obține prin împăciuatoristul James etc.) (James e, desigur, vinovat.)

Ce s-aude cu tezele lui Radek ?

Trebuie să mai amînăm apariția numărului consacrat problemei autodeterminării *dacă* nr. 2 al revistei „Vor-bote“ apare înainte de conferință. Este *extrem* de important să ripostăm *prompt* la tezele lui Radek. Biciuirea lui Radek este inevitabilă, iar exemplul biciuirii acestui „corpus vili“ * ne „*va scuti de multe*“ în biciuirea celor din Stockholm.

Te rog să afli mai precis **cînd** pleacă Kedrov ? ²⁶³ Mai este încă la Berna ? Soția sa se află la Lausanne ?

Cu bundistul te sfătuiesc să fii **cît se poate de** circumspect. Gardez-vous ! **

Salutări. *Lenin*

Scrisă după 4 aprilie 1916
Expediată din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

210

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Firește, lui Dolgolewski trebuie să-i trimiți *imediat* 100 de franci. Te rog să-i expediezi. Reazanov a promis să-i scrie lui Kautsky despre Dolgolewski.

Îi scriu și lui Reazanov despre Greulich.

Te rog să urmărești mai atent apariția Buletinului (astfel încît să-l primesc *imediat*; e pentru mine deosebit de important să-l am îndată, pentru *discuția* cu *elementele de stînga de aici*). Încearcă să obții sub un pretext oarecare o *corectură* după *Stellungnahme* *** a noastră și să mi-o trimiți *cît mai repede*.

* — „personaj de însemnătate redusă“. — *Nota trad.*

** — Fii cu ochii în patru ! — *Nota trad.*

*** „Die Stellungnahme des Zentral-Komitees der S.D.A.P. Russlands zu der Tagesordnung der zweiten internationalen sozialistischen Konferenz“ (publicată la 22 aprilie 1916 în „Bulletin I.S.K.“ nr. 4 ; în limba rusă a fost tipărită la 10 iunie

Ți-am trimis azi un pachet voluminos.

Salutări. *Lenin*

N. B. Răspunde-mi dacă ai trimis soților Karpinski broșura lui Suhanov.

Scrisă la 10 aprilie 1916
expediată din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

211

CĂTRE D. B. REAZANOV

Werter Genosse *,

Aflu astăzi că Lealin a fost eliberat, dar Dolgolewsky (N. B. Moses Dolgolewsky) se află închis la Stockholm și *ne scrie*, cerînd ajutor. **Vă rog foarte mult** să vă duceți la Greulich și să-l puneți să scrie *în prezența dv.* lui Branting, cu rugămintea de a interveni pentru tînărul economist Dolgolewsky.

Auf Wiedersehen **.

Al dv., *Lenin*

Scrisă la 10 aprilie 1916
Expediată din Zürich
(scrisoare loco)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

212

CĂTRE G. L. PEATAKOV, E. B. BOȘ ȘI N. I. BUHARIN ²⁶⁴

Degeaba ocoliți în scrisoarea dv. esențialul, deoarece nu vă încumetați să negați un fapt care vă este bine cunoscut, și anume că la baza organizației a fost pus (temporar) principiul *federației*. Acest lucru a fost cît se poate de clar spus de noi în termeni expliți și de nenumărate ori, iar lungile dv. perorații nu-l pot modifica nici cu o iotă. Am

1916 în ziarul „Sozial-Demokrat” nr. 54—55, sub titlul „Propunerea Comitetului Central al P.M.S.D.R. pentru cea de-a doua conferință socialistă” (vezi V. I. *Lenin*. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 290—301).
— *Nota red.*

* — Stimate tovarăș. — *Nota trad.*

** — La revedere. — *Nota trad.*

mai spus, de asemenea, că acest principiu este anormal, antipartinic. Și acesta e miezul chestiunii.

Anomalia a fost tolerabilă, ca măsură temporară, în interesul realizării unei înțelegeri. După plecarea dv. s-a constatat însă că dv. ați ajuns la o înțelegere în trei asupra unor „teze”²⁶⁵, pentru care noi nu ne putem asuma răspunderea — nici direct, nici indirect — nici măcar pentru o simplă vecinătate cu ele în partidul nostru, fără să mai vorbim de egală îndreptățire.

Dacă țineți să insistați asupra lor, precum și asupra unei asemenea „înțelegeri” și federații, nu ne rămâne decît să regretăm că procedați astfel.

Ne întrebați de colaborare, dar la care revistă? „Kommunist” și-a încetat apariția în urma ruperii acordului temporar. E vorba deci de o revistă nouă? adică de o revistă a dv. care să aibă *la bază* aceste „teze”? La o astfel de publicație nu putem colabora și vom fi nevoiți s-o combatem, întrucît considerăm că poziția dv. față de programul partidului (§ 9) e nu numai greșită și dăunătoare, ci și lipsită de seriozitate. Într-adevăr, în cele opt luni de conviețuire și de încercări de a găsi un limbaj comun, *grupul dv. de trei* n-a ridicat *nici o dată* această problemă, care are în partidul nostru o vechime de peste 12 ani, și n-a făcut *nici o declarație* în cadrul redacției O.C., *nici o încercare* de a evoca literatura de partid etc.

Tot atît de neserioase sau chiar, mai rău, antipartinice sînt argumentele dv. în favoarea unei reviste „libere” (libere de îndatorirea de a lupta pentru programul partidului? de obligația de a se supune hotărîrilor instituțiilor lui centrale?).

Dacă insistați asupra tezelor, noi (1) sîntem gata să le edităm și (2) sîntem *datori* să vă facem cunoscut punctul nostru de vedere; editați-le singuri (dacă nu vreți să le edităm noi), împreună cu o broșură cu titlu de material de discuții, în care toți trei să puteți explica partidului motivele acestei acțiuni a dv.

P. S. Ne scrieți că problema banilor e „neplăcută”. Nu întotdeauna. Cînd sînt folosiți în interesul partidului, nu

e nimic neplăcut. Când însă transformi banii într-o *armă împotriva* partidului, aceasta este într-adevăr ceva „neplăcut“, ba chiar mai rău decît atît.

Scrisă după 10 aprilie 1916
Expedită din Zürich la Stockholm

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

213

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Ți-am trimis azi un colet.

(1) Îți trimit tezele noastre ; în textul lor sînt *omise* fraze întregi. Te rog să le introduci *imediat* (doar ai conceptul la d-ta) și să mi le restitui *neîntîrziat* (pentru Platten).

(2) Mai ai, poate, un exemplar ? Mă tem să nu ne păcălească Grimm și să rămînem înaintea conferinței — și chiar la conferință — *fără* tezele noastre !!

(3) Stau în cumpănă dacă face să mă duc la conferință. Mandat (din partea letonilor) nu am și probabil că nici nu voi avea. Să viu ca „invitat“ e și jenant, pe de o parte, iar pe de alta e posibil să nu fiu admis (hotărîrea consfătuirii din 5—8. II. 1916 nu este obligatorie pentru conferință) ²⁶⁶.

Ce părere are Radek în această chestiune ?

(4) Are Radek posibilitatea să-l „ascundă“ pe Fröhlich sau nu ? Trebuie să ținem o *serie* de consfătuiri ale stîngii și de consfătuiri *oficiale*.

(5) Dacă Fröhlich și ceilalți vor sta la Berna, este sigur că *vor cădea*. E de datoria noastră să le spunem : dacă vreți să *evitați* o cădere, stabiliți-vă într-o localitate retrasă (în *aproiere* de locul în care se va ține conferința. E necesar ca Grimm să le spună *lor* unde se va întruni ea) ; numai așa ar putea fi evitată o cădere. Și acolo vom putea organiza o consfătuire a *stîngii*.

Caută să vorbești cu Radek și cu Fröhlich (dar cu sîrbul ²⁶⁷ ce se mai aude ? nu mi-ai mai scris nimic despre el) și răspunde-mi ce ați hotărît.

(6) Ledebouriștii, adică kautskiștii, vor strica *toată* conferința !! *Toți* delegații se vor lua după ei !!

Câți vor fi de la I.S.D. ? 2 (Fr. + ... *) ?

Dar din partea grupului „Die Internationale“ ?

(7) Trebuie să ne pregătim *de luptă* cu Martov și cu Akselrod pentru mandat. N-ai vrea să extragi (din „Naș Golos“ + „Legitimă apărare“ + discursurile lui Ciheidze și Cihenkeli etc. ?) materiale *în lumina punctelor* publicate în nr. 2 al Buletinului ? Dacă da, trebuie să începi *imediat*.

(8) Ar trebui să ne îngrijim de traducerea în franceză a tezelor noastre (cred că Inessa va consimți), că doar n-o să le traducă Grimm.

Salutări. *Lenin*

Scrisă înainte de 18 aprilie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

214

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Nu-ți trimit expres scrisoarea de față, fiindcă, după socoteala mea, înmînarea ei te-ar trezi din somn prea devreme, fără să grăbească prea mult primirea ei.

Sînt întru totul de acord cu d-ta să *chemi* pe francezi și să promiți 50 de franci.

Pe brestani sfătuiește-i să treacă *întîi pe la* George : e important ca mai întîi „să-i interceptăm“ noi împreună cu el, iar nu Grimm (dacă s-ar putea, ar fi bine să se procedeze la fel și cu parizienii²⁶⁸).

N-am avut încă posibilitatea să citesc actul de acuzare²⁶⁹. Ai puțină răbdare !

Îți pot trimite, dacă vrei, ultima broșură a lui Suhanov, cu condiția să-mi promiți în schimb (măcar pentru o jumătate de zi) lucrarea lui Junius** (cere-o lui Radek, fără să-i spui că e pentru mine). N-o au nici Platten și nici Nobs.

În interesul muncii ar fi extrem de util ca Aleksandr să activeze mai întîi în Anglia. Ar fi *periculos* să-l trimi-

* În manuscris urmează un cuvînt indescifrabil. — *Nota red.*

** Lenin se referă la broșura „Die Krise der Sozialdemokratie“ de Junius (Rosa Luxemburg), apărută la Zürich în 1916. — *Nota red.*

tem acum în Rusia ; am sacrifica de pomană un om folositor (atît în Suedia, cît și în Rusia).

Prezența lui aici ar fi dăunătoare, fiindcă nici el și nici d-ta nu vă veți abține, iar la conferință am *terfeli* degeaba un om prețios. În afară de aceasta, peste 1—2 luni îi va fi mult mai folositor să activeze în Rusia, iar pînă atunci se vor lămuri și vor ieși la iveală multe lucruri *importante*.

Salutări. *Lenin*

P. S. Numai lucrînd în Anglia se va „odihni“ el efectiv, pe cînd șederea fără treabă îl va extenua fără rost.

N.B. : P. S. Dacă Grimm refuză să publice protestul, trebuie să aflăm asta *imediat* și *să-l tipărim* noi, *făcînd unele modificări în text*²⁷⁰.

P.P.S. Unde sînt și cînd, în sfîrșit, vom avea celelalte teze elaborate de Radek în vederea ralierei stîngii zimmerwaldiene în jurul lor ???

Scrisă înainte de 18 aprilie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

(1) Este clar că „Vorbote“ nu va apărea înainte de conferință. Trebuie să *comanzi imediat cît mai multe* exemplare tipărite din tezele noastre. Și asta cît mai repede.

(2) Ai introdus în textul german completările ?

(3) *Nu știu* ce materiale trebuie să adun eu. Adună d-ta ce poți și scrie-mi ce-ți lipsește. Altfel n-o să iasă nimic.

(4) Trimite-mi corectura protestului împotriva lui Martov.

(5) Nu știu nimic despre scandinavi²⁷¹. Am scris de două ori Aleksandrei Kollontai. După evenimentele de la Stockholm sînt slabe speranțe să vină cineva de acolo.

(6) Finanțele mele personale sînt încă departe de a fi dezastruoase. De unde aceste „perfide zvonuri“ ???

(7) Ai primit coletul ?

(8) Ai de gînd să-mi restitui vreodată tezele în limba germană (exemplarul corectat) pe care ți le-am trimis ?

(9) Nu pot veni vineri. Am foarte mult de lucru și sînt în mare întîrziere.

De vreme ce Radek nu are teze și nici nu sînt speranțe să ne putem înțelege cu el (în problema anexiunilor și a dreptului națiunilor la autodeterminare), convocarea „biroului“ este *de o c a m d a t ă* inutilă. Ea va deveni actuală în seara celei de-a doua zile a lucrărilor conferinței, cînd se va definitiva componența.

(10) Nu-mi poți indica mai precis adresa — și nu numai numele satului — pe care mi-ai dat-o ? ²⁷²

Strîngerea materialelor împotriva lui Martov este foarte importantă.

Pune-te pe lucru cît mai asiduu și *mai din timp*, altfel nu vom reuși să ne procurăm materialele lipsă.

Salutări. *Lenin*

Scrisă la 18 aprilie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește peneru prima oară,
după manuscris

216

CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI

Scumpe G. L.,

Am să te rog să îndeplinești cîteva însărcinări de natură diferită :

1) Dacă nu ți-e prea greu, depune, te rog, la poliție hîrziile anexate (ştiu că-l cunoști pe secretar), primind în schimb a mea Aufenthaltsbewilligung sau Toleranzbewilligung * (dacă ți-e prea greu, restituie-mi-le). Am trimis-o la Berna, deoarece aici mi s-au cerut actele (pentru o „verificare“). Probabil că cererea mea n-a fost bine întocmită.

* — autorizație de ședere în țară. — *Nota trad.*

Acum însă cred că e mai bine să am în mână autorizația de ședere în țară, căci s-ar putea să am nevoie de ea la toamnă.

2) Trimite 30 de exemplare din „Vorbote“ nr. 1 pe adresa: Fr. Platten. Secretăr. Volkshaus. Zürich. (Dacă nu te ocupi d-ta cu expediția, te rog să transmiți respectivului tovarăș comanda lui Platten.)

3) Trimite-ne facturile lui Benteli, ca să ne putem da seama cu cât s-a scumpit hîrtia...

Cu o călduroasă strîngere de mînă și cu cele mai sincere urări de bine pentru toată lumea, începînd cu Liudmila, după vîrstă.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 18 aprilie 1916
Expediată din Zürich la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

217

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Radek nu are absolut nici un motiv de supărare și te rog să i-o explici amănunțit și pe un ton calm. Consfătuirea cu el trebuie aranjată cît mai curînd (fără să mă mai aștepți pe mine) (ca să-i risipești „motivele de supărare“). Poți foarte bine să reprezinți C.C. la această consfătuire, așa cum ești în genere reprezentantul lui la Berna. *De multă vreme* am stabilit în corespondența noastră că trebuie să te consfătuiești cu Radek în privința tezelor.

Lucrurile stau la fel ca înainte de Zimmerwald: noi avem „rezoluții“ proprii, dar aceasta nu înseamnă cîtuși de puțin că am refuzat să participăm la un *bloc al stîngii*.

Voi căuta să vin direct la Kiental (te-aș ruga să afli numele hotelului; nu sînt acolo decît două, cel mult trei).

Sînt foarte supărat că n-am primit broșura lui Junius!

Salutări. *Lenin*

*Scrisă între 18 și 24 aprilie 1916
Expediată din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Știți, desigur, că Huysmans convoacă pentru data de 26 iunie o conferință a socialiștilor din țările neutre²⁷³. Trebuie să depunem toate eforturile ca din partea țărilor scandinave să fie cineva din „ai noștri“ și să ne gândim bine ce atitudine să adopte el. Răspunde-mi, te rog, cât mai repede (ca să avem timp să ne înțelegem în scris) dacă e vreo speranță în această privință.

Citești ziarele social-democrate germane? Bine i-a răspuns lui Huysmans ziarul „Volksfreund“ (din Braunschweig), în timp ce Chemnitzer „Volksstimme“, organ de presă al celor de dreapta, s-a declarat *întru totul de acord* cu criticile formulate de Huysmans la adresa zimmerwaldienilor²⁷⁴.

Nu e nici o speranță ca sentința împotriva lui Höglund să fie casată? Asta-i o cruzime nemaipomenită, de necrezut!!

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

Multe salutări lui Nik. Ivanovici, de la care am primit o telegramă, dar n-am primit nici o scrisoare. Îi doresc din tot sufletul să se odihnească bine și să se întremeze cât mai repede. Cum stă cu finanțele?

P. S. Nu e prea scump 75 de coroane pentru broșură în limba engleză²⁷⁵? N-ar fi indicat să mai așteptăm un pic?

*Scrisă între 19 aprilie
și 7 mai 1916
Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Eserilor trebuie să le răspundem printr-un *refuz*. „Nu putem recomanda unificarea“. Au indicat o adresă la care să trimitem răspunsul? (În orice caz, trebuie oprită o copie.)

Lui Aleksandr îi voi scrie, dar, firește, nu așa cum „ai modificat“ d-ta înțelegerea noastră, ci așa cum a fost stabilită : (1) vechiul acord se anulează ; (2) redacția O.C. redactează, *punându-se de acord* cu *editorii* la fiecare număr de revistă ; (3) revista apare la Berna *.

Scrisoarea către tovarăși în legătură cu conferința din 25—29. IV o scrii d-ta ²⁷⁶, căci ai la dispoziție mai mult material (apropo : trimite-mi, te rog, rezoluția prezentată de noi împreună cu Radek, pe care acesta a citit-o în ședința plenară ; îmi trebuie neapărat și nu o am).

Poate reușești să faci din aceeași scrisoare un proiect de apel pentru francezi (lucru despre care am vorbit cu Inessa) ; eu am încercat, dar *fără* succes :

Au propus Meyer & Co. în ședința lărgită a I.S.K. să se voteze pentru adoptarea tezelor ²⁷⁷ ?

La Geneva și la Lausanne voi ține referate pe alte teme decât cea a conferinței, așa încât nu te voi stânjeni cu nimic ²⁷⁸.

Sînt de acord să scoatem un număr de ziar consacrat conferinței ²⁷⁹. Trimite-mi repartizarea articolelor. Trebuie neapărat să scriem despre faptul că Martov înșală *Internaționala*.

N - a m primit broșura lui Rîbalka.

Salutări. *Lenin*

N.B. || P. S. Natanson îmi spune că ei se gîndesc la o „apropiere“ de *aceia* dintre „defensiști“ care de-

* Este vorba de condițiile în care urma să apară în continuare revista „Komunist“. — *Nota red.*

N.B. || clară : *întîi* revoluție și *apoi* apărare. Întrebă-l (în
 răspuns) *dacă nu vrea să ne facă cunoscut rezultatul*
acestor tratative ale lor !

Scrisă între 2 mai și 2 iunie 1916
 Expediată din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
 după manuscris

220

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Dragă Aleksandr,

Conferința și-a încheiat lucrările, iar manifestul ei (din 1 mai) a și fost publicat²⁸⁰. Sper că primești „Berner Tagwacht” sau alt ziar elvețian. Dacă nu, scrie-ne și-ți vom trimite textul francez.

Grigori pregătește în legătură cu conferința o scrisoare amănunțită, pe care ți-o vom trimite.

În linii generale, manifestul adoptat reprezintă un pas înainte, *căci* delegații francezi (trei, dintre care unul e semi-șovinistul Brizon)²⁸¹ au votat pentru adoptarea lui. A fost adoptată o rezoluție care conține o critică la adresa pacifismului, precum și o rezoluție cu privire la Biroul socialist internațional, în care acesta este aspru criticat. În general, deși au nenumărate lipsuri, ele reprezintă *totuși* un pas spre o ruptură cu social-patrioții.

De data asta, stînga a fost mai puternică : sîrbul, trei elvețieni, un francez (nedelegat de nimeni ; *nu* venise din partea unui grup, ci în numele său personal) s-au alăturat stîngii noastre. Apoi doi germani (din partea grupului „Internationale”)²⁸² au fost alături de noi în chestiunile principale.

Ai citit manifestul lui Huysmans ? Este acolo o „aluzie” vădit răuvoitoare la adresa noastră ! Bine i-a răspuns „Volksfreund” (Braunschweig)²⁸³.

În ceea ce-i privește pe japonezi²⁸⁴, am hotărît să mai facem o încercare — ultima, sper — de a ajunge la un acord cu ei : 1) toate înțelegerile (verbale) vechi se anulează ;

2) acordul dintre redacția Organului Central, care redactază revista, și *editori* se stabilește de la caz la caz, adică pentru fiecare număr în parte ; 3) nr. 3 să apară la Berna (la Stockholm asta e vădit imposibil).

Vezi dacă se poate face ceva sau nu. Dacă nu, scoatem „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. Nu mai putem aștepta.

Iată planul numărului 3 al revistei :

1) Materiale din Rusia (cel mult trei coli).
2) Tezele cu privire la autodeterminare ale redacției Organului Central.

3) Un articol de Lenin cu același subiect.

4) Cea de-a doua conferință a zimmerwaldienilor.
G. Zinoviev sau Lenin.

5) Buharin : o temă economică.

6) Lealin despre scumpete.

7) Aleksandr — din Rusia.

8) Sîrbul și un italian au promis articole.

9) Teme rusești — G. Zinoviev.

10) Radek — continuare (?? e îndoielnic dacă merită. Eu consider că nu) *.

10) Kollontai — din America.

11) Un leton.

12) Varin.

13) Mișcarea femeilor muncitoare.

14) Bibliografie.

15) Despre Troțki, Martov și fracțiunea Ciheidze...

Reflectează temeinic asupra celor de mai sus, *tatonează terenul*, informează-te cu maximum de tact și răspunde-ne cît de curînd.

Cu o caldă strîngere de mînă și cu cele mai bune urări de succes,

al d-tale, *Lenin*

P. S. În ceea ce privește culegerea consacrată situației evreilor ²⁸⁵, după cum ți-a scris și Nadia, sînt de acord cu

* În manuscris, acest punct este tăiat. V. I. Lenin se referă aici la continuarea articolului lui K. Radek „Un sfert de secol de dezvoltare a imperialismului“, publicat în „Kommunist“ nr. 1—2. — *Nota red.*

d-ta. În legătură cu materialele, Nadia a scris la Berna în repetate rînduri. Salutări Aleksandrei Mihailovna !!

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă între 6 și 13 mai 1916
Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

221

CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI *

Beste Grüsse ! ** N-am decît o gripă ușoară, care începe să treacă. Nu ți-ai uitat promisiunea ? (Ții minte că am discutat despre necesitatea de a înființa un registru—copier pentru dările de seamă bănești ?)

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Nu mi-ai putea trimite numărul din „Berner Tagwacht” în care a apărut articolul lui K. R. „Ein ausgespieltes Lied”²⁸⁶ ? Răspunde-mi *da sau nu*.

*Scrisă la 11 mai 1916
Expedită din Zürich la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

222

CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV

16. V. 1916

Dragă Aleksandr,

Condițiile din scrisoarea *mea* *** nu au fost formulate nici în scopuri diplomatice și nici pentru tocmeală, ci ca o ultimă încercare. Deoarece n-au fost acceptate integral, con-

* Scrisoarea de față reprezintă un adaos la o scrisoare a Nadejdei K. Krupskaja. — *Nota red.*

** — Sincere salutări. — *Nota trad.*

*** Vezi volumul de față, p. 240—241. — *Nota red.*

sider nerealizat acordul. Asta e definitiv. N-are rost să mai discutăm și să ne mai scriem pe această temă. Purtarea acestor oameni confirmă cele mai rele presupuneri ale mele : ei vor să se ascundă în spatele lui Radek, fără a lucra în mod de sine stătător și aruncînd răspunderea asupra mea !!

Punct !

Scrie-mi mai amănunțit despre plecarea d-tale. Oare *niciăieri* în Scandinavia nu se poate găsi de lucru ? E de necrezut.

Am să-ți scriu mai pe larg zilele acestea. Nadia a scris de mai multe ori comisiei de expediere²⁸⁷, dar i s-a răspuns că ți s-a trimis *tot*.

Îți vom mai scrie.

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

223

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Trebuie *neapărat* să-i scrii lui Kamenev *încă o dată* și să anexezi textul *integral*, *cerîndu-i* să-ți răspundă *tot în scris* și nu doar telegrafic²⁸⁸. E ceva deosebit de important și cea mai mică imprudență poate fi dăunătoare. Mai bine *mai târziu*, dar mai temeinic.

Nu putem scoate un număr despre *Kiental* fără să reproducem „Propunerea“ *noastră* după *Buletin*²⁸⁹.

*Scrisă înainte de 17 mai 1916
Expediată din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

224

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Potrivit celor stabilite, mă gîndesc să plec la Geneva și Lausanne pentru ținerea referatului „Două curente în mișcarea muncitorească internațională“ (spuneai că acest titlu

e mai bun decât „Două Internaționale“, titlul sub care am ținut referatul aici) ²⁹⁰.

Dacă condițiile nu s-au schimbat și dacă crezi că rentează să fac această deplasare, fixează, te rog, peste vreo două săptămâni data ținerii referatului (*iar a doua zi la Lausanne*).

Aștept răspunsul d-tale.

Ar trebui să lucrez o zi la biblioteca (universală) din Geneva. N-ai putea afla dacă nu cumva va fi închisă și în alte zile în afară de sărbători ?

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 17 mai 1916

Expediată din Zürich la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

225

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

În privința japonezilor nu ai de loc dreptate. Să editeze o publicație separată, *în numele lor*. Răspunderea pentru această prostie nu ne revine *nouă*; să răspundă ei singuri. Eu sînt *pentru* o discuție, dar nu pentru un acord cu o *redacție* de „economisti imperialiști“ și *pentru nimic în lume* nu voi colabora la o asemenea revistă, după cum ți-am mai scris de atîtea ori.

Trebuie să terminăm cu asta. N-are nici un rost să tergiversăm lucrurile. Trebuie anunțat că va apărea „Sbornik «Soțial-Demokrata»“.

În ceea ce privește comisia de distribuire, nici nu ne putem gândi s-o mutăm aici, unde n-avem oameni, în timp ce la Berna se află Zina + Inessa (cum de *ai putut* admite plecarea ei ?? Mă miră !!) + Șklovski + Ilin + Karpinski + Kasparov. Trebuie să-i organizezi și să nu mai admiți plecarea nimănui.

Tare aș vrea să primesc și eu „Avanti!“, pe care nu-l văd decât la bibliotecă. N-am citit materialul despre care îmi scrii.

Nu-i putem promite lui Aleksandr 100—150 de franci ²⁹¹.

Nu ne putem juca de-a promisiunile, căci bani nu vom avea („să scuturăm grupele“ e o vorbă goală). O călătorie de șase luni nu poate fi decît folositoare, căci tot nu va pleca acasă mai devreme, pe cînd Norvegia nu-i decît un focar de intrigi.

Stellungnahme trebuie publicată neapărat, căci manifestul și toate celelalte documente *nu sînt bune*. Trebuie să arătăm că noi am spus asta mai înainte, *mai precis și fără reticențe*. Asta-i mai important decît un articol. Cît spațiu iau documentele (manifestul + tezele + rezoluția despre B.S.I.)²⁹² ? Comunică-mi cifre mai precise.

Așadar, mi-ai trimis broșura lui Suhanov ? Ai binevoit, în sfîrșit, să răspunzi... după ce-am cerut-o de 20 de ori ! De această promptitudine a d-tale sînt atît de mirat, încît îi scriu în mod special lui Minin despre ea : Ura !²⁹³ ?

Salutări. *Lenin*

Am primit numărul din „Demain“ cu documentele conferinței²⁹⁴. D-ta îl ai ?

P. S. Minin propune să scoatem o culegere de hotărîri ale congreselor internaționale²⁹⁵. Există deja 300 de exemplare (pe 70 de pagini) *pînă la 1904*. Să adăugăm (prin lipire) hotărîrile din perioada 1904—1912 și o prefață. Se va vinde cu 50 de centime exemplarul. Cheltuielile se vor recupera la sigur.

Eu sînt pentru. Răspunde-mi.

*Scrisă la 17 mai 1916
Trimisă din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

Dragă A.,

Am primit scrisoarea d-tale furioasă²⁹⁶ și mă grăbesc să-ți răspund neîntîrziat. Ești, probabil, foarte supărat, dar n-ai de ce să fii. Ți s-a trimis tot ce trebuia. Dacă n-ai primit, înseamnă că într-o țară sau alta cenzura n-a lăsat să treacă materialul. Zina susține că ți-a trimis tot ; înseamnă că a trimis.

Dacă cenzura nu lasă să treacă materialul, trebuie să ai răbdare, răbdare și perseverență. Așteaptă și o scrisoare de la N. K.

Am citit materialele ²⁹⁷. Sînt multe lucruri admirabile. Deosebit de bun este articolul despre comitetele pentru industria de război. A făcut o treabă foarte bună tovarășul care a adunat aceste materiale ; transmite-i încă o dată un călduros salut din partea mea.

Ți-am mai scris că este absolut necesar să curmăm *orice* tratative cu japonezii & Co. și rămîn la această părere. *A trecut un an (! !)* de la ivirea „divergențelor“, iar oamenii aceștia, în loc să reflecteze și să lucreze, s-au ținut de intrigi și au căutat să se ascundă în spatele altora. Dacă nici pînă acum n-au înțeles că asta-i ceva necinstit (că e necinstit să arunce asupra *noastră* răspunderea, căci răspunderea e *a mea* dacă mă aliez *cu o redacție* ale cărei concepții sînt extrem de confuze), înseamnă că sînt incorigibili. Dar dacă vor „să se vadă tipăriți“ și să poarte *chiar ei* răspunderea, să-și tipărească singuri broșura ; bani sînt. De ce să se ascundă în spatele altora ? Să dea sub semnătura *lor* un articol la O.C., iar noi îl vom publica ! !

Trebuie să ne gîndim *serios* la Belenin ²⁹⁸ ; te rog insistent să te gîndești. Japonezii sînt vădit incapabili să lucreze la transportul de literatură ilegală. Mai este cineva în orașul ²⁹⁹ în care a fost recent Belenin ? Sau nu s-ar putea ca el să încredințeze această treabă unuia dintre străini (sînt de preferat rușilor : chiar dacă treaba merge mai încet, în schimb rezultatul e mai sigur) ? Dacă Belenin trebuie să plece neapărat, apoi cel mult pentru o jumătate de an. Dar ar fi mai bine să găsească de lucru la Copenhaga ; sînt convins că se poate. Cît îi trebuie lunar pentru trai ? *Răspunde-mi*. Fă abstracție de orice interes personal și, privind lucrurile prin prisma intereselor muncii, gîndește-te cum ar putea Belenin să se aranjeze mai bine pentru o jumătate de an. Să fim sinceri : în tovarășia japonezilor el își irosește fără rost nervii, căci ei sînt într-adevăr

oameni periculoși și nu-s buni de nimic ! Închei cu o caldă strângere de mână și te rog să-mi răspunzi imediat, măcar în câteva cuvinte.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 19 mai 1916
Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

227

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Peste câteva zile îți voi trimite revista „Demain“.

Insist pentru Stellungnahme*.

În ceea ce privește culegerea (de hotărâri ale congreselor internaționale), nu sînt de acord, căci, de pildă, rezoluția *de la Basel lipsește*. Că merită s-o scoatem e în afară de orice îndoială. Folosul va fi și pentru prizonieri, și pentru activiștii de partid.

(Zina + Dacă Inessa n-a ieșit din comisia de distribuire, e
Inessa pur și simplu ridicol să susții că Berna nu va face
și față acestei sarcini. Aleksandr e înfuriat că nu pri-
mește nimic. *Trebuie trimis încă o dată, recomandat,*
ceilalți) și de aici înainte să se trimită numai recomandat.

În ceea ce-i privește pe japonezi, te înșeli amarnic. D-ta nu vrei să înțelegi că ei se eschivează de la discuție, aruncînd răspunderea asupra *mea* și ascunzîndu-se cu lașitate în spatele lui Radek ! Dacă vor o discuție, să scoată o broșură (*ei să răspundă pentru ea !*) sau să dea un articol pentru O.C. și noi *îl vom publica !* De un an de zile manevrează acești nemernici, iar d-ta te mai îndoiești și ești îngăduitor cu ei. Rău faci. Eu în redacția lor *nu* voi intra și la culegerea lor *nu* voi participa ; repet propunerea mea : să punem capăt acestui joc nedemn o dată pentru totdeauna.

În privința „asigurării mijloacelor de trai pentru Aleksandr pe timp de o jumătate de an“, voi căuta să aflu cîți bani îi trebuie **. În această materie nu se poate decide pe bîjbîite. Pentru „deplasări“ și pentru trai pe timp de o

* Vezi volumul de față, p. 245. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 244—245. — *Nota red.*

jumătate de an *nu-i* va ajunge; asta se vede dintr-o *singură* deplasare. Transportul a mers și va merge și fără el, prin agenții lui. Și din moment ce nu se duce acasă e mai util să plece pentru o jumătate de an în America decât să stea fără nici o treabă în compania unor canalii lipsite de ocupație și să-și facă nervi.

Bîrfitorii & Co. ar scoate din fire și pe un om zdravăn, iar planurile d-tale nu numai că nu servesc cauza, ci îi aduc chiar prejudicii.

Salutări. *Lenin*

*Scrisă la 19 mai 1916
Expediată din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

228

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

21. V. 1916

Dragă Grigori,

Nu doresc să transform corespondența noastră într-un schimb de înțepături. Avem de rezolvat o problemă serioasă și, deși nu e pentru prima oară cînd ne ocupăm de ea, mă văd totuși nevoit să revin.

După mai mult de șase luni de colaborare cu „editorii“ (soții Kievski) și după cîteva luni de multilaterală analiză a acestei experiențe, redacția Organului Central le-a scris în iarna anului 1915 o scrisoare, pe care ai semnat-o și d-ta. În această scrisoare, redacția O.C. declara că refuză să colaboreze la „Kommunist“ dintr-o serie întregă de considerente expuse extrem de amănunțit, care ocupau foarte mult loc în scrisoarea noastră și care se rezumau la aceea că noi nu ne putem asuma în fața partidului răspunderea pentru asemenea coredactori, că atitudinea lor față de muncă este nepartinică și că încercarea temporară de a ne înțelege cu ei trebuie socotită eșuată.

Am hotărît să scoatem „Sbornik «Soțial-Demokrata»“.

Apoi au apărut la d-ta unele șovăieli, care au dus la ultima noastră convorbire de la Kiental. Ți-am făcut o concesie, consimțînd la o încercare de restabilire a relațiilor,

cu următoarele condiții: 1) acorduri între *redacția* O.C. și editori pentru fiecare număr în parte, 2) renunțarea la poziția de grup cu caracter „economist-imperialist“ și la „specularea“ divergențelor cu Radek etc.

Aceste condiții n-au fost formulate în scris, iar acum d-ta le contești. Dar această controversă a devenit lipsită de orice interes după ce d-ta *însuși* ai expus în scris, în conceptul de scrisoare către A., condițiile *d-tale*, iar editorii *n-au* acceptat *nici măcar* aceste condiții! (în timp ce d-ta mă asigurai că chestiunea e tranșată, că ei nu vor insista asupra egalității în drepturi!).

Este cert, așadar, că, chiar dacă după întrevederea noastră de la Kiental am accepta „interpretarea“ d-tale cum că eu am pus condiții mai stricte decât d-ta, nu-i mai puțin adevărat însă că condițiile *d-tale*, mai puțin stricte, au fost și ele respinse de editori.

Se înțelege de la sine că, după aceasta, erai incontestabil dator să ataci cu toată energia pe editori, să rupi definitiv cu ei și să depui toate eforturile ca să-l convingi pe Aleksandr că nu putem avea de-a face cu acești domni ca redactori ai unei reviste de îndrumare.

În loc de aceasta, d-ta vrei să capitulăm în fața lor, să renunțăm la orice condiții, să retractăm scrisoarea redacției O.C. pe care ai semnat-o chiar d-ta! Și aceasta sub cuvânt că „ei nu merită să fie luați în serios“; în fapt însă propui ca politica *d-tale* să *nu* fie luată în serios, reduci la o nimica toată scrisoarea redacției, te dezici de d-ta însuși și dai editorilor *dreptul* de a conchide că redacția O.C. a procedat în mod arbitrar.

Acestea nu mai sînt simple șovăieli, sînt șovăieli la cub, care se transformă în ceva mult mai rău.

Nu-mi rămîne decât să arăt pentru ultima oară de ce nu colaborez la „Kommunist“, de ce consider că asta ar fi ceva antipartinic și dăunător, de ce rămîn pe poziția scrierii redacției O.C. privind ruptura cu editorii.

Cu editorii încheiasem o „fedație“ temporară — chiar așa am denumit-o, „fedație“, precizînd totodată cît se poate de clar că este vorba de ceva temporar, „cu titlu de experiență“. Cînd am încheiat această alianță temporară, editorii se pronunțau *împotriva* oscilărilor lui Buharin (la

conferința de la Berna din martie 1915³⁰⁰) și *nu exista* nici un fapt care să arate că cei trei (editorii + Buharin) s-ar fi constituit într-un grup cu vederi aparte.

Dar după apariția primului număr al revistei ei au alcătuit un asemenea grup, și când, după un îndelungat schimb de scrisori, am calificat orientarea lor drept „economism imperialist“, d-ta mi-ai scris că ești de acord. Asta a fost în martie 1916. Prin aceasta a fost din nou confirmată scrisoarea foarte detaliată, din iarnă, a redacției O.C.

Situația din partid și pe plan internațional este acum de așa natură că C.C. trebuie să-și continue drumul în mod de sine stătător, *fără a-și lega* mâinile nici în problemele ruse, nici în cele internaționale. „Editorii“, care nu sînt buni de nimic nici ca publiciști, nici ca oameni politici (lucru pe care redacția O.C. a fost nevoită să-l constate în scrisoarea din iarnă), vor *să ne lege* printr-un acord de *egalitate în drepturi*, adică trebuie să consimțim a acorda egalitate în drepturi unei cucoane care n-a scris nici un rînd și care nu înțelege absolut nimic, precum și unui „tînăr“ care se află întru totul sub influența ei. Iar ei să profite de această egalitate în drepturi pentru *a specula* divergențele dintre noi și Radek, dintre noi și Buharin etc.!

Ar fi pur și simplu o nebunie ca în asemenea condiții să consimțim la egalitate în drepturi, ar însemna să compromitem toată munca.

Nu-i adevărat că ei vor „numai o discuție“. Ei au toate posibilitățile s-o poarte. Au bani. A trecut aproape un an. De ce nu scriu și nu publică broșuri cu titlu de material de discuție? Pentru că nu vor să-și asume *ei înșiși* răspunderea! E clar. Și tocmai în această constă batjocorirea partinității, căci cine declară că are divergențe trebuie să mediteze asupra problemei, să ia atitudine fățișă, să-și asume răspunderea, și nu „să speculeze“ și să pretindă „egalitate în drepturi“ atunci când partidul nici nu le cunoaște poziția (și când *ei* nici nu au o poziție).

Este un fapt incontestabil că, în concepțiile pe care le-a expus în scris în martie 1915 (la conferință) și pe care le-ai respins și d-ta, Buharin se poticnește la fiecare pas. D-ta ai recunoscut acest fapt, declarîndu-te de acord în mar-

tie 1916 (după un an) cu aprecierea de „economism imperialist“, pe care am făcut-o eu.

Acordînd „egalitate în drepturi“, d-ta acorzi în fața partidului egalitate în drepturi oscilărilor lui Buharin ! Ne legi mîinile și încurajezi aceste oscilări. E o politică nesăbuită.

Într-adevăr, d-ta știi că Radek „s-a supărat“ atît de tare (pentru că noi am insistat ca tezele noastre să fie publicate în revista lui Panneckoek ³⁰¹), încît, așa cum ai scris chiar d-ta în martie 1916, refuză „orice muncă colectivă“ cu d-ta. Pe de altă parte, divergențele dintre noi și el n-au dispărut : dimpotrivă, d-ta însuși ai fost de acord cu mine că aprecierea sa asupra răscoalei din Irlanda este o platitudine. Și acum propui să acordăm „egalitate în drepturi“ unor editori care se ascund în spatele lui Radek, speculînd (pentru 2 000 frs. !) divergențele dintre noi și el !! E o politică nesăbuită.

În al doilea rînd, una e Radek și alta e redacția ziarului său („Gazeta Robotnicza“). Că acest ziar a dus și el o politică de cochetare (cu fracțiunea Ciheidze, cu Troțki etc.), asta ai recunoscut-o și d-ta. Amintește-ți că el a apărut în februarie 1916 și că cu participarea d-tale a fost elaborată scrisoarea Comitetului organizațiilor din străinătate îndreptată *împotriva* lui. Ar fi oare o politică serioasă să acordăm acum „egalitate în drepturi“, în redacția noastră de îndrumare, unor oameni care vor să facă carieră din „exploatarea“ luptei noastre *împotriva* polonezilor, care la 3/16. VII. 1914 ne-au trădat lui Vandervelde și lui Kautsky ? ?

În al treilea rînd, d-ta știi că la Kiental, la consfătuirea celor de stînga, Radek a vrut să ne pună în minoritate, folosindu-se în acest scop de Fröhlich, de Agnès Robmann etc., și că a fost nevoie de un *ultimatum* pentru a-l determina să recunoască caracterul *de sine stătător* al Comitetului nostru Central. Cum *va mai fi* „speculat“ acest fapt de către oamenii aceștia atunci cînd se va pune problema atitudinii față de Junius (ea s-a și pus) sau aceea a „separării mecanice“ de kautskiști etc. ! D-ta *garantezi* că în nici un fel ? ? Dacă da, ar însemna că te lepezi de întreaga noastră politică. Dacă nu, ar fi o nebunie că

după toate acestea, să ne legăm mâinile în redacția revistei noastre de îndrumare.

În nici un caz nu voi accepta o politică atât de nesăbuită. Aceasta este hotărârea mea definitivă. Rămân la părerea că numai editarea culegerii „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ ne-ar putea ajuta să descurcăm lucrurile (pe care d-ta vrei să le încurci definitiv). „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ ar grupa în jurul nostru o seamă de militanți extrem de folositori (Varin, Safarov, Ietoni etc.), l-ar determina pe Buharin să se despartă de editori și să treacă de partea noastră, ne-ar da posibilitatea să *pășim în fruntea* partidului (și a stîngii internaționale), și nu să mergem în coada... doamnei editoare.

Scrie-mi precis ce hotărîre ai luat d-ta. Formal, lucrurile se prezintă acum astfel: redacția O.C. a rupt cu revista „Kommunist“, iar ultima ei încercare (chiar și în condițiile d-tale, *mai puțin stricte*) a fost respinsă. Înseamnă deci că trebuie să anunțăm încetarea apariției revistei „Kommunist“ și apariția publicației „Sbornik «Soțial-Demokrata»“.

Cu o caldă strîngere de mînă și multe salutări,

V. U.

Expediată din Zürich la Berna

Publicată pentru prima oară în 1934,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 4

Se tipărește după manuscris

229

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Pentru Aleksandr

23. V. 1916

Scumpe prieten,

Chiar acum am primit de la Grigori scrisoarea pe care i-ai trimis-o la 19. V.

D-ta scrii că „te-ai săturat de corespondența și de tratativele cu «Kommunist»“. Te înțeleg foarte bine, dar tre-

buie totuşi să ai răbdare ! Din moment ce ți-ai asumat sarcina să tratezi cu ei, nu-ți mai este îngăduit să te enervezi și să te lași cuprins de descurajare. Asta nu e atitudine proletară, zău așa !

D-ta faci două propuneri : 1) să cooptăm în redacție încă două persoane (partizani ai O.C.) ; 2) să înființăm în cadrul revistei „Kommunist“ o rubrică intitulată „Discuții“.

În legătură cu punctul 1, îmi scrii : „Din convorbirile avute cu ei am conchis că ei nu au nimic împotriva, desigur însă cu oarecare durere în suflet“.

Am început să mă gândesc la planul d-tale. Consider (în special după toate experiențele triste pe care le-am făcut) că a lua în redacție oameni care nu au nici o contingentă cu publicistica ar fi pur și simplu o bătaie de joc și un lucru care nu poate fi justificat în fața partidului. Un publicist s-ar mai putea găsi, cred (am în vedere pe cineva, dar trebuie să mă mai informez și să mă gândesc temeinic înainte de a mă pronunța într-un sens afirmativ sau negativ). Cît privește găsierea unui al doilea publicist, asta e o chestiune mai grea.

Pentru ca planul d-tale să poată fi pus în practică, ar trebui, poate, să-l modifici în felul următor : ori redacția O.C. să coopteze doi publiciști *membri de partid* dacă va găsi (atunci vor fi 7) ; ori, dacă va găsi numai unul, editorii (soții Kievski) să delege în redacție pe unul dintr-ai lor ? (și atunci vor fi 5 : Buharin + editorul + 3 aici).

(Mie personal mi-ar plăcea deosebit de mult ultima soluție, deoarece (a) ar pune capăt *inventării* de redactori ; (b) nu ar știrbi câtuși de puțin „drepturile“ editorilor, căci e tot una dacă sînt unul contra unu sau doi contra doi ; (c) s-ar crea o redacție formată din publiciști, ceea ce este extrem de important pentru partid sub aspectul combaterii goanei după posturi de redactor ce se observă acum printre tovarășii din străinătate.)

Gîndește-te la toate acestea și răspunde-mi (dacă e posibil, sondează terenul la editori).

În ceea ce privește rubrica „Discuții“, planul d-tale poate fi luat în considerare, dacă îl vei formula în spirit practic și vei înlătura un mic neajuns pe care d-ta nu l-ai putut avea în vedere.

În spirit practic, înseamnă a stabili cu precizie cine are *dreptul* să publice articole la rubrica „Discuții“? Toți membrii colegiului de redacție. Acest lucru e incontestabil. Dar e și suficient? Socot că da. În redacție vor fi 5—7 oameni.

Cît despre „micul neajuns“, iată despre ce este vorba. O discuție în cadrul partidului. Asta e incontestabil. Dar ațîțarea divergențelor sau deschiderea porților în fața unor *grupuri din străinătate* care nu fac parte din partid?? Iată întrebarea. Editorii au făcut imposibilă apariția în continuare a revistei „Kommunist“, căci ceea ce au urmărit ei n-a fost discuția — ei n-au scris și n-au pregătit absolut nimic în vederea unei discuții —, ci specularea tendinței lui Radek de a se infiltra din afară în fisurile partidului nostru. Atît Radek, cît și cei de la „Nașe Slovo“ și mulți alții din rîndurile grupurilor din străinătate se străduiesc din răspuțeri ca, *sub pretextul* discuției, să creeze în rîndurile noastre tot felul de grupări, să alimenteze nemulțumirile, să frîneze munca (vechiul joc al celor din străinătate!).

D-ta, probabil, nu știi că Radek a reușit să ne scoată din redacția revistei „Vorbote“? La început s-a stabilit că va fi o redacție comună, formată din două grupuri: (1) olandezii (poate + Troțki) și (2) noi (adică Radek, Grigori și cu mine). Această condiție ne asigura egalitatea în cadrul redacției.

Luni de-a rîndul a țesut Radek tot felul de intrigi și a obținut de la „patroană“ (Roland-Holst) *abandonarea* acestui plan. Acum nu mai sîntem decît colaboratori. Asta-i realitatea!

Ar fi oare în interesul cauzei ca, drept recompensă pentru această ispravă, să-i acordăm lui Radek *dreptul* la „discuție“, iar editorilor *dreptul* de a se ascunde în spatele lui? Aceasta n-ar mai fi discuție, ci ciorovăială și intrigărie.

(1) „Gazeta Robotnicza“ (II. 1916), la care colaborează Radek, a publicat atacuri pur calomnioase la adresa noastră şi o rezoluţie de tipul celor de la „Naşe Slovo“³⁰². (2) Iar acum, în problema aprecierii răscoalei irlandeze (problemă deosebit de importantă, nu-i așa ? în care nu mai e vorba de „teorie“ pură), *atît Radek, cît şi Kulişer* (cadetul de la „Reci“) ³⁰³ *s-au întîlnit pe aceeaşi poziţie*, calificînd-o în chip mărginit drept simplu „puci“.

E de necrezut, dar așa e !

Dacă, sub pretextul unor „discuţii“, editorii vor să ofere o tribună tuturor grupurilor din străinătate care doresc să lupte împotriva partidului nostru fără a face parte din el, aceasta *nu* mai e discuţie, ci diplomaţie.

X Dacă nu vor acest lucru, de ce să nu stabilim precis, bunăoară, că *dreptul* la discuţie îl au exclusiv (1) membrii redacţiei ; (2) organizaţiile din Rusia şi (3) C.O.S., ca organizaţie din străinătate a partidului ?

X „Kommunist“ a fost o *alianţă* cu olandezii şi cu Radek. Această alianţă a fost *încălcată* prin aceea că am fost scoşi din redacţia revistei olandezo-radekiste şi transformaţi în colaboratori. Să nu-ţi faci deci iluzii primejdioase că alianţa a rămas neschimbată !! Iluzii primejdioase !! Noi trebuie să mergem înainte singuri, *fără să ne lăsăm* legaţi de mîini. *În nici un caz.*

Concluzia practică : reflectează (voi reflecta şi eu şi îi voi scrie lui Grigori) asupra următoarelor §§ :

1) schimbarea componenţei redacţiei : 5 sau 7 (vezi mai sus) ;

2) schimbarea firmei („Sbornik“ etc.) ;

3) reguli precise privind discuţia (de pildă în spiritul

celor de la $\left. \begin{array}{c} X \\ | \\ X \end{array} \right\}$);

4) locul de apariţie : Elveţia. (Nu înţeleg de ce nu ne scrii nimic în privinţa acestui punct.)

5) Împărţirea veniturilor se face în *cutare mod*. Vor fi oare editorii de acord să dea $\frac{1}{2}$ pentru transport şi pentru

Întreținerea persoanei însărcinate cu organizarea legăturilor etc., adică pentru întreținerea d-tale ?

Aștept răspuns.

Al d-tale, V. Ulianov

Multe urări de bine și *nu fi nervos*. Conducerea nu are dreptul să fie nervoasă !!

*Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară
în 1929, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 7*

Se tipărește după manuscris

230

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Scrisoarea lui Iuri mi-a dat o stare de spirit foarte pesimistă... E scrisoarea unui șarlatan³⁰⁴.

Nu sînt de acord cu modificările d-tale și de aceea am decis ca deocamdată să-i expediez scrisoarea lui Aleksandr * fără ele (căci, dacă este vorba să ne tocmim, nu trebuie să începem de la prețul cel mai mic, de vreme ce negustorii aștia tratează totul negustorește).

Sînt gata să fac concesii numai în problema discuției și a veniturilor.

Schimbarea de firmă este obligatorie, căci este vorba de o publicație *principlial* diferită (de ceea ce voia să fie „Kommunist”); în plus, există o serie de importante considerente de ordin practic care pledează în acest sens.

Pe Aleksandr nu-l putem lua în redacție: ar însemna să punem *totul* sub semnul întrebării și să riscăm să *ne stricăm* relațiile cu A., ceea ce ar fi cît se poate de dăunător.

Treaba va merge *numai* dacă vom avea *aici* majoritatea. Altfel totu-i fără rost.

(N-ar fi rău dacă s'il vous plait l-ar îndepărta pe Iuri, dar e prea puțin probabil s-o facă.)

* Vezi volumul de față, p. 252—256. — *Nota red.*

Trimite-mi „Naş Golos“ cu declarația lui Martov & Co.³⁰⁵

Salutări. *Lenin*

Mă grăbesc ; deocamdată îți scriu numai atât.

Nu mai am timp s-o expediez la poștă.

Nadia propune două redacții : una lărgită și una restrînsă (eu, d-ta + Buharin). Dar nu cred să meargă.

*Scrișă la 24 mai 1916
Expediată din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

231

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

Scumpă A. M.,

Știrile și comunicările dv. m-au bucurat foarte mult³⁰⁶. În ceea ce privește 'America, trebuie să avem răbdare : *numai* acolo merită să publicăm în limba engleză materialele stîngii zimmerwaldiene.

În ceea ce-i privește pe suedezii și norvegienii de stînga, sper că veți face totul pentru a consolida lucrurile. Deocamdată încă nu e nimic consolidat. Nimic ! Numai vorbe. Nu există nici adeziune formală la stînga zimmerwaldiană, nici relații regulate cu noi, nimic. Și aceasta după cele întîmplute cu Höglund !! Ce oameni !

În ceea ce privește conferința neutrilor, convocată pentru ziua de 26. VI la Haga, am următorul plan : este cert că taciturnii, somnolenții și apaticii de norvegieni *nu vor putea* face nimic. De ce n-ați pleca și dv. ?³⁰⁷

De ce nu s-ar putea ca C.C. al partidului norvegian să desemneze pe X *plus* dv. ? X e necesar, e de acolo, iar dv. veți fi *în plus*. Fie și în calitate de traducătoare. Prezența dv. acolo ar fi extrem de folositoare, căci veți avea posibilitatea să aflați *totul*. Altfel sînt sigur că *nu* vom căpăta nici noi (și *nici* muncitorii din lumea întreagă) nici măcar o *dare*

de seamă completă, precisă, clară și fidelă asupra celor discutate. Gîndiți-vă la aceasta. Și faceți tot posibilul să fiți trimisă acolo.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al dv., *Lenin*

P. S. N-am citit broșura lui Rîbalka ³⁰⁸; nu am avut cînd. Spuneți-mi, vă rog: au reușit vreodată broșurile stupide ale eserilor să slăbească rolul luptei revoluționare a țaranilor aflați sub influența lor?? A reușit vreodată provocatorul Gapon să slăbească rolul luptei revoluționare a muncitorilor aflați sub influența lui?? Răscoala irlandeză e calificată drept „puci” (ați citit articolul lui K. Radek în „Bernar Tagwacht”?) și dv. *vă împăcați* cu așa ceva!!! Nu înțeleg și pace! Tocmai aici, în articolul publicat în „Bernar Tagwacht”, se vede pedanteria respingătoare și doctrinarismul prea puțin inteligent al lui K. Radek și al „celor de teapa lui”.

Dacă plecarea dv. e *imposibilă*, nu s-ar putea ca C.C. al partidului norvegian să adopte cel puțin o hotărîre prin care delegatul să fie obligat să consemneze *pe loc și cu multă grijă tot ce se întîmplă* la conferință?

*Scrisă după 28 mai 1916
Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)*

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II

Se tipărește după manuscris

CĂTRE S. N. RAVICI

Scumpă tovarășă,

Vă mulțumesc pentru scrisoare. *Nu pot ține referatul sîmbătă seara, fiindcă trebuie să plec. Despre Kiental, dacă*

trebuie neapărat (e prea puțin interesant), aranjați pentru vineri, cu o oră înainte de referat ³⁰⁹.

Au revoir.

Al dv., Lenin

Scrisă la 31 mai 1916
Expedită din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI

Se tipărește după manuscris

233

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Pentru tovarășul Aleksandr

Dragă A.,

Firește că-i dăm lui Belenin 300 de coroane dacă e atât de ferm hotărât să plece. E regretabil că pleacă. În orice caz însă trebuie să faci *totul* ca să asiguri înapoierea lui peste câteva luni.

În ceea ce-i privește pe „japonezi”, greșești când îți închipui că au făcut „mari concesii” în proiectul pe care ni l-ai trimis. Nici gând de așa ceva! Dimpotrivă, pretenția lor de a se acorda la *doi* oameni dreptul de a introduce colaboratori cu alte opinii reprezintă *ceva nou*, un supliment de preț, *une surenchère* *, care constituie o vădită demascare a „politicii” lor în sensul cel mai rău al acestui cuvânt. Dacă fondatorii, editorii și tinerii colaboratori vor pentru *ei* libertatea de opinie, de discuție, aceasta este o dorință legitimă. Dar dacă *sub paravanul* acestei dorințe legitime unii vor să impună o „discuție” care *nu este a lor*, ci a unor „colaboratori”, nu e oare clar că avem de-a face cu un joc ? ?

Niciodată și nicăieri în lume nu s-a pomenit așa ceva. Dacă *cei doi* vor să dea publicității tot felul de intrigi din străinătate, n-au decît s-o facă și să-și asume *totodată răspunderea pentru aceasta*. Eu nu pot participa nici direct, nici indirect la asemenea acțiuni.

* Textual „supralicitare”; aici „un spor de pretenții”. — Nota trad.

Mă vei întreba, poate, ce dovezi am că este vorba de intrigi din străinătate? Eu *de mult* ți-am scris despre toate acestea, dar d-ta nu mi-ai răspuns nimic. Dovada o constituie respectivul număr (din februarie 1916) al ziarului „Gazeta Robotnică”, ai cărui redactori Radek și Bronski sînt „colaboratorii” noștri.

Faptul este incontestabil.

Acești domni sînt primii din rîndurile stîngii zimmerwaldiene care au pornit pe calea *intrigării* — — — și asta cînd?! Ei vor „să cocheteze” cu Ciheidze și cu Troțki.

Și într-un moment ca acesta *ambii* editori au neobrăzarea să ne propună *nouă* să acordăm și „să garantăm libertatea” de discuție pentru astfel de colaboratori!! Asta-i sau nebunie curată sau culmea nerușinării.

Dar egalitatea în drepturi cu ei ($6 = 3 + 3$)? Ar fi același lucru. La un moment dat au lăsat parcă să se înțeleagă (*chiar* d-ta mi-ai scris asta) că vor accepta cooptarea *a doi aderenți* ai O.C. Dar cînd am vrut să punem totul pe hîrtie, au început să bată în retragere. Ce altceva este asta dacă nu un joc nedemn?

Dacă oamenii sînt sincer și principial de acord ca revista sau culegerea să *promoveze* programul partidului, majoritatea trebuie să fie pentru acest program. Altfel nu există sinceritate, nu există principialitate, ci doar „interese de buzunar”.

Păreră mea e să le explici asta cît mai clar, pe înțeles, dacă e nevoie în scris, și să le pui următorul ultimatum: ori așa ($7 = 4 + 3$), ori vei înainta biroului concluziile d-tale cu privire la „jocul” lor³¹⁰. Va fi un răspuns just și partinic.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la sfîrșitul lunii mai 1916
Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară
în 1929, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 7

Se tipărește după manuscris

234

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Restituie-mi-l *i m e d i a t*. (Mai ai un exemplar ?) ³¹¹ Nu accept pasajele șterse, nici denumirea de „*Kommunist*“ (este *altă* publicație; legătura cu „colaboratorii“ și celelalte argumente).

Sînt de acord să cedăm : să fie 7 (nu 6) ; 15%.

N-ar trebui să adăugăm ceva despre transport etc. ?

Răspunde-mi urgent ca să pot scrie imediat.

În privința O.C. sînt de acord.

Lenin

P. S. Trimite alăturata scrisoare Comitetului organizațiilor din străinătate sau transmite-i conținutul ei.

P. P. S. N-ar trebui oare să tipărim cîteva foi volante pentru a-i asigura lui A. *literatură*??

*Scrisă între 2 și 6 iunie 1916
Expedită din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

235

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Dragă A.,

Îți trimit proiectul japonezilor. Se pare că orice înțelegere cu ei este exclusă.

Îți răspund pe scurt :

Sînt categoric împotriva acceptării pasajelor șterse.

Sînt gata să fac concesiuni în ce privește

(1) clauza ca redacția să fie formată din 7 membri,

(2) cota de 15% pentru C.C.,

(3) locul de apariție.

Dacă cădem de acord asupra restului, adică :

(1) pe cel de-al 6-lea și al 7-lea îi cooptează redacția O.C.

(2) culegerea apare sub o denumire nouă,

(3) acordul se încheie pentru o *singură* culegere.

Cît privește transportul etc., sper că vei întocmi un supliment de acord și vei insera clauzele necesare (ei trebuie să dea neapărat pentru transport și trebuie să inserezi neapărat o clauză în acest sens; fără asta *d-ta* nu vei putea lucra și ar fi culmea ticăloșiei dacă acești capitaliști, dînd din banii „lor“, nu ar asigura și mijloacele de trai pentru organizatorul principal. Asta-i culmea ticăloșiei și n-o să accept așa ceva!).

Nadia ți-a răspuns la întrebări (eu am fost plecat să țin un referat). Sper că ți-a răspuns la toate? Dacă nu, scrie-ne!

Fii mai răbdător în tratativele cu chiaburii; nu te enerva de pomană, nu face!

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

N. B. Te rog să-mi restitui acest exemplar al textului acordului.

Scrisă între 3 și 6 iunie 1916
Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)

Se tipărește pentru prima dată,
după manuscris

236

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă Olga,

Îți sînt dator pentru bibliotecă — verifică, te rog, după registru — taxa pe un an, plus prînzul (1,50 sau cam așa ceva). Bani am, căci referatul de la Lausanne mi-a acoperit cheltuielile de drum și mi-a mai rămas și ceva în plus.

Multe salutări lui V. K. și d-tale.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă după 3 iunie 1916
Expediată din Zürich la Genova

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Cutegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI

Dragi prieteni,

Degeaba faceți atîta „tapaj“. Olga a vrut chiar să-mi vîre *cu de-a sila* banii în buzunar (eu îi lăsasem pe masă înainte de scularea ei). De ce să nu spunem adevărul, tov. Olga ?? Nu-i frumos.

Dv. sînteți aceia care ați recurs la mijloace de constrîngere, și orice arbitraj — dacă v-ați decide să-i supuneți litigiul dintre noi — mi-ar da dreptate mie și nu vouă, zău așa !

Referatul precedent mi-a adus mulți bani, cel de acum mai puțini, însă *tot mai mult* decît îmi trebuie pentru cheltuielile de trai obișnuite. Înseamnă că am de unde plăti și, din moment ce am început, sînt dator să continuu. Orice arbitraj v-ar spune că nu aveți dreptate ; de aceea vă rog stăruitor să nu începeți nici un fel de ciorovăieli și judecăți, să nu vă încăpățînați din moment ce dreptatea e vădit de partea mea. Expediez, așadar, banii ; pentru prînzul *la restaurant* și taxa la bibliotecă (cu excepția unei *singure luni*, pentru toate celelalte) încă nu s-a plătit.

Anexez 16 franci și sper că nu veți insista asupra dorinței dv. vădit nedrepte.

Salutări cordiale.

Al dv., V. Ulianov

Scrisă după 4 iunie 1916
Expediată din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI

Se tipărește după manuscris

CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV

Dragă Aleksandr,

Ieri ți-am scris pe scurt * ; azi aş vrea să continuu pe aceeași temă.

„Condițiile“ japonezilor ³¹² m-au revoltat la culme. Doi redactori să aibă dreptul de a publica la rubrica „Discuții“ orice articol al unui colaborator !! Nici măcar trei, ci doi ; asta înseamnă că editorii nu „se bizuie“ pe nimeni, ci numai pe ei.

Sensul acestui punct e clar : ei vor să se ascundă în spatele lui Radek și să ațîțe divergențele pe care le avem cu el și cu P.S.D. ³¹³. Asta nu-i discuție, ci culmea intrigăriei, culmea josniciei. E ca și cum în 1911 am fi admis „să ni se strecoare“ la Paris o discuție cu Rappoport, cu Leova, cu Viktorenko sau cu Bogdanov !!! Ți-am mai scris că „Gazeta Robotnicza“ (din *februarie 1916*) ne atacă de pe aceleași poziții ca și acești parizieni de atunci.

În nici un caz nu voi accepta să intru într-o redacție în care în spatele discuției se ascunde intrigăria. Dacă vreți să dați o mână de ajutor la destrămarea partidului nostru, domnilor japonezi, faceți-o pe răspunderea *voastră*. Bani aveți berechet. Publicați singuri „materialul de discuție“ al lui Radek sau cel apărut în „Gazeta Robotnicza“ : muncitorii *ruși* vor vedea îndată că sînteți niște intriganți și vă vor alunga. Voi însă vreți să *strecurați* această ticăloșie *sub paravanul* unei „redacții colective“. Să ne fie cu iertare, dar eu nu voi accepta una ca asta și am să vă dau în vileag. Iată ce le răspund eu japonezilor în această privință.

Același lucru și în ceea ce privește „egalitatea în drepturi“ (înlăturarea celui de-al șaptelea sau acceptarea lui prin vot) ³¹⁴. Asta e o continuare a vechiului „joc“. Ce legătură are asta cu partinitatea ? Să acordăm „egalitate în drepturi“ unor oameni care s-au manifestat *negativ* !! Cu ce drept ? Egalitatea în drepturi = dreptul de a frîna munca ! De ce ? Pentru ce ? Pentru *eternizarea* ciorovăielilor ?

* Vezi volumul de față, p. 261—262. — *Nota red.*

Dacă vor să facă o *nouă* încercare, să scoatem o revistă — mai bine zis o *culegere* — *nouă* și să încercăm (încercarea de altădată s-a dus) să scoatem o culegere cu o redacție formată din 7 oameni. Să facem o *încercare*: asta-i concesiia maximă pe care o pot face cu conștiința împăcată. Dacă încercarea va eșua, domnii intriganți și capitaliști nu vor avea nimic de pierdut, căci au oricând posibilitatea să-și ia înapoi „punga”. Iar noi vom scoate atunci o culegere proprie. Clar, simplu și fără ciorovăieli.

Cu o caldă strângere de mână și cu rugămintea de a fi răbdător,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă după 4 iunie 1916
Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 7

Se tipărește după manuscris

239

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

E clar că japonezii n-au făcut *nici o concesiie*. I-am scris lui A—ndr * că sînt gata să cedez în ceea ce privește (1) 7 (să fie 7 redactori, nu 6); (2) cele 150/0; (3) locul de apariție, *dacă* vom cădea de acord asupra celorlalte puncte, adică (1) redacția O.C. cooptează și pe cel de-al 6-lea și pe cel de-al 7-lea redactor (altfel va fi curată șarlatanie; și, fără a avea aici majoritatea redacției, n-are nici un rost să ne încercăm cu ei); (2) denumirea *culegerii* să fie nouă; (3) acordul se încheie pentru o culegere.

Pasajele șterse nu se acceptă: *nu putem* admite ca 2 sau 3 redactori să aibă dreptul de „a introduce” în rubrica „Discuții” articole ale unor colaboratori. Asupra acestei condiții insist în mod ultimativ.

* Vezi volumul de față, p. 261—262. — *Nota red.*

Rog pe A. să adauge un paragraf cu privire la transport și la celelalte.

Se pare însă că n-o să ne putem înțelege cu aceste canale de chiaburi.

Salutări. *Lenin*

*Scrisă la 6 iunie 1916
Expedită din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

240

CĂTRE M. N. POKROVSKI

8. VI. 1916

Mult stimat M. N.,

G. Z. mi-a transmis cartea dv. poștală prin care mă înștiințați că manuscrisul trebuie predat cel mai târziu la jumătatea lunii iulie st. n. Eu lucrez asiduu, dar sînt în întârziere din cauza complexității materialului, precum și din cauză de boală. Mă tem că nu voi reuși să fiu gata la acest ultim termen. Sper că redacția și editorul * îmi vor acorda atunci o cît de mică păsuire. Voi căuta să accelerez ritmul de lucru ³¹⁵.

Multe salutări și sincere urări de bine.

V. Ulianov

*Expedită din Zürich
la Sceaux (Seine)*

*Publicată pentru prima oară
în întregime în 1958, în revista
„In ajutorul celor ce studiază
în învățămîntul politic” nr. 8*

Se tipărește după manuscris

241

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Nadia îmi spune că te cheamă copiii în Suedia, dar că nu ești dispusă să pleci acolo. În legătură cu aceasta m-am gîndit să-ți fac următoarea propunere. În momentul de față,

* Proprietarul oficial al editurii „Parus” era A. N. Tihonov. — *Nota red.*

dată fiind plecarea prietenului nostru * de pe acele meleaguri și ruptura (indiferent dacă e totală sau *nu*) cu japonezii, ar fi în interesul muncii să stai câteva luni în Suedia sau în Norvegia. Poate chiar că între timp ar reuși să vină acolo din Rusia un membru al Biroului. Dacă respingi *categoric* acest plan, scrie-mi câteva rînduri (sau voi interpreta chiar și tăcerea d-tale drept un refuz). În acest caz, nu mă voi mai gândi la asta și nici nu voi vorbi cu nimeni despre așa ceva.

Dacă în principiu însă ești de acord, vorbește cu Grig. și scrie-mi ; cred că dificultățile tehnice ar putea fi înlăturate. Cu o caldă strîngere de mînă și cu multe urări de voie bună,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Deoarece prietenul nostru se grăbește să plece, dacă accepți să te duci, trebuie să pornești imediat.

Scrisă la jumătatea lunii iunie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

242

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Dragă A.,

Se vede că în schimbul nostru de scrisori s-a produs o perturbare și neprimirea celei de-a doua scrisori pe care ți-am trimis-o la Stockholm a generat o *serie întreagă* de încurcături. Altfel nu-mi explic *cum* poți să susții că noi nu răspundem la întrebări. Noi am răspuns cît se poate de amănunțit la *toate* întrebările ; *d-ta nu* ne-ai răspuns. Nadejda Konstantinovna îți scrie foarte des ; ca să obținem rezultate concrete, va trebui să ne înarmăm cu răbdare și să repetăm unele lucruri. Trebuie să ne explicăm prin corespondență.

În privința revistei „Kommunist“ îmi scrii că ruptura cu Ciheidze este în afară de orice îndoială. Pentru cine ? Pentru Buharin & Co. !

* A. G. Șleapnikov. — *Nota red.*

Dar eu ți-am scris că asta *nu* se referă la Buharin & Co., ci la *Radek & Co.*

„Kommunist“ a fost un bloc temporar încheiat de noi cu două grupuri sau elemente : 1) cu Buharin & Co. ; 2) cu Radek & Co. Atîta timp cît se putea merge împreună cu ei, *trebuia să mergem*. Acum *nu se mai poate* ; și trebuie să ne despărțim *vremelnic* sau, mai bine zis, să ne dăm mai la o parte.

Polonezii au adoptat *în vara* anului 1915 (după apariția nr. 1—2 al revistei „Kommunist“) și au publicat *abia în 1916* o rezoluție din care se vede că ei oscilează din nou în problema atitudinii față de fracțiunea Ciheidze. Ne convine nouă *acum* să le dăm *posibilitatea și dreptul* (doar sînt colaboratori ai revistei „Kommunist“ !!) să pătrundă în coloanele revistei și s-o strice cu ciorovăile lor ? ?

Eu socot că nu. Mult mai util pentru cauză este să adoptăm o altă firmă („Sbornik «Soțial-Demokrata»“) și să *mai așteptăm* un timp, pînă cînd polonezii vor deveni mai înțelepți (sau pînă cînd vor trece la Germania) sau pînă cînd se va schimba situația.

Apoi, în privința lui Buharin & Co. Îți voi trimite neapărat (deși nu prea curînd, deoarece asta e în funcție de plecarea mea la Berna) „tezele“ lui Buharin *din primăvara* anului 1915. Atunci vei vedea cum stau lucrurile în realitate :

1) În primăvara anului 1915 Buharin scrie (la conferință !) niște teze care arată în chip vădit că el alunecă într-o *m la ș t i n ă*. Japonezii iau atitudine *împotriva* lui. (De aceea adoptăm *vremelnic* o atitudine cît se poate de indulgentă în cadrul redacției revistei „Kommunist“, spre a crea o formă potrivită pentru *clarificarea* lucrurilor : să vedem dacă cu metode „tovărășești“ vor putea fi lichidate oscilările lui Buharin ? Să vedem dacă E. B., care își zice bolșevică, va ajuta sau nu la această lichidare.)

2) În vara (sau la începutul toamnei) anului 1915, Buharin + *japonezii* subscriu — de data asta toți trei — tezele cu privire la autodeterminare, care, după părerea noastră, sînt *absolut greșite* și *reeditează* greșelile lui Buharin.

3) La începutul anului 1916, în problema „programului olandez“ (publicat în nr. 3 al Buletinului I.S.K.), Buharin revine *iarăşi* la ideile cuprinse în tezele din primăvara anului 1915 !!!

Concluzia ? Nici *aici* nu e posibil un bloc : trebuie să aşteptăm pînă ce oscilările lui Buharin vor lua sfîrşit. Ca organ de presă al oscilărilor polono-buhariniste, revista nu poate fi decît *dăunătoare*. În această situaţie ar fi dăunător să păstrăm vechea firmă şi să nu fim în stare să alegem altă firmă („Sbornik «Soţial-Demokrata»“).

Lipsa de partinitate şi reaua-credinţă de care dau dovadă japonezii în comportarea lor constă în faptul că ei vor să arunce *asupra noastră* răspunderea oscilărilor lor. Să ne fie cu iertare, domnii mei, dar nu vă vom permite aşa ceva ! Dacă vrei să fiţi partinici, veţi contribui, în parte, cu bani la editarea culegerii „Sbornik «Soţial-Demokrata»“, în care noi (care nu oscilăm) vom analiza tovarăşeşte greşelile voastre, *fără* a pomeni nume, ca să nu dăm duşmanilor posibilitatea de a triumfa şi jubila.

În afară de aceasta însă, dacă japonezii ar avea o atitudine serioasă în problema extrem de serioasă a divergenţelor (în străinătate il n'y a qu'un pas * pînă la constituirea unei fracţiuni separate !! Aşa e, crede-mă, o spun în baza unei experienţe de aproape 20 de ani !!), ei şi-ar impune să se ocupe de aceste divergenţe, să reflecteze asupra lor, să le analizeze temeinic (ei *nu* au reflectat şi *nu* au studiat temeinic, ci *au trîntit* pur şi simplu o prostie fără a se gîndi). Pentru a-şi formula în mod sistematic divergenţele, ei ar trebui să le expună fie într-un manuscris destinat unui cerc restrîns de tovarăşi cu munci de conducere (care tovarăşi ar putea ajuta ca această chestiune să *nu* fie adusă în presă), fie într-o broşură, dacă ţin „să se vadă tipăriţi“ (bani au).

Atunci ar purta *ei înşişi* răspunderea „ideilor“ lor. Asta e necesar. Dacă vrei să le propovăduieşti muncitorilor adevăruri noi, atunci fii bun şi asumă-ţi *răspunderea acestor adevăruri*, nu o arunca asupra noastră, nu te ascunde (zicînd că tu n-ai nici o vină, să răspundă Lenin

* — nu-i decît un pas. — Nota trad.

& Co. în fața partidului pentru faptul că au îngăduit „discuția“, adică pentru faptul că au oferit dușmanilor prilejul de a jubila).

Nu, domnii mei !! Trucul ăsta n-o să vă reușească !! *Eu* n-am de gând să răspund pentru oscilările *voastre*. Vom edita „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ și fără ajutorul vostru, d-lor japonezi. Iar vouă vă acordăm *un răgaz*: mai gândiți-vă, cîntăriți bine lucrurile și *stabilizi*, în sfîrșit, dacă vreți sau nu să vă asumați răspunderea pentru această nouă confuzie? Dar, dacă nu vreți altceva decît „*să ne tîrîți*“ pe noi într-o dispută cu polonezii și cu olandezii în presa rusă, să știți că *nu* vă vom îngădui așa ceva.

Așa stau lucrurile și acestea sînt considerentele mele; repet, îți voi trimite neapărat tezele din primăvară ale lui Buharin, ca să-ți poți face o idee despre întreaga situație *pe bază de documente*.

Despre autodeterminare îți va scrie astăzi Nadejda Konstantinovna. Noi *nu* sîntem pentru fărîmițare. Dar problema *anexiunilor*? Buharin & Co. (ca și Radek împreună cu Rosa Luxemburg și cu Panneckoek) nu s-au gândit ce înseamnă a fi „împotriva anexiunilor vechi și noi“ (formulă lansată de Radek *în presă*)? Căci asta *nu înseamnă altceva* decît „autodeterminarea națiunilor“, exprimată doar prin *alte* cuvinte!

Închei, deocamdată, pînă la scrisoarea următoare.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă înainte de 17 iunie 1916
Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 7

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit o scrisoare primită de la A. Te rog să mi-o restitui ³¹⁶.

Expediază, te rog, *imediat*, direct lui Aleksandr, pe adresa lui Vidnes ³¹⁷, răspunsul meu la această scrisoare.

Te rog să-mi scrii dacă îmi vei îndeplini rugămintea (către d-ta și Zina), rugămintea despre care este vorba, printre altele, în scrisoarea mea către A. *. Îți voi trimite „Die Neue Zeit“.

Unde sînt cărțile noi pe care mi le-ai promis ?

Sînt pentru aprobarea cererii de a se acorda 500 de coroane.

Salutări. *Lenin*

Scrisă la 17 iunie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

244

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

17. VI. 1916

Scumpe prieten,

Nadejda Konstantinovna îți scrie despre celelalte chestiuni, în timp ce eu îți răspund la adaosul pe care mi l-ai adresat mie.

D-ta scrii că „acești oameni nu sînt rău intenționați“ și adaugi că pentru soții Kievski „este vorba numai de problema națională, iar articolele le scriu ei singuri“.

Dacă așa ar sta lucrurile, atunci ce rost ar mai avea paragraful din statut care prevede dreptul pentru *colaboratori* de a publica articole la rubrica „Discuții“ cu aprobarea a doi redactori (reține, te rog, nici măcar trei, ci numai doi, ceea ce înseamnă că japonezii n-au încredere în Buharin) ? Dacă ar fi așa, paragraful menționat ar fi lipsit de sens. Și este ceva nemaiauzit ca 2 redactori din 6 sau 7 să ceară „libertate“ de discuție (așa-zisă discuție) nu pentru ei, ci pentru colaboratori.

Nu. *E de neconceput* ca japoneza să vrea să introducă în statut paragrafe lipsite de sens. Paragraful cu pricina are un singur sens, și anume să *ne lege nouă* mîinile, să ne lase lip-

* Vezi volumul de față, p. 272. — *Nata red.*

șiți de apărare în fața tendinței polonezilor de a băga zîzanie.

Îmi scrii că nu ai văzut „Gazeta Robotnicza“ (*am cerut să ți se trimită atît ziarul, cît și rezoluția C. O. S., care a fost adoptată cu participarea lui Grigori ; chiar acum îi scriu lui și Zinei să ți le trimită imediat*) și menționezi pe loc că de aceea „nu știi despre ce este vorba“.

În același timp însă, nu știu cum se face că adaugi : „știu, simt că ești mai rece acum cu Radek & Co.“.

Trebuie să recunoști că asta sună cam ciudat. Știi doar foarte bine că temerile mele în ceea ce privește eventualele intrigi din partea lui Radek & Co., *certitudinea* mea în această privință se bazează tocmai pe *fapte* legate de apariția lui „Vorboțe“ (despre care ți-am scris) *. Asta în primul rînd. Iar în al doilea rînd — și aceasta este esențialul — pe fapte care au avut loc la „Gazeta Robotnicza“.

În acest ziar *și-au început* Radek & Co. intriga împotriva noastră, în timp ce noi nu scrisesem nicăieri nici un rînd împotriva lor ! ! ³¹⁸ Acestea sînt faptele. Iar faptele sînt încăpățînate. „Gazeta Robotnicza“ a reînceput vechiul „joc“ (cum se exprimă rezoluția C.O.S.), constînd în specularea sciziunii dintre noi și Ciheidze & Co., învechitul și de mult cunoscutul joc *practicat de Tyszka*.

Ce-i de făcut ? Să lăsăm ca acest joc să se desfășoare ne-stînjenit, ba chiar *să și pătrundă în coloanele revistei noastre* ? Tocmai acesta e scopul pe care-l urmărește respectivul paragraf din proiectul de statut al japonezei ! Și aceasta ar însemna un război zadarnic și definitiv împotriva lui Radek & Co.

D-ta scrii, vizîndu-mă *oarecum* pe mine, că „nu ne convine să ne certăm cu stînga zimmerwaldiană“.

La aceasta îți răspund : tocmai ca să *nu* ne certăm definitiv cu *Radek & Co.* (și prin ei, în cazul cel mai rău, și cu ceilalți), tocmai în acest scop *trebuie* făcută imposibilă pătrunderea acestui „joc“ și a acestei intrigi în revista noastră.

Iată de ce refuz să merg alături de „colaboratorii“ ama-

* Vezi volumul de față, p. 254—255. — *Nota red.*

tori de discuții, iată de ce refuz să mai fac parte din redacția revistei „Kommunist“.

Una din două : ori acceptăm continuarea editării revistei „Kommunist“, și atunci înseamnă că dăm cale liberă *extinderii* acestei intrigi, că-i deschidem chiar noi porțile. Sînt profund convins că ar fi o politică nebunească. Japoneza își dă oare bine seama de acest lucru ? Nu știu, și asta n-are de altfel nici o importanță : „mecanismul“ relațiilor din străinătate ar duce la un asemenea rezultat, indiferent dacă japoneza este rău intenționată sau e de o bunătate angelică și nutrește intențiile cele mai bune.

Cealaltă perspectivă : revista „Kommunist“ să *nu-și* continue apariția. Să scoatem o *altă* culegere. Să acordăm redactorilor dreptul de a publica materiale la rubrica „Discuții“. Să analizăm problema națională. *Să dăm o ripostă jocului și intrigilor ziarului „Gazeta Robotnicza“.*

Radek sau prietenii săi ne-au atacat în „Gazeta Robotnicza“. Noi le-am dat răspuns într-o culegere *a noastră*³¹⁹, numai a noastră, te rog să reții, *și nu într-o culegere comună cu zimmerwaldienii de stînga din alte țări.*

Și cu asta basta !

Zimmerwaldienii de stînga, cu care *Radek a încercat zadarnic* să ne învrăjbească la Kiental (el a căutat să ne priveze de egalitate față de Platten și de alții în comisia principală a stîngii : *dar ceilalți reprezentanți ai stîngii l-au împiedicat* s-o facă), acești zimmerwaldieni de stînga *nu au nici un amestec* în lupta dintre „Gazeta Robotnicza“ și „Sbornik «Soțial-Demokrata»“.

Zimmerwaldienii de stînga nu se pot amesteca în această luptă, ei nu se pot plînge sau supăra : Radek & Co. ne-au atacat *primii* în „Gazeta Robotnicza“ ; li s-a dat răspuns în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ (sau în altă culegere). *Așa stînd lucrurile*, oricît s-ar sforța Radek & Co., ei nu vor reuși în nici un caz să ne învrăjbească cu zimmerwaldienii de stînga (după cum la Kiental Radek *nu* a reușit, deși a încercat, să ne învrăjbească cu Platten sau cu germanul de stînga).

Pînă cînd Radek & Co. ne vor răspunde în numărul următor al ziarului „Gazeta Robotnicza“, iar noi, la rîndul nostru, le vom da replica într-o *altă* culegere (insist categoric asupra clauzei că înțelegerile se încheie pentru fiecare culegere în parte), va trece destul timp.

Și în tot acest timp, dacă vom proceda *astfel*, mîrșava tentativă a lui Radek & Co. din „Gazeta Robotnicza“ *nu va reuși* să ne învrăjbească cu cei de stînga.

Iată de ce am spus și repet că pentru nimic în lume nu voi accepta acum nici să colaborez la „Kommunist“, nici să acord egalitate de drepturi japonezei, nici *în genere să figurez alături* de Radek în culegerea noastră, deoarece sînt convins că *aceasta* va duce inevitabil la un conflict cu cei de stînga.

Dacă scoatem nr. 3 al revistei „Kommunist“, atunci și Radek, și Bronski, și Panneckoek (și publicul larg) se vor aștepta — și vor fi în drept să se aștepte — *la continuarea apariției ei*, se vor aștepta — și vor fi în drept să se aștepte — la acordarea unui minim de garanții colaboratorilor, în sfîrșit vor fi în drept (și aceasta este deosebit de important) să se simtă ofensați și să se amestece în caz că vom răspunde *aici* la infamiile ziarului „Gazeta Robotnicza“. Aceasta va însemna să deschidem larg porțile intrigii.

Atunci Radek & Co. vor reuși la *sigur* să ne învrăjbească cu zimmerwaldienii de stînga, căci Panneckoek, de pildă, va avea tot dreptul să spună: *nu* la un astfel de „Kommunist“ am înțeles eu să colaborez, *nu* vreau ca „Gazeta Robotnicza“ să fie „atacată“ (noi ne vom apăra, dar el va spune că atacăm: d-ta știi doar cum se fac asemenea lucruri).

Radek & Co. vor fi atunci în drept să adreseze orice scrisoare publicului, atît în limba rusă, cît și *în limba germană*; ei vor fi în drept să spună: revista „Kommunist“ a fost de fapt (și acest lucru nu poate fi tăgăduit) un organ comun al vostru + Panneckoek + Radek + Bronski, iar voi „ofensați“ *în coloanele ei* pe cei de la „Gazeta Robotnicza“, *începeți* să scindați stînga etc. etc.

(cum a *și* spus, de altfel, la Kiental ; te rog să reții că el a *și* folosit această strategie la Kiental).

Iar în fața tuturor social-democraților de stînga vina va fi a noastră !! Noi ne-am lăsat învrăbiți cu elementele de stînga, noi ne-am lăsat prinși în capcana lui Tyszka. Iată unde ar duce apariția în continuare a revistei „Kommunist“, iată de ce refuz să colaborez la ea.

Dimpotrivă, repet, dacă-i *răspundem* ziarului „Gazeta Robotnicza“, dacă îi *răspundem* lui Buharin sau altcuiva într-o altă culegere, într-o culegere *nouă*, *fără* Panneckoek, *fără* Radek și Bronski, *asta nu privește cîtuși de puțin stînga zimmerwaldiană și ea nu are dreptul* nici să intervină, nici să se simtă ofensată. Radek *nu se poate* „plînge“ nici lui Panneckoek și nici germanilor că „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ *a răspuns* ziarului „Gazeta Robotnicza“.

La aceasta se mai adaugă aici și problema defetismului, despre care se poate spune *același lucru*.

Apoi se pune și problema fracțiunii Ciheidze. *Același lucru*. Este *una dintre problemele* pe care le-a speculat „Gazeta Robotnicza“.

Dacă japoneza nu este „rău intenționată“, ea *nu poate* refuza încheierea unui acord pentru editarea unei singure culegeri (*fără* Radek și ceilalți) cu specificarea că sîntem de acord să publicăm cu titlu de material de discuție articole scrise de *japonezi și de Buharin*. Sîntem de acord și cu publicarea acestor articole într-o broșură separată (dacă așa va dori Buharin, care în acest caz îmi va putea cunoaște *dinainte* „tonul“, în privința căruia și-a exprimat unele temeri). Atunci controversesele cu Buharin vor putea fi separate de munca comună cu Buharin.

Articolele mele și ale lui Grigori despre defetism, despre autodeterminare, despre ticăloșia ziarului „Gazeta Robotnicza“, despre Ciheidze, despre „autoapărare“ etc., articolele d-tale despre „comitetele pentru industria de război“ etc., cele ale lui Varin, Safarov (la această culegere *nu vom putea* accepta colaborarea unor autori străini) etc. și *orice fel* de materiale semnate de Buharin și de japonezi — iată

planul pentru un acord cu privire la editarea unei singure culegeri.

Dacă japoneza nu este rău intenționată, ea nu poate să respingă un asemenea plan.

Nu se poate insista asupra editării în continuare a revistei „*Kommunist*“ din moment ce ea s-a destrămat; e absurdă și ridicolă încercarea de a mă trage cu de-a sila la „*Kommunist*“, ea nu va reuși.

Dacă însă japoneza nu va fi de acord cu editarea unei culegeri speciale, *însesamună* că e rău intenționată sau că (ceea ce în cazul de față e tot una) politica ei *duce* la intrigi mârșave.

Și atunci vom scoate *singuri* „Sbornik «Soțial-Democrata»“.

Cu o caldă strângere de mână, al d-tale, *Lenin*

Trimisă din Zürich
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista
„*Proletarskaia Revoluția*“ nr. 7

Se tipărește după manuscris

245

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Ei, acum cred că pînă și Aleksandr³²⁰ s-a convins că cu I. * et Co. nu ne vom putea înțelege.

Propun

(1) să adoptăm o hotărîre cu privire la scoaterea unei culegeri a noastre (Sb.S.D.);

(2) să întocmim imediat lista de articole;

(3) să invităm pe Buh. + Iur. + A. M. ** + Saf. + Varin să colaboreze la această culegere. Culesul textului să înceapă imediat.

Salutări. *Lenin*

Scrisă între 17 și 25 iunie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* G. L. Peatakov. — *Nota red.*

** A. M. Kollontai. — *Nota red.*

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

(1) Noi îi scriem lui Grișa să ceară tipografului să scoată separat o parte din „Sbornik «S.D.»“. Asta ar fi o treabă bună. În această parte am putea include articole care să meargă din punctul de vedere al cenzurii (franceze). Scrie-i și d-ta în același sens.

(2) La întrebarea lui Radek de ce Nu cumva s-a produs „ruptura“ cu Buharin, Să te ascunzi în spațiile lui Iuri în pregătesc *nu trebuie* să dăm nici un răspuns. Trebuie să ne înțelegem mai bine problema autodeterminării e pur și simplu și ei o pun. Trebuie să ne înțelegem mai bine problema autodeterminării e pur și simplu copie după scrisoarea redacției O.C. o ticăloșie (de la sfârșitul anului 1915, către Buharin et Co.) ? ³²¹

(3) Din Rusia (de la Biroul C.C.) ni se scrie că Buharin et Co. încearcă să stabilească *legături proprii* cu Comitetul din Petersburg, peste capul Biroului ³²². Cum îți place ? Va să zică ei nu numai că-l „informează“ pe Radek, așa cum îmi scrii d-ta, ci fac ceva mult mai rău.

(4) De la „Neue Zeit“ ni se scrie că freie Exemplare * sînt interzise. Am să mă abonez pe un trimestru.

(5) Ce teme ți-ai ales pentru numărul consacrat Rusiei ? ||| N.B.

(6) Aștept să-mi răspunzi *precis* cîte materiale avem în prezent pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»“.

(7) Sînt intrigat de faptul că, în scrisorile lor, Grișa și Varin pomenesc de „Kommunist“, și nu de „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ !

(8) Ce-i cu articolul „Bruderorgan“ ** din „Berner Tagwacht“ ?

Trimite-mi-l !!

Salutări. *Lenin*

Scrisă după 20 iunie 1916
Expedită din Zürich

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* — exemplare gratuite. — *Nota trad.*

** — „Un organ de presă frățesc“. — *Nota trad.*

247

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tov. Olga,

Inessa are mare nevoie de un pașaport. Te rugăm stăruitor să te duci cu scrisoarea alăturată la Guilbeaux (directeur de „Demain“, 28 rue du Marché, primește vinerea între 2 și 4 ; ar fi, poate, mai bine să-i ceri printr-o carte poștală să te primească).

Bineînțeles că nici lui, *nici altcuiva* nu trebuie să-i spui pentru *cine* e pașaportul.

Am examinat chestiunea sub toate aspectele și am ajuns la concluzia că o întrevedere cu el e de preferat unei scrisori. Sper că nu vă va fi prea greu, d-tale sau lui V. K., să îndepliniți această rugămintă !

N-aveți cumva la bibliotecă cartea : *I. Delevski* (așa, pare-mi-se, îi zice) „Contradicțiile de clasă în rîndurile proletariatului contemporan“ sau *cam așa ceva* ?

Dacă n-o aveți la bibliotecă, poate știți cine dintre cunoscuți o are (și care este titlul exact al cărții) ?

Cu cele mai calde urări de bine pentru amîndoi.

Nadia vă transmite salutări.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 27 iunie 1916
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

248

CĂTRE Z. I. LILINA

Dragă Zina,

Am văzut în „Berner Tagwacht“³²³ și am auzit de la diverse persoane că referatul d-tale de la Olten a plăcut *foarte mult*. Ich gratuliere ! * N-ai fi dispusă să scrii ceva pe aceeași temă, rezumînd *pe scurt* ideile esențiale pentru

* — Felicitările mele ! — *Nota trad.*

culegera noastră „Sbornik «Soșial-Demokrata»“ ? Sîntem într-o situație extrem de dificilă : nu ne-am calculat din capul locului dimensiunile articolelor, ne-am „întins“ peste măsură, n-am știut să ne „restrîngem“, iar acum ne aflăm în perspectiva unui tom arhivoluminos, foarte puțin potrivit pentru propaganda pe care o ducem din străinătate.

Scrie-mi în cîteva rînduri despre tema d-tale și, dacă ai putea, *fără a-i știrbi conținutul*, să o rezumi în 4—5 pagini de format mare din cel folosit de noi (îl ai în corecturi și cred că nu-ți va fi prea greu să calculezi exact).

Aștept răspunsul d-tale.

Beste Grüsse și salutări lui Stepka, care trebuie să fi crescut atît de mult, încît n-am să-l mai pot sălta pînă la tavan !

*Scrisă după 27 iunie 1916
Expediată din Zürich
la Hertenstein (Elveția)*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în revista „Krasnata Letopis“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

249

CĂTRE M. N. POKROVSKI

2. VII. 1916

Stimate M. N.,

Vă trimit astăzi manuscrisul * în banderolă, recomandat. Întregul material, planul și o mare parte din lucrare erau deja definitiv elaborate, conform planului indicat, care prevede 5 coli (200 de pagini de manuscris), așa că mi-a fost absolut imposibil să mai comprim o dată expunerea în așa fel ca să încapă în 3 coli. Aș regreta profund dacă lucrarea nu va fi editată ! Nu s-ar putea să interveniți cel puțin ca în cazul acesta lucrarea să fie publicată în revista aceluiași editor ? ** Nu știu cum se face că schimbul de scrisori dintre

* Este vorba de manuscrisul lucrării lui V. I. Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 307—432). — *Nota red.*

** Este vorba de revista „Letopis“, pe care o edita A. M. Gorki. — *Nota red.*

mine și el s-a întrerupt, din păcate... Cît privește numele autorului, aș prefera, desigur, pseudonimul meu obișnuit. Dacă nu convine, propun altul : N. Lenivîn. Puteți să alegeți, dacă vreți, oricare altul. Rog insistent ca notele de subsol să fie lăsate ; din nr. 101 ³²⁴ veți vedea că sînt deosebit de importante pentru mine ; și apoi în Rusia citesc doar și studenții etc., care au nevoie de indicații bibliografice. Am ales dinadins un sistem extrem de economicos (în ceea ce privește spațiul, *hîrtia*). Șapte pagini de manuscris culese cu petit fac aproximativ două pagini de tipar. Rog foarte mult ca notele să fie lăsate sau să se intervină pe lîngă editor să le lase. În privința titlului : dacă titlul pus de mine nu convine editurii, dacă e de dorit să fie evitat cuvîntul imperialism, atunci puneți : „Particularitățile fundamentale ale capitalismului contemporan“. (Subtitlul „Expunere populară“ este absolut necesar, deoarece o serie de teme importante au fost expuse într-o formă corespunzătoare acestui caracter al lucrării.) Prima filă, conținînd enumerarea capitolelor, dintre care unele sînt intitulate într-un fel, poate, nu tocmai convenabil din punctul de vedere al rigorilor cenzurii, o trimit pentru dv. : dacă socotiți că e mai bine și mai sigur s-o țineți la dv., nu o trimiteți mai departe. Mi-ar face în genere o plăcere deosebită dacă și una și alta ar putea fi publicate în revista aceluiași editor ; dacă nu vedeți în asta nici un inconvenient, scrieți-i în acest sens, v-aș fi foarte recunoscător. Cu o caldă strîngere de mînă și cu salutări cordiale,

al dv., *V. Ulianov*

P. S. Mi-am dat toată osteneala să mă conformez „rigorilor“ cenzurii ; mi-e nespus de greu s-o fac, îmi dau seama că de aici au rezultat o mulțime de asperități. Dar n-ai ce-i face !

*Expedită din Zürich
la Sceaux (Seine)*

*Publicată pentru prima oară în 1932,
în ediția a 2-a a Opereilor
lui V. I. Lenin, vol. XXIX*

Se tipărește după manuscris

Adresse des Absenders. - Text.
 Adresse de l'expéditeur. - Texte.
 Indirizzo del mittente. - Testo.

Ullmannow
 Spiegelgasse 14. II.
 Zürich. I.

Postkarte. Carte

Cartolina postale

SCHWEIZ SUISSE

21. VII 1916
 Пожелания д. К.! Но-
 чинно Вам сегодн. я-
 на пишу сандыгобо по-
 конав. Мне хотелось, чтоб
 и делал чтоб я бы был
 же охотнее пожелать
 кому-нибудь на 5 руб.
 (200 франков) пожелать
 так же сегодн. я бы
 хотел чтоб я бы был
 сегодн. Я хочу сказать
 до, что не забуду! Котор
 бы чтоб я бы был
 о том же в 6 руб. 20
 же я бы был? Чувств, к со-
 бую, я бы был
 желания с ним... Я бы

M. Pokrovsky

39 rue des Imbergères 39

Seaux (Seine)

R
 Zürich 1
 № 363

срѣд да имам автора, то я преднокал да отбави
свои псевдоним, коментис. Или каудобис, пред-
каган кобди; фр. Личенбузбикр. Котурга, Волвлин.
То етобот имои. Канеру предимтраним ораам и
ораам предим да отбавише им; но увидише им ишо,
то они два мана сугубо вавуна; ситим вост-
син каброу ваво и сугубише, ели: им каганис
вигуратурои кубина. То каганис востра архедко-
коментис (в амбелт мисра, буняем) сугубише.
Кур. мелком сугубише Фераншрак предим-
ник, шо каких им. да сугубише каганис. Шо
предим отбавише предимтраним или каганис.
суболате каган предимтраним от отбавише
им. Канеру сугубише: ели каудобис да мисра,
ели слоо и каганис предимтраним сугубише,
тогда каганис: основнише ораамисоур
каганиса каганиса. (Предимтраним
попу. ораам) сугубише каганис, шо пред
"сугубише мисра" предимтраним предимтраним ка
каганис каганиса предимтраним). Предимтраним с каган-
ним мисра, шо каганис предимтраним отбавише,
мисра. каганис предимтраним, шо предимтраним предимтраним,
каганис, каганиса да мисра: ели предимтраним и
каганиса, предимтраним шо предимтраним, не каганиса
каганиса. Каганис да мисра да ораам предимтраним,
елише мисра да мисра предимтраним шо и предимтраним
в предимтраним шо предимтраним: ели не предимтраним
в предимтраним предимтраним, каганиса им предимтраним, шо предимтраним
ораам нам каганиса предимтраним. Предимтраним предимтраним
каганис предимтраним предимтраним! Предимтраним предимтраним
P.S. Шо предимтраним предимтраним каганиса предимтраним
каганис: предимтраним да мисра шо предимтраним, предимтраним,
шо предимтраним предимтраним шо предимтраним. Каганис предимтраним
не предимтраним!

250

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

În sfârșit, l-am prins pe Platten : el spune că nu-i nici o speranță. Guilbeaux (după o serie de încercări și căutări) spune Olgăi același lucru. Nadia zice că *nici unul* dintre pașapoartele ei nu e bun. Înseamnă că nu mai rămîne altceva decît ca d-ta să scrii Olgăi etc. și să cauți unul rusesc.

O cetățeană poloneză i-a spus ieri Nadiei că consulatul german *nu* mai dă vize nimănui. Tristă situație !

Ai uitat să-mi trimiți : (1) rezoluția Comitetului organizațiilor din străinătate cu privire la ziarul polonez („Gazeta Robotnicza“ *), (2) scrisoarea lui Grișa despre situația din Paris, despre discursul lui Brizon³²⁵ etc. etc. etc.

Salutations amicales. *Lenin*

Scrisă la 4 iulie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

251

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Mi-a plăcut mult planul d-tale de culegere³²⁶. Zău că face să dăm 2.000 de franci (va fi și oarecare venit, care va rămîne însă *la noi*, și nu în buzunarul unor chiaburi), ca să nu ne mai certăm și să ne măcinăm nervii cu niște tipi scîrboși. Pe de altă parte, după ce le vom servi o asemenea lecție, aceștia se vor cumiți, zău așa !

Sînt întru totul de acord cu d-ta că lui Buharin (și lui Iuri) trebuie să le propunem *o f i c i a l* să ne dea un articol în problema autodeterminării, pe care noi îl vom publica la rubrica „Discuții“. N-ai vrea să le scrii d-ta ? Eu sînt acum atît de pornit împotriva lui Buharin, că nu pot să-i scriu.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, n. 283—286. — Nota red.

Scrie-le imediat. Iar pe Buharin să-l rogi să scrie și despre Höglund și despre greva din Norvegia.

Dar trebuie fixate cât *mai riguros* dimensiunile, atât pentru alții cât și pentru d-ta. Neapărat !!

Sînt, de asemenea, întru totul de acord că trebuie publicate tezele lui Radek.

Eu aș vrea să scriu despre autodeterminare — despre Junius — și despre defetism (+ „imperialism și oportunism“, precum și despre fracțiunea Ciheidze).

Articolul lui Varin trebuie cerut imediat. N-ar fi nimerit să-i comanzi și unul despre Irlanda? Cred că da!

Ar trebui să comandăm cîte ceva lui Jorj și lui *Tinski* (acestuia, condiționat): trebuie încurajat tineretul.

Despre grupul „*Die Internationale*“ ar fi mai bine să publicăm 3—4 articole mici, însoțite de o scurtă *introducere* din partea redacției ³²⁷.

Să ne înțelegem asupra dimensiunilor.

Multe salutări.

Lenin

*Scrisă la 4 iulie 1916
Expediată din Zürich
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE I. F. ARMAND

Dragă prietenă,

Pașapoartele Nadiei ³²⁸ nu sînt bune. (Cu sănătatea nu prea stă bine, dar e timpul urît și nu se poate pleca în munți.) Îmi ceri un sfat în privința lui Graber. După mine, *nu* trebuie să ne înțelegem cu el nici asupra componenței redacției și nici asupra publicării obligatorii a articolelor noastre (după ce ne-a păcălit cum ne-a păcălit în 1915 ³²⁹), căci ar însemna să ne facem de rîs, pretîndu-ne la rolul unor eroi de comedie. Eu socot că, fără o experiență de multe luni de colaborare (din partea d-tale sau a lui Abramovici sau a

amîndurora — permanent și a unuia dintre ei — din cînd în cînd), nici nu poate fi vorba de o înțelegere trainică. Acum trebuie „să măsoari“ de 7 ori și „să tai“ o dată.

Scrisorile către prizonieri cu formularele de anchetă *n-au* ajuns la destinație. Eu i-am scris lui Malinovski, trimițîndu-i un chestionar cît se poate de simplu : domiciliul ; ocupația ; vîrsta ; situația socială ; atitudinea față de război etc. N-am primit răspuns : e clar că cenzura nu lasă să treacă astfel de scrisori. Transmite-i lui Popov salutări din partea mea și a Nadiei. Nu i-ai putea trimite, direct sau prin cineva, ceva pesmeți etc. ?

Multe salutări.

Lenin

*Scrisă la 7 iulie 1916
Expedită din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

253

CĂTRE I. F. ARMAND

Dragă prietenă,

Cartea pe care trebuie să scriu dedicația („scumpului tovarăș Volodea“, nu-i așa ?) a rămas aici, și eu nu mai știu unde am pus adresa. Să-ți trimit d-tale cartea ? Sau poate îmi comunică adresa ? Tot aștept să-mi trimiți rezoluția C.O.S. și scrisoarea lui Grișa despre Brizon, dar văd că nu primesc nimic. Nadia îți transmite salutări. Nu ți-a scris în tot timpul acesta, fiindcă nu s-a simțit bine ; a cam neglijat boala.

Best greetings !

Your W. U. *

*Scrisă la 14 iulie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară
după manuscris*

* — Multe salutări. Al d-tale, V. U. — *Nota trad.*

254

CĂTRE M. N. POKROVSKI

14. VII. 1916

Stimate M. N.,

G. Z. îmi scrie că a primit de la dv. o telegramă prin care îl înștiințați că manuscrisul lui a ajuns cu bine. Sînt foarte îngrijorat de soarta manuscrisului meu, pe care l-am trimis recomandat acum vreo două săptămîni *. Vă rog să-mi confirmați printr-o carte poștală primirea lui cînd vă va sosi. Apropo : la p. 147 am scris Owen în loc de Owens. V-aș rămîne îndatorat dacă ați face cuvenita rectificare.

Cu o strîngere de mînă și cu mulțumiri anticipate,

al dv., *Lenin*

*Expediată din Zürich
la Sceaux (Seine)*

*Publicată pentru prima oară
în 1958, în revista
„Voprosi Istorii KPSS“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

255

CĂTRE I. F. ARMAND

Inesei

Dragă prietenă,

În privința transcrierii, ne vom informa.

În privința lui Guilbeaux, nu știu ce să-ți spun. Nu mi-e clar planul : cine face parte din redacție ? (Guilbeaux + ??) Guilbeaux e *foarte* slab și o să strice totul (mă tem eu !)...

* Manuscrisul cărții lui Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ fusese reținut de cenzura franceză. — *Nota red.*

Ce aş putea avea împotriva publicării articolului d-tale în culegere ? ³³⁰ Nu pot fi decît pentru.

Multe salutări. *Lenin*

P. S. E tare curios că Radek nu-ţi răspunde. Nu pricep de ce.

Lui Grigori îi răspunde, nu-i așa ?

*Scrisă la 20 iulie 1916
Expediată din Zürich
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

256

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Ți-am trimis cartea lui Renner îndată ce am primit-o. Aici la noi e prost de tot : poșta nu vine decît pe măgăruși și numai o dată pe zi. În caz de extremă nevoie, telegrafia-ză-mi (Tschudiwiese, Flums) sau telefonează-mi (tel. 2. 26), dar nu știu încă dacă asta nu costă prea scump.

De la Pokrovski n-am nici o știre și sînt foarte îngrijorat.

Aveți acolo culegerea „Sub vechiul steag“ ? ³³¹ Dacă nu, v-o trimit ca s-o citiți dacă vă obligați toți trei ³³² să mi-o restituiți peste 6 zile.

Eu mă apuc să scriu articolele. Ați trimis ceva la cules și ce anume ? Înțelegeți-vă cu tipografia să-mi trimită *i m e d i a t* un rînd de corecturi. Trimite-mi lista articolelor. Salutări la toată lumea din partea noastră, a amîndurora.

Lenin

P. S. Trimite-mi extrasele mai interesante din „Hamburger Echo“ și din „Arbeiter-Zeitung“ ; aici stau prost cu ziarele.

*Scrisă la 21 iulie 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit manuscrisele împreună cu observațiile la articolul d-tale (care e nemaipomenit de lung. Im-po-si-bil...) și cu indicarea pasajelor care trebuie scoase din cel al lui Varin (el *ne-a dat* dreptul să scoatem „alineatele nemilitare“ și considerațiile de ordin general. Socot că ar trebui scurtat și mai mult).

O să iasă, pare-se, o culegere arhivoluminoasă. E ceva îngrozitor. Nici nu știu cum să procedăm. Și mai trebuie să scriem despre oportunism (articolul e pe jumătate gata), despre defensism și despre troțkism (inclusiv fracțiunea din Dumă + P.S.D.)³³³.

Calculează cât mai repede și cât mai exact cât avem *pînă acum*.

Tăieturile din ziarele italiene ți le-am înapoiat, pare-mi-se. Dacă nu, înseamnă că le-am lăsat la Zürich și n-am cum să le recapăt înainte de întoarcerea mea.

Despre Buharin et Co. trebuie să trimitem grupurilor (+ lui Radek ? ?) o scrisoare confidențială a redacției O.C. în legătură cu refuzul ei (căci poți fi sigur că ăștia au și început „să colporteze“). Sau, poate, să mai așteptăm o săptămână ? Iar Radek, dacă vrea să aibă expunerea „noastră“, să ți-o trimită întîi pe a lor.

Dacă Reabovski e Stark³³⁴, trebuie să așteptăm răspunsul lui James. Căci *au fost* bănuieți și în privința lui Stark, și în privința lui Miron. (După cum zic Kamenev și Malinovski, Miron aproape a mărturisit că e vîrît într-o urîță afacere polițienească.)

Salutări. *Lenin*

P. S. Bine faci că n-ai încredere în Buharin.

Merge alăturata („urechiușă“)? * **Rog a mi se restitui.**

Scrisă după 23 iulie 1916
Expediată din Flims
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* Nu s-a putut stabili despre ce e vorba aici. — Nota red.

258

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit culegerea „Sub vechiul steag“. După ce o vei fi citit (în cel mult 6 zile), te rog să mi-o trimiți pe adresa :
Herrn Ussievitsch (bei Frau Frey) Nelkenstr. 21. ^{II}.

Zürich

(menționând numele și adresa expeditorului).

Trimite-mi manuscrisul (cărții) d-tale. Am să-l citesc.

Îi scriu lui Pokrovski *. Am 200 de pagini. Cum le-aș putea trimite într-o copertă de carte? Nu pricep : 1) pe hîrtie foarte subțire? 2) de un format special? 3) să scriu pe ambele părți?

Celor de la „Volna“ ar trebui, cred, să le scriem următoarele :

1) prin cineva care pleacă în Rusia să-i rugăm să ne scrie, conspirativ (cu cerneală simpatică, într-o carte), *totul* amănunțit (atitudinea lor față de „Priboi“ etc.).

2) I. Kamenev *poate* fi admis ³³⁵.

3) N. Suhanov? noi sîntem împotriva (dar dacă acest lucru este *n e c e s a r* din motive bănești sau de altă natură), ar trebui lămurit mai întîi dacă e admis ca redactor sau în calitate de colaborator.

4) Redacția e în întregime a noastră (ca orientare) sau e una de coaliție? (dacă e de coaliție, trebuie să știm cu cine și pe ce baze anume).

5) Promitem să le dăm teme pentru culegeri și broșuri.

6) În ceea ce privește articolul meu despre autodeterminare, sînt de acord să-l ofer spre a fi publicat în broșură (cu unele modificări); rog să-mi fixeze de urgență termenul de predare.

Salutări, *Lenin*

Poate aveți acolo broșurica în limba germană a Secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare (și pro-

* Vezi volumul de față, p. 290. — *Nota red.*

iectul prezentat de ei la Kiental împreună cu declarația lui Dan et Co., pe care ei au „prescurtat-o“ fără rușine ³³⁶) ?

Pentru articolul meu *am neapărată nevoie* de numărul din „Lichtstrahlen“ în care a apărut articolul lui Radek „Selbstbestimmungsrecht der Völker“ ³³⁷. Nu mi l-ai putea trimite sau procura ?

Scrisă la 24 iulie 1916
 Expediată din Flums
 la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
 după manuscris

259

CĂTRE M. N. POKROVSKI

24. VII. 1916

Stimate M. N.,

G. Z. îmi scrie că ați primit scrisoarea mea, dar nu și manuscrisul (adică nu-i scrieți că l-ați fi primit). L-am trimis concomitent cu scrisoarea recomandată, la 2 iulie, în banderolă, recomandat. Ce-i de făcut dacă nu l-ați primit ? Probabil că nu aveți posibilitatea să vă interesați de soarta lui. Eu o pot face prin intermediul poștei, dar asta durează mult. Să-l retranscriu ? (eventual în două exemplare, dintre care unul să fie trimis prin Suedia, căci așa e mai sigur ?). Manuscrisul meu nu conține *nimic* care să contravină rigorilor cenzurii, așa că nu înțeleg cum și de ce s-a putut întâmpla una ca asta. Vă rog să-mi scrieți sau să-mi telegrafiați imediat. Multe salutări.

Al dv., V. Ulianov

Expediată din Flums la Sceaux (Seine)

Publicată pentru prima oară
 în 1958, în revista
 „Voprosi Istorii KPSS“ nr. 4

Se tipărește după manuscris

260

CĂTRE M. G. ȚHAKAIA * 338

Dragă tovarășe Miha,

Îți mulțumesc din inimă pentru scrisoare. Multe salutări. Îți doresc sănătate și voie bună.

Al d-tale, V. Ulianov

Scrisă la 24 iulie 1916
Expedită din Flums (Elveția)
la Geneva

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

261

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

În ceea ce privește telegrama din Eniseisk³³⁹, trebuie să ceri amănunte printr-o scrisoare. Nu putem tipări pe bază de supoziții. Trebuie să *insistăm* să ne trimită o scrisoare.

Nu știu dacă face să publicăm declarația (în cazul Grimm). Dar, dacă vrem s-o publicăm acum, textul trebuie modificat, imprimându-i-se un ton mai aspru.

Îți trimit broșura în limba germană a Comitetului de organizare. Te rog să mi-o înapoiezi.

Îți trimit articolul meu. Calculează *exact* cât material avem acum *în total*, ca să vedem ce facem cu restul. (Dacă primești ceva de la Iuri, va trebui să-i răspundem și lui; e o adevărată calamitate.)

Articolul lui Safarov nu merge. Cred că ar trebui sfătuit să-l prelucreze pentru presa *legală* (nu-i *de loc* greu), pentru „Letopis“ sau „Volna“. N-ar fi mai bine să i-o comunici verbal dacă te vezi cu el curînd?

Cum se trimit materialele la „Volna“? Simplu și direct pe adresa lor, sau în banderolă recomandat? Nu cumva te-ai înțeles cu ei asupra unui nou pseudonim?

* Rîndurile de față au fost adăugate de Lenin la o scrisoare a Nadejdei Krupskaja. — *Nota red.*

Trimite-mi broșurile legale ale lui Plehanov și Potresov ³⁴⁰.
Am cerut la expediție lămuriri în legătură cu „Die Neue
Zeit“.

Scrisă după 24 iulie 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

262

CĂTRE I. F. ARMAND

Dragă prietenă,

Îți restituim scrisorile primite de la Grișa ³⁴¹ și de la fran-
cezi. Aceasta din urmă dovedește, spre marea mea satisfac-
ție, că ai avut o influență puternică asupra francezilor și
că prezența d-tale a lăsat acolo urme adânci.

În ceea ce-l privește pe Guilbeaux, am hotărât să așteptăm
desfășurarea evenimentelor ; de vreme ce nimeni „nu l-a in-
vitat să intre în redacție“, cum de a ajuns totuși redactor ?
doar nu s-o fi numit singur ?

Așteptăm răspunsul pe care o să ți-l dea Graber și lămuriri-
le d-tale.

Planul d-tale de a ne aranja *nouă* (!?) încă o gazetuță
franceză, în afară de „Sentinelle (!?), nu mi-e de loc clar...
Hm, hm...

Ia de la Grigori (dacă nu le-ai luat încă) articolul lui
Jorj și pe al meu despre autodeterminare și despre Junius.

Multe salutări. Te sfătuiesc și chiar te rog să te tratezi, ca
să intri în iarnă *complet* restabilită. Du-te în sud, la
soare !!

Ai „La Feuille“, „Ce qu'il faut dire“ și „The Call“ ³⁴² ?
Ți le pot trimite.

Salutări. *Lenin*

Scrisă la 25 iulie 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

25. VII. 1916

Scumpă A. M.,

Din cauza plecării noastre în munți, pricinuită de boala Nadiei, răspund cu întârziere la scrisoarea dv. Sînt întru totul de acord cu dv. că sarcina reprezentantului stîngii la consfătuirea cu Huysmans va fi în special aceea de a se informa ³⁴³. Asta-i mai important ca orice. Principalul e să noteze totul *pe loc*. Să strîngă documente de orice fel ; să nu uite nici un moment că e nevoie de o informare *completă*. Singurul mijloc pentru îndeplinirea acestor sarcini este acela de a consemna totul (fie și pe scurt) imediat, pe loc, într-un caiet special. Grimm nu pleacă ; n-a obținut pașaport. Va fi, așadar, un singur reprezentant al stîngii, iar răspunderea lui e cu atît mai mare, căci pentru a putea promova singur o anumită linie e nevoie de multă hotărîre și de un înalt nivel de conștiință ; dv. vă puteți da mai bine seama dacă acest reprezentant posedă asemenea calități. Dacă le are, ar fi bine „să ridice“ cîteva probleme, respectiv să obțină punerea lor la vot : aprobarea celor hotărîte la Zimmerwald ; idem în ceea ce privește Kiental ; condamnarea poziției social-patrioților Hyndman & Co. ; Sembat & Co. ; Legien & Co. ; Plehanov & Co. Același lucru se poate face și sub formă de întrebări. Dv. vă puteți da mai bine seama dacă acest plan este sau nu realizabil.

Confirmați-mi, vă rog, în cîteva cuvinte primirea acestei cărți poștale.

Aleksandr a luat, sper, toate adresele și va căuta să afle dacă în America s-a publicat ceva despre stînga zimmerwaldiană ; el trebuie să-și procure aceste materiale ; să stabilească legătura cu „Socialist Propaganda League“, precum și cu Socialist Labour Party ; de asemenea, cu „International Socialist Review“ și cu „Appeal to Reason“. Dacă veți primi această carte poștală și-mi veți răspunde, vom mai avea, eventual, posibilitatea să stabilim împreună ce însărcinări să-i dăm acolo.

Și acum, o rugămintă personală : n-aveți cumva relații în lumea editurilor ? Eu nu am. Spre a putea câștiga ceva, aş vrea să obțin o *traducere* sau vreo lucrare în domeniul *pedagogiei* pentru Nadia (deoarece boala ei face necesară o ședere *îndelungată* în munți, iar asta costă scump).

Salutări de la Nadia. Cu o caldă strângere de mână și sincere urări de bine,

al d-tale, *Lenin*

*Expediată din Flums (Elveția)
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima dată în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

264

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit articolul lui Engels³⁴⁴. *Deocamdată* poate să rămână la d-ta.

Îți trimit articolul despre broșura lui Junius *. Pe cel consacrat problemei autodeterminării îl termin acum **.

N-ai vrea să scrii — pentru culegere — ceva despre confătuirea social-șoviniștilor germani și austrieci ? (procesele verbale pe care mi le-ai trimis).

Cred că e nevoie de o notă scurtă.

De ce nu-mi scrii nimic :

1) despre Buharin (și despre scrisoarea pe care i-ai trimis-o) ?

2) Idem despre Varin.

3) I-ai trimis lui Usievici culegerea „Sub vechiul steag“ ?
(*Trimite-mi lista articolelor pentru culegerea noastră.*)

4) Despre „Voprosî Strahovaniia“.

5) Despre culegerile editurii „Volna“. Să scriem (și ce anume ?) sau să mai așteptăm ?

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—16. — *Nota red.*

** Op. cit., p. 17—59.

N-ai cumva „Berner Tagwacht“ ? Eu nu-l am. Te-aș ruga să-mi trimiți câteva tăieturi (despre demisia lui Grimm și *celelalte*)³⁴⁵.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. N-ar fi oare cazul să-i comandăm ceva lui Safarov pentru „*Sbornik «Soțial-Demokrata»*“ ?

P. P. S. Ce slab e Guilbeaux în ultimul număr al revistei „*Demain*“ !³⁴⁶ L-ai citit ?

*Scrisă după 26 iulie 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

265

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Am primit manuscrisul.

Îți trimit „*Die Neue Zeit*“ + cele două cărți austriece (am să ți le mai cer, dar mai târziu : ți-o scrie când).

Lui James * i-am scris³⁴⁷.

Cît privește colaborarea la o culegere legală, mă tem că nu voi avea timpul necesar în acest scop.

Trimitte-mi lista de articole pentru culegerea *noastră* — „*Sbornik «Soțial-Demokrata»*“.

Lui Guilbeaux nu trebuie să-i comandăm nimic : e un flecar ; ne-ar putea face de rîs. Să mai așteptăm.

I-ai trimis lui Usievici „*Sub vechiul steag*“ ?

Fru Alexandra Kollontay
Turisthotel, *Holmenkollen*.

Kristiania.

I-ai scris oficial lui Buharin că *îi propunem* să publice un articol la rubrica „*Discuții*“ ?³⁴⁸ Trebuie neapărat să-i scrii oficial și să păstrezi o copie (pe care să mi-o trimiți mie). Să-i scrii, bineînțeles, pe un ton amabil, arătînd că noi oricum răspundem la tezele lui Radek (să-i dăm de înțeles că, dacă vrea, poate să aștepte această discuție).

* A. I. Ulianova-Elizarova. — *Nota red.*

N-aveți cumva o colecție din „Naše Slovo“ ?

Din moment ce Kriegs-Parteitag a fost înlocuit printr-o Konferenz, înseamnă că s-a ajuns la un aranjament cu kautskiștii.

Ce ai că ești mereu bolnav în ultimul timp ? Să te duci *neapărat* la Sahli și să respecti cu *strictețe* toate prescripțiile lui. Arată Zinei scrisoarea mea.

Salutări. *Lenin*

Scrisă în jurul datei de 30 iulie

1916

Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima dată,
după manuscris

266

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit „Arbeiterpolitik“³⁴⁹.

+ O tăietură din „Leipziger Volkszeitung“. E ceva foarte amuzant !

+ Traducerea tezelor lui Radek, pe care *încă nu* am citit-o. Dacă o citești și o dai la cules, cere s-o culeagă *repe de*, căci am nevoie de ea ca să scriu.

După ce ne aranjăm pentru sezonul de vară, mă apuc de scris.

Am primit articolul lui Aleksandr. Ți-l trimit zilele acestea.

Aleksandrei Kollontai *nu* i-am comandat nimic, comandă d-ta.

Materialele privitoare la Rusia le poți da direct la cules.

Unde sînt tezele *noastre*³⁵⁰ cu privire la autodeterminare ? La d-ta ? Trimite-le la cules (confruntîndu-le mai întîi cu versiunea germană). Aici n-are cine să le transcrie ; treaba asta trebuie făcută acolo.

Buharin, va să zică, *nu ți-a răspuns încă dacă acceptă comanda ?*

Nu mai ai nevoie de cărțile austriece, din moment ce broșura e restituită. N-am apucat să citesc *nici una din ele*.

I-am trimis lui Pokrovski broșura mea, în banderolă, recomandat, dar n-am primit nici un răspuns. *Sînt extrem de îngrijorat!*

L-am citit pe Lentsch : apă de ploaie.

Salutări. *Lenin*

*Scrisă după 30 iulie 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

267

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

În privința celor 30 de franci, aș zice să facem o *încercare* (pentru cel mult 3 numere, și nu mai mult de 100 de franci), dar *întîi* să vedem cum arată foaia lor ; să ne trimită ei o colecție, ori să ne informeze mai precis Abramovici.

Trebuie să începem cu mai multă prudență, cît se poate de prudent (să nu spunem cine, ce, să nu dăm nici un nume), căci ne-am compromite serios de tot dacă am începe (fără a măsura mai *întîi* de 7 ori) și pe urmă am abandona.

Ne-am compromite rău de tot !

Salutations amicales.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 1 august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

268

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Trimite-mi cît mai degrabă tăieturile din „*Berner Tagwacht*“ (*nu am nimic* și nu știu ce polemică a avut Grimm cu Platten și cu Münzenberg)³⁵¹ și scrisoarea lui Radek (nu știu cum se apără Grimm). Fără ele *nu pot* aprecia declarația. (Ea nu va *întîrzia* nici peste cîteva zile, dar noi trebuie să cîntărim totul cu multă grijă.)

Planul lui Grișa nu e clar. Îi scriem să ne comunice date mai amănunțite.

Unde-i Șklovski ? Dacă e la d-ta, spune-i să ne trimită scrisorile de la prizonieri (trebuie să le vedem, ca să știm ce gîndesc cititorii și care le sînt cerințele).

Am promis oarecum, sub rezervă, că voi scrie pentru revista lui Gnevici, dar *mi se pare* că *nu voi putea* să mă țin de cuvînt : sînt dator față de cei din Rusia...

Pe Engels ți l-am trimis. Îți pot trimite revista „Demain“ (cu un articol searbăd al lui Raffin-Dugens).

Salutări. *Lenin*

Scrisă la 2 august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

269

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit declarația. Păcat că nu mi-ai trimis scrisorile lui Radek. Tot nu știu cum s-a „apărat“ Grimm ! (Și nici nu mi-ai trimis *toate* tăieturile.)

Te rog să-i comunic **imediat** adresa la care ai trimis lui Pokrovski cărțile. ||| N.B.

Am terminat articolul despre autodeterminare ; are 79 de pagini

+ articolul despre „imperialism și scindarea socialismului“, la care lucrez acum,

+ articolul „dezarmare sau înarmarea poporului ?“ (pe care l-am scris în germană). Aproximativ 25 de pagini.

Unde o să încapă toate astea ? Ce-i de făcut ? Unde-s corecturile ?

Zilele acestea îți voi scrie despre culegerea din Rusia.

N-am nici eu „*Die Neue Zeit*“.

Salutări. *Lenin*

Scrisă între 2 și 11 august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

270

CĂTRE M. N. POKROVSKI

Stimate M. N.,

Am primit cele două cărți poștale ale dv., pentru care vă mulțumesc foarte mult. Vestea nespus de tristă a pierderii i-a determinat pe autorul lucrării în spirit plehanovist pe care o cunoașteți să recurgă la procedeul G. Z.³⁵² (ah, nemții ăștia ! Numai ei sînt de vină că s-a pierdut manuscrisul ! Măcar de i-ar bate francezii).

Autorul speră că veți reuși să obțineți ca lucrarea să apară nemutilată, adică tot în 5 coli, căci altfel e păcat de timpul pierdut, de munca depusă, de caracterul armonios al lucrării și de multe altele. Salutări cordiale.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 5 august 1916
Expediată din Flums (Elveția)
la Sceaux (Seine)*

*Publicată în întregime pentru
prima oară în 1958, în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

271

CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI

Dragă G. L.,

Nu știu dacă te mai afli la Berna. Răspunde-mi, te rog, îndată ce vei fi primit scrisoarea de față.

1) Am o rugămintă la d-ta ; trebuie să trimit în coperte de carte (acolo unde a trimis și Grigori) un manuscris : 100 de file (nu pagini, ci file) *de mărimea celei pe care-ți scriu.*

Te rog să dai la legat *două* cărți de format *corespunzător* ; manuscrisul îl vei primi peste 5—6 zile. *Aș dori să-l expediez cât mai repede* (exemplarul meu s-a pierdut !!) și de aceea te rog insistent să te grăbești, iar în cazul cînd nu-mi poți îndeplini rugămintea, te rog să-mi răspunzi cât mai repede, ca să pot căuta pe altcineva.

2) De ce nu-mi scrii nimic în legătură cu actele mele? Dacă nu poți face nimic (sau dacă e prea împovăraător pentru d-ta), scrie-mi, nu te jena. Nu merită să-ți bați capul cu treaba asta!

3) Ai scos de la Moor exemplarul tipărit al documentului în legătură cu cererea lui T. *? *Trebuie scos neapărat. Nu uita!* Documentul trebuie obținut cu orice preț, altfel ticălosul îl va pierde!

4) Cum se explică faptul că de mulțisor nu mi-ai mai trimis o dare de seamă financiară? Sau poate s-a adunat atîta bănet, că nu-l mai poți număra?

Salutări la toată lumea, și în primul rînd Liudei.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Te rog să ne trimiți scrisorile primite de la prizonieri dacă nu mai ai nevoie de ele³⁵³: trebuie doar să urmărim starea lor de spirit, să le cunoaștem revendicările, opiniile etc.

*Scrisă la 5 august 1916
Expediată din Flums (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

272

CĂTRE M. N. POKROVSKI

Stimate redactor,

Pierderea de necrezut a unui manuscris perfect încadrat în cerințele cenzurii m-a alarmat în așa măsură, încît mă tem să vă și spun pe nume.

Tare mă tem că și scrisoarea mea a fost perlustrată. Vă rugam acolo ca, în cazul cînd nu vă convine pseudonimul meu obișnuit (V. Ilin), să puneți: N. Lenivțîn. Acum însă trebuie să adopt altul: V. I. Ivanovski, să zicem.

Vă sfătuiam, de asemenea (dacă „vă sperie” cumva cuvîntul „imperialism”), să modificați titlul, punînd, de pildă, „Particularitățile capitalismului contemporan”.

* Nu s-a putut stabili despre cine e vorba aici. — *Nota red.*

Acum consider că titlul trebuie modificat și mai radical : „Noi date economice cu privire la capitalismul contemporan“ sau ceva în acest gen.

Titlurile de capitole trebuie scoase (la trimiterea manuscrisului în Rusia). Poate că ar fi bine să le modificăm și pe ele ? N-aș avea nimic împotriva.

Vă rog stăruitor să insistați asupra menținerii actualului volum al lucrării (așa mi-a fost comandată ea). Orice comprimare va fi în dauna conținutului.

(Poate, cel mult, să renunțăm la unele capitole de la sfârșit ? pentru ca apoi să le pot publica în altă parte ? Asta numai în cel mai rău dintre cazurile cele mai rele ! Eu sînt categoric împotriva oricărei comprimări.)

Vă rog insistent să nu scoateți notele, căci ele își au rostul lor (în special nota 101 *), iar bibliografia *trebuie* indicată, pentru că în Rusia asemenea lucrări interesează și pe studenți, precum și pe alți cititori cu nivel similar.

Voi primi cu plăcere, firește, modificările și îmbunătățirile dv. redacționale.

Multe salutări.

Lenin

*Scrisă între 5 și 31 august 1916
Expedită din Flums (Elveția)
în Franța*

*Publicată pentru prima oară
în 1958, în revista
„Voprosi Istorii KPSS“ nr. 4*

Se tipărește după manuscris

Dragă G. L.,

Ai uitat să-mi răspunzi la un singur punct, și anume în privința documentului tipărit pe care noi amîndoi l-am dus — ții minte ? — avocatului pentru Moor.

Acest document trebuie recăpătat cu orice preț. Nu uita să treci din cînd în cînd pe la avocat și să-l „prinzi“ uneori pe Moor, ca să scoți de la ei acest document.

* Vezi volumul de față, p. 280. — *Nota red.*

Și mai am o rugămintă : am depus la poliția din Berna o cauțiune de 100 de franci. N-ai putea interveni prin secretar, care știu că te prețuiește în mod deosebit, ca această sumă să fie transferată la Zürich cu același titlu, căci și aici mi se cere să depun o cauțiune.

Ce se mai aude ? Toți ai casei sînt sănătoși ? Multe salutări Liudei, Jeniei, Liei, Marusei și soției d-tale.

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

*Scrisă după 5 august 1916
Expediată din Flums (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

274

CĂTRE M. M. HARITONOV

Scumpe tovarăș,

Nadia vă comunică, cu rugămintea de a transmite lui Marcu³⁵⁴, adresa gazdei conspirative, parola și cum să țină legătura cu noi.

Odată sosit la Petersburg, să cheme la el (prin intermediul gazdei) pe cineva care cunoaște franceza sau germana și să-i relateze în amănunțime toate noutățile din străinătate despre mișcarea stîngii, despre „Vorbote“ nr. 1 și 2, despre controversele noastre în jurul dezarmării (vă trimit articolul meu * ; arătați-i-l și, fiindcă veni vorba, profit de ocazie să vă rog să-mi comunicați unde se află Nobs), despre „Arbeiterpolitik“ din Germania, despre arestările de acolo, despre Longuet și aderenții lui din Franța, despre arestarea lui Maclean în Anglia și, în genere, să relateze cît mai amănunțit tot ce se întîmplă în mișcarea stîngii și a internaționaliștilor din Europa și America.

Apoi să-și ofere (acolo, la Petersburg) serviciile pentru a pleca în același scop la Moscova, Kiev și Odesa (orașe

* Greșelile de exprimare vor fi corectate de Nobs.

care fac parte din itinerarul lui) și pentru a transmite adrese care să fie folosite în corespondența cu noi.

Instruiți-l (*t e m e i n i c*) să folosească cerneala simpatică, iar în Rusia să fie cât mai conspirativ: chipurile, eu sînt soldat, plec în România ca să lupt pe front, și gata!

Nu știm încă la ce dată ne vom întoarce. Probabil că peste vreo două săptămîni.

Salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la începutul lunii august
1916
Expedită din Flunns (Elveția)
la Zürich

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

275

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Propun să-i trimitem lui Iuri alăturatul răspuns.

(Miezul revendicărilor lui pare a se afla la sfîrșitul § 2: „fără a putea fi folosit în nici un fel“. Dacă aceasta înseamnă că nu vrea să fie criticat de noi în presă acum, el are dreptate.

Dar pe urmă? Dacă fracțiunea lor se va înjgheba și se va încinge o luptă?

Dar dacă înseamnă că vrea să ne interzică să scoatem o copie după articolul lui și să-l arătăm membrilor de partid, cu așa ceva *nu putem fi de acord*.

Membrilor de partid *nu le vom ascunde* conținutul articolului.)

Cred că deocamdată e suficient răspunsul propus de mine*. N-are decît să se facă de rîs.

Noi trebuie să avem articolul lui, ca să-l arătăm lui Alksandr, Biroului și altora. Acest lucru este absolut necesar.

Aprob textul scrisorii d-tale către Buharin. Îți propun (*nu în termeni ultimativi*) o completare³⁵⁵. E mai bine s-o trimiți deocamdată în numele d-tale personal; va fi mai puțin oficial și mai potrivit cu tonul scrisorii. Să mai

* Vezi volumul de față, p. 304—305. — *Nota red.*

chibzuim : scrisoarea către Buharin e ceva mai puțin urgentă ca răspunsul pe care trebuie să-l dăm lui Iuri (n-ar fi mai bine să așteptăm întâi răspunsul lui Iuri la scrisoarea noastră și apoi să-i trimiți lui Buharin scrisoarea ?).

Salutări. *Lenin*

P. S. Dacă n-ai nevoie de *hărțile* tuturor teatrelor de război din „Le Temps“ și „Daily Telegraph“, taie-le și trimite-mi-le.

Scrisă între 10 și 20 august 1916
 Expediată din Flums
 la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
 după manuscris

276

CĂTRE G. L. PEATAKOV

Stimate tovarăș,

Dv. pretindeți să vi se acorde o serie de foarte curioase privilegii în partid. Este ceva nemaivăzut și nemaiauzit, iar dacă judeci lucrurile dintr-un punct de vedere cât de cât partinic, e și de neconceput ca un colaborator să ceară, drept condiție ultimativă pentru trimiterea unui articol, ca redacția să invite terțe persoane, la alegerea lui, sau să-i „garanteze“ că răspunsul ei (la un articol al cărui conținut îi e necunoscut !) va fi considerat de colaborator drept „tovărășesc“ etc.

În interesul muncii însă, considerăm că, cu titlu de excepție, este indicat să admitem cererile dv. ultimative, și anume :

La punctul 1 — invităm și pe tovarășa numită de dv. * sau pe oricare alt tovarăș din partidul nostru pe care ni-l veți indica.

La punctul 2 — tuturor colaboratorilor li se garantează întotdeauna fie publicarea articolului fără modificări, dacă aceasta le este dorința, fie restituirea lui. În această privință, cererea dv. nu urmărește acordarea unui privilegiu, ci este pur și simplu superfluă.

* E. B. Boș. — Nota red.

La punctul 3 — tot ce putem face e să vă trimitem răspunsul redacției (sau al unui alt colaborator al nostru) la articolul dv., rămânând să decideți dv. dacă vă convine sau nu publicarea ambelor articole.

Cu salutări social-democrate

*Scrisă între 10 și 20 august 1916
Expediată din Flums (Elveția)
în Norvegia*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

277

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI

Dragi prieteni,

Acum câteva zile v-am comunicat telegrafic, iar apoi și printr-o scrisoare o adresă, cu rugămintea de a trimite acolo cărțile (ce v-au fost trimise din Berna)³⁵⁶. Sîntem foarte îngrijorați că nu primim nici un răspuns.

Vă rugăm să ne comunicați în câteva cuvinte dacă ați primit cărțile și dacă le-ați trimis la adresa indicată de noi.

Cu cele mai bune urări,
al dv., *Lenin*

P. S. Aveți în bibliotecă „Russkie Zapiski“ ?³⁵⁷ Nu aveți nevoie de unele numere izolate ?

*Scrisă la 18 august 1916
Expediată din Flums (Elveția)
la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

278

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Lecoin nu-i bun de nimic. Nu poate fi publicat.

Brouchoux³⁵⁸ e un anarhist sărac cu duhul. Poate fi publicat *numai însoțit de o notă din partea redacției*. (O voi scrie eu în corectură.)

Un articol despre mișcarea femeilor (?) — trimite-mi manuscrisul. Dacă n-o să mai avem spațiu, va trebui să-l amânăm.

Îți trimit imperialismul și dezarmarea *. Pe acesta din urmă să mi-l înapoiezi *imediat*. El trebuie să intre neapărat în culegerea care va apărea la Berna, căci e scris fără a se ține seama de prescripțiile cenzurii și e și foarte urgent (tinerii și alții au încurcat aici lucrurile într-un hal fără de hal).

Dacă vrei să soluționăm divergențele semnalate de d-ta, retrimite-mi cât mai curînd articolul d-tale și indică precis locurile cu care nu ești de acord.

Perorațiile despre „epocă“ au devenit fraze goale; ne-au dovedit-o Radek și ceilalți. Parcă „epoca“ 1789—1871 *exclusea* războaiele nenaționale?

A vorbi despre „apărarea patriei“ *în general* este teoreticește greșit. Căci apărarea patriei = război *în general*. Iată miezul problemei.

Articolul despre broșura lui Junius ** nu trebuie să meargă la Paris, căci este indisolubil legat de problema *autodeterminării* și a dezarmării.

Comunică-mi precis *ce s-a dat* la cules.

P. S. Îți trimit „Die Neue Zeit“ și „The Call“ *pentru Inessa*.

Salutări. *Lenin*

Scrisă înainte de 22 august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

1) Îți trimit articolul lui Tinski cu completări (trebuie să spunem ceva, cât de puțin, în spirit *antieserist*. Altfel va fi un articol *nesocial-democrat*. Nu-s bune nici „motto“-urile

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 164—180 și 152—163. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. „Broșura lui Junius“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—16). — *Nota red.*

d-tale). (*Alte* motto-uri trebuie puse, dacă e nevoie de așa ceva.)

2) Așa cum ți-am *mai* comunicat, pentru culegerile din Rusia am început să scriu un articol „despre kautskism“³⁵⁹.

3) Voi căuta să mă apuc cât mai curînd să scriu răspunsul către luri³⁶⁰.

4) Un tiraj de 1 500 de exemplare e *suficient* pentru culegeri.

5) În ceea ce privește culegerea a doua, *nu sînt de acord* să decidem *imediat*. N-am înțeles bine din scrisoarea lui Grișa : 500 de franci + hîrtia ? Îi scriu chiar azi. *Să așteptăm răspunsul lui*. Naiba să-l ia !! Nu scrie ca lumea !!

6) Introdu în culegere articolul lui Saf-cik despre *fracțiune* (cel consacrat prizonierilor e gata cules și va merge *inde* *).

7) În privința articolului despre mișcarea femeilor, ți-am mai scris că am anumite îndoieli (trimitte aici manuscrisul, avem prea puțin spațiu). Iar d-ta, *fără să-mi fi răspuns*, scrii : e „comandat“, deși știi bine că eu nu l-am comandat !! Asta-i neorînduială. Dacă articolul nu e încă scris, trebuie *mai întîi* să comunici tema, planul și amănuntele și apoi să dai sfaturi să se scrie.

8) În legătură cu problema națională, *tare* aș vrea să reeditez, *cu o completare*, articolul despre autodețernare. Crezi că editura „*Volna*“ s-ar apuca de așa ceva ? *I-ai scris în acest sens ?*

9) O culegere scoasă de Gnevici ? ?³⁶¹ În limba poloneză sau în limba rusă ? ? Trebuie să aflăm despre ce este vorba și să vedem cine mai scrie acolo și despre ce anume. *Trebuie să aflăm*. Ce i-ai scris ?

Salutări. *Lenin*

10) Propun să includem în „*Sbornik*“³⁶² alăturata traducere din „*Tribune*“.

Scrisă după 22 august 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se publică pentru prima oară,
după manuscris

* — după el. — Nota trad.

280

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Am primit „Voprosî Strahovaniia“. Ți-o vom restitui mâine sau poimâine. „Leipziger Volkszeitung“ a fost interzis și am rămas fără ziar german. Nu mi-ai putea trimite o dată la două zile (adică de 4 ori pe săptămână) numerele deja citite din „Hamburger Echo“?

(Prin adăugarea unei singure fraze la scrisoarea către Iuri³⁶³ ai denaturat tonul ei, care trebuie să rămână ironic. Or, ironia este aici totul, căci îl voi strânge cu ușa în așa fel, încât les rieurs seront avec nous *.)

Salutări, *Lenin*

P. S. Așteptăm scrisori de la Malinovski.

P. P. S. *Restituie-mi* imediat toate scrisorile din Rusia (acelea pe care ți le-a trimis Nadia).

Scrisă la 23 august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

281

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Nu mi-ai trimis observațiile mele la articolul d-tale!!!
Cum să mă descurc fără ele??? Adevărată pacoste!

Trimite-mi-le.

Am trimis la tipografie cele două articole ale mele.

Îți trimit observațiile și contraobservațiile d-tale.

Eu sînt pentru 1 culegere (acum) de 160 pag.

Scoatem articolele lui Buharin, Strannik și Broutchoux
și-l scurtăm pe al lui Aleksandr.

Crezi că putem publica articolul despre prizonieri?³⁶⁴
Nu vor avea ei neplăceri de pe urma lui?[?] (Cf. scrisoarea
lui Malinovski.)

N-ar fi mai bine să-l întrebăm pe Malinovski?

* — să-l fac de rîsul lumii. — *Nota trad.*

Trebuie să ne gândim bine.

Sînt zguduit de vestea că România a declarat război !!
Atenție, focul se întinde !!

Salutări. *Lenin*

*Scrisă între 27 și 31 august 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

282

CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI

Dragă G. L.,

M-a bucurat mult primirea scrisorii d-tale. Îți mulțumesc și pentru scrisorile prizonierilor. Munca *dă roade*, felicitările mele !

Fii bun și expediază bani la „De Tribune“, *cu rugămintea* să sisteze trimiterea ziarului ! Nu e bun de nimic ! Eu n-am făcut abonament la el.

Salutări la toți membrii familiei.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă înainte de 31 august 1916
Expediată din Flums (Elveția)
la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

283

CĂTRE M. M. HARITONOV

Scumpe tovarăș,

E posibil să ne folosim de această plecare, dar trebuie să chibzuim mai întîi și să aflăm în ce măsură merită el încredere atît sub raportul acurateței, cît și al conspirativității. Pe Grimm *nu-l putem* întreba. Scrieți-mi care este părerea *dv.* și dacă la Zürich puteți afla (cu precauție) ceva despre el. Vă pot trimite broșura despre imperialism. *N-am idee* despre o „consfătuire“ (Gr. + Radek + ??).

Aflați cât mai amănunțit tot ce se poate afla și informați-mă.

Articolul pentru „Volksrecht“³⁶⁵ vi-l voi trimite tot dv., de îndată ce voi afla că Nobs s-a întors la Zürich. Nobs mi-a scris că pleacă pentru vacanță într-o localitate situată în apropiere de cea în care stau eu și că mă va vizita, dar *n-a mai dat apoi nici un semn de viață*. Acum nu știu unde se află. Nu cumva știți dv. ?

Vă trimit „Ausland-Politik“ cu un articol de Semkovski.

Nu cumva au apărut în „Volksrecht“ articolele lui Radek împotriva dezarmării ? Dacă au apărut, mi le-ați putea trimite aici ? Cine v-a spus că duminică trebuie să fiu la Zürich ? Sînt tare curios să aflu cine a putut spune așa ceva ! !

Nu mi-ați putea procura la Zürich un ziar polonez și unul bundist din Varșovia cu date (cît mai amănunțite, pe raioane) cu privire la alegerile de acolo ? Mă interesează foarte mult ! I-am scris lui Bronski, dar n-am primit nici un răspuns. Cu o caldă strîngere de mînă și cu sincere urări de bine pentru soția și fetița dv.

Al dv., *Lenin*

P. S. Nu i-ați răspuns Nadiei la rugămintea ei în legătură cu „Neues Leben“. Dacă n-aveți timp, poate că Usievici ar avea posibilitatea să se intereseze ? Sau e și el acum *foarte* ocupat ?

*Scrisă la 31 august 1916
Expediată din Flums (Elveția)
la Zürich*

*Se tipărește pentru prima dată,
după manuscris*

CĂTRE M. N. POKROVSKI

Stimate M. N.,

Sînt de acord cu propunerile dv. Mă apasă doar gîndul că va trebui să tăiați din partea de la sfîrșit. Nu s-ar putea, în acest caz, să publicați sfîrșitul în revistă fără modificări ? și cu o notă din partea redacției în care să se specifice

că acestea sînt concluziile care decurg din broșură? E foarte dureros că se ciuntește o lucrare care reprezintă *un tot unic!* V-aș fi extrem de recunoscător dacă mi-ați da o mîna de ajutor în această privință. Voi scrie și eu, dar scrisoarea mea merge încet și abia peste cîteva luni va ajunge la destinație, dacă va ajunge.

Salutări.

Al dv., *Ulianov*

P. S. Se spune că Potresov intră în editură. Și celebrul beletrist * a consimțit!! Un adevărat scandal, nu?

*Scrisă la 31 august 1916
Expedită din Flums
la Sceaux (Seine)*

*Publicată pentru prima oară
în 1958, în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

285

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

1) Degeaba cauți să-ți acoperi greșeala în chestiunea articolului „comandat”. Nu se poate ca d-ta să nu fi înțeles că, în prima mea scrisoare (la care nu mi-ai răspuns), mi-am exprimat — nu în termeni tari, ci cît se poate de moderați — o anume nemulțumire.

N-am pomenit de lipsă de loialitate; neorînduială e, de asemenea, un termen destul de moderat, și nicidecum tare, care include și simpla uitare sau neatenție, ceea ce e de parte de lipsă de loialitate. De ce să exagerăm și să ajungem să vorbim de „lipsă de loialitate”?

Unde am scris eu, cu mîna mea, despre 5 pagini? Trimite-mi să văd și eu, dacă încă nu te-ai convins că n-ai avut dreptate.

2) În ce privește articolul lui Franz³⁶⁶, sîntem (atît eu cît și Nadia) întru totul de acord cu d-ta; la prima citire pare mai prost decît la a doua.

3) Îți trimit un concept de scrisoare către N. I. ** N-am

* A. M. Gorki. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 320—321. — *Nota red.*

nimic împotriva să adaugi o doză de politețe : trimite-mi modificările și completările, dacă socotești că e cazul să le faci ³⁶⁷.

Salutări. *Lenin*

Scrisă în august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

286

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Am citit articolele suedeze și norvegiane.

Ele nu pot fi separate. Trebuie publicate *împreună* și numai însoțite de un articol al *nostru* împotriva dezarmării. Asta schimbă planurile.

Mă apuc să scriu (să refac) acest articol pentru *Sbornik*, pe care va trebui neapărat să-l mărim în aceste limite, reducând, *pe cât posibil*, toate celelalte materiale. Mare prostie această dezarmare, dar *începe să încurce* pe câte unii și în *partidul nostru* !

N. B. ||| P. S. Cît timp nu s-a hotărât încă nimic în problema cu-
legerii de la Paris, articolul lui Strannik trebuie *reținut*,
căci *dacă* e să alegem, e de preferat, fără doar și poate,
articolul lui Aleksandr.

Scrisă în august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

287

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Articolul lui Buharin nu merge de loc ³⁶⁸. El *nu conține* nici urmă de „teorie a statului imperialist“. El nu ne oferă decît o serie de date cu privire la creșterea capitalismului de stat. A umple cu acest material arhilegal o revistă ilegală ar fi ceva absurd. Articolul trebuie respins (în termeni cît

se poate de politicoși, promițând tot concursul pentru tipărirea lui într-o publicație legală)*.

Cred însă că ar trebui să așteptăm articolele lui Iuri și deocamdată să nu-i scriem lui Buharin.

Să mai așteptăm și cu scrisoarea către Buharin în problema „fracțiunii” lor, altfel va crede că a fost refuzat din motive de „fracționism”.

A pune problema „epocii” și a „războiului actual” ca două „extreme” înseamnă a cădea pur și simplu în eclecticism. Ca și cum sarcina noastră ar fi să urmăm „calea de mijloc” „între cele două extreme”!!!

Noi trebuie să definim *just* raportul dintre *epocă* și războiul *actual*. Ceea ce a și fost făcut atât în rezoluții cât și în diferite articole ale mele: „*actualul* război imperialist *nu este o excepție*, ci un fenomen tipic în epoca imperialistă”. Tipic nu înseamnă singular.

Fără o justă înțelegere a caracterului epocii nu e posibilă înțelegerea războiului actual.

Cînd se vorbește astfel despre o epocă, astea nu sînt simple fraze, ci lucruri adevărate. Iar citatele d-tale din articolele mele vechi nu spun **decît** asta. *Ele sînt juste.*

Cînd însă unii încep să tragă de aici concluzia că „în epoca imperialismului nu **pot** fi războaie naționale”, asta e curată ineptie, e o vădită eroare istorică, politică și *logică* (căci orice epocă este un ansamblu de fenomene variate, care pe lîngă tipic conține *întotdeauna* și altceva).

Această eroare o repeți și d-ta atunci cînd, în observațiile d-tale, scrii :

„În epoca actuală, țările mici nu pot fi pentru apărarea patriei”.

[= vulgarizatori]

Inexact!! Tocmai aceasta este eroarea pe care o fac Junius, Radek, partizanii lozincii „dezarmării” și japonezii!!

* În particular, din partea mea, l-aș sfătui pe Buharin să schimbe titlul și să lase *numai* partea economică, căci cea politică e complet nefinisată, neaprofundată și lipsită de orice valoare.

Trebuie spus : „*În războaiele imperialiste*, care sînt deosebit de tipice pentru epoca imperialistă contemporană, *nici țările mici nu pot fi pentru apărarea patriei*“.

E o deosebire.

La această deosebire se reduce *toată esența* luptei împotriva vulgarizatorilor. Și tocmai această *esență* nu ai observat-o d-ta.

Grimm repetă greșeala vulgarizatorilor, iar d-ta îi *cînți în strună*, folosind o formulare greșită. Dimpotrivă, tocmai acum este necesar ca (atît în discuții cît și în articole) să-i combatem pe vulgarizatori în fața lui Grimm.

Noi nu sîntem cîtuși de puțin împotriva „apărării patriei” *în general*, nu sîntem împotriva „războaielor de apărare” *în general*. În nici o rezoluție (și în nici unul dintre articolele mele) *n-ai să găsești vreodată o asemenea absurditate*. Sîntem împotriva apărării patriei și împotriva defensismului *în războiul imperialist* din 1914—1916 și în alte războaie *imperialiste*, care sînt tipice pentru *epoca imperialistă*. Dar în *epoca imperialistă pot fi și* războaie „drepte”, „de apărare”, revoluționare, și anume :
1) războaie naționale ; 2) războaie civile ; 3) războaie socialiste etc. .

N. B.

Scrisă în august 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1932,
în revista „Bolșevik” nr. 22

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Acesta e proiectul de prescurtări al Nadiei ³⁶⁹.

Am citit a doua oară articolul (după ce-l citisem o dată). Sînt categoric împotriva oricăror prescurtări. Ar însemna să-l stricăm. Un articol de sinteză (cu unele detalii și referiri

concrete la participant sau interlocutor) este deosebit de important.

Păreră mea sinceră e că acest articol nu poate fi scurtat. Ce-i de făcut deci ?

La drept vorbind, nu ne putem „descongestiona“ cu adevărat decât amânând articolul d-tale. Motivele :

1) Nu a fost scris pentru această culegere.

2) Intră într-un volum pentru care avem deja contract de editare ; înseamnă deci că are serioase șanse de apariție. La sărăcia noastră ar fi prea mare lux să-l tipărim de două ori.

3) Principalul și esențialul privind istoria „Internaționalei“ a fost expus de d-ta în articolul pe care l-ai publicat în „Soțial-Demokrat“.

4) Culegerea trebuie *limitată* la (α) materialele din Rusia + (β) problemele de actualitate în discuție, problemele controversate, spinoase ale *partidului*.

5) Dacă-l publicăm pe al d-tale, ce facem cu articolul despre defetism ?

Te rog să-mi scrii *deschis* cum privești această propunere : prin prisma considerentelor de ordin practic redacțional (și care anume) sau prin prisma supărării ?

{ În *orice* caz însă e *necesar* să ne continuăm discuțiile în vederea stabilirii unui acord deplin între noi amândoi. }

O culegere de 160 de pagini alcătuită în conformitate cu planul meu ar putea cuprinde arhivalorosul și bogatul material din Rusia + discuția în jurul auto-determinării (fără articolul lui Iuri *)

+ defetismul + Troțki,

+ despre *Inter-* (Ciheidze),

națională

adică tot ce *nu suferă amânare*.

Ne-ar costa circa 2 500 de franci + 400 Ludmillei (= tot pentru transport) + circa 500 pentru transport =

* Căci lui Iuri trebuie să-i scriem un răspuns ³⁷⁰ și să i-l mai și trimitem ! !

= circa 3 400. Atîta *mai avem* de unde scoate, dar *nici un ban în plus*.

Sînt de acord să tipărim un număr din O.C. (+ alte 100—200 de franci).

*Scrisă în august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară
după manuscris*

289

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Ei, acum chiar că ai luat-o razna !! Zău că nu mi-am putut reține un zîmbet. Ai ajuns să-mi scrii de „arbitraj“... Crede-mă, orice „arbitraj“ ar găsi, în orice caz, că a califica drept „netovărășească“ propunerea de a se scoate un articol înseamnă a face imposibilă munca în colegiu.

Din fericire pentru d-ta, nu sîntem în „arbitraj“, căci te-ar „condamna“ fără doar și poate.

La urma urmelor înșă, trebuie totuși să ne „restrîngem“. Am depășit și continuăm să depășim limitele planului *inițial* al „culegerii“ (materialul din Rusia + discuția în jurul autodeterminării). Te rog să afli precis și în mod oficial de la Benteli prețul pe coală. Atunci vom putea calcula *exact* cît putem tipări (căci fără bani *nu* se tipărește : nu uita asta !).

Salutări. *Lenin*

Spune-mi dacă trebuie să-ți înapoiez „Hamburger Echo“.

Îți trimit articolul lui Aleksandr : nu m-apuc să-l scurtez !

Mai vin apoi articolul suedez și cel norvegian !!³⁷¹ Ne facem de rîs !!

Ai dreptate, articolul lui Safarcik *trebuie* să fie publicat. *Il vom publica!*

Primești „Arbeiterpolitik“ ? Eu n-am citit nr. 5, 7 și următoarele.

*Scrisă în august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

290

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Nu-i nici un conflict aici : ți s-a năzărit. Amintește-ți (sau recitește) ce ți-am scris eu : nu spun acolo că *vot*ez împotriva articolului d-tale, ci : „scrie-mi deschis“ cum privești cutare plan *. D-ta mi-ai scris.

Asta-i tot.

Articolul merge deci.

Cred că Iuri ne va „împăca“ și mai bine ³⁷², căci *la el* reiese același lucru : „în *epoca* imperialismului“ nu poate fi vorba de „apărarea patriei“.

În realitate însă : „în *războiul imperialist*,|| generat de epoca imperialismului, apărarea patriei este o înșelătorie“.

Ceea ce nu-i de loc același lucru.

Salutări. *Lenin*

P. S. N-ar fi timpul să-i trimitem lui N.I.B. o scrisoare comună cu privire la fracțiune ? Cred că este. Dar despre articolul lui ?

De acord ! Sînt pentru tipărirea unui număr din O.C. !

Scrisă la 6 august 1916
Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

291

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

1) Ți trimit articolul lui Roland-Holst. Părerea mea e că nici acesta nu trebuie publicat.

2) Răspunsul către Buharin ³⁷³. Sînt de acord cu modificările d-tale, dar *un singur* lucru mai *trebuie* adăugat,|| și anume că *esențiale* sînt *pentru noi* deficiențele de ordin *principal ale articolului*.

Fără o astfel de precizare, am face impresia unor oameni care oscilează.

* Vezi volumul de față, p. 314—316. — *Nota red.*

Dacă ești de acord cu acest adaos, trimite scrisoarea (netezind trecerile logice).

Dacă nu, vom mai discuta problema.

3) *Nu* găsec foaia pe care, după cum spui, aș fi exprimat printr-o trăsătură de condei consimțământul meu la comanda aceea. Deci greșeala e din partea [d-tale] *.

4) Franz a lăsat un articol foarte bun, după părerea mea, și foarte *concis*. Sînt pentru publicarea lui. Ți-l voi trimite.

5) Cu culegerea de la Paris *nu* trebuie să ne grăbim. Să calculăm exact *c e* încapă (5 coli a 50 000 = 250 000 de semne *în total*).

6) M-am apucat să scriu răspunsul la articolul lui Iuri. Dar asta-i treabă *lungă*.

Salutări. *Lenin*

Scrisă la sfîrșitul lunii august —
începutul lunii septembrie 1916
Expediată din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Publicată parțial în 1932,
în revista „Bolșevik” nr. 22
Se publică în întregime
pentru prima oară

Se tipărește după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

1) Ți trimit un articol-manifest al lui Jorj. Îl găsec foarte nereușit și nici nu știu măcar dacă merită să-l refacem. E vulgar, superficial, bombastic, o imitație a stilului „poporului de jos”. Un model de cum *nu* trebuie scrise articolele de popularizare...

Poate i-o spui d-ta cînd te vezi cu el ?

2) În privința articolului în problema dezarmării, am îndoieli. Dacă publicăm pe suedez și pe norvegian în culegere, trebuie neapărat să dăm *tot acolo* și articolul despre dezarmare. Nu mi-ar lua mult timp ; aș reface articolul meu ³⁷⁴. Dar o să încapă ?

* În continuare, textul manuscrisului e parțial deteriorat. În paranteză se dă cuvîntul reconstituit după sens. — *Nota red.*

Trebuie să ne decidem. Răspunde-mi.

Să calculăm încă o dată cu cât se va mai umfla culegerea noastră, și așa destul de umflată.

3) Răspunsul către Buharin. Și în privința lui trebuie să ne decidem. Dacă nu vrei să spunem că *esențiale* sînt divergențele de ordin principial, consimt să modifici în așa fel, încît să reiasă că motivele (nepublicării) sînt de *două* feluri: (α) de ordin tehnic și financiar
(β) de ordin principial.

Trimite-mi o variantă în sensul acesta (nu uita să faci o mai bună legătură logică între cele două părți ale scrisorii) și hai să decidem cât mai repede. Ai în vedere, desigur, că răspunsul nostru către Buharin are o importanță *deosebită*: trebuie să-l chibzuim temeinic și să păstrăm o copie după el.

4) Trebuie să hotărîm în privința culegerii de la Paris: conținutul și numărul de coli.

Dacă 2 000 de exemplare a câte 5 coli (= 10 000 de coli) costă 500 de franci, atunci 1 500 de exemplare (nu-i nevoie de mai multe) se pot edita în câte $6\frac{2}{3}$ coli.

$$\frac{\times 50\ 000}{330\ 000 \text{ de semne}}$$

Probabil, mai puțin de 330 000, circa 300 000?

Nu-i așa?

N.B. || Mai rămîne de văzut dacă cei de la Paris vor accepta și o publicație ilegală, dacă vor consimți s-o tipărească clandestin.

Asta-i foarte important! Iar Grișa nu se grăbește să ne dea un răspuns *complet!!!*

După ce vom fi lămurit toate aceste lucruri, vom întocmi o listă de materiale pentru Paris.

(Cred că articolul lui Iuri și răspunsul nostru către el nu pot fi puse la socoteală, pentru că 1) răspunsul încă nu e scris; 2) nu se știe dacă maiestatea sa negustorească va binevoi să consimtă la tipărire.)

5) Mă apuc de tezele lui Radek ³⁷⁵ (să le revăd), căci nu le-am citit încă în corectură.

6) Îți restitui completările la articolul lui Strannik ³⁷⁶. Ce ne facem cu el ? ?

Salutări. *Lenin*

Scrisă la sfârșitul lunii august —
începutul lunii septembrie 1916

Expedită din Flums
la Hertenstein (Elveția)

Publicată parțial în 1932,
în revista „Bolshevik” nr. 22.

Se publică în întregime
pentru prima oară

Se tipărește după manuscris

293

CĂTRE N. I. BUHARIN

Dragă tovarășe,

Din păcate, nu putem publica articolul „Contribuții la teoria statului imperialist”. Avem atît de multe materiale referitoare la Rusia, încît trebuie să restrîngem spațiul rezervat altor teme, și nici banii nu ne ajung. Sîntem într-o situație dificilă.

Dar nu asta e principalul. Principalul e că articolul are unele lipsuri.

Titlul nu corespunde conținutului. Articolul este alcătuit din două părți care nu sînt judicios legate între ele: 1) despre stat în general și 2) despre capitalismul de stat și dezvoltarea lui (în special în Germania). Partea a doua este bună și utilă, dar este legală în proporție de 9/10. Te-am sfătui s-o publici, cu foarte mici modificări, într-una din culegerile legale (dacă nu în „Letopis”), și am fi gata să facem tot ce depinde de noi pentru a înlesni publicarea ei.

Prima parte atinge o temă de mare importanță principială, dar păcătuiește tocmai prin aceea că nu face decît s-o atingă. Noi, care scoatem o culegere într-un an, nu ne putem permite să publicăm, într-o problemă teoretică atît de fundamentală, un articol insuficient gîndit. Lăsînd la o parte polemica cu Gumplowicz ș.a. (și pe aceasta ar fi mai bine

s-o prelucrezi și s-o *transformi* într-un articol pentru presa legală), trebuie să semnalăm o serie de formulări extrem de inexacte folosite de autor.

Marxismul este „teoria sociologică (???) a statului“ ; statul = organizația „generală“ (?) a claselor dominante ; citatele din Engels *sînt întrerupte* tocmai în locurile care prezintă o *deosebită* importanță atunci cînd vorbim de această problemă. Deosebirea dintre marxiști și anarhiști în problema statului (p. 15—16) e definită într-o manieră *incontestabil greșită*: dacă vrei să discuți această problemă, *nu* trebuie s-o abordezi în felul acesta ; *nu se poate* s-o pui în felul acesta. Concluzia (subliniată de autor) : „social-democrația trebuie să declare în mod expres că e în principiu ostilă puterii de stat“ (p. 53) ; [cf. : proletariatul își creează „vremelnic o proprie organizație de stat a puterii“ (p. 54) („organizație de stat a puterii“ ! ?)] e, de asemenea, fie cu desăvîrșire inexact, fie greșit.

Te sfătuim să prelucrezi și să transformi într-un material care să poată apărea legal (α) partea relativă la capitalismul de stat și (β) polemica cu Gumpłowicz & Co. Restul *trebuie lăsat să se mai cristalizeze*. Aceasta este convingerea noastră.

Scrisă la sfîrșitul lunii august —
începutul lunii septembrie 1916
Expediată din Flums (Elveția)
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1932,
în revista „Bolșevik“ nr. 22

Se tipărește după manuscris

Scumpă prietenă,

Îți trimit manuscrisul. Te rog să mi-l restitui *tot recomandat*: nu-l am decît într-un singur exemplar (și foarte curînd voi avea din nou nevoie de el).

Articolul despre dezarmare ți-l voi trimite zilele acestea ; în momentul de față nu se află la mine. Noi pe aici am în-

ceput să facem cunoștință cu tineretul și regretăm sincer că nu stăpânim perfect nici o limbă. Iată unde ne așteaptă o muncă interesantă și rodnică ! Organizarea tineretului progresează în întreaga Elveție. Cu o caldă strângere de mână și cu multe urări de bine.

V. Lenin

*Scrisă la 15 septembrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

295

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Sînt mereu ocupat cu austriacul și de aceea nu am cînd să-ți răspund la diferitele d-tale întrebări. Deocamdată îți pot comunica un singur lucru : sînt de acord să-ți trimit articolul lui Strannik, dar numai în cazul cînd rămînem înțeleși că cel al lui Aleksandr se publică integral tot în culegerea *de la Berna* (dacă cea de la Paris va eșua), și, dacă acest lucru e realizabil, să îndeplinim întocmai cele stabilite.

Salutări. *Lenin*

P. S. Nadia te roagă să-i trimiți numerele din „Voprosî Strahovaniia“ despre care ți-a scris.

*Scrisă la 15 septembrie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

296

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Lui Buharin i-am scris.

Îți trimit un articol ; trebuie publicat tot la Berna, căci Parisul nu răspunde.

Calculează, te rog, mai precis (d-ta ai și manuscrisele și corecturile) *cît* material ai pentru culegerea de la Berna.

Firește că nu pot fi „mulțumit“ de faptul că îmi marinezi atîta articolele. Trimite-le imediat la tipografie, căci chiar d-ta m-ai zorit pe motiv că te presează zețarul !!

Și unde-s tezele noastre ? * Unde-i corectura lor ?

Scoaterea unui număr din „Soțial-Demokrat“ e o chestiune dificilă, căci mă tem *să nu întîrziem* astfel apariția *culegerii*!!

Cînd îmi vei restitui „Dezarmarea“ **, mă voi pronunța definitiv în această chestiune. Trebuie să stabilim *mai precis* ce poate intra în acest număr și în ce măsură ar întîrzia el apariția *culegerii*.

Pentru „Voprosi“ *** nu scriu nimic deocamdată. Dar pentru culegerea „Sub vechiul steag“ intenționez să scriu despre kautskism³⁷⁷ (apropo : restituie-mi *cît mai repede* broșura despre imperialism, trebuie să scot niște citate de acolo).

Salutări. *Lenin*

P. S. La problemele muncii practice nu prea îmi răspunzi.

Scrisă la jumătatea lunii
septembrie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit articolul lui Rîbalka : poate știi ceva *în legătură cu acesta* ? Ce urmărește el ?

Restituie-mi articolul.

La fel, scrisoarea în care te-am întrebat despre B.

Îți trimit articolul lui Franz (F. — așa a cerut să fie semnat).

* Vezi „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260—274). — *Nota red.*

** „Lozinca «dezarmării»“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 152—163). — *Nota red.*

*** Revista „Voprosi Strahovaniia“. — *Nota red.*

Te sfătuiesc să-i răspunzi ³⁷⁸ mai amănunțit lui Buharin, deocamdată n-ai de ce să fii atât de înfuriat.

Îți trimit articolul lui Avilov.

N-ai cumva „Arbeiterpolitik“ nr. 5, 7 și urm. ?

Salutări. *Lenin*

Scrisă între 15 septembrie
și 5 octombrie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

298

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

M-am interesat astăzi de procesele-verbale ale congreselor socialiste franceze. *Aici nu se găesc.*

Te sfătuiesc să trimiți câte o carte poștală cu răspuns plătit la bibliotecile de la Geneva și Neuchâtel și la biblioteca (franceză) *de partid* din Geneva.

Best greetings.

Your * *W. Lenin*

Scrisă la 26 septembrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

299

CĂTRE V. M. KASPAROV **

Dragă Kasparov,

Multe salutări și urări de sănătate. Îngrijește-te cum se cuvine și scrie-ne *mai des*.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 26 septembrie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIII

Se tipărește după manuscris

* — Multe salutări. Al d-tale. — *Nota trad.*

** Rîndurile de față au fost adăugate la o scrisoare a Nadejdei Krupskaja.
— *Nota red.*

300

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV *

Scumpe prieten,

Nadia ți-a scris atît de amănunțit ³⁷⁹, încît nu mai am ce adăuga. Îți trimit o caldă strîngere de mînă și felicitări pentru succesul avut în America și te rog să ne scrii mai des. Dacă Belenin vrea să plece, el trebuie să fie *cu ochii în patru* (pericolul e mare) și să pregătească cît mai bine călătoriile pentru stabilire de *legături*. Asta e ceea ce ne lipsește. Unde-i A. M. ? Salutări.

Al d-talc, *Lenin*

Scrisă la 3 octombrie 1916
Expedită din Zürich

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

301

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Scumpe prieten,

Judecînd după scrisoarea pe care am primit-o azi de la Grigori, se pare că hotărîrea lui Belenin cu privire la „excursia“ sa e definitivă. Și termenul este foarte scurt ! Or, este neapărat necesar să ne scriem unul altuia și să ajungem la o înțelegere : acest lucru este acum extrem de important. De aceea te rog foarte mult să faci tot posibilul ca să te vezi *personal* cu Belenin, să-i transmiți toate cele ce urmează și să-mi scrii (neapărat !), *deschis* și amănunțit, cum stau lucrurile, adică dacă sînt sau nu divergențe, disensiuni etc. între noi și Belenin și în ce constau ele (iar în caz afirmativ, cum să le înlăturăm).

Înlăturarea lui James (despre această înlăturare te rog foarte mult să nu pomenești nici un cuvînt *nimănui* în străinătate : nu-ți poți închipui cît de periculoasă e în *t o a t e* privințele flecăreala din străinătate pe aceste teme și *în*

* Rîndurile de față au fost adăugate la o scrisoare a Nadejdei Krupskaja. —
Nota red.

legătură cu asemenea evenimente) — înlăturarea lui James face ca situația să devină critică și pune iarăși la ordinea zilei problema unui plan general de muncă.

După convingerea mea, acest plan ar trebui să cuprindă 1) linia *teoretică*, 2) sarcinile *tactice* imediate și 3) sarcinile direct organizatorice.

(1) La primul punct se impune acum nu numai promovarea *în continuare* a liniei (împotriva țarismului etc.) consfințite la noi prin rezoluții și fundamentate în broșură (această linie a fost întru totul confirmată de evenimente, de sciziunea din Anglia etc.), ci și curățirea ei de ineptiile apărute în ultima vreme și de confuza negare a democrației (aici intră și dezarmarea, și negarea autodeterminării, și negarea — greșită din punct de vedere teoretic — a apărării patriei „în general“, și oscilările în problema rolului și însemnătății statului în general etc.).

Ar fi foarte regretabil dacă Belenin n-ar aștepta articolul în care eu îi dau o replică lui Kievski (chiar ieri l-am trimis la transcriere și abia peste câteva zile va fi gata). Ce-i de făcut? Nu trebuie să nesocotești importanța unanimității de păreri pe plan teoretic: te asigur că e indispensabilă pentru muncă în vremuri atât de grele. Gîndește-te dacă n-ar fi indicat să aplicăm următorul plan (sau unul asemănător); după cîte înțeleg, soția lui Belenin nu se află în America, așa cum îmi închipuisem, ci în Spania, pe unde va trece acum, desigur, și Belenin în călătoria sa. Nu s-ar putea aranja trimiterea de scrisori și manuscrise pe adresa soției lui, în Spania? Atunci poate că și articolul meu, chiar dacă l-aș trimite peste o săptămînă, i-ar parveni lui Belenin la timp, căci el va sta, desigur, cîteva zile în Spania.

Gîndește-te la următorul lucru: indiferent de felul cum vom proceda în cazul de față, ar fi extrem de important să organizăm o corespondență regulată cu soția lui Belenin și cu Spania în general. Spania este acum un loc deosebit de important, căci, în comparație cu Anglia, acolo este totuși mai comod să lucrăm decît în altă parte.

Nu pot insista prea mult asupra importanței unanimității de păreri pe plan teoretic. Adversarii noștri s-au și agățat de negarea lipsită de sens a rolului democrației (Potresov, în

„Delo“ nr. 1). Bazarov a scrîntit-o în „Letopis“. Bogdanov îndrugă *alte* bazaconii, dar *tot* bazaconii, în „Letopis“. Acolo avem de-a face cu un bloc extrem de suspect, format din machişti şi din aderenţi ai Comitetului de organizare. Un bloc odios ! Cu greu l-am putea sparge... Să încercăm, poate, un bloc cu machişti împotriva aderenţilor Comitetului de organizare ? Nu ştiu dacă vom reuşi !! În politică, Gorki dă întotdeauna dovadă de lipsă de caracter şi se lasă influenţat de sentimente şi de dispoziţii de moment.

Presa legală din Rusia capătă o importanţă deosebită ; de aceea şi problema liniei juste capătă o importanţă din ce în ce mai mare, căci pe acest teren duşmanilor le este mai uşor „să ne ţină“ sub focul lor.

Cel mai bine ar fi, poate, ca Belenin să-şi aibă „baza“ în Spania, să primească acolo scrisori şi manuscrise de la noi ; am putea continua schimbul nostru de păreri, schimbul de scrisori ; Belenin s-ar putea întoarce acolo curînd, după o scurtă călătorie mai departe (căci primejdia este foarte mare, şi pentru cauză ar fi mult mai bine dacă Belenin ar face *scurte* vizite în cîteva oraşe şi apoi s-ar întoarce în Spania, sau acolo unde este acum, sau în ţara vecină, pentru a *consolida* legăturile etc.).

La punctul doi, cred că principalul este acum să scoatem foi volante şi proclamaţii împotriva țarismului, scrise într-un limbaj popular. Te rog să te informezi asupra posibilităţii de a organiza editarea lor în Spania. Dacă nu se poate, le vom tipări aici şi le vom trimite ; pentru aceasta avem nevoie de *ireproşabile* legături de transport. Ai avut perfectă dreptate spunînd că japonezii s-au dovedit a fi *absolut* inapţi pentru aceasta. Cel mai bine ar fi să recurgem la serviciile unor străini, cu care am putea să şi corespondăm în limba engleză sau în altă limbă străină. Nu voi insista asupra chestiunii transportului, deoarece şi d-ta ştii şi îţi dai seama cum stau lucrurile. Nenorocirea e că n-avem bani, dar sper că la Petrograd se va strînge ceva.

În Rusia, principala problemă de partid a fost şi *rămîne* problema „unităţii“. În cele 500—600 de numere ale ziarului său, Troţki nici nu ne-a spus clar şi răspicat şi nici nu şi-a

clarificat sieși cu cine vrea el unitate : unitate cu Ciheidze, Skobelev & Co. ? sau nu ? Se pare că și la Petrograd au mai rămas „unificatori“, deși sînt foarte slabi (nu ei au editat acolo „Rabocie Vedomosti“ ?). Se spune că „Makar“ e la Moscova și face și el pe împăciuatoristul. Împăciuatorismul și unificatorismul sînt extrem de dăunătoare pentru partidul muncitoresc din Rusia, căci înseamnă nu numai o idiotie, ci și *pieirea* partidului. Căci *în fapt* „unificarea“ (sau împăcarea etc.) cu Ciheidze și Skobelev (și de ei, în primul rînd, e vorba aici, pentru că se pretind a fi „internaționaliști“) înseamnă „unirea“ cu Comitetul de organizare și, prin el, cu Potresov & Co., adică în fond înseamnă o atitudine de *servilism* față de social-șoviniști. Dacă Troțki & Co. n-au înțeles acest lucru, cu atît mai rău pentru ei. Conținutul primului număr al revistei „Delo“ și mai ales participarea muncitorilor la comitetele pentru industria de război *demonstrează* că așa stau lucrurile.

Nu numai cînd ne gîndim la alegerile pentru Dumă a doua zi după încheierea păcii, ci și în general în *toate* problemele practicii de partid, *principalul criteriu* îl constituie acum atitudinea în problema „unității“ cu Ciheidze & Co. Nu ne putem bizui decît pe cei care au înțeles cît de înșelătoare este ideea unității și cît de necesară este ruptura cu această clică (cu Ciheidze & Co.) în Rusia. Numai asemenea oameni ar trebui să recruteze Belenin pentru rolul de conducători.

De altfel și pe plan internațional sciziunea se înscrie acum la ordinea zilei. Cred că acum e momentul ca *toate* elementele conducătoare conștiente din rîndurile muncitorimii din Rusia să înțeleagă acest lucru și să adopte o rezoluție în favoarea unei rupturi organizatorice cu Internaționala a II-a și cu Biroul internațional al lui Huysmans, Vandervelde & Co., în favoarea creării unei a III-a Internaționale, *neapărat* împotriva kautskiștilor din toate țările (Ciheidze & Co., precum și Martov și Akselrod = kautskiștii ruși) și *neapărat* împreună cu cei care se situează pe poziția stîngii zimmerwaldiene.

La punctul trei. Punctul cel mai nevralgic îl constituie acum șubrezenia legăturii dintre noi și elementele muncito-

reşti conducătoare din Rusia !! Nici un fel de corespondenţă !! L-am avut numai pe James, dar acum nu-l mai avem nici pe el !! Aşa nu se poate. Fără o corespondenţă conspirativă *regulată* nu e posibilă nici editarea de foi volante, nici transportarea lor, nici stabilirea de înţelegeri în privinţa proclamaţiilor, nici trimiterea proiectelor de proclamaţii etc. etc. Aceasta e ceva esenţial !

În prima sa călătorie, Belenin n-a stabilit (n-a putut, probabil, să stabilească) asemenea legături. Pentru numele lui dumnezeu, convinge-l că este neapărat necesar să le stabilească în a doua sa călătorie ! Neapărat !! Numărul legăturilor stabilite trebuie să constituie criteriul succesului imediat al călătoriei !! (Fireşte că influenţa personală a lui Belenin e şi mai importantă, dar el *nu va putea* rămîne multă vreme nicăieri fără a se expune primejdiei şi fără a dăuna cauzei.) Numărul legăturilor stabilite în fiecare oraş constituie criteriul succesului călătoriei !!

Cel puţin două treimi din numărul legăturilor în fiecare oraş trebuie să fie stabilite cu elemente conducătoare din rândurile *muncitorilor*, adică aceşti muncitori să scrie chiar ei, să înveţe *singuri* cum se poartă o corespondenţă conspirativă (nu zeii fac oalele), iar fiecare dintre ei să-şi pregătească 1—2 „succesori“ pentru eventualitatea unei căderi. Treaba asta nu trebuie încredinţată exclusiv intelectualilor. În nici un caz. Este o muncă pe care o pot face şi trebuie s-o facă elementele conducătoare din rândurile muncitorilor. Altminteri *nu se poate* asigura continuitatea şi permanenţa muncii ; or, aceasta este principalul.

Cam asta-i tot.

În ceea ce priveşte literatura legală, adaug că ar trebui lămurit dacă „Letopis“ (în cazul cînd nu-i vom putea înlătura pe aderenţii Comitetului de organizare printr-un bloc cu machişti) va publica articole de-ale mele ? poate cu restricţii ? care anume ?

Trebuie aflat mai precis cum stau lucrurile cu „Volna“.

Cît despre mine, trebuie să-ţi spun că aş avea nevoie de o sursă de cîştig. Altfel mă prăpădesc, zău aşa ! E o scumpete

grozavă și n-avem din ce trăi. Trebuie scoși *cu forța** bani de la editorul revistei „Letopis“, căruia i-au fost trimise două broșuri ale mele (să plătească; *imediat* și cât mai mult!). Idem de la Bonci. La fel în privința *traducerilor*. Dacă nu se face ceva pe linia asta, nu voi putea rezista; crede-mă, situația mea e serioasă, foarte, foarte serioasă.

O caldă strângere de mână pentru d-ta și mii de urări de bine pentru Belenin; confirmă-mi *imediat*, în câteva rînduri măcar, primirea scrisorii de față.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Scrie-mi *deschis* cu ce stare de spirit pleacă Buharin? ne va scrie sau nu? ne va îndeplini rugămintea sau nu? corespondența (cu America) e posibilă *numai* prin Norvegia: spune-i asta și caută să aranjezi lucrurile.

Scrisă după 3 octombrie 1916
Expediată din Zürich la Stockholm

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după manuscris

302

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. A.,

Îți trimit un manuscris spre transcriere³⁸⁰, în 4 exemplare, în rînduri cât mai *strînse*, te rog, și pe sferturi, nu pe jumătăți de coală.

Dacă ai bani din fondurile partidului, ia pentru cheltuieli cât îți trebuie (pentru hîrtie, transcriere etc.); dacă nu, scrie-mi îndată cât să-ți trimit.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă înainte de 5 octombrie 1916
Expediată din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XXI

Se tipărește după manuscris

* În ceea ce privește problema banilor, îl rog pe Belenin să vorbească cu Katin, și chiar cu Gorki, bineînțeles, numai *dacă nu* va găsi în asta *nimic* jenant.

303

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îți trimit articolul ³⁸¹. Țsta zic și eu articol reușit ! Dar nu găsești că ar trebui adăugate următoarele două lucruri ?

(1) că și printre germani sînt defetiști despre care va relata istoria (îți amintești de spusele lui Seger și de Bloch ?) ;

(2) ceva despre ieșirea nedemnă pe care a avut-o „Gazeta Robotnicza” împotriva noastră pe tema defetismului.

Cît privește B.S.I. cred că e mai bine să așteptăm invitația.

Citesc „Avanti !”, dar nu chiar în fiecare zi. Roagă-l pe Jorjik să-mi comunice *precis* numărul și data.

(N-a fost asta cumva acea întrevedere a *parlamentarilor* despre care s-a vorbit, pare-mi-se, la Kiental ?)

Parlamentarii sînt însă cu *toții* kautskiști.

Dacă articolul lui Aleksandr e deja cules, ne aflăm într-o situație dificilă. Ce-i de făcut ?

Nu sînt în stare să scurtez articolul lui Strannik ! L-am citit *de două* ori !! Mi-e peste putință să-l mai citesc o dată.

Zilele acestea îți voi trimite răspunsul meu la articolul lui Iuri *.

N-ar trebui oare să ne înțelegem mai întîi ceva mai precis cu Parisul ?

Nu cumva o să iasă o halima dacă vom *începe* să trimitem materiale *fără a fi în măsură* să trimitem neconținut ?

Grișa merită o săpuneală bună pentru neglijență și lipsă de precizie : nu știe să scrie ca lumea ! Trimite telegrame stupide !

La Zürich n-avem pe cine să punem la transcriere.

Salutări. *Lenin*

Nu-i așa că de la Grișa trebuie să sosească zilele acestea o scrisoare conspirativă ?

*Scrisă cel mai tîrziu
la 5 octombrie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

* Este vorba de „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)”. — *Nota red.*

304

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Restituie-mi mai repede *ambеле* manuscrise³⁸²; mai trebuie să le dau la transcris.

Să ne gândim cum să facem ca Iuri să nu poată renunța la publicare. D-ta ce crezi ?

Salutări. *Lenin*

Scrisă cel mai târziu
la 5 octombrie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

305

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

Îi scriu lui Grișa să ne răspundă *câți* bani ne poate trimite. Căci e clar că cenzura nu va lăsa să treacă în întregime nici articolele lui Iuri, ca să nu mai vorbim de cel al lui Strannik. De o lună și jumătate tot bate apa în piuă prostul de Grișa, fără a ne scrie *principalul* !!

Cred că va trebui să scoatem tot aici un al doilea volum. E cât se poate de neplăcut să dai în același volum două articole despre autodeterminare și amîndouă la rubrica „Discuții”. (Ce-ar fi să publicăm în broșură separată articolul lui Iuri împreună cu răspunsul nostru la el ?) Faptul că la Paris există cenzură schimbă radical *total* : doar nu putem s-o scoatem cu spații albe... și pentru care motiv ?

Hîrtia s-a scumpit din nou. Nu va urca oare Benteli iarăși prețurile peste cele stabilite ? Ar trebui să te informezi în această privință (ar fi, poate, mai bine să te duci personal la el), păstrînd răspunsul lui scris.

Retrimite-mi cît mai grabnic „Delo”. Zilele acestea îți voi trimite articolul lui Avilov ; în penultima mea scrisoare ți-am scris din greșală că l-am trimis *.

Răspunsul la articolul lui Iuri merge acum la transcris

* Vezi volumul de față, p. 324. — *Nota red.*

și după aceea ți-l voi trimite *d-tale*, ca să i-l expediezi ; pentru a nu pierde timp, scrie-mi exact unde și cînd să-ți scriu.

Salutări. *Lenin*

Scrisă la 5 octombrie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

306

CĂTRE G. E. ZINOVIEV

De la Grișa a sosit acum o scrisoare prin care ni se aduce la cunoștință că ei editează culegerea *sub* regimul cenzurii !! Iată-ne definitiv „împotmoliți“ !!! Ce ne facem acum cu articolul lui Strannik ? Și hîrtia s-a scumpit *enorm*. Știai asta ? Ai calculat cît o să ne coste **acum** culegerea noastră ?

Ai primit coșul cu critica făcută de mine articolului lui Iuri ? Restituie-mi, te rog, *cît mai repede* ambele manuscrise. Ai primit scrisoarea lui Aleksandr ?

Lui Buharin i-am scris o scrisoare amabilă *.

Salutări. *Lenin*

Scrisă între 5 și 14 octombrie 1916
Expedită din Zürich
la Hertenstein (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

307

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. K.,

Te rog să introduci alăturata notă ³⁸³ (fie ca notă de subsol, fie în text, după cum e mai bine în cazul de față) la pasajul din articol în care se vorbește de posibilitatea realizării independenței Finlandei.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

* Vezi volumul de față, p. 334—339. — *Nota red.*

Nu i-ai putea transmite dobitocului de Rîbalka (fie și prin Kuzma) că îi *permit*, bineînțeles, să publice scrisorile și post-scriptumurile mele ? ³⁸⁴ Sau te deranjează ?

*Scrisă după 5 octombrie 1916
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

308

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Astăzi e luni și tot n-am articolul !! Și doar te-am rugat să mi-l trimiți, și-am scris că am nevoie de el *, iar d-ta de când îmi tot promiți că mi-l trimiți „mîine” ! Ce înseamnă asta ? Te rog să mi-l trimiți imediat !

Salutations amicales. *Lenin*

*Scrisă la 9 octombrie 1916
Trimisă din Zürich
la Sörenberg (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

309

CĂTRE N. I. BUHARIN

14. X. 1916

Dragă N. I. ³⁸⁵,

În legătură cu articolul „buclucaș”, cum îl numești d-ta, emiți niște raționamente foarte stranii sau, mai bine zis, nu mai raționezi de loc, ci te înfierbînți și sari la împlinire de la un raționament la altul. Într-adevăr, privește de la distanță ce ai ajuns să scrii :

„...Am pur și simplu sentimentul (!) că nu (!) e vorba aici de capete de acuzație (!), ci «în genere»...”

* Este vorba de lucrarea lui Lenin „Programul militar al revoluției proletare” (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 133—145).
— *Nota red.*

Chiar așa ai scris !! Dar cum poți spune așa ceva ? Asta înseamnă să închizi gura oricărui om care raționează și discută. În scrisoarea redacției sînt *precis* indicate și formulate deosebirile de păreri, iar d-ta te înfierbînți : sentiment, acuzație, în genere...

Scrii că ai ținut un referat „pe aceeași temă” și că nimeni dintre publiciștii de la C.O. „nici n-a încercat să mă acuze de anarhism”.

Și acesta e un argument ? Nici în scrisoarea redacției nu se vorbește de anarhism. Pe de o parte, nu se poate stabili ce anume ai spus în referatul d-tale, iar pe de altă parte se știe că publiciștii de la C.O. sînt cam săraci cu duhul. Chiar d-ta adaugi : „le-am tras o săpuneală în celelalte probleme”...

„A te teme de ce va spune Maria Alekseevna cea galben-lichidatoristă înseamnă a da dovadă de oportunism” (Potresov).

E spus tare, foarte tare. Dar nu-și atinge ținta ! Căci eu afirm că aici *are dreptate* Potresov, și nu Bazarov³⁸⁶.

(1) Așa e sau nu ? Această chestiune nu te preocupă. — (2) E rău dacă galbenii *au dreptate* relevînd greșelile oamenilor noștri ? Ai ocolit problemele recurgînd la o înșirare de cuvinte tari. Înseamnă deci că d-ta ești acela care te „temi” să te întrebi care e semnificația faptului că dreptatea e de partea lui Potresov, și nu a lui Bazarov.

„...Doar nu mi se poate reproșa că aş nega lupta pentru democrație...” Eu îți reproșez o serie de greșeli în această chestiune și îți indic cu precizie care anume, pe cînd d-ta te eschivezi de la o discuție în fond.

D-ta formulezi trei „enunțuri”, chipurile „absolut incontestabile și ortodox-marxiste”, la care „poate fi rezumat” primul capitol.

Dar aceste enunțuri (1) au un caracter atît de general, încît sînt departe de a fi concrete ; (2) și aceasta este esențialul, afirmă *alt c e v a* decît se spune în articol !!

„Atît Gr. cît și dv. nici nu încercați măcar să-mi spuneți în ce constă, la urma urmei, erezia mea”.

Ba să am iertare : asta nu-i adevărat. În scrisoarea redacției se arată *cît se poate de precis* în ce anume greșești, pe cînd d-ta *nu* răspunzi nimic la cele *spuse* și *arătate* de

noi. Nu dai nici un răspuns la nici una din numeroasele noastre referiri cât se poate de precise!!

Iată una din aceste referiri : citatele din Marx și Engels. D-ta întrerupi citatele *în așa fel*, încât sensul lor apare greșit redat sau devin posibile concluzii inexacte. Acesta e, de altfel, singurul punct la care ne răspunzi ; dar ce ne răspunzi d-ta ? „Eu — zici — cunosc foarte bine continuarea (citatelor)“. „Dar în aceste privințe ei au avut o părere care nu dă loc la răstălmăciri“.

Și asta-i tot !! Ar fi ceva ridicol dacă n-ar fi atât de trist. Noi arătăm *precis* tocmai un asemenea caz de „răstălmăcire“. D-ta însă, fără să analizezi argumentul și *fără* să reproduci măcar un singur citat (eu *dintr-adins* le-am verificat ; nu degeaba ți-am scris ; am verificat *nu* un singur citat !), te eschivezi printr-un tertip : „nu dă loc la răstălmăciri“. Vina este în întregime a d-tale : în loc să discuți divergențele, te eschivezi printr-un tertip.

Nu te-am acuzat în legătură cu aceasta nici de „anarhism“ și nici de „erezie“, ci ți-am scris că „restul trebuie lăsat să se cristalizeze“, ceea ce e cu totul altceva. D-ta nu numai că nu răspunzi la cele arătate de noi, dar le și *răstălmăcești*. *Așa nu se poate !*

„Ați ținut mult articolul...“ Cu tot dinadinsul vrei să ne cauți nod în papură ! Am corespondat îndelung cu Grigori, căci ne sustrăgeau alte articole. Termene încă nu ne fixaseși atunci și nimeni n-avea de unde să știe de o eventuală plecare a d-tale.

Cât privește „izgonirea“ și polemica pe un ton care caută să evite o ruptură, trebuie să-ți spun că *cu d-ta* n-am polemizat încă în presă, ci am căutat *să mă explic în scris* înainte de orice polemică și tocmai pentru a o evita. Astea sînt fapte ; or, facts are stubborn things *. Un fapt nu se poate șterge prin bîrfeală. Lui P. Kievski îi voi răspunde în presă (lui P. Kievski, nu d-tale), și îi acordăm un privilegiu pe care nu l-am dat încă *nimănui* : îi trimitem în prealabil articolul, pentru a obține „consimțământul“ lui. (Din nefericire, copistul s-a îmbolnăvit la jumătatea lucrului ; de aceea nu avem încă articolul și se

* — faptele sînt încăpăținate. — *Nota trad.*

pare că nu-l vei putea vedea înainte de plecare ; dar *legăturile poștale cu America nu s-au întrerupt* și probabil că P. Kievski ți-l va trimite. Nu-l putem lua de la copist, ca să-l dăm altuia, în primul rând pentru că nu avem altul, iar în al doilea rând pentru că nu e de aici, locuiește în alt oraș, iar în plus e foarte strâmtorât și *nu-i putem* lua această mică posibilitate de câștig, promisă dinainte.)

Articolul lui P. Kievski este cum nu se poate mai slab și plin de confuzii nemaipomenite (în general, în problema democrației) *.

D-ta știi prea bine că noi toți te-am prețuit întotdeauna în mod deosebit și că luni de-a rândul am purtat corespondență cu d-ta, arătându-ți încă din *primăvara* anului 1915 că ai inconsecvențe în problema programului-minimum și a democrației. M-aș bucura din inimă dacă polemica va fi *numai* cu P. Kievski, care a început-o, iar divergențele dintre noi și d-ta se vor atenua. Dar pentru asta trebuie ca d-ta să nu te eschivezi de la discutarea problemelor (liti-gioase), ci să le examinezi în fond și cu toată atenția.

Sînt foarte bucuroși că sîntem de acord în atitudinea împotriva revendicării „dezarmării“. Mă bucură, de asemenea, că l-am cunoscut pe Franz : se vede că pentru a-l atrage de partea noastră ai desfășurat o serioasă muncă de propagandă bolșevică ; aici trebuie să fie un mare merit al d-tale. Omul acesta se străduiește să pătrundă miezul problemelor și dă multe speranțe.

Anexez adeverința. Corespondența cu America e posibilă *numai* prin Scandinavia, altfel se pierde *tot* ; cenzura franceză e *fără rușine*.

În legătură cu America. Am trimis acolo în 1915 o serie de scrisori ; *toate* au fost confiscate de blestemata de cenzură franceză și engleză.

Tare am vrea :

(1) Să edităm acolo, în limba engleză, manifestul stîngii zimmerwaldiene.

* Nu știi ce ți-a scris Grigori, și de aceea nu-ți pot răspunde la acest punct. D-ta spui că ți-a scris „inepții de cea mai pură speță“... Hm... hm ! Nu te temi că folosești un ton „care duce la ruptură“ ? Eu *sînt departe de a folosi* un asemenea ton în polemica cu P. Kievski.

(2) Idem broșura noastră despre război (prelucrată în vederea unei reeditări).

(3) Să obținem, dacă e posibil, ca Socialist Party și Socialist Labour Party să trimită, fără plată, pe adresa C.C., principalele lor publicații și broșuri (am *numai* „Appeal to Reason“).

(4) În 1912 m-a vizitat la Cracovia redactorul unui ziar *evreiesc* din New York, un oarecare Kagan, care, printre altele, a promis să-mi trimită publicațiile statisticii economice oficiale din Statele Unite (care se primesc acolo gratuit la redacție), spunând că pentru ziarul lor, cu vastul lui serviciu de expediție, trimiterea acestor publicații nu va prezenta nici o dificultate. Și *nu* s-a ținut de cuvânt. Dacă-l vezi, sondează terenul : mai e vreo nădejde sau nu ?

(5) Ar fi bine dacă am forma acolo un mic grup de bolșevici ruși și letoni, care să poată urmări publicațiile *mai interesante*, să ni le trimită, să scrie despre ele, să *traducă și să tipărească* materialele trimise de noi și în genere să discute împreună și „să agite“ diverse chestiuni legate de Internaționala a III-a și de „aripa stângă“ a mișcării socialiste internaționale.

Dacă am putea asocia vreo doi bolșevici mai activi cu vreo doi letoni buni cunoscători de limbă engleză, cred că treaba ar merge.

(6) Este în genere necesar să acorzi letonilor o atenție deosebită și în special să cauți să te vezi cu *Berzin*. Cred că l-ai putea căuta prin Strahdneks.

(7) La sfârșitul anului 1914 sau în 1915 am primit din America o foaie volantă scoasă de Socialist Propaganda League și conținând o profession de foi * *în spiritul* stângii zimmerwaldiene. Anexez adresa lor. Le-am trimis o *lungă* scrisoare în limba engleză ; să se fi pierdut oare ? Mă voi strădui să găsesc copia și să ți-o trimit dacă, după ce te vei fi informat, vei considera că merită. Am scris despre această League și letonilor, prin Strahdneks ; s-o fi pierdut și scrisoarea aceea.

(8) În America trebuie creată o *bază* de activitate împo-

* — profesiune de credință. — *Nota trad.*

triva burgheziei engleze, care a instituit o cenzură barbară. Asta la § 5.

(9) Caută să ne răspunzi imediat, fie și prin câteva rânduri pe o carte poștală, ca să încercăm să stabilim legături regulate cu America; să ne comunicii *din timp* (cu 1 lună — 1 lună și jumătate înainte) data întoarcerii.

*Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1932,
în revista „Bolșevik” nr. 22*

Se tipărește după manuscris

310

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Am primit broșura despre imperialism și lunga d-tale scrisoare. S-a primit tot. Multe mulțumiri. Îți vom trimite „The Call”. Alte noutăți apărute îți va trimite, probabil, Grigori din Berna. Nadia este ocupată cu congresul Ligii; îți trimite salutări. Ieri ți-a scris o scrisoare lungă. Să nu stai la Sörenberg: e frig acolo și ai să răcești.

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Poate că n-ai banii necesari pentru mutare? Scrie-ne cât îți trebuie și-ți vom procura aici fără greutate...

*Scrisă la 21 octombrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

311

CĂTRE F. KORITSCHONER

25. X. 1916

Scumpe prieten,

Ne pare foarte rău că nu ne-ai scris pînă acum nici un rînd. Să sperăm că importantele evenimente de la Viena te vor determina, în sfîrșit, să ne scrii amănunțit.

În „Berner Tagwacht“ (iar apoi și în alte ziare) a apărut știrea că la uzinele de armament din Speyer (Austria) au făcut grevă 24 000 de muncitori, că soldații cehi au tras, omorînd 700 (șapte sute !) de muncitori ! Ce e adevărat din toate acestea ? Comunică-ne, te rog, cît mai amănunțit.

În ceea ce privește actul săvîrșit de Friedrich Adler, te-aș ruga să-mi comunicii amănunte.

Ziarele de aici („Berner Tagwacht“ și „Volksrecht“ — le primești pe amîndouă ? sau pe nici unul dintre ele ?) ridică în slăvi actul lui Adler. „Avanti !“ (vă parvine acest ziar ?) scrie că Friedrich Adler este autorul cunoscutului manifest al internaționaliștilor austrieci³⁸⁷. E adevărat ? Și este oare indicat să vorbim de pe acum deschis despre acest lucru ?

(1) A vorbit Friedrich Adler cu cineva despre planul său ? (2) N-a încredințat vreunui prieten documente, scrisori, declarații spre a fi publicate mai tîrziu ? (3) E adevărat ce scrie ziarul vienez „Arbeiter Zeitung“ că Adler a fost *pretutindeni* (și la clubul feroviarilor și în alte părți) în minoritate (și cît de mare era această minoritate ?) ; (4) — că situația lui în cadrul organizației devenise „imposibilă“ (?) — (5) — că la ultima conferință de partid n-a avut decît *șapte* voturi ? — (6) că la ultimele două adunări de delegați el a atacat extrem de vehement partidul, cerînd „demonstrații“ ? (ce fel de demonstrații ?).

Scrie-ne, te rog, cît mai amănunțit despre toate aceste lucruri și, în general, transmite-ne cît mai multe informații și amănunte despre Friedrich Adler. În lipsa unei indicații contrare din partea d-tale, *vom publica* în ziarele noastre (precum și în presa germană de aici, ca material al redacției noastre) tot ce ne vei trimite.

Cît privește aprecierea politică a acestui act, noi rămînem, bineînțeles, la vechea noastră convingere, confirmată prin decenii de experiență, că atentatele teroriste individuale constituie mijloace *neadecvate* de luptă politică.

„Killing is no murder“ *, scria vechea noastră „Iskră“ despre atentate ; noi *nu sîntem cîtuși de puțin împotriva* uciderii din motive politice (în această privință sînt pur și simplu dezgustătoare frazele slugarnice ale

* — „A ucide nu înseamnă a asasina“. — *Nota trad.*

oportuniștilor de la „Vorwärts“ și de la „Arbeiter Zeitung“ din Viena), dar ca tactică revoluționară atentatele individuale sînt neadecvate și dăunătoare. Numai mișcarea de masă poate fi considerată luptă politică reală. Actele teroriste individuale pot și trebuie să aducă și ele foloase numai dacă sînt direct legate de o mișcare de masă. În Rusia, teroriștii (pe care noi i-am combătut întotdeauna) au săvîrșit o serie de atentate individuale, dar în decembrie 1905, cînd în sfîrșit s-a ajuns la o mișcare de masă, la insurecție, cînd masa trebuia ajutată să facă uz de violență, tocmai atunci au dispărut din arenă „teroriștii“. În aceasta constă greșeala teroriștilor.

Adler ar fi adus mult mai mult folos mișcării revoluționare dacă, fără a se teme de sciziune, ar fi trecut la o muncă sistematică de propagandă și agitație ilegală. Ar fi foarte bine dacă s-ar găsi un grup de stînga care să publice la Viena un manifest prin care să aducă la cunoștința muncitorilor punctul său de vedere : să înfierceze în termeni cît mai tari slugărnicia lui „Arbeiter Zeitung“ de la Viena și a lui „Vorwärts“, să justifice din punct de vedere moral actul lui Adler („killing is no murder“), dar totodată, ca o *concluzie* pentru muncitori, să declare : nu de terorism avem noi nevoie, ci de o sistematică, îndelungată și devotată muncă de propagandă și agitație revoluționară, de demonstrații etc. etc. *împotriva* partidului servil, oportunist, *împotriva* imperialismului, *împotriva* guvernelor proprii, *împotriva* războiului.

Te rog să ne scrii, de asemenea, dacă și în ce măsură gestul lui Adler poate fi privit ca un act *desperat*? Cred că pe plan politic așa este. Pierzîndu-și încrederea în partid, el nu putea suporta gîndul imposibilității de a lucra cu acest partid, de a conlucra cu Viktor Adler, nu se putea împăca cu ideea unei sciziuni, nu-și putea asuma greaua sarcină de a lupta împotriva partidului. Iar rezultatul acestei desperări a fost atentatul.

Actul desperat al unui kautskist („Volksrecht“ scrie că Adler nu era un adept al stîngii zimmerwaldiene, ci mai curînd un kautskist).

Dar noi, revoluționarii, nu trebuie să ne lăsăm cuprinși de desperare. Noi nu ne temem de sciziune. Dimpotrivă, admitem necesitatea sciziunii, explicăm maselor de ce e necesară și inevitabilă această sciziune, chemăm la acțiune împotriva vechiului partid, la luptă revoluționară de masă.

Ce curente (respectiv ce nuanțe individuale) există la Viena și în Austria în ceea ce privește aprecierea actului săvârșit de Adler ?

Mă tem că, în dorința de a evita un proces, guvernul vienez îl va declara pe Friedrich Adler nebun. Dar, dacă se va ajunge la proces, va trebui organizată neapărat răspândirea de manifeste.

Scrie-ne mai mult și mai amănunțit și respectă cu strictețe toate măsurile tehnice de precauție.

Cu salutări cordiale,

al d-tale, *N. Lenin*

Expedită din Zürich la Viena

*Publicată pentru prima oară
la 1 martie 1932,
în ziarul „Pravda” nr. 60*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

312

CĂTRE G. I. BELENKI

Dragă Grișa,

Așadar, neînțelegerea a fost lămurită³⁸⁸. Nu face să mai vorbim de ea. *Nu* merită să scoatem culegerea la Paris, unde există cenzură. Dacă se va lămuri însă pe deplin posibilitatea de a scoate culegerea fără aprobarea cenzurii, scrie-ne, și cât mai precis.

Sîntem de acord cu propunerea de a se crea la Paris o redacție (vremelnică) pentru editarea de foi volante, formată din Varin + Domov + 1 reprezentant al grupului de la Paris.

Ziarele scriu că la 24. XII. 1916 va avea loc la Palais Bourbon o conferință a socialiștilor din țările *Antantei*. Află dacă știrea e adevărată. Îți vom trimite o foaie vo-

lantă semnată de C.C., iar d-ta să pregătești mai minuțios editarea și difuzarea ei în această eventualitate.

Multe mulțumiri pentru tot ce ne-ai trimis. Mai trimite și scrie-ne mai des.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 26 octombrie 1916
Expedită din Zürich la Paris

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după manuscris

313

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Ți-am trimis ieri nr. 7 din „Letopis”. După ce n-ai să mai ai nevoie de el, te rog să mi-l înapoiezi sau să-l trimiți la Berna, cu mențiunea ca de acolo să mi-l restituie *neapărat*, fără a-l trimite mai departe. A fost pe aici Abramovici și am discutat cu el destul de mult. Lucrează bine acest tînăr din *veriga de jos*, independent de Huber; „înțelegerile” cu acesta din urmă nu fac doi bani, bineînțeles. Ți-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ai trimite din cînd în cînd numerele *mai interesante* din „L'Humanité”, cu critici la adresa „minorității” etc.

Cu salutări prietenești,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 28 octombrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

314

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Mă pregătesc să rostesc la congresul partidului elvețian (sîmbătă 4. XI) un cuvînt de salut³⁸⁹. Alăturat îți trimit textul, cu rugămîntea de a mi-l traduce în franceză * ; de-

* Vezi volumul de față, p. 346. — *Nota red.*

oarece s-ar putea să nu reușești să descifrezi mîzgălelele din ciornă, adaug (la p. 4), transcrise pe curat, două pasaje dintre cele mai încîlcite.

În cazul cînd, contrar așteptărilor mele, nu-mi vei putea îndeplini rugămintea, te rog să-mi *telegrafiezi* (Uljanow — Kammerer — Spiegelgasse. 14).

Dacă nu ți-e greu, te rog să-mi confirmi *imediat* — printr-o carte poștală — primirea scrisorii de față și să-mi comunici *cînd* vei termina traducerea și cînd mi-o vei trimite, în așa fel încît eu s-o primesc vineri, căci tare mă tem să nu întîrzie; timpul e scurt, iar legăturile poștale cu Sörenberg lasă mult de dorit.

Citatele în traducere sînt luate din broșură, dar trebuie să le încadrez în textul francez în așa fel, încît să se lege de restul cuvîntării.

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 30 octombrie 1916
Expediată din Zürich
la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

315

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Te rog să introduci în text următoarele două adăugiri: la cuvintele:

folosirea violenței de către clasele asupraite

să adaugi: „*împotriva asupraitorilor*“

la cuvintele:

Cu patru ani înainte de revoluție ne-am pronunțat pentru folosirea violenței de către mase

să adaugi:

„*împotriva asupraitorilor*“ 390.

Nadia intenționează să-ți scrie mîine.

Scrisă la 31 octombrie 1916
Expediată din Zürich
la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE N. D. KIKNADZE

Scumpe tovară,

Îți mulțumesc foarte mult pentru relatarea asupra discuțiilor de la Geneva³⁹¹; este foarte important pentru noi să cunoaștem părerile cititorilor. Păcat că ne sînt prea rar aduse la cunoștință.

Lunacearski, Bezrabortnîi & Co. sînt niște oameni fără judecată.

Te sfătuiesc să le pui tăios chestiunea: să prezinte *în scris* (iar apoi să și publice) teze concise și clare (cum sînt rezoluțiile noastre) — (1) despre autodeterminare (§ 9 din programul partidului nostru). Sînt ei sau nu de acord cu rezoluția din 1913?

Dacă nu, de ce n-au spus-o? de ce nu au prezentat o rezoluție proprie?

(2) *Din ce motive* nu recunosc ei apărarea patriei în războiul actual?

(3) *Cum* pun ei problema „apărării patriei“?

(4) Cum privesc ei războaiele naționale

și (5) — insurecțiile naționale?

Să răspundă!

Pun pariu că se vor încurca ca niște copii. Ei n-au înțeles *absolut nimic* din problema caracterului istoric al „națiunii“ și al „apărării patriei“.

Deoarece îmi scrii că vrei să angajezi o discuție cu ei, îți trimit articolul meu pe această temă, care urmează să apară în nr. 3 (sau 4) al culegerii*. Ți-l trimit *cu titlu privat, adică numai pentru d-ta*: după ce-l citești, trebuie să mi-l restitui sau să-l dai soților Karpinski *ca să mi-l trimită cu primul pachet*. Deocamdată nu-l pot da publicității.

Crezusem că ești plecat și de aceea i-am adresat numai lui

* Vezi „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist.»“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 79—132). — *Nota red.*

Noe scrisoarea despre problemele elvețiene. Dar ea îți este destinată și d-tale. *C i t e ș t e - o*. Noe nu-mi trimite *nici un răspuns*. Curios! Foarte curios!

Salutări cordiale. Însănătoșire grabnică.

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la sfârșitul
lunii octombrie —
începutul lunii noiembrie 1916
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1925,
în „Culegeri din Lenin”, vol. III*

Se tipărește după manuscris

317

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Multe mulțumiri pentru traducere. N-am avut posibilitatea s-o folosesc la congres, deoarece am luat cuvântul chiar la începutul lucrărilor lui, când francezii nu sosiseră încă și nu se traducea nimic în franțuzește. Voi căuta totuși să folosesc această traducere; o voi trimite lui Abramovici și altora și vom încerca s-o tipărim undeva.

Azi n-am mai apucat să mă duc la poștă, căci s-a închis la 7 seara, în timp ce eu eram ocupat la congres.

De la congres am rămas cu o impresie bună. Este pentru prima oară de la începutul războiului când, la un congres elvețian, stînga (care în 1914 nu exista de loc, iar în 1915 abia începuse să se manifeste) nu numai că se afirmă, ci și începe să se constituie *de-a dreptul* în opoziție față de dreapta și față de „centru” (Grimm). Un mare merit îi revine aici lui Radek; a fost un timp în vara acestui an când el a făcut nu știu ce încercătură, căci Grigori îmi scria pozitiv că, într-o scrisoare pe care a primit-o de la Radek, acesta se lăuda că „l-a împăcat pe Grimm cu Platten” (frumos merit!). Linia lui Bronski este însă de trei ori mai oscilantă și de trei ori mai stupidă decît a lui Radek.

Radek a sosit aici și eu „m-am împăcat“ cu el (relațiile dintre noi fuseseră încordate, aproape de ruptură). În ajunul congresului am reușit să organizăm o consfătuire neoficială a delegaților de stînga (lucru asupra căruia insistasem timp de trei săptămîni, dar fără nici un rezultat pînă atunci !). La consfătuire au fost *toți* liderii stîngii, inclusiv tinerii *. Acționînd de comun acord cu Radek, am obținut fără greutate adoptarea rezoluției noastre, consimțind să facem unele concesii acceptabile. La congres însă s-a încins o luptă. Prima bătălie s-a dat în problema aprecierii fracțiunii din „Nationalrat“. Stînga a atacat. Naine și Platten au rostit cuvîntări admirabile. Greulich i-a apărut foarte slab pe cei de dreapta. Grimm a jucat din nou rolul de „centru“ și prin mici „amendamente“ a reușit să obțină un vot unanim (încurcînd oarecum ițele). El și-a dat seama că majoritatea este vădit de partea lui Platten. Mîine se dă lupta în problema atitudinii față de Kiental : proiectul de rezoluție al stîngii a fost elaborat cu participarea noastră și este mult mai bun decît cel cu privire la „Nationalrat“. Să vedem care va fi rezultatul. Eu mă simt ca un bătrîn cal de luptă care participă la o bătălie.

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 4 noiembrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE N. D. KIKNADZE

Dragă tovarășe,

D-ta conțești observația mea cu privire la *posibilitatea* ca și actualul război imperialist să se transforme într-un război național.

* Vezi volumul de față, p. 351—352. — *Nota red.*

Argumentul d-tale? „Ar trebui să apărăm o patrie imperialistă“...

Dar este oare logic ceea ce spui d-ta? Dacă patria va rămîne „imperialistă“, cum ar putea războiul să fie național??

După părerea mea, discuțiile cu privire la „posibilități“ au fost teoreticește greșit introduse de Radek și de § 5 al tezelor grupului „Die Internationale“³⁹².

Marxismul se situează pe terenul faptelor, și nu al posibilităților.

Un marxist trebuie să pună la baza politicii sale *numai fapte* precis și incontestabil dovedite.

Așa se și face în rezoluția noastră (de partid) *.

Cînd însă *în locul* ei ni se oferă „imposibilitatea“, răspund: e inexact, e nemarxist, e un șablon. *Sînt posibile* orice transformări.

Și citez un fapt istoric (războaiele din 1792—1815). Iau un exemplu care ilustrează că și în prezent sînt posibile asemenea lucruri (în condițiile unei dezvoltări *retrograde*).

După părerea mea, *d-ta* confunzi posibilul (despre care *nu* eu am început discuția!!) cu realul atunci cînd îți închipui că admiterea posibilității permite o schimbare a tacticii. Asta e culmea lipsei de logică.

Admit posibilitatea ca un social-democrat să se transforme într-un burghez și *viceversa*.

E un adevăr incontestabil. Dar urmează oare de aici că voi considera acum drept social-democrat pe *cutare* burghez, pe Plehanov de pildă? Nicidecum. Dar ca posibilitate? Să așteptăm transformarea ei în realitate.

Atît și nimic mai mult. Tocmai în „metodologie“ (despre care scrii d-ta) trebuie să se facă deosebire între posibil și real.

Sînt posibile *orice* transformări, pînă și transformarea

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 160—166. — *Nota red.*

unui om prost într-un om deștept, dar în viața *reală* întâlnim arareori asemenea transformări. Și simpla „posibilitate” a unei transformări de acest gen nu mă face să încetez a considera drept prost un asemenea om.

Nedumeririle d-tale cu privire la „dubla” educare nu-mi sînt clare. Am dat doar un exemplu *concret* (Norvegia) atît în „*Prosveșcenie*” * cît și în articolul îndreptat împotriva lui Kievski **.

D-ta *nu* răspunzi la aceasta !! Iei un exemplu cu totul neclar, exemplul Poloniei.

Aceasta nu înseamnă „dublă” educare, ci o încercare de a aduce la același numitor lucruri diferite, de a atinge același obiectiv — Moscova, pornind de la două puncte de plecare diferite : Nijni și Smolensk.

Social-democratul suedez care nu se pronunță pentru *libertatea* de despărțire a Norvegiei este un nemernic. Asta n-o conțești. Un social-democrat norvegian se poate pronunța fie *pentru* despărțire, fie *împotriva* ei. Este oare obligatorie pentru toți social-democrații din toate țările unitatea într-o astfel de problemă ? Nu. Ar fi un șablon, un șablon ridicol, o pretenție ridicolă.

Social-democraților polonezi (am scris asta în „*Prosveșcenie*”) nu le-am reproșat niciodată faptul că *ei* sînt împotriva independenței Poloniei.

În locul unei argumentări simple, clare, incontestabile din punct de vedere teoretic : nu ne putem pronunța astăzi pentru o *astfel* de revendicare democratică (o Polonie independentă), care *în practică* ne subordonează *întru totul* uneia dintre puterile sau coalițiile imperialiste

(asta e incontestabil și e de ajuns ; asta e necesar și suficient),

— în loc de aceasta, ei au ajuns la ideea absurdă că independența Poloniei „e irealizabilă”.

* Vezi „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare” (Opere complete, vol. 23, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 312—318). — *Nota red.*

** Vezi „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist.»” (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 101—108). — *Nota red.*

Noi am ridiculizat această idee atît în 1903 cît și în aprilie 1916.

Bravii noștri social-democrați polonezi aproape reușiseră să demonstreze imposibilitatea creării unui nou stat polonez, și numai... numai imperialistul Hindenburg i-a împiedicat s-o demonstreze definitiv : s-a apucat și l-a realizat ³⁹³.

Cît de ridicol de doctrinari devin oamenii care (adoptînd punctul de vedere cracovian ³⁹⁴) vor să aprofundeze (sau să aplatizeze ?) „economicul“ !!

P.S.D. * au ajuns pînă acolo încît să scrie că neagă Staatenbau“ ** !! Dar întreaga democrație nu este Staatenbau ? Dar independența Indiilor Olandeze, cerută de Gorter, nu este Staatenbau ?

Noi sîntem pentru libertatea de despărțire a Indiilor Olandeze. Dar un social-democrat din Indiile Olandeze este oare obligat să se pronunțe pentru despărțire ? Iată încă un exemplu care ilustrează așa-zisa „dublă“ educare !!

Războiul este o continuare a politicii. Belgia este o țara colonială, spui d-ta. Dar să nu fim noi în stare să stabilim *ce fel* de politică continuă *actualul* război : politica sclavagistă belgiană sau aceea a eliberării Belgiei ? ?

Eu cred că vom și s-o facem.

Iar dacă cineva se va încurca, aceasta va fi o chestiune *de fapt*.

Doar nu putem „interzice“ războaiele naționale (cum ar vrea Radek), de teamă că niște oameni fără cap sau niște șarlatani ar putea să prezinte *din nou* drept război național un război imperialist !! E ceva ridicol, dar așa reiese la Radek.

Noi sîntem *pentru* insurecția *națională*, și nu împotriva ei. Asta e clar. Dar mai departe decît atît nu putem merge : dacă analizăm concret fiecare caz în parte, poate că nu vom lua drept „insurecție națională“ răscoala din 1863 a statelor sudice ale Americii...

* — P.S.D. (social-democrații polonezi). — *Nota trad.*

** — „construcția de stat“. — *Nota trad.*

Articolul lui Engels din Arhiva Grünberg³⁹⁵ a fost la mine, dar l-am trimis lui Grigori. Când îl voi primi de la el, ți-l voi trimite d-tale.

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

N. K. mă roagă insistent să-ți trimit salutări și din partea ei.

*Scrisă după 5 noiembrie 1916
Expedită din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1925,
în „Culegeri din Lenin”, vol. III*

Se tipărește după manuscris

319

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

În loc să scrii că nu înțelegi ce înseamnă „economism imperialist”, mă întrebi ce-i aia „imperialism economic”.

Vechiul „economism” pune greșit problema corelației dintre capitalism și lupta politică.

Noul „economism” pune greșit problema corelației dintre imperialismul capitalist și lupta politică.

De toate acestea mă ocup mai pe larg în articolul împotriva lui Iuri (acest negustor „a consimțit” să-i tipărim articolul ; acesta va intra deci în „*Sbornik*” nr. 3 sau 4).

Divergențele cu Radek prezintă *pentru Rusia* (și pentru Germania, Anglia, pentru toate țările care au colonii) *nu* numai un interes teoretic. Pentru Elveția însă da.

Grimm este impertinent și ticălos : el îl atacă josnic pe *Radek*, și nu pe mine (cum greșit își închipuie Grigori, prost informat de Zina). Lucrurile s-au petrecut astfel (rămîne între nous) : vineri seara am ținut o consfătuire a stîngii (la care Radek și cu mine ne-am prezentat pe deplin solidari) și (după ce am numit în acest scop o comisie) am adoptat o rezoluție cu privire la Kiental. Au fost acolo Platten, Nobs, Münzenberg și alți cîțiva tovarăși, adică *toți*

conducătorii stîngii. *Sîmbătă* după prînz, după începerea lucrărilor congresului (ele începuseră sîmbătă dimineața), a avut loc, *nu* în clădirea unde se ținea congresul, o adunare a „tinerilor“ (care erau, totodată, delegați la congres). A prezidat Mûnzenberg. Referatul asupra rezoluției (*noastre*) a fost prezentat de Radek. Eu n-am luat cuvîntul. Rezoluția a fost adoptată. La această adunare au venit (ușile nu fuseseră încuiate!), *fără să fi fost invitate*, doamna (Genossin) Bloch (prietena lui Grimm și o mare mahalagioaică), Dimka (altă mahalagioaică, prietena lui Martov) etc. E clar că ele „s-au dus cu raportul“ la Grimm, iar acesta (dînd crezare bîrfelii unor mahalagioaice) a conchis că „autorul de fapt“ = Radek și a publicat un articol în care se afirmă că acest autor (Urheber) a vorbit „vor einem anderen Forum“ * ³⁹⁶. Haritonov publică o dezmințire în „Volksrecht“.

Am inițiat o intensă muncă de agitație spre a convinge pe Platten și pe Nobs de necesitatea organizării (mai bine zis : a strîngerii rîndurilor) stîngii ³⁹⁷. Mă pregătesc să țin *aici* un referat pe această temă (Platten a promis să organizeze ținerea lui). Nu știu dacă am să mă descurc cu limba și dacă o să iasă ceva din toată povestea asta.

Radek a promis să-l combată *fățîș* pe Grimm în „Arbeiterpolitik“ ³⁹⁸ (te sfătuiesc să te abonezi la acest săptămînal, costă 15 pfenig = 20 de centime numărul).

Să vedem dacă se va ține de cuvînt.

Ai grijă de sănătatea d-tale.

(Articolul pentru O. C. l-am scris eu **.)

Multe salutări. *Lenin*

P. S. Ți-am trimis la Berna (pe adresa lui Grigori) „tezele“ mele pentru acest referat. Te rog să le traduci în franțuzește (pentru Geneva, Lausanne, Chaux-de-Fonds etc.). Le-ai primit ? Ce părere ai despre ele ?

Scrisă la 7 noiembrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* — „în fața unui alt for“. — *Nota trad.*

** Nu s-a stabilit despre ce articol e vorba aici. — *Nota red.*

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Firește că și eu vreau să fim în corespondență ; s-o continuăm deci.

Am rîs cu lacrimi la citirea pasajului din cartea d-tale poștală în care scrii : „Franța nu cunoaște hectarul ca unitate de măsură, ci numai acru. Poate știi cît e un acru ?...“

Să te prăpădești de rîs, nu alta !

Sistemul metric a fost introdus — imaginez-vous * — de Franța. În acest sistem, care a fost adoptat în majoritatea țărilor lumii, hectarul (ha) = 100 de ari. Acru *nu* este o unitate de măsură specific franceză, ci engleză, reprezentînd circa $\frac{4}{10}$ dintr-un hectar.

Ei, nu te supăra că m-am amuzat pe socoteala d-tale : am făcut-o fără răutate. Și ce-i de mirare că ai întîlnit rar cuvinte ca : hectar, ha și altele ? Sînt termeni de specialitate, neinteresanți.

Îți mulțumesc foarte mult pentru traducerea tezelor ³⁹⁹. Le voi trimite lui Abramovici și lui Guilbeaux.

Vrei să le modific pentru Franța ? Nu cred că merită, acolo multe sînt altfel.

Astăzi a avut loc aici o adunare a stîngii : *nu* au venit toți, doar 2 elvețieni + 2 străini (germani) + 3 evrei rusopolonezi **... Slab ! Cred că n-o să iasă mai nimic : a doua adunare a fost fixată peste 10 zile... Le este greu pentru că totul se reduce *tocmai* la lupta împotriva lui Grimm, față de care ei au prea puține forțe. Vom trăi și vom vedea.

În ceea ce privește femeile, sînt de acord cu cele adăugate de d-ta.

Tezei în care se arată că în prezent (1) social-democrații din Elveția (2) nu trebuie în nici un caz să voteze pentru acordarea creditelor militare, d-ta îi cauți nod în papură. La început se arată *t o t t i m p u l* că e vorba de războiul *actual*, imperialist. Numai despre el e vorba.

* — închipuie-ți. — *Nota trad.*

** Și nu s-a putut ține un referat, ci doar o convorbire.

„Muncitorul nu are patrie“ — aceasta înseamnă că (α) situația lui economică (le salariat *) nu are un caracter național, ci unul internațional ; (β) dușmanul lui de clasă este internațional ; (γ) condițiile eliberării lui, de asemenea ; (δ) unitatea internațională a muncitorilor este *mai importantă* decât cea națională.

Înseamnă oare aceasta, decurge oare de aici că *nu trebuie* să luptăm *atunci când e vorba* de doborârea unui jug străin ? Da sau nu ?

Războiul coloniilor pentru eliberare ?

— Războiul Irlandei împotriva Angliei ?

Dar o răscoală (națională) nu înseamnă apărarea patriei ?

Îți voi trimite articolul în care-l combat pe Kievski în această problemă **.

Dacă mai ai nevoie de cărți, *scrie-mi*. Aici se pot procura multe, și eu oricum frecventez deseori bibliotecile.

Cu o caldă strângere de mână,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 20 noiembrie 1916

Expedită din Zürich

la Sörenberg (Elveția)

*Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Cît privește modificarea tezelor pentru uzul francezilor, eu unul nu m-aș apuca s-o fac***. Poate încerci d-ta ?

Ele au fost scrise pentru elvețieni : aici și „partea militară“ se prezintă altfel (pentru un stat mic), și situația din partid este alta etc. etc. De altfel, nici nu dispun de material *concret* despre Franța.

* — sistemul muncii salariate. — *Nota trad.*

** Vezi „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»” (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 79—132). — *Nota red.*

*** Este vorba de tezele lui V. I. Lenin „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian”. — *Nota red.*

Aș vrea din toată inima să dau o mână de ajutor socialiștilor de stînga din Franța, dar nu știu cum se face că nu reușesc să stabilesc legături cu ei. Grișa scrie scrisori lungi, dar arhistupide, bate apa în piuă, rumegă idei vechi, nu comunică nimic concret, nimic precis despre socialiștii *de stînga* din Franța, nu stabilește cu ei nici un contact, absolut nici unul.

În privința noțiunii de patrie, vrei să găsești, pare-mi-se, o contradicție între ceea ce scriam înainte (cînd ? în 1913 ? unde anume ? ce anume ?) și ceea ce scriu acum. Nu cred să existe contradicții. Găsește textele exacte, și atunci vom vedea.

Desigur, între ortodocși și oportuniști au fost întotdeauna divergențe în ceea ce privește înțelegerea noțiunii de patrie (comp. Plehanov în 1907 sau 1910, Kautsky în 1905 și 1907 și Jaurès „L'armée nouvelle“ *). Sînt într-un tot de acord cu aceasta : aici divergența este radicală. Nu cred să fi spus undeva că nu sînt de acord cu aceasta.

Că apărarea patriei este admisibilă (cînd e admisibilă) numai ca apărare a democrației (în perioada respectivă), asta e și părerea mea.

Niciodată, firește, proletarii nu trebuie „să se conto-pească“ cu mișcarea general-democratică. Marx și Engels nu „s-au contopit“ cu mișcarea burghezo-democratică din Germania în 1848. Noi, bolșevicii, nu „ne-am contopit“ cu mișcarea burghezo-democratică în 1905.

Noi, social-democrații, sîntem întotdeauna pentru democrație nu „în interesul capitalismului“, ci în interesul curățirii drumului în fața mișcării *noastre*, curățire care e cu neputință fără dezvoltarea capitalismului.

Cu cele mai bune salutări, al d-tale, *Lenin*

P. S. Dacă ai nevoie de cărți, scrie-mi.

Scrisă la 25 noiembrie 1916
 Expediată din Zürich
 la Sörenberg (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1949,
 în revista „Bolșevik“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

* — „Armata nouă“. — Nota trad.

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Între noi fie vorba, nu te-aş sfătui să trimiţi o asemenea scrisoare⁴⁰⁰. *Atît* de franc nu se poate vorbi decît cu social-democraţi de stînga *arh* isiguri şi arhiprieteneşte dispuşi faţă de noi.

Unde-s aceia ? Cine-s ei ? sau ele ???

„Vrem să luăm în mîinile noastre“ — te pomeneşti că ți se publică scrisoarea şi te faci de rîs !!

Sfatul meu : asemenea lucruri se scriu *numai* unor prieteni mai mult decît siguri (prin Radek, de pildă, dacă el va declara, pe răspunderea sa, că scrisoarea va fi trimisă numai şi numai la *prieteni*).

Pentru publicul social-democrat *obişnuit* trebuie s-o refaci în termeni cît se poate de prudenţi.

Salutări. *Lenin*

Scrisă înainte de 26 noiembrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveţia)

Se tipăreşte pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Cu părere de rău trebuie să-ţi comunic că nu găsesc la mine cartea lui Delaisi. Probabil că am lăsat-o la Berna sau că „a luat-o“ spre citire careva.

Cît priveşte scrisoarea d-tale către femei, am impresia că te-au supărat observaţiile pe care le-am făcut pe marginea ei. Sau poate că le-ai şi răstălmăcit întrucîtva ?

Eu îţi scriam că te sfătuiesc să scoţi pasajul în care se spune : „noi vrem să luăm în mîinile noastre“, căci va părea ridicol. Dacă *nu* vrei să-l scoţi, te sfătuiesc să trimiţi scrisoarea *numai* prietenilor celor mai siguri şi mai apropiaţi, din Germania *de pildă*, prin Radek.

Dar dacă ești de acord să refaci unele formulări imprudente (căci în actualele rînduiri postale și cu arestările care se țin lanț în Germania, în Franța etc., s-ar putea ca scrisoarea să nimerească în *alte* mîini), sfatul meu e de prisos. Iată ce sens au avut sfaturile mele. Atît și nimic mai mult. *Nici vorbă* că aș fi fost „nemulțumit“ de scrisoarea d-tale, *nici pomeneală de așa ceva*.

Îmi ceruseși părerea : ți-am comunicat-o și te-am sfătuit doar să faci *unele* mici modificări.

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 26 noiembrie 1916
Expedită din Zürich
la Sörenberg (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

324

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

M-aș bucura *foarte mult* dacă te-ai duce la Geneva ca să discuți problema componenței redacției noului organ de presă ⁴⁰¹.

Zău așa !

Brilliant ne-a luat-o înainte și „l-a agățat“ pe Guilbeaux. Îmi pare rău, îmi pare nespus de rău.

Se mai poate face ceva ? Am să-i scriu Olgăi și lui Grigori să facă demersurile necesare pentru a introduce în redacție pe careva dintre membrii partidului nostru. Olga crede că nu-i imposibil. E ceva absolut necesar.

În privința cărții pe care am luat-o la biblioteca de aici (și care se află la d-ta), cred că ți-aș putea satisface rugămintea în condițiile următoare :

La plecarea d-tale din Clarens lasă și la oficiul poștal și la cel telegrafic noua d-tale adresă (cu indicația ca orice telegramă să-ți fie retransmisă *imediat*) și ia cartea *cu d-ta* (împreună cu sfoară și hîrtie de împachetat).

La primirea unei telegrame : „Envoyez le livre“ *, mi-o expediezi cu prima poștă, fără a întârzia nici măcar cu o oră.

În aceste condiții poți s-o ții peste termen ; îmi asum eu riscul, care nici nu e prea mare, căci e 99% sigur că bibliotecarul *nu* mi-o va cere. Dar trebuie să am garanția absolută că, *dacă mi-o va cere*, i-o voi putea restitui a doua zi (căci altfel se va descoperi că am trimis cartea afară din Zürich și o să iasă un scandal *monstru*)!

Cred că măsura de precauție propusă de mine nu-ți va fi cîtuși de puțin împovărătoare ; în schimb, e absolut necesară.

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 28 noiembrie 1916
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

325

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Nu știi dacă între mine și d-ta există sau nu divergențe în problema „apărării patriei“. D-ta afirmi că există o contradicție între articolul meu din culegerea „În amintirea lui Marx ** și ceea ce spun eu acum, *fără să citezi exact* nici ce am scris atunci, nici spusele mele de azi. Îmi este imposibil să răspund la această afirmație. Nu am la îndemână culegerea „În amintirea lui Marx“ și, bineînțeles, nu pot să țin minte cuvînt cu cuvînt tot ce am scris acolo. Fără citate *exacte* din cele afirmate de mine atunci și astăzi nu sînt în stare să răspund la un *astfel* de argument din partea d-tale.

În general vorbind însă, am impresia că d-ta judeci puțin cam unilateral și formal. Ai luat *un* citat din „Manifestul

* — „Trimiteți cartea“. — *Nota trad.*

** Vezi „Marxism și revizionism“ (Opere complete, vol. 17, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 15—26). — *Nota red.*

Partidului Comunist“ (muncitorii nu au patrie) și pari a voi să-l aplici fără rezerve, *mergînd pînă la negarea războaielor naționale*.

Întregul spirit al marxismului, întregul lui sistem cere ca fiecare teză să fie privită (α) numai sub aspect istoric ; (β) numai în legătură cu altele ; (γ) numai în legătură cu experiența concretă a istoriei.

Patria este o noțiune istorică. Una este patria în epoca sau, și mai precis, în *momentul* luptei pentru doborîrea jugului străin, și altceva este ea într-un moment cînd mișcările naționale aparțin de mult trecutului. În „cele trei tipuri de țări“ (§ 6 al tezelor noastre cu privire la autodeterminare) *, teza cu privire la patrie și la apărarea ei *nu poate fi aplicată* în același mod în toate condițiile.

În „*Manifestul Partidului Comunist*“ se spune că muncitorii nu au patrie.

Just. Dar *nu numai* asta se spune acolo. Acolo se mai spune că la formarea statelor naționale proletariatul are un rol întrucîtva deosebit. Cine ia prima teză (muncitorii nu au patrie) și *uită legătura* ei cu cea de-a doua (muncitorii se constituie ca clasă națională, dar nu în sensul în care o face burghezia), acela procedează cît se poate de greșit.

În ce constă dar această legătură ? După părerea mea, tocmai în faptul că în mișcarea *democratică* (într-un astfel de moment, într-o astfel de situație concretă) proletariatul nu-i poate refuza acesteia sprijinul său (prin urmare, nu poate respinge nici apărarea patriei într-un război național).

Marx și Engels au spus în „*Manifestul Comunist*“ că muncitorii nu au patrie. Dar tot Marx a *îndemnat* nu o dată la război *național* : Marx în 1848, iar Engels în 1859 (sfîrșitul broșurii „Padul și Rinul“, în care Engels ațîța pur și simplu sentimentul *național* al germanilor și-i îndemna deschis pe aceștia la un război național). În 1891, Engels, date fiind primejdia și iminența unui război al Franței (Boulangier) + Alexandru al III-lea împotriva Germaniei, a admis *în mod expres* „apărarea patriei“ ⁴⁰².

* Vezi „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 268—269). —
Nota red.

Au fost oare Marx și Engels niște semănători de confuzie, care spuneau azi una, mâine alta? Nu. După părerea mea, admiterea „apărării patriei“ într-un război național corespunde întru totul marxismului. În 1891, *social-democrații germani ar fi trebuit* într-adevăr să-și apere patria într-un război împotriva lui Boulanger + Alexandru al III-lea. Aceasta ar fi fost o variantă sui generis de război național.

Cele de mai sus sînt, de altfel, doar o *repetare* a celor spuse în articolul meu împotriva lui Iuri *. D-ta însă, nu știu de ce, treci sub tăcere acest articol. Mie mi se pare că în problema ridicată aici *t o c m a i* el — articolul acesta — conține o serie de teze care lămuresc în întregime (sau aproape în întregime) modul în care înțeleg eu marxismul.

Despre Radek — despre „cearta“ (???) cu Radek. Am avut deja, astă-primăvară, o discuție în contradictoriu cu Grigori, care nu înțelegea de loc situația politică de atunci și îmi reproșa că provoc o ruptură cu stînga zimmerwaldiană. Fleacuri.

Legătura cu stînga zimmerwaldiană este și ea ceva relativ. În primul rînd, Radek nu este = stînga zimmerwaldiană. În al doilea rînd, între mine și Radek nu a fost o „ruptură“ în general, ci numai într-o anumită *sferă*. În al treilea rînd, este absurd ca legătura cu Radek să fie înțeleasă în așa fel încît *noi* să avem mîinile legate în lupta teoretică și practică *absolut necesară*.

Ad 1 (la punctul 1). Niciodată și nicăieri n-am făcut un singur pas și n-am schițat un singur gest care să ducă la o ruptură sau chiar numai la o slăbire a legăturilor cu „stînga zimmerwaldiană“. Nimeni nu mi-a arătat și nici nu-mi va putea arăta vreodată un asemenea pas sau gest. Nici cu Borchardt, nici cu suedezii, nici cu Knief ș.a.m.d., ș.a.m.d.

(Radek ne-a scos din redacția revistei „Vorbote“ printr-un procedeu cît se poate de josnic. El se poartă în politică ca un negustor din tagma lui Tyszka : e nerușinat, impertinent și prost. În primăvara anului 1916, cînd mă aflam deja la Zürich, Grigori mi-a scris că nu duce *nici un fel* de „muncă

* Vezi „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist.»“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 79—132).
— *Nota red.*

colectivă“ cu Radek. Radek *s-a îndepărtat* de noi — iată un *fact cert*. *Din cauza* revistei „Vorbote“, el s-a îndepărtat și de mine, și de Grigori. Din pricina insolentei și a mîrșavului spirit de tarabă al unei persoane, stînga zimmerwaldiană n-a încetat să fie stînga, și nu face s-o amestecăm aici, n-ar fi nici inteligent și nici just.

Numărul din februarie 1916 al ziarului „Gazeta Robotnică“ este un model de asemenea mîrșav și slugarnic „joc“ tyszkișt (Radek calcă pe urmele lui). Cine *iartă* în politică astfel de lucruri e, după părerea mea, sau un prostănac, sau un nemernic. *Eu unul nu le voi ierta niciodată*. Pentru astfel de lucruri trași palme sau întorci spatele.

Eu, bineînțeles, am întors spatele. Și nu regret. Cu elementele *de stînga* din Germania nu am pierdut *cîtuși de puțin* legătura. Cînd s-a pus problema să merg *realmente* împreună cu Radek (Congresul de la Zürich din 4—5. XI. 1916⁴⁰³), *am mers* împreună. Toată pălăvrăgeala lui Grigori pe tema unei rupturi între mine și stînga zimmerwaldiană s-a dovedit a fi o ineptie, ceea ce, de altfel, a și fost întotdeauna.

Ad 2 — „sfera“ rupturii dintre mine și Radek o constituiau, prin urmare, (α) problemele ruse și poloneze. Rezoluția Comitetului organizațiilor din străinătate a confirmat acest lucru. (β) Povestea cu Iuri & Co. Radek și acum îmi scrie mie (și lui Grigori) scrisori arhiinsolente (dacă vrei, și le pot trimite), în care declară că „noi“ (adică el + Buharin + Iuri & Co.) „vedem“ în cutare fel lucrurile !! Așa poate să scrie numai un prostănac și un nemernic care dorește să urzească o „intrigă“, *strecurîndu-se în fisura* divergențelor dintre noi și Iuri & Co. Dacă Radek *nu-și dădea seama ce* face, e un prostănac. Dacă *își dădea seama*, e un nemernic.

Sarcina politică a partidului nostru era clară : *noi nu ne puteam lega* mîinile acceptînd în redacție egalitatea cu N. I. + Iuri + E. B. (Grigori n-a înțeles acest lucru și m-a pus în situația de a declara ultimativ că *plec* de la revista „Kommunist“ dacă nu rupem legăturile cu ea. Revista

„*Kommunist*“ a fost bună *cît timp* cei trei, care alcătuiau 1/2 din redacție, *nu au avut* un program aparte.) A acorda *egalitate* grupului Buharin + Iuri + E. B. ar fi însemnat a face o idioție și a dăuna întregii munci. Nici Iuri, un tînăr lipsit de experiență, și nici E. B. nu au pic de minte și, dacă s-au lăsat antrenați în prostia de a constitui *un grup* împreună cu Buharin, a trebuit s-o rupem cu ei sau, mai precis, cu revista „*Kommunist*“. Ceea ce s-a și făcut.

Polemica în jurul autodeterminării abia începe. În această privință, ca și *în întreaga problemă* a atitudinii față de democrație, domnește la ei o confuzie totală. Să acordăm aici „egalitate“ unor tineri cu mintea necoaptă și unor proști? — niciodată! N-ați vrut să învățați într-o atmosferă pașnică, tovărășească, de vină sînteți voi și numai voi. (*M-am ținut scai* de ei, provocîndu-i la discuții pe această temă la Berna: ei strîmbau din nas! Le-am scris la Stockholm scrisori de zeci de pagini — ei strîmbau din nas! Ei, dacă-i așa, atunci naiba să vă ia. Am făcut tot posibilul pentru a ajunge la un deznodămînt *pașnic*. Nu vreți? — atunci am să vă trag o săpuneală și am să vă fac de rîsul lumii, ca pe niște prostănaci ce sînteți. Așa și numai așa trebuie să procedăm.) Ce are a face aici Radek? — vei întreba, poate, d-ta.

Are a face, pentru că el a fost „artileria grea“ a acestui „grup“, artilerie care stătea pîtită în tufișuri, mai la o parte. Iuri & Co. își făcuseră destul de bine socoteala (E. B. are aptitudini de intrigantă; după cum s-a văzut ulterior, ea *nici nu s-a gîndit să-l aducă pe Iuri la noi*, ci a căutat să creeze un grup împotriva noastră). Ei își făcuseră următoarea socoteală: noi vom porni războiul, dar de luptat va lupta pentru noi Radek!! *Pentru noi*, își ziceau ei, va lupta Radek, iar Lenin va avea *mîinile legate*.

V-ați greșit socotelile, stimații mei tineri fără experiență! În politică nu voi permite nimănui să-mi lege mîinile. Vreți să luptați? Faceți-o deschis. Iar rolul lui Radek — de a asmuți din umbră niște tineri necopți, în timp ce el însuși se ascunde în spatele „stîngii zimmerwaldiene“ — este culmea mîrșăviei. Nici cel mai parșiv... din mlaștina tyszkestă nu

l-ar putea întrece în mîrșavă meschinărie, slugărnicie și josnică intrigărie.

Ad 3 — am mai spus-o cît se poate de clar. Problema raportului dintre imperialism și democrație și cea a programului-minimum se pune *tot mai amplu* (vezi programul olandez în nr. 3 al Buletinului⁴⁰⁴; S.L.P. * din America a scos întregul program-minimum. Entwaffnungsfrage **). În această privință domnește în capul lui Radek o confuzie totală (asta reiese clar din tezele lui; de altfel, problema impozitelor directe și indirecte, ridicată în tezele mele, arăta și ea același lucru). Niciodată nu voi admite să fiu cu mîinile legate la lămurirea acestei extrem de importante probleme fundamentale. Nu pot. Problema trebuie lămurită. Ea va mai prilejui zeci de „alunecări“ (se vor poticni unii).

Cine își închipuie că „legătura“ cu stînga zimmerwaldiană înseamnă că *noi* ne vom lăsa legați de mîini în lupta teoretică împotriva „economismului imperialist“ (care e o boală *internațională* — o boală olandezo-americano-rusă etc.), acela nu înțelege nimic. Eu unul nu accept să repet în mod mecanic cuvintele „stînga zimmerwaldiană“ și să mă prosternez în fața confuziei teoretice totale din capul lui Radek.

Rezultatul: după Zimmerwald, *manevrele* au fost *mai dificile*. Trebuia să luăm de la Radek și de la E. B. & Co. *ceea ce ne interesează pe noi*, fără să ne lăsăm legați de mîini. Consider că am izbutit s-o fac. După plecarea lui Buharin în America și *mai ales* după ce Iuri ne-a trimis articolul său și a acceptat (a acceptat! *a trebuit* să accepte) răspunsul meu, rolul lor ca elemente constituite în „grup“ *a luat sfîrșit*. (Grigori însă a vrut să permanentizeze acest grup, acordîndu-i *egalitate: noi* să-i dăm lui egalitate!)

Cu Radek ne-am *despărțit* pe arena ruso-poloneză și *nu l-am invitat* să colaboreze la „Sbornik“. *Așa trebuia*.

* — Socialist Labour Party — Partidul muncitoresc socialist. — *Nota trad.*
 ** — Problema dezarmării. — *Nota trad.*

Și în momentul de față el nu poate să facă nimic care să dăuneze muncii. La Congresul de la Zürich (5. XI. 1916) el a fost nevoit să meargă împreună cu mine, ca și în prezent, împotriva lui Grimm.

Ce înseamnă aceasta? Aceasta înseamnă că am reușit să separ* problemele: presiunea internațională asupra kautskistilor (Grimm y compris**) nu a fost slăbită cîtuși de puțin și, în același timp, eu nu sînt subordonat „egalității” cu prostia radekistă!

Consider că pe plan strategic lupta e definitiv cîștigată. S-ar putea ca Iuri + Co. + Radek + Co. să se dedea la atacuri. Allez-y, mes amis!*** *Acum odium***** va cădea asupra voastră, și nu asupra noastră. În schimb însă, *acum* nu veți putea prejudicia cauza, iar drumul nostru e liber. Am ieșit din încurcătura murdară (în toate privințele) cu Iuri și cu Radek, fără a slăbi cîtuși de puțin „stînga zimmerwaldiană” și avînd premisele necesare pentru combaterea prostiei în problema atitudinii față de democrație.

Voilà*****. Cer scuze pentru lungimea scrisorii și pentru abundența de cuvinte tari: nu pot scrie altfel cînd vorbesc deschis. Dar asta rămîne bineînțeles, entre nous*****; merge, cred, și cu o vorbă de ocară în plus.

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, Lenin

În general vorbind, atît Radek cît și Panneckoek pun în mod greșit problema luptei împotriva kautskismului. N. B.!!

Scrisă la 30 noiembrie 1916
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik” nr. 1

Se tipărește după manuscris

- * Ceea ce a fost foarte greu!
- ** — inclusiv. — Nota trad.
- *** — Dați-i drumul, prieteni! — Nota trad.
- **** — răspunderea. — Nota trad.
- ***** — Asta e tot. — Nota trad.
- ***** — între noi. — Nota trad.

CĂTRE A. SCHMID

Stimate tovarăș,

Îmi dați voie să vă propun un acord amiabil ?

Trebuie să mărturisesc că ieri n-am dat destulă atenție unui punct foarte important din expunerea dv. ⁴⁰⁵ Și anume, ideii că specificul Elveției constă, între altele, în democratismul ei mai profund (legiferarea prin referendum) și că acest specific trebuie folosit și în interesul propagandei. Această idee este extrem de importantă și, după părerea mea, într-un totuși justă.

N-am putea aplica această idee în așa fel încât să înlăturăm divergențele (cu totul neînsemnate, probabil) dintre noi ? De pildă :

Dacă am supune unui referendum chestiunea formulată *numai* în felul acesta : pentru înlăturare totală sau împotriva ei ? — rezultatul va fi un mișmaș de voturi pacifiste (burghezo-pacifiste etc.) și socialiste, adică nu o clarificare a conștiinței socialiste, ci numai o întunecare a ei, nu o aplicare a ideii și politicii *luptei de clasă* la această problemă specială (a militarismului), ci o renunțare la punctul de vedere al luptei de clasă în problema militarismului.

Dar dacă am supune unui referendum chestiunea formulată în felul următor : pentru exproprierea marilor întreprinderi capitaliste din industrie și din agricultură, *ca singura cale* care duce la înlăturarea totală a militarismului, sau împotriva ei ?

În acest caz am spune în politica noastră practică același lucru pe care îl admitem cu toții pe plan teoretic, și anume că înlăturarea totală a militarismului este posibilă și realizabilă numai o dată cu înlăturarea capitalismului.

Chestiunea ar trebui formulată, așadar, în felul următor :
1) Cerem exproprierea *imediată* a marilor întreprinderi — poate sub forma unui impozit federal direct pe venit și

pe avere, în cadrul căruia marile averi să fie impuse la cote atît de mari, revoluționar de mari, încît să însemne în fapt exproprierea capitaliștilor.

2) Declarăm că, din punct de vedere economic, o atare transformare socialistă a Elveției e de pe acum și nemijlocit posibilă, iar datorită scumpetei insuportabile — și imperios necesară, și că pentru realizarea pe plan politic a acestei transformări Elveția are nevoie nu de un guvern burghez, ci de unul proletar, care să se sprijine nu pe burghezie, ci pe masele largi ale muncitorimii și ale oamenilor cu venituri modeste ; lupta revoluționară de masă, al cărei început îl constituie, de pildă, grevele de masă și demonstrațiile de stradă de la Zürich și care a fost recunoscută prin hotărîrea de la Aarau ⁴⁰⁶, urmărește *tocmai* acest scop, adică scopul de a pune astfel *efectiv* capăt situației insuportabile a maselor.

3) Declarăm că o asemenea transformare a Elveției *va genera inevitabil* în rîndurile clasei muncitoare și ale maselor de exploatați din *toate* țările civilizate hotărîrea entuziastă de a-i urma exemplul și de a-i acorda un sprijin cît mai energic și că *numai* în urma unei asemenea transformări *înlăturarea totală a militarismului*, spre a cărei înfăptuire năzuim noi și pe care o doresc acum instinctiv mase foarte largi din Europa, va înceta de a mai fi o vorbă goală, un deziderat pios, ci va deveni o măsură reală, practic realizabilă și politicește de la sine înțeleasă.

Care e părerea dv. în această privință ?

Nu credeți oare că, punînd astfel problema (atît în agitația practică cît și în discursurile parlamentare și în propunerile pentru inițiativa legislativă și pentru referendum), vom evita primejdia ca pacifiștii burghezi și „socialiști“ să înțeleagă greșit și să răstălmăcească lozinca noastră antimilitaristă în sensul că noi am considera posibilă suprimarea totală a militarismului în *Elveția burgheză*, înconjurată de state *imperialiste*, fără o revoluție socialistă (cea ce

este, desigur, o absurditate pe care noi cu toții o respingem în unanimitate) ?

Cu salutări social-democrate, *N. Lenin*

Wl. Uljanow.

Spiegelgasse 14^{II} (bei Kammerer). Zürich I.

Scrisă la 1 decembrie 1916
Expediată la Winterthur (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII

Se tipărește după textul
copiei dactilografiate
Tradus din limba germană

327

CĂTRE M. G. BRONSKI

Scumpe tovarăș,

Ar fi de dorit, cred eu, ca rezoluția să aibă următoarea construcție logică (pe baza rezoluției Platten⁴⁰⁷) (textul din paranteză e redat *cuvînt cu cuvînt* după Platten) :

1. „Actualul război mondial este un război imperialist“.
2. („Criminala politică de pace“) dusă de Elveția, care ar putea fi atrasă *și ea* în războiul imperialist, pe de o parte din cauza acestei politici, iar pe de altă parte pentru că e înconjurată de puteri imperialiste.
3. De aceea „apărarea patriei“ este și pentru Elveția „o frază ipocrită“.

4. Respingerea în principiu a apărării patriei și folosirea „celor mai puternice mijloace ale luptei de clasă“. O enumerare cât mai completă a acestor mijloace.

Demobilizare imediată.

5. „Desființarea totală a militarismului“ *nu* în sens pacifist, ci în strînsă legătură cu revoluția socialistă și ca *urmare* a ei.

În felul acesta am putea obține, cred eu, o bună rezoluție în cinci puncte.

Este de la sine înțeles că eu nu dau aici nici un fel de formulări, ci indic doar succesiunea logică a ideilor.

Cu salutări cordiale, *Lenin*

Scrisă la începutul lunii decembrie

1916

Expediată din Zürich

Publicată pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

328

CĂTRE M. N. POKROVSKI

6. XII. 1916

Stimate Mih. Nik.,

Am primit cartea poștală și cei două sute de franci, pe care i-am trimis lui Zinoviev (eu am primit din Petersburg 869 de franci = 500 de ruble), adică, probabil, tot onorarul, *dacă* nu cumva o parte din ei reprezintă drepturile de autor pentru lucrarea în problema agrară *. Trist, foarte trist că intriganții lucrează în jurul „patronului” ** publicațiilor împotriva acestor publicații ! !..

Salutări cordiale. *V. Ulianov*

Expediată din Zürich
la Sceaux (Seine)

Publicată pentru prima oară
în 1958, în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4

Se tipărește după manuscris

329

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Am primit chiar acum cartea poștală pe care mi-ai trimis-o. Eu ți-am trimis la Berna post-restant o carte poștală

* Este vorba de onorarul pentru lucrările : „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului” și „Noi date cu privire la legile dezvoltării capitalismului în agricultură”. — *Nota red.*

** A. M. Gorki. — *Nota red.*

În care nu te rugam decît să-mi dai un semn de viață, căci tăcerea d-tale începuse să mă îngrijoreze.

Sînt acum foarte preocupat de ideea editării unor foi volante consacrate problemelor elvețiene.

Aici s-a creat un fel de cerc al social-democraților de stînga. Cerc e, poate, prea mult spus, căci deocamdată nu s-au ținut decît cîteva ședințe (pe marginea tezelor mele). Participă la ele Nobs, Platten, Münzenberg și încă cîteva tineri. Discutăm rezoluția militară în lumina sarcinilor stîngii. Din aceste discuții mi-am putut da clar seama 1) cît de îngrozitor de slabe sînt (în *toate* privințele) elementele de stînga din Elveția ; 2) cît de prost este „sistemul“ de înrîurire folosit de Radek și de Bronski, care au scris și continuă să scrie articole despre social-democrații de stînga din *alte țări* ! Tocmai asta-i nenorocirea că, atunci cînd e vorba de *străinătate*, toți se situează bucuroși pe poziții de stînga, căci asta nu costă nimic. Dar cînd e vorba de Elveția... nu prea se grăbesc !

Abramovici se angajează să difuzeze 1 500 de exemplare de broșuri și foi volante (*te-ai angaja d-ta să traduci sistematic și permanent ? Răspunde-mi !*), iar Münzenberg, cu care am vorbit ieri și care este șeful unei *organizații* de tineret cu 4 000 !! de membri germani, se angajează să difuzeze *maximum* 1 500 !!

Guilbeaux, căruia i-am trimis tezele ⁴⁰⁸, îmi scrie că e foarte mulțumit de ele și că Comitetul internaționaliștilor, recent înființat de el, le va lua drept *bază*. Să vedem !

Am citit „Pledoaria“ lui Humbert-Droz ! ! ⁴⁰⁹ Doamne, ce harababură e în capul lui ! Și asta în 1916 ! E tolstoian — și mă tem că *incorigibil*.

Grigori îmi scrie că în „Arbeiterpolitik“ nr. 25 a apărut o notă despre „Cei trei redactori ai revistei «Kommunist»“ ⁴¹⁰ și că „Radek duce față de E. B. + Buharin aceeași politică ca și Tyszka față de Leova“... Bine că și Grigori a început să-și dea seama de acest lucru, deși se încapățînează totuși să afirme că, „cu toate astea, nu este cazul să rupem relațiile cu Radek“. Ha — ha !

Cum te-ai aranjat ? Parcă știam că la Maison Vincent e frig. Faci schi ? Te sfătuiesc insistent să schiezi : îți va face

foarte bine. Mergi pe schiuri în munți, pe la Rocher de Naye.

Multe salutări.

Lenin

P. S. Ce fel de om este soția lui Usievici ? Pare energică. Va reuși el să facă din ea o bolșevică sau ea din el ceva ce nu e nici carne, nici pește ?

*Scrisă la 17 decembrie 1916
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

330

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Astăzi am primit încă o scrisoare din Petrograd — în ultimul timp ni se scrie de acolo regulat.

În afară de scrisoarea lui Gucikov, care intră în nr. 57 al O. C. (se culege) și pe care Grigori ți-a arătat-o, desigur, când ai fost la Berna ⁴¹¹, s-a primit textul unor scrisori ale lui Lvov și Celnokov tot pe aceeași temă, adică pe tema înverșunării care domnește în țară (împotriva trădătorilor care negociază încheierea unei păci separate) etc.

Starea de spirit, ni se scrie, este arhirevoluționară.

Manuscrisul lucrării mele despre imperialism a ajuns la Petrograd, și iată că azi am primit o scrisoare în care mi se relatează că editorul (adică Gorki ! cât de naiv e omul ăsta !) este nemulțumit de tonul meu vehement... față de cine crezi ?.. față de Kautsky ! Vrea să-mi scrie !!! Îți vine să râzi, dar să și turbezi de necaz !

Asta mi-i soarta : să duc campanie după campanie împotriva prostiei și platitudinii politice, împotriva oportunistului etc.

Și așa a mers începând din 1893. Prin aceasta mi-am atras ura capetelor seci. Și totuși n-aș accepta să renunț la această soartă în schimbul unei „păci“ cu asemenea oameni.

Cîteva cuvinte despre Radek. În „Jugend-Internationale“ nr. 6 (l-ai citit?) a apărut un articol semnat Nota Bene. Imediat ne-am dat seama (și eu, și Grigori) că autorul este Buharin. Răspunsul meu la ineptiile lui crase va apărea în „Sbornik“ nr. 2 *. (Ai văzut culegerea? Peste cîteva zile va fi gata.)

Grigori îmi trimite azi nr. 25 al săptămînalului „Arbeiterpolitik“, în care a apărut *același* articol (cu tăieturi vădit impuse de cenzură) sub semnătura lui Buharin. (Am primit încă un număr al ziarului „Novîi Mir“ din New York, care conține o critică — din păcate, *justă*; nenorocirea e că dreptatea e de partea menșevicului, și nu a lui Buharin!! — în-dreptată, *pe cît se pare*, împotriva aceluiași articol al lui Buharin, apărut în „Novîi Mir“ (acest număr ne lipsește)).

Iar Radek — care, după cum îmi scrie astăzi Grigori, recurge la „procedeele lui Tyszka“ — îl laudă în nr. 25 al săptămînalului „Arbeiterpolitik“ pe Buharin („o forță tînă“*) și, în treacăt, inserează tot acolo o notiță despre cei „trei redactori ai revistei «Kommunist»“!

El caută să folosească pentru scopurile sale fisura divergențelor noastre: e politica dintotdeauna a secăturilor și canaliilor, care, nefiind în stare să ne combată fățiș, recurg la intrigi, infamii și atacuri perfide.

Ai aici o imagine a *ceea ce este* și a *ceea ce face* Radek (orice om trebuie apreciat nu după ceea ce spune sau gîndește despre sine, ci după ceea ce face — ții minte acest adevăr al marxismului?).

Voilà **.

Acesta e „*mediul*“ împotriva căruia trebuie să luptăm!! Și ce ineptii teoretice în „tezele“ lui Radek... E o adevărată rușine.

Am citit „Pledoaria“ lui Humbert-Droz. Dumnezeuule, cît de aplatizat apare la el tolstoismul!! I-am scris și lui Abramovici: să fie el chiar absolut incorigibil? Mă întreb adesea dacă nu cumva există în Elveția un bacil al obtuzității mic-burgheze (și mic-statale), al tolstoismului și pacifismului, care strică oamenii cei mai buni? Probabil că da!

* Vezi „Internaționala Tineretului“ (notă) (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 225—229). — *Nota red.*

** — Iată. — *Nota trad.*

Am citit *a doua* broșură a lui P. Golay („L'Antimilitarisme“) — ce uriaș pas înapoi în comparație cu prima („Le socialisme qui meurt“ *) și *tot* înspre mlaștină...

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

P. S. Faci schi ? Trebuie neapărat ! Învață să schiezi, cum-pără-ți schiuri și pornește cu ele prin munți. E minunat iarna în munți ! Priveliștea e splendidă și-ți amintește de Rusia.

Scrisă la 18 decembrie 1916
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

331

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragi tovarăși,

Trebuie să țin aici un referat despre evenimentele de la 9. I. 1905 și nu dispun de material corespunzător ⁴¹². Ajuțați-mă, vă rog, să găsesc :

- 1) Revista „Mîsl“ din 1910 (?) — 1911 : articolele lui V. Ilin despre grevele din Rusia **.
- 2) „Diskussionnîi Listok“ de pe lângă C.C. al P.M.S.D.R. din 1910—1911 (?) — articolul meu despre revoluție și contrarevoluție în Rusia, în care se face o sinteză a statisticii grevelor ⁴¹³.
- 3) Trozky : „Russland in der Revolution“ ***.
- 4) Gorn, Meci, Cerevanin și alții culegeri (legale) din 1906—1907 (?). Mișcarea socială din Rusia sau ceva în acest gen. Un volum despre țărănime.

(Problema agrară)

* — „Socialismul care moare“. — *Nota trad.*

** Vezi V. I. Lenin. „Despre statistica grevelor din Rusia“ (Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 401—432). — *Nota red.*

*** — Troțki : „Rusia în revoluție“. — *Nota trad.*

- 5) Maslov, vol. II. Mișcarea țărănească din 1905—1906.
 6) „Mișcarea socială din Rusia“. Culegere în 5 volume, scoasă de Potresov & Co.
 7) „Moscova în 1905“, precum și alte broșuri apărute în 1905—1906. *Ce aveți din toate acestea.*

Trimiteți-mi, vă rog, ce aveți din aceste materiale sau notați pe acest bilețel ce aveți și ce puteți trimite.

Salutări. Al dv., *Lenin*

P. S. I-am trimis lui Guilbeaux tezele mele cu privire la activitatea în rîndurile stîngii din Partidul social-democrat elvețian, rugîndu-l să vi le transmită dv. * Dați-le și lui Noe și lui Stepko.

*Scrisă la 20 decembrie 1916
 Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
 în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

332

CĂTRE G. E. ZINOVIEV **

Despre „Kommunist“ nu mai merită să discutăm, din moment ce d-ta conțești că ei au insistat pînă la capăt asupra *egalității și n-au acceptat* modificarea componenței redacției. Astea-s fapte incontestabile: (1) egalitate; (2) Tyszka im Hintergrunde ***.

Ți-am expediat cele 200 de franci.

Scandalul cu Șklovski mă revoltă la culme și mă îngrijorează serios ⁴¹⁴. Și ai mai vrut să dai pe mîna lui toți banii partidului !! Trebuie să acționăm energic: să-i spunem că e nevoie de bani înainte de Anul nou și să nu-l lăsăm pînă nu

* Vezi „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 197—209). — *Nota red.*

** Prima parte a scrisorii reprezintă „Observațiile pe marginea articolului despre maximalism“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 387—390). — *Nota red.*

*** — pe planul al doilea. — *Nota trad.*

restituie tot ! Un scandal monstru ! O adevărată „panama“, și chiar sub nasul nostru !

Sînt de acord cu planul d-tale de a trimite o scrisoare colectivă săptămînalului „Arbeiterpolitik“.

Salutări, *Lenin*

P. S. Ce-i cu scrisoarea pentru Paris ?
Inessa n-a trimis-o încă ?

N. B.

P. S. Trimite-mi ce ai despre „Sovietul de deputați ai muncitorilor“ și alte materiale despre 1905.

Scrisă după 20 decembrie 1916
Expedită din Zürich la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

333

CĂTRE M. N. POKROVSKI

21. XII. 1916

Stimate M. N.,

Am primit cartea poștală pe care mi-ați trimis-o la 14. XII. 1916. Dacă vi se scrie că editorul îmi datorează „încă 300 de ruble peste cele 500 trimise“, trebuie să spun că eu îl țin dator pentru *mai mult*, deoarece a acceptat (1) o lucrare a mea despre problema agrară, partea I* și (2) o broșură a soției mele pe o temă pedagogică⁴¹⁵. Și eu consider că manuscrisele predate și acceptate trebuie plătite.

Am scris în acest sens la Petrograd, dar legăturile mele cu el lasă mult de dorit și scrisorile merg foarte încet.

Dv. „ați găsit posibilă“ scoaterea criticii lui Kautsky din broșura mea⁴¹⁶... Trist ! Foarte trist ! De ce ați procedat așa ? N-ar fi mai bine să-i rugați pe editori : binevoitori a tipări, domnilor, negru pe alb : *noi*, editura, am scos din lucrare critica la adresa lui Kautsky. Zău că așa ar trebui

* Vezi „Noi date cu privire la legile dezvoltării capitalismului în agricultură“, partea I (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 133—233). — *Nota red.*

să faceți... Eu sînt, firește, nevoit să mă supun editorului, dar nici editorul nu trebuie să se teamă să spună ce vrea și ce nu vrea ; să răspundă el pentru prescurtări, nu eu.

Îmi scrieți : „n-o să mă bateți ?“, adică eu pe dv., pentru că ați consimțit la scoaterea acestei critici ?? Trăim, din păcate, într-un secol prea civilizată pentru ca diferendele să poată fi soluționate atît de simplu...

Dar, lăsînd gluma la o parte, e cît se poate de regretabil, fire-ar să fie !... Ce să fac ? Mă răfuiesc eu în altă parte cu Kautsky.

Cu cele mai sincere salutări și urări de bine,

V. Ulianov

*Expedită din Zürich
la Sceaux (Seine)*

*Publicată în întregime
pentru prima oară în 1932,
în operele lui V. I. Lenin,
ed. a 2-a, vol. XXIX*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Referitor la Radek. D-ta îmi scrii : „La Kiental i-am spus că n-a procedat bine“.

Numai atîta ? Nimic mai mult ! Dar concluzia politică ? Sau poate că comportarea lui are un caracter pur întîmplător sau îl privește personal ?? Aici se află rădăcina greșelii d-tale politice. D-ta nu apreciezi sub raport politic ceea ce se întîmplă în jurul nostru. Or, aceasta este într-adevăr o problemă care ține de politică, oricît de ciudat ar părea asta la prima vedere.

Referitor la apărarea patriei. Mi-ar fi extrem de neplăcut să avem păreri diferite. Să mai facem o încercare de a ne pune de acord.

Îți propun următorul „material pentru reflectare“ :

Războiul este o continuare a politicii,

Totul se reduce la *sistemul* de raporturi politice dinainte de război și din timpul războiului.

Principalele tipuri de sisteme de acest fel : (a) raportul dintre națiunea asuprită și cea asupritoare, (b) raportul dintre două națiuni asupritoare, avînd drept obiect prada, împărțirea ei etc., (c) raportul dintre un stat național care nu asuprește alte țări și un stat asupritor, deosebit de reacționar.

Gîndește-te la aceasta.

Cezarismul din Franța + țarismul din Rusia împotriva unei Germanii *ne imperialiste* în 1891 — iată situația istorică din 1891.

Gîndește-te la aceasta ! Or, *despre 1891* eu am scris și în „Sbornik“ nr. 1*.

Cît de mult mă bucură că ai stat de vorbă cu Guilbeaux și cu Levi ! Ar fi bine s-o faci mai des sau măcar din cînd în cînd. Italianul însă minte : discursul lui Turati este o mostră de kautskism *dezgustător* (el a amestecat „les droits nationaux“ ** cu războiul *imperialist* ! !). La fel de dezgustător e și articolul lui *bb* pe marginea acestui discurs, apărut în „Volksrecht“.

Tare aș vrea să scriu despre aceasta sau să stau de vorbă cu italianul ! !

E o prostie din partea lui Levi că atacă parlamentarismul ! ! Mare prostie ! ! Și se mai pretinde a fi „de stînga“ ! ! Doamne, ce harababură domnește în capetele acestor oameni.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă după 23 decembrie 1916
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

* Vezi „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 17—59). — *Nota red.*

** — „drepturile naționale“. — *Nota trad.*

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă !

În privința lui Radek se observă la d-ta, ca și la Grigori, un tel de confundare a politicii cu impresiile personale și cu mîhnirea provocată de „sumbrul“ tablou politic în ansamblu. Voi nu faceți decît să regretați, să fiți mîhniți, să suspinați. Adevărul însă este că altă politică decît aceea pe care am dus-o *nu se putea* duce ; nu puteam să renunțăm la concepțiile noastre juste și să capitulăm în fața „metodelor lui Tyszka“. Și dacă tabloul e „sumbru“, dacă stînga e slabă și dacă nu apare „Vorbote“ — cauza e cu totul alta, și anume faptul că mișcarea revoluționară crește extrem de încet și de greu. Trebuie să știm să suportăm această situație ; blocuri putrede, încheiate cu o singură persoană (sau cu E. B. + K i), nu ar face decît să stînjenească îndeplinirea sarcinii dificile de a rezista în aceste vremuri grele.

Cît privește „economismul imperialist“, s-ar părea că „una vorbim și bașca ne-nțelegem“. D-ta *ocolști* definiția dată de mine, faci *abstracție* de ea și pui din nou problema.

„Economistii“ nu „respingeau“ (cum scrii d-ta) lupta politică — asta e inexact. Ei o defineau *în mod greșit*. La fel fac și „economistii imperialiști“.

D-ta scrii : „Parcă renunțarea — fie și totală — la revendicările democratice ar însemna o renunțare la lupta politică ? Parcă *lupta directă* pentru cucerirea puterii nu este o luptă politică ?“

Tocmai asta e, că la Buharin (iar în parte și la Radek) reiese ceva în acest gen, ceea ce e complet greșit. În condițiile „renunțării totale la revendicările democratice“, „lupta directă pentru cucerirea puterii“ este ceva neclar, neaprofundat, confuz, și tocmai de această confuzie dă dovadă Buharin.

D-ta mai abordezi problema oarecum și sub alt aspect, văzînd o contradicție între § 2 și §8.

În § 2 se spune *în general* : revoluția socialistă *nu este posibilă* fără luptă pentru democrație. Asta este incontestabilă.

bil, și slăbiciunea poziției lui Radek + Buharin constă tocmai în faptul că ei, *nefiind de acord cu această teză* (ca și d-ta), nu se decid totuși s-o conteste !!

Pe de altă parte însă, într-un anumit sens și pentru o anumită perioadă, *toate* țelurile democratice (și nu numai auto-determinarea ! Te rog să reții acest lucru ! D-ta l-ai uitat !) pot frâna revoluția socialistă. În ce sens ? În ce moment ? Cînd ? În ce mod ? De pildă : dacă, atunci cînd mișcarea e declanșată, *cînd revoluția a și început* și trebuie luate *băncile*, ni se spune : așteptați, mai *întîi* consolidați republica, creați-i o temelie legală etc. !

Un exemplu : în august 1905 boicotarea Dumei a fost justă și n-a însemnat o renunțare la lupta politică.

((§ 2 = *în genere*, refuzul de a participa la instituțiile reprezentative este o absurditate ; § 8 = sînt cazuri cînd *trebuie* să refuzi : iată o comparație sugestivă, din care se vede că între § 2 și 8 *nu există* nici o contradicție.))

Contra lui Junius. Momentul : războiul imperialist. Cum i se poate pune capăt ? Numai printr-o revoluție socialistă în Germania. Junius nu a mers pînă la capăt și nu a spus-o explicit, ci a luat democrația fără revoluție socialistă.

Trebuie să știi *să îmbini* lupta pentru democrație cu lupta pentru revoluția socialistă, *subordonînd-o* pe cea dintîi celei de-a doua. În aceasta constă toată greutatea, aceasta este esențialul.

Tolstoenii și anarhiștii o elimină pe cea dintîi. Buharin și Radek s-au încurcat fiindcă nu știu s-o îmbine cu a doua.

Eu însă spun : nu pierde din vedere *principalul* (revoluția socialistă) ; pune-o pe primul plan (Junius n-a procedat așa) ; formulează *toate* revendicările democratice, subordonîndu-le, coordonîndu-le, co-subordonîndu-le ei (Radek + Buharin înlătură, în mod nehibzuit, *una* dintre ele) și ține minte că lupta pentru ceea ce este principal poate izbucni și după ce va fi început cu o luptă pentru ceva secundar. După părerea mea, numai acest mod de a vedea lucrurile este just.

Un război pornit de Franța + Rusia împotriva Germaniei în 1891. D-ta iei „criteriul meu“ și-l aplici *numai* Franței și Rusiei !!! Dar unde-i aici logica ? Eu doar spun, totodată, că *din partea Franței și a Rusiei* acesta ar fi fost

un război reacționar (un război pornit cu scopul de a întoarce înapoi dezvoltarea Germaniei, de a readuce Germania de la unitate națională la dezmembrare). Dar *din partea Germaniei?* Despre asta nu spui nimic. Dar asta e principalul. În 1891 nu a fost și nici nu putea fi vorba de un război imperialist din partea Germaniei.

D-ta uiți esențialul : în 1891 nu exista în genere imperialism (m-am străduit să demonstrez în broșura mea că el a luat naștere în 1898—1900, nu mai devreme) și, ca atare, n-a fost și nici nu putea fi vorba de un război imperialist din partea Germaniei (pe atunci, de altfel, nu exista nici o Rusie revoluționară ; asta e foarte important).

Apoi : „«posibilitatea» dezmembrării Germaniei nu este exclusă nici în războiul din 1914—1917“, scrii d-ta, părăsind terenul aprecierii realităților și lansându-te în aprecieri asupra a ceea ce este *posibil*.

Aceasta nu este o abordare istorică a problemei. Aceasta nu este politică.

Realitatea de azi e războiul, un război *imperialist* de *ambеле* părți. Asta am spus-o noi de o mie de ori și asta este esențialul.

Cît privește însă „posibilul“ !! ?? Multe sînt „posibile“ ! Ar fi ridicol să se nege „*posibilitatea*“ transformării războiului imperialist în război național (deși pe Usievici l-a îngrozit acest lucru !). Cîte nu sînt „posibile“ în lume ! **Deocamdată** însă, el nu s-a transformat. Marxismul își sprijină politica pe *ceea ce e real*, și nu pe „ceea ce e posibil“. E posibil ca un fenomen să se transforme în altul, — iar tactica noastră nu este rigidă. Parlez moi de la *réalité* et non pas des *possibilités* ! *

Engels a avut dreptate. De-a lungul vieții mele mi-a fost dat să aud multe și pripite acuzații de oportunism aduse lui Engels și le privesc cu cea mai mare neîncredere : încercați să dovediți mai întîi că Engels n-a avut dreptate !! Nu veți reuși !

Prefața lui Engels la „Luptele de clasă din Franța“⁴¹⁷ ? Parcă d-ta nu știi că a fost denaturată la Berlin *împotriva* voinței lui ? Asta înseamnă critică serioasă ?

* — Vorbește-mi de realitate, și nu de posibilități ! — *Nota trad.*

Cele spuse de el în legătură cu o grevă din Belgia ? ⁴¹⁸
Cînd ? Unde ? Ce a spus ? Nu știu.

Nu, nu ! Engels *nu* este infailibil. Marx *nu* este infailibil. Dar pentru a putea semna „erorile“ lor trebuie procedat altfel, crede-mă, cu totul altfel. Pe cînd așa cum ai procedat d-ta, n-ai nici un pic de dreptate.

Cu o caldă și cordială strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 25 decembrie 1916
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)*

*Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik“ nr. 1*

Se tipărește după manuscris

336

CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI

Dragă G. L.,

I-am scris de mult secretarului poliției cantonale, dar banii n-au sosit *n i c i* pînă acum. Probabil că fără o intervenție *personală* nu se va face nimic. Așa s-a întîmplat o dată la noi la Berna : pînă nu s-a intervenit *personal* la secretar, nu s-a făcut nimic. *Te rog deci să treci pe la el.* Dacă nu poți, comunică-mi *i m e d i a t* în cîteva rînduri pe o carte poștală, căci e decembrie și nu mai pot aștepta.

Din „*Prosvetzenie*“ mi-ai trimis două numere (4 și 5 din 1914), iar pe *al treilea* îl tot aștept în zadar !! (1914, nr. 6, sfîrșitul articolului despre autodeterminare *). Și știu bine că îl *a i !* Chiar eu îl luam de la d-ta. *Trimite-mi-l*, te rog !

Multe salutări întregii d-tale familii.

Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 26 decembrie 1916
Expedită din Zürich la Berna*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Vezi V. I. Lenin. „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare“ (Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 277—345). —
Nota red.

337

CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI *

Dragă G. L.,

Ce se aude cu cauțiunea ? Ai fost la poliție ? Mărturisește
că nu !! Nu mai amîna ! Salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă după 26 decembrie 1916

Expeditată din Zürich la Berna

Publicată pentru prima oară

în 1925, în revista

„Proletarskaia Revoluția” nr. 8

Se tipărește după manuscris

338

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI

La mulți ani, dragi prieteni ! Sper că Olga nu e prea
supărată pe mine. Dacă e supărată rău de tot, îi voi mai
scrie. Multe salutări și cele mai bune urări.

Al dv., *Lenin*

Scrisă la 31 decembrie 1916

Expeditată din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,

în „Culegeri din Lenin”, vol. XI

Se tipărește după manuscris

* Rîndurile de față au fost adăugate la sfîrșitul unei scrisori trimise de
N. K. Krupskaia. — *Nota red.*

1917

339

CĂTRE M. N. POKROVSKI

Stimate M. N.,

Am primit cartea poștală pe care mi-ați trimis-o și vă mulțumesc mult că ați depus atâtea strădanii pentru salvarea broșurii mele. Degeaba credeți că vă învinuiesc cîtuși de puțin pe dv. Nici gînd de așa ceva! Sînt convins că fără intervenția dv. ar fi fost mult mai rău, căci editorul *, pe cît se vede, își pleacă urechea la tot felul de sfaturi „în-tîmplătoare” din tabăra filistină. N-ai ce-i face. Tot e bine că ați reușit să salvați o anumită parte (destul de mare) din lucrarea mea. Multe salutări și cele mai bune urări pentru anul care începe.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 3 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Sceaux (Seine)*

*Publicată pentru prima oară
la 22 aprilie 1958, în ziarul
„Komsomolskaia Pravda” nr. 95*

Se tipărește după manuscris

340

CĂTRE I. F. ARMAND

Aș vrea să-ți mai împărtășesc unele gînduri cu privire la următorul plan.

Am pus în circulație, în versiune germană și franceză,

* A. M. Gorki. — *Nota red.*

tezele mele privind sarcinile social-democraților de stînga din Elveția. În legătură cu aceasta mi-a încolțit în minte următorul plan : să înființăm o mică editură și să scoatem manifeste, foi volante și *mici* broșuri în care să dezvolt aceste teze.

I-am scris lui Abramovici, care mi-a răspuns că se angajează să difuzeze 1 500 de exemplare, că la „Imprimerie coopérative“ el dispune de credit pe termen de șase luni. O foaie volantă va costa 50—70 de franci. Cînd va afla și alte amănunte, mi le va comunica (eu îi cerusem să afle cît costă 2, 4, 8 pagini la un tiraj de 2 000 și de 5 000 de exemplare, prețul matritelor, durata tipăririi) ! *Dar nu mi-a mai comunicat nimic !*

I-am răspuns lui Abramovici că *deocamdată* trebuie să renunțăm la acest plan : pe lîngă dificultățile de care îți voi vorbi mai departe, m-a determinat sau, mai bine zis, m-a îndemnat să-i răspund astfel și faptul că el suferă de un soi de melancolie și uneori nu răspunde *cu săptămîni!* ! Nu sînt obișnuit, zice, să port corespondență, și apoi sufăr de melancolie ! ! Dar așa nu se poate lucra.

Mi s-a părut riscant să organizez toată această treabă conținînd numai pe Abramovici.

I-am scris apoi lui Guilbeaux, care mi-a răspuns : tezele sînt „admirabile“. Foarte bine : dar ne veți ajuta să difuzăm foi volante ! ? În cîte exemplare ?

Nici un răspuns ! (Asta, evident, pentru că ei plănuiesc să scoată o revistută *proprie*.)

M-am dus la Münzenberg : sînteți dispuși să ne ajutați ? Vă ajutăm. Dar mai mult de 1 500 (asta e extrem de puțin ! !) nu putem difuza, căci sîntem supraaglomerați de literatură !

Traducător în limba germană n-am. Nobs mi-a promis cu jumătate de gură, dar e *clar* că n-o să facă nimic.

În afară de aceasta, partidul (adică Parteivorstand) * abia mîine (7. I) va hotărî dacă congresul se amîină sau nu, și de această hotărîre depind, firește, multe.

Iată împrejurările care m-au făcut să concep acest „plan îndrăzneț“, iar apoi să renunț (pentru o vreme) la el.

* — conducerea partidului. — *Nota trad.*

N-ai dori să te apuci de treaba asta ?

Iată cam ce ai avea de făcut :

D-ta vei fi editoarea broșurilor în limba franceză. Eu iau asupra mea munca redacțională (să scriu și să redactez). D-ta vei fi și traducătoare. Ar trebui să te duci la Chaux-de-Fonds (pentru scurtă vreme, pe timp de câteva zile, cred, căci se pare că nu va fi nevoie să locuiești acolo) și să te lămurești definitiv asupra aspectului financiar și a celui tehnic. Ai lămuri, de asemenea, dacă poți procura (sau avansa) banii necesari pentru această editură (cît ? nu știu. Cred că de la 100 la *câteva sute*, la 300—500 frs., în funcție de răspunsul tipografiei și de amploarea pe care vrem s-o dăm acestei acțiuni).

Ai putea vizita, de asemenea, câteva centre ale Elveției franceze (Chaux-de-Fonds, Fribourg, Genève, Lausanne, Bern, Neuchâtel și *altele*; enumerarea *e cu titlu aproximativ*) și să formezi acolo grupuri de difuzare, să ții referate etc., să stabilești legături, să organizezi munca, să controlezi.

Repet : acesta este un plan de muncă aproximativ, în forma sa cea mai cuprinzătoare (din care, probabil, nu vom reuși să realizăm decît o parte). O editură franceză ar constitui, *poate*, un imbold pentru germani.

Cred că Abramovici nu minte și că va reuși să difuzeze 1 500 de exemplare. Să adăugăm minimum 500 la Geneva etc. Total = 2 000. Putem matrița textele, ca să nu riscăm să pierdem bani tipărind prea multe exemplare. Uniunilor de tineret le vom plăti 20% pentru difuzare.

(a) Se vor recupera oare banii investiți ? (b) Și în cît timp îi vom vedea înapoi ?

Totul depinde de răspunsul la aceste două întrebări (*a+b*).

Dacă (a) nu se vor recupera, trebuie să renunțăm la acest plan, căci nu dispunem de donatori de bani. Putem tipări numai materiale în privința cărora sîntem siguri de recuperarea sumelor investite. Dacă (b) banii vor rula foarte încet, adică dacă broșurile ne vor fi achitate cu țîrîta și în mod neregulat (regularitatea plăților e deosebit de importantă), atunci *ori* nu trebuie să întreprindem nimic, *ori* să alocăm

o sumă mare, ca să punem în circulație *cîteva* foi volante (oricînd se poate ivi nevoia de a tipări un răspuns polemic, căci dușmanii noștri nu vor tăcea, ei au ziare; și ca să le putem răspunde trebuie să avem posibilitatea de a scoate o broșurică sau o foaie volantă specială). [Situția din partid e de așa natură, încît se poate încinge o luptă *înverșunată*.]

Iată care sînt părțile pozitive și cele negative, perspectivele frumoase și dificultățile.

Dacă această idee nu te interesează de loc sau dacă, dintr-o pricină sau alta, consideri imposibil sau nepotrivit pentru d-ta să te apuci de activitate editorială și de organizare, atunci te rog ca, *fără pic de jenă*, să rupi această scrisoare. Ea va rămîne numai ca o convorbire între mine și d-ta pe marginea unuia dintre planurile mele (pînă în momentul cînd voi găsi, poate, ulterior vreo posibilitate de a repune pe tapet aceste planuri ale mele).

Dar, dacă te interesează, atunci du-te la Abramovici, lămurește în chip judicios toate aceste chestiuni și comunică-mi imediat rezultatele obținute. Atunci vom rediscuta împreună, în mod minuțios, întregul plan în cadrul unui schimb de scrisori.

Foile volante trebuie să fie, cred eu, de două feluri: (α) pentru mase și ($\beta\beta$) pentru socialiști.

Și unele și altele să fie scurte: *între 2 și 8 pagini de tipar* de format mic (cu corp mic și îndesat).

Temele (aproximative):

(α) — împotriva apărării patriei; împotriva impozitelor indirecte; scumpetea; introducerea socialismului ca țel imediat; exproprierea băncilor etc.

($\beta\beta$) — argumente false și argumente juste în favoarea respingerii ideii de apărare a patriei; împotriva social-patrioților și a „centrului”; împotriva grütlienilor din afara partidului și din partid etc. etc.

Cum să ne pregătim pentru congresul partidului; partid muncitoresc burghezo-reformist sau partid socialist?

Foile volante ar putea să apară sub aceeași firmă, de pildă „Lumina” sau oricare alta.

Münzenberg mi-a declarat că ei („tinerii”) le vor difuza și fără comision, dar asta mi se pare cu neputință. La un

comision de 20% (o centimă din fiecare 5 la prețul de vânzare), putem fi siguri că vor difuza *energic*.

Cred că acum ești perfect lămurită, adică ți-am comunicat toate elementele de care dispun (în sensul de planuri și date), pentru ca să-ți poți face o idee despre întreaga întreprindere în ansamblu.

Aș fi de părere că editarea *acelorași* materiale în limbile germană și italiană este cât se poate de importantă. Dar pentru asta avem nevoie (1) de traducători ; (2) de alți bani, și deocamdată nu avem nici una, nici alta. Cred că, dacă am începe editarea de materiale în franceză, germanii *ar găsi*, poate, traducători.

S-ar putea ca lucrurile să nu meargă, pur și simplu pentru că nu vom ști să adoptăm tonul potrivit cu mentalitatea franceză !

Asta mă îngrijorează și mă sperie *în egală măsură*.

Scrisă la 6 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

341

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Mii de mulțumiri pentru știrile din Geneva. I-am trimis Olgăi o scrisoare surescitată, pe care Karpinski a calificat-o drept insultătoare. E de presupus că Olga s-a supărat. Am să-i scriu o scrisoare de scuze.

Mi-a fost greu să mă împac cu gândul că Brilliant ni „l-a suflat“ pe Guilbeaux.

Din scrisoarea d-tale însă văd că era inevitabil să se întâmple așa : dată fiind șubrezenia poziției lui Guilbeaux, *nu puteau* fi contracarate influențele conjugate ale lui Lunacearski (un poet !) + Brilliant (care are *bani*, după cum îmi scrie Grigori) + Naine + Graber.

Să mai așteptăm, să vedem ce fel de organ de presă vor scoate ei.

Dacă primești „L'Humanité“, te rog să-mi trimiți unele tăieturi din numerele citite și de care nu mai ai nevoie (*textul* rezoluției congresului ; articole despre congres ; discursurile lui Longuet & Co. ; rezoluțiile *lor* ; articole mai *interesante*, deși acestea sînt cam rare, etc.) ⁴¹⁹,

Cît de rușinoasă e rezoluția asupra căreia au căzut de acord Longuet + Renaudel (2 800 contra 120 !!), iar Bourderon + Raffin-Dugens *au trecut de partea lor !!* Dar Merrheim ? El a votat alături de Jouhaux pentru rezoluția pacifistă a C.G.T.-ului !!

Rușine !!

Eu pun asta în legătură cu cele 5 articole despre pace ale lui Kautsky (aceleași platitudini) + Partidul socialist italian și discursul rostit de Turati la 17/XII 1916 (aceleași platitudini).

Este o victorie a pacifismului kautskist *împotriva* Zimmerwaldului, pe care Grimm (în apelul I.S.K. din 30. XII. 1916) ⁴²⁰ o camuflează sub paravanul unor fraze revoluționare !! Exact ca în Internaționala a II-a : firmă revoluționară + esență reformistă.

Eu inițiez (mai bine zis : vreau să inițiez) o campanie pentru demascarea acestei minciuni.

Și ce rușine în partidul elvețian ! Acum 10 zile comisia militară (special desemnată de Comitetul Central al partidului) a întocmit 2 rezoluții : au fost 5 voturi *împotriva* apărării patriei și 4 *pentru*.

Pînă în prezent *n-a fost* publicată *nici una* dintre ele !!

Oportuniștii (împreună cu Grimm) se străduiesc din răsuputeri să scoată această problemă de pe ordinea de zi și să amîne congresul (muncitorii, pretind ei, nu sînt pregătiți) în realitate însă chiar ei, oportuniștii, *tergiversează* pregătirile...).

Ei sînt *împotriva* propunerii ca în alegerile parlamentare (din toamna lui 1917) campania electorală să se desfășoare sub lozinca : *împotriva* apărării patriei !!

E o mare rușine și o destrămare totală...

Cu o caldă și afectuoasă strângere de mână și cu multe urări de voie bună și de fericire în anul care vine,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă după 6 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară
după manuscris

342

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Îți trimit numărul promis din „Volksrecht“, în care este publicată rezoluția adunării de protest împotriva amânării congresului ⁴²¹. Dacă la Clarens și la Lausanne există social-democrați elvețieni de stînga, ar fi bine să le traduci această rezoluție și să-i convingi să adopte și ei o rezoluție de protest.

Cît privește cartea lui Kamenev ⁴²², te rog să mi-o restitui direct mie, căci n-am citit-o încă.

Îți trimit, pe timp de 2 zile, cataloagele : răsfoiește-le și extrage din ele *tot ce te interesează* (notînd titlul și numărul). Eu îți voi putea trimite cîte 1 carte din biblioteca de aici. Am și *voluminosul* catalog principal : ți-l pot trimite și *pe el* dacă te interesează și dacă nu se găsește în biblioteca publică din localitatea d-tale de reședință.

Cu o caldă strângere de mână,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 7 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

343

CĂTRE I. F. ARMAND

Duminică (7. 1.) a avut loc aici o ședință a C.C. al partidului elvețian.

Ticălosul de Grimm, în fruntea tuturor elementelor de dreapta (și împotriva voturilor lui Nobs, Platten, Mützenbergh și Naine), a obținut să fie adoptată o hotărîre de *amî-nare sine die* a congresului partidului, care fusese convocat pentru ziua de 11. II. 1917 spre a discuta în mod special problema militară. Motivele invocate sînt false. Adevăratul motiv îl constituie dorința lui de a se alia cu cei de dreapta, cu social-patrioții, care amenință să-și dea demisia dacă se adoptă o hotărîre de respingere a apărării patriei!! Ei vor să-i împiedice pe muncitorii elvețieni să-și spună cuvîntul în problema apărării patriei!!!

Se zice că Naine i-a spus-o foarte bine lui Grimm că se compromite definitiv ca secretar al unei comisii internaționale.

Președinte al Zimmerwaldului etc. — și atît de ticălos în politică!

Mă gîndesc să-i adresez lui Charles Naine, membru al I.S.K. *, o scrisoare deschisă, destinată publicității, în care să-l calific pe Grimm drept nemernic și să declar că nu vreau să fiu alături de un asemenea individ în organizația zimmerwaldienilor și că trimit Comitetului nostru Central o declarație motivată în acest sens.

E important „să-l prindem“ pe Grimm asupra faptului, en flagrant délit **, să-l demascăm (deoarece „ei“ nu vor lăsa să apară nimic în presă) și să-i smulgem masca.

Cred că asta îi va sili și pe Radek + Roland-Holst să-i spună *ceva* lui Grimm.

Firește că o asemenea foaie volantă nu poate să apară

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 287—296. — *Nota red.*

** — în flagrant delict. — *Nota trad.*

În cadrul seriei noastre de foi volante ; ea trebuie publicată separat, în afara firmei.

Cu o caldă și cordială strângere de mână,

al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 8 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)*

*Publicată pentru prima oară
în 1950, în ed. a 4-a
a Opereilor lui V. I. Lenin, vol. 35*

Se tipărește după manuscris

344

CĂTRE V. A. KARPINSKI 423

Dragi tovarăși,

Vă transmit o știre *deosebit de importantă*.

Discutați-o voi înșivă și transmiteți-o apoi lui Brilliant și lui Guilbeaux ; acum se va vedea *de partea* cui sînt ei și ce sînt ei : lași sau oameni capabili de luptă.

Întreaga luptă se va muta acum aici.

Comunicați-mi cum au reacționat ei și dacă există șanse de a publica un protest sau o scrisoare deschisă.

Trebuie folosit faptul că *Naine* se bucură de mare autoritate în Elveția franceză.

Cu cele mai bune salutări,

Al dv., *Lenin*

Duminică 7. I. 1917 a avut loc la Zürich o ședință a conducerii Partidului socialist elvețian (Parteivorstand).

A fost adoptată o hotărîre rușinoasă — hotărîrea de a amîna *sine die* congresul partidului, care fusese convocat pentru 11. II. 1917, la Berna, anume pentru discutarea problemei războiului. Motivele : forțele partidului trebuie concentrate asupra luptei împotriva scumpetei ; muncitorii nu sînt pregătiți ; în comisie n-a fost unanimitate și alte motive de același soi, care înseamnă pur și simplu o bătaie de joc la adresa partidului. (În comisie au și fost elaborate și *tipărite confidențial* două proiecte : proiectul întocmit de Affolter,

Nobs, Schmid, Naine și Graber *împotriva* apărării patriei și cel întocmit de G. Müller, Pflüger, *Huber* și Klöti *pentru* apărarea patriei.)

Ședința din 7. I. a fost foarte furtunoasă. *Grimm*, situându-se în fruntea celor de dreapta, adică în fruntea oportuniștilor, a naționaliștilor, s-a dat la mîrșave ieșiri împotriva „străinilor“, împotriva „*tinerilor*“, a adus acuzații de „scizionism“ (!!!) etc. Împotriva amînării congresului au pledat *în termeni categorici* Naine, Platten, Nobs, Münzenberg. Naine i-a declarat lui *Grimm* că se compromite definitiv ca „secretar al unei comisii internaționale“ !

Hotărîrea adoptată înseamnă trădare totală din partea lui *Grimm* și *bătăie de joc la adresa partidului* din partea liderilor oportuniști, a social-naționaliștilor. *Întreaga* uniune și acțiune de la Zimmerwald și Kiental a fost *în fapt* transformată într-o vorbă goală de o mîină de lideri (inclusiv *Grimm*), care amenință să-și depună mandatele (sic !!) dacă partidul va hotărî că respinge ideea de apărare a patriei și care sînt ferm hotărîți să *nu admită* ca „plebea“ partidului să ia în discuție această problemă înainte de sfîrșitul războiului. Ziarul „Grütlianer“⁴²⁴ (din 4. I. și 8. I.) spune *adevărul*, care constituie o *palma* pe obrazul unui *asemenea* partid.

Întreaga luptă a elementelor de stînga, întreaga luptă *pentru* Zimmerwald și Kiental s-a mutat acum pe alt teren, pe terenul luptei împotriva acestei clici de lideri care au făcut de rușine partidul. Trebuie să convocăm pretutindeni elementele de stînga și să discutăm metodele de luptă. Grăbiți-vă !

Poate că cea mai bună metodă de luptă (fiecare clipă e prețioasă) ar fi ca social-democrații de stînga de la Chaux-de-Fonds și Geneva să adopte rezoluții de protest, să adreseze lui Naine scrisori deschise și să le dea imediat publicității. Nu încape îndoială că „liderii“ vor face uz de toate pîrghiile pentru a împiedica apariția protestului în ziare.

În scrisoarea deschisă trebuie clar expuse cele relatate mai sus, punîndu-i-se lui Naine următoarele întrebări : (1) contestă el aceste fapte ? (2) consideră el că este *admisibil* ca într-un partid democratic al socialiștilor o hotărîre a con-

gresului să fie anulată printr-o hotărâre a conducerii? — (3) că este *admisibil* să se ascundă partidului cum au votat și *ce au spus* trădătorii socialismului la ședința din 7. I. 1917? — (4) că este *admisibil* să ne împăcăm cu prezența în fruntea I.S.K. a unui președinte (Grimm) care îmbină frazele de stînga cu *sprijinirea* naționaliștilor elvețieni, adversari ai Zimmerwaldului și „apărători ai patriei“, ca Pflüger și Huber & Co., în acțiunea lor de *zădărnire* în fapt a hotărîrilor Zimmerwaldului? — (5) că e admisibil să ocărăști în „Berner Tagwacht“ pe social-patrioții germani, sprijinind, totodată, *pe ascuns* pe social-patrioții elvețieni? etc.

Repet: ei nu vor lăsa să apară în ziare. Asta-i clar. Calea cea mai bună este aceea de a publica în numele vreunui grup o scrisoare deschisă adresată lui Naine. Dacă se poate face ceva în acest sens, grăbiți-vă și răspundeți-mi imediat.

*Scrisă la 8 ianuarie 1917
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

345

CĂTRE M. N. POKROVSKI

Stimate M. N.,

Îndată după ce v-am expediat cartea poștală în legătură cu broșura (ca răspuns la cartea poștală primită de la dv.), am început să primesc bani și pînă în prezent am primit în două rînduri 500 de franci, pentru care vă mulțumesc foarte mult.

Am primit de asemenea (de la poștă) un răspuns oficial în care se arată că manuscrisul economic * pe care vi l-am trimis la 2. VII. 1916 a fost confiscat par l'autorité militaire !!! **.

* Manuscrisul cărții „Imperialism, stadiul cel mai înalt al capitalismului“. — *Nota red.*

** — de autoritățile militare. — *Nota trad.*

E pur și simplu de necrezut !! Se mai poate interveni pe undeva sau nu mai e nimic de făcut ?

Cu multe salutări și urări de bine,
al dv., V. Ulianov

Scrisă la 8 ianuarie 1917
Expedită din Zürich
la Sceaux (Seine)

Publicată pentru prima oară
în 1958, în revista
„Voprosi Istorii KPSS” nr. 4

Se tipărește după manuscris

346

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. A.,

Văd că „mă scuturi” zdravăn pentru Nicolaie al II-lea ! *

N-am întîlnit nici un fel de date cu privire la *Garton Foundation* și nu știu unde și cum să caut. Nu-ți mai amintești unde anume le-ai citit ? Dacă ai putea afla în ce număr de ziar au apărut ele, nu mi-ar fi greu să le găsesc aici la bibliotecă.

Îți trimit „*Volksrecht*”, în care, pe lângă declarația C.C., merită să citești cu atenție și rezoluția adunării de la Zürich *împotriva amînării congresului* ⁴²⁵. O rog insistent pe Olga s-o aducă la cunoștința grupului genevez al zimmewaldienilor de stînga și s-o susțină din răspuțeri, s-o traducă, să stăruie pentru adoptarea unei rezoluții similare etc. (această rezoluție a fost elaborată de noi aici, în cercul zimmerwaldienilor de stînga. E de dorit să ne coordonăm acțiunile).

N-aș vrea să vin la Geneva : (1) nu mă simt bine, nu mă țin nervii. De referate *mă tem* ; (2) în ziua de 22. I sînt ocupat ; în plus, trebuie să mă pregătesc pentru o conferință în limba germană. De aceea nu promit să vin.

* Nu s-a putut stabili despre ce este vorba. — *Nota red.*

(Scrie-mi ce consfătuire proiectează Guilbeaux, *cu cine*, când? Aș putea să le fiu de folos? Cum?)

Cu o caldă strângere de mână și multe salutări pentru amândoi,

al d-tale, *Lenin*

*Scrisă între 10 și 22 ianuarie 1917
Expedită din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

347

CĂTRE O PERSOANĂ NECUNOSCUTĂ

Nobs și Münzenberg mi-au relatat astăzi următoarele fapte, care nu sînt lipsite de semnificație :

La 7. I, Münzenberg a propus să se decidă că congresul se amîină *pînă în martie* (urmărind astfel, în chip evident, să scoată la iveală falsitatea argumentelor lui Grimm și ale social-patrioților). Propunerea a fost respinsă ⁴²⁶.

Greulich a propus să se decidă că congresul se amîină *pînă în mai*. Nobs s-a declarat de acord (alegînd iarăși răul cel mai mic și tot în dorința de a demasca aceeași clică). Cînd Nobs a declarat că este *de acord*, Greulich (ce mai pramatie!) și-a retras propunerea (dîndu-și seama că a comis o greșală). Atunci Naine a declarat că *el* prezintă propunerea lui Greulich. *Propunerea a fost respinsă*.

Münzenberg a propus să se ceară conducerilor cantonale (cărora le-a fost supusă acum această problemă) să se pronunțe *pînă în iulie*. Nici această propunere n-a fost admisă!

Din aceste fapte se poate vedea de cîtă infamie dă dovadă Grimm în articolul său („*Berner Tagwacht*“ din 9 sau 8. I, *Parteibeschlüsse* ⁴²⁷) atunci cînd afirmă că nici cei de stînga *n-au fost* „în principiu” împotriva amînării!

Münzenberg a scris pentru „*Volksrecht*“ un articol îm-

potriva hotărîrii conducerii partidului (articol pe care Nobs a promis să-l publice mâine sau poimîine) ⁴²⁸.

După ce vei fi citit această scrisoare, trimite-o Olgăi cu rugămintea ca, la rîndul ei, s-o trimită lui Abramovici.

*Scrisă la 11 sau 12 ianuarie
1917 la Zürich*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

348

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Ieri a fost la noi o întrunire a germanilor de stînga ; în majoritate muncitori, sînt și tineri printre ei. La noi munca n-a intrat încă pe făgașul ei normal : de aceea impresia mea e imprecisă, ambiguă. Cum îți place Nobs ? Un muncitor i-a trimis un articol, scris în spiritul stîngii, împotriva mîrșavei hotărîri de amînare a congresului. Nobs îl publică sub semnătura autorului, iar a doua zi publică un articol de orientare diametral opusă, cu deosebirea că *pe cel dintîi* l-a ciopîrțit și l-a *stricat*, lucru pe care eu l-am descoperit întîmplător la întrunire, criticînd articolul *tocmai* pentru pasajele care au fost masacrate de Nobs !

Ce spui de acești oameni „de stînga“ ? !

Apropo : la întrunire s-a constatat că există legături cu social-democrații de stînga din Neuchâtel, care luaseră poziție încă mai înainte împotriva oportuniștilor. N-ar fi rău să te duci și pe acolo, înarmată bineînțeles cu adrese (sau, respectiv, cu scrisori de recomandare, pe care le-aș putea procura aici), și să-i instruiești, să ții acolo un scurt referat, să stabilești legături acolo etc.

Nu știu dacă ți-am scris că, la ședința Parteivorstand-ului din 7. I, Naine a avut onestitatea să vorbească *împotriva* lui Grimm, făcîndu-i reproșuri tocmai în calitatea lui de „secretar al unei comisii internaționale“ !

Olga îmi scrie astăzi că Guilbeaux a ținut un referat asupra lucrărilor congresului din Franța, criticându-i cu asprime pe longuetiști („mai abitir ca dv.“, scrie ea) și pronunțându-se pentru sciziune. Asta-i bine, dar el, Guilbeaux, nu are bază, e omul dispoziției de moment, e lipsit de bază teoretică. Asta e primejdios. El își așteaptă soția de la Paris, unde ea face agitație. El și cu Brilliant au consimțit să adopte o rezoluție de protest împotriva amînării congresului. La 22. I va avea loc la ei o adunare de delegați la care va fi pusă la vot această rezoluție.

Aici, la noi, se va ține poimîine, duminică, o ședință a biroului stîngii (Grigori, Radek și cu mine), la care va fi discutată problema protestului împotriva lui Grimm. Să vedem ce va fi!

Cu cele mai vii urări de bine, te rog încă o dată să te duci undeva pentru un timp, cu referate sau cu alte însărcinări, ca să-ți mai revii și să te dedici unei activități antrenante și utile pentru oameni noi, cu forțe proaspete. Activitatea printre francezi este, crede-mă, extrem de necesară și de utilă.

Am primit cartea și cataloagele. Merçi.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 13 ianuarie 1917
 Expediată din Zürich
 la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
 după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Am primit scrisoarea d-tale și extrasele din „*Russkie Vedomosti*“⁴²⁹. Multe mulțumiri pentru tot.

Scumpă prietenă, știu cît îți este de greu și aș vrea din suflet să te ajut cu tot ce-mi stă în putință. N-ai vrea să încerci să te stabilești într-o localitate unde ai prieteni și unde poți discuta în mod curent despre treburile de partid și poți participa în mod curent la ele?

Azi am primit de la Guilbeaux o scrisorică de câteva rînduri, în care el mă anunță că pregătește un miting în problema păcii. Eu am scris pe această temă patru articole (sau capitole) pentru „*Novii Mir*“ (unde, zic unii, se plătește 5 dolari articolul, ceea ce — între noi fie vorba — mi-ar prinde foarte bine)⁴³⁰. Ți le trimit d-tale și-ți propun să te gîndești la următorul plan: eu ți-aș mai putea trimite și alte materiale, iar d-ta să întocmești în limba franceză un referat pe această temă, cît se poate de actuală, cu care să cutreieri Elveția franceză. Ar fi ceva cît se poate de util pentru cauză, căci în capetele tuturor domnește o *nemai pomenită* confuzie pacifistă, care nu poate fi risipită decît printr-o muncă de înrîurire sistematică și perseverentă. Apucă-te, zău, și întocmește *cît mai amănunțit* tezele referatului d-tale (pe care le-am putea discuta împreună) sau chiar scrie întregul lui text. Muncitorilor francezi din Elveția *nu are cine* să le țină un referat despre atitudinea marxistă față de pacifism, iar d-ta ai putea-o face, oferindu-le un vast material asupra căruia să reflecteze. Începi să te pregătești puțin cîte puțin de pe acum; munca *te va absorbi* și crede-mă că o muncă care te absoarbe este cel mai bun mijloc de calmare și de însănătoșire! Eu îți voi trimite extrase din „*La Bataille*“, texte de rezoluții, texte din „*Avanti!*“ (pot să-ți procur și numere mai vechi din „*Avanti!*“; d-tale îți va fi ușor să înveți a citi italienește, și asta e de asemenea foarte important, căci în Elveția sînt foarte mulți muncitori italieni și nici pe ei *nu are cine* să-i învețe marxismul).

Grimm pregătește pentru 23. I (asta rămîne între noi) o conferință a socialiștilor din țările *Antantei* (la care se va discuta comportarea acestora la conferința social-șoviștilor din țările *Antantei*). Noi pregătim un protest vehement împotriva lui Grimm (în care vom cere și plecarea lui din I.S.K.) pentru atitudinea sa infamă în problema amînării congresului *. Te sfătuiesc insistent să urmărești ziarele „*Volksrecht*“ (îți voi trimite numărul cu rezoluția), „*Berner*

* Vezi volumul de față, p. 399. — *Nota red.*

Tagwacht“ (cred că ți se trimite din Berna ? în special numărul din 8 sau 9. I) și „Grütliener“ (din 4. I și 9. I). Ți voi mai scrie despre asta. Ședința conducerii partidului elvețian (a Parteivorstand-ului) din 7. I. 1917 a fost o ședință *istorică* : ei au amînat *sine die* congresul care urma să dezbată în mod special Militärfrage !!*. Și Grimm s-a pus în fruntea celor care erau *pentru* amîinare, votînd laolaltă cu social-patrioții !! Nu, asta n-o să i-o iertăm. Noi avem azi aici o adunare a stîngii. Împreună cu Grigori i-am scris lui Radek, chemîndu-l pe el, pe Roland-Holst și pe alții să protesteze împotriva lui Grimm. Îl vom chema și pe Guilbeaux, dar el e mult prea puțin pregătit să înțeleagă această chestiune și de aceea un referat al d-tale (public sau, pentru început, o convorbire în cadrul grupului social-democraților de stînga de la Geneva) ar fi cît se poate de util.

Olga îmi scrie că un socialist francez de stînga e așteptat să sosească la Guilbeaux (și ea l-a convins pe acesta din urmă să mă cheme la o consfătuire cu cel dintîi, dar pentru mine asta ar fi ceva penibil și jenant și de aceea nu mă duc). N-o fi cumva francezul care vine la conferința de la 23. I ?? Dacă *în preajma* acestei date ai sta cîteva zile la Geneva și ai ține (sau ai pregăti) acolo referatul, probabil că ai reuși să-l agăți *din întîmplare* pe francezul din Paris (și important e aici tocmai să-l agățăm din întîmplare) și l-ai învăța multe. Ce crezi, vei reuși să pregătești referatul sau convorbirea pentru 25. I ?? (iar dacă „ei“ nu se întorc pînă la 25, amînă-l *după* discuția cu Guilbeaux, pînă la întoarcerea lor ; așa am putea „prinde“ doi iepuri dintr-o dată : și pe Guilbeaux, și pe francez ; ce zici ?)

Cu plecarea la Abramovici ar fi bine, cred, să mai zăbovești un pic, căci el mi-a scris ieri că-mi *trimite* vești de la tipografie. Putem aștepta sosirea lor.

Cu o caldă și prietenească strîngere de mînă, îți urez să

* — problema militară. — *Nota trad.*

te apuci cât mai curînd de pregătirea referatului (care îți va prinde bine în orice caz, mai târziu).

Al d-tale, *Lenin*

P. S. *Pacifismul* devine astăzi cea mai actuală dintre probleme. Tocmai *aici*, în această problemă, trebuie să învățăm (în special pe Guilbeaux și pe francezi) cum să abordeze în chip marxist lucrurile. Răspunde-mi imediat ce părere ai în această privință.

Scrisă la 14 ianuarie 1917
Expedită din Zürich la Clarens

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

350

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Abia azi, luni, a luat sfîrșit consfătuirea pe care am început-o ieri în problema luării de poziție împotriva lui Grimm. A participat și un german, membru al grupului „Die Internationale“, un om cu atitudine întru totul „de stînga“.

Am adoptat o declarație atît de energică împotriva lui Grimm (cerînd scoaterea lui din I.S.K.), încît Platten a calificat-o drept un „asasinat politic“.

Dar asta rămîne deocamdată numai între noi.

Mai trebuie să treacă o săptămînă, două pînă o vom trimite lui Roland-Holst și altora și pînă va sosi răspunsul lor.

Sînt frînt de oboseală ; m-am dezvățat de ședințe.

Sper că dacă nu-mi răspunzi la propunerea mea de a vizita mai multe centre cu un referat în limba franceză nu e pentru că ai fi categoric împotriva acestui plan, ci pentru că meditezi temeinic asupra lui în dorința de a te declara de acord cu el. Nu te zoresc și n-am să repet încercarea de a te convinge, dar tare mult aș dori să-ți vii în fire, să

schimbi aerul, să te vezi cu vechii prieteni și să-ți faci alții noi, și tare aș vrea să-ți spun multe, multe cuvinte de prietenie, ca să-ți fie ceva mai ușor cât timp nu te-ai apucat încă de o muncă care să te absoarbă în întregime. Cu o caldă strângere de mână,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Aștept mari foloase de pe urma luării de poziție împotriva lui Grimm.

*Scrisă la 15 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

351

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI

Dragi prieteni,

Am mare nevoie de „Diskussionnîi Listok“, scos de O.C. al P.M.S.D.R. (*Paris*, 1910 sau 1911), în care a apărut articolul meu despre revoluția rusă, îndreptat împotriva lui Martov și Troțki (cu date despre greve și despre procentul de județe în care au avut loc mișcări țărănești)*. N-au apărut decît câteva numere din această foaie și *trebuie* să le aveți, așa încît nu vă va fi greu să găsiți articolul cu pricina. Vă rog să mi-l trimiteți imediat. Vi-l voi restitui foarte curînd, împreună cu ceea ce mi-ați trimis înainte.

Salutări. Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 15 ianuarie 1917
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată în limba rusă
pentru prima dată în 1929.
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

* Vezi „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia“ (Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 381—400). — *Nota red.*

352

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Dacă Elveția va fi atrasă în război, francezii vor ocupa imediat Geneva. În cazul acesta, a fi la Geneva va însemna a fi în Franța și a avea deci legături cu Rusia. De aceea mă gândesc să-ți încredințez d-tale casa *partidului* (ca s-o porți *asupra d-tale* într-un săculeț anume confecționat, fiindcă în timp de război nu se pot scoate bani din bancă). Îi scriu lui Grigori despre acest proiect, care deocamdată nu e decît un plan, așa că rămîne între noi.

Eu cred că vom rămîne la Zürich, căci războiul e prea puțin probabil.

Cu o caldă strîngere de mîină
și cu cele mai sincere salutări,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 16 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

353

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Tradu, te rog, în limba franceză rezoluția anexată și *restitue-mi-o* (după ce o vei fi dat la transcris pentru grupul german din Lausanne)⁴³¹.

Rezoluția a fost adoptată aici de *social-democrații de stînga* și circulă acum prin toată Elveția.

Trebuie să depunem toate eforturile pentru a o difuza printre *membrii* de partid și pentru a face să fie adoptată de toate organizațiile de partid, chiar și de cele mai mici.

Dacă *vreuna* dintre ele, fie ea cît de mică, va adopta această rezoluție, ea — rezoluția — trebuie trimisă *oficial* conducerii locale și centrale a partidului (*Geschäftsleitung*

der Soz. Partei. Zürich. Volkshaus), *ce r î n d u- s e* totodată publicarea ei. Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Trimit și Olgăi cîte un exemplar pentru Guilbeaux și Abramovici.

Scrisă la 19 ianuarie 1917
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

354

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă !

În privința lui Engels. Dacă din întîmplare ai dat peste numărul din „*Neue Zeit*“ care conține relatarea lui Kautsky (și scrisorile lui Engels) despre felul în care a fost denaturată prefața acestuia din urmă la „*Klassenkämpfe*“, ar fi bine să transcrii toate acestea cît mai amănunțit într-un caiet special. Dacă nu e posibil, comunică-mi exact numărul revistei „*Die Neue Zeit*“, anul, volumul și pagina ⁴³².

Atacurile d-tale împotriva lui Engels sînt, după părerea mea, complet lipsite de teme. Iartă-mi sinceritatea : înainte de a scrie asemenea lucruri trebuie să te pregătești mult mai temeinic ! Altfel ușor te poți face de rîs ; te previn între nous *, prietenește, între patru ochi, în eventualitatea că te vei mai decide cîndva să spui *asemenea* lucruri în presă sau la o adunare.

Greva din Belgia ? În primul rînd s-ar putea ca, în această chestiune de fapt, în această chestiune particulară, Engels să se fi înșelat. O eroare este, firește, posibilă. Ar trebui adunat tot ce a scris el în această privință. În al doilea rînd, în privința grevei generale *în genere*, evenimentele din *ultima* vreme, și în special anul 1905, au furnizat elemente *n o i*, pe care Engels nu le-a cunoscut. Decenii de-a rîndul se obișnuise Engels să audă despre „greva ge-

* — între noi. — *Nota trad.*

nerală“ *numai* frazele goale ale anarhiștilor, pe care el îi ura și îi disprețuia *pe bună dreptate*. Mai târziu însă evenimentele *au dat la iveală un nou* tip de „grevă de masă“, greva *politică*, adică prin excelență neanarhiștă. Acest element nou Engels nu-l cunoștea *încă* și nici nu-l putea cunoaște.

Nu trebuie să uităm acest lucru.

Se mai pune apoi întrebarea dacă greva din Belgia n-a reprezentat cumva tranziția de la vechi la nou? Putea oare Engels să vadă *de pe atunci* (în 1891—1892?? Avea deja 71—72 de ani; își trăia ultimii ani de viață) că această grevă nu era o răbufnire a vechilor metode de luptă belgiene (mult timp belgienii au fost proudhoniști), ci tranziția spre ceva nou? Asupra acestei chestiuni trebuie să reflectăm.

În problema „apărării patriei“, raționamentele d-tale păcătuiesc, cred eu, prin caracterul lor abstract și prin neistorismul lor. Repet ceea ce am spus în articolul împotriva lui Iuri: apărarea patriei = justificarea participării la război. Atît și nimic mai mult. A generaliza această noțiune, a face din ea un „principiu general“ este ceva *ridicol*, ceva cu totul neștiințific. (Îți voi trimite programul S.L.P. * din America, care conține o asemenea generalizare ridicolă.) Războiul este un fenomen arhipestriț, variat, complex. Nu-i poți aplica un șablon general.

(I) Există trei tipuri principale: raportul dintre națiunea asuprită și națiunea asupritoare (orice război este o continuare a politicii; politica este *un raport* între națiuni, clase etc.). Ca regulă generală, războiul este legitim din partea națiunii asuprite (indiferent dacă din punct de vedere militar este defensiv sau ofensiv).

(II) Raportul dintre două națiuni asupritoare. Lupta pentru colonii, pentru piețe etc. (Roma și Cartagina; Anglia și Germania în 1914—1917). Ca regulă generală, acest gen de război e de *ambele părți* un război de jaf, iar atitudinea democrației (și a socialismului) față de el se încadrează în regulă: „doi tâlhari se bat între ei; să piară amîndoi“...

* Socialist Labour Party. — *Nota red.*

(III) Al treilea tip. Un *sistem* de națiuni egale în drepturi. Această problemă e mult mai **complicată!!!** Mai ales dacă alături de națiuni civilizate, relativ democratice, se află țarismul. Așa a fost (aproximativ) în Europa între 1815 și 1905.

Anul 1891. Politica colonială a Franței și a Germaniei este *cu totul neînsemnată*. Italia, Japonia, Statele Unite *nu au de loc* colonii (acum au). În Europa occidentală se formase un *sistem* (N. B.!! gîndește-te la aceasta!! nu uita acest lucru!! Noi trăim nu numai în cutare sau cutare stat, ci și într-un anumit *sistem* de state; anarhiștilor le este permis să ignoreze acest fapt; noi nu sîntem anarhiști), un *sistem* de state în genere constituționale, naționale. *Alături* de ele se găsește puternicul, nezdruncinatul țarism din perioada prerevoluționară, care de sute de ani jefuiește și asuprește pe toți, care a înăbușit revoluțiile din 1849 și din 1863.

Germania (anului 1891) este o țară a socialismului *înaintat*. Și această țară este amenințată de țarism în alianță cu boulangismul!

Situația este cu totul, dar cu totul alta decît în 1914—1917, cînd țarismul este subminat de anul 1905, iar Germania duce război pentru dominație mondială. Asta-i cu totul *altceva!!*

A identifica situația internațională din 1891 cu cea din 1914 sau chiar numai a le asemui una cu alta este *culmea* neistorismului.

Gogomanul de Radek a scris recent într-o proclamație poloneză („Befreiung Polens“): „Staatenbau“* nu este scopul luptei social-democraților. Asta e ceva arhistupid! E jumătate anarhism, jumătate idioție! Nu, nu, noi nu sîntem cîtuși de puțin indiferenți față de Staatenbau, față de *sistemul* de state, față de *relațiile* dintre ele.

Engels a fost părintele „radicalismului pasiv“?? Nu este adevărat! Nici vorbă de așa ceva. Niciodată nu veți putea dovedi așa ceva. (Bogdanov & Co. au încercat și s-au făcut numai de rîs.)

În războiul *imperialist* din 1914—1917 dintre *două*

* — („Eliberarea Poloniei“): „construcția de stat“. — *Nota trad.*

coaliții imperialiste, noi trebuie să fim împotriva „apărării patriei“, pentru că (1) imperialismul este ajunul socialismului ; (2) războiul imperialist este un război între tâlhari pentru pradă ; (3) în *ambele* coaliții există un proletariat *înaintat* ; (4) în *ambele* coaliții *s-au copt condițiile* pentru revoluția socialistă. *Nu mai* de aceea sîntem noi împotriva „apărării patriei“, *numai* de aceea ! !

Cu cele mai sincere salutări și urări de bine,
al d-tale, *Lenin*

Am cerut adresele organizațiilor de tineret. Mi-au fost promise.

Așadar, în privința planului de editare, *treceți* la realizarea lui. Dar referatul *despre pacifism*?⁴³³

P. S. Ultimele d-tale două scrisori le-am primit în același timp, dar, evident, numai din vina mea.

Scrisă la 19 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik“ n. 1

Se tipărește după manuscris

355

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe prieten,

Îți trimit o rezoluție. Te rog s-o citești și s-o transmiți atît lui Guilbeaux, cît și grupului german.

Este necesar să faceți ca această rezoluție să fie adoptată (*aici* ea a fost adoptată la o adunare a celor de stînga)⁴³⁴ de toate organizațiile de orice fel, iar dacă va fi adoptată de o organizație *de partid*, fie ea *cît de mică*, să fie trimisă pe cale *oficială* atît conducerii locale, cît și conducerii centrale de partid (Geschäftsleitung der sozialistischen Partei. Zürich. Volkshaus), cerîndu-se totodată publicarea ei.

Sînt foarte supărat pe Guilbeaux — te rog să i-o spui — pentru că *nu-mi restituie* proiectul de declarație împotriva lui Grimm ⁴³⁵. (Nu ți l-a arătat? Să ți-l arate!)

Dacă nu vrea să-l semneze, atunci să mi-l restituie *i m e d i a t*.

Salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 19 ianuarie 1917
Expediată din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI

Se tipărește după manuscris

356

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Îți trimit alăturat o scrisoare primită de la Abramovici (pe care te rog să mi-o *restitui i m e d i a t*) și o foaie volantă din America (pe care mi-o poți restitui după ce o vei studia; nu-i nici o grabă).

Din scrisoarea lui Abramovici rezultă că treburile merg bine (și aici la fel: ieri a fost adoptată o rezoluție de protest împotriva amînării congresului, cerîndu-se totodată instituirea unui referendum în această chestiune ⁴³⁶).

De aici urmează că trebuie să grăbim la maximum înființarea unei edituri *proprie* (pentru manifeste și foi volante). Să ne grăbim la maximum!! (iar prin intermediul grupurilor germane de la Chaux-de-Fonds și Lausanne să înființăm și o editură *proprie* în limba germană).

Pleacă la Chaux-de-Fonds cu cîteva zile mai devreme, ia de la tipografie un deviz cît mai precis (nu singură, ci cu ajutorul lui Abramovici) și scrie-mi urgent. Cîți bani poți procura și în ce termen: 50 de franci? 100 sau 200?

Grăbește-te. Salutări.

Al d-tale, *Lenin*

P. S. Pericolul de război *nu* este iminent. Mobilizarea generală este așteptată abia în primăvară.

Scrisă la 20 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

357

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Ieri urma să aibă loc referatul d-tale și eu sînt nerăbdător să aflu cum a decurs. Joi, cînd am primit scrisoarea d-tale expresă, am alergat în grabă la Radek, în celălalt capăt al orașului, și am luat de la el extrasele. Țineam foarte mult să-ți scriu o scrisoare amplă despre pacifism (o temă extrem de importantă în general și una dintre temele esențiale din punctul de vedere al întregii situații internaționale actuale, lucru despre care am scris în articol * — l-am primit, merți ! —, și, în sfîrșit, o temă deosebit de importantă *pentru Elveția*). Dar n-am avut timp ; și joi, și vineri au avut loc la noi adunări ale social-democraților de stînga.

Acțiunile stîngii au luat aici o întorsătură defavorabilă, deoarece Nobs și Platten s-au speriat de perspectiva unui război împotriva lui Grimm, care *s-a ridicat cu înverșunare* împotriva referendumului, și i-au speriat și pe tinerii noștri !! E foarte regretabil !! La Berna, judecînd după scrisorile lui Grigori, lucrurile stau mai bine. La insistențele mele, Radek a scris o broșurică împotriva „centrului“ de aici și împotriva lui Grimm, dar ieri elementele „de stînga“ au torpilat (!!) planul de a o publica în numele stîngii : s-au molipsit de spaima lui Nobs și a lui Platten. Halal luptători ! Halal social-democrați de stînga !

Cred că ar trebui să consideri ca o simplă *repetiție* referatul d-tale de ieri și să te pregătești să-l ții și la Geneva, și la Chaux-de-Fonds : este o temă care merită să fie aprofun-

* Este vorba, probabil, de articolul lui V. I. Lenin „Pacifism burghez și pacifism socialist“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 241—262). — *Nota red.*

dată și despre care face să ții *mai multe* referate. Elvețienii vor profita enorm de pe urma lor. Scrie-mi *mai amănunțit cum* ai pus problema, *ce* argumente ai adus, *ce* și s-a obiectat etc.

Nu cumva știi dacă au fost sau nu traduse în franțuzește proiectele de rezoluții pentru congresul elvețian care va dezbate problema apărării patriei și problema militară? Vorbesc de o traducere apărută *în presă*: în „Grütliener“, în „Sentinelle“ etc.

Ar trebui să te îngrijești de traducerea lor dacă încă n-au fost traduse, precum și de difuzarea și propagarea lor.

Probabil că în legătură cu călătoria d-tale la Chaux-de-Fonds se va face un pas înainte în această chestiune. Voi aștepta vești de la d-ta.

Abramovici lucrează admirabil și se cuvine să-i acordăm tot prijinul.

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Troțki ne-a trimis o scrisoare stupidă: noi n-o vom publica și nici nu-i vom răspunde.

A început în presa din Elveția franceză campania (1) în jurul referendumului și (2) în legătură cu rezoluțiile în problema militară, pregătite în vederea congresului? Sau n-a început încă *nici o campanie*? Citești regulat ziarele „Volksrecht“ și „Bernener Tagwacht“? Asta e ceva necesar acum; trebuie să dăm o mână de ajutor stângii elvețiene.

Ți-am scris oare că Guilbeaux a refuzat să semneze rezoluția îndreptată împotriva lui Grimm? (sau poate ai aflat-o de la Grigori?). Cam slăbuț Guilbeaux al nostru; se teme de război împotriva lui Grimm, *se teme* de Sokolnikov, care, la rîndul lui, *se teme* de sciziune; — se teme de Merrheim, care se teme de „domnul“ Jouhaux!! Halal luptători!! Vreau să-i scriu Olgăi despre acest lucru.

Scrisă la 22 ianuarie 1917
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară
în 1950, în ediția a 4-a
a Operei lui V. I. Lenin, vol. 35

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Am primit traducerea. Mii de mulțumiri. Am trimis-o mai departe ⁴³⁷.

Am fost foarte mirat văzînd că ai supus articolul meu francez unei veritabile cenzuri *. Cum nu mi-ai trimis originalul și cum este în genere îndoielnic că m-aș fi apucat să-l traduc singur în franțuzește, am trimis, bineînțeles, varianta d-tale, cu omisiunea pasajului referitor la Engels.

Îmi scrii că numai la gîndul că eu susțin punctul de vedere al lui Engels asupra războiului și asupra poziției germanilor de atunci simți că-ți fierbe sîngele în inimă și nu poți traduce asta...

Trebuie să-ți spun că nu m-aș fi așteptat la una ca asta ! D-ta doar știi foarte bine că la acest pasaj — mai mult decît pasaj : la această declarație, luare de poziție — din lucrarea lui Engels ne-am referit de nenumărate ori, direct și indirect, în 1914 și în 1915, atît eu, cît și Gr.

Știi, de asemenea, că asta a fost scris de Engels inițial pentru socialiștii francezi și a apărut în al *lor* „Almanach du Parti Ouvrier“ ⁴³⁸. Și pe vremea aceea francezii n-au protestat, căci simțeau — chiar dacă nu-și dădeau clar seama — că un război al lui Boulanger + Alexandru al III-lea împotriva Germaniei de atunci (de al cărei imperialism *n i c i v o r b ă n u p u t e a f i* pe vremea aceea ! !) ar fi fost un război antidemocratic numai din partea lor, iar din partea Germaniei ar fi fost într-adevăr numai un război „de apărare“, un război pentru existență națională.

Iată însă că d-ta respingi netam-nesam, și încă în ce fel, teza pe care în 1891 înșiși francezii au recunoscut-o justă. Iar în ajun, la o adunare a stîngii elvețiene, ei (semipacifiștii, nu-i nimic de făcut cu ei) au trecut cu o ușurință de necrezut, dar care-i caracterizează, peste referirea mea la această teză a lui Engels.

* Vezi „Scrisoare deschisă către Boris Souvarine“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 263—273). — *Nota red.*

D-ta nu-mi scrii nimic nici în legătură cu articolul meu de răspuns lui Kievski.

Munca mea cu social-democrații de stînga din Elveția și reflecțiile prilejuite de ineptiile pe care a ajuns să le debiteze Radek mă conving tot mai mult că în problema deosebit de importantă a *motivelor* respingerii apărării patriei poziția noastră este *singura* justă. Ai văzut „Jugend-Internationale“ nr. 6, despre care am scris în „Sbornik“ nr. 2 (l-ai primit?), și „Arbeiterpolitik“ nr. 25 ?⁴³⁹

Am primit de la Kamenev o carte poștală, pe care ți-o voi trimite în curînd. Olga îmi scrie că stînga face progrese, că a fost creată o organizație formată din zimmerwaldieni de stînga francezi + italieni (!! ceea ce mă bucură nespus) + ruși și că Guilbeaux o să-mi scrie despre ea (îți voi trimite și d-tale scrisoarea lui dacă vrei). Mă străduiesc să urmăresc materialele din „Avanti!“ și încep să mă conving că Souvarine are dreptate : Turati este kautskist de-a binelea și duce pe acest făgaș întreaga fracțiune socialistă din Camera italiană. Ultimul său discurs (din 17. I) este o mostră de jonglerie : Turati este un jongler al pacifismului burghez, și nicidecum un socialist.

Cu o caldă și afectuoasă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 22 aprilie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Îți trimit extrasele luate de la Radek (numai pînă sîmbătă : restituie-mi-le imediat după referat).

Citește cu atenție paragraful din rezoluția *Internaționalei* care este îndreptat împotriva pacifismului (împotriva „înduplecării“).

Conferința de la Haga și celelalte măsuri și declarații pacifiste ale guvernelor și ale burgheziei au la bază

(1) ipocrizia ;

(2) înșelarea poporului ;

(3) *curentul* pacifismului burghez, în rîndurile căruia figurează nume „mari“ și care ar dori o *pace* fără revoluție socială. Acest curent dispune de o *vastă* literatură (pentru domni, nu pentru popor) ;

(4) următorul calcul : uneori e mai avantajos cînd pentru un stat, cînd pentru altul „să se arate“ pașnic, să cîștige timp etc.

Asta în general. În mod concret însă trebuie studiat fiecare caz în parte, fiecare stat.

Nu dispun de cifrele pe care mi le ceri.

(Adresele au fost trimise : *dacă e nevoie* de o recomandăție, cel mai bine ar fi s-o dea Abramovici și prietenii săi.)

Esențialul în problema pacifismului (deosebit de importantă pentru Elveția) : ideea că războiul *nu* ar fi legat de capitalism, că *nu* ar fi o *continuare* a politicii din timp *de pace*. În aceasta constă falsitatea pe plan teoretic ; pe tărîm practic, ea constă în ocolirea *revoluției* sociale.

Sînt foarte grăbit. Salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă între 22 și 30 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Am primit extrasele ! Merți !

Nu de mult au fost la noi doi prizonieri fugiți din captivitate. E interesant să vezi oameni „vii“, care *n-au* fost măcinați de viața din emigrație. Primul : un evreu din

Basarabia ; a trecut prin multe, e social-democrat sau aproape social-democrat, are un frate bundist etc. E trecut prin ciur și prin dîrmon, dar personal nu prezintă nici un interes, e un tip comun. Celălalt e un țăran autentic din gubernia Voronej, originar dintr-o familie de rit vechi. Un adevărat fiu al zonei de cernoziom ! E extrem de interesant să-l privești și să-l asculți. A stat un an în captivitate la nemți (orori fără seamăn se petrec acolo), într-un lagăr în care se aflau 27 000 de *ucraineni*. Germanii organizează lagărele pe naționalități, străduindu-se din răspuțeri să le rupă pe acestea de Rusia ; la ucraineni au fost trimiși agitatori dibaci din Galiția. Rezultatul ? După o lună de eforturi din partea agitatorilor, numai 2 000 s-au pronunțat pentru „neatîrnare“ (independență mai mult în sens de autonomie decît de separare) !! Pe ceilalți îi înfurie chiar și numai gîndul de a se despărți de Rusia și de a trece la germani sau la austrieci.

Faptul e semnificativ ! Nu putem să nu-i dăm crezare. 27 000 e un număr mare. Un an e mult. Condițiile pentru propaganda galițiană sînt cît se poate de favorabile. Și, totuși, a triumfat înrudirea lor cu velicorușii ! De aici *nu* rezultă, firește, cîtuși de puțin că lozinca „libertății de despărțire“ ar fi greșită. Dimpotrivă. Dar de aici rezultă că Rusia va fi, poate, cruțată de o dezvoltare de „tip austriac“.

În problema apărării patriei, voronejeanul nostru vede lucrurile la fel ca Troianovski și Plehanov. Simpatizează cu socialismul, dar, „dacă neamțul vine peste tine, cum să nu te aperi ?“ Nu înțelege. E foarte amărît (și el, și *evreul !!*) că nemții îi bat „pe ai noștri“. În privința țarului și a lui Dumnezeu, ca și în privința marilor moșieri, s-au lămurit definitiv toți cei 27 000. Se vor întoarce în Rusia întăriți și perfect lămuțiți.

Singura dorință a voronejeanului este să se întoarcă acasă, la pămînt, la gospodăria lui. A cutreierat multe sate germane unde a fost trimis la muncă ; a căutat să observe și să învețe.

Pentru francezi (în captivitate) au numai cuvinte de laudă ; spun că sînt buni camarazi. „Nemții înjură și ei pe

kaiserul lor“. Pe englezi îi urăsc : „Sînt trufași ; o bucățică de pîine nu-ți dau pînă nu le speli podeaua“ (asta e canalia pervertită de imperialism !).

În altă ordine de idei : ce zarvă cumplită a stîrnit referendumul, și în special motivarea lui ! E ceva nemaipomenit ! Să fi văzut ce articole au publicat Grimm & Co. în „Berner Tagwacht“ și în presa social-democrată „din provincie“ ! Ce urlete, ce vaiete ! I-am nimerit în plin pe acești nemernici. M-am străduit din răspuțeri să-l conving pe Radek (el mai este încă aici, și sîntem amîndoi — să vezi și să nu crezi ! — prieteni *la cataramă*, ca întotdeauna, împotriva „centrului“, atunci cînd *nu* există teren pentru manevre radekiste, pentru ciorovăieli în jurul „drepturilor“ etc.) să scrie o broșură : ore întregi ne plimbam pe străzile Zürichului, iar eu îl tot „cicăleam“. S-a așezat la masa de lucru și a scris-o. Social-democrații noștri „de stînga“, speriați de Nobs și de Platten (acești eroi *se speriaseră* de Grimm, care, la rîndul lui, se speriasă de Greulich & Co. ! !), au ascultat textul broșurii și *au respins-o* (!) : să nu fie tipărită, căci altfel vor fi izgoniți din partid (!). O vom publica separat.

Situația e de așa natură că se manifestă un interes sporit, iar toți *internaționaliștii* sînt *datori* să ajute efectiv — și nu numai cu vorba — pe muncitorii elvețieni și pe social-democrații de stînga din Elveția. Și noi îi vom ajuta !

Și încă ceva. Am recitat „Zur Wohnungsfrage“ a lui Engels, cu prefața din 1887 ⁴⁴⁰. Cunoști această lucrare ? E minunată ! Eu tot mai sînt „îndrăgostit“ de Marx și Engels și nu pot rămîne nepăsător cînd văd că sînt huliți. Nu, ei sînt oameni adevărați ! De la ei trebuie să învățăm. Noi nu trebuie să părăsim *acest* teren, pe care l-au părăsit și social-șoviniștii, și kautskiștii. (Apropo : cunoști rezoluția Lorient-Rappoport, Saumoneau ? ⁴⁴¹ E și ea pe trei sferturi kautskistă. Aș vrea să scriu pentru francezi un articol în care să critic fără cruțare această rezoluție, precum și întregul pacifism. Îl voi întreba pe Grișa dacă are posibilitatea de a-l publica. El *nu* mi-a răspuns nimic în privința replicii pe

care intenționez să i-o dau lui Souvarine *.) Ei, toate cele bune ; eu mi-am deșertat sacul !

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

P. S. Sper că și în Elveția romandă referendumul va aduce mult folos. Aștept vești de la Abramovici, Olga și ceilalți.

*Scrisă la 30 ianuarie 1917
Expedită din Zürich
la Clavens (Elveția)*

*Publicată pentru prima oară în 1949,
în revista „Bolșevik” nr. 1*

Se tipărește după manuscris

361

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Ieri la Olten a fost cât se poate de interesant : absența francezilor și a italienilor i-a dat lui Radek + Levi + Grigori + Münzenberg posibilitatea de a spune în față lui Grimm tot adevărul. Mie mi-a relatat astăzi Radek totul, iar d-tale îți va scrie, desigur, Grigori.

În ce privește „Arbeiterpolitik”, scrie-i lui Radek ; el nu se mai află aici (Herrn Sobelsohn. Zur Stelle. *Davos-Dorf*).

Nu-mi dau seama la care „punct central” nu ți-am răspuns.

Aștept lămuriri.

Cunosc lucrările lui Marx în limba engleză ; sînt lucrări cu caracter special, pe care trebuie să le citesc cu timpul (o parte dintre ele au fost cumpărate de mine la Londra ; am început să le citesc, dar nu le-am terminat) ; *acum însă n-am timp*.

Ai perfectă dreptate cînd scrii că Grimm „nu vrea o mișcare de masă” sau, mai bine zis, nu vrea activitate revoluționară. Articolul lui e întru totul kautskist, „centrist”, articolul unui jongler.

* Vezi „Scrisoare deschisă către Boris Souvarine” (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 263—273). — *Nota red.*

Kautskistul — și aderentul C. O. — Spektator de la Berna a scos acolo o broșură despre „Vaterlands-Verteidigung“ * (25 cts.), în care se străduiește să bage zîzanie între mine și Radek (n-am apucat s-o citesc în întregime, am răsfoit-o doar), așa cum și Martov a încercat s-o facă ieri (apărîndu-l !!! pe Grimm)⁴⁴². Zadarnice încercări !

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 2 februarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima dată,
după manuscris

362

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Scrisoarea d-tale m-a bucurat nespus. Planul referatului d-tale îmi place foarte mult**. Te sfătuiesc insistent să-l mai ții o dată, provocîndu-l la luptă pe H. Droz și completînd referatul cu un punct referitor la revoluție (mă întreb numai dacă dimensiunile referatului o vor permite), și anume : *în ce fel se poate produce revoluția ? ce este dictatura proletariatului ? de ce este ea necesară ? de ce nu este posibilă fără înarmarea proletariatului ? de ce este ea pe deplin compatibilă cu democrația totală, multilaterală ?* (contrar părerii vulgare).

Droz și ceilalți social-pacifiști din Elveția *nu* înțeleg acest lucru ; ei *nu* au aprofundat problema ; iar condițiile elvețiene d'un petit État et de la petite bourgeoisie d'un petit État *** generează pe toate căile tocmai pacifism mic-burghez.

Dacă primești „Volksrecht“ și „Berner Tagwacht“ (aceste două ziare *trebuie* citite), asta e suficient, cred eu, ca să-ți poți face o idee despre poziția *centrului*, poziție pe care se

* O abjectă mîzgăleală kautskistă, în spiritul ideilor Comitetului de organizare ! Las' că-i răspund eu ! Sper că va fi mulțumit !

** Este vorba de planul unui referat al Inesei Armand despre pacifism. — *Nota red.*

*** — ale unui stat mic și ale mișii burgheziei dintr-un stat mic. — *Nota trad.*

situează întru totul Grimm (ticălosul ! Cît de fals „luptă“ el împotriva social-patriotului Huber-Rohrschach ! !) și pe care s-au împotmolit (pe $\frac{3}{4}$) Nobs și Platten. Te înșeli amarnic dacă îți închipui într-adevăr că eu aș avea „influență“ asupra lui Platten. Lucrurile stau astfel : la Zimmerwald și la Kiental, el și Nobs „s-au înscris“ printre aderenții stîngii. De zeci de ori am încercat să-i atrag la discuții, într-un cerc, la convorbiri. Totul a fost zadarnic ! ! Ei se *tem* de Grimm și de lupta împotriva lui. Ei sînt pe trei sferturi „centriști“. Sînt *aproape* incorigibili. Poate doar o puternică mișcare de stînga îi va mai îndrepta, dar nici asta nu e sigur.

Pînă astăzi n-am primit încă rezoluția rectificată. Să așteptăm pînă mîine.

Münzenberg mi-a spus ieri că marți va avea loc la ei o consfătuire a tinerilor din Elveția germană și din cea franceză. Pînă atunci trebuie să fie gata rezoluția *noastră* în problema militară. (Radek s-a angajat să întocmească proiectul de rezoluție, dar pînă acum *nu* l-a trimis.) Cred că trebuie să te apuci de lucru cu maximum de energie, astfel încît *pînă* marți să reușești (1) să scrii la Geneva și la Ch.-de-F. * ca deocamdată să fie luate ca bază tezele *mele* (§§ cu privire la problema militară, secțiunea I) ; (2) să afli cine va participa la conferința tinerilor din Elveția romandă ; (3) „să-i prelucrezi“, „să-i lămurești“, să-i faci să priceapă în ce constă esența deosebirii dintre noi, de o parte, și (α) social-pacifism și (β) „centru“ (= Grimm & Co.), de alta. (Platten n-a înțeles absolut nimic și nu vrea să învețe nimic.) Poziția noastră este în linii generale identică cu cea a lui K. Liebknecht : combaterea social-patriotismului și a centrului în țara *proprie* ; legătură indisolubilă între lupta împotriva războiului și lupta împotriva oportunismului, precum și între cea dintîi și activitatea *revoluționară multilaterală și imediată pentru* înfăptuirea revoluției socialiste.

Motivarea referendumului constituie, de altfel, primul pas spre o platformă a *celor de stînga* din Elveția. Te rog să reții acest lucru.

* Chaux-de-Fonds. — *Nota red.*

Mărți, tinerii din Elveția romandă trebuie să prezinte neapărat un proiect de rezoluție întocmit în spiritul ideilor stîngii și să lupte pentru adoptarea lui. N-am văzut încă modificările, dar sînt convins că, așa cum se prezintă acum, proiectul n-ar face decît să *strice* (căutînd să împace, să cocoloșească divergențele dintre social-democrații de stînga și social-patrioții elvețieni, în loc să le scoată la iveală. În aceasta constă tot sensul și toată mîrșăvia articolelor lui Grimm despre majoritate și minoritate, publicate în „*Berner Tagwacht*” și în „*Neues Leben*”).

Caută să te apropii de francezii internați, să intri în corespondență cu ei, să stabilești legături, să creezi un grup *de stînga* (secret și neoficial) în rîndurile lor. E ceva foarte important !

Lozinca „mişcare de masă” nu e rea, dar *nu* este pe deplin justă, căci dă uitării *revoluția, cucerirea puterii, dictatura proletariatului*. Reține, te rog, acest lucru !! Mai just ar fi : sprijinirea și dezvoltarea (imediată) a oricăror acțiuni *revoluționare* de masă în scopul apropierii *revoluției etc.*

Platten e un zăpăcit. Cu Scheidemann sau cu Liebknecht ? — întrebă el, fără să fi înțeles că Grimm nu urmărește altceva decît „să împace”, să unească, să *încurce* laolaltă pe social-patrioții elvețieni (Greulich & Co.) cu social-democrații „de stînga” elvețieni, *care sînt complet inconștienți!!!*

Ai dreptate : imediat trebuie inițiată o luptă revoluționară împotriva scumpetei, trebuie organizate greve, demonstrații etc. Imediat trebuie „să se meargă în popor”, adică în *mase*, în rîndurile *majorității* asuprite, spre a propaga *revoluția socialistă* (adică luarea băncilor și a *tuturor* marilor întreprinderi).

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 3 februarie 1917
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară
în 1950, în ediția a 4-a
a Opereilor lui V. I. Lenin, vol. 35

Se tipărește după manuscris

363

CĂTRE K. B. RADEK

Dragă Radek,

Broșura lui *Spektator* * e atît de plină de ineptii, încît la început mă îndoiam că merită un răspuns. Dar cum acest mic intrigant încearcă să speculeze în mod infam și prostesc divergențele noastre, consider — în special pentru că mă numește pe mine și numai pe mine — că am tot dreptul și e de datoria mea să-i răspund. Voi face totul ca răspunsul să fie publicat nu numai în limba rusă.

Cît privește proiectul nostru de rezoluție împotriva apărării patriei (pentru Elveția) **, am uitat să-ți spun următoarele : știu că de proiectul meu (primele paragrafe din tezele mele) ai fost mulțumit, ceea ce înseamnă că atunci am reușit să exprim un punct de vedere comun. De ce nu l-am lua drept bază pentru un proiect comun ?

Multe salutări.

Ulianov

P. S. Am primit din America primul număr al noului săptămînal „The Internationalist“. Într-un manifest, ei se declară solidari cu „social-democrații de stînga“ din Europa. Editor : Pannekoek de la „Vorbote“. Ce să-ți trimit : originalul englez sau traducerea rusă ?

Scrisă la 3 februarie 1917
Expedită din Zürich
la Davos (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris
Tradus din limba germană

* Vezi volumul de față, p. 415. — Nota red.

** Este vorba de „Tezele cu privire la atitudinea partidului social-democrat elvețian față de război“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 210—212). — Nota red.

364

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Cam de mulțisor nu mai am nici o știre de la d-ta. A trecut aproape o săptămână de când ai promis să-mi scrii „mîine“ și totuși nu primesc nimic. A intervenit ceva deosebit care te-a împiedicat să scrii ? Dacă n-ai chef de scris, trimite-mi măcar cîteva rînduri, căci încep să fiu îngrijorat.

Despre 1. II și-am scris, cred, pe scurt.

La 3. II, Grimm a ținut o consfătuire (strict neoficială) cu amicii săi + Nobs și Platten. (Münzenberg și Bronski au fost invitați și ei, dar au refuzat să se ducă la acești Zentrumsleute *, și bine au făcut.) Nobs și Platten sînt complet lipsiți de caracter (dacă nu mai rău chiar) și „se tem“ de Grimm mai rău ca de foc.

Au fost adoptate unele modificări la proiectul de rezoluție (bineînțeles că Grimm „i-a dus“ pe Nobs și pe Platten). Încă n-am văzut aceste modificări. Mîine (joi) urmează să fie publicate ⁴⁴³. La drept vorbind, cei de stînga de aici sînt niște oameni de nimic.

Ieri a fost o adunare generală (mă obosesc aceste adunări ; nervii nu mai rezistă, am dureri de cap ; am plecat înainte de sfîrșit). A fost aleasă o nouă conducere a întregii organizații din Zürich. A fost ales și Bronski. Închipuie-ți că ticăloșii de social-patrioți (în frunte cu Baumann) s-au retras din sală și au plecat **. Nu vor să lucreze împreună cu Bronski !

Iar Nobs + Platten au încasat această palmă și au consimțit la amînare !! Rușine, mare rușine !! Și mai pretind că sînt de stînga !! Tineretul însă „se teme“ de Nobs și de Platten !!

Se spune că Humbert Droz a și ținut un referat la Geneva ; el momește tineretul cu pacifismul său idiot. Ar fi bine să-l combați de cîteva ori în public, să-i arăți în ter-

* — centriști. — *Nota trad.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 366. — *Nota red.*

meni politicoși, dar categorici, toată infamia pacifismului, toată platitudinea lui și să expui un program revoluționar !

Multe salutări. Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 7 februarie 1917
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

365

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă tovarășă Olga,

Îți mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea d-tale privind treburile din organizația voastră locală de partid. La drept vorbind, nu sînteți singurii social-democrați care se lasă adesea cuprinși de „pesimism“⁴⁴⁴. Aici partidul e pe de-a-ntregul oportunist, o instituție de binefacere pentru birocrați mic-burghezi.

Nici liderii așa-ziși de stînga (Nobs și Platten de pildă) nu sînt buni de nimic ; mai ales aceștia doi⁴⁴⁵. Fără legătură cu masa nu se poate face nimic. Dar, fără a ne face prea mari iluzii, nu trebuie să cădem totuși nici în pesimism : trecem printr-un moment important și, chiar dacă ajutorul nostru nu va fi prea mare (cîteva foi volante etc.), tot va fi ceva, tot nu se va pierde în vînt.

Mă bucură nespus intenția d-tale de a ajuta pe cît posibil la difuzarea foilor volante⁴⁴⁶. Nu uita, te rog, să distrugi toată corespondența noastră.

Cînd se ține la voi congresul cantonal al partidului socialist ? I-am trimis lui Abramovici proiectul de rezoluție. Ți l-a transmis ? Poate știi ceva (în afară de cele publicate în „Volksrecht“) despre congresul cantonal de la Töss al organizației social-democrate din Zürich ?⁴⁴⁷

Cine a ținut referatul despre adunarea care a avut loc la Olten în ziua de 1. II ?⁴⁴⁸ Numai Guilbeaux & Co. ? Dar ei au dat îndărăt ! ! N-au înțeles sarcina, s-au temut !

Nu sînt în stare să țin un referat în limba franceză.

Salutări lui Veaceslav Alekseevici. Cu o prietenească strîngere de mînă și multe urări de succes,

al d-tale, *Lenin*

Ce s-aude cu referendumul ? Cîte semnături ? Strîngerea de semnături continuă ?

*Scrisă după 12 februarie 1917
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

366

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

În ceea ce privește rezoluția modificată a „majorității” (comisiei din partidul elvețian), ai dreptate : e mai mult decît proastă⁴⁴⁹. E pe deplin „centristă”, kautskistă. Grimm e acela care a stricat-o, iar Nobs și Platten *au cedat* în fața lui. Duminică a avut loc congresul cantonal al organizației social-democrate din Zürich ; ai noștri („tinerii”) au prezentat o rezoluție de stînga, pregătită de noi, care a întrunit 32 de voturi ; este un mare succes.

Abramovici urma să-ți trimită textul rezoluției mele (partea ei practică a fost în cea mai mare parte inclusă în rezoluția prezentată alaltăieri la congres (și pe care o vei găsi în ziare dacă n-ai citit-o încă))⁴⁵⁰.

Cred că ar trebui să pregătești un referat (în limba franceză) despre cele trei curente din partidul elvețian. Dîept material îți poate servi referendumul + cele trei rezoluții (rezoluția elementelor de dreapta, cea a lui Grimm și rezoluția stîngii). Zău că merită.

Pe Humb.-Droz, dacă e tolstoian, trebuie să-l combatem pe *toată* linia. Neapărat !

Nu-i adevărat că în Elveția „nu sînt posibile” acțiuni revoluționare de masă. Dar greva generală de la Zürich din

1912 ? Au fost greve și la Geneva, și la Chaux-de-Fonds. Iar acum, în timp de război, sînt cu atît mai posibile și acțiuni de masă și chiar o revoluție în Elveția (asta ar avea o mare importanță pentru Franța și pentru Germania).

Terenul pentru crearea unui *curent de stînga* în partidul elvețian *există*. Asta este incontestabil. Nu e o muncă ușoară, dar ea va da roade îmbelșugate.

Unde ai găsit documente privind prefața lui Engels la lupta de clasă ? În „*Die Neue Zeit*“ ? Știi că „liderii“ de la Berlin *au scos* din această prefață partea finală, cu conținut revoluționar ?

În legătură cu eventualitatea unui război (în 1891) aștept observațiile d-tale cu privire la „punctul central“ pe care zici că l-aș fi trecut sub tăcere.

Jaurès, Discours parlementaires. *Nu am* volumul al II-lea.

Ai avea posibilitatea să găsești Operele lui Fourier și să-mi copiezi pasajul în care se vorbește de contopirea naționalităților ?

Cu o caldă strîngere de mînă, *Lenin*

P. S. Reușești să ții sub înrîurirea d-tale pe soția lui Belousov (*el e doar atît de prost !*) și pe cea a lui Usievici ?

Scrisă la 14 februarie 1917
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. A.,

Fii bun, te rog, și trimite-mi broșura lui *Kautsky* „Revoluția socială“, apărută la Geneva în 1902 sau 1903 (în traducere redactată de Lenin). Am nevoie propriu-zis de partea a doua, intitulată „A doua zi după revoluția socială“, dar mi se pare că în rusește ambele părți au apărut împreună.

Abramovici mi-a promis să-ți transmită o scrisoare a mea privind starea de lucruri de aici din Elveția.

Nadia îți trimite salutări d-tale și tovarășei Olga. Cu o caldă strângere de mână și multe urări de bine,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 15 februarie 1917

Expediată din Zürich la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

368

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

17. II. 1917

Scumpă A. M.,

Am primit astăzi scrisoarea dv. și ne-am bucurat foarte mult. Multă vreme n-am știut că vă aflați în America și n-am primit de la dv. nici o scrisoare în afară de aceea prin care ne anunțați că plecați de acolo.

Eu v-am scris pe la 7—8. I (dată la care scrisoarea a fost expediată din Stockholm; francezii interceptează tot ce se trimite direct de aici în America!), dar e cert că această scrisoare (însoțită de un articol pentru „Novii Mir“) nu v-a mai găsit la New York.

Pe cât de plăcut mi-a fost să aflu de la dv. despre victoria repurtată de N. Iv. și de Pavlov la „Novii Mir“ (primesc extrem de neregulat acest ziar, evident din vina poștei, și nu a serviciului de expediție al ziarului), pe atât de mult m-a indispus știrea că Troțki s-a aliat cu cei de dreapta în lupta împotriva lui N. Iv. Mare porc mai e și Troțki ăsta: frazeologie de stînga și alianță cu cei de dreapta împotriva zimmerwaldienilor de stînga!! Ar trebui demascată (de către dv.) fie și printr-o scurtă scrisoare adresată ziarului „Sozial-Demokrat“!

Am primit nr. 1 al săptămînalului „The Internationalist“ și m-am bucurat foarte mult. Relativ la conferința S. L. P. și S. P. din 6—7. I. 1917 am date incomplete. Se pare că

S. L. P. aruncă peste bord întregul program-minimum (ceea ce constituie o tentație și o primejdie pentru Buharin, care, începînd din 1915, se poticnește „taman în locul ista“ !!). Îmi pare foarte rău că nu pot aduna toate documentele referitoare la S. L. P. (l-am rugat pe Buharin să facă acest lucru, dar se vede că scrisorile se pierd pe drum). Nu cumva dispuneți de aceste materiale? Vi le-aș putea restitui după ce le voi fi citit.

Lucrez la un articol (materialul necesar e aproape în întregime pregătit) în problema atitudinii marxismului față de stat ⁴⁵¹. Am ajuns la concluzii care-l infirmă pe Kautsky într-o măsură și mai mare decît pe Buharin (ai citit a sa „Nota Bene“ din „Jugend-Internationale“ nr. 6 ? și „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2 ? *). Problema e extrem de importantă; Buharin se prezintă mult mai bine decît Kautsky, dar greșelile lui Buharin pot *compromite* această „cauză dreaptă“ în lupta împotriva kautskismului.

Vă voi trimite articolul meu despre autodeterminare, îndreptat împotriva lui P. Kievski. Păcat că n-avem bani! Am scoate „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 3 (întregul material *zace în sertar*) și nr. 4 (articolul lui Buharin despre stat, pe care la început l-am respins, și articolul meu despre stat).

După părerea mea, dreapta zimmerwaldiană a înmormîntat ideologicște Zimmerwaldul: la Paris Bourderon + Merrheim au votat pentru *pacifism*, Kautsky a făcut același lucru la Berlin în ziua de 7. I. 1917, Turati (la 17. XII. 1916 !!) și de asemenea întregul partid italian. Asta înseamnă moartea Zimmerwaldului! În vorbe ei *au condamnat* „social-pacifismul“ (vezi rezoluția de la Kiental), iar în fapt au pornit pe drumul care duce spre el !!

Grimm a cotit în mod josnic spre social-patrioții din partidul elvețian (prietenul nostru de la Stockholm îți va trimite materialul referitor la aceasta), aliindu-se cu ei la 7. I. 1917 (Parteivorstandssitzung **) *împotriva stîngii*, pentru amînarea congresului !! Iar acum atacă cu și mai multă josnicie pe cei de stînga pentru motivarea referendumului

* Vezi „Internaționala Tineretului“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed a doua, p. 225—229). — *Nota red.*

** — ședința conducerii partidului. — *Nota trad.*

(ți-o vom trimite) și a întocmit o rezoluție „de mijloc“, „centristă“. Primiți sau vă puteți procura ziarul „Volksrecht“ care apare la Zürich ? ? Dacă nu, vă vom trimite câte ceva sau ne vom strădui s-o facem.

Mîine (18. II) are loc congresul partidului suedez. Este iminentă sciziunea ? Se pare că în rîndurile tinerilor domnește o *nemaipomenită* dezbinare și confuzie. Cunoașteți limba suedeză ? Ați putea aranja colaborarea (mea și a altor social-democrați de stînga) la ziarul tinerilor suedezi ?

Vă rog să-mi răspundeți, fie și pe scurt, dar *repede* și punctual, căci pentru noi este extrem de important să avem cu dv. o corespondență *regulată*.

Salutări cordiale. Al dv., *Lenin*

*Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II*

Se tipărește după manuscris

369

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Îți trimit o foaie volantă, pe care te rog stăruitor s-o traduci în franțuzește și în englezește⁴⁵². Traducerea germană se va face, sper, la Berna.

Mă interesează în mod deosebit ideea unei astfel de propagande și în special aceea a unei greve de 1 mai, pe care a propus-o un social-democrat de stînga din Elveția („Holzarbeiter-Zeitung“, Schweizerische, von 27. I. 1917). Tare aș vrea să trimit această foaie la Paris : nădăjduiesc că Grișa va reuși s-o tipărească, iar mai tîrziu cred că o vom putea strecura și în Germania.

Te rog s-o traduci într-un limbaj mai viguros, cu fraze scurte. Scrie, te rog, în două exemplare, pe hîrtie subțire și cît mai deslușit, ca să se poată culege fără greșeli. Dacă e posibil, pune-l pe Usievici (păstrînd, firește, secretul) să scoată o copie după textul *rusec*, spre a fi trimisă lui Abramovici (împreună cu 1 exemplar din traducerea franceză),

iar ambele exemplare engleze, împreună cu al doilea exemplar francez și cu manuscrisul meu rusesc, te rog să mi le restitui *cît mai repede*: trebuie să ne grăbim, căci, dacă ținem seama de greutatea difuzării, nu mai e chiar atît de mult pînă la 1. V, iar agitația trebuie desfășurată din timp.

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

P. S. Nadiei îi e mai bine azi, deși mai stă în pat. Îți trimite multe salutări. Citește, te rog, documentul anexat și trimite-l lui Abramovici împreună cu textul rusesc și cu traducerea franceză.

Scrisă între 19 și 27 februarie
1917
Expeditată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

370

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Zilele acestea am primit o scrisoare îmbucurătoare din Moscova (îți voi trimite în curînd o copie, deși textul nu e prea interesant). Ni se scrie că starea de spirit a maselor e bună, că șovinismul este în vădit declin și putem fi siguri că și pe ulița noastră va fi sărbătoare; organizația, ni se scrie, suferă de pe urma faptului că bărbații maturi sînt pe front, iar în fabrici au rămas numai tineret și femei, dar asta nu face să scadă combativitatea. Ni se trimite copia unui manifest (bun) lansat de Biroul din Moscova al C.C. ⁴⁵³. Îl vom publica în numărul viitor al Organului Central.

Nu pier ai noștri! O duc foarte greu oamenii și partidul nostru. Și totuși nu se prăpădesc.

Am mai primit o scrisoare de la Kollontai, care (asta rămîne deocamdată între nous*) s-a întors din America în Norvegia. N. Iv. și Pavlov (letonul care a fost la Bruxelles: Pavel Vasilievici) *au cucerit*, scrie ea, „Novii Mir“

* — între noi. — Nota trad.

(primesc extrem de neregulat acest ziar), dar... între timp a sosit Troțki, și nemernicul acesta s-a înhăitat numaidecât cu aripa *dreaptă* a grupului „Novîi Mir“ împotriva zimmerwaldienilor de stînga !! Uite-așa !! Țsta e Troțki. Nu se dezmente niciodată : umblă cu tertipurii, cu coțcării, pozează într-o atitudine de om de stînga, *ajută* celor de dreapta atîta timp cît se poate...

Printre elementele de stînga din America munca se desfășoară destul de bine, deși Kollontai se teme de tendințe anarhosindicaliste în rîndurile S. L. P. (N. Iv., zice ea, nu împărtășește aceste temeri). Am citit în organul S. L. P. („Weekly People“) ⁴⁵⁴ că ei scot programul-minimum... „Taman în locul ista“, începînd din 1915, se poticnește și N. Iv. Mă tem pentru el ! Și legăturile poștale cu America *nu* funcționează.

În ultimul timp m-am ocupat intens de problema atitudinii marxismului față de *stat*, am strîns mult material, am ajuns, cred, la concluzii foarte interesante și importante, îndreptate *în mult mai mare măsură* împotriva lui Kautsky decît împotriva lui N. Iv. Buharin (care totuși nu are dreptate, deși *e mai aproape* de adevăr decît Kautsky). Tare aș vrea să scriu despre această problemă : ar trebui să scoatem „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 4, în care să publicăm articolul lui Buharin și un articol al meu consacrat analizei micilor lui greșeli și crasei denaturări și vulgarizări a marxismului la Kautsky.

Nadia e bolnavă : a contractat o bronșită și are febră. După cît se pare, va trebui să stea în pat. Am chemat azi o doctoriță.

Ce se aude cu plecarea d-tale la Chaux-de-Fonds ? Ai renunțat complet la această idee și în general la toate planurile de activitate în Elveția romandă ? N-ar trebui să renunți. Aici, după cum ți-am mai scris, lucrurile nu merg prea bine, dar, cu toate acestea, am isprăvit azi *foaia volantă nr. 1* („grupul elvețian al stîngii zimmerwaldiene“). Să vedem ce-o să iasă !

Poate că nu acum, dar în genere (adică ceva mai tîrziu) va putea fi creat (sînt convins de asta) — dacă nu de noi,

atunci de cei ce ne vor lua locul — un *curent* de stînga în Elveția. *Terenul* necesar în acest scop există !

Ai citit în „*Volksrecht*“ propunerile făcute de cei de stînga la congresul de la Töss din 11. II. 1917 al organizației de partid din cantonul Zürich ? Nu-i rea totuși propunerea, ce zici ?

Multe salutări cordiale și o caldă strîngere de mînă. Iartă-mi mîzgăleala de pe ultima pagină : sînt zorit.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 19 februarie 1917
 Expediată din Zürich
 la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară în 1949,
 în revista „*Bolșevik*“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

371

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Te rog să te grăbești cît poți cu foaia volantă. Dacă traducerea mai durează, trimite-mi *imediat* o copie după textul rusc, căci mi se pare că voi avea prin cine s-o trimit în Germania. Asta se întîmplă atît de rar, că nu trebuie să scap prilejul, care se va ivi *curînd*.

Perchezițiile făcute lui E. F. la Harkov și „hîrtia“ *au fost cercetate* de o comisie !!

Din Berna, Grigori îmi scrie despre o mare victorie înregistrată ieri asupra lui Grimm & Co. ! Ura !

Pune accentul pe tineret ! Ce se aude cu bătălia împotriva lui Droz ? Dar cu referendumul ?

Parcă ne-am înțeles să scrii în cîte două exemplare traducerea în franceză și în engleză.

Cu o caldă strîngere de mînă, al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 25 februarie 1917
 Expediată din Zürich
 la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
 după manuscris

372

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Dacă îmi trimiți tezele d-tale în problema militară, voi fi bucuros să le discutăm. În legătură cu luarea d-tale de poziție împotriva lui Golay, nu știu de unde ai scos că a fost „inabilă“. Eu socot că a fost, dimpotrivă, cât se poate de abilă și de utilă. Trebuie să combatem mai deschis și mai energic pacifismul ridicol al francezilor (socialism fără revoluție) și ridicola lor credință în democrație. Golay, cred eu, ar trebui în mod special biciuit în public pentru faptul că s-a dezis de prețioasele mărturisiri din broșura sa „Le socialisme qui meurt“. Mie mi se pare că această broșură este un material admirabil, o canava pentru critica slăbiciunii și a superficialității stîngii franceze.

Am primit copia textului rusesc al foii volante (și sînt nespus de bucuros că ți-a plăcut). Dar textul francez nu mai sosește odată !! Și te-am rugat să-l faci în două exemplare !!! Mă apasă gîndul că întîrziem, căci pînă la 1. V n-au mai rămas decît două luni, iar stabilirea de legături cu țările beligerante este extrem de dificilă.

Despre Usievici văd că-mi scrii că „îi lipsește șira spinării“. Înseamnă că nu l-am certat de pomană (îl rugasem să-ți arate scrisoarea tocmai pentru ca să ne putem înțelege asupra mijloacelor prin care l-am putea înrîuri).

Așadar, dacă poți, grăbește *la maximum* traducerea franceză și engleză a foii volante. Dacă, contrar așteptărilor mele, dintr-un motiv sau altul n-ai reușit s-o scrii în două exemplare, comunică-mi cel puțin cînd anume ai trimis foaia volantă (în limba franceză) lui Abramovici.

Sînt foarte bucuros că ai început să vorbești mai des în fața tineretului. Este o treabă folositoare ! Numai pentru luminarea tineretului merită să lucrezi ! Trebuie să-l dezbrăm de pacifism și de neîncredere în mișcarea de masă (dar greva de la Zürich din 1912 ? Și cea de la Geneva din 1900 sau 1902 ?). Ar fi bine dacă ai strînge materiale cu privire la

marile greve din istoria mișcării muncitorești din Elveția franceză.

Nadia s-a mai întremat.

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

P. S. Am citit în „Die Neue Zeit“ (1912) disputa dintre Pannekoek și Kautsky : Kautsky e un mare ticălos, în timp ce Pannekoek aproape că are dreptate, în afară de unele *impreciziuni* și mici erori. Kautsky e culmea oportunistului.

*Scrisă la 27 februarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

373

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă Olga,

În scrisoarea de ieri am uitat să te întreb dacă nu cumva ai broșura lui Bakunin „Comuna din Paris și noțiunea de stat“ ? ⁴⁵⁵. În rusește sau în franțuzește ? Dacă n-o ai, nu s-ar putea s-o iei de la anarhiști pentru câteva zile ?

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 4 martie 1917
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1929,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XI*

Se tipărește după manuscris

374

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

5. III. 1917

Scumpă A. M.,

Aflu din ziare că pentru ziua de 12. V a fost convocat un congres al tinerilor din Suedia în vederea înființării unui partid nou, bazat „pe principiile zimmerwaldiene“.

Trebuie să mărturisesc că pe mine această știre mă îngrijorează și mă revoltă în mod deosebit. Căci „Zimmerwaldul“ e vădit falimentar și acest cuvânt frumos servește încă o dată la camuflarea unui putregai. Majoritatea zimmerwaldiană — Turati & Co., Kautsky și Ledebour, Merrheim — a trecut în întregime pe pozițiile social-pacifismului, atât de solemn (și atât de infructuos !) condamnat la Kiental. Manifestul lui Kautsky & Co. din 7. I. 1917, o serie de rezoluții ale partidului socialist italian, rezoluțiile Merrheim — Jouhaux și Longuet — Bourderon (+ Raffin-Dugens *de comun acord* cu Renaudel *), ce altceva înseamnă toate acestea dacă nu falimentul Zimmerwaldului ? Iar „centrul“ zimmerwaldian este reprezentat de R. Grimm, care la 7. I. 1917 *s-a aliat* cu social-patrioții din Elveția în lupta împotriva stângii !! Grimm, care înjură pe social-patrioții din toate țările, în afară de cei din Elveția, pe care-i *acoperă* ! C'est dégoûtant ! ** Mă înfurie la culme acești ticăloși ; mi-e silă să-i aud și să aud vorbindu-se de ei ; și mai mult mă dezgustă gândul de a lucra împreună cu ei. Ar fi o pură comedie !

Ne gândim să strângem materiale pentru dv. în legătură cu această prăbușire a lui R. Grimm. Răspundeți-mi dacă vă puteți procura „Volksrecht“, care apare la Zürich. Acolo, în *motivarea* referendumului și în rezoluția pe care reprezentanții *stângii* au prezentat-o la Töss (11. II. 1917) etc. etc., veți găsi *principalul* material.

Desigur însă că, în majoritatea lor, social-democrații de stînga din Suedia sînt sinceri. Asta e clar. Și pînă la 12. V trebuie cu orice preț să-i ajutăm să înțeleagă *din timp* toată platitudinea social-pacifismului și a kautskismului, toată ticăloșia majorității zimmerwaldiene și să elaboreze un program bun și o tactică bună pentru noul partid.

Este realmente necesar ca noi (noi toți, social-democrații de stînga din Suedia și cei care pot comunica cu ei) să ne unim, să depunem toate eforturile, să dăm o mîină de ajutor, căci ne aflăm într-un moment *decisiv* din viața partidului și a mișcării muncitorești din Suedia și din Scandinavia.

* Vezi articolul lui V. I. Lenin „Pacifism burghez și pacifism socialist“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 241—262).

— *Nota red.*

** — E dezgustător ! — *Nota trad.*

Deoarece dv. citiți și vorbiți suedeza, vă revine o mare doză de răspundere, dacă înțelegem „internaționalismul“ nu în sensul de „asta nu mă privește pe mine“.

Sînt convins că faceți foarte mult în această privință. Ar trebui să mobilizăm și să unim pe tovarășii de stînga în acțiunea de ajutorare a suedezilor într-un moment atît de greu din viața lor. Nu s-ar putea organiza în acest scop la Christiania, Copenhaga și Stockholm un grup format din ruși — bolșevici și alte elemente de stînga — care cunosc limba suedeză și care pot da o mîna de ajutor? Munca ar trebui împărțită: unii să adune principalele documente și articole (mi s-a trimis ziarul „Politiken“ din 28. XI. 1916 cu polemica dintre Nerman și Mauritz Västberg pe tema: „Mai întîi un program, iar apoi un partid nou“, dar n-am putut înțelege nimic); alții să dea ajutor suedezilor prin elaborarea unor teze proprii, iar alții să publice în ajutorul lor o serie de articole. În acest grup* ar putea intra și suedezi care știu să scrie nemțește, franțuzește sau englezește.

Ce crezi: este asta posibil sau nu? Merită să ne batem capul cu asta?

Eu cred că merită, dar de aici, din depărtare, necunoscînd situația concretă de acolo, nu sînt, firește, în măsură să mă pronunț în mod categoric. Văd doar și știu foarte bine că problema programului și a tacticii socialismului *now*, a marxismului cu adevărat revoluționar și nu a mîrșavului kautskism, este la ordinea zilei *pretutindeni*. Același lucru ni-l arată atît S. L. P., cît și „The Internationalist“ din America, precum și datele referitoare la Germania (rezoluțiile social-democraților de stînga din 7. I. 1917) și la Franța (broșurica socialiștilor de stînga din Paris: „Les socialistes de Zimmerwald et la guerre“**) *e t c.*

În Danemarca, Trier și alții ar adera, probabil, la crearea unui partid nou, *marxist*, în Scandinavia; la fel și o parte dintre social-democrații de stînga din Norvegia. Lupta împotriva lui Branting & Co. este o treabă serioasă: nevoia *trebuie* să impună o atitudine mai serioasă față de problemele teoriei și tacticii marxismului revoluționar.

* Cine e acest Lindhagen? „eser“? „narodnic“? „radical-socialist“? Hervé?
** — „Socialiștii de la Zimmerwald și războiul“. — *Nota trad.*

Cred că munca de pregătire pentru congresul de la 12. V ar trebui desfășurată *intens* și din *trei* direcții concomitent : (1) grupul de ajutor despre care am vorbit mai sus ; (2) grupuri de social-democrați de stînga din Scandinavia : vă rog să publicați (în ziarele suedeze) un articolăș despre necesitatea creării *imediate* a unor asemenea grupuri, care să elaboreze pentru congresul de la 12. V programul și tactica partidului ;

(3) punctul al treilea mă interesează în mod deosebit, dar *nu* pentru că ar fi cel mai important (mai importantă este inițiativa dinăuntru), ci fiindcă aici putem ajuta *noi*. Ar fi bine ca dv., de pildă, după ce veți fi citit principalele scrieri ale social-democraților de stînga și ale celor de dreapta din Suedia, să schițați *imediat*, *pe baza acestor scrieri*, teze de felul următor :

divergențe de ordin teoretic (în privința programului) și de ordin practic (în privința tacticii) ;

	apărarea patriei ;	
	noțiunea de imperialism ;	
	caracterul războiului ;	
	dezarmarea ;	
	social-pacifismul ;	
+	{ <ul style="list-style-type: none"> problema națională ; revoluția ; „acțiuni de masă“ ; războiul civil ; atitudinea față de syndicate ; oportunismul și lupta împotriva lui 	
	c t c.	

Fiecare teză ar trebui să cuprindă (a) ceea ce au spus („*în esență*“) în chestiunea respectivă social-democrației de stînga din Suedia ; (b) idem cei de dreapta din această țară.

Pe această bază și luînd în considerație poziția pe care se situează cei de stînga din Rusia, Germania, America (principalele țări din acest punct de vedere), am putea elabora teze proprii și, publicîndu-le în limba suedeză, să *ajutăm* pe suedezi să se pregătească pentru 12. V.

În acest scop ar trebui traduse în limba rusă sau germană sau franceză sau engleză unele dintre *principalele* pasaje ale celor mai importante rezoluții și articole ale aripii de dreapta și ale celei de stînga din Suedia.

În fond, din punct de vedere moral și politic, noi toți sîntem răspunzători pentru tinerii din Suedia și trebuie să-i ajutăm.

Dv. vă aflați într-o situație extrem de favorabilă pentru acordarea unui asemenea ajutor. Scrieți-mi imediat ce credeți despre asta.

Ar fi, poate, util ca această scrisoare împreună cu considerentele dv. să fie citite și de Liudmila.

Cu o caldă strîngere de mînă și multe urări de succes,

al dv., *Lenin*

*Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Cam de mulțisor nu mai am nici o știre de la d-ta.

Aici la noi, la Zürich, treburile cu social-democrații *germani* de stînga merg din cale-afară de prost. După ce Nobs și Platten au trecut „înapoi la Grimm”, liderii „tinerilor” au început să se ia după ei. Münzenberg a refuzat un articol al lui Radek împotriva lui Grimm, iar Bucher și ceilalți amici ai lui Münzenberg repetă aceleași fraze despre pericolul unei „sciziuni” !! Ar fi ceva ridicol dacă n-ar fi atît de odios...

Caut să-l conving pe Grigori să încerce să scoată un ziar german (i se *dau* pentru asta 300 de franci), dar mi se pare că și această ultimă carte va fi bătută.

Te invidiez pe d-ta și pe Grigori că amîndoi puteți ține referate publice. Orice ar fi, dar cînd ții un referat public ai în față oameni *noi*, muncitori, masa, iar nu birocrați sau

viitori birocrați sau o mână de oameni speriați de birocrație. Când îți un asemenea referat te adresezi *masei*, iei contact *direct* cu ea, o vezi, o cunoști mai îndeaproape, *cauți s-o influențezi în spiritul convingerilor tale*.

Se pare că aici, la Zürich, am *isprăvit-o* cu social-democrații-germani de stînga. Motivarea referendumului și rezoluția pe care stînga a prezentat-o la Töss, astea-s *t o a t e* roadele. Dar nu regret timpul pierdut cu ei (acum sînt într-o dispoziție proastă, fiindcă vin de la o adunare a stîngii *care nu s-a putut ține* din cauză că publicul s-a împrăștiat !). Nu regret, fiindcă la înțelegerea teoretică a putreziciunii partidelor europene s-a adăugat și o înțelegere *practică* a ei, ceea ce nu e de loc nefolositor.

Referatele publice sînt însă în orice caz utile, și în cadrul lor trebuie să luptați deschis și cu „centrul“ (Grimm & Co.), și cu cei de „stînga“ (de felul lui Nobs, Platten, Naine, Graber, Droz etc.).

Probabil că nu prea merge traducerea foii volante în limba engleză. Las-o : o trimit așa la Paris, poate vor găsi acolo un englez ! Abramovici e un tînăr de ispravă ; treaba merge strună la el !

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 8 martie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Se pare că supozițiile mele anterioare asupra cauzelor tăcerii d-tale s-au dovedit a fi eronate.

Nu cumva „te-ai supărat“ fiindcă ți-am scris că n-ai revăzut traducerea franceză ? Nu-mi vine să cred ! E de necrezut, căci și Abramovici mi-a scris pe aceeași temă și este în genere de neconceput ca cineva să se supere pentru așa ceva ? ? De neconceput ! !

Pe de altă parte însă, această tăcere totală în ce privește traducerea engleză, de pildă, mi se pare ciudată...

Firește, dacă n-ai chef să-mi răspunzi sau chiar „ai boală“ să nu-mi răspunzi, n-am să te mai sîcîi cu întrebările.

Elementele de stînga din Elveția ne-au părăsit în momentul de față atît aici, cît și la Berna. (Numai la Abramovici și la d-ta treburile merg bine, fiindcă amîndoi dispuneți de o cale *directă* spre *masă* : d-ta prin referate, iar Abramovici prin legături personale).

Am încheiat tratativele cu Iuri & Co. privind editarea *de către ei* a unor broșurele, cu aprobarea părții din străinătate a C.C. *Asta îmi place !*

Din Rusia nimic, nici măcar scrisori ! ! Căutăm să stabilim o legătură prin Scandinavia.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Lui Usievici îi scriu azi, ca răspuns la scrisoarea lui, în spiritul „împăciuirii“.

*Scrisă la 13 martie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveții.)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

377

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Anexez foaia volantă ⁴⁵⁶, pentru care te felicit din toată inima.

Deocamdată nu o da nimănui : ar fi bine să nu știe nimeni că *în parte* ea emană de la ruși. N-o fi flectărit cumva Usievici sau careva dintre cei *din jurul* lui ?

Difuzarea ar trebui făcută în numele grupurilor *elvețiene*.

Noi aici, la Zürich, sîntem azi foarte agitați : în „Zürcher Post“ și în „Neue Zürcher Zeitung“ a apărut o telegramă, datată 15. III, în care se arată că în Rusia, după 3 zile de luptă, la 14. III revoluția *a învins* la Petrograd,

că toți miniștrii au fost arestați și puterea o dețin 12 membri ai Dumei.

Dacă germanii nu mint, știrea e adevărată.

Cert e că în ultimele zile Rusia se afla în *ajun* de revoluție.

Turbez de necaz la gândul că nu pot pleca în Scandinavia !! Nu-mi pot ierta că n-am riscat să plec în 1915 !

Salutări cordiale. Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 15 martie 1917

Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară
în 1950, în ediția a 4-a

a Operele lui V. I. Lenin, vol. 35

Se tipărește după manuscris

378

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

16. III. 1917

Scumpă A. M.,

S-a primit acum un al doilea rînd de telegrame oficiale cu privire la revoluția care a avut loc la 1 (14). III la Petrograd. După o săptămîină de sîngeroase bătălii susținute de muncitori, la putere se află Miliukov + Gucikov + Kerenski !! După „vechiul“ șablon european..

Ce să-i faci ! Această „primă etapă a primei revoluții“ (dintre cele generate de război) nu va fi nici ultima, nici exclusiv rusă. Noi, bineînțeles, vom continua să fim împotriva apărării patriei, împotriva măcelului imperialist condus de Șingarev + Kerenski & Co.

Toate lozincile noastre rămîn aceleași. În ultimul număr al ziarului „Soțial-Demokrat“, noi am menționat expres posibilitatea unui guvern „Miliukov-Gucikov, dacă nu Miliukov-Kerenski“ *. În realitate s-a dovedit a fi și — și : toți trei laolaltă. Foarte bine ! Să vedem ce fel de libertate, pîine și pace va da poporului partidul libertății poporului (căci el deține majoritatea în noul guvern, Konovalov fiind situat,

* Vezi „O cotitură în politica mondială“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 339—348). — *Nota red.*

poate, chiar ceva „mai la stînga“, iar Kerenski precis mai la stînga !).

Principalul este acum presa, organizarea muncitorilor într-un partid social-democrat *revoluționar*. Cihenkeli trebuie să dea acum bani (a promis !) pentru „apărarea patriei“. Iar d-l Ciheidze, deși a ținut discursuri foarte radicale *în timpul* revoluției sau în ajunul ei (cînd și Efremov a folosit un limbaj nu mai puțin revoluționar), nu merită, desigur, *nici un pic* de încredere după întreaga lui „politică“ alături de Potresov & Co., de Cihenkeli etc. Ar fi o mare nenorocire dacă cadeții ar promite acum un partid muncitoresc legal și dacă ai noștri ar accepta „unitatea“ cu Ciheidze & Co. !!

Dar asta nu se va întîmpla. În primul rînd, cadeții nu vor îngădui nimănui, în afara d-lor Potresov & Co., crearea unui partid muncitoresc legal. În al doilea rînd, dacă vor îngădui, noi vom crea, ca și pînă acum, un partid al nostru *propriu* și vom îmbina *neapărat* munca legală cu cea ilegală.

Pentru nimic în lume nu-l vom crea după modelul Internaționalei a II-a ! *Pentru nimic în lume* nu vom merge împreună cu Kautsky ! E neapărată nevoie de un program și o tactică *mai revoluționare* (elemente ale unui asemenea program și ale unei asemenea tactici există la K. Liebknecht, la S.L.P. din America, la marxiștii olandezi etc.) și de *îmbinarea* muncii legale cu cea ilegală. Propagandă în favoarea republicii ; luptă împotriva imperialismului ; *ca și pînă acum*, propagandă, agitație și luptă revoluționară în vederea înfăptuirii revoluției proletare *internaționale* și a cuceririi puterii de către „Societate de deputați ai muncitorilor“ (și nu de către șnapanii cadeți).

...După „great rebellion“ din 1905, „glorious revolution“ în 1917 ! ... *

Fiți bună și transmiteți această scrisoare Liudmillei și comunicați-mi pe scurt în ce privințe sîntem de acord și în ce privințe sîntem în divergență, precum și ce planuri au

* — după „marea rebeliune“ din 1905, o „revoluție glorioasă“ în 1917 !... —
Nota trad.

A. M. și ceilalți. Dacă se vor întoarce deputații noștri ⁴⁵⁷, unul dintre ei trebuie să vină neapărat pentru câteva săptămâni în Scandinavia. Cu o caldă strângere de mână,

al dv., *Lenin*

*Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară
la 27 iulie 1924,
în ziarul „Pravda” nr. 169*

Se tipărește după manuscris

379

CĂTRE A. M. KOLLONTAI

17. III. 1917

Scumpă A. M.,

Am primit acum telegrama dv., care e formulată în așa fel, încît aproape că sună ca o ironie (cum să te gîndești să dai „directive” de aici cînd știrile sînt extrem de sărăcicioase și cînd la Petrograd există, probabil, nu numai tovarăși care conduc efectiv partidul nostru, ci și reprezentanți formal împuterniciți ai Comitetului Central!).

Chiar în clipa aceasta am citit o telegramă din 17 curent a agenției telegrafice din Petersburg, cuprinzînd o expunere a programului noului guvern și știrea că Bonar Law ar fi făcut o comunicare în sensul că țarul încă n-a abdicat și că nu se știe unde se găsește.

Ieri se părea că guvernul Gucikov-Miliukov e pe deplin stăpîn pe situație și a și încheiat un acord cu dinastia. Din veștile de astăzi reiese că nu mai e nici o dinastie, că țarul a fugit și pregătește în chip vădit contrarevoluția!...

Am început să lucrăm la elaborarea unor teze *, pe care le vom termina, poate, astă-seară și vi le vom trimite, bineînțeles, imediat. Dacă e posibil, v-aș ruga să așteptați tezele, care ** vor rectifica (sau anula) ceea ce scriu eu acum numai în numele meu deocamdată.

* Vezi „Schița tezelor din 4 (17) martie 1917” (Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—6). — *Nota red.*

** În textul manuscrisului au fost șterse aici următoarele cuvinte: „dacă veți apuca să le”. — *Nota red.*

— — Acum am reușit să întocmesc împreună cu Zinoviev un prim concept de teze, o *ciornă*, care sub aspectul redactării mai lasă mult de dorit (desigur că n-o vom tipări *în forma aceasta*), dar care oferă, sper, o idee despre ceea ce este esențial.

Vă rugăm insistent să-l dați spre citire lui Iuri și Evgheniei B., precum și Liudmilei, și înainte de plecare să ne scrieți măcar câteva rânduri * ; vă rugăm de asemenea să vă înțelegeți *neapărat* cu cineva care rămîne în Norvegia să asigure transmiterea materialelor *noastre* în Rusia și a celor *din Rusia* la noi. Vă rog insistent să faceți acest lucru și să-l rugați pe tovarășul care rămîne acolo (sau pe un tovarăș norvegian care cunoaște germana, franceza sau engleza) să fie *cît se poate* de punctual. Vom trimite bani pentru acoperirea cheltuielilor.

Eu consider că principalul este acum să nu ne lăsăm atrași în puerile încercări „de unificare” cu social-patrioții (sau, ceea ce ar fi și mai primejdios, cu elementele oscilante, cum ar fi, de pildă, Comitetul de Organizare, Troțki & Co.) și să continuăm munca partidului *nostru* într-un spirit consecvent-*internaționalist*.

Acum e la ordinea zilei extinderea muncii, organizarea maselor, trezirea unor noi pături, a păturilor înapoiate, a celor sătești, a personalului casnic, crearea de celule în armată în vederea unei sistematice și temeinice Entlarvung ** a noului guvern și pentru a pregăti cucerirea puterii de către *Sovietele de deputați ai muncitorilor*. Numai o astfel de putere *poate* da pîine, *pace* și libertate.

Sarcinile momentului de față : să răpunem reacțiunea, *nici* o încredere și *nici* un sprijin noului guvern (nici o încredere în Kerenski, Gvozdev, Cihenkeli, Ciheidze & Co.), *expectativă* armată, *pregătirea* armată a unei baze mai *largi* pentru o etapă mai *înaltă*.

Dacă există libertatea presei, trebuie reeditate (ca materiale privind istoria trecutului apropiat) lucrările noastre de

* V. I. Lenin se referă la plecarea în Rusia a Aleksandrei Kollontai și a altor bolșevici. — *Nota red.*

** — demascări. — *Nota trad.*

aici, comunicându-ni-se telegrafic dacă putem da ajutor, trimițând de aici — prin Scandinavia — materiale scrise de noi. Tare ne temem că nu vom putea pleca curînd din blestemata asta de Elveție.

Cu o caldă strîngere de mînă,
al d-tale, *Lenin*

Vă doresc mult succes.

P. S. Mă tem că la Petrograd va deveni acum o *boală* generală entuziasmul „pur“, fără o activitate sistematică pentru un partid de tip *nou*, *în nici un* caz după modelul celor din „Internaționala a II-a“. Să mergem în mase ! Să ridicăm noi pături ! Să trezim inițiative noi, să creăm noi organizații în toate păturile sociale *și să le demonstrăm* că numai Sovietul de deputați ai muncitorilor înarmat le va aduce *pacea* dacă va lua puterea.

*Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară
la 27 iulie 1924,
în ziarul „Pravda“ nr. 169*

Se tipărește după manuscris

380

CĂTRE I. F. ARMAND ⁴⁵⁸

Scumpă prietenă,

Îți scriu din drum : mă întorc de la un referat pe care l-am ținut ieri (sîmbătă) despre amnistie ⁴⁵⁹. Cu toții ne gîndim numai la plecare. Dacă te întorci acasă, treci întîi pe la noi. Să mai stăm de vorbă. Tare aș vrea să-ți încredințez misiunea de a sonda discret terenul în Anglia, spre a afla cu certitudine dacă m-ar lăsa să trec prin această țară.

Multe salutări,

Al d-tale, *V. U.*

*Scrisă la 18 martie 1917
Expediată din Ambulant
la Clarens (Elveția)*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. Al.,

Mă gîndesc în fel și chip cum aş putea să plec *. Ceea ce urmează mai jos e strict secret. Te rog să-mi răspunzi imediat și, poate, mai bine printr-o scrisoare expresă (cred că nu vom ruina partidul cu cîteva scrisori exprese în plus), ca să fim mai siguri că n-o va citi nimeni.

Scoate pe numele d-tale actele necesare pentru a putea pleca în Franța și Anglia, iar *eu le voi folosi* pentru a pleca prin Anglia (și *Olanda*) în Rusia.

La nevoie, mi-aș putea pune o perucă.

Pentru acte mă voi fotografia *eu* în perucă și tot în perucă mă voi prezenta, cu actele d-tale, la consulatul din Berna.

În acest caz, d-ta va trebui să dispari din Geneva pentru cel puțin cîteva săptămîni (pînă ce vei primi de la mine o telegramă din Scandinavia) : în acest timp va trebui să stai bine ascuns undeva în munți, unde *îți vom plăti, bineînțeles, pensiunea*.

Dacă ești de acord, începe *imediat pregătirile* în modul cel mai energetic (și mai secret), iar mie răspunde-mi îndată în orice caz.

Al d-tale, *Lenin*

Chibzuiește bine toate demersurile practice pe care trebuie să le întreprinzi *în legătură cu aceasta* și scrie-mi amănunțit. Mă adresez d-tale pentru că sînt convins că între noi toate acestea vor rămîne în *cel mai strict secret*.

Scrisă la 19 martie 1917
Expedită din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară
la 22 aprilie 1926,
în ziarul „Pravda” nr. 92

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de plecarea lui Lenin din Elveția în Rusia. — *Nota red.*

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Îți scriu ca răspuns la scrisorile pe care le-am primit azi de la d-ta și în legătură cu convorbirea noastră telefonică.

Nu-ți pot ascunde că sînt profund dezamăgit. Eu cred că fiecare trebuie să aibă acum un singur gînd : să plece cît mai repede. În realitate însă oamenii tot stau și „așteaptă“ nu știu ce ! !..

Eu sînt convins că, dacă voi pleca cu acte pe numele meu, voi fi arestat sau pur și simplu reținut în Anglia, fiindcă Anglia a fost aceea care nu numai că mi-a confiscat o serie de scrisori trimise în America, dar (prin poliția ei) l-a și întrebat pe papașa * în 1915 dacă e în corespondență cu mine și dacă nu cumva întreține, prin intermediul meu, legături cu socialiștii germani.

Astea sînt fapte incontestabile ! De aceea eu personal nu pot pleca fără măsuri cu totul „speciale“.

Dar ceilalți ? Eu eram convins că d-ta te vei repezi imediat în Anglia, fiindcă doar acolo se poate afla ce rută trebuie să urmărim și cît de mare este riscul (se zice că prin Olanda : Londra—Olanda—Scandinavia, riscul nu e mare) etc.

Ieri ți-am scris din drum o carte poștală **, crezînd că te-ai și decis să pleci la Berna la consulat. Cînd colo, d-ta îmi răspunzi că stai în cumpănă, că mai reflectezi.

Nervii îmi sînt, bineînțeles, extrem de încordați. Și cum să nu fie ! Să stai aici și să aștepti...

Probabil că d-ta ai motive speciale, poate nu te simți bine cu sănătatea etc.

Voi încerca s-o conving pe Valia să plece (sîmbătă a venit într-un suflet la noi, după ce nu ne mai vizitase de un an de zile !), dar pe ea revoluția n-o prea interesează.

Cît pe-aci să uit. Iată ce trebuie și poți să faci la Clarens imediat : să cauți un pașaport (α) la cetățeni ruși care ar consimți să-l dea unei terțe persoane care vrea să plece acum

* M. M. Litvinov. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 441. — *Nota red.*

(fără să le spui că e pentru mine); (β) la elvețiene sau elvețieni care ar fi dispuși să dea unui rus pașaportul lor.

Trebuie să obligăm pe Anna Evg. și pe Abram să se ducă *imediat* la ambasadă și să ia viză de intrare (dacă nu li se dă, să reclame *telegrafic* lui Miliukov și lui Kerenski) și să plece sau, dacă nu pleacă, să ne răspundă pe bază de *f a p t e* (și nu de vorbe) în ce mod se acordă și se primesc vizele de intrare.

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

La Clarens (și în împrejurimi) trăiesc o mulțime de ruși bogați și de social-patrioți ruși etc. nu tocmai bogați (Troianovski, Rubakin etc.), care ar trebui să ceară de la germani dreptul de liberă trecere prin Germania: un vagon pînă la Copenhaga pentru revoluționari ruși de diferite nuanțe.

Și de ce nu?

Eu n-o pot face. Sînt „defensist“.

Dar Troianovski și Rubakin + Co. *pot s-o facă*.

O, dacă aș putea să învăț pe acești nemernici și nătîngi să fie mai deștepți!...

Vei spune, poate, că nemții *nu* vor da nici un vagon. Eu pariez că *vor da!*

Firește că dacă s-ar afla că ideea pornește *de la mine* sau de la *d-ta* s-ar strica toată treaba...

Nu se găsesc oare la Geneva niște proști pentru așa ceva?...

Scrisă la 19 martie 1917
Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI.

Planul lui Martov ⁴⁶⁰ este bun; *trebuie* făcute demersuri în vederea realizării lui, însă *noi* (inclusiv d-ta) nu putem face acest lucru în mod direct, deoarece vom fi suspectați. Este necesar ca, în afară de Martov, ruși din afara partidelor și ruși patrioți să adreseze miniștrilor elvețieni (și unor

persoane influente, avocați etc., lucru care se poate face și la Geneva) rugămintea de a *discuta* această chestiune cu ambasadorul german la Berna. Noi nu putem interveni nici direct, nici indirect, căci *am strica* totul. Dar planul în sine este *foarte* bun și *foarte* just.

*Scrisă după 19 martie 1917
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

384

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Mii de mulțumiri pentru informație. Nu pot veni nici pentru ținerea unui referat și nici pentru participare la miting⁴⁶¹, căci trebuie să scriu zilnic pentru „Pravda” din Petersburg.

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Informează-mă și de aici înainte asupra noutăților, precum și asupra cuvântărilor rostite de reprezentanții diverselor orientări.

*Scrisă la 21 martie 1917
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

385

CĂTRE I. S. GANEȚKI

22. III. 1917

Scumpe prieten,

Am expediat chiar acum la Christiania (Vidnes, „Socialdemokraten”, pentru Kollontai) două scrisori exprese cu

două articole * pentru „Pravda“ de la Petrograd. Sper că ambele scrisori o vor mai găsi pe Kollontai la Christiania (ea urmează să plece în dimineața zilei de 27. III). În caz contrar te rog să fii atât de bun și, în primul rînd, să verifici dacă aparatul de transmitere din Christiania funcționează cum trebuie. În al doilea rînd, dacă e nevoie, transmite *chiar d-ta* totul. Deocamdată mă folosesc de o singură adresă la Petrograd: Editura „Jizn i Znanie“, pentru d-l Vlad. Bonci-Bruevici, Fontanka, 38, ap. 19, Petrograd. Acest editor le va preda imediat la „Pravda“.

Sper că îmi vei trimite *imediat* „Pravda“ și *toate* celelalte de același gen, nu-i așa? Te rog să-mi telegrafiezi imediat după primirea scrisorii de față: „Primit scrisoarea, asigurat transmiterea“.

Salutări, strîngeri de mînă și felicitări!

Al d-tale, Vl. Ulianov

P. S. Te rog insistent să nu uiți de informare.

*Expediată din Zürich
la Christiania (Oslo)*

*Publicată pentru prima oară
la 21 ianuarie 1923,
în ziarul „Pravda“ nr. 18*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

386

CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI SUEDEZ „SOCIALDEMOKRATEN“

Către redacția ziarului „Socialdemokraten“

Stimați tovarăși **,

După cum vă este cunoscut, în Rusia se petrec mari evenimente revoluționare. De aceea Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia consideră că e foarte important ca tovarășii din străinătate să fie exact informați asupra acestei mișcări. Comitetul Central

* Este vorba de „Scrisori din depărtare. Scrisoarea I. Prima etapă a primei revoluții. Scrisoarea a II-a. Noul guvern și proletariatul“ (Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 9—34). — *Nota red.*

** Primele două rînduri sînt scrise de mîna Nadejdei Krupskaja. — *Nota red.*

al P.M.S.D.R. vă recomandă în acest scop pe tov. *A. Kol-lontai*, ale cărei informații merită încredere deplină.

Cu salutări social-democrate,
din însărcinarea C.C. al P.M.S.D.R.

Scrisă la 22 martie 1917
Expedită din Zürich la Stockholm

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

387

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI

Expeditat scrisoare *. Unchiul dorește date amănunțite. Calea oficială inacceptabilă pentru unele persoane. Scrieți urgent *Warszawski. Klusweg, 8.*

Scrisă la 23 martie 1917
Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

388

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI

Fürstenberg. Bulevard Hotel. Christiania

Telegrafiați „Pravdei“, menționînd adresa retur ! Chiar acum am citit unele pasaje din manifestul Comitetului Central ⁴⁶². Cele mai bune urări ! Trăiască miliția proletară, care pregătește instaurarea păcii și a socialismului !

Ulianov

Scrisă la 23 martie 1917
Expedită din Zürich
la Christiania (Oslo)

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

* Lenin se referă, probabil, la scrisoarea sa din 22 martie 1917 către Ganețki (vezi volumul de față, p. 445—446). — *Notă red.*

389

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Îți trimit cărțile poștale primite de la Kamenev. Te rog să mi le restitui după ce le vei fi citit.

Ai citit în „Frankfurter Zeitung“ (și în „Volksrecht“) pasajele din Manifestul C.C. ? Sînt bune !

Felicitări !

Multe salutări. Al d-tale, *Lenin*

P. S. Cumpără „Times“ : este excelent informat.

Valiei i s-a spus (la ambasada engleză) că prin Anglia nu se poate.

Ce o să ne facem dacă *nici* Anglia, *nici* Germania nu vor admite *cu nici un preț* ? ? ? Și asta nu este exclus !

P. S. Îți trimit copiile unor articole * ale mele, pe care te rog să le citești imediat, să le dai și lui Usievici să le citească, iar apoi să le trimiți *imediat* la Geneva soților Karpinski, cu indicația ca și ei să mi le restituie *neîntîrziat* !

N. B. Mie îmi trebuie să le am aici luni.

Scrisă la 23 martie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

390

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Ți-am trimis (prin Inessa) — spre informare, spre bună înțelegere reciprocă — copii după articole pe care le-am scris pentru „*Pravda*“.

* Este vorba de „Scrisori din depărtare“ (Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 9—34). — *Nota red.*

Trebuie să le am înapoi *luni*: dacă e nevoie, expediază-le expres de la oficiul poștal din gară.

Fii prudent în ceea ce privește înțelegerile cu cei de la „Nacealo“⁴⁶³: noi sîntem împotriva unei apropieri de celelalte partide, dar sîntem *pentru* punerea în gardă a muncitorilor *împotriva* lui Ciheidze. Neapărat! Ciheidze oscilează în chip vădit: vezi cum îl laudă „Le Temps“ din 22 martie și multe alte ziare. Noi sîntem *pentru* C.C. din Rusia, *pentru* „Pravda“, *pentru* partidul nostru, *pentru* o miliție proletară care să pregătească pacea și socialismul.

Salutări. Al d-tale, *Lenin*

*Scrisă la 24 martie 1917
Expediată din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

391

CĂTRE A. V. LUNACEARSKI⁴⁶⁴

Stimate tovarășe Anatoli Vasilievici,

În ceea ce privește consfătuirea, părerea mea *personală* (scrisoarea d-tale va fi văzută și de Zinoviev) este că acum ea nu și-ar avea rostul decît ca o consfătuire între oameni hotărîți să pună în gardă proletariatul nu numai împotriva gvozdeviștilor⁴⁶⁵, ci și împotriva *oscilărilor lui Ciheidze*.

Acesta este, socot eu, nodul situației dinăuntrul partidului nostru și, dacă mă pot exprima astfel, din preajma lui.

Tocmai de aceea eu *nu-mi* pierd timpul cu nici un fel de consfătuiri cu Martov & Co.

Independența și existența de sine stătătoare a partidului nostru, *nici o apropiere de celelalte partide*, acestea sînt pentru mine condiții ultimative. Altfel nu putem ajuta proletariatul să treacă de la revoluție *democratică* la comună, iar pentru alte țeluri nu înțeleg să lupt.

În ce mă privește, aș fi *pentru* o consfătuire cu persoane

și cu grupuri care sînt de acord cu noi asupra acestui lucru, care constituie esențialul.

Aș fi foarte bucuros și aș considera *util* pentru mine personal (și pentru cauză) să stau pur și simplu de vorbă cu d-ta fără nici un fel de consfătuirii oficiale.

O caldă strîngere de mînă și sincere felicitări. Nadejda Konstantinovna vă trimite și ea, amîndurora, salutări prietenești.

Cu salutări tovărășești, *Lenin*

Adresa mea :

Wl. Uljanow. Spiegelgasse, 14^{II} (bei Kammerer).
Zürich. I.

*Scrisă înainte de 25 martie 1917
Expedită din Zürich la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1934,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXVI*

Se tipărește după manuscris

392

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă tovarășe,

Ți-am trimis prin Inessa copiile celor două scrisori pe care le-am adresat „Pravdei”. Sper că-mi vei îndeplini rugămintea și mi le vei retrimite *expres* astăzi (duminică) sau mâine.

După ziua de marți (marți seara țin aici un referat)⁴⁶⁶ îți voi trimite o copie a scrisorii nr. 3 *. Cred că atunci ne va fi ușor să ne înțelegem asupra tacticii.

Lunacearski mi-a scris că ne propune să ne întîlnim la o „consfătuire”. I-am răspuns : cu d-ta personal consimt să stau de vorbă ** (el va veni la Zürich). Dar la o consfătuire nu vin *decît* dacă se acceptă ideea că muncitorii trebuie să fie puși în gardă *împotriva* oscilărilor lui Ciheidze. El (Lunacearski) *nu mi-a răspuns nimic*.

Inseamnă deci că ne vom limita la o convorbire *personală*.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 35—48. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, p. 449—450. — *Nota red.*

Ciheidze *oscilează* în chip vădit : cf. „Le Temps“ : la 22 martie îl *laudă* pe Ciheidze, la 24 martie îl *ceartă*.
E clar !

De aceea mă cam tem că te-ai pripit întocmind o rezoluție comună ⁴⁶⁷ (am trimis-o azi la „*Pravda*“, împreună cu articolul meu, pe adresa : Herrn Fürstenberg. Boulevard Hotel. *Kristiania*. Poți trimite articole la această adresă, menționînd că sînt pentru „*Pravda*“ și că adresa ți-am dat-o eu ; în privința articolelor pe teme *principiale*, ar fi bine să ne punem în prealabil de acord !

„*Pravda*“ are, probabil, nevoie de articole. Eu unul scriu și-i sfătuiesc pe toți prietenii să scrie.

Mă tem că te pripești și cu proiectul de unire cu „*vperedîștii*“.

Sfîrșitul rezoluției d-tale e bun (am parcurs-o doar *fugitiv* : a trebuit s-o expediez), dar începutul (despre democrație în general) mi s-a părut foarte prost.

În privința unirii cu „*vperedîștii*“. Am trimis în Scandinavia, membrilor de partid care pleacă în țară, următoarea telegramă :

„Notre tactique : méfiance absolue, aucun soutien nouveau gouvernement, Kerensky surtout supçonnons, armement prolétariat seule garantie, élection immédiate douma de Petrograd, *aucun rapprochement autres partis*“ *.

Ultima este o condiție sine qua non **.

În Ciheidze nu avem încredere.

Deputații noștri și Kamenev se află *deja* la Petrograd sau vor sosi acolo peste cîteva zile. *Comitetul Central* există la Petrograd (în „*Frankfurter Zeitung*“ au apărut extrase din manifestul său ; *admirabile extrase!*), „*Pravda*“ apare. Sîntem *categoric* pentru păstrarea *acestui* partid, împotriva oricărei fuzionări cu *Comitetul de Organizare*.

(Se pare că la Petrograd *nici nu există* C.O., căci „*Frank-*

* — „Tactica noastră : neîncredere totală, nici un sprijin noului guvern, suspectăm îndeosebi pe Kerenski, înarmarea proletariatului este singura garanție, alegeri imediate pentru Duma din Petrograd, *nici o apropiere de celelalte partide*“. — *Nota trad.*

** — obligatorie. — *Nota trad.*

furter Zeitung“ și „Vossische Zeitung“ au redat în amănunțime *apelul* lui Ciheidze & Co. din 16 martie ⁴⁶⁸ și acest apel *nici nu pomenește* de C.O.)

Tocmai pentru alegerile de deputați în Adunarea constituantă (sau pentru răsturnarea guvernului Gucikov-Miliukov) *avem nevoie* de un partid de sine stătător, de partidul nostru, care în anii 1914—1917 a dovedit *pe deplin*, socot eu, că știe să-și facă datoria.

Așadar ? Vor vperediștii să intre, să intre *în mod cinstit* în acest partid ?

Bon ! *

Nu vor ? „Concesii“ și „tocmeală“ nu accept.

Discută cu ei *deschis în repetate rânduri* și scrie-mi din timp, astfel ca marți (sau cel mai târziu miercuri dimineața) să am răspunsul d-tale.

Te-ai angaja să transcrii la mașină în două exemplare (sau într-un singur exemplar), *în schimbul unei remunerații care să nu fie inferioară celei de data trecută*, un manuscris al meu de 500 de pagini (format in-octavo) ? ** L-aș edita imediat la Petrograd.

Ți-aș rămîne foarte îndatorat !

Răspunde-mi.

Cu o caldă strângere de mână,

al d-tale, *Lenin*

P. S. Liudmila a plecat din Stockholm. Nu mai trimiteți acolo scrisori !

P. P. S. D-ta și Olga ați pleca în Rusia dacă s-ar ivi o posibilitate, și când anume ? Cine ar mai pleca din Geneva ?

Scrisă la 25 martie 1917
Expedită din Zürich la Geneva

Publicată în întregime
pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIII

Se tipărește după manuscris

* — Bine. — *Nota trad.*

** Este vorba de lucrarea lui Lenin „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907“ (vezi Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p.199—419). — *Nota red.*

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Mi se pare că ți-s nervii prea încordați, altfel nu-mi pot explica o serie de „curiozități“ teoretice din scrisorile d-tale.

Nu trebuie să facem distincție între prima și a doua revoluție sau între prima și a doua etapă ? ?

Ba tocmai că trebuie. Marxismul ne cere să distingem *clasele* aflate în acțiune. În Rusia nu mai este la putere *a c e e a și* clasă ca înainte. Înseamnă că și revoluția va fi cu desăvârșire *alta*.

Fraza mea cu privire la sprijinirea muncitorilor de către alde Miliukov are (cred eu) un înțeles clar : *d a c ă* d-nii Miliukovi ar fi vrut într-adevăr să răpună monarhia, ei *ar fi trebuit* să-i sprijine pe muncitori. Atât și nimic mai mult !

Nu trebuie să facem din revoluție un „fetiș“. Kerenski este un revoluționar, dar e totodată palavragiu, mincinos și înșală pe muncitori. E aproape sigur că *p î n ă și* în „Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților“ din Petersburg *m a j o r i t a t e a* se lasă prostită de el (cu ajutorul șovăielnicului și confuzului Ciheidze). Mă întreb ce-o să fie la sate !

Este *f o a r t e* posibil ca *v r e m e l n i c* majoritatea muncitorilor și a țăranilor să fie într-adevăr *p e n t r u* războiul imperialist (pe care Gucikovii + Miliukovii îl prezintă drept război de „apărare a republicii“).

Ar fi bine dacă cineva care dispune de timp (și mai bine ar fi un grup, dar dacă nu se poate, atunci măcar un om) s-ar apuca să *a d u n e* din *t o a t e* ziarele străine *t o a t e* telegramele (și, pe cât posibil, articolele) referitoare la revoluția rusă.

Apare enorm de mult material. E peste puțină să-l urmărești.

Se pare că *nu* vom putea răzbate în Rusia !! Anglia nu ne va lăsa să trecem. Prin Germania nu văd să se aprobe.

Salutări. *Lenin*

Scrisă între 25 și 31 martie 1917
 Expediată din Zürich
 la Clarens (Elveția)

Publicată pentru prima oară
 în 1950, în ediția a 4-a
 a Opereilor lui V. I. Lenin, vol. 35

Se tipărește după manuscris

394

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. A.,

Ți-am trimis ieri o scrisoare lungă * ; despre „Pravda” *nu* pot să-ți spun nimic mai amănunțit, nici teme de articole nu am, *absolut* nimic, fiindcă nu știu nici eu.

Te-aș ruga să-mi trimiți raportul *meu* asupra Congresului de unificare de la Stockholm din 1906 (o broșurică apărută în Rusia) și lucrarea mea „Victoria cadeților” (martie 1906) **, dacă le ai.

Dacă nu mai reușești să le trimiți astă-seară, te rog să mi le trimiți mâine expres, ca să le primesc *pînă* seara.

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 26 martie 1917
 Expediată din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1930,
 în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, p. 450—452. — *Nota red.*

** „Victoria cadeților și sarcinile partidului muncitoresc”, broșură apărută în aprilie 1906 (Opere complete, vol. 12, București, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 263—341). „Raportul asupra Congresului de unificare al P.M.S.D.R.” a apărut în broșură în iunie 1906 (Opere complete, vol. 13, București, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 1—65). — *Nota red.*

395

CĂTRE I. F. ARMAND

Scumpă prietenă,

Am primit azi de la Karpinski prima mea scrisoare, pe care d-ta, va să zică, ai apucat să i-o trimiți. Mulțumiri. *Scrisoarea a doua nu mi-a parvenit.* Sper că d-ta ai primit-o ? Atunci unde o fi ?

Mîine, miercuri, îți voi trimite scrisorile a treia și a patra către „Pravda“. După ce le vei fi citit și arătat lui Usievici, trimite-le, te rog, soților Karpinski. Azi țin aici un referat ⁴⁶⁹.

Sînt curios să văd ce ai să spui de scrisoarea a treia în legătură cu discuțiile noastre.

Cu o caldă strîngere de mîină,
al d-tale, *Lenin*

P. S. Credeam că ai să mă înștiințezi printr-o carte poștală despre expedierea scrisorii pe adresa lui Karpinski și de aceea i-am scris ieri lui Usievici, socotind că d-ta ești plecată.

Scrisă la 20 ianuarie 1917
Expediată din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

396

CĂTRE S. N. RAVICI

Dragă Olga,

Ai grijă, te rog, ca V. Al. să nu mai facă tapaj pe tema transcrierii * : mîine va primi manuscrisul de la Grigori. *Rămînem înțeleși*: o retribuție *cel puțin egală* cu cea de atunci.

* Este vorba de dactilografiera manuscrisului cărții lui V. I. Lenin „Programul agrar al social-democrației în revoluția rusă din 1905—1907“ (Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 199—419). — *Nota red.*

Se va transcrie în două exemplare, formatul de preferință (dar nu obligatoriu) in-cvarto.

Planul d-tale matrimonial ⁴⁷⁰ mi se pare foarte judicios și voi insista (la C.C.) să ți se dea 100 de franci : 50 să-i dai în mână avocatului, iar 50 unui „bătrânel convenabil“ ca să se căsătorească cu d-ta *.

Face, zău, să ai dreptul de intrare și în Germania, și în Rusia !

Ura ! Bună idee !

Multe salutări.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisorile mele către „*Pravda*“ rog să fie transcrise pe hîrtia *cea mai subțire*.

Scrisă la 27 martie 1917

Expediată din Zürich la Geneva

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

397

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI

Aprobarea de la Berlin este inacceptabilă pentru mine. Sau guvernul elvețian să obțină un vagon pînă la Copenhaga **, sau guvernul rus să convină asupra unui schimb de emigranți pe cetățeni germani internați.

Scrisă la 28 martie 1917

Expediată din Berna la Stockholm

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

* Ia-l pe Akselrod !

** Cuvintele „pînă la Copenhaga“ au fost adăugate de N. K. Krupskaja. —
Nota red.

CĂTRE I. S. GANEȚKI ⁴⁷¹

Vă rog să-mi comunicați cât mai amănunțit, în primul rând, dacă guvernul englez ar fi de acord să mă lase pe mine împreună cu un grup de membri ai partidului nostru, P.M.S.D.R. (Comitetul Central), să trecem prin Anglia în drum spre Rusia în condițiile următoare : (a) socialistul elvețian Fritz Platten capătă de la guvernul englez autorizația de a trece prin Anglia orice număr de persoane, indiferent de orientarea lor politică și de concepțiile lor asupra războiului și păcii ; (b) Platten este singurul care răspunde atât pentru componența respectivelor grupuri, cât și pentru respectarea ordinii, primind pentru traversarea teritoriului englez un vagon care va circula cu ușile încuiate și a cărui cheie va fi păstrată de el. În acest vagon nu poate intra nimeni fără consimțământul lui Platten. Vagonul se bucură de drept de exteritorialitate ; (c) într-unul din porturile Angliei, Platten îmbarcă acest grup pe un vas aparținând oricărei țări neutre, cu dreptul pentru el de a notifica *tuturor* țărilor data plecării acestui vas special ; (d) pentru deplasarea pe calea ferată, Platten plătește după tarif, în raport cu numărul locurilor ocupate ; (e) guvernul englez se obligă să nu împiedice închirierea și plecarea vasului special cu emigranții politici ruși și nici să nu rețină vasul în Anglia, dînd totodată posibilitatea de a urma calea cea mai rapidă.

În al doilea rând, dacă e de acord cu cele de mai sus, ce garanții de respectare a acestor condiții oferă Anglia și dacă n-are nimic de obiectat împotriva publicării acestor condiții.

Dacă e nevoie să se telegrafieze la Londra, vom suporta noi costul unei telegrame cu răspuns plătit.

Termenul...

399

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI

Planul dv. este inacceptabil. Anglia în nici un caz nu mă va lăsa să trec, mai curînd mă va interna. Miliukov ne va păcăli. Singura speranță este să trimiteți pe cineva la Petrograd și să obțineți prin Sovietul de deputați ai muncitorilor consimțămîntul pentru un schimb de emigranți pe cetățeni germani internați. Telegrafiați.

Ulianov

*Scrisă la 30 martie 1917
Expediată din Zürich la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

400

CĂTRE I. S. GANEȚKI

30. III. 1917

Stimate tovarăș,

Vă mulțumesc din toată inima pentru străduințele și pentru ajutorul dv. Nu pot, desigur, să uzez de serviciile unor persoane care au vreo legătură cu editorul revistei „Die Glocke”. Astăzi v-am telegrafiat că singura speranță de a pleca de aici este un schimb al emigranților din Elveția pe cetățeni germani internați. Anglia în nici un caz nu va admite trecerea mea și a internaționaliștilor în general, nici a lui Martov și a prietenilor săi, nici a lui Natanson și a prietenilor săi. Pe Cernov englezii l-au retrimis în Franța, deși toate actele lui erau în cea mai perfectă regulă!! E limpede că revoluția *proletară* rusă nu are dușman mai înverșunat ca imperialiștii englezi. E limpede că imperialistul rus Miliukov — vâtaful capitalului imperialist anglo-francez — și cei de teapa lui sînt capabili să recurgă *la orice*, la înșelăciune, la trădare, la absolut orice mijloc pentru a împiedica întoarcerea internaționaliștilor în Rusia. Cea mai mică încredere în această privință fie în Miliukov, fie în

Kerenski (care e un flecar găunos, iar prin rolul său obiectiv un agent al burgheziei imperialiste ruse) ar fi pur și simplu funestă pentru mișcarea muncitorească și pentru partidul nostru, ar fi aproape echivalentă cu o trădare a internaționalismului. Se poate spune fără teamă de exagerare că singura noastră speranță de a ajunge în Rusia este aceea de a trimite acolo cât mai curînd un om de nădejde pentru a obține din partea guvernului, prin presiuni exercitate de „Sovietul de deputați ai muncitorilor“, eliberarea unor cetățeni germani internați în schimbul tuturor emigranților din Elveția. Trebuie acționat cât se poate de energic, consemnînd în procese-verbale fiecare pas, fără a precupeți banii pentru telegrame, adunînd documente împotriva lui Miliukov & Co., care sînt capabili să tărăgăneze lucrurile, să ne ducă cu promisiuni, să ne tragă pe sfoară etc. Vă puteți închipui ce tortură e pentru noi toți să stăm aici în asemenea momente.

Apoi trimiterea unui om de nădejde în Rusia este și mai necesară din considerente principiale. Ultimele știri apărute în ziarele din străinătate arată tot mai clar că, cu ajutorul direct al lui Kerenski și profitînd de oscilările de neiertat (ca să mă exprim blînd) ale lui Ciheidze, guvernul caută și reușește să înșele pe muncitori, prezentînd războiul imperialist drept un război „de apărare“. Potrivit unei telegrame din 30. III. 1917 a agenției telegrafice din Petersburg, Ciheidze s-a lăsat amăgit de această lozincă, care — dacă e să dăm crezare acestei surse în genere, bineînțeles, nesigure — ar fi fost adoptată și de Sovietul de deputați ai muncitorilor. În orice caz, chiar dacă această știre nu este adevărată, pericolul unei asemenea înșelări este totuși, fără îndoială, foarte mare. Toate eforturile partidului trebuie să fie concentrate asupra combaterii acestui pericol. Partidul nostru s-ar compromite pentru totdeauna, s-ar sinucide politicește dacă s-ar lăsa înșelat în felul acesta. Ziarele scriu că Muranov s-ar fi înapoiat din Kronstadt împreună cu Skobelev. Dacă Muranov s-a dus acolo din însărcinarea guvernului provizoriu al Gucikovilor-Miliukovilor, vă rog foarte mult să transmiteți (printr-un om sigur) și să publicați în presă că eu *condamn în mod categoric*

acest pas, profund convins fiind că orice apropiere de Ciheidze & Co., care oscilează spre social-patriotism și se situează pe o poziție social-pacifistă, kautskistă, profund greșită și extrem de dăunătoare, este *dăunătoare* pentru clasa muncitoare, este *periculoasă, inadmisibilă*.

Ați primit, sper, „Scrisorile din depărtare“ nr. 1—4 *, în care am dezvoltat bazele teoretice și politice ale acestor vederi. Dacă aceste scrisori s-au pierdut ori n-au ajuns la Petrograd, vă rog să-mi telegrafiați și vă voi trimite copiile.

Nu încape îndoială că în Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd sînt foarte numeroși și chiar predomină, după cît se pare, (1) aderenții lui Kerenski, acest extrem de periculos agent al burgheziei imperialiste, care, sub paravanul unui noian de fraze sforăitoare și de promisiuni deșarte, promovează imperialismul, adică apărarea și justificarea acestui război, care *din partea Rusiei* e un război de jaf și de cotropire ; (2) aderenții lui Ciheidze, care oscilează fără scrupule spre social-patriotism și împărtășește toată platitudinea, toată ineptia kautskismului. Împotriva *amînduror* acestor curente partidul nostru este dator să lupte în modul cel mai dîrz, mai principial, mai perseverent și mai necruțător. Și eu unul nu ezit cîtuși de puțin să declar în presă că voi prefera chiar o ruptură imediată cu oricare dintre membrii partidului nostru, oricine ar fi el, decît să fac concesii social-patriotismului lui Kerenski & Co. sau social-pacifismului și kautskismului lui Ciheidze & Co.

Trebuie să cer neapărat să fie reeditate la Petrograd, fie și sub titlul „Din istoria ultimilor ani ai țarismului“, ziarul „Soțial-Demokrat“ de aici, broșura lui Lenin și Zinoviev despre război și socialism ⁴⁷², revista „Kommunist“ și „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. Dar mai presus de orice și mai înainte de toate cer să fie reeditate *tezele* din nr. 47 al ziarului „Soțial-Demokrat“ (din 13. X. 1915) **. Aceste teze sînt acum extrem de importante.

* Vezi Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 9—55. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. „Cîteva teze“ (Din partea redacției) (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 49—52). — *Nota red.*

Aceste teze spun deschis, clar și precis ce avem de făcut în cazul unei revoluții în Rusia, o spun cu un an și jumătate înainte de revoluție.

Aceste teze au fost admirabil, cuvînt cu cuvînt, confirmate de revoluție.

Războiul *nu* a încetat să fie din partea Rusiei un război imperialist și nici *nu* poate înceta (1) cît timp la putere se află moșieri și capitaliști, reprezentanți ai *clasei* burgheziei ; (2) cît timp la putere se află agenți direcți și slugi ale acestei burghezii, cum sînt Kerenski și ceilalți social-patrioți ; (3) cît timp tratatele încheiate de țarism cu imperialiștii anglo-francezi rămîn în vigoare (guvernul Gucikov-Miliukov a declarat *deschis în străinătate* — nu știu dacă a făcut-o și în Rusia — că *rămîne credincios* acestor tratate). Sînt tratate de jaf care prevăd anexarea Galiției, Armeniei, Constantinopolului etc. etc. ; (4) cît timp aceste tratate *nu* sînt publicate și *nu* sînt denunțate ; (5) cît timp *nu* a fost ruptă întreaga alianță dintre Rusia și guvernele burgheze, imperialiste din Anglia și Franța ; (6) cît timp în Rusia puterea de stat *nu* a trecut *din mîinile* burgheziei imperialiste (promisiunile goale și declarațiile „pacifiste“, oricît le-ar da crezare naivii de Kautsky, Ciheidze & Co., *nu* transformă burghezia în *non-burghezie*) *în mîinile* proletariatului, *singurul* care, sprijinit de țărănimea săracă, e în stare s-o rupă *nu în vorbe*, ci în fapte, cu interesele capitalismului, cu politica imperialistă, s-o rupă cu politica de jefuire a altor țări, să acorde libertate *deplină* popoarelor asuprite de velicoruși, să retragă *imediat* trupele din Armenia și din Galiția etc. ; (7) numai proletariatul, dacă se va smulge de sub influența propriei burghezii naționale, poate inspira o *adevărată* încredere proletarilor din *toate* țările beligerante și să înceapă *cu ei* tratative de pace ; (8) aceste condiții proletare de pace sînt precis și clar expuse atît în nr. 47 al ziarului „*Social-Demokrat*“, cît și în scrisoarea mea nr. 4.

De aici reiese clar că lozinca : *acum* apărăm republica din Rusia, *acum* ducem „un război de apărare“, luptăm împotriva lui *Wilhelm*, luptăm *pentru* răsturnarea lui *Wilhelm*, nu este decît o înșelătorie patentă, o infamă păcălire a mun-

citorilor !! Căci Gucikov-Lvov-Miliukov & Co. sînt moșieri și capitaliști, reprezentanți ai *clasei* moșierilor și capitaliștilor, *imperialiști* care luptă pentru *aceleași* scopuri tîlhărești, în baza aceluiași tratate tîlhărești încheiate de țarism, în alianță cu *aceleași* burghezie imperialistă, prădalnică din Anglia, Franța și Italia.

Adresînd germanilor chemarea : „Răsturnați-l pe Wilhelm“, republica burgheză și *imperialistă* din Rusia repetă lozinca falsă a social-șoviniștilor francezi Jules Guesde și Sembat & Co., care au trădat socialismul.

Este necesar să explicăm muncitorilor și soldaților într-un limbaj cît mai simplu, cît mai clar, fără cuvinte savante, că trebuie răsturnat nu numai Wilhelm, ci și regele Angliei, și regele Italiei. Aceasta în primul rînd. În al doilea rînd, și acesta este *esențialul*, trebuie răsturnate guvernele *burgheze*, iar *începutul trebuie făcut în Rusia*; altminteri nu se va putea obține pacea. *Poate că nu sîntem în stare* „să răsturnăm“ imediat guvernul Gucikov-Miliukov. Să zicem că este așa. Dar aceasta nu este un motiv să spunem un neadevăr !! Muncitorilor trebuie să le spunem *adevărul*. Trebuie să le spunem că guvernul Gucikov-Miliukov & Co. este un guvern imperialist, că muncitorii și țărani trebuie *mai întîi* (acum sau după alegerile pentru Adunarea constituantă, dacă aceasta nu va fi folosită pentru a păcăli poporul, dacă alegerile nu vor fi amîinate pînă după război, — problema momentului nu se poate decide de aici), trebuie mai întîi să asigure trecerea *întregii* puteri de stat în mîinile clasei muncitoare, care e dușmanul capitalului, dușmanul războiului imperialist, și abia atunci vor fi *în drept* să cheme la răsturnarea *tuturor* regilor și a *tuturor* guvernelor burgheze.

Vă rog insistent să faceți în așa fel, încît toate acestea să fie transmise la Petrograd atît „Pravdei“, cît și lui Muranov, Kamenev și altora. Vă rog insistent să depuneți toate eforturile pentru a transmite toate acestea cu un om de cea mai mare încredere. Cel mai bine ar fi să plece un om inteligent, de nădejde, Kuba de pildă (el ar face un mare serviciu întregii mișcări muncitorești mondiale), și să dea o mînă de ajutor prietenilor noștri din Petrograd !! Sper că veți lua toate măsurile necesare în acest scop !! Faceți tot posibilul !

La Petrograd condițiile sînt arhidificile. Patriotarii republicani își încordează *toate* forțele. Se urmărește defăimarea partidului nostru („afacerea“ Cernomazov — vă trimt un document referitor la ea. *) etc. etc.

Nu se poate avea încredere nici în Ciheidze & Co., nici în Suhanov, nici în Steklov etc. Nici o apropiere de celelalte partide, de nimeni ! Nici un pic de încredere și nici un sprijin guvernului Gucikov-Miliukov & Co.!! Propagarea cît mai intransigentă a internaționalismului și a chemării la luptă împotriva șovinismului republican și a social-șovinismului pretutindeni, atît în presă, cît și în Sovietul de deputați ai muncitorilor, organizarea partidului *nostru* — iată esențialul. Kamenev trebuie să înțeleagă că asupra lui apasă o răspundere de însemnătate istorică *mondială*⁴⁷³.

Nu precupețiți banii pentru menținerea legăturii dintre Petrograd și Stockholm ! !

Vă rog foarte mult, scumpe tovarăș, să-mi confirmați telegrafic primirea scrisorii de față și în general să mă țineți au courant ** cu tot ce se întîmplă. Sper că în această privință ne vor ajuta și prietenii suedezi.

Cu o caldă strîngere de mîină,
al d-tale, *Lenin*

Expedită din Zürich la Stockholm

*Publicată pentru prima oară
în 1921, în revista
„Proletarskaia Revolușiia“ nr. 2*

Se tipărește după manuscris

TELEGRAMĂ CĂTRE R. GRIMM⁴⁷⁴

Către deputatul Grimm

Partidul nostru a hotărît să accepte fără rezerve propunerea cu privire la plecarea emigranților ruși prin Germania și să organizeze imediat această plecare ***. De pe acum

* Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Manoperele șoviniștilor republicani“ (Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 80—83.).
— *Nota red.*

** — la curent. — *Nota trad.*

*** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 121—123. — *Nota red.*

contăm pe mai mult de zece tovarăși care au acceptat să plece în aceste condiții.

Nu ne putem asuma răspunderea unei noi tărăgănări și, respingînd-o în modul cel mai categoric, sîntem hotărîți să plecăm singuri. Rugăm insistent să tranșați imediat chestiunea și, dacă se poate, să ne comunicați chiar mâine hotărîrea dv.

Cu mulțumiri, *Lenin* *

Scrisă la 31 martie 1917
Expedită din Zürich la Berna

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II

Se tipărește după o copie
scrisă de o mină necunoscută
Tradus din limba germană

402

CĂTRE I. F. ARMAND

Foaia volantă care precedă aceste rînduri a fost scrisă de mine alaltăieri, ca răspuns la scrisoarea d-tale cu întrebări : n-am vrut să ți-o trimit înainte de a o fi completat.

Dar am avut atîta bătaie de cap, încît n-am reușit, n-am fost în stare s-o completez decît în seara asta.

Cred că miercuri plecăm ; împreună cu d-ta, sper.

Grigori a fost pe aici și ne-am înțeles să plece și el cu noi.

Sper că ai primit banii (100 de franci) puși în scrisoarea expresă pe care ți-am trimis-o azi dimineață.

Bani de drum avem mai mulți decît am crezut ; ajung pentru 10—12 persoane, căci ne-au ajutat *substanțial* tovarășii din Stockholm.

Se prea poate ca acum muncitorii din Petrograd să fie în *majoritate* social-patrioți...

În acest caz va trebui să ducem o luptă.

Războiul va veni și el în *sprijinul* agitației noastre.

Mii de salutări. Au revoir.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă între 31 martie
și 4 aprilie 1917

Expedită din Zürich
la Clarens (Elveția)

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* Telegrama e semnată și de G. E. Zinoviev și N. K. Krupskaja (care a semnat Ulijanova). — *Notă red.*

403

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI

Alocați două mii sau, mai bine, trei mii de coroane pentru plecarea noastră. Intenționăm să plecăm miercuri * minimum 10 persoane. Telegrafiați.

Ulianov

*Scrisă la 1 aprilie 1917
Expedită din Zürich la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

404

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragi prieteni,

Așadar, plecăm *miercuri*, prin Germania.

Mîine se va hotărî definitiv.

Vă vom trimite o mulțime de pachete cu cărțile, *hîrtiile* și lucrurile noastre, cu rugămintea de a le expedia pe rînd la Stockholm, spre a ne fi retransmise la Petrograd.

Tot dv. vă vom trimite bani și un mandat din partea C.C. pentru ducerea întregii corespondențe și rezolvarea chestiunilor curente.

Avem de gînd să scoatem, în limbile germană, franceză și italiană, o foaie volantă intitulată „Scrisoare de rămas bun către muncitorii elvețieni” **.

Inessa nu va mai avea timp s-o traducă în franceză. Sper că o veți traduce și edita dv. (împreună cu Guilbeaux).

Traducerea și editarea foii volante în limba italiană mi-au fost promise de un tovarăș din localitate (care cunoaște germana și italiana), și anume tovarășul Julius *Mimiola*.

(Krummgasse. 2.)

Zürich. 4.

* 4 aprilie. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 86—95. — *Nota red.*

I-am dat adresa *dv.* Când veți avea versiunea germană a broșurii, trimiteți-i-o lui, împreună cu banii necesari pentru editare (și cu o scrisoare în limba *germană*).

((Vă dau și adresa unui social-democrat german *de stînga* care a publicat foaia volantă nr. 1 a stîngii zimmerwaldiene și poate fi de folos la editare: Herrn Karl Schnepf. Thurwiesenstrasse. 8. Zürich. Eu îi voi da adresa *dv.*))

Salutări cordiale și toate cele bune.

Cu o caldă strîngere de mînă,

al *dv.*, Lenin

P. S. Sperăm să adunăm bani de drum pentru vreo 12 persoane, căci tovarășii din Stockholm ne-au dat un ajutor *foarte substanțial*.

P. S. Vă rog să scoateți după scrisorile mele nr. 1 și 2—către „Pravda” („Scrisori din depărtare”) 2—3 copii pe hîrtie foarte subțire, spre a fi trimise (pentru informarea tovarășilor) la Paris și într-o serie de localități din Elveția.

De corespondența cu Parisul urmează să vă ocupați *dv.* de azi înainte: trebuie să găsiți un legător de cărți (un om cît mai sigur), pentru a putea trimite la Paris scrisori în coperte de cărți (în afară de aceasta trebuie să învățați a scrie cu cerneală simpatică).

P. P. S. Cu Abramovici (pe care vă rog să-l înștiințați să se grăbească, adică să se pregătească de drum: plecăm miercuri) trebuie să vă înțelegeți *în amănunțime* în ceea ce privește corespondența cu Chaux-de-Fonds și publicarea cuvîntării mele ⁴⁷⁵.

Scrisă la 2 aprilie 1917

Expediată din Zürich la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după manuscris

CĂTRE SECȚIA BOLȘEVICĂ DIN ZÜRICH

Dragi prieteni,

Anexez hotărîrea C.C. al partidului nostru ⁴⁷⁶ (după ce vor scoate două copii după această hotărîre, soții Karpinski sînt rugați să mi-o restituie *de îndată*). Scoateți *imediat* o copie (*pentru dv.*) și trimiteți hotărîrea într-un plic *expres, cu primul tren (de la gară)*, soților Karpinski *împreună cu această scrisoare a mea.*

Înștiințați în mod special pe cei din Lausanne (prin Gorman) ⁴⁷⁷.

Din partea mea adaug că pe menșevicii care au zădărnicit această acțiune comună îi consider *nemernici* fără pereche, care „se tem“ de ce va zice „opinia publică“, de ce vor zice *adică* social-patrioții!!! ⁴⁷⁸ Plecarea mea (și a lui Zinoviev) va avea loc *în orice caz.*

Trebuie stabilit cu precizie (1) cine pleacă, (2) cîți bani are fiecare dintre ei.

Toate acestea trebuie comunicate de îndată lui Radomîlski, Neufeldstr. 27. Bern.

Avem *în momentul de față* un fond de peste 1 000 de franci pentru călătorie. Intenționăm să fixăm ziua plecării pentru miercuri 4. IV.

Toți *tovarășii* să-și scoată *imediat* pașapoarte de la consulul rus de care ține localitatea respectivă.

Salutări. Al dv., *Lenin*

Trimiteți *imediat* copii lui Abram și soției sale.

P. S. Anexez cei 100 frs. pe care i-ați cerut cu împrumut de la Grigori.

Scrisă la 2 sau 3 aprilie 1917

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XIII

Se tipărește după manuscris

CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI

Dragi prieteni,

Treburile merg bine. Se pune în aplicare planul pe care îl cunoaște tov. Minin. Platten ia totul asupra sa. Mai jos vă comunic în copie condițiile puse de el. Probabil că vor fi acceptate. Altfel nu putem pleca. Grimm continuă să stăruie pe lângă menșevici să plece și ei ; noi, bineînțeles, acționăm cu totul independent. Plecarea va avea loc vineri ori, poate, miercurea sau sîmbăta viitoare. Și acum iată despre ce este vorba. Noi am vrea ca înainte de plecare să se întocmească un proces-verbal amănunțit în care să fie consemnat totul. Vor fi invitați să-l semneze : Platten, Levi (ca reprezentant al presei, din partea ziarului „Berner Tagwacht“) și alții. Ar fi cît se poate de dorit să participe și tovarăși francezi. N. B. Discutați imediat cu Guilbeaux, explicați-i care este situația, arătați-i condițiile și, dacă consimte, rugați-l ca în urma unei chemări telegrafice să vină aici (cheltuielile de drum le vom suporta noi). Asta ar fi ceva deosebit de important. E foarte probabil să-l invităm și pe Charles Naine (Platten va vorbi cu el la telefon).

Ceva și mai important : dacă Guilbeaux acceptă invitația N. B. noastră, nu s-ar putea să-l convingă și pe Romain Rolland să semneze ? *Foarte important* : Într-o notă apărută în „Le Petit Parisien“ se spune că Miliukov amenință să defere justiției pe toți cei care vor trece prin Germania. Spuneți-i asta lui Guilbeaux. Asta face extrem de necesară participarea francezilor. Răspundeți imediat. Salutări cordiale. 4. IV. 1917.

Am primit din Perm următoarea telegramă : „Salut fraternel Ulianow, Zinovieff. Aujourd'hui partons Petrograd * etc. Semnează : Kamenev, Muranov, Stalin“.

Expedită din Zürich la Geneva

Se tipărește pentru prima oară **,
după o copie
(obținută prin perustrare)

* — „Salut frățesc lui Ulianov și Zinoviev. Azi plecăm la Petrograd“.
— Nota trad.

** In 1924, în „Culegeri din Lenin“, vol. II, scrisoarea de față a fost publicată cu indicația greșită că i-ar aparține lui Zinoviev. — Nota red.

407

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEŢKI

La noi s-a produs o întârziere inexplicabilă *. Menşevicii cer aprobarea Sovieţilor de deputaţi ai muncitorilor. Trimiteţi imediat pe cineva în Finlanda sau la Petrograd să se înţeleagă cu Ciheidze, dacă acest lucru e posibil. Ar fi de dorit să cunoaştem şi părerea lui Belenin ⁴⁷⁹. Telegrafiati : Casa poporului, Berna.

Ulianov

Scrisă la 5 aprilie 1917
Expedită din Berna la Stockholm

Publicată pentru prima oară
în 1924, în revista
„Proletarskaia Revoluţia” nr. 1

Se tipăreşte după textul telegramei
Tradus din limba germană

408

TELEGRAMĂ CĂTRE H. GUILBEAUX

Mîine, la amiază, plecăm în Germania **. Platten însoţeşte trenul ; rugăm veniţi imediat, pe cheltuiala noastră. Aduceţi pe Romain Rolland dacă în principiu e de acord. Faceţi tot posibilul ca să aduceţi pe Naine sau pe Graber. Telegrafiati : Casa poporului, Ulianov.

Ulianov

Scrisă la 6 aprilie 1917
Expedită din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară
în 1923 în limba franceză,
în volumul „Henri Guilbeaux”,
„Wladimir Iljitsch Lenin”, Berlin

Se tipăreşte după textul
apărut în carte
Tradus din limba franceză

* Amănunte cu privire la această întârziere vezi în „Culegeri din Lenin”, vol. XLII, p. 271—272 (scrisoarea Nadejdei Krupskaja către V. M. Ţaşparov). — *Nota red.*

** V. I. Lenin a plecat din Elveţia la 9 aprilie 1917, împreună cu un grup de emigranţi politici. — *Nota red.*

409

TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI

Plecăm mâine la amiază. Veniți. Interesați-vă de aprobarea poștei din Elveția *. Lui Miha îi plătim călătoria.

Ulianov

Scrisă la 6 aprilie 1917
 Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1930,
 în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după textul telegramei
 Tradus din limba franceză

410

TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI

În loc de aprobarea poștei din Elveția, citiți : aprobarea de a părăsi Elveția.

Scrisă la 6 aprilie 1917
 Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1930,
 în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după textul telegramei
 Tradus din limba franceză

411

TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI

Orice amânare e cu desăvârșire exclusă. Veniți fără acte. Miha și Brendisten să plece din Berna cel mai târziu la 10,40.

Ulianov

Scrisă la 6 aprilie 1917
 Expediată din Berna la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1930,
 în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după textul telegramei
 Tradus din limba germană

* Vezi documentul următor. — Nota red.

412

TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI

Plecăm mâine la 10,45' din Berna. Veniți imediat.

*Ulianov**Scrisă la 6 aprilie 1917
Expedită din Berna la Geneva**Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII**Se tipărește după textul telegramei
Tradus din limba germană*

413

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI

Mâine pleacă 20 de persoane. Lindhagen și Ström să ne aștepte neapărat la Trelleborg. Chemați urgent pe Belenin și pe Kamenev în Finlanda.

*Ulianov**Scrisă la 7 aprilie 1917
Expedită din Berna la Stockholm**Publicată pentru prima oară
în 1924, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1**Se tipărește după textul telegramei
Tradus din limba germană*

414

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI

Plecarea definitiv fixată pentru luni *. 40 de persoane. Lindhagen și Ström să ne aștepte neapărat la Trelleborg.

*Ulianov**Scrisă la 7 aprilie 1917
Expedită din Berna la Stockholm**Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII**Se tipărește după textul telegramei
Tradus din limba germană** 9 aprilie 1917. — *Nota red.*

415

TELEGRAMĂ CĂTRE M. M. HARITONOV

Platten trebuie să obțină aprobarea de a lua provizii. Telefonaj de executare la nr. 12—11, mîine, orele 12.

Ulianov

*Scrisă la 7 aprilie 1917
Expedită din Zürich la Berna*

*Se tipărește pentru prima oară,
după textul telegramei
Tradus din limba germană*

416

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Dragă V. A.,

Anexez o scrisoare pentru d-ta și pentru Guilbeaux. Ai grijă să i se trimită lui Grimm o copie și să se obțină răspuns. Scrisoarea de protest a lui Grimm⁴⁸⁰ a fost trimisă de Radek lui Guilbeaux. Akselrod îți va trimite textul rus al scrisorii de rămas bun * (noua lui adresă este: Ottikerstr. 37).

Al d-tale, *Lenin*

A n e x e z comunicarea lui Platten⁴⁸¹.

*Scrisă la 9 aprilie 1917
Expedită din Berna la Geneva*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

417

CĂTRE V. M. KASPAROV **

Dragă Kasparov,

Multe și călduroase salutări d-tale și lui Karl. Vă urez

* „Scrisoare de rămas bun către muncitorii elvețieni” (vezi Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 86—95). — *Nota red.*

** Rîndurile de față au fost adăugate la o scrisoare a Nadejdei Krupskaja. — *Nota red.*

curaj și voie bună. Trebuie să mai răbdați puțin. Sper să ne revedem în curînd la Petrograd.

Încă o dată multe și călduroase salutări amîndurora.

Al dv., *Lenin*

*Scrisă la 9 aprilie 1917
Expedită din Berna
la Davos (Elveția)*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

418

TELEGRAMĂ CĂTRE M. G. BRONSKI ȘI K. B. RADEK

Warszawski, Radek, Klusweg, 8. Zürich

Traduceți imediat toate documentele⁴⁸². Trimiteți lui Guilbeaux o parte din ele astăzi, iar restul mâine*. — — —
O copie la Berna.

*Scrisă după 9 aprilie 1917
Expedită la Zürich, în timpul
deplasării din Elveția în Rusia*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

419

TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEŢKI

Azi la orele 6 sosim la Trelleborg.

Platten, Ulianov

*Scrisă la 12 aprilie 1917
Expedită la Stockholm,
în drum de la Satznitz (Germania)
spre Trelleborg (Suedia)*

*Publicată pentru prima oară
în 1924, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 1*

*Se tipărește după textul telegramei
Tradus din limba germană*

* Pe verso manuscrisului, Lenin a însemnat adresa lui H. Guilbeaux: „Guilbeaux. 15. Rue Merle d'Auligne. 15. Genève”. — *Nota red.*

420

TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI

Guvernul german a respectat loial extrateritorialitatea vagonului nostru. Pornim mai departe. Publicați scrisoarea de rămas bun. Salutări.

Ulianov

Scrisă la 14 aprilie 1917
Expedită la Geneva,
în drum spre Rusia

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după textul telegrammei
Tradus din limba germană

421

CĂTRE V. A. KARPINSKI

Scumpe V. A.,

Sper că între timp ai primit telegrama noastră * (*ai trimis-o spre a fi tipărită* în „Volksrecht” din Zürich) și ai dat la cules „Scrisoarea de rămas bun”.

Sper de asemenea că i-ai trimis lui Radek (adresa : Fürstenberg — înăuntru : pentru Radek — Birger-Jarls-gatan. 8. Stockholm) documentul care-i lipsea pentru procesele verbale, și anume rezoluția adunării menșevicilor, a celor de la „Nacealo” etc. împotriva plecării.

Ți-am dat adresa surorii mele ? Maria Ilinicina Ulianova (pentru V. I. U.), Petrograd, str. Șirokaia nr. 48/9, ap. 24. Trimite-mi pe această adresă o carte poștală în care să-mi comunici dacă (și în ce limbi) a apărut Abschiedsbrief **, dacă a fost trimisă la Stockholm etc.

Nu uita să iei legătură cu Grișa, care trebuie să-ți dea, pentru Radek, ziarele opoziționiste franceze și engleze.

Salutări. Al d-tale, Lenin

Scrisă la 15 aprilie 1917
Expedită din Haparanda (Suedia)
la Geneva

Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII

Se tipărește după manuscris

* Vezi documentul anterior. — Nota red.

** Scrisoarea de rămas bun. — Nota trad.

422

TELEGRAMĂ CĂTRE M. I. ULIANOVA
ȘI A. I. ELIZAROVA-ULIANOVA

Sosim luni ⁴⁸³ noaptea, orele 11. Comunicați la „Pravda“.
Ulianov

*Scrisă la 2 (15) aprilie 1917
Expedită din Tornea (Finlanda)
la Petrograd*

*Publicată pentru prima oară
în 1929, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 11*

Se tipărește după textul telegramei

423

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV

Lui A. Belenin,
membru al Comitetului executiv *

Anexez chitanțele de plată a costului călătoriei grupului nostru. De la consulatul rus din *Haparanda* am primit (din fondul Tatiana) un ajutor de 300 de coroane suedeze. Restul de *472 de ruble și 45 de copeici* a fost plătit de mine. Acești bani, pe care i-am luat pe datorie, aș dori să-i primesc de la Comitetul pentru ajutorarea deportaților și emigranților.

N. Lenin

Scrisă la 5 (18) aprilie 1917

*Publicată pentru prima oară
la 17 septembrie 1924, în ziarul
„Leningradskaia Pravda” nr. 212*

Se tipărește după manuscris

* Este vorba de Comitetul executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd. — *Nota red.*

CĂTRE V. A. KARPINSKI

12. IV. 1917

Scumpe prieten,

Sper că această scrisoare și ziarele pe care ți le trimitem îți vor parveni totuși. Spun „totuși“ deoarece legăturile cu străinătatea sînt extrem de dificile. Am fost lăsați să intrăm în țară, dar am fost întâmpinați aici cu o furibundă campanie de ațîțări și pînă în prezent nu primim nici cărți, nici manuscrise, nici scrisori. Se vede că cenzura militară lucrează de minune, făcînd chiar exces de zel, căci știi, desigur, că nu am făcut nicăieri și nici nu puteam face nici cea mai mică aluzie la război.

Te rog să oprești transcrierea manuscrisului agrar, căci *am găsit* aici un exemplar gata cules. Lipsește sfîrșitul „încheierii“⁴⁸⁴, și anume de la cuvintele :

„Întreaga țărănime și întregul proletariat sînt împotriva proprietății private asupra pămîntului. Calea reformistă a creării unei Rusii iuncheroburgheze presupune în mod necesar menținerea bazelor vechii proprietăți funciare și...”

Restul pînă la sfîrșit lipsește.

Ți-aș rămîne foarte îndatorat dacă ai face 4—5 copii după textul care urmează *de la aceste cuvinte pînă la sfîrșit* și le-ai trimite : 1) una mie personal, 2) una la „Pravda“, Moika, 32 și 3) una la Stockholm, la adresa pe care ți-am dat-o. Poate că cel puțin unul dintre aceste exemplare îmi va parveni totuși.

Comunică-mi printr-o carte poștală adresată „Pravdei“ sau, mai bine, lui M. T. Elizarov (pentru V. I.), str. Șirokaia nr. 48/9, apart. 24, Petrograd, dacă ai primit scrisoarea de față și cînd ai trimis copiile după partea finală a încheierii.

Am ajuns cu bine. Lui Platten nu i-a permis Miliukov să intre în țară.

Atmosfera de aici : o furibundă campanie de ațîțări dezlănțuită de burghezie împotriva noastră. Printre muncitori și *soldați* ne bucurăm de simpatie.

În rîndurile social-democraților a biruit lozinca „defen-

sismului revoluționar“ (acum, cică, avem ce apăra : apărăm republica împotriva lui Wilhelm). Ciheidze & Co. și Steklov (liderii Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd) s-au împotmolit definitiv în mlaștina defensivismului revoluționar. Ciheidze s-a aliat cu Potresov. Cu toții fac mare zarvă pe tema „unității“ întregului P.M.S.D.R. Noi, firește, sîntem contra.

La 22. IV. 1917 se va întruni la Petrograd Conferința generală a bolșevicilor (a partidului nostru)⁴⁸⁵.

Comunică-mi dacă „Scrisoarea de rămas bun“ a fost editată, în ce limbi anume și cum merge difuzarea.

Scrie-mi dacă ai primit ziarele (îți trimit colecția „Pravdei“ și tăieturi din ziarele burgheze). Informează cît mai bine Parisul și întreaga Elveție. Cu o caldă strîngere de mînă,

al d-tale, V. Ulianov

*Scrisă la 12 (25) aprilie 1917
expediată din Petrograd la Geneva*

*Publicată pentru prima oară
în 1923, în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 9*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată
(obținută prin perustrare)*

CĂTRE I. S. GANEȚKI ȘI K. B. RADEK *

Către tovarășii Ganețki și Radek : Herrn Fürstenberg (Fürstenberg). 8. Birger-Jarls-gatan. 8. Stockholm

12. IV. 1917

Dragi prieteni,

Pînă în prezent n-am primit nimic, absolut nimic de la dv. : nici scrisori, nici pachete, nici bani⁴⁸⁶. Au sosit doar două telegrame de la Ganețki. Vă trimitem două colecții ale ziarului „Pravda“ : una pentru dv., alta pentru Karpinski (Mr. Karpinsky. Bibliothèque russe. 7. rue Hugo de Senger. 7. Genève (Genf) Suisse) și două mape cu tăieturi : una pentru dv., cealaltă pentru Karpinski.

* Scrisoarea de față este scrisă pe o hîrtie cu antetul ziarului „Pravda“ — Nota red.

Confirmați-mi printr-o carte poștală (adresată lui M. T. Elizarov (pentru V. I.), str. Șirokaia nr. 48, apart. 24. Petrograd) sau printr-o telegramă primirea prezentei scrisori și a ziarelor.

Steinberg⁴⁸⁷ a sosit și ne promite să dea de urma pachetelor trimise. Să vedem dacă va reuși.

Dacă veți primi ziarele, vă veți putea face o idee despre întreaga situație.

Pentru eventualitatea că ziarele nu vă vor parveni, vă relatez pe scurt.

Burghezia (+ Plehanov) desfășoară o furibundă campanie de ațîțări împotriva noastră pentru faptul că am trecut prin Germania. Ei încearcă să ațîțe soldații împotriva noastră. Deocamdată nu reușesc, căci avem partizani de nădejde. Printre eseri și social-democrați bîntuie o cumplită beție șovină, care a luat forma „defensismului revoluționar” (acum avem ce apăra, zic ei : apărăm republica împotriva lui Wilhelm). Se duce împotriva noastră o furibundă campanie de ațîțări pentru că sîntem împotriva „unității”; în timp ce masele ar fi pentru unirea tuturor social-democrațiilor. Noi sîntem contra.

Ciheidze s-a rostogolit *definitiv* în mlaștina „defensismului revoluționar”. S-a aliat cu Potresov. Ei *cu toții* sprijină împrumutul libertății⁴⁸⁸. Împotriva lui ne-am pronunțat numai noi + cei de la „Nașe Slovo” + Larin și o mică parte din prietenii lui Martov.

Convocăm pentru 22. IV. 1917 o conferință generală a bolșevicilor.

Sperăm să corijăm întru totul linia „Pravdei”, care începuse să încline spre „kautskism”⁴⁸⁹.

Scrieți pentru „Pravda” articole de politică externă, cât se poate de scurte și în spiritul „Pravdei” (ziarul e prea mic ! are prea puțin spațiu ! facem tot posibilul să-l mărim). Scrieți, de asemenea, foarte pe scurt despre mișcarea revoluționară din Germania și despre presa de stînga.

Relațați într-o scrisoare cum stau lucrurile la social-democrații de stînga din Suedia⁴⁹⁰. Am auzit că șovinstul Branting duce o campanie de ațîțări împotriva lui Radek.

În primele zile ale revoluției, Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților a încheiat cu guvernul provizoriu

un *acord* cu privire la *sprijinirea* lui ⁴⁹¹. Există o „comisie de contact“ : Sovietul „controlează“ guvernul provizoriu.

Situația este extrem de complicată și prezintă aspecte deosebit de interesante. Scoatem o serie de broșuri despre tactică *. Sovietul vrea un congres socialist internațional comun. Noi sîntem pentru un congres *exclusiv* al celor de stînga, împotriva social-șoviniștilor și împotriva „centrului“.

Multe salutări și sincere urări de bine. Scrieți-ne mai des, fiți cît se poate de punctuali și de precauți în ceea ce privește legăturile.

Al dv., V. Ulianov

Scrisă la 12 (25) aprilie 1917
Expedită din Petrograd
la Stockholm

Publicată pentru prima oară
în 1923, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 9

Se tipărește după manuscris

426

CĂTRE I. S. GANEŢKI

Dragă tovarășe,

Scrisoarea nr. 1 (din 22—23 aprilie) a fost primită astăzi 21 aprilie st. v.

Banii (2 000) de la Kozlovski s-au primit. Coletele n-au sosit încă. Ziarele din provincie se primesc extrem de neregulat, așa încît nici noi nu avem colecții, ci doar numere dispartate. Apar cu totul vreo 15 ziare bolșevice : la Helsingfors, Kronstadt, Harkov, Kiev, Krasnoiarsk, Samara, Saratov și în alte orașe. La Moscova apare cotidianul „Soțial-Demokrat“. Tot cotidiene apar și la Harkov, Kronstadt și Helsingfors. Mîine se deschide conferința generală a partidului ; sînt așteptați să sosească vreo 300 de delegați. La Petrograd, totul e în fierbere ; de ieri se desfășoară mitinguri și demonstrații în legătură cu nota guvernului. În mijlocul acestei fierberi generale ne e foarte greu să ne organizăm.

* Este vorba de broșura lui V. I. Lenin „Scrisori cu privire la tactică“, apărută în 1917 (vezi Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 133—146). — *Nota red.*

Sîntem cu toții ocupați pînă peste cap. Trimiterea de curieri nu e o treabă ușoară, dar noi vom lua totuși toate măsurile care ne stau în putință. Acum pleacă un om anume însărcinat cu organizarea întregului sistem de legături ; sperăm că va reuși să pună totul la punct. Telegramele merg încet ; chiar și în interiorul țării legăturile telegrafice sînt îngreuiate. Dată fiind plecarea acestui om, n-am mai confirmat telegrafic primirea scrisorii nr. 1. În privința lui Șteingberg vom lua măsurile ce se impun.

Transmiteți lui Radek salutări din partea noastră. Azi e o zi atît de agitată, încît nu avem posibilitatea să scriem și o scrisoare amănunțită, și rezoluții pentru conferință etc. Veți afla totul din „Pravda“, pe care v-o trimitem. Telegramele nu ajung la destinație. De aceea problema organizării unei legături telegrafice rămîne deschisă. Trebuie să comunicăm pe alte căi. Ce știri aveți despre Platten ? S-a întors el oare și a ajuns cu bine ?

Multe salutări.

Chiar acum ni se comunică că au loc mari demonstrații, că se aud focuri de armă etc.

*Scrisă la 21 aprilie (4 mai) 1917
Expediată din Petrograd
la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară
în 1933, în revista
„Proletarskaia Revoliuția“ nr. 9*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată
(obținută prin perustrare)*

CĂTRE PREZIDIUL CONGRESULUI DELEGAȚILOR DE PE FRONT ⁴⁰²

Către prezidiul congresului delegaților de pe front

Dragi tovarăși,

Am primit invitația dv., pentru care vă mulțumesc din inimă. Vă cer scuze pentru faptul că, date fiind obligațiile pe care mi le-am asumat față de Conferința generală a partidului nostru ⁴⁰³, sînt absolut lipsit de posibilitatea de a veni azi la congresul dv.

Lucrările conferinței s-au prelungit ; ele vor dura, probabil, toată noaptea și eu nu pot absenta nici o clipă.

Cu salutări tovărășești,

N. Lenin

*Scrisă nu mai târziu
de 29 aprilie (12 mai) 1917*

*Publicată pentru prima oară în 1958,
în : Conferința a VII-a generală
(din aprilie) a P.M.S.D. (b)
din Rusia. Conferința organizației
orășenești Petrograd a P.M.S.D. (b)
din Rusia. Aprilie 1917. Procesele-
verbale, p. 364, adnotarea 175*

Se tipărește după manuscris

428

CATRE K. B. RADEK ⁴⁹⁴

Către tov. Radek

29. V. 1917

Scumpe prieten,

Îți scriu pentru prima oară, scrisoarea nr. 1, și te rog sa-mi răspunzi dacă ai primit-o. Caută să-mi trimiți cât mai repede buletinul nr. 1 (buletinul „Pravdei“) ⁴⁹⁵ ; comunică-mi, de asemenea, dacă ai vreun răspuns de la Karpinski din Geneva (eu l-am rugat să-mi trimită sfârșitul — „încheierea“ — cărții mele în problema agrară și cele două articole — al lui Iuri, „Piotr Kievski“, și al meu — despre autode-terminare).

Sînt întru totul de acord cu d-ta că Zimmerwaldul a devenit definitiv o frînă, că trebuie s-o rupem cât mai repede cu el (știi doar că asupra acestui punct am fost în divergență cu conferința) ⁴⁹⁶. Trebuie să grăbim pe cât posibil convocarea unei conferințe internaționale a stîngii și *numai* a stîngii. Scrie-ne ce poți face în acest scop : bani (circa 3 000—4 000 de ruble) îți vom trimite în curînd.

Dacă am avea cât mai repede o conferință a stîngii, Internaționala a III-a ar deveni o realitate.

Putem conta pe social-democrații de stînga din Scandi-

navia ? Pe Höglund & Co. i-ai lămurit ? Putem spera să avem delegați englezi și americani ? N-ar fi oare cazul ca grupul vostru de trei de la Stockholm, din partea Comitetului nostru Central, plus reprezentanți ai polonezilor, ai celor grupați în jurul lui „Arbeiterpolitik“ și ai grupului Höglund & Co. să publice imediat o chemare internațională pentru convocarea unei conferințe internaționale la care să participe *numai* reprezentanți ai stângii (vezi enumerarea din rezoluția noastră) ?

Scrie-mi ce anume întreprinzi.

Scuză-mă că îți scriu atât de rar : nu dispun de o clipă liberă. Sper că acum ți s-a relatat totul.

Cu o caldă strângere de mână,
al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 29 mai (11 iunie) 1917
Expedită din Petrograd
la Stockholm

Publicată pentru prima oară
în 1932, în revista
„Krasnaia Letopis“ nr. 5—6

Se tipărește după manuscris

CĂTRE COMISIA JURIDICĂ ⁴⁹⁷

În legătură cu declarația pe care Comitetul executiv al grupurilor S.D.P. și L. a depus-o la Comisia juridică, rog comisia să aibă în vedere că punctul din declarație referitor la „cererea de explicații“ lui Ganetki conține un atentat cu desăvârșire nepermis la onoarea unui tovarăș absent (în interesul muncii *de partid*), și încă a unui agent al C.C.

„A cere explicații“ în baza afirmațiilor unui calomniator cum e d-l Zaslavski, care a fost de nenumărate ori calificat ca atare în presă, este *în genere* cu desăvârșire inadmisibil, dar în special este nepermis să se facă acest lucru în presă.

D-l Zaslavski s-a comportat literalmente ca un bîrfitor de meserie. Trebuie să facem o distincție netă, juridică între noțiunea de bîrfitor și calomniator și aceea de acuzator (care presupune stabilirea unor fapte precise).

Trebuie să adoptăm principiul că *partidul* nu răspunde la bârfeli și la calomnii (altfel decât repetînd adevărul că calomniatorii sînt calomniatori) *atîta timp* cît în presă nu a apărut (1), sub semnătura unei persoane care nu are reputația de calomniator notoriu, o acuzație precisă (2) care să dea *ambelor* părți posibilitatea de a compărea în fața unei instanțe legal constituite, (3) acuzație care să fie susținută de organizații politice serioase.

În lipsa acestor condiții e admisibil un răspuns nu din partea *partidului*, ci din partea *tovarășului* lezat, și aceasta fie într-o broșură specială (sau într-o foaie volantă *însotită de documente*), fie numai în sensul că respinge cu dispreț orice bârfeală.

Este inadmisibilă în special orice îndoială în ce privește cinstea unui activist de partid, precum și orice tentativă de a scormoni („a cere explicații“) în viața lui personală fără o *prealabilă* ascultare a unor martori (în cazul de față : Rozanov, Ciudnovski, Șter și alți tovarăși din Copenhaga) și fără o prealabilă studiere a *documentelor*.

Rog Comisia juridică să examineze această declarație a mea cu privire la inadmisibilitatea totală din punct de vedere tovarășesc și practic a publicării unor asemenea documente (și încă a unora care nici nu poartă semnătura Comitetului Central al polonezilor), ca declarație pe care o prezint oficial Comisiei juridice.

13. VI. 1917

N. Lenin

Scrisă la 13 (26) iunie 1917

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

TELEGRAMĂ CĂTRE BIROUL DIN STRĂINATATE AL COMITETULUI CENTRAL

Duminică va avea loc o manifestație a tuturor forțelor revoluției. Lozincile noastre : jos contrarevoluția, jos Duma a IV-a și Consiliul de Stat, jos imperialiștii care organizează

contrarevoluția. Toată puterea în mâna Sovietelor. Trăiască controlul muncitorilor asupra producției. Înarmarea întregului popor. Nici pace separată cu Wilhelm, nici tratate secrete cu guvernul francez și cu cel englez. Sovietele să publice imediat condiții de pace cu adevărat echitabile. Împotriva politicii de ofensivă. Pâine, pace, libertate.

*Scrisă la 16 (29) iunie 1917
Expediată din Petrograd
la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară
în 1937, în : Lenin, V. I. Scrieri
din 1917, în trei volume, vol. II*

Se tipărește după textul telegramei

431

CĂTRE K. B. RADEK

17. VI. 1917

Dragă Radek,

Fiind bolnav, în ultimele zile n-am putut urmări telegramele. De aceea nu mi-e clar cum stau lucrurile în tabăra zimmerwaldienilor.

Dacă-i adevărat că zăpăcitul, caraghiosul de Grimm (nu degeaba n-am avut noi niciodată încredere în această lichea ministeriabilă !) a predat social-democraților de stînga din Suedia toată conducerea Uniunii zimmerwaldiene și că aceștia din urmă se pregătesc să convoace zilele acestea o conferință a zimmerwaldienilor, eu personal (îți scriu toate acestea în numele meu personal) *te-aș preveni insistent* să nu te încurci cu ei.

„Bine ar fi să cucerim acum Internaționala zimmerwaldiană“, a spus astăzi Grigori.

După mine, asta ar fi o tactică arhioportunistă și dăunătoare.

„Să cucerim Zimmerwaldul“ ? Adică să preluăm *noi* balastul format din partidul italian (kautskiști și pacifiști), Greulich & Co. din Elveția, Partidul socialist american (și mai rău !), diverși Peluso, longuetiști ș.a.m.d.

Asta ar însemna să aruncăm peste bord toate principiile

noastre, să dăm uitării tot ce am scris și am vorbit împotriva centrului, să ne încurcăm și să ne facem singuri de rușine.

Nu, dacă stînga suedeză a preluat conducerea Uniunii zimmerwaldiene și dacă are de gînd să încurce lucrurile, trebuie să-i dăm ei un ultimatum: *sau* declară Zimmerwaldul dizolvat la prima conferință zimmerwaldiană și întemeiază Internaționala a III-a, *sau* noi ne retragem.

Într-un fel sau altul, jalnica Uniune zimmerwaldiană (a lui Grimm; e totuși a lui) trebuie înmormîntată cu orice preț, iar în locul ei trebuie întemeiată o *adevărată* Internațională, a III-a, formată *numai* din elemente de stînga, *numai împotriva kautskiștilor*. Mai bine sărac și curat decît bogat și pătat.

Citește această scrisoare tovarășilor Orlovski și Ganețki. Multe salutări.

Scuză-mi scurtimea scrisorii: sînt bolnav.

Aici situația seamănă mult de tot cu cea din ajunul zilelor din iunie 1848. Menșevicii și eserii au cedat și cedează totul cadeților (= Cavaignacilor). Qui vivra verri *.

Al d-tale, *Lenin*

Scrisă la 17 (30) iunie 1917
Expedită din Petrograd
la Stockholm

Publicată pentru prima oară
la 7 noiembrie 1932,
în ziarul „Pravda” nr. 309

Se tipărește după manuscris

BILET CĂTRE L. B. KAMENEV

Tov. Kamenev

Entre nous ** : dacă se întîmplă ceva cu mine, te rog pe d-ta să publici caietul meu intitulat „Marxismul despre stat” (a rămas la Stockholm ⁴⁹⁸). Caietul cu coperta albastră,

* — Vom trăi și vom vedea. — *Nota trad.*

** — Să rămînă între noi. — *Nota trad.*

legat. Conține toate citatele din Marx și Engels, precum și din Kautsky în polemica lui cu Panneckoek, însoțite de o serie de observații, note și formulări. Cred că într-o săptămână poate fi pregătit pentru tipar. Consider importantă publicarea lui, deoarece atît Plehanov, cît și Kautsky au semănat confuzie. Cu o condiție: toate acestea să rămîină absolut între nous !

*Scris între 5 (18)
și 7 (20) iulie 1917*

*Publicat pentru prima oară în 1924,
în prefața editurii la cartea:
N. Lenin. „Statul și revoluția.
Invățătura marxistă despre stat
și sarcinile proletariatului
în revoluție”.
Moscova, ed. „Krasnaia Nov”*

*Se tipărește după textul
apărut în carte*

433

CĂTRE BIROUL COMITETULUI EXECUTIV CENTRAL ⁴⁹⁹

Abia acum, la ora 15 și 15 minute, aflu că astăzi 7 iulie, în ciuda protestelor soției mele, locuința mea a fost percheziționată de un grup de indivizi înarmați, care n-au prezentat nici un ordin scris. Protestez împotriva percheziționării și rog Biroul C.E.C. să ancheteze această flagrantă încălcare de lege.

Totodată consider de datoria mea să confirm în mod oficial și în scris că — lucru de care nu s-a putut îndoii, cred, nici un membru al C.E.C. — în cazul cînd guvernul va dispune arestarea mea, iar Comitetul Executiv Central va aproba această măsură, subsemnatul mă voi prezenta la locul indicat de C.E.C. spre a mă constitui prizonier.

*Vladimir Ilici Ulianov (N. Lenin), membru al
Comitetului Executiv Central*

Petrograd. 7. VII. 1917

Scrisă la 7 (20) iulie 1917

*Se tipărește pentru prima oară,
după copia dactilografiată*

CĂTRE BIROUL DIN STRĂINĂTATE
AL COMITETULUI CENTRAL ⁵⁰⁰

17/30 august 1917

Dragi prieteni,

Cu multă greutate, după săptămîni îndelungate de întrerupere silită, am reușit, pare-se, să reluăm corespondența noastră. Firește, pentru ca acest lucru să reușească pe deplin este necesar ca, la rîndul vostru, să depuneți toate eforturile pentru buna ei organizare în ceea ce vă privește.

Odioasa campanie de calomnii declanșată de burghezie pe tema pretinsului spionaj sau a pretinselor legături cu spionajul ale tovarășilor Ganețki, Kollontai și ale multor alora nu este, desigur, altceva decît o mîrșavă camuflare a ofensivei pornite împotriva internaționaliștilor de către bravii noștri „republicani“, care, în dorința de „a se deosebi în bine“ de țarism, se dedau la calomnii.

(1) Am citit undeva în ziarele rusești că Ganețki și Radek publică dezmințiri ⁵⁰¹. Nu știu dacă e adevărat, dar o dezmințire e necesară. Trebuie, în primul rînd, ca Radek să scrie la Paris și să ceară procesele-verbale ale ultimului său proces de la Paris (cînd a fost judecat de reprezentanți ai diverselor fracțiuni ale P.M.S.D.R.). Dezbaterele acestui proces au fost deja relatate mai demult în „Novaia Jizn“ de către Lunacearski, care a înfierat pe mîrșavii calomnia-tori ⁵⁰². Dar asta e prea puțin. Trebuie să vă străduiți să obțineți procesele-verbale sau, cel puțin, textul integral al sentinței și, dacă nu aveți posibilitatea să le publicați, transcrieți-le la mașină în cîteva exemplare și trimiteți-le aici. Dacă nu puteți căpăta procesele-verbale sau sentința, ar fi de dorit să vă procurați cel puțin o relatare în scris a dezbatărilor, făcută de unul dintre tovarășii de la Paris care au participat la judecată, și să editați măcar o broșurică în limba rusă (la Christiania există o tipografie rusească), pentru a dezminți pe bază de documente mîrșavele calomnii. Cel puțin o mică parte din tirajul broșurii va putea fi strecurată peste graniță, iar extrase din textul ei vor trebui

să apară în „Arbeiterpolitik“, în „Politiken“, în „Demain“ etc.

(2) Tot atît de necesar este ca Ganețki să dezmință pe bază de documente afirmațiile calomniatorilor, publicînd cît mai repede o dare de seamă financiară asupra comerțului său și a „afacerilor“ sale cu Sumenson (cine mai e și asta ? Pentru prima oară aud de ea !) și cu Kozlovski (ar fi de dorit ca această dare de seamă să fie verificată și certificată de un notar sau de cîțiva socialiști suedezi membri ai parlamentului). Trebuie să publicați textul telegramelor (ele au fost deja publicate în ziarele din Rusia, în „Russkaia Volea“, în „Bez lișnih slov“⁵⁰³ etc., dar probabil că nu în întregime), analizînd și explicînd conținutul fiecăreia dintre ele.

Pentru a putea contracara această infamă dreyfusiadă, această campanie de calomnii, trebuie să editați cît mai curînd broșura, fără a precupeți eforturile și banii, pentru a înfiera pe calomniori și a ajuta pe cît posibil pe cei arestați în baza acestei infame acuzații calomnioase.

(3) Cum se prezintă situația financiară a Biroului din străinătate numit de Comitetul nostru Central ? E clar că, după prigoana din iulie, Comitetul nostru Central nu-l poate ajuta (așa cred, cel puțin). Scrieți-ne dacă ați reușit să strîngeți ceva prin intermediul social-democraților de stînga din Suedia și dacă Biroul va putea dăinui. Dar buletinul ? Cîte numere au apărut și în ce limbi ? Guilbeaux a primit toate numerele ? Aveți colecția revistei „Demain“ ? Ați luat măsuri pentru trimiterea buletinului în America de Nord și în cea de Sud ? Scrieți-ne mai amănunțit despre toate acestea.

(4) Apropo. Nu-mi amintesc bine, dar mi se pare că cineva ne-a transmis că, după Grimm și fără nici o legătură cu vizita lui, la Stockholm a sosit Moor. Că ticălosul de Grimm, acest „centrist“-kautskist, s-a dovedit a fi capabil de o josnică apropiere de un ministru din țara „sa“ nu mă surprinde : cine nu rupe în mod hotărît cu socialșoviniștii riscă întotdeauna să ajungă într-o asemenea situație odioasă. Dar ce fel de om este Moor ? Este oare pe deplin și indubitabil dovedit că e un om loial ? că nu are

și nu a avut niciodată, direct sau indirect, nici un fel de legături cu social-imperialiștii germani? Dacă-i adevărat că Moor se află la Stockholm și dacă îl cunoașteți cumva, vă rog foarte mult, foarte insistent, să faceți totul pentru a verifica în mod riguros, pe bază de documente, acest lucru. Aici nu-și au locul, adică nu trebuie să-și aibă locul nici un fel de suspiciuni, imputări, zvonuri etc. E foarte regretabil că „Comisia zimmerwaldiană“ nu l-a condamnat cu mai multă asprime pe Grimm! ⁵⁰⁴ Ar fi trebuit să-l condamne mai aspru!

(5) Am fost și sînt categoric împotriva participării la conferința de la Stockholm ⁵⁰⁵. Trebuie să menționez că în scrisoarea de față expun păreri strict personale, căci nu am avut posibilitatea nici să întreb Comitetul Central și nici măcar să iau legătura cu el. De aceea vă rog ca la scrisoarea de răspuns pe care mi-o veți trimite și care trebuie să fie foarte amănunțită să anexați pentru C.C. din partea dv. (adică a întregului Birou) un raport de activitate oficial, detaliat și documentat; eu îl voi transmite Comitetului Central.

Sînt, așadar, categoric împotriva participării la conferința de la Stockholm. Declarația lui Kamenev ⁵⁰⁶ (ați citit „Novaia Jizn“? ar trebui să vă abonați la acest ziar) o consider o culme a prostiei, dacă nu a ticăloșiei, și am și scris în acest sens o scrisoare către Comitetul Central și un articol pentru presă. Din fericire, Kamenev a vorbit numai în numele său și a fost dezavuat de un alt bolșevic.

Consider că a participa la conferința de la Stockholm sau la orice altă conferință împreună cu miniștrii (și nemernicii) Cernov, Țereteli, Skobelev și cu partidele lor ar fi pur și simplu o trădare, și-mi voi susține această părere în presă împotriva oricui. Dacă în „Comisia zimmerwaldiană“ (judecînd după raportul social-șovinistului Rozanov) s-a reușit ca ideea participării la conferința de la Stockholm să fie aproape sau pe jumătate respinsă e foarte bine. Dar „aproape“ și pe „jumătate“ nu sînt de nici un folos, iar toată această Comisie zimmerwaldiană, „pe jumătate“ social-șovină, dependentă de italienii și de ledebouriștii dori-

tori de „unitate“ cu social-șoviniștii, este o instituție extrem de nocivă.

(6) Noi facem o greșală enormă, de neiertat, tărăgănînd sau amînînd convocarea unei conferințe a stîngii în vederea întemeierii Internaționalei a III-a. Tocmai acum, cînd Zimmerwaldul oscilează în chip atît de rușinos sau este nevoit să rămînă inactiv, acum, *cît mai* există în Rusia un partid internaționalist legal (aproape legal) cu peste 200 000 (240 000) de membri * (cum nu există nicăieri în lume în timpul războiului), tocmai acum sîntem datori să convocăm o conferință a celor de stînga, și am fi pur și simplu niște criminali dacă *am întîrzia* să facem acest lucru (pe zi ce trece partidul bolșevicilor din Rusia este tot mai mult silit să treacă în ilegalitate).

Bani pentru conferință se vor găsi. Avem posibilitatea de a scoate cîteva numere ale unui buletin al conferinței. Există la Stockholm un centru pentru convocarea ei. Avem „un sprijin“ francez („Demain“) și unul englez („Partidul *muncitoresc* socialist“ din America: delegatul lui, Reinștein **, care a fost zilele acestea la Petrograd, va veni, probabil, la Stockholm); de altfel, *în afară* de S.L.P. („Partidul *muncitoresc* socialist“ din America) mai avem încă un sprijin englez, atît Tom Mann din Anglia, cît și grupurile minoritare din British Soc. Party, socialiștii scoțieni și „The International“ din America.

Ar fi pur și simplu o crimă să amînăm acum convocarea conferinței celor de stînga.

Ar fi o mare prostie „să așteptăm“ pînă cînd vom avea „mulți“ participanți și să ne simțim „jenați“ de faptul că acum sînt „puțini“. Căci în prezent o asemenea conferință ar fi o forță *ideologică*, indiferent de numărul participanților, pe cînd mai tîrziu ar putea fi *trecută sub tăcere*.

Bolșevicii, P.S.D., olandezii, „Arbeiterpolitik“, „Demain“ constituie un *nucleu* suficient. Dacă vom acționa energetic, acestui nucleu i se vor alătura, fără îndoială, o parte dintre danezi (Trier și alții, care au părăsit partidul

* 17 cotidiene cu un tiraj de 1 415 000 de exemplare pe săptămînă, 320 000 de exemplare pe zi.

** Habar n-am cine e tipul ăsta. După cum relatează ziarele, el ar fi salutat „congresul de unificare“ al menșevicilor !! Va să zică e un tip suspect.

ticălosului de Stauning), o parte dintre tinerii suedezi (față de care greșim prin faptul că *nu-i îndrumăm*, căci ei *au nevoie de îndrumare*); parte din bulgari, elementele de stînga din Austria („Franz“), o parte din prietenii lui Loriot din Franța, o parte din social-democrații de stînga din Elveția („Jugend-Internationale“) și din Italia, apoi elementele din mișcarea anglo-americană pe care le-am menționat mai sus.

Rezoluțiile conferinței bolșevicilor (din 24—29. IV. 1917) și ale congresului lor (din iulie 1917: vezi rezoluțiile în „Novaia Jizn“) *, precum și proiectul noului program al aceluiași partid, constituie o *bază ideologică* suficientă (la care se adaugă „Vorbote“, „Tribune“, „Arbeiterpolitik“ etc.) pentru a veni în fața întregii lumi cu răspunsuri clare la problemele imperialismului și a-i acuza pe social-șoviniști și pe kautskiști.

Trebuie să convocăm *imediat* o asemenea conferință, să creăm un *Birou* provizoriu *al ei*, să publicăm în trei limbi un apel din partea ei și proiecte de rezoluții spre a fi transmise respectivelor partide. Repet: sînt profund convins că, dacă n-o vom face *imediat*, ne vom îngreui nespun această acțiune pe viitor și vom înlesni în mare măsură „amnistierea“ trădătorilor socialismului.

(7) Ministerialismul menșevicilor „zimmerwaldieni“ ruși trebuie folosit din plin pentru a da un ultimatum tuturor zimmerwaldienilor: ori ruptură cu alde Branting și Huysmans & Co., ori noi ne retragem imediat. Apropo: scrieți-ne dacă „Arbeiterpolitik“ duce o campanie împotriva Klarei Zetkin și împotriva ziarului „Volksfreund“ din Braunschweig pentru faptul că, în scopuri de intrigărie, acești netrebnci au sprijinit și au căutat să scoată basma curată pe menșevicii ruși, pe Ciheidze & Co., care s-au dovedit a fi niște canalii ministerialiste de teapa lui Sembat, Renaudel, Thomas & Co. ?

E posibil oare ca nici Mehring să nu-și fi dat seama pînă acum de întreaga mîrșăvie a unor oameni ca Ciheidze, Tereteli, Skobelev & Co. ?

* Este vorba de rezoluțiile Conferinței a șaptea (din aprilie) și ale Congresului al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, București, E.P.L.P. 1954, p. 344—364 și 384—407). — *Nota red.*

(8) Trebuie organizată aducerea peste graniță a scrisorilor voastre — sper să primesc imediat o scrisoare *tot atât* de amănunțită ca și a mea (altminteri nu sînt de acord să port corespondență cu voi) — și a publicațiilor de care avem nevoie, și anume : cu începere de la jumătatea lunii iunie, cel puțin, toate numerele din „Arbeiterpolitik“, „Demain“, „Kampf“ (Duisburg), „Weekly People“ (S.L.P.), „Leipziger Volkszeitung“, „Neue Zeit“, „The Call“ etc., Spartacus, publicațiile lui Lorient și ale prietenilor săi, „Avanti!“ etc. etc. Pentru început trimiteți-mi măcar tăieturi din aceste ziare.

(9) Trebuie să ne trimiteți aici — în măsura posibilităților — săptămînal, în primul rînd, articole pentru presa de partid din provincie și din Petrograd (cu privire la mișcarea de stînga din străinătate ; fapte, fapte și iar fapte) și, în al doilea rînd, materiale agitatorice (de cîte 4—8—16 pagini), spre a fi editate în mici broșuri. Temele : sinteze de *fapte* cu privire la falimentul Internaționalei, infamia social-șoviniștilor și a kautskiștilor, creșterea mișcării de stînga ; cel puțin 4 broșuri de cîte 16—32 de pagini pentru fiecare dintre aceste teme. *Fapte și iar fapte*. Sperăm că vom avea posibilitatea să le edităm. Răspundeți-mi imediat dacă vă puteți înhăma la această treabă. Dacă la trimiterea materialelor va fi folosit procedeul nostru (de o trimitere pe cale legală nici vorbă nu poate fi acum), cred că e indiferent în ce limbă vor fi scrise ele.

(10) Sper că aveți colecția „Pravdei“. Abonați-vă la „Novaia Jizn“. Dacă nu aveți „Rabocii i Soldat“ (actualmente interzis), „Proletarskoe Delo“ (Kronstadt) și „Sozial-Demokrat“ (Moscova), scrieți-mi imediat și vi le voi trimite de îndată ce va fi pusă la punct noua legătură pe care o încercăm pentru prima oară prin expedierea scrisorii de față.

P. S. 18 august. Am primit chiar acum nr. 1, 2 și 4 ale noului Organ Central, ziarul „Proletarii“ ; autoritățile vor avea, desigur, grijă să-l interzică curînd. Voi căuta să vi-l trimit. Vă trimit nr. 1—7.

20 august. Încă n-am reușit să expediem scrisoarea și nici nu cred că vom reuși curînd. De aceea, în loc de scrisoare iese un fel de jurnal! N-ai ce-i face. În general trebuie să vă înarmați cu multă răbdare și să dați dovadă de multă tenacitate dacă vreți să comunicați cu internaționaliștii din „cea mai liberă” republică imperialistă. Azi am aflat din „Izvestiia” că la Stockholm apare săptămînal „Izvestiia Biroului informativ de la Stockholm al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților”. Căutați să ne trimiteți *colecțiile* tuturor publicațiilor care apar la Stockholm. *Noi nu primim nici una.*

25 august (7 septembrie). Se pare că mîine vom reuși să expediem scrisoarea. Depuneți *toate* eforturile pentru a organiza aducerea în țară a scrisorilor voastre. Răspundeți *imediat*, neapărat, fie și pe scurt, pe adresa (din țara voastră) pe care v-o va comunica tovarășul ce vă înmînează prezenta scrisoare (sau prietenul lui). Tot el vă va transmite și un cifru; cu titlu de experiență vă scriu cu acest cifru cîteva cuvinte și vă rog să-mi răspundeți la ele cu ajutorul aceluiasi cifru*.

P. S. Scrieți și o broșură de 16—32 de pagini despre tratatele diplomatice secrete încheiate de Rusia: scurt, precis, fapte și iar fapte. Cutare tratat, încheiat la cutare dată, avînd cutare conținut. Enumerarea tratatelor. Sintetizare. Cît mai pe scurt și cît mai mult material faptic. Răspundeți dacă vă angajați s-o scrieți și cînd credeți c-o veți trimite.

Închei: faceți totul pentru convocarea imediată a unei conferințe a stîngii, crearea unui Birou al stîngii și editarea unui buletin al Biroului, fixați o a doua conferință, care să aibă loc peste două luni (sau peste o lună și jumătate).

Salutări. *Lenin*

*Expediată din Helsingfors
la Stockholm*

*Publicată pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XIII*

Se tipărește după manuscris

* În text urmează cîteva rînduri tifrate. — *Nota red.*

435

CĂTRE G. ROVIO

Tovarăşe Rovio,

Fii bun și transmite lui Smilga (numai personal, *nu* prin poștă) scrisoarea alăturată.

Tovarășul care îți înmânează scrisoarea mea pleacă înapoi foarte curînd: *trimite-mi cu el* ziarele rămase și *tot ce s-a mai primit pentru mine*.

Ai trimis în nord ceea ce ți-am dat spre a fi remis prietenilor din Suedia? * Răspunde-mi prin aducătorul prezentei.

Cu cele mai bune salutări,

al d-tale, *K. Ivanov*

*Scrisă la 27 septembrie
(10 octombrie) 1917
Expedită din Viborg la Helsingfors*

*Publicată pentru prima oară în 1933,
în „Cutegeri din Lenin”, vol. XXI*

Se tipărește după manuscris

436

CĂTRE G. ROVIO

Dragă tovarăşe Rovio,

Profit de ocazie pentru a te întreba dacă ai primit un plic cu o scrisoare pentru Smilga ** și dacă i-ai transmis această scrisoare.

Aducătorul prezentei pleacă înapoi peste două zile. Fii bun și transmite prezenta scrisoare lui Smilga, ca să afle și el că sînt îngrijorat de soarta scrisorii și că aștept să-mi răspundă.

Salutări. Al d-tale, *K. Ivanov*

* Este vorba, probabil, de scrisoarea lui Lenin „Către Biroul din străinătate al Comitetului Central” (volumul de față, p. 487—493). — *Nota red.*

** „Scrisoare adresată lui I. T. Smilga, președinte al Comitetului regional al armatei, flotei și muncitorilor din Finlanda” (Opere complete, vol. 34, București, Editura politică, 1965, ed. a doua, p. 278—283). — *Nota red.*

Nu mi-ai putea trimite ultimele zece numere ale ziarelor
(1) „Priboi“⁵⁰⁷ și (2) „Soțialist-Revoluționar“ ?

P. S. Dar în Suedia ai trimis scrisoarea și ziarele prin niște prieteni ?

Scrisă după 27 septembrie

(10 octombrie) 1917

Expediată din Viborg la Helsingfors

*Publicată pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XXI*

Se tipărește după manuscris

437

BILET CĂTRE M. V. FOFANOVA

Am plecat acolo unde nu voi ai să mă duc. La revedere.

Ilici

Scris la 24 octombrie

(6 noiembrie) 1917

*Publicat pentru prima oară
în 1934, în: N. K. Krupskaiia,
„Amintiri despre Lenin“,
partea a III-a, Moscova, Partizdat*

*Se tipărește după textul
apărut în carte*

ANEXE

1

ÎMPUTERNICIRE DATĂ INESSEI ARMAND ȘI LUI EGOROV

Prin prezenta se adeverește că tovarășii Inessa și Egorov sînt împuterniciți să reprezinte la Conferința internațională de la Berna organizațiile de tineret afiliate la C.C. al P.M.S.D.R.

În numele C.C. al P.M.S.D.R., *N. Lenin*

Berna, 3 aprilie 1915

*Publicată pentru prima oară
în limba germană (în facsimil)
la 7 iunie 1926, în ziarul
„Die Rote Fahne“ (Berlin) nr. 155*

*În limba rusă a fost publicată
pentru prima oară la 16 iulie 1926,
în ziarul
„Komsomolskaia Pravda“ nr. 161*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

2

CĂTRE BIBLIOTECA DE STAT DIN BERNA

Către Biblioteca de stat

Cerere

Stimate domn,

Restituindu-vă cartea luată cu împrumut, vă rog să-mi trimiteți un alt exemplar (*Baedeker*: Elveția); poate fi

și o ediție mai veche, în limba germană, franceză sau engleză.

Cu profund respect, *Vl. Ulianov*

Spiegelgasse, 12.
Zürich I.

Scrisă la 8 aprilie 1916
Expedită la Berna

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris
Tradus din limba germană

3

DECLARAȚIE SEMNATĂ DE PARTICIPANȚII LA TRECEREA PRIN GERMANIA

Subsemnatul confirm sub semnătură proprie :

1) că mi s-au adus la cunoștință condițiile stabilite de Platten cu ambasada germană ;

2) că mă voi supune dispozițiilor lui Platten, conducătorul călătoriei ;

3) că am luat cunoștință de știrea, publicată în „Le Petit Parisien“, că guvernul provizoriu rus amenință să defere justiției sub acuzația de înaltă trădare pe cetățenii ruși care vor trece prin Germania ;

4) că-mi asum întreaga răspundere politică pentru călătoria mea ;

5) că Platten mi-a garantat călătoria numai pînă la Stockholm.

9 aprilie 1917
Berna—Zürich

N. Lenin *

Scrisă la 27 martie (9 aprilie)
1917

Publicată pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin“, vol. II

Se tipărește după copia
dactilografiată

* Acest document a fost semnat și de alți participanți la călătorie. — *Nota red.*

4

TELEGRAMĂ CĂTRE Z. HÖGLUND 508

Deputatului Z. Höglund

Închisoarea preventivă, Lengholm

Vă dorim reîntoarcere grabnică la libertate, la luptă !

În numele prietenilor dv. ruși și suedezi,

Lenin, Ström

*Scrisă la 31 martie (13 aprilie)
1917*

*Publicată pentru prima oară
la 2 (15) aprilie 1917,
în ziarul „Politiken” nr. 86*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar
Tradus din limba suedeză*

5

MESAJ DE SALUT ADRESAT TOVARĂȘULUI HÖGLUND

În ziua eliberării dv. din închisoare, C.C. al P.M.S.D.R. salută în persoana dv. pe luptătorul dîrz împotriva războiului imperialist și pe partizanul înflăcărat al Internaționalei a III-a.

Comitetul Central

*Lenin **

*Publicat pentru prima oară
la 23 aprilie (6 mai) 1917,
în ziarul „Pravda” nr. 39*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

* Mesajul de salut adresat lui Z. Höglund a fost semnat și de Zinoviev. —
Nota red.

BILET CĂTRE O PERSOANĂ NEIDENTIFICATĂ

N. Lenin vă roagă foarte mult să ne ajutați să-i găsim, pentru o lucrare urgentă, următoarele scrieri *atît în limba germană, cît și în limba rusă* :

1. Manifestul Comunist ⁵⁰⁹	în germană	<i>nu are</i>
	în rusă	<i>nu are</i>
2. Mizeria filozofiei	în germană	<i>are</i>
	în rusă	<i>nu are.</i>

Scris în iulie sau august 1917

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

SCRISORI ALE LUI
V. I. LENIN
INCLUDE ÎN VOLUMELE APĂRUTE
ALE EDIȚIEI DE FAȚĂ

—

SCRISORI ALE LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST
GĂSITE

—

ADNOTĂRI

—

INDICE DE NUME

SCRISORI ALE LUI V. I. LENIN
 INCLUSE ÎN VOLUMELE APĂRUTE
 ALE EDIȚIEI DE FAȚĂ

(August 1914—octombrie 1917)

CĂTRE COMISIA SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ (I.S.K.). *După 12 (25) septembrie 1915.*

Vol. 27, p. 31—36.

CĂTRE SECRETARUL „LIGII PENTRU PROPAGANDA SOCIALISTĂ”. *Între 31 octombrie și 9 noiembrie (13 și 22 noiembrie) 1915.*

Vol. 27, p. 70—76.

DESPRE SARCINILE OPOZIȚIEI ÎN FRANȚA. (*Scrisoare către tovarășul Sajarov*). *10 februarie 1916.*

Vol. 27, p. 241—245.

SCRISOAREA COMITETULUI ORGANIZAȚIILOR DIN STRĂINĂTATE CĂTRE SECȚIILE P.M.S.D.R. *Februarie-martie 1916.*

Vol. 27, p. 283—286.

SALUT ADRESAT CONGRESULUI PARTIDULUI SOCIALIST ITALIAN *Prima jumătate a lunii octombrie 1916.*

Vol. 30, p. 148—151.

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE BORIS SOUVARINE. *A doua jumătate a lunii decembrie 1916.*

Vol. 30, p. 263—273.

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE CHARLES NAINÉ, MEMBRU ÎN COMISIA SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ DE LA BERNA. *26—27 decembrie 1916 (8—9 ianuarie 1917).*

Vol. 30, p. 287—296.

TELEGRAMA CĂTRE BOLȘEVICII CARE PLEACĂ ÎN RUSIA. *6 (19) martie 1916.*

Vol. 31, p. 7.

SCRISOARE DE RĂMAS BUN CĂTRE MUNCITORII ELVEȚIENI. *26 martie (8 aprilie) 1917.*

Vol. 31, p. 86—95.

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIE. *15 (2) mai 1917.*

Vol. 32, p. 9.

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE DELEGAȚII LA CONGRESUL GENERAL AL DEPUTAȚILOR ȚĂRANILOR DIN RUSIA. *7 (20) mai 1917.*

Vol. 32, p. 47—51.

SCRISOARE CATRE REDACȚIE. 18 (31) mai 1917.

Vol. 32, p. 134.

SCRISOARE CATRE COMITETELE RAIONALE ALE ORGANIZAȚIEI PETROGRAD A P.M.S.D. (BOLȘEVIC) DIN RUSIA. 31 mai (13 iunie) 1917.

Vol. 32, p. 252—255.

SCRISOARE CATRE REDACȚIE. 26 (13) iunie 1917.

Vol. 32, p. 356.

SCRISOARE CATRE REDACȚIA ZIARULUI „NOVAIA JIZN”. 11 (24) iulie 1917.

Vol. 34, p. 7—9.

SCRISOARE CATRE REDACȚIA ZIARULUI „PROLETARSKOE DELO”. 28 (15) iulie 1917.

Vol. 34, p. 10—11.

ÎN LEGATURĂ CU CUVINTAREA ROSTITA DE KAMENEV LA C.E.C. ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CONFERINȚA DE LA STOCKHOLM. 16 (29) august 1917.

Vol. 34, p. 77—79.

SCRISOARE ÎN LEGATURĂ CU EDITAREA „MANIFESTULUI CU PRILEJUL OCUPĂRII RIGAI”. După 22 august (4 septembrie) 1917.

Vol. 34, p. 93—96.

CĂTRE COMITETUL CENTRAL AL P.M.S.D.R. 30 august (12 septembrie) 1917.

Vol. 34, p. 127—130.

BOLȘEVICII TREBUIE SĂ IA PUTEREA. Scrisoare către Comitetul Central, către comitetele din Petrograd și Moscova ale P.M.S.D. (b) din Rusia. 12—14 (25—27) septembrie 1917.

Vol. 34, p. 252—254.

MARXISMUL ȘI INSURECȚIA. Scrisoare către Comitetul Central al P.M.S.D. (b) din Rusia. 13—14 (26—27) septembrie 1917.

Vol. 34, p. 255—261.

SCRISOARE ADRESATA LUI I. T. SMILGA, PREȘEDINTE AL COMITETULUI REGIONAL AL ARMATEI, FLOTEI ȘI MUNCITORILOR DIN FINLANDA. 27 septembrie (10 octombrie) 1917.

Vol. 34, p. 278—283.

SCRISOARE CATRE COMITETUL CENTRAL, COMITETUL DIN MOSCOVA, COMITETUL DIN PETROGRAD ȘI MEMBRII BOLȘEVICI AI SOVIETELOR DIN PETROGRAD ȘI MOSCOVA. 1 (14) octombrie 1917.

Vol. 34, p. 356—357.

SCRISOARE CATRE CONFERINȚA ORGANIZAȚIEI ORĂȘENEȘTI PETROGRAD. Va fi citită în ședință închisă. 7 (20) octombrie 1917.

Vol. 34, p. 363—366.

SCRISOARE CATRE TOVARAȘII BOLȘEVICI PARTICIPANȚI LA CONGRESUL REGIONAL AL SOVIETELOR DIN REGIUNEA DE NORD. 8 (21) octombrie 1917.

Vol. 34, p. 402—408.

SCRISOARE CATRE TOVARAȘI. 17 (30) octombrie 1917.

Vol. 34, p. 416—437.

SCRISOARE CATRE MEMBRII PARTIDULUI BOLȘEVIC. 18 (31) octombrie 1917.

Vol. 34, p. 438—441.

SCRISOARE CĂTRE COMITETUL CENTRAL AL P.M.S.D. (b) DIN RUSIA.
19 octombrie (1 noiembrie) 1917.
Vol. 34, p. 442—447.

SCRISOARE CĂTRE I. M. SVERDLOV. *22 sau 23 octombrie (4 sau 5 noiembrie) 1917.*
Vol. 34, p. 455.

SCRISOARE CĂTRE MEMBRII COMITETULUI CENTRAL. *24 octombrie (6 noiembrie) 1917.*
Vol. 34, p. 456—457.

SCRISORI ALE LUI V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

(August 1914—octombrie 1917)

1914

SCRISORI CĂTRE L. B. KAMENEV. *Înainte de 21 octombrie 1914.* Aceste scrisori sînt menționate de V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov (volumul de față, p. 16—17).

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. *Înainte de 28 noiembrie 1914.* Această scrisoare este pomenită de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 28 noiembrie 1914 către A. G. Șleapnikov (volumul de față, p. 39).

SCRISORI CĂTRE M. M. LITVINOV. *Noiembrie 1914.* În timpul primului război mondial, V. I. Lenin a avut un intens schimb de scrisori cu M. M. Litvinov. Vezi în această privință scrisoarea sa din noiembrie 1914 către A. M. Kollontai (volumul de față, p. 41—42).

SCRISORI CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. *Sfîrșitul lunii decembrie 1914.* Despre aceste scrisori vorbește V. I. Lenin într-o scrisoare din decembrie 1914 către A. G. Șleapnikov, precum și într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai (volumul de față, p. 46).

Cît privește celelalte scrisori negăsite din această perioadă, vezi vol. 26, p. 393—394.

1914 - 1915

Vezi volumul 26, p. 394—395.

1915

TELEGRAMĂ CĂTRE E. B. BOȘ. *Sfîrșitul lunii ianuarie 1915.* Această telegramă este menționată de E. B. Boș în amintirile sale („Proletarskaia Revoluția”, 1925, nr. 5, p. 179).

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. *12 martie 1915.* Primirea acestor scrisori este confirmată de A. G. Șleapnikov în scrisoarea sa din

4 aprilie 1915 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE G. I. BELENKI. *Înainte de 4 mai 1915*. Primirea acestei scrisori este confirmată de G. I. Belenki în scrisoarea sa din 4 mai 1915 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE G. E. ZINOVIEV. *După 4 iunie 1915*. Această scrisoare este pomenită de V. I. Lenin într-o scrisoare adresată Inesei Armand după 4 iunie 1915 (volumul de față, p. 84).

CĂTRE K. VIIK. *6 iunie 1915*. Într-o scrisoare din 6 iunie 1916 către A. M. Kollontai, N. K. Krupskaja menționează că V. I. Lenin a trimis o scrisoare lui Viik (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE K. B. RADEK. *Înainte de 19 iunie 1915*. De această scrisoare vorbește V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui K. B. Radek după data de 19 iunie 1915 (volumul de față, p. 87).

CĂTRE G. L. PEATAKOV. *Înainte de 24 iunie 1915*. Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev înainte de 24 iunie 1915 (volumul de față, p. 91).

TELEGRAMĂ CĂTRE N. V. KRILENKO. *Înainte de 25 iunie 1915*. Această telegramă este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 25 iunie 1915 către G. E. Zinoviev (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

TELEGRAMĂ ȘI SCRISOARE CĂTRE E. F. ROZMIROVICI. *Înainte de 5 iulie 1915*. Ambele sînt menționate într-o scrisoare pe care V. I. Lenin a adresat-o lui G. E. Zinoviev înainte de 5 iulie 1915 (volumul de față, p. 94).

CĂTRE K. B. RADEK. *După 5 iulie 1915*. Această scrisoare este amintită de V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev după 5 iulie 1915 (volumul de față, p. 96).

CĂTRE D. N. BLAGOEV. *După 11 iulie 1915*. La această scrisoare se referă V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev după data de 11 iulie 1915 (volumul de față, p. 100).

TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI. *24 iulie 1915*. Această telegramă este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 24 iulie 1915 către V. A. Karpinski (volumul de față, p. 111).

CĂTRE G. E. ZINOVIEV. *După 16 august 1915*. Despre această scrisoare vorbește V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui S. N. Ravič după data de 16 august 1915 (volumul de față, p. 134).

CĂTRE E. I. RIVLINA. *După 19 august 1915*. Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui E. I. Rivlina după data de 19 august 1915 (volumul de față, p. 141).

CĂTRE S. S. SPANDARIAN. *28 august 1915.* Primirea acestei scrisori este confirmată de Spandarian în scrisoarea sa din 28 septembrie 1915 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

TELEGRAMĂ CĂTRE K. B. RADEK. *Înainte de 30 august 1915.* Această telegramă este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 30 august 1915 către G. E. Zinoviev (volumul de față, p. 149).

SCRISORI CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. *Înainte de 18 septembrie 1915.* Primirea acestor scrisori este confirmată de Șleapnikov în scrisoarea sa din 18 septembrie 1915 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE S. N. RAVICI. *Înainte de 19 septembrie 1915.* Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev înainte de 19 septembrie 1915 (volumul de față, p. 158).

CĂTRE POLUBINOV (EGOR). *19 septembrie 1915.* Despre această scrisoare se vorbește în scrisoarea lui V. I. Lenin din 19 septembrie 1915 către V. A. Karpinski (volumul de față, p. 160).

CĂTRE M. M. LITVINOV. *20 septembrie 1915.* Primirea acestei scrisori este confirmată de M. M. Litvinov în scrisoarea sa din 28 septembrie 1915 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. *20 septembrie 1915.* Primirea acestei scrisori este confirmată de Șleapnikov în scrisoarea sa din 26 septembrie 1915 către V. I. Lenin și N. K. Krupskaja (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE L. B. KAMENEV. *24 septembrie 1915.* Primirea acestei scrisori este confirmată de L. B. Kamenev în scrisoarea sa din 8 decembrie 1915 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. Vezi de asemenea volumul de față, p. 167).

CĂTRE A. M. KOLLONTAI. *Înainte de 26 septembrie 1915.* De această scrisoare vorbește V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov după 26 septembrie 1915 (volumul de față, p. 169).

CĂTRE N. I. BUHARIN. *Între 26 septembrie și 5 octombrie 1915.* Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev între 26 septembrie și 5 octombrie 1915 (volumul de față, p. 169).

CĂTRE A. M. KOLLONTAI. *Înainte de 10 octombrie 1915.* Această scrisoare este pomenită de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 10 octombrie 1915 către A. G. Șleapnikov (volumul de față, p. 174)

CĂTRE A. M. KOLLONTAI. *După 13 octombrie 1915.* Despre această scrisoare vorbește V. I. Lenin în scrisoarea sa din 9 noiembrie către A. M. Kollontai (volumul de față, p. 177).

CĂTRE S. N. RAVICI. *Înainte de 9 noiembrie 1915.* Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski înainte de 9 noiembrie 1915, Lenin vorbește despre această scrisoare (volumul de față, p. 175).

CĂTRE UN TOVARĂȘ LETON. *Înainte de 9 noiembrie 1915.* De această scrisoare vorbește V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui G. L. Șklovski înainte de 9 noiembrie 1915 (volumul de față, p. 175). Adresantul pare a fi I. A. Berzin-Ziemelis, care a reprezentat la Conferința de la Zimmerwald social-democrația din Ținutul leton și a aderat la stînga zimmerwaldiană.

CĂTRE A. M. KOLLONTAI. *22 noiembrie 1915.* Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 22 noiembrie 1915 către A. M. Kollontai (volumul de față, p. 181).

CĂTRE M. M. HARITONOV. *Decembrie 1915.* Această scrisoare este menționată de M. M. Haritonov în scrisoarea sa din decembrie 1915 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

Cît privește celelalte scrisori negăsite din această perioadă, vezi vol. 26, p. 395—397 și vol. 27, p. 479—481.

1916

TELEGRAMĂ CĂTRE G. E. ZINOVIEV. *Înainte de 9 martie 1916.* În scrisoarea sa din 9 martie 1916 către Șklovski, Zinoviev confirmă primirea acestei telegrame (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISORI CĂTRE N. I. BUHARIN. *Înainte de 11 martie 1916.* Despre aceste scrisori vorbește V. I. Lenin într-o scrisoare adresată lui A. G. Șleapnikov după 11 martie 1916 (volumul de față, p. 211 și p. 212).

CĂTRE N. I. BUHARIN. *Înainte de 19 martie 1916.* Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 19 martie 1916 către A. M. Kollontai (volumul de față, p. 217—218).

SCRISORI CĂTRE A. M. KOLLONTAI. *Martie 1916.* În scrisoarea lui V. I. Lenin către A. M. Kollontai din 19 martie 1916 se vorbește de trimiterea acestor scrisori (volumul de față, p. 216—217).

CĂTRE G. I. BELENKI. *Înainte de 12 aprilie 1916.* Primirea acestei scrisori este menționată de Belenki într-o scrisoare din 12 aprilie 1916 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE V. A. KARPINSKI. *17 mai 1916*. Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 17 mai 1916 către G. E. Zinoviev (volumul de față, p. 245).

CĂTRE R. V. MALINOVSKI. *Înainte de 7 iulie 1916*. Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 7 iulie către I. F. Armand (volumul de față, p. 285).

SCRISORI CĂTRE G. E. ZINOVIEV. *August 1916*. De aceste scrisori vorbește V. I. Lenin într-un bilet adresat lui Zinoviev nu mai devreme de 27 august 1916 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE A. E. ABRAMOVICI. *După 26 august 1916*. Despre această scrisoare vorbește Abramovici în amintirile sale („Kommunist Sovetskoï Latvii“, Riga, 1961, nr. 4, p. 38—39).

CĂTRE M. G. BRONSKI. *Înainte de 31 august 1916*. Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 31 august 1915 către M. M. Haritonov (volumul de față, p. 310).

CĂTRE S. N. RAVICI ȘI G. E. ZINOVIEV. *28 noiembrie 1916*. Această scrisoare este pomenită de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 28 noiembrie 1916 către I. F. Armand (volumul de față, p. 357).

Cît privește celelalte scrisori negăsite din această perioadă, vezi volumul 27, p. 481—482 și vol. 30, p. 403—405.

1917

SCRISORI CĂTRE A. E. ABRAMOVICI. *Înainte de 6 ianuarie 1917*. Despre aceste scrisori vorbește V. I. Lenin în scrisoarea sa din 6 ianuarie 1917 către I. F. Armand (volumul de față, p. 383).

CĂTRE H. GUILBEAUX. *Înainte de 6 ianuarie 1917*. Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 6 ianuarie 1917 către I. F. Armand (volumul de față, p. 383).

CĂTRE S. N. RAVICI. *După 6 ianuarie 1917*. Despre această scrisoare vorbește V. I. Lenin într-o scrisoare adresată Inesei Armand după data de 6 ianuarie 1917 (volumul de față, p. 386).

CĂTRE G. L. PEATAKOV. *4 februarie 1917*. Despre această scrisoare vorbește G. L. Peatakov în scrisoarea sa din 12 februarie 1917 către V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CĂTRE G. A. USIEVICI. *26 martie 1917*. Această scrisoare este menționată de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 27 martie 1917 către I. F. Armand (volumul de față, p. 455).

Cît privește celelalte scrisori negăsite din această perioadă, vezi vol. 30, p. 405, vol. 31, p. 497—500 și vol. 34, p. 472—473.

ADNOTĂRI

- 1 Este vorba, după cât se pare, de o proiectată plecare la Bruxelles în scopul de a participa la o ședință a Biroului socialist internațional. — 1.
- 2 Telegrama către directorul poliției din Cracovia a fost trimisă de Lenin în legătură cu percheziționarea locuinței sale din Poronino, la 7 august 1914, în urma unui denunț fals în care se afirma că ar fi spion rus. Cu prilejul percheziției, vagmistru de jandarmi însărcinat cu efectuarea ei a confiscat dintre lucrările lui V. I. Lenin un manuscris cu privire la problema agrară, luînd drept text cifrat tabelele statistice din acest manuscris și obligîndu-l pe Lenin să se prezinte a doua zi la Nowy Targ, capitala județului, unde se aflau autoritățile militare. A doua zi, sosind la Nowy Targ, Lenin a fost arestat și întemnițat. Arestarea lui Lenin a stîrnit energice proteste din partea păturilor progresiste ale opiniei publice din Polonia. În apărarea lui s-au ridicat social-democrații polonezi I. S. Ganetki, S. J. Bagocki, medicul Dłuski, vechi narodovolist din Zakopane, cunoscuții scriitori polonezi Jan Kasproyycz, Władysław Orkan și alții. La rugămintea Nadejdei Konstantinovna Krupskaia, parlamentarii austrieci Viktor Adler și Hermann Diamand, care îl cunoșteau pe Lenin ca membru al Biroului socialist internațional, au adresat guvernului cererea de a-l elibera pe garanția lor. Acuzația de spionaj era atît de absurdă, încît poliția din Cracovia a fost nevoită să constate că „împotriva lui Ulianov nu s-a găsit nimic infamant“, iar la 19 august Vladimir Ilici a fost pus în libertate. — 2.
- 3 La o săptămîină după eliberarea sa din închisoare, V. I. Lenin a obținut, cu ajutorul lui Viktor Adler, aprobarea de a pleca din Cracovia, prin Viena, în Elveția, și împreună cu N. K. Krupskaia și cu mama acesteia, E. V. Krupskaia, a sosit la Zürich în ziua de 5 septembrie 1914. În aceeași zi el a plecat la Berna, unde a stat pînă în februarie 1916. — 2.
- 4 Este vorba de biblioteca de cărți noi de pe lîngă această „Asociație“. — 3.

- 5 Este vorba de F. N. Samoïlov, deputat în Duma de stat, care se afla la tratament în Elveția, și de apropiata lui plecare în Rusia. — 4.
- 6 Este vorba de articolul „*Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)*”, pe care V. I. Lenin l-a scris pentru Dicționarul Enciclopedic Granat, popular pe vremea aceea în Rusia. În prefața la acest articol, apărut în broșură în 1918, Lenin indică din memorie că acest articol a fost scris în 1913. De fapt însă el a început să-l scrie în primăvara anului 1914, la Poronino; fiind însă extrem de ocupat cu îndeplinirea sarcinilor legate de conducerea partidului și a ziarului „Pravda”, Lenin a fost nevoit să întrerupă lucrul. Abia în septembrie, după ce a sosit la Berna, el a reluat lucrul și a terminat articolul în prima jumătate a lunii noiembrie 1914. — 4.
- 7 Este vorba de organizarea editării organului central al P.M.S.D.R., ziarul „Soțial-Demokrat”, și a editării de literatură bolșevică ilegală. — 5.
- 8 Este vorba de referatul pe tema „Războiul european și socialismul”, pe care V. I. Lenin urma să-l țină la Geneva în ziua de 15 octombrie 1914. — 5.
- 9 Este vorba de manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia” și de „Răspuns lui E. Vandervelde”, pe care V. I. Lenin intenționa să le publice în limba franceză în gazeta „La Sentinelle”.
- „La Sentinelle” — gazetă, organ de presă al organizației social-democrate elvețiene din cantonul Neuchâtel (Elveția franceză); a fost fondată la Chaux-de-Fonds în 1890. Între 1906 și 1910 apariția ei a fost întreruptă. În anii primului război mondial, gazeta „La Sentinelle” s-a situat pe poziții internaționaliste. La 13 noiembrie 1914, în nr. 265 al ziarului, a fost publicat un text prescurtat al manifestului C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia”.
- Răspunsul către E. Vandervelde la telegrama pe care acesta o adresase Frațiunii M.S.D.R. din Dumă a apărut în nr. 33 din 1 noiembrie 1914 al ziarului „Soțial-Demokrat”. — 6.
- 10 „L'Humanité” — cotidian, fondat de J. Jaurès în 1904, ca organ de presă al Partidului socialist francez. În timpul primului război mondial, aflându-se în mâinile aripii de extremă dreaptă a Partidului socialist francez, s-a situat pe poziții social-șovine.
- În 1918 conducerea politică a ziarului a fost încredințată lui Marcel Cachin, militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și internaționale. În anii care au urmat, ziarul a luat atitudine împotriva politicii imperialiste a guvernului francez, care trimisese forțe armate să participe la lupta împotriva Republicii sovietice. Din decembrie 1920, după scindarea Partidului socialist francez și înființarea Partidului Comunist din Franța, ziarul a devenit organul central al acestuia din urmă. — 6.

- 11 Este vorba de tezele intitulate „Sarcinile social-democrației revoluționare în războiul european“, care au intrat în istorie sub denumirea de „Teze cu privire la război“, și de manifestul C.C. al P.M.S.D.R. intitulat „Războiul și social-democrația din Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—7 și 13—22). — 8.
- 12 C.O.S. — Comitetul organizațiilor din străinătate, ales la consfătuirea din decembrie 1911 de la Paris a grupurilor din străinătate ale P.M.S.D.R. Componenta C.O.S. s-a schimbat de câteva ori. La conferința grupurilor din străinătate ale P.M.S.D.R. care a avut loc la Berna între 27 februarie și 4 martie 1915 au fost aleși în C.O.S.: N. K. Krupskaja, I. F. Armand, G. L. Șklovski și F. M. Kasparov. În perioada războiului, C.O.S., care se afla în Elveția și activa sub conducerea directă a lui V. I. Lenin, a desfășurat o vastă muncă de coordonare a activității secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., a dus o luptă susținută împotriva socialșoviniștilor, pentru strângerea rîndurilor internaționaliștilor de stînga din social-democrația internațională. — 9.
- 13 Este vorba de referatul pe tema „Atitudinea socialiștilor față de război“, ținut de G. V. Plehanov la Lausanne, în ziua de 11 octombrie 1914, din inițiativa grupului menșevic din acest oraș.
Referatul a fost urmat de dezbateri, la care a luat cuvîntul numai V. I. Lenin. S-au păstrat însemnările sumare făcute de el în timpul referatului și al cuvîntului de încheiere, rostit de Plehanov, precum și punctajul intervenției sale pe marginea acestui referat (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XIV, p. 124—131). Textul intervenției lui V. I. Lenin, consemnat de un corespondent al ziarului „Golos“, a fost publicat în nr. 33 din 21 octombrie 1914 al acestui ziar (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 23—25). În același ziar a fost tipărită o clare de seamă asupra desfășurării adunării, împreună cu textul referatului lui G. V. Plehanov. — 9.
- 14 Referatul pe tema „Proletariatul și războiul“ a fost ținut de V. I. Lenin în ziua de 14 octombrie 1914 la Lausanne, iar referatul pe tema „Războiul european și socialismul“ — în ziua de 15 octombrie la Geneva. — 9.
- 15 Pentru a se putea edita un ziar în Elveția era nevoie de o garanție din partea unei personalități a vieții publice elvețiene. În acest scop, V. A. Karpinski a dus negocieri cu socialistul elvețian J. Sigg, deputat în parlamentul federal, care a consimțit să-și dea concursul la editarea ziarului. — 10.
- 16 Este vorba de răspunsul dat de bolșevici la telegrama trimisă de E. Vandervelde fracțiunii social-democrate din Dumă, cu îndemnul de a sprijini guvernul țarist în războiul cu Germania. Răspunsul a fost publicat sub semnătura Comitetului Central al P.M.S.D.R. în nr. 33 din 1 noiembrie 1914 al ziarului „Soțial-Demokrat“. — 11.
- 17 „Soțial-Demokrat“ — gazetă ilegală, organ central al P.M.S.D.R.; a apărut din februarie 1908 pînă în ianuarie 1917.

După nr. 32, apărut la 15 (28) decembrie 1913, editarea ziarului „Soțial-Demokrat“ a fost vremelnic sistată. În septembrie 1914, îndată după sosirea sa în Elveția, V. I. Lenin a depus o activitate susținută pentru reluarea editării acestui organ de presă. La 1 noiembrie 1914 a apărut numărul următor — nr. 33 — al ziarului. Cu toate greutatețile enorme din timp de război, ziarul „Soțial-Demokrat“ apărea regulat. Lenin se ocupa îndeaproape de problemele editării ziarului, stabilea conținutul fiecărui număr, redacta materiale, se ocupa de formatul și de tipărirea ziarului.

Difuzarea ziarului „Soțial-Demokrat“ în Rusia, reproducerea principalelor lui articole în ziarele bolșevice locale au contribuit la luminarea politică și la educarea internaționalistă a proletariatului din Rusia, la pregătirea maselor pentru revoluție. „Soțial-Demokrat“ a avut un rol important în opera de unire a elementelor internaționaliste ale social-democrației revoluționare. — 11.

- 18 „Golos“ — cotidian menșevic ; a apărut la Paris din septembrie 1914 pînă în ianuarie 1915. — 11.
- 19 V. I. Lenin se referă la scrisoarea lui P. Maslov către redacția ziarului „Russkie Vedomosti“, publicată sub titlul „Războiul și tratatele comerciale“ în nr. 207 din 10 (23) septembrie 1914 al acestui ziar, la articolul lui E. Smirnov (Gurevici) „Războiul și democrația europeană“, publicat în nr. 202 din 3 (16) septembrie 1914 al aceluiași ziar, precum și la apelul scriitorilor, artiștilor plastici și actorilor intitulat „În legătură cu războiul“, publicat în nr. 223 din 28 septembrie (11 octombrie) 1914 al ziarului „Russkoe Slovo“.

Tăieturi din aceste ziare cu însemnările făcute de V. I. Lenin se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. — 13.

- 20 Lenin se referă la Conferința „de unificare“ de la Bruxelles din zilele de 16—18 iunie 1914, convocată de Comitetul executiv al Biroului socialist internațional pentru un „schimb de păreri“ în problema posibilității refacerii unității P.M.S.D.R. La conferință au fost reprezentati : Comitetul Central al P.M.S.D.R. (bolșevicii), Comitetul de organizare (menșevicii), grupul plehanovist „Unitatea“, grupul „Vpered“, „Bundul“, Social-democrația din Ținutul leton, social-democrația din Lituania, social-democrații polonezi, opoziția social-democrată poloneză, P.P.S. („levița“). Din partea Comitetului executiv al B.S.I. au participat : E. Vandervelde, C. Huysmans, K. Kautsky ș.a. Cu mult înainte de conferință, conducătorii B.S.I. se înțeleseseră în secret cu lichidatorii să acționeze de comun acord împotriva bolșevicilor. Bolșevicii, îndrumați de Lenin, au refuzat să se supună hotărîrilor Conferinței de la Bruxelles și au demască în fața proletariatului internațional adevăratele scopuri ale acestor „amatori de unificări“. — 13.
- 21 „Die Neue Zeit“ — organ teoretic al Partidului social-democrat german ; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui Karl Kautsky, iar după

- aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În timpul primului război mondial, revista s-a situat pe poziții centriste, sprijinind în fapt pe social-șoviniști. — 13.
- 22 La începutul războiului, o parte din membrii Comitetului organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., aflat la Paris, și o parte din membrii secției bolșevice din Paris — N. I. Sapoikov (Kuznețov), A. V. Britman (Antonov) și alții — au adoptat, împreună cu menșevicii și cu eserii, textul unei declarații din partea „socialiștilor ruși“, pe care au publicat-o în presa franceză, și au plecat pe front. — 13.
- 23 Este vorba de manifestul cu privire la război, adoptat de Congresul socialist internațional extraordinar care a avut loc la Basel în zilele de 24 și 25 noiembrie 1912. Manifestul recomandă ca, în cazul izbucnirii unui război imperialist, criza economică și politică provocată de război să fie folosită de socialiști pentru desfășurarea luptei în vederea revoluției socialiste. — 15.
- 24 Este vorba de convocarea sesiunii a III-a a celei de-a IV-a Dume de stat. Sesiunea și-a început lucrările la 27 ianuarie (st. v.) 1915. — 16.
- 25 Este vorba de Frațiunea muncitorească social-democrată din Rusia în Duma a IV-a de stat, din care făceau parte deputații bolșevici A. E. Badaev, G. I. Petrovski, M. C. Muranov, F. N. Samoilov, N. R. Șagov și R. V. Malinovski (ulterior demascat ca provocator). — 16.
- 26 *Biroul socialist internațional* (B.S.I.) — organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a. Hotărîrea cu privire la crearea B.S.I. a fost adoptată la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (1900). Sediul B.S.I. a fost la Bruxelles. După izbucnirea primului război mondial, B.S.I. a devenit un instrument docil în mâinile social-șoviniștilor.
- Vorbind în scrisoarea de față despre crearea unui B.S.I. „german“, V. I. Lenin are în vedere propunerea social-șoviniștilor germani ca sediul Comitetului executiv al B.S.I. să fie mutat de la Bruxelles la Amsterdam. — 16.
- 27 După cât se pare, este vorba aici de o scrisoare pe care L. B. Kamenev i-a trimis-o lui V. I. Lenin prin A. G. Șleapnikov, care, în drum spre frontieră, îl vizitase pe Kamenev la Mustameaki. — 17.
- 28 Este vorba de modificările făcute de V. I. Lenin în textul manifestului C.C. al P.M.S.D.R. Manifestul, împreună cu cele cinci modificări, se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. Sub titlul „Războiul și social-democrația din Rusia“ și sub semnătura C.C. al P.M.S.D.R., manifestul a fost publicat în nr. 33 din 1 noiembrie 1914 al ziarului „Soțial-Demokrat“, organul central al P.M.S.D.R. — 17.

- 23 „Sozialistische Monatshefte“ — revistă, principalul organ de presă al oportuniștilor germani. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. — 18.
- 30 La Montreux (în apropiere de Clarens), V. I. Lenin a ținut un referat pe tema războiului în ziua de luni 26 octombrie, iar la Zürich în ziua de marți 27 octombrie 1914. — 18.
- 31 Este vorba de o notă scrisă de V. A. Karpinski spre a fi publicată în ziarul „Sozial-Demokrat“. — 19.
- 32 În această scrisoare, primită de V. I. Lenin de la A. G. Șleapnikov, acesta din urmă îi comunica date referitoare la grevele și demonstrațiile muncitorești de protest împotriva războiului imperialist care au avut loc în ziua de 1 august (19 iulie) 1914 dincolo de bariera Nevskaia, în cartierul Vîborg și în alte cartiere muncitorești ale Petrogradului în legătură cu decretarea mobilizării generale. Corespondența întocmită pe baza materialelor furnizate de această scrisoare a apărut în nr. 35 din 12 decembrie 1914 al ziarului „Sozial-Demokrat“. — 21.
- 33 Este vorba de convorbirea pe care A. G. Șleapnikov o avusese la sfîrșitul lunii octombrie 1914 cu P. Troelstra, lider al social-democrației olandeze, care din însărcinarea liderilor oportuniști ai social-democrației germane venise la Stockholm pentru a obține aici consimțămîntul ca pe toată durata războiului sediul B.S.I să fie mutat la Amsterdam și pentru a-i convinge pe social-democrații din țările scandinave să aprobe poziția trădătoare a conducerii social-democrației germane. În timpul întrevederii cu P. Troelstra, care a avut loc în prezența lui I. Larin, reprezentant al Comitetului de organizare, precum și în prezența menșevicului Dalin, a Aleksandrei Kollontai și altora, A. G. Șleapnikov i-a înmînat lui Troelstra manifestul C.C. al P.M.S.D.R., răspunsul Frațiunii M.S.D.R. bolșevice către E. Vandervelde, iar apoi, la cererea lui, i-a transmis scrisori cuprinzînd lămuriri în problema atitudinii bolșevicilor față de război. — 22.
- 34 Este vorba de articolul lui A. Pannekoek „Der Zusammenbruch der Internationale“, publicat în nr. 245, 246 și 247 din 20, 21 și 22 octombrie 1914 ale ziarului „Berliner Tagwacht“, organ al Partidului social-democrat elvețian. — 22.
- 35 Este vorba de o conferință a socialiștilor din țările neutre, a cărei convocare fusese inițiată de P. Troelstra și de T. Stauning. Conferința a avut loc la Copenhaga în zilele de 17 și 18 ianuarie 1915. La lucrările ei au participat reprezentanți ai partidelor socialiste din Suedia, Danemarca, Norvegia și Olanda. Conferința a adoptat o rezoluție prin care partidele social-democrate din țările neutre erau îndemnate să-și determine guvernele ca acestea să-și asume rolul de mediatori între țările beligerante și să grăbească restabilirea păcii. Unele partide social-democrate au prezentat la conferință declarații proprii cu privire la atitudinea lor față de

- război. Din partea C.C. al P.M.S.D.R. a fost transmis nr. 33 al ziarului „Soțial-Demokrat“, cuprinzând manifestul „Războiul și social-democrația din Rusia“, precum și comunicatul oficial cu privire la arestarea deputaților bolșevici din Dumă. — 23.
- 36 Pe social-democratul suedez de stînga Z. Höglund, Lenin l-a cunoscut la Congresul socialist internațional care a avut loc la Copenhaga între 28 august și 3 septembrie 1910. În scopul de a strînge rîndurile marxștilor revoluționari din diferite țări, Lenin organizase atunci o consfătuire a social-democrațiilor de stînga prezenți la congres. — 23.
- 37 Pentru a îmbunătăți stabilirea de legături regulate cu organizațiile de partid din Rusia, Lenin a căutat să afle, prin intermediul unor tovarăși, dacă există posibilități pentru o eventuală mutare a lui din Elveția în Suedia sau în Norvegia. Ulterior a renunțat la acest proiect. — 25.
- 38 Este vorba de apelul intitulat „Din partea scriitorilor, artiștilor plastici și actorilor“, conceput în spiritul patriotismului burghez și al justificării războiului din punctul de vedere al Rusiei țariste. Printre alți reprezentanți de seamă ai literaturii și artei, Maxim Gorki a semnat și el acest apel, care a fost publicat în nr. 223 din 28 septembrie (11 octombrie) 1914 al ziarului „Russkoe Slovo“, precum și în alte ziare burgheze. În legătură cu aceasta, V. I. Lenin a publicat în nr. 34 al ziarului „Soțial-Demokrat“ o notă intitulată „Către autorul «Cîntecului șoimului»“, care era în fond o scrisoare deschisă adresată lui M. Gorki și în care, condamnînd și blamînd cu asprime faptul că a semnat sus-menționatul apel, Lenin sublinia pe un ton prietenesc greșeala săvîrșită de Gorki, greșeală care putea să aducă prejudicii clasei muncitoare, în rîndurile căreia el se bucura de încredere și dragoste (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 95—96). — 25.
- 39 Este vorba, probabil, de referatul „Războiul și social-democrația“, ținut de Lenin în octombrie 1914 la Casa poporului din Zürich. Scurte însemnări redacționale cu privire la acest referat au fost publicate în nr. 309 din 7 noiembrie al ziarului social-democrat austriac „Arbeiter-Zeitung“ din Viena, precum și în nr. 308 din 10 noiembrie 1914 al ziarului social-democrat german „Vorwärts“.
- În urma scrisorii de față, la 22 noiembrie 1914 redacția ziarului „Vorwärts“ a publicat o notiță în care se arăta că, în referatul său, V. I. Lenin a criticat poziția social-democrației germane și a celei austriece și a făcut aprecieri despre prăbușirea Internaționalei a II-a.
- „Arbeiter-Zeitung“ — cotidian, organ central al social-democrației austriece; a fost întemeiat de V. Adler în 1889 la Viena. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine.

- „Vorwärts“ — cotidian, organ central al Partidului social-democrat din Germania ; a apărut la Berlin cu începere din 1891. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui Engels, redacția ziarului a încăput în mâinile aripii de dreapta a partidului și a publicat sistematic articole scrise de oportuniști. În perioada primului război mondial, „Vorwärts“ s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. — 26.
- 40 Congresul Partidului social-democrat suedez la care se referă V. I. Lenin a avut loc la Stockholm în ziua de 23 noiembrie 1914. Problema centrală de pe ordinea de zi a congresului a fost aceea a atitudinii față de război. În numele C.C. al P.M.S.D.R., congresul a fost salutat de A. G. Șleapnikov, care a dat citire unei declarații care chema la luptă împotriva războiului imperialist și condamna trădarea comisă de liderii social-șovini ai social-democrației germane și ai partidelor socialiste din alte țări. După citirea declarației, conducătorul aripii de dreapta a social-democrației suedeze, K. Branting, a propus congresului să-și exprime regretul în legătură cu punctul din declarație în care se condamna comportarea social-democrației germane, motivându-și propunerea prin aceea că congresul social-democrațiilor suedezi „nu are căderea să condamne alte partide“. Împotriva propunerii lui K. Branting a luat poziție Z. Höglund, liderul social-democrațiilor suedeze de stînga, care a declarat că numeroși social-democrați suedezi împărtășesc părerea exprimată în declarația C.C. al P.M.S.D.R. Cu majoritate de voturi însă, congresul a adoptat propunerea lui Branting. O dare de seamă asupra lucrărilor congresului a fost publicată în nr. 36 din 9 ianuarie 1915 al ziarului „Sozial-Demokrat“. — 27.
- 41 Este vorba de formarea în cadrul Partidului social-democrat german a unei aripi internaționaliste de stînga în frunte cu K. Liebknecht și R. Luxemburg, aripă care a constituit nucleul de bază al Uniunii „Spartacus“. — 28.
- 42 Aici este vorba, probabil, de articolul „The Opening of Parliament“ („Cu prilejul deschiderii parlamentului“), apărut în nr. 3716 din 14 noiembrie 1914 al revistei burgheze engleze „The Economist“.
- Vezi în articolul lui V. I. Lenin „Filantropii burghezi și social-democrația revoluționară“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 191—193) aprecieri asupra poziției revistei „The Economist“ în problema păcii. — 28.
- 43 Este vorba de împrumutul de 3 000 de coroane obținut de P.M.S.D.R. din partea Partidului social-democrat suedez în 1907, în timpul Congresului al V-lea (de la Londra). — 28.
- 44 Este vorba de biblioteca personală a lui V. I. Lenin, pe care acesta o lăsase la Cracovia în timpul primului război mondial. O mare parte din fondurile ei au dispărut. Într-o lucrare a lui L. Naidus, intitulată „Lenin în Polonia“, se spune că în „1930

anticarul Tafet din Cracovia arăta vizitatorilor câteva cărți purtând semnătura proprie a lui Lenin. Două cărți fuseseră găsite de d-rul Sudleceak, pe vremea când își făcea serviciul în armata austriacă, la comandatura militară a orașului. O parte din această bibliotecă a fost folosită ca maculatură. Proprietara unei băcănii de pe strada Lubomirski ambala mărfurile vândute în pagini din cărțile lui Lenin. 12 cărți din biblioteca lui Lenin au fost găsite la ea de scriitorul Grymailo-Sedlecki, care în 1931 le-a donat bibliotecii orășenești din Bygdoszcz. La 29 martie 1945, în conformitate cu o hotărâre din 17 martie 1945 a Radei populare orășenești, președintele consiliului municipal al orașului Bygdoszcz, eliberat de trupele sovietice, a înmănat cărțile rămase din biblioteca lui Lenin unui împuternicit al Direcției politice a armatei sovietice spre a fi transmise în dar guvernului sovietic“. — 33.

- 45 Este vorba de textul cules al numărului 33 din ziarul „Soțial-Demokrat“, în care a apărut manifestul C.C. al P.M.S.D.R. intitulat „Războiul și social-democrația din Rusia“. — 34.
- 46 Este vorba de arestarea bolșevicilor care participaseră la conferința de la Ozerki, în apropiere de Petrograd; printre persoanele arestate au fost și membrii Frațiunii M.S.D.R. din Duma a IV-a de stat.

Conferința de la Ozerki a avut loc în zilele de 2—4 (15—17) noiembrie 1914. În afară de deputații bolșevici din Duma a IV-a de stat au participat la această conferință reprezentanți ai organizațiilor bolșevice din Petrograd, Ivanovo-Voznesensk, Harkov și Riga.

La 4 (17) noiembrie, îndată după încheierea lucrărilor conferinței, în Ozerki și-a făcut apariția poliția, pe care un provocator o informase asupra locului în care se vor întruni delegații. Asupra deputaților bolșevici G. I. Petrovski, A. E. Badaev ș.a. au fost găsite tezele leniniste cu privire la război, precum și nr. 33 al ziarului „Soțial-Demokrat“, în care fusese publicat manifestul C.C. al P.M.S.D.R. intitulat „Războiul și social-democrația din Rusia“. Toți participanții la conferință au fost arestați, cu excepția deputaților bolșevici, care beneficiau de imunitate parlamentară. Peste două zile însă au fost arestați și ei, iar apoi deferiți justiției și deportați pe viață în Siberia răsăriteană. Pe marginea procesului deputaților bolșevici, Lenin a scris articolul intitulat „Ce a dovedit procesul Frațiunii muncitorești social-democrațe din Rusia“, care a apărut în nr. 40 din 29 martie 1915 al ziarului „Soțial-Demokrat“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 167—175). — 36.

- 47 Este vorba de răspunsul lichidatorilor petersburghezi (P. P. Maslov, A. N. Potresov, N. Cerevanin (F. A. Lipkin) ș.a.) la telegrama prin care E. Vandervelde făcea apel la social-democrații ruși să nu întreprindă nimic împotriva războiului. În răspunsul lor, lichidatorii au declarat că aprobă intrarea unor reprezentanți ai socialiștilor belgieni, francezi și englezi în guvernele burgheze

ale țărilor lor, că aprobă în întregime poziția social-șoviniștilor și că în activitatea lor nu vor întreprinde nimic împotriva războiului. Răspunsul lichidatorilor a fost publicat în nr. 34 al ziarului „Sozial-Demokrat“, cu o notă din partea redacției. — 37.

- 48 „Pravda“ — cotidian bolșevic legal; primul număr al ziarului a apărut la Petersburg în ziua de 22 aprilie (5 mai) 1912.

Hotărârea cu privire la necesitatea editării unui cotidian muncitoresc de masă a fost adoptată de cea de-a VI-a Conferință generală (de la Praga) a P.M.S.D.R.

Lenin exercita conducerea ideologică a „Pravdei“, scria aproape zilnic materiale pentru ziar, dădea îndrumări redacției acestuia. El căuta să imprime ziarului un spirit combativ, revoluționar.

„Pravda“ asigura legătura de zi cu zi dintre partid și masele largi populare. În jurul ei s-a format o numeroasă armată de corespondenți muncitori. În bună parte, munca organizatorică a partidului era concentrată la redacția „Pravdei“. Aici se organizau întâlniri cu reprezentanții celulelor locale de partid, se concentrau știrile cu privire la munca de partid în fabrici și uzine, de aici se transmiteau directivele Comitetului Central și ale Comitetului de partid din Petersburg.

„Pravda“ a fost în permanență supusă unei crâncene prigoane polițienești. La 8 (21) iulie 1914 a fost definitiv interzisă.

Editarea ziarului „Pravda“ a fost reluată după revoluția burghezo-democratică din 1917. Cu începere din 5 (18) martie 1917, „Pravda“ a început să apară ca organ al Comitetului Central și al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. — 39.

- 49 Comitetul de organizare al menșevicilor anunțase apropiata apariție a unui nou organ al său, sub denumirea de „Otkliki“, care însă n-a mai apărut.

„Misl“ — cotidian editat de partidul eserilor; a apărut la Paris din noiembrie 1914 pînă în martie 1915. A fost interzis din ordinul guvernului francez. — 39.

- 50 Este vorba de rezoluția intitulată „Răspunsul social-democraților gruzini, membri ai Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, aflați la Geneva și în împrejurimile ei, către o organizație politică națională care acționează pe teritoriul unuia dintre statele beligerante“. Această organizație propuse bolșevicilor gruzini să folosească situația creată de război pentru a uni națiunile asuprite de țarism și a organiza, sub protecția și cu sprijinul material al uneia dintre puterile beligerante, răscoale îndreptate împotriva Rusiei. În răspunsul lor, bolșevicii gruzini au respins această propunere, apreciind-o ca un act de provocare din partea imperialiștilor.

Intenționînd să publice această rezoluție în nr. 35 al ziarului „Sozial-Demokrat“, Lenin a scris următoarea notă, destinată să însoțească textul rezoluției: „Din partea redacției. Publicăm rezoluția de față spre a releva justetea deplină a atitudinii social-democraților gruzini. Niciodată și în nici o împrejurare nu trebuie

să fim complici ai monarhiilor, nici ai monarhiei ruse, nici ai celei austriece sau germane". Întrucât, din cauza abundenței de materiale, rezoluția n-a mai putut să apară în nr. 35, ea a fost mai întâi amânată pentru numărul următor, dar apoi n-a mai fost publicată.

Textul rezoluției, împreună cu nota scrisă de Lenin, a fost publicat în 1931 în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII, p. 321—322. — 41.

- 51 Este vorba de un apel către femei scris de A. M. Kollontai și trimis de ea o dată cu scrisoarea ei din 28 noiembrie 1914 către V. I. Lenin, spre a fi publicat în ziarul „Soțial-Demokrat“. Apelul nu a fost publicat. — 41.
- 52 Este vorba de membrii redacției revistei „Rabotnița“, care a fost înființată cu participarea lui V. I. Lenin și care a apărut legal la Petrograd începând de la 23 februarie și pînă la 26 iunie 1914. Din redacția acestei reviste au făcut parte: I. F. Armand, N. K. Krupskaia, L. N. Stal, A. I. Elizarova, K. N. Samoilova, P. F. Kudelli și K. I. Nikolaeva. — 41.
- 53 Este vorba de următoarele articole ale lui K. Kautsky: 1) „Die Internationalität und der Krieg“, „Die Neue Zeit“ nr. 8, 27. November 1914. 2) „Die Sozialdemokratie im Kriege“, „Die Neue Zeit“ nr. 1, 2. Oktober 1914. În articolul „Die Sozialdemokratie im Kriege“, Kautsky scria că, „dacă lucrurile vor ajunge la război, fiecare națiune trebuie să se aperse cum poate. De aici rezultă pentru social-democrațiile tuturor națiunilor același drept sau aceeași datorie de a participa la această apărare: nici una dintre ele nu trebuie să facă reproșuri alteia“. — 42.
- 54 Este vorba de cuvîntarea rostită de I. Larin, reprezentant al Comitetului de organizare menșevic, la Congresul din 23 noiembrie 1914 al Partidului social-democrat suedez. Vezi în această privință articolele lui V. I. Lenin „Ce fel de «unitate» a proclamat Larin la congresul din Suedia?“ și „Și acum? (Sarcinile partidelor muncitorești în legătură cu oportunismul și social-șovinismul)“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 125—127 și 110—117). — 43.
- 55 Comisia generală a sindicatelor din Germania reproșase ziarului „Vorwärts“ că nu acordă suficientă atenție problemelor cu caracter practic, că nu ripostează suficient de energic la atacurile altor partide socialiste și că, în timp ce caută să justifice cruzimile inamicului, el generalizează unele cazuri de cruzime din partea germanilor (vezi „Vorwärts“ nr. 321, 323 și 325 din 24, 26 și 28 noiembrie 1914, la rubrica „Aus der Partei“). — 43.
- 56 Este vorba de relatarea apărută în „Vorwärts“ cu privire la referatul pe tema „Războiul și social-democrația“, ținut de V. I. Lenin la Zürich la sfîrșitul lunii octombrie 1914 (vezi adnotarea 39). — 43.

- 57 Este vorba de observațiile făcute de V. A. Karpinski, în scrisoarea sa din 9 decembrie 1914 către V. I. Lenin, pe marginea articolului lui V. I. Lenin „Mândria națională a velicorușilor” (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. XI, p. 257—258). — 44.
- 58 Este vorba de declarația scrisă pe care Karl Liebknecht a adresat-o la 2 decembrie 1914 președintelui Reichstagului și care conținea motivele refuzului său de a vota creditele de război. În ședință, Liebknecht fusese privat nu numai de dreptul de a lua cuvântul, ci și de acela de a cere includerea motivării sale în procesul-verbal de ședință a Reichstagului. Social-democrații germani de stînga au difuzat ilegal textul acestei declarații, tipărit în foaie volantă. În nr. 35 al ziarului „Sozial-Demokrat” se spune că, „din lipsă de spațiu, o parte din materiale, printre care și declarația lui Liebknecht, au fost amînate pentru numărul următor”. Declarația n-a mai apărut în ziarul „Sozial-Demokrat”. — 44.
- 59 Este vorba de o scrisoare pe care Shaw-Desmond, corespondentul ziarului social-democrat englez „The Labour Leader”, a adresat-o lui Lenin la 29 noiembrie 1914 cu rugămintea de a i se comunica ce atitudine are P.M.S.D.R. în problema războiului și a păcii. În răspunsul său, scris chiar pe scrisoarea lui Shaw-Desmond, precum și în scrisoarea de față, V. I. Lenin a arătat cum privește P.M.S.D.R. problema păcii.
- „The Labour Leader” — gazetă săptămînală, fondată în 1891; începînd din 1893, a fost organul de presă al Partidului laburist independent din Anglia. Din 1922 ziarul a apărut sub denumirea de „New Leader”; din 1946 apare sub denumirea de „Socialist Leader”. — 46.
- 60 „Hamburger Echo” — cotidian, organ de presă al organizației din Hamburg a Partidului social-democrat german.
- V. I. Lenin se referă la articolul lui Haenisch „Der deutsche «Verrat» an der Internationale” („Trădarea» Internaționalci de către germani”), apărut în nr. 286 din 8 decembrie 1914 al ziarului „Hamburger Echo”. — 46.
- 61 Este vorba, probabil, de corespondența intitulată „Muncitorul din Petersburg și războiul (Constatăriile unui muncitor petersburghez la începutul războiului)”, apărută în 1915 în revista „Kommunist” nr. 1—2. — 47.
- 62 Lenin se referă la scrisoarea lui L. Martov către redacția ziarului „Golos”, apărută sub titlul „Despre pretinsa mea izolare” („Golos” nr. 87 din 23 decembrie 1914). În această scrisoare, precum și în referatul pe tema „Războiul și criza socialismului”, ținut la Berna în ziua de 16 decembrie 1914, Martov a definit schimbarea poziției pe care o adoptase la începutul războiului. — 47.
- 63 Lenin se referă la răspunsul dat de Kautsky la o anchetă întreprinsă de gazeta „The Labour Leader”. Rezultatele acestei an-

chete au fost tipărite în nr. 52 din 24 decembrie 1914 al gazetei, sub titlul „Peace and Goodwill shall yet Reign. Messages of Fraternity across the Battlefields“ („Pacea și bunăvoința se vor instaura totuși. Mesaje de frăție peste câmpurile de luptă“). Părerăa lui Kautsky a fost tipărită prima. — 48.

- 64 Deoarece partea din străinătate a C.C. al P.M.S.D.R. nu avea o tipografie proprie, organul central al partidului bolșevic se culegea într-o mică zețărie particulară, al cărei proprietar era un vechi emigrant ucrainean, Leahoțki (larg cunoscut în cercurile de emigranți politici sub numele conspirativ „Kuzma“), și se tipărea la tipografia Chaulmontet din Geneva. Culesul fiecărui număr al ziarului „Soțial-Demokrat“ era legat de mari dificultăți, deoarece zețăria lui Leahoțki era singura din Elveția care avea litere rusești și în care se culegeau publicațiile mai multor organizații. Din primele luni ale anului 1915, când în această zețărie a început să fie culeasă gazeta „Borotba“, editată de naționalistii ucraineni, de partea cărora erau simpatiile lui Kuzma și ale soției sale („Kuzmiha“), care avea o mare influență asupra lui, culesul ziarului „Soțial-Demokrat“ a devenit extrem de dificil. Așa se explică de ce problema culesului organului central era mereu la ordinea zilei, ceea ce se poate vedea din scrisorile lui V. I. Lenin și N. K. Krupskaia către V. A. Karpinski și alții. În scurt timp însă a fost găsită o tipografie elvețiană (tip. Benteli din Bümplitz, lângă Berna) care avea litere rusești; aici au fost culese și tipărite unele dintre numerele ziarului „Soțial-Demokrat“ și alte materiale.

Propunerea de a se trimite un zețar de la Paris emana, probabil, de la G. I. Belenki. Această propunere a rămas fără urmare. — 49.

- 65 Telegrama menționată de V. I. Lenin constituia răspunsul lui la o comunicare a redacției publicațiilor „Granat“ privind prescurtările efectuate în articolul „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)“, scris de el pentru Dicționarul enciclopedic editat de societatea „Frații Granat“. Cu unele prescurtări și sub semnătura V. Ilin, articolul a fost publicat în volumul 28 al dicționarului. Textul integral al articolului a fost publicat în 1925 (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 43—94). — 52.
- 66 „*Russkaia Șkola*“ — revistă de pedagogie generală.
„*Svobodnoe Vospitanie*“ — revistă lunară de pedagogie. — 52.
- 67 „*Sovremennîi Mir*“ — revistă lunară pentru literatură, știință și politică; a apărut la Petersburg din 1906 pînă în 1918. Printre colaboratorii ei se numărau mulți menșevici, printre care și Plehanov. În 1914—1918 revista a devenit un organ de presă al social-șoviniștilor. — 53.

- 68 „*Naşa Zarea*“ — revistă lunară legală a menşevicilor-lichidatori ; a apărut la Petersburg din ianuarie 1910 pînă în septembrie 1914. — 53.
- 69 Este vorba de o scrisoare în care N. K. Krupskaja o ruga pe A. L. Rezanova să înştiinţeze pe socialistele austriece că se proiectează convocarea unei conferinţe socialiste internaţionale a femeilor. — 53.
- 70 Scrisoarea de faţă conţine răspunsul dat de V. I. Lenin la o scrisoare în care M. I. Menelevski (Basok), unul dintre conducătorii organizaţiei burghezo-naţionaliste „Uniunea pentru eliberarea Ucrainei“, îi propusese să întreprindă acţiuni comune (vezi în această privinţă articolul lui V. I. Lenin „În legătură cu calomniatorii“ (Opere complete, vol. 34, Bucureşti, Editura politică, 1965, ed. a doua, p. 125—126). — 54.
- 71 Este vorba de planul unei broşuri pentru muncitoare, pe care I. F. Armand intenţiona s-o scrie pe vremea aceea. Broşura n-a fost tipărită. — 55.
- 72 Ziarul „Golos“ a fost interzis de autorităţile franceze. Ultimul număr — 108 — a apărut la 17 ianuarie 1915. Nota cu privire la interzicerea ziarului „Golos“ n-a apărut în „Soţial-Demokrat“. — 57.
- 73 Este vorba de reproduceri după fotografiile deputaţilor social-democraţi din Duma de stat în haine de deţinuţi, reproduceri destinate a fi plasate printre muncitorii suedezi. — 57.
- 74 Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Şi acum? (Sarcinile partidelor muncitoreşti în legătură cu oportunismul şi social-şovinizmul)“, apărut în nr. 36 al ziarului „Soţial-Demokrat“, articol în care A. G. Şleapnikov era menţionat ca reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. (vezi Opere complete, vol. 26, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 110—117). — 57.
- 75 Este vorba de aderenţii Comitetului de organizare menşevic (C.O.), care fusese constituit în 1912 la conferinţa din august a menşevicilor-lichidatori, a troţkiştilor şi a altor grupuri şi curente antipartinice. Martov, Akselrod, Martînov şi Semkovski făceau parte din Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare. — 58.
- 76 Este vorba de „Buletinul informativ al Organizaţiei din străinătate a Bundului“ ; a apărut la Geneva din iunie 1911 pînă în mai 1916. Au apărut în total 11 numere. — 58.
- 77 Este vorba de rezoluţia conferinţei socialiştilor din ţările neutre care a avut loc la Copenhaga în zilele de 17 şi 18 ianuarie 1915 (vezi adnotarea 35). — 58.
- 78 Este vorba de încercarea întreprinsă de grupul de la Bauzy (localitate din Elveţia ; din acest grup făceau parte N. I. Buharin,

- E. F. Rozmirovici și N. V. Krîlenko) de a edita un ziar propriu, separat de O.C. De pregătirile pentru editarea unui asemenea ziar a aflat V. I. Lenin în mod întâmplător, dintr-o scrisoare prin care acest grup propusese Inesei Armand să colaboreze la ziar. V. I. Lenin considera inoportună editarea unor asemenea gazetețe. Problema „O.C. și crearea unui ziar nou“ a fost discutată la conferința organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. care a avut loc la Berna între 22 februarie și 4 martie 1915. Conferința a adoptat o rezoluție care a confirmat justetea punctului de vedere al lui Lenin (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, București, E.P.L.P. 1954, p. 341). — 61.
- 79 Este vorba de planul lui A. G. Șleapnikov de a pleca în Anglia în scopul de a găsi posibilități de lucru pentru a-și câștiga existența. — 62.
- 80 „*Nașe Slovo*“ — gazetă menșevică; a apărut, cu participarea nemijlocită a lui Troțki, din ianuarie 1915 până în septembrie 1916 în locul ziarului „*Golos*“. — 62.
- 81 Este vorba de o erată privind data greșit indicată în titlul numărului 36 al ziarului „*Soțial-Demokrat*“. La sfârșitul nr. 39 al acestui ziar a fost publicată următoarea erată: „În titlul nr. 36 al ziarului nostru se va citi: „Geneva, 9 ianuarie 1915“ în loc de „12 decembrie 1914“. — 63.
- 82 Scrisoarea de față este răspunsul dat la o scrisoare din 6 februarie 1915 a redacției ziarului „*Nașe Slovo*“ către Biroul din străinătate al C.C., în care se propunea ca elementele internaționaliste din P.M.S.D.R. să acționeze în comun la apropiata conferință (de la Londra) a socialiștilor din țările Antantei. O scrisoare identică fusese trimisă de redacție și lui P. B. Akselrod (C.O. al P.M.S.D.R.). V. I. Lenin a propus un proiect de declarație, pe care l-a trimis concomitent lui A. G. Șleapnikov, reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R. la Stockholm, și lui M. M. Litvinov, reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R. în B.S.I. Redacția ziarului „*Nașe Slovo*“ n-a fost de acord cu proiectul de declarație al bolșevicilor și a elaborat o declarație proprie, în care a luat apărarea Comitetului de organizare și a Bundului („*Nașe Slovo*“ nr. 26 din 27 februarie 1915). — 64.
- 83 Conferința de la Londra a socialiștilor din țările „*Triplei Înțelegeri*“ a avut loc la 14 februarie 1915. La lucrările ei au participat 31 reprezentanți ai social-șoviniștilor și ai unor grupuri pacifiste din Anglia, Franța, Belgia și Rusia: Partidul laburist independent, Partidul socialist britanic, Partidul laburist, Societatea fabienilor, Partidul socialist francez, Confederația generală a muncii, Partidul socialist belgian, eserii și menșevicii. Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme: 1) drepturile națiunilor; 2) coloniile; 3) garanțiile păcii viitoare.

Boșevicii nu fuseseră invitați la conferință. Dar, din însărcinarea lui V. I. Lenin, M. M. Litvinov s-a prezentat în sala în care se țineau lucrările ei spre a da citire unei declarații a C.C. al P.M.S.D.R. La baza acestei declarații a stat proiectul întocmit de V. I. Lenin. În timpul lecturii declarației, Litvinov a fost întrerupt, punându-i-se în vedere că i se retrage cuvântul. Transmițând prezidiului textul declarației, el a părăsit sala conferinței. În legătură cu lucrările Conferinței de la Londra vezi articolele lui V. I. Lenin „Conferința de la Londra” și „În legătură cu Conferința de la Londra” (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 157—159 și 176—178). — 64.

- 84 Este vorba de broșura : G. V. Plehanov. „Despre război. Răspuns tovarășului Z. P.,” Paris, 1914. — 67.
- 85 Cei doi plehanoviști : A. L. Popov și bulgarul N. Stoinov, care fuseseră trimiși de grupul „unit”, ulterior „organizația interraională” din Petersburg. — 68.
- 86 În ziarul „Soțial-Demokrat” nr. 39 și 40 din 3 și 29 martie 1915 au fost publicate articolele lui V. I. Lenin „Conferința de la Londra”, „În legătură cu Conferința de la Londra” (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 157—159 și 176—178), precum și „Declarația Comitetului Central al P.M.S.D.R. prezentată la Conferința de la Londra de către tov. Maksimovici, delegatul partidului” („Soțial-Demokrat” nr. 40 din 29 martie 1915.) — 71.
- 87 Este vorba de *Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.*, care a avut loc la Berna între 27 februarie și 4 martie 1915. Ea a fost convocată din inițiativa lui V. I. Lenin și a avut caracterul unei conferințe generale a partidului, întrucât convocarea unui congres sau a unei conferințe generale a P.M.S.D.R. în timpul războiului era cu desăvârșire exclusă. Principalul punct de pe ordinea de zi a conferinței era problema războiului și a sarcinilor partidului. Referatul cu privire la această problemă a fost prezentat de V. I. Lenin.
- Rezoluțiile principale ale conferinței, împreună cu partea introductivă, au fost întocmite de Lenin. Ele au fost publicate în ziarul „Soțial-Demokrat” și în anexa la broșura lui V. I. Lenin „Socialismul și războiul”, editată în limbile rusă și germană. Rezoluțiile Conferinței de la Berna au fost tipărite și în limba franceză, într-o foaie volantă care a fost împărțită delegațiilor la Conferința socialistă de la Zimmerwald și trimisă reprezentanților elementelor de stînga ale social-democrației internaționale. Vezi rezoluțiile conferinței în Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 160—166. — 71.
- 88 Este vorba de articolul „Încă o dată despre Martov” (apărut în nr. 41 din 1 mai 1915 al ziarului „Soțial-Demokrat”). — 72.

89 Este vorba de punctul 3 al proiectului de rezoluție intitulat „O.C. și crearea unui ziar nou“, care a fost discutat la Conferința de la Berna a secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. (22 februarie—4 martie 1915). — 72.

90 Este vorba de o scrisoare prin care, în numele organizației din străinătate a revistei „Rabotnița“, I. F. Armand aducea la cunoștința Partidului social-democrat olandez că se proiectează convocarea unei conferințe socialiste internaționale a femeilor și-l invita să trimită o reprezentantă la această conferință.

Conferința socialistă internațională a femeilor a avut loc la Berna între 26 și 28 martie 1915. Ea a fost convocată din inițiativa organizației din străinătate a revistei „Rabotnița“, cu participarea directă a Clarei Zetkin, care era pe atunci președinta Biroului internațional al femeilor socialiste. Toate lucrările pregătitoare pentru convocarea conferinței au fost îndeplinite de I. F. Armand, N. K. Krupskaia ș.a., sub îndrumarea lui V. I. Lenin. „Ilici a depus toate eforturile și toată pasiunea sa pentru a strânge forțele în vederea luptei pe frontul internațional — scria mai târziu N. Krupskaia. — «Nu e nici o nenorocire că sîntem atît de puțini — a spus el odată —, alături de noi vor fi milioane». El a elaborat și rezoluția noastră pentru conferința femeilor care urma să se țină la Berna și a urmărit lucrările ei “(N. K. Krupskaia. „Amintiri despre Lenin“, București, Editura politică, 1960, p. 252).

Materialele Conferinței socialiste internaționale a femeilor au fost publicate în suplimentul la nr. 42 din 1 iunie 1915 al ziarului „Soțial-Demokrat“. — 73.

91 Este vorba de broșura: Gorter, H. „Het imperialisme, de Wereldoorlog en de Social-Democratie“ („Imperialismul, războiul mondial și social-democrația“), Amsterdam. — 74.

92 Este vorba, probabil, de nota intitulată „Din Ținutul baltic ni se scrie“. Această notă a fost publicată la rubrica „Cronică“ a ziarului „Soțial-Demokrat“. — 75.

93 Scrisoarea de față este un răspuns la scrisoarea pe care redacția ziarului „Naše Slovo“ o adresase Comitetului Central al P.M.S.D.R. înainte de 23 martie 1915. — 75.

94 Este vorba, probabil, de manifestul C.C. al Bundului în problema războiului, publicat în nr. 7 din ianuarie 1915 al „Buletinului informativ“. — 76.

95 Referatul Comitetului de organizare menșevic la Conferința de la Copenhaga a socialiștilor din țările neutre a fost publicat în nr. 1 din 22 februarie 1915 al gazetei „Izvestiia Secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R.“ și reprodus de o serie de ziare social-șovine. — 78.

96 Este vorba de articolul „«Amnistia» și prorocii ei“, consacrat criticii kautskismului (și publicat ca editorial în nr. 42 din 21 mai 1915 al ziarului „Soțial-Demokrat“). — 81.

- 97 Revista „*Kommunist*”, înființată de V. I. Lenin, era editată de redacția ziarului „Soțial-Demokrat” împreună cu G. L. Peatakov și E. B. Boș, care finanțau această publicație. Din redacția revistei făcea parte și N. I. Buharin. A apărut un singur număr (dublu), în care au fost publicate următoarele articole scrise de Lenin : „Falimentul Internaționalei a II-a”, „Glasul unui socialist francez cinstit” și „Imperialismul și socialismul în Italia”.
- Lenin plănuia să facă din revista „Kommunist” un organ de presă al social-democraților de stînga. Curînd însă au apărut divergențe serioase între redacția ziarului „Soțial-Demokrat”, de o parte, și Buharin, Peatakov și Boș, de alta, divergențe care s-au adîncit după apariția nr. 1—2 al revistei.
- În revista „Kommunist” a apărut și articolul Aleksandrei Kollontai intitulat „De ce a tăcut proletariatul german în zilele din iulie ?”
- În ziarul „Nașe Slovo” apăruseră mai multe articole semnate de A. M. Kollontai. — 82.
- 98 Poziția greșită a lui Z. Höglund și a social-democraților suedezi, norvegieni și elvețieni de stînga a fost criticată de V. I. Lenin în articolele „Programul militar al revoluției proletare” și „Lozinca «dezarmării»” (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 133—148 și 152—163). — 82.
- 99 Este vorba de cartea lui E. David „Die Sozialdemokratie im Weltkrieg” („Social-democrația în războiul mondial”), apărută la Berlin în 1915. Vezi în articolul „Principala lucrare a oportunismului german în problema războiului” (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 277—281) critica făcută acestor cărți. — 82.
- 100 Invitația de a colabora la „Kommunist” îi fusese trimisă lui L. D. Troțki de către G. L. Peatakov și E. B. Boș, fără a ține seama de părerea lui V. I. Lenin. Ca răspuns la invitație, Troțki a publicat în „Nașe Slovo” din 4 iunie 1915 o „Scrisoare deschisă către redacția revistei «Kommunist»”, în care a respins invitația de colaborare și s-a dedat la atacuri împotriva bolșevismului. — 84.
- 101 V. I. Lenin aștepta răspunsul bibliotecii din Neuchâtel la cererea lui de a i se trimite cărți prin poștă, la Sörenberg. — 85.
- 102 Este vorba de „Înștiințarea cu privire la editarea revistei «Kommunist»”, scrisă, probabil, cu participarea lui V. I. Lenin. Tipărită în foaie volantă cu data de 20 mai 1915, ea a fost trimisă tuturor organizațiilor P.M.S.D.R. din Rusia și din străinătate, precum și social-democraților de stînga din țările vest-europene. Sub titlul „Din partea redacției”, textul „Înștiințării” a fost publicat și în revista „Kommunist”. — 85.
- 103 Este vorba, probabil, de culegerea cadetă „La ce se așteaptă Rusia de pe urma războiului”. — 87.

- 104 Din 1905 V. I. Lenin a fost reprezentantul P.M.S.D.R. în B.S.I. În 1912 Conferința a VI-a generală (de la Praga) l-a reales reprezentant al P.M.S.D. (b) din Rusia în B.S.I. În legătură cu mutarea lui V. I. Lenin în același an la Poronino, mutare care i-a îngreuiat considerabil îndeplinirea atribuțiilor de reprezentant al partidului în B.S.I., această sarcină a fost încredințată provizoriu unei alte persoane. Din iunie 1914, la propunerea lui V. I. Lenin, reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. în B.S.I. a fost numit M. M. Litvinov (Maksimovici). — 87.
- 105 Este vorba de Conferința socialistă internațională a femeilor, care a avut loc la Berna în zilele de 26—28 martie 1915 (vezi adnotarea 90), și de Conferința socialistă internațională a tineretului, care a avut loc în același oraș în zilele de 4—6 aprilie 1915. La aceasta din urmă au participat reprezentanți ai organizațiilor de tineret din Bulgaria, Danemarca, Elveția, Germania, Italia, Norvegia, Olanda, Polonia, Rusia și Suedia. Principala problemă de pe ordinea de zi a conferinței a fost : „Războiul și sarcinile organizațiilor socialiste ale tineretului“. Organizarea și pregătirea conferinței s-au desfășurat sub îndrumarea lui R. Grimm, ceea ce a și determinat cu anticipație rezultatele lucrărilor ei. — 87.
- 106 Este vorba de „cotitura“ centriștilor de la politica de justificare a războiului la o politică de luptă pentru pace. Manifestul intitulat „Das Gebot der Stunde“ („Un imperativ al vremii noastre“), semnat de K. Kautsky, E. Bernstein și H. Haase, a fost publicat în nr. 139 din 19 iunie 1915 al ziarului „Leipziger Volkszeitung“ ; el conținea un îndemn la încheierea păcii și la păstrarea unității partidului, „indiferent de deosebirile de păreri“, adică în fond la păstrarea unității cu social-șoviniștii. — 88.
- 107 La 4 august 1914, fracțiunea social-democrată a Reichstagului a votat, alături de reprezentanții burgheziei, creditele de război în suma de 5 miliarde mărci cerute de guvernul Kaiserului, aprobând implicit politica imperialistă a lui Wilhelm al II-lea. După cum s-a aflat ulterior, la discutarea acestei probleme în cadrul fracțiunii social-democrate înainte de ședința Reichstagului, social-democrații de stînga se pronunțaseră împotriva acordării creditelor de război cerute de guvern, dar, supunându-se hotărîrii majorității oportuniste, au votat pentru acordarea lor. — 88.
- 108 Este vorba, probabil, de articolul lui V. I. Lenin „Imperialismul și socialismul în Italia“, publicat în revista „Kommunist“ nr. 1—2 din 1915 (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 14—23). — 91.
- 109 „Izvestiia Secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R.“ — gazetă menșevică : a apărut la Geneva din februarie 1915 pînă în martie 1917. Au apărut 10 numere. Nr. 2 al gazetei poartă data de 14 iunie 1915. — 91.
- 110 Este vorba, probabil, de culegerea „La ce se așteaptă Rusia de pe urma războiului“, scoasă de cadeți în 1915 la Petrograd, și de arti-

- colul Aleksandrei Kollontai „De ce a tăcut proletariatul german în zilele din iulie?“, care urma să fie publicat în revista „Kommunist“. — 91.
- 111 Este vorba de o rezoluție a Clubului internaționaliștilor din Paris, adoptată la finele lunii mai 1915. Trimițând acest document Comitetului Central al P.M.S.D.R., Belenki scria că membrii clubului își propun să lucreze pentru o apropiere între social-democrații internaționaliști pe terenul luptei împotriva social-șovinismului (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). — 92.
- 112 Este vorba de articolul „Demagogie și exces de delimitare“, apărut în nr. 2 din 14 iunie 1915 al „Izvestiei Secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R.“. — 93.
- 113 „*Naše Delo*“ — organ de presă lunar al menșevicilor lichidatori ; a început să apară în ianuarie 1915 în locul revistei „*Nașa Zarea*“, care fusese interzisă în octombrie 1914. Au apărut 6 numere. Nr. 2 al acestei reviste a fost larg folosit de Lenin în lucrarea sa „*Sub pavilion străin*“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 131—153). — 93.
- 114 Este vorba, probabil, de E. F. Rozmirovici, G. L. Peatakov și E. B. Boș, care în iulie 1915 veniseră la Sörenberg spre a discuta cu V. I. Lenin problema editării revistei „*Kommunist*“. — 95.
- 115 Lenin se referă la articolul lui K. Radek „Un sfert de secol de dezvoltare a imperialismului“ (partea I a acestui articol a apărut în „*Kommunist*“ nr. 1—2). — 95.
- 116 *Fracțiunea Ciheidze* — fracțiune menșevică din Duma a IV-a de stat, în frunte cu N. S. Ciheidze. În timpul primului război mondial, această fracțiune, situându-se pe poziții centriste, a sprijinit în fapt politica social-șovinistilor din Rusia. Linia oportunistă a fracțiunii Ciheidze a fost criticată de V. I. Lenin în articolele „*Fracțiunea Ciheidze și rolul ei*“, „*Au Comitetul de organizare și fracțiunea Ciheidze o linie proprie?*“, precum și în alte lucrări (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 234—238, și vol. 27, p. 246—252). — 95.
- 117 Este vorba de cartea lui P. Maslov „*Cauzele economice ale războiului mondial*“, apărută la Moscova în 1915.
Recenzia la această carte a fost scrisă de N. I. Buharin și urma să apară în revista „*Kommunist*“ ; dar, din cauza încetării apariției acesteia, n-a mai fost publicată. — 95.
- 118 Este vorba de articolul lui N. V. Krîlenko „*Qui prodest?*“, care urma să apară în revista „*Kommunist*“. Articolul n-a fost publicat. — 95.
- 119 Este vorba, probabil, de articolul lui N. I. Buharin „*Economia mondială și imperialismul*“ și de recenzia lui la cartea lui Maslov „*Cau-*

- zele economice ale războiului mondial“, care urmau să apară în „Kommunist“. — 96.
- 120 Este vorba de o scrisoare a lui K. B. Radek din 5 iulie 1915, în care acesta îi propunea lui V. I. Lenin să expună într-o broșură vederile C.C. al P.M.S.D.R. asupra atitudinii față de război. — 96.
- 121 „*Voprosi Strahovaniia*“ — revistă legală bolșevică; a apărut la Petersburg din octombrie 1913 pînă în martie 1918, cu unele întreruperi. Revista a militat nu numai pentru înfăptuirea asigurărilor muncitorești, ci și pentru lozincile neciuntite ale partidului bolșevic: ziua de muncă de 8 ore, confiscarea pămînturilor moșierești și republica democratică. — 97.
- 122 Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Au Comitetul de organizare și fracțiunea Ciheidze o linie proprie?“. Articolul a apărut în nr. 50 din 18 februarie 1916 al ziarului „Soțial-Demokrat“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 246—252). — 97.
- 123 Este vorba de broșura „*Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)*“, concepută de V. I. Lenin în legătură cu pregătirile pentru prima conferință socialistă internațională. La întoarcerea acestor broșuri a participat și G. E. Zinoviev, dar în cea mai mare parte ea a fost scrisă de V. I. Lenin. Tot lui i-a revenit redactarea întregului text al broșurii.
- Lucrarea „Socialismul și războiul“ a apărut în broșură, în limbile rusă și germană, în ajunul Conferinței de la Zimmerwald și a fost împărțită delegaților care au participat la lucrările ei. După Conferința de la Zimmerwald, ea a fost editată în Franța în limba franceză; ea a fost de asemenea tipărită în limba norvegiană, în organul de presă al social-democraților norvegieni de stînga. Tot pe vremea aceea a întreprins V. I. Lenin repetate încercări de a edita această broșură în S.U.A., în limba engleză, dar fără rezultat.
- Lucrarea „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“ a apărut în broșură la Petrograd în 1918, editată de Sovietul de deputați ai muncitorilor și ostașilor roșii din Petrograd. — 98.
- 124 Este vorba de o scrisoare conținînd darea de seamă a reprezentantului C.C. al P.M.S.D.R. asupra lucrărilor consfătuirii preliminare din 11 iunie 1915 pentru pregătirea primei conferințe socialiste internaționale. Scrisoarea urma să fie trimisă organizațiilor de partid. Textul scrisorii a fost publicat în „Culegeri din Lenin“, vol. XIV, p. 161—163. — 98.
- 125 Este vorba de proiectul de rezoluție al social-democraților de stînga, scris de K. B. Radek în vederea primei conferințe socialiste internaționale care urma să aibă loc în curînd. Vezi în scrisoarea lui V. I. Lenin către K. B. Radek critica acestui proiect (volumul de față, p. 137). — 99.

- 126 Este vorba de articolele „Social-democrația poloneză și războiul“ de Kamenski, „Cauzele naționalismului proletariului“ de Gorter și „Reazemul nostru în rândurile trupelor“ de Varin, care erau destinate să apară în revista „Kommunist“, dar n-au mai fost publicate. — 100.
- 127 „*Gaponiada*“ — după numele preotului Gapon, care, din însărcinarea ohranei și în scopul de a-i abate pe muncitori de la lupta revoluționară, crease în ajunul primei revoluții ruse o organizație de tip zubatovist sub denumirea de „Asociația muncitorilor ruși din fabrici și uzine“. În scopuri provocatoare, el a pus la cale procesiunea de la 9 (22) ianuarie 1905 a muncitorilor din Petersburg la Palatul de iarnă, spre a înmîna țarului o petiție. Din ordinul țarului armata a tras în mulțime. — 101.
- 128 Este vorba de recenzia lui I. Peatakov la nr. 1 al revistei „Die Internationale“, editată de R. Luxemburg și F. Mehring. — 102.
- 129 Vezi adnotarea 124. — 104.
- 130 „*Tribune*“, „*De Tribune*“ — ziar fondat în 1907 de aripa de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat olandez (Pannekoek, Gorter, Wijkoop, Henrietta Roland-Holst). Cu începere din 1909, cînd, după excluderea lor din partid, social-democrații de stînga au creat Partidul social-democrat din Olanda, ziarul a devenit organul de presă al acestui partid; începînd din 1918, a fost organul central al Partidului Comunist Olandez; sub această denumire a continuat să apară pînă în 1937. În acest ziar, manifestul a fost publicat la 31 decembrie 1914. — 107.
- 131 Este vorba de articolul lui V. A. Karpinski „Intelectualitatea și războiul“, care urma să fie publicat în revista „Kommunist“. Articolul n-a fost tipărit. — 108.
- 132 Recenzia la cartea lui P. Maslov „Cauzele economice ale războiului mondial“ a fost publicată, sub semnătura „I. Rus“, în revista „Voprosi Strahovaniia“ nr. 5 (43) din 10 iulie 1915. — 110.
- 133 Este vorba de traducerea din gruzină în rusă a articolului lui An (Noe Jordania) „Războiul și pacea“, care apăruse în 1915 în ziarele „Ahali Azri“ și „Ahali Kvali“.
- Intr-o scrisoare din 21 iulie 1915, Stepko (Kiknadze) i-a trimis lui Lenin traducerea unei părți din articolul lui An. — 111.
- 134 Este vorba de articolul lui A. Pannekoek „Der Jahreskongress der S.D.P. in Holland“ („Congresul Partidului social-democrat din Olanda“), publicat în „Beilage zur «Berliner Tagwacht»“ nr. 170 din 24 iulie 1915.
- „*Berliner Tagwacht*“ — ziar, organ de presă al Partidului social-democrat din Elveția. — 113.
- 135 Este vorba de declarația de principii a „Uniunii socialiste revoluționare“, înființată din inițiativa Henriettei Roland-Holst în mai 1915. Declarația a fost publicată în suplimentul la nr. 152

din 3 iulie 1915 al ziarului „Berner Tagwacht“, sub titlul „Die neue Partei in Holland“ („Noul partid din Olanda“) și în „Internationale Korrespondenz“ nr. 14 din 2 iulie 1915, în articolul „Die «neue Internationale»“ („Noua Internațională“).

„Internationale Korrespondenz“ — revistă săptămînală a social-șoviniștilor germani ; a apărut la Berlin de la sfîrșitul lunii septembrie 1914 pînă la 1 octombrie 1918. — 114.

- 136 Este vorba de hotărîrea de a publica în revista „Kommunist“ articolul lui V. I. Lenin „Glasul unui socialist francez cinstit“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 5—13) și articolul lui Varin „Reazemul nostru în rîndurile trupelor“ ; din lipsă de spațiu, acesta din urmă n-a fost publicat în „Kommunist“. — 117.
- 137 Este vorba de mutarea redacției ziarului „Sozial-Demokrat“ la Stockholm. — 118.
- 138 Lenin se referă la : 1) broșura lui P. Golay intitulată „Le Socialisme qui meurt et le Socialisme qui doit renaître“ ; 2) articolul-manifest al lui U. Sinclair, intitulat „A Manifesto against it“, apărut în broșura : Sinclair, U. and Blatchford, R. „Socialism and War“ ; 3) revista „Die Internationale“, editată de social-democrații de stînga din Germania în 1915. — 119.
- 139 Prin „japonezi“ se subînțelegeau G. L. Peatakov și E. B. Boș, care veniseră în America prin Japonia. Aici este vorba de plecarea lor în Norvegia. — 119.
- 140 Este vorba de articolul lui A. Pannekoek „Imperialismul și sarcinile proletariatului“. Articolul a fost publicat în revista „Kommunist“ nr. 1—2 din 1915, însoțit de o notă „Din partea redacției“, scrisă de V. I. Lenin. — 119.
- 141 V. I. Lenin se referă aici la articolul intitulat „Die innere Krise Russlands“, publicat în nr. 186 din 7 iulie 1915 al ziarului „Arbeiter-Zeitung“. Acestui articol i-a fost consacrată nota „Grupul Akselrod în cîrdășie cu social-șoviniștii“, apărută în nr. 43 din 26 iulie 1915 al ziarului „Sozial-Demokrat“. — 120.
- 142 Este vorba de nota pe care redacția ziarului „Sozial-Demokrat“ a dat-o, în broșura „Socialismul și războiul“, la manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 360). — 122.
- 143 În nr. 111 din 11 iunie 1915 al ziarului „Naše Slovo“ apăruse un articol intitulat „Din Ținutul baltic ni se scrie“, semnat „Br.“ (Braun). Continuarea acestui articol a fost publicată în nr. 112 și 113 din 12 și 13 iunie 1915 ale aceleiași ziar. — 123.

- 144 Este vorba de broșura : Golay, P. „Le Socialisme qui meurt et le Socialisme qui doit renaître“ („Socialismul care moare și socialismul care trebuie să renască“), Lausanne, 1915 — 125.
- 145 Este vorba de broșura : Borchardt, J. „Vor und nach dem 4. August 1914. Hat die deutsche Sozialdemokratie abgedankt?“, Berlin, 1915.
 Vezi în articolul „Cum păzesc poliția și reacționarii unitatea social-democrației germane“ (Opere complete, vol. 28, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 155) aprecierile lui V. I. Lenin asupra acestei broșuri. — 126.
- 146 Este vorba de rezoluția adoptată de Conferința socialistă internațională a femeilor, care a avut loc la Berna în zilele de 26—28 martie 1915. Vezi articolul lui V. I. Lenin „Despre lupta împotriva social-șovinismului“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 200—204). — 126.
- 147 Grupul Borchardt — grupul I. S. D., „Internationale Sozialisten Deutschlands“ („Socialiștii internaționaliști din Germania“) — grup de social-democrați de stînga din Germania, care în timpul primului război mondial se uniseră în jurul revistei „Lichtstrahlen“, editată la Berlin în perioada 1913—1921. Împreună cu grupul „Die Internationale“, socialiștii internaționaliști din Germania au constituit opoziția de stînga din P.S.D.G. Ei se pronunțau împotriva războiului și a oportunismului. La Conferința de la Zimmerwald, J. Borchardt, reprezentantul grupului I. S. D., a semnat proiectul de rezoluție al sîngii zimmerwaldiene. Neavînd însă legături largi cu masele, grupul s-a destrămat curînd. — 127.
- 148 „Proletarskii Golos“ — gazetă ilegală, organ de presă al Comitetului din Petrograd al P.M.S.D.R.; a apărut din februarie 1915 pînă în decembrie 1916. Au apărut 4 numere. Ultimul a fost confiscat de poliție; din întregul tiraj n-au putut fi salvate decît puține exemplare. În primul număr al gazetei a fost publicat manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația din Rusia“. — 127.
- 149 Este vorba de broșura : Ch. Dumas, C. Racovski. „Les Socialistes et la guerre“ („Socialiștii și războiul“), București, 1915. — 128.
- 150 Este vorba de declarația social-democraților de stînga din Norvegia în sensul că sînt în principiu de acord cu proiectul de rezoluție al social-democraților de stînga, întocmit de Lenin spre a fi prezentat la prima conferință socialistă internațională. Această declarație, transmisă de A. M. Kollontai lui V. I. Lenin, se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. — 128.
- 151 A doua Conferință social-democrată balcanică a avut loc la București în zilele de 6—8 iulie 1915. La lucrările ei au participat reprezentanți ai mișcării muncitorești din România, Bulgaria și Grecia. Partidul social-democrat din Serbia n-a avut posibilitatea să trimită

- un reprezentant al său, dar a adresat conferinței un mesaj de salut. Printr-o hotărîre a conferinței a fost creată Federația muncitorească social-democrată balcanică ; totodată a fost adoptată „Declarația de principii a Federației muncitorești social-democrate balcanice“, rezoluția intitulată „Federația social-democrată balcanică și Internaționala“, precum și rezoluția specială „Împotriva provocărilor, pentru pace și federație !“ — 132.
- 152 Este vorba de broșura : N. Lenin și G. Zinoviev. „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“. — 133.
- 153 „*Le Peuple*“ — cotidian, organul central al Partidului muncitoresc belgian ; apare din 1885 la Bruxelles ; în prezent, organ de presă al partidului socialist belgian.
Lenin se referă la nr. 14 din 14 august 1915 al acestui ziar. — 133.
- 154 Este vorba de proiectul de rezoluție prezentat de delegația C.C. al P.M.S.D.R. la Conferința socialistă internațională a femeilor, care a avut loc la Berna în zilele de 26—28 martie 1915. Rezoluția a fost întocmită de V. I. Lenin și publicată în suplimentul la nr. 42 din 1 iunie 1915 al ziarului „Sozial-Demokrat“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 205—207). — 135.
- 155 Este vorba de cartea : Charles Rappoport. „Jean Jaurès. L'Homme. Le Penseur. Le Socialiste“, Paris, 1915. — 135.
- 156 Este vorba de scrisoarea deschisă adresată de E. Zola lui Félix Faure, președintele Republicii Franceze, în legătură cu afacerea Dreyfus. — 135.
- 157 Este vorba de broșura : W. Kolb. „Die Sozialdemokratie am Scheidewege“ („Social-democrația la răspîntie“), Karlsruhe, 1915. Critica acestei broșuri a fost făcută de V. I. Lenin în articolul „Wilhelm Kolb și Gheorghî Plehanov“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 257—259). — 135.
- 158 Este vorba de articolul lui N. I. Buharin „Economia mondială și imperialismul“. — 135.
- 159 Este vorba de „Proiectul de rezoluție al social-democrațiilor de stînga pentru prima conferință socialistă internațională“, întocmit de V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 282—285). — 136.
- 160 Vezi adnotarea 125. — 137.
- 161 Este vorba de mandatul pe care I. A. Berzin l-a trimis lui V. I. Lenin din partea Partidului social-democrat leton, cu însărcinarea de a-l reprezenta pe acesta din urmă la prima Conferință socialistă internațională. Mandatul pare să fi fost trimis pentru eventualitatea neprezentării la conferință a unui reprezentant al acestui partid. — 142.

- 162 Este vorba de componența delegației C.C. al P.M.S.D.R. la prima Conferință socialistă internațională. Din această delegație au făcut parte V. I. Lenin, G. E. Zinoviev și I. F. Armand. — 143.
- 163 Este vorba de Manifestul Congresului socialist internațional de la Basel, prin care socialiștii erau îndemnați să lupte pe toate căile împotriva războiului imperialist, iar în cazul când acesta va izbucni, să folosească criza provocată de el spre a desfășura lupta pentru revoluția socialistă. — 143.
- 164 Este vorba de planul plecării lui A. G. Șleapnikov în Rusia. — 144.
- 165 Este vorba de plecarea lui V. I. Lenin la Zimmerwald pentru a participa la prima Conferință socialistă internațională. — 149.
- 166 Este vorba de „Darea de seamă asupra activității C.C. al P.M.S.D.R. în timpul războiului“, întocmită de G. E. Zinoviev pentru prima Conferință socialistă internațională, redactată de V. I. Lenin și publicată în nr. 2 din 27 noiembrie 1915 al „Bulletinului Comisiei socialiste internaționale“. — 150.
- 167 Este vorba de *prima Conferință socialistă internațională de la Zimmerwald*, care a avut loc în zilele de 5—8 septembrie 1915. La lucrările ei au participat 38 de delegați din 11 țări, printre care și România, reprezentată prin dr. C. Racovski. Partidul social-democrat din România (P.S.D.R.), situându-se în rândul partidelor și grupărilor de stînga din Internaționala a II-a, a avut un rol activ în organizarea conferinței.
- La această conferință s-a desfășurat o luptă înverșunată între internaționaliștii revoluționari, în frunte cu V. I. Lenin, și majoritatea kautskistă a conferinței, în frunte cu social-democratul german G. Ledebour. În timpul lucrărilor conferinței a fost creat un birou al stîngii zimmerwaldiene, în frunte cu V. I. Lenin. Stînga zimmerwaldiană a desfășurat o vastă muncă pentru organizarea elementelor internaționaliste din țările Europei și Americii (vezi în volumul 27, adnotarea 16, date mai amănunțite cu privire la această conferință). — 151.
- 168 Este vorba, probabil, de T. Nörman, care a participat la prima Conferință socialistă internațională ca reprezentant al organizației tineretului socialist din Norvegia. — 151.
- 169 În nr. 45—46 al ziarului „Soțial-Demokrat“ au fost publicate lucrările lui V. I. Lenin „Un prim pas“ și „Marxiștii revoluționari la conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 37—48). În conformitate cu indicația dată la pct. 2 al scrisorii a fost publicat în ziar un grupaj sub titlul „Din rapoartele prezentate la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald“, în care primul loc a fost rezervat raportului prezentat de deputatul bulgar Vasil Kolarov. În conformitate cu pct. 6 al scrisorii, la rubrica intitulată „Cronică“ au fost publicate următoarele

note : „Bundul «n-are timp»“, „La C.O. totul e în ordine“, „Tvočki «nu știe» ce sînt acțiunile revoluționare de masă“. — 151.

- 170 Este vorba de o scrisoare a lui D. Wijnkoop din 6 august 1915, în care se spunea : „În prezent vă pot comunica, în numele comitetului nostru de partid, răspunsul oficial la scrisoarea Comitetului Central al partidului dv. din 15 iulie și la proiectul de declarație din 22 iulie“. În scrisoarea sa, Wijnkoop se referea la următoarele două documente : 1) darea de seamă a reprezentantului C.C. al P.M.S.D.R. asupra lucrărilor consfătuirii preliminare din 11 iulie 1915 în problema convocării unei conferințe internaționale și 2) proiectul de rezoluție al social-democraților de stînga pentru prima Conferință socialistă internațională, întocmit de V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 282—285).
- În scrisoarea sa, Wijnkoop arată că el și ceilalți membri ai comitetului sînt întru totul de acord cu propunerile C.C. al P.M.S.D.R. privind condițiile convocării conferinței. Vorbind despre „argumente“ — împotriva participării la conferință — „de care am mare nevoie“, Lenin se referea la următorul pasaj din scrisoarea lui Wijnkoop : „Comitetul nostru de partid vă roagă insistent să declarați că partidul dv., ca și partidul nostru, nu va participa *la nici o conferință* care nu va adopta acest minimum ca bază pentru convocare ; altfel nu se va putea declara că aceasta este o conferință a părții revoluționare a Internaționalei“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). — 152.
- 171 Broșura „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“ a fost tradusă de I. F. Armand în limba franceză și editată în Franța în 1916. — 153.
- 172 V. I. Lenin plecase din Sörenberg la Zimmerwald pentru a participa la lucrările primei Conferințe socialiste internaționale. — 155.
- 173 „*Jizn*“ — gazetă a partidului eserilor ; a apărut din martie 1915 pînă în ianuarie 1916, mai întîi la Paris, iar apoi la Geneva, în locul gazetei „*Misl*“, care fusese interzisă în martie 1915. — 156.
- 174 „*Vpered*“ — publicație periodică a grupului „*Vpered*“ ; a apărut la Geneva între 25 august 1915 (nr. 1) și 1 februarie 1917 (nr. 6). — 156.
- 175 Este vorba de nr. 1 al culegerii „Internaționala și războiul“, editată în 1915 de Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R. — 156.
- 176 Este vorba, probabil, de darea de seamă a lui K. B. Radek asupra lucrărilor primei Conferințe socialiste internaționale de la Zimmerwald. — 156.
- 177 O dată cu scrisoarea se trimitea planul foilor volante pe care intenționa să le scoată Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. — 156.

- 178 „*Avanti!*” — cotidian, organ central al Partidului socialist italian ; a fost fundat în decembrie 1896 la Roma. În nr. 260 din 19 septembrie 1915 al ziarului a fost publicată o comunicare intitulată „Il convegno internazionale di Zimmerwald” („Conferința internațională de la Zimmerwald”), în care, contrar conspirativității stabilite, se relatau toate amănunțele organizării conferinței și se dădeau chiar fotografiile ale clădirii în care a avut loc conferința. — 157.
- 179 Este vorba de scrisorile primite de V. I. Lenin de la eserii de stînga P. Aleksandrovici și Polubinov cu privire la acțiuni comune în lupta împotriva războiului. Scrisoarea de răspuns a lui V. I. Lenin către Aleksandrovici se publică în volumul de față, p. 163—165 ; răspunsul către Polubinov nu a fost găsit. — 158.
- 180 Este vorba de manifestul adoptat de prima Conferință socialistă internațională de la Zimmerwald și de darea de seamă asupra lucrărilor ei, apărută, cu unele denaturări, în nr. 218 din 18 septembrie 1915 al ziarului „*Berner Tagwacht*” și în nr. 1 din 21 septembrie 1915 al publicației „*Bulletin der I.S.K.*”. — 158.
- 181 Este vorba de Comisia socialistă internațională (I.S.K.), organul executiv, cu sediul la Berna, al Uniunii zimmerwaldiene, creată la Conferința de la Zimmerwald din 5—8 septembrie 1915. Din I.S.K. au făcut parte centristii R. Grimm, O. Morgari, Ch. Naine, în calitate de membri, și A. Balabanova, în calitate de traducătoare. În darea de seamă oficială asupra lucrărilor conferinței, publicată în „*Bulletin I.S.K.*” din 21 septembrie 1915, se spunea : „Acest secretariat nu trebuie în nici un caz să se substituie actualului Birou internațional, ci urmează a fi dizolvat de îndată ce acesta din urmă va fi în măsură să corespundă menirii sale”. În exemplarul ce se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., acest pasaj este subliniat de V. I. Lenin, iar pe marginea lui figurează următoarea mențiune : „*Kein Beschluss darüber*” („Nu s-a adoptat nici o hotărîre în acest sens”). — 159.
- 182 Lenin se referă la proiectul de rezoluție al stîngii zimmerwaldiene și la declarația prin care social-democrații de stînga motivau de ce votează pentru manifestul oficial. — 159.
- 183 Referatul pe tema „Conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915” a fost ținut de V. I. Lenin la Geneva în ziua de 20 sau 22 octombrie 1915. — 160.
- 184 Referatul pe tema „Conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915” a fost ținut de V. I. Lenin la Zürich în ziua de 23 septembrie 1915. — 161.
- 185 În timpul unei călătorii întreprinse în scopul organizării transportului de literatură bolșevică în Rusia, A. G. Șlepnikov a descoperit la Vardö (port la extremitatea de nord a Norvegiei) un depozit de literatură, rămas acolo din anii 1906—1907 ca urmare a dezorganizării transportului de literatură ilegală ; depozitul conținea co-

- lecții din ziarele „Vpered” și „Proletarii”, precum și diferite broșuri. La indicația lui Lenin, o parte din publicațiile descoperite au fost trimise în Rusia. — 162.
- 186 Este vorba de decretul din 30 august (12 septembrie) 1915, prin care țarul Nicolaie al II-lea a declarat dizolvată Duma a IV-a de stat pe data de 3 (16) septembrie 1915. — 162.
- 187 Este vorba de : 1) rezoluția cu privire la atitudinea față de partidele neproletare, adoptată la Congresul de la Londra din 1907 al P.M.S.D.R. ; 2) rezoluția cu privire la narodnici, adoptată de consfătuirea „din august” 1913 a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid (vezi „Hotărârile și rezoluțiile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.”, partea I, București, E.P.L.P 1954, p. 167—168 și 325—326). — 162.
- 188 Lenin se referă la plecarea ilegală a lui A. G. Șleapnikov (Belenin) în Rusia. — 163.
- 189 Conferința socialiștilor-populiști, a trudovicilor și a eserilor din Rusia, care a avut loc la Petrograd în iulie 1915, a adoptat o rezoluție prin care masele erau chemate să participe la „apărarea patriei” în războiul imperialist. — 164.
- 190 Declarația în legătură cu cererea ultimativă a lui Ledebour ca la conferință să nu se adopte o hotărâre prin care organizațiilor participante la lucrările ei să li se interzică să voteze credite de război (chipurile pe motiv că votul ar depinde de situația strategică a țării respective) a fost publicată în nr. 47 din 13 octombrie 1915 al ziarului „Soțial-Demokrat” („Două declarații la conferința internațională”). — 166.
- 191 Este vorba de „Bulletin I.S.K.” („Buletinul Comisiei socialiste internaționale”); a apărut din septembrie 1915 pînă în ianuarie 1917, în limbile engleză, franceză și germană. Au apărut în total 6 numere ; în nr. 1 al „Buletinului” au fost publicate manifestul Conferinței socialiste internaționale de la Zimmerwald și darea de seamă oficială asupra lucrărilor ei. — 166.
- 192 Este vorba de scrisoarea lui R. Grimm în care, în numele Comisiei socialiste internaționale, se propunea crearea unei C.S.I. lărgite, cu rugămintea de a se comunica numele persoanelor care vor reprezenta în această comisie Comitetul Central al P.M.S.D.R. Vezi în Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 31—36, scrisoarea de răspuns a lui V. I. Lenin, intitulată „Către Comisia socialistă internațională (I.S.K.)”. — 168.
- 193 Este vorba de „Declarația comună a delegației franceze și a celei germane la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald (Elveția)”, publicată în nr. 45—46 din 11 octombrie 1915 al ziarului „Soțial-Demokrat”. — 168.
- 194 Este vorba de materialele Conferinței de la Zimmerwald. În nr. 15 din 26 septembrie 1915 al gazetei „Jizn” au fost reproduse mate-

- rialele conferinței, apărute în nr. 1 al „Buletinului C.S.I.“ în nr. 200 din 25 septembrie 1915, toate materialele conferinței au fost tăiate de cenzură. — 168.
- 195 Este vorba de editarea unor foi volante pe care Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. urma să le scoată spre a fi difuzate în Rusia. — 169.
- 196 Este vorba de manuscrisul broșurii Aleksandrei Kollontai „Cui îi trebuie războiul?“, scoasă în 1916 de C.C. al P.M.S.D.R. Modificările făcute de Lenin în textul acestei broșuri au fost publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII, p. 324—330. — 169.
- 197 Este vorba de o proiectată mutare a lui V. I. Lenin într-una din țările scandinave. Ulterior s-a renunțat la acest proiect. — 170.
- 198 La începutul lunii octombrie 1915, Lenin a primit o serie de foi volante și alte materiale privind activitatea bolșevicilor din Petersburg, care îi fuseseră trimise din Rusia din însărcinarea Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. Numărul 47 din 13 octombrie 1915 al ziarului „Soțial-Demokrat“ (tipărit la tipografia Benteli din Bümplitz, în apropiere de Berna) a fost în întregime consacrat activității bolșevicilor din Petersburg.
- Lenin a întocmit o listă a foilor volante primite din Petersburg, specificând numărul de ordine, data apariției, semnătura, modul de tipărire și studiind atent conținutul lor; pe multe dintre ele s-au păstrat însemnările făcute de Lenin. Despre unele din aceste foi volante, Lenin a făcut observații pe o filă separată. El a redactat, de asemenea, articolul „Manifestele scoase în timpul războiului de către Comiterul din Petersburg al P.M.S.D.R.“ de N. K. Krupskaja, publicat în nr. 47 al ziarului „Soțial-Demokrat“. — 173.
- 199 „*Appeal to Reason*“ — ziar al socialiștilor americani; a fost fondat în 1895, în orașul Jirard, statul Kansas (S.U.A.). Fără a avea în mod oficial legături cu Partidul socialist american, ziarul propaga ideile socialismului și se bucura de mare popularitate în rândurile muncitorilor. Printre colaboratorii lui s-a numărat și socialistul american E. Debs. — 175.
- 200 Este vorba de „Jugendverein“, organizația tineretului socialist din Elveția. — 176.
- 201 În noiembrie 1915 stînga zimmerwaldiană a scos în limba germană o broșură intitulată „Internationale Flugblätter“ nr. 1 („Die Zimmerwalder Linke über die Aufgaben der Arbeiterklasse“) („Stînga zimmerwaldiană despre sarcinile clasei muncitoare“). — 177.
- 202 În cazul de față poate fi vorba de „Internationale Flugblätter“ nr. 1, care a apărut în noiembrie 1915 și în care figura ca editor F. Platten, cu adresa sa din Zürich. Pe acest temei, în ediția a 4-a a Operelor lui V. I. Lenin, scrisoarea de față a fost datată „sfîrșitul lunii noiembrie și începutul lunii decembrie 1915“.

Dar nu este exclusă posibilitatea ca V. I. Lenin să fi avut în vedere foaia volantă „Gegen die Lüge des Vaterlandsverteidigung“

- („Împotriva minciunii apărării patriei“) nr. 1, care a apărut în februarie 1917 sub semnătura „Un grup de zimmerwaldieni de stînga din Elveția“ și în care nu este indicată adresa editorului. Aceasta permite să se creadă că scrisoarea de față a putut fi scrisă în februarie 1917. — 179.
- 203 Lenin se referă, probabil, la lupta dintre social-democrații de stînga și centristi la Congresul de la Aarau din 20—21 noiembrie 1915 al Partidului social-democrat din Elveția sau la referendumul în problema convocării congresului extraordinar al acestui partid, inițiat de social-democrații elvețieni de stînga în ianuarie 1917. — 179.
- 204 V. I. Lenin se referă la intervenția lui M. M. Haritonov la *Congresul de la Aarau al Partidului social-democrat din Elveția* (20—21 noiembrie 1915). Problema centrală de pe ordinea de zi a congresului a fost aceea a atitudinii P.S.D.E. față de Uniunea zimmerwaldiană a internaționaliștilor. Bolșevicul M. M. Haritonov, care participa la congres ca delegat cu vot deliberativ din partea unei organizații social-democrate elvețiene, a propus un amendament la rezoluția centristă a lui Grimm, amendament în care se propunea congresului să declare că consideră necesară desfășurarea unei lupte revoluționare de masă împotriva războiului și se afirma că numai o revoluție victorioasă a proletariatului poate curma războiul imperialist. Cu majoritate de voturi (258 contra 141), congresul a adoptat amendamentul social-democraților de stînga. — 179.
- 205 Este vorba de pregătirea pentru tipar a „Raportului asupra activității desfășurate de C.C. al P.M.S.D.R. în timpul războiului“, care urma să fie prezentat la cea de-a doua Conferință socialistă internațională. — 182.
- 206 Este vorba de noile alegeri de reprezentanți ai muncitorilor în comitetele pentru industria de război. Fiind învinși în primele alegeri din 27 septembrie (st. v.) 1915, cînd a fost adoptată o rezoluție bolșevică în care se spunea că reprezentanții proletariatului nu trebuie să participe la activitatea „unor organizații care într-un fel sau altul sprijină războiul“, social-șoviniștii au pornit cu ajutorul burgheziei o campanie pentru anularea alegerilor; cererea lor a fost satisfăcută și alegerile au fost anulate. La noile alegeri, care au avut loc la 29 noiembrie (st. v.) 1915, bolșevicii au dat citire unei declarații de condamnare a comportării defensivilor și au părăsit adunarea. În felul acesta, cu ajutorul burgheziei, defensiștii au reușit să aleagă în „grupul muncitoresc“ 10 reprezentanți din rîndurile menșevicilor și ale eserilor. — 183.
- 207 Este vorba, probabil, de o rezoluție a secției bolșevice din Geneva în legătură cu alegerile în comitetul pentru industria de război din Petrograd. — 183.
- 208 Este vorba de revista „Vorbote“, organul teoretic al stîngii zimmerwaldiene; a apărut în limba germană la Berna. Au apărut în total două numere: nr. 1 în ianuarie și nr. 2 în aprilie 1916. Edi-

- tori oficiali ai ziarului au fost H. Roland-Holst și A. Pannekoek. Lenin a participat activ la fondarea revistei, iar după apariția primului ei număr — la organizarea traducerii ei în limba franceză, spre a-i asigura o răspîndire mai largă. În această revistă au fost publicate articolele lui Lenin „Oportunismul și falimentul Internaționalei a II-a“ și „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare (Teze)“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 118—131 și 260—274). — 183.
- 209 Pe lângă revista „Letopis“ fusese organizată o editură, editura „Parus“, căreia Lenin i-a trimis lucrarea sa „Noi date cu privire la legile dezvoltării capitalismului în agricultură. Partea I. Capitalismul și agricultura în Statele Unite ale Americii“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 133—233). — 185.
- 210 Este vorba de cartea lui V. I. Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 307—432). — 185.
- 211 În perioada aceea, I. F. Armand se afla, din însărcinarea lui V. I. Lenin, la Paris. — 186.
- 212 În scopuri conspirative, V. I. Lenin îl numește pe G. I. Belenki Belinski. — 186.
- 213 Este vorba de tezele redacției ziarului „Soțial-Demokrat“, intitulate „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“, teze care au fost scrise de V. I. Lenin. Ele au fost publicate în nr. 2 din aprilie 1916 al revistei „Vorbote“ și în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1 din octombrie 1916 (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260—274). — 186.
- 214 Este vorba, probabil, de P. Golay, redactor al ziarului „Le Grutlén“ care apărea la Lausanne. — 190.
- 215 La 9 ianuarie 1916, luînd cuvîntul la Congresul extraordinar de la Arnhem al Partidului social-democrat din Olanda, C. Huysmans a încercat să demonstreze că Internaționala a II-a n-a dat faliment și a formulat un „program democratic de pace“. Cuvîntarea lui C. Huysmans a fost criticată de V. I. Lenin în referatul intitulat „«Condițiile de pace» în lumina problemei naționale“ (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XVII, p. 237). — 190.
- 216 Este vorba de lucrările pregătitoare pentru cartea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“. — 193.
- 217 V. I. Lenin a ținut la Zürich două referate: unul la 17 februarie 1916, pe tema „Două Internaționale“, și altul la 26 februarie 1917, pe tema „«Condițiile de pace» în lumina problemei naționale“. — 193.

- 218 Este vorba de înștiințarea cu privire la apropiata consfătuire a Comisiei socialiste internaționale lărgite de la Berna. În zilele de 5—9 februarie 1916, Lenin a participat la lucrările acestei consfătuiri. — 195.
- 219 „*Przegląd Socjaldemokratyczny*“ — revistă editată de social-democrații polonezi cu participarea nemijlocită a Rosei Luxemburg, la Cracovia, în anii 1902—1904 și 1908—1910. — 196.
- 220 Este vorba, probabil, de traducerea în limba italiană a foii volante „Internationale Flugblätter“, editată de stînga zimmerwaldiană. — 196.
- 221 În nr. 25 al ziarului „Gazeta Robotnicza“ — organ ilegal al Comitetului opoziționist din Varșovia al social-democrației din Polonia și Lituania — fuseseră publicate „Rezoluțiile consfătuirii din 1—2 iunie 1915 a colegiului de redacție“. Critica acestor rezoluții a fost făcută de V. I. Lenin în „Scrisoarea Comitetului organizațiilor din străinătate către secțiile P.M.S.D.R.“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 283—286).
În cele ce urmează, V. I. Lenin amintește de faptul că la Conferința „de unificare“ de la Bruxelles din 16—18 iulie 1914, social-democrații polonezi (opoziția) au votat pentru rezoluția B.S.I. — 197.
- 222 Cartea Nadejdei Krupskaia „Învățămîntul public și democrația“ nu a apărut în editura „Parus“, cum se proiectase; ea a văzut lumina tiparului abia în 1917, în editura „Jizn i Znanie“. — 197.
- 223 Este vorba de Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare menșevic. — 199.
- 224 În legătură cu necesitatea de a lucra în bibliotecile din Zürich, în februarie 1916 V. I. Lenin s-a mutat, împreună cu N. K. Krupskaia, la Zürich. — 199.
- 225 La Geneva, referatul pe tema „«Condițiile de pace» în lumina problemei naționale“ a fost ținut de V. I. Lenin în ziua de 1 martie 1916. Au asistat 200 de persoane. Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. nu dispune de nici un fel de date în ceea ce privește referatul ținut la Lausanne. — 200.
- 226 Este vorba de tezele intitulate „Cu privire la sarcinile social-democrației internaționale“, scrise de R. Luxemburg și adoptate la Conferința din ianuarie 1916 de la Berlin a social-democraților de stînga din Germania (vezi articolul lui V. I. Lenin „Broșura lui Junius“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—16)). — 202.
- 227 „*Die Gleichheit*“ — revistă bilunară social-democrată; organul de presă al mișcării femeilor muncitoare din Germania, iar apoi și al mișcării internaționale a femeilor; a apărut la Stuttgart

din 1890 pînă în 1925 ; din 1892 pînă în 1917 a apărut sub îngrijirea Clarei Zetkin. — 202.

- 228 Lenin se referă la *consfătuirea Comisiei socialiste internaționale lărgite*, care a avut loc la Berna între 5 și 9 februarie 1916. Lenin a participat activ la lucrările consfătuirii : el a scris „Proiectul de hotărîre cu privire la convocarea celei de-a doua Conferințe socialiste” și „Propunerile unei delegații” cu privire la condițiile de reprezentare la această conferință (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 234 și 235—236). Lenin a luat cuvîntul la consfătuire, criticînd falsul internaționalism al menșevicilor, făcînd sugestii cu privire la procedura discutării proiectului de apel al C.S.I. „Către toate partidele și grupurile aderente”, propuneri de modificări în proiectul acestui apel, declarînd totodată că, în numele bolșevicilor și al conducerii centrale a Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania, se opune la invitarea lui Kautsky, Haase și Bernstein la lucrările celei de-a doua Conferințe socialiste internaționale.
- Curînd după încheierea consfătuirii, Lenin a trimis secțiilor bolșevice din străinătate o comunicare cu privire la lucrările ei, indicîndu-le totodată că trebuie să se pregătească imediat pentru cea de-a doua Conferință socialistă internațională, care urma să se întrunească într-un viitor apropiat. — 202.
- 229 Este vorba de clubul internaționalist înființat la Geneva în 1915 de către emigranții cu orientare internaționalistă de stînga. — 202.
- 230 Este vorba de culegerea intitulată „Legitimă apărare”, conținînd articole de V. Zasulici, A. Potresov, P. Maslov, An (N. Jordania) și alții, apărută la Petrograd în 1916. — 203.
- 231 Este vorba de cea de-a doua Conferință socialistă internațională, care urma să se întrunească curînd. — 203.
- 232 Este vorba, probabil, de apelul „Către toate partidele și grupurile aderente”, adoptat la Consfătuirea de la Berna din 5—9 februarie 1916 a Comisiei socialiste internaționale lărgite. Apelul a fost publicat în ziarul „Sozial-Demokrat” nr. 52 din 25 martie 1916. — 203.
- 233 Este vorba de articolul lui G. V. Cicerin „Controversele cu privire la convocarea Biroului socialist internațional (Scrisoare din Anglia)”, semnat Orn. ; articolul a fost publicat în ziarul „Naše Slovo” nr. 51 și 52 din 1 și 2 martie 1916. El este menționat de V. I. Lenin în însemnarea sa intitulată „Sciziune sau putrefacție ?” (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 302—303). — 203.
- 234 „*Leipziger Volkszeitung*” — cotidian social-democrat ; a apărut din 1894 pînă în 1933. — 203.
- 235 În „Bulletin I.S.K.” nr. 3 din 29 februarie 1916, a fost publicat apelul „Către toate partidele și grupurile aderente”. — 204.

- 236 Este vorba de nr. 49 din 28 februarie 1916 al ziarului „Berner Tagwacht“, în care a fost publicată rezoluția adoptată de o adunare de social-democrați din Bremen. În această rezoluție se cerea, printre altele, ca ziarul „Bremer Bürger-Zeitung“ să-și păstreze poziția radicală de stînga pe care se situase înainte de război. — 204.
- 237 „Grupul Dzvin“ — colaboratorii și aderenții revistei naționaliste legale „Dzvin“, de orientare menșevică, care a apărut în limba ucraineană, la Kiev, din ianuarie 1913 pînă la mijlocul anului 1914. — 204.
- 238 „Borotba“ — organ de presă lunar al organizației din străinătate a Partidului muncitoresc social-democrat ucrainean, care a apărut la Geneva cu începere de la 3 februarie 1915 pînă în decembrie 1916. Sub steag marxist, această revistă milita pentru separarea muncitorilor ucraineni și organizarea lor într-un partid social-democrat aparte, combătînd totodată lozinca bolșevică a dreptului națiunilor la autodeterminare. — 204.
- 239 Este vorba, probabil, de articolul lui I. Ziemelis intitulat „Activitatea social-democrației din Ținutul leton în timpul războiului“; ulterior articolul a fost publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2. — 204.
- 240 Împreună cu alte documente ale lui K. Marx, F. Engels și V. I. Lenin, scrisoarea de față a fost primită de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S., în 1964, de la Institutul internațional de istorie socială din Amsterdam. — 204.
- 241 Este vorba de tezele grupului „Die Internationale“, publicate în „Bulletin I.S.K.“ nr. 3 din 29 februarie 1916, sub titlul „Ein Vorschlag deutscher Genossen“ („Propunerea unor tovarăși germani“). — 206.
- 242 Este vorba de articolul lui Ströbel „Cauzele crizei socialiste“, apărut în nr. 12 din 17 decembrie 1915 al revistei „Die Neue Zeit“. — 206.
- 243 Este vorba despre proiectul comun de program al „Uniunii socialiste revoluționare“ și al Partidului social-democrat din Olanda, apărut în „Bulletin I.S.K.“ nr. 3. — 206.
- 244 Publicația „Sbornik «Soțial-Demokrata»“, înființată de V. I. Lenin, a fost editată de redacția ziarului „Soțial-Demokrat“. Au apărut în total două numere: nr. 1 în octombrie și nr. 2 în decembrie 1916. În aceste culegeri au fost publicate următoarele lucrări ale lui V. I. Lenin: „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare (Teze)“, „Broșura lui Junius“, „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“, „Lozinca «dezarmării»“, „Imperialismul și scindarea socialismului“, „Internaționala tineretului“, „Sforțări de a scoate oportunismul basma curată“, „Fracțiunea Ciheidze și rolul ei“. A fost pregătit materialul pentru editarea nr. 3 al culegerii, în care urma să apară articolul lui V. I. Lenin „Despre

o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist», dar din lipsă de fonduri nr. 3 n-a mai apărut. — 209.

- 245 Este vorba de răspunsul lui V. I. Lenin către N. I. Buharin, conținând o critică a tezelor „Cu privire la lozincă dreptului națiunilor la autodeterminare”, trimise redacției ziarului „Soțial-Demokrat”, sub semnătura lui Buharin, Peatakov și Boș, în noiembrie 1915. Aceste „teze” au fost criticate de V. I. Lenin și în articolele: „Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»”, „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)”, „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»” (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 60—69, 20—26 și 29—132). — 211.
- 246 Este vorba de proiectata editare a unei culegeri în care urmau să intre materiale privind situația evreilor din Rusia, strânse de A. G. Șleapnikov în timpul călătoriei sale. Culegerea n-a apărut. — 212.
- 247 Scrisoarea de față constituie răspunsul lui V. I. Lenin la propunerea lui I. Larin de a participa la editarea unei culegeri consacrate criticii defensismului și fundamentării platformei de la Zimmerwald. Culegerea urma să apară legal în Rusia. La ea urmau să participe, dintre cei aflați în străinătate, Akselrod, Lunacearski, Martov ș.a. De recrutarea colaboratorilor în Rusia se ocupa N. Suhanov. În condițiile puse colaboratorilor se prevedea, printre altele, că „în articolele destinate acestei culegeri autorii trebuie să evite orice atacuri reciproce”. Proiectul de editare a acestei culegeri n-a fost realizat. — 213.
- 248 Este vorba de declarația de protest adresată de C.C. al P.M.S.D.R. Comisiei socialiste internaționale, în care se demonstra că Comitetul de organizare nu are dreptul de a fi reprezentat la cea de-a doua Conferință socialistă internațională. În această declarație se arăta că în Rusia toate organizațiile legate de Comitetul de organizare au aprobat participarea la activitatea comitetelor pentru industria de război și prin aceasta au trecut „pe pozițiile social-patriotismului”. „Pentru ca reprezentarea la această conferință să fie justă și să nu inducă în eroare *pe muncitori* — se spunea în declarație —, este necesar să nu fie admisă reprezentarea *Comitetului de organizare*.”

Altfel, admițând fictiva reprezentare a Comitetului de organizare, noi inducem în eroare pe muncitorii din străinătate și pe cei din Rusia, tolerând îmbinarea *fășarnică* a «Zimmerwaldului»... cu participarea la activitatea comitetelor pentru industria de război.

La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează o corectură a declarației, ale cărei dimensiuni coincid cu cele ale coloanelor ziarului „Soțial-Demokrat”. E posibil ca Lenin să fi participat la întocmirea acestui protest. La 10 iunie 1916 a apărut în „Soțial-Demokrat” următoarea notiță: „În numărul viitor vom

- publica declarația adresată de Comitetul Central Comisiei socialiste internaționale în legătură cu reprezentarea Comitetului de organizare“. În presă documentul n-a apărut pe vremea aceea — 214.
- 249 Este vorba de broșura „Die Krise der Sozialdemokratie“ de R. Luxemburg, apărută în 1916 sub pseudonimul „Junius“. Critica tezelor greșite din această broșură a fost făcută de V. I. Lenin în articolul său „Broșura lui Junius“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—16). — 214.
- 250 Este vorba de publicarea în nr. 52 al ziarului „Sozial-Demokrat“ a apelului Comisiei socialiste internaționale „Către toate partidele și grupurile aderente“ cu privire la convocarea celei de-a doua Conferințe socialiste internaționale, precum și a unei sumare expuneri a ordinii de zi a conferinței și a condițiilor de participare la lucrările ei, apărute în „Bulletin I.S.K.“ nr. 3 din 29 februarie 1916. — 214.
- 251 În această scrisoare este vorba de pregătirea pentru tipar a articolului „Alternativa“, care a fost apoi publicat în nr. 57 din 30 decembrie 1916 al ziarului „Sozial-Demokrat“, cu următoarea mențiune în subtitlu : „Reproducem articolul de mai jos din nr. 1 al revistei «Spartacus», organul ilegal al social-democrațiilor revoluționari germani“.
- În alineatul următor al scrisorii este vorba de declarația făcută în februarie 1916, la ședința lărgită a C.S.I., cu prilejul discutării apelului „Către toate partidele și grupurile aderente“. Votând pentru adoptarea textului acestui apel, reprezentanții stângii zimmerwaldiene au declarat în ședință că, deși nu toate tezele lui sînt satisfăcătoare din punctul lor de vedere, ei votează totuși pentru adoptarea lui, văzînd în el un pas înainte în comparație cu hotărîrile primei Conferințe socialiste internaționale de la Zimmerwald. — 214.
- 252 Este vorba de articolul lui Zinoviev „Cum s-a transformat lichidatorismul în social-șovinism“ (apărut în „Sbornik «Sozial-Demokrata»“). — 215.
- 253 „Naş Golos“ — gazetă menșevică legală, care a apărut la Samara în anii 1915—1916 ; s-a situat pe poziții social-șovine. — 216.
- 254 Este vorba de cea de-a doua Conferință socialistă internațională, a cărei convocare fusese proiectată pentru aprilie 1916. — 216.
- 255 „Socialist Propaganda League“ („Liga pentru propagandă socialistă“) din America a luat ființă la Boston în 1915, în cadrul Partidului socialist, ca grup de sine stătător. L.P.S. se situa pe platforma stângii zimmerwaldiene ; în jurul ei au început să se grupeze pe vremea aceea elementele revoluționare din rîndurile partidului socialist. — 216.
- 256 Este vorba de „Propunerile Comitetului Central al P.M.S.D.R. pentru cea de-a doua Conferință socialistă“, publicate în „Bulletin

- I.S.K.“ nr. 4. Protestul împotriva lui Martov și a lui Ciheidze nu a fost publicat. — 220.
- 257 Este vorba, probabil, de un articol în care era criticat proiectul de manifest pentru cea de-a doua Conferință socialistă internațională, prezentat Comisiei socialiste internaționale în numele celor grupați în jurul revistei „La Vie Ouvrière” și al ziarului „Nasé Slovo”. Proiectul a fost publicat în „Bulletin I.S.K.” nr. 3 din 29 februarie 1916.
- „La Vie Ouvrière” — revistă a sindicaliștilor revoluționari francezi; a apărut în anii 1909—1914. — 224.
- 258 Intr-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev, M. N. Pokrovski îi aducea la cunoștință că la Petrograd se proiectează scoaterea unei serii de broșuri cu privire la imperialism și la alte probleme legate de acesta din urmă. Totodată el îi adresa lui V. I. Lenin rugămintea de a scrie o broșură despre imperialism. V. I. Lenin a scris cartea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului”. — 225.
- 259 Este vorba de cuvântarea rostită de C. Racovski în ziua de 8 februarie 1916 la mitingul internațional organizat la Berna în legătură cu lucrările consfătuirii Comisiei socialiste internaționale lărgite (cuvântarea a apărut în broșură la București).
- Grupul Socialiștii internaționaliști din Germania (I.S.D.) a scos o broșură intitulată „Die Minderheit des 21. Dezember 1915” („Minoritatea de la 21 decembrie 1915”), în care se analiza votul din 21 decembrie 1915 al minorității fracțiunii social-democrate din Reichstag împotriva creditelor de război. — 225.
- 260 Este vorba, probabil, de niște tineri socialiști francezi, cunoscuți de-ai lui G. I. Safarov, care locuia pe atunci la Paris. — 226.
- 261 Este vorba de știrea arestării emigranților ruși N. I. Buharin, G. L. Peatakov, I. Suriț și A. I. Gordon de către autoritățile suedeze. După câteva zile de detențiune preventivă, ei au fost puși în libertate și expulzați din Suedia. — 227.
- 262 La 13 aprilie 1916 a apărut în nr. 53 al ziarului „Soțial-Demokrat” un articol intitulat „Ciheidze și fracțiunea sa — complici ai partidului «gvozdevizt»”. În acest articol erau criticate cuvântările șovine ale lui Ciheidze și Cihenkeli în Duma de stat. Prin numărul „consacrat Rusiei”, Lenin înțelege nr. 53 al ziarului „Soțial-Demokrat”, care a fost consacrat în întregime evenimentelor din Rusia. — 229.
- 263 Este vorba de o proiectată plecare a lui M. S. Kedrov în Rusia. — 230.
- 264 Scrisoarea de față constituie răspunsul dat la o scrisoare pe care G. L. Peatakov, E. B. Boș și N. I. Buharin au adresat-o redacției ziarului „Soțial-Demokrat” în legătură cu divergențele din cadrul redacției revistei „Kommunist”. — 231.

- 265 Este vorba de plecarea la Christiania (Oslo) a lui G. L. Peatakov, E. B. Boș și N. I. Buharin și despre tezele lor „Cu privire la lozinka dreptului națiunilor la autodeterminare“, trimise redacției ziarului „Soțial-Demokrat“ în noiembrie 1915.
Autorii „tezelor“ se pronunțau împotriva punctului 9 din programul P.M.S.D.R., punct care proclama dreptul națiunilor la autodeterminare. — 232.
- 266 Este vorba de plecarea la cea de-a doua Conferință socialistă internațională. La consfătuirea Comisiei socialiste internaționale lărgite, care a avut loc la Berna în zilele de 5—9 februarie 1916, se hotărîse că la Conferința de la Kiental se pot prezenta toți cei care au participat la lucrările Conferinței de la Zimmerwald. Lenin a participat la Conferința de la Kiental ca reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. — 233.
- 267 Este vorba de Katzlerowitch, reprezentantul social-democrației sîrbe. — 233.
- 268 Este vorba de sosirea delegațiilor francezi la cea de-a doua Conferință socialistă internațională. Safarov (Jorj) se afla pe atunci în Elveția. Pînă în prezent nu s-a putut stabili pe cine îi numește Lenin „brestieni“. În scrisorile primite de V. I. Lenin de la I. F. Armand și G. I. Safarov din Franța se vorbește despre activitatea de propagandă revoluționară desfășurată în rîndurile muncitorilor mobilizați și ale marinarilor rezerviști ruși din orașul francez Brest. Într-una din scrisorile sale din ianuarie 1916, Inessa Armand cerea să i se trimită, pentru tovarășii din Brest, revista „Vorbove“ și ziarul „Soțial-Demokrat“. Într-o altă scrisoare, ea comunica: „M-am înțeles cu brestienii să trimită un delegat; ei țineau nepărat să trimită un delegat și chiar sperau să strîngă bani în acest scop. Dar au greutăți cu obținerea pașaportului...“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.). — 234.
- 269 Este vorba de actul de acuzare în procesul deputaților bolșevici din Duma a IV-a de stat, trimis de G. E. Zinoviev lui V. I. Lenin. — 234.
- 270 Vezi adnotarea 248. — 235.
- 271 Este vorba, probabil, de reprezentanții partidelor social-democrate de stînga din țările scandinave (Suedia, Norvegia) la cea de-a doua Conferință socialistă internațională. — 235.
- 272 Este vorba de indicarea exactă a locului unde urma să se întrunească cea de-a doua Conferință socialistă internațională. — 236.
- 273 Conferința socialiștilor din țările neutre, fixată de C. Huysmans pentru ziua de 26 iunie 1916, a avut loc la Haga în ziua de 30 iulie același an. La această conferință au participat 8 delegați din partea Olandei, Branting din partea Suediei, Stauning din partea Danemaricii și cîte un delegat din partea Argentinei și a

- S.U.A. Această conferință a elementelor de dreapta din partidele socialiste a adoptat o rezoluție în favoarea libertății comerțului ca premisă „a unei păci trainice și a solidarității internaționale”. — 238.
- 274 Lenin se referă la raportul de activitate al Internaționalei, prezentat de C. Huysmans la Congresul extraordinar al Partidului social-democrat olandez, ținut la Arnhem în ziua de 9 ianuarie 1916. În raportul său, C. Huysmans prezentase un program de „pace democratică” și se referise la Conferința de la Zimmerwald și la stînga zimmerwaldiană. Într-un articol intitulat „De Brouckere über die Internationale” („De Brouckere despre Internațională”), ziarul „Volksfreund” scria în numărul său din 15 februarie 1916: „Așa cum nu poate fi vorba de o refacere a vechii Internaționale, a II-a, împreună cu Huysmans și cu ajutorul frazeologiei, tot astfel nu se poate ca noua Internațională să devină, împreună cu de Brouckere, o umbră care să repete acțiunile imperialismului Antantei. Noua Internațională va deveni o organizație strîns unită, de luptă împotriva imperialismului din Răsărit, din Apus și din Europa centrală, ori nu va fi nimic altceva decît o vorbă goală, sau o unealtă a imperialismului”.
- La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează tăietura din ziarul vienez „Arbeiter-Zeitung” nr. 16 din 16 ianuarie 1916, cu textul integral al cuvîntării lui Huysmans, pe care V. I. Lenin a făcut o serie de însemnări. — 238.
- 275 Este vorba de editarea în limba engleză a foii „Internationale Flugblätter”. — 238.
- 276 Scrisoarea cu privire la rezultatele Conferinței de la Kiental urma să fie trimisă organizațiilor de partid sub semnătura Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează textul scrisorii în traducere franceză, făcută de I. F. Armand. — 239.
- 277 Este vorba de luarea de poziție din partea lui Meyer, reprezentantul grupului „Die Internationale”, la ședința lărgită a C.S.I. din 2 mai 1916, în care urma să fie aprobat textul definitiv al rezoluțiilor adoptate de Conferința de la Kiental. — 239.
- 278 În zilele de 3 iunie, la Lausanne, și de 2 iunie, la Geneva, Lenin a ținut un referat pe tema „Două curenți în mișcarea muncitorească internațională”. — 239.
- 279 Materialele cu privire la a doua Conferință socialistă internațională, care a avut loc la Kiental în zilele de 24—30 aprilie 1916, au fost publicate în nr. 54—55 din 10 iunie 1916 al ziarului „Sozial-Demokrat”. — 239.
- 280 Este vorba de apelul „Către popoarele supuse ruinării și decimării”. Acest important document chema popoarele să se ridice

la luptă pentru terminarea grabnică a războiului mondial, pentru încheierea imediată a unei păci fără anexiuni. În apel se formula ideea că numai victoria socialismului va putea asigura o pace trainică, dar nu se indicau măsurile concrete de luptă pentru o ieșire revoluționară din războiul imperialist (vezi în Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, adnotarea 102).

În ziarul „Bernener Tagwacht“, pe care Lenin îl pomenește mai jos, apelul a fost publicat la 6 mai 1916, sub titlul „An die Völker, die man zu Grunde richtet und tötet“. — 240.

281 Delegația franceză la Conferința de la Kiental era formată din P. Brizon, A. Blanc și J. P. Raffin-Dugens. — 240.

282 La Conferința de la Kiental, aripa stîngă a fost mai tare decît la Zimmerwald. Dacă la prima Conferință socialistă internațională stînga zimmerwaldiană a numărat în rîndurile sale 8 delegați, apoi la cea de la Kiental numărul lor s-a ridicat la 12, iar în unele probleme propunerile ei au întrunit aproape jumătate din voturi. Aceasta se datora faptului că în mișcarea muncitorească internațională raportul de forțe se schimbase în favoarea internaționalismului.

Vorbînd despre întărirea stîngii la conferință, Lenin are în vedere pe următorii delegați: Katzlerowitch (Serbia), Platten, Nobs și Agnes Robman (Elveția) și Guilbeaux (Franța), care aderaseră la stînga zimmerwaldiană. Din partea grupului german „Die Internationale“ au participat la conferință Bertha Thalheimer și E. Meyer. — 240.

283 Vezi adnotarea nr. 274. — 240.

284 Pe vremea aceea, Șleapnikov ducea tratative cu G. L. Peatakov și cu E. B. Boș în problema reluării editării revistei „Kommunist“ (vezi adnotarea 97).

Din cauza comportării nepartinice a acestui grup, editarea în continuare a revistei „Kommunist“ devenise imposibilă. La insistențele lui V. I. Lenin, tratativele cu grupul Buharin-Peatakov au fost curînd întrerupte. Lenin a respins categoric încercările acestui grup de a transforma revista „Kommunist“ într-un organ fracționist al lor. Din vara anului 1916, redacția ziarului „Sozial-Demokrat“ a început să pregătească materialele pentru culegerea „Sbornik «Sozial-Demokrata»“, al cărei prim volum a apărut în octombrie 1916 (vezi la adnotarea 244 date mai amănunțite cu privire la această culegere). — 240.

285 Vezi la adnotarea 246 amănunte cu privire la „Culegerea de materiale privind situația evreilor“. — 241.

286 Este vorba de articolul lui K. Radek „Cîntecul s-a sfîrșit“, apărut în nr. 108 din 9 mai 1916 al ziarului „Bernener Tagwacht“. Critica acestui articol a fost făcută de V. I. Lenin în lucrarea sa „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“ (vezi Opere com-

- plete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 53—54). — 242.
- 287 Este vorba de comisia de expediere special creată în scopul de a asigura expedierea documentelor de partid și a publicațiilor bolșevice diferitelor secții ale P.M.S.D.R. Comisia își avea sediul la Berna și era formată din 5 oameni. Un timp făcuse parte din ea și I. F. Armand. Secretara comisiei era Z. I. Lilina (Zina). Comisia lucra în condițiile excepțional de grele din timp de război, oînd majoritatea materialelor trimise erau confiscate de cenzura militară. — 243.
- 288 Este vorba de conceptul unei note pentru ziarul „Soțial-Demokrat“, scrisă de G. E. Zinoviev la cererea lui L. B. Kamenev, care se afla în deportare în gubernia Enisei. În această notă, G. E. Zinoviev căuta să micșoreze vina lui Kamenev pentru comportarea pe care a avut-o la procesul membrilor fracțiunii bolșevice din Duma a IV-a de stat. — 243.
- 289 Este vorba de numărul ziarului „Soțial-Demokrat“ special consacrat Conferinței socialiste de la Kiental (vezi adnotarea 279). — 243.
- 290 Referatul pe tema „Două curente în mișcarea muncitorească internațională“ a fost ținut de V. I. Lenin, la Geneva, în ziua de vineri 2 iunie 1916, ceea ce se vede dintr-un afiș al secției bolșevice din Geneva ce se păstrează la Institutul de marxism-leninism (vezi „Istoriceskii Arhiv“ nr. 2 din 1955). Un referat cu aceeași temă a fost ținut de V. I. Lenin la Lausanne în ziua de 3 iunie. — 244.
- 291 În legătură cu faptul că A. Șleapnikov ceruse să fie lăsat să plece pentru câteva luni în S.U.A., Zinoviev a propus să nu se aprobe plecarea lui Șleapnikov și să i se promită că va primi 100—150 de franci lunar în decurs de 6 luni. — 244.
- 292 Este vorba de „Propunerile Comitetului Central al P.M.S.D.R. pentru cea de-a doua Conferință socialistă“ și de hotărârile adoptate la Conferința de la Kiental: manifestul „Către popoarele supuse ruînării și decimării“, tezele intitulate „Atitudinea proletariatului în problema păcii“ și rezoluția „Cu privire la atitudinea față de Biroul socialist internațional de la Haga“. — 245.
- 293 Este vorba de lucrarea „Partidele de stînga din Rusia“ de N. Suhanov, care trebuie trimisă lui Minin (V. A. Karpinski). — 245.
- 294 Materialele referitoare la Conferința de la Kiental au fost publicate în nr. 5 din mai 1916 al revistei „Demain“. Lenin se referă, probabil, la editorialul acestui număr, intitulat „Zimmerwald“ și apărut sub semnătura lui H. Guilbeaux.
- „Demain“ — revistă editată de internaționaliștii francezi; a apărut la Geneva în anii 1916—1918. Ultimul număr — 31 —

- a apărut la Moscova, ca organ al grupului de comuniști francezi. — 245.
- 295 Culegerea de hotărâri ale congreselor internaționale ale Internaționalei a II-a urma să fie editată de Comisia pentru ajutorarea prizonierilor de pe lângă C.O.S. ale P.M.S.D.R. Culegerea urma să fie difuzată în lagărele de prizonieri de pe teritoriul Germaniei și Austro-Ungariei. Planul editării acestei culegeri n-a fost realizat. În ceea ce privește Comitetul organizațiilor din străinătate, vezi adnotarea 12. — 245.
- 296 În scrisoarea sa din 13 mai 1916, A. Șleapnikov ceruse insistent să i se trimită materialele referitoare la Conferința de la Kiental și-și exprimase nemulțumirea în legătură cu faptul că primește cu mare întârziere „Buletinul C.S.I.“, ziarele elvețiene și alte materiale necesare. — 245.
- 297 Este vorba de materialele aduse de A. Șleapnikov din călătoria sa în Rusia. Printre ele ocupau un loc important documentele referitoare la activitatea comitetelor pentru industria de război. O parte din aceste materiale au fost publicate în numărul din 13 aprilie 1916 al organului central al partidului, ziarul „Soțial-Demokrat“, sub titlul comun de „Știri din Rusia“. La aceeași rubrică a fost publicat și articolul „Muncitorii și comitetele pentru industria de război“ de A. Șleapnikov. — 246.
- 298 Din motive conspirative, pe Șleapnikov Lenin îl numește Belenin. În această scrisoare este vorba de proiectata lui plecare în S.U.A. Șleapnikov a plecat la 25 iunie 1916 și s-a întors în Europa la 29 septembrie același an. — 246.
- 299 Este vorba de orașul Christiania (Oslo). — 246.
- 300 Este vorba de Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., care a avut loc la Berna în zilele de 14—19 februarie (27 februarie—4 martie) 1915. La această conferință, Buharin prezentase o serie de teze în care a negat dreptul națiunilor la autodeterminare și în genere revendicările din programul-minimum, declarând că ele vin în contradicție cu revoluția socialistă. Tezele formulate de Buharin la conferință n-au fost susținute de nimeni (vezi la adnotarea 87 date amănunțite cu privire la această conferință). — 250.
- 301 Este vorba de revista „Vorbote“ (vezi adnotarea 208). — 251.
- 302 Vezi adnotarea 221. — 255.
- 303 *Articolul lui A. Kulișer „Rebeliunea de la Dublin“, despre care vorbește aici Lenin, a apărut în nr. 102 din 15 (28) aprilie 1916 al ziarului „Reci“.*
- „Reci“ — organ central al partidului cadet. A apărut la Petersburg în anii 1906—1918. — 255,

- 304 Este vorba de scrisoarea datată 18 mai 1916, pe care Peatakov o trimisese din Christiania (Oslo) lui V. I. Lenin și G. E. Zinoviev. În această scrisoare, Peatakov formulase o serie de condiții pentru continuarea tratativilor privind reluarea editării revistei „Kommunist”. — 256.
- 305 Este vorba, probabil, de articolul lui L. Martov „Ce decurge din «dreptul la autodeterminare națională»?”, apărut în nr. 3 și 4 din 17 și 24 ianuarie 1916 ale gazetei „Naș Golos”. — 257.
- 306 Este vorba de scrisoarea Aleksandrei Kollontai din 28 mai 1916 către V. I. Lenin, în care se arăta că din Comitetul Central al Partidului social-democrat din Suedia s-au retras Ström, secretar al C.C., și trei membri ai acestuia din urmă, consfințind astfel în fapt, deși nu încă în mod oficial, scindarea partidului. În continuare, A. M. Kollontai scria: „Suedezii lucrează eficient pentru întărirea stângii. Ei pregătesc un plan judicios pentru bătălia pe care intenționează s-o dea împotriva celor de dreapta la congresul partidului ce se va întruni iarna viitoare, bătălie a cărei consecință logică va fi scindarea oficială a partidului. Tendința lor de a se separa trebuie sprijinită”. În aceeași scrisoare, referindu-se la tratativele pentru editarea în limba engleză, în S.U.A., a literaturii stângii zimmerwaldiene, A. M. Kollontai scria: „Răspunsul din S.U.A. întârzie, deși cu poșta primită zilele acestea a sosit răspuns la scrisori expediate concomitent cu cele adresate lui «Socialist Labour Party», precum și lui Ch. Kerr”. — 257.
- 307 Vezi la adnotarea 273 date cu privire la Conferința socialiștilor din țările neutre. — 257.
- 308 Este vorba de broșura: L. Ribalka. „L'Ukraine et la guerre” („Ucraina și războiul”), Lausanne, 1916. În scrisoarea sa din 28 mai 1916 către V. I. Lenin, A. M. Kollontai o califică drept „o infamă broșură șovină”. — 258.
- 309 Este vorba de convocarea unei adunări a secției bolșevice din Geneva. În ziua de vineri 2 iunie, Lenin a prezentat la această adunare o dare de seamă asupra lucrărilor Conferinței de la Kiental și în seara aceleiași zile a ținut un referat pe tema „Două curente în mișcarea muncitorească internațională”. — 259.
- 310 La propunerea lui Șleapnikov, Biroul din Rusia al C.C. a discutat în noiembrie 1916 problema fricțiunilor din cadrul redacției revistei „Kommunist” și a adoptat următoarea rezoluție: „După ce a ascultat expunerea tov. Belenin (Șleapnikov) asupra divergențelor din cadrul colegiului de colaboratori ai presei de partid privind unele puncte din program și tactica partidului, Biroul C.C. consideră necesar să aducă la cunoștința redacției din străinătate a organului central următoarele: 1) Biroul din Rusia al C.C., declarându-se întru totul solidar cu linia de bază a C.C., promovată de O.C. «Soțial-Demokrat», își exprimă dezideratul ca toate publica-

țiile C.C. să fie redactate în același spirit, în strictă conformitate cu linia adoptată de C.C. la începutul războiului. 2) Biroul se pronunță împotriva transformării publicațiilor C.C. în tribune de discuții. 3) Biroul găsește că divergența de păreri dintre unii colaboratori și redacția O.C. în privința unor puncte din programul-minimum nu poate constitui o piedică în calea participării acestor colaboratori la publicațiile C.C. și recomandă redacției O.C. să accepte colaborarea lor în alte probleme, care nu formează obiectul unor divergențe. 4) Biroul recomandă ca pentru elucidarea și lichidarea divergențelor să fie folosite edituri particulare atât din Rusia, cât și din străinătate, în care scop se vor scoate culegeri speciale cu titlu de material de discuție". — 260.

- 311 Este vorba de proiectul de acord întocmit de G. Peatakov și de E. Boș în problema continuării editării revistei „Kommunist”, proiect pe care A. Șleapnikov îl transmisese lui V. I. Lenin. În textul acestui proiect, Lenin a șters următoarele puncte :

„Fondatorii editurii și reprezentanții ei responsabili sînt tovarășii P. și N. Kievski” ;

„Pentru publicarea la rubrica «Discuții» a unor articole scrise de colaboratori ai revistei «Kommunist» se cere consimțămîntul a cel puțin doi redactori...” ;

„Al șaselea redactor va fi cooptat în editură la recomandarea tovarășilor Lenin și Zinoviev, care au dreptul de a recomanda — dintre publiciștii membri de partid — și pe un al șaptelea redactor, dar acceptarea lui trebuie să fie aprobată prin vot pe bază de majoritate simplă...”.

Punctul 6, menționat de Lenin mai jos, are în proiectul de acord următoarea formulare :

„6) Dreptul C.C.

Comitetul Central al partidului sau Biroul său au dreptul de a publica în revista «Kommunist» documentele lor oficiale, declarații etc., fără a depăși însă 15% din spațiul fiecărui număr”. — 261.

- 312 Vezi adnotarea 311. — 264.

- 313 Este vorba de divergențele în problema națională ivite între V. I. Lenin, de o parte, și Radek și Partidul social-democrat din Polonia și Lituania, de alta. Fondul acestor divergențe a fost expus de Lenin în articolul „Bilanțul discuției asupra autodeterminării” (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 17—59). — 264.

- 314 Vezi adnotarea 311. — 264.

- 315 În această scrisoare este vorba de lucrarea lui Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului”, al cărei manuscris urma să fie trimis de M. N. Pokrovski la Petrograd pentru editura legală „Parus”. Lucrarea a fost terminată la termenul stabilit și la 2 iulie a fost trimisă recomandat, în banderolă, lui Pokrovski (vezi volumul de față, p. 279—280). — 266.

- 316 Este vorba de o scrisoare din 12 iunie 1916 a lui A. G. Şleapnikov, pe care figurează însemnarea făcută de N. K. Krupskaja : „A se restitui imediat“ (vezi în volumul de faţă, la p. 271—276, scrisoarea lui Lenin către Şleapnikov). — 270.
- 317 Pe verso, N. K. Krupskaja comunica adresa la care urmează să fie trimisă corespondenţa pentru Şleapnikov :
- „Redaktor Vidnes (für Alexander)
«Socialdemokraten» Folketshus, Kristiania“.
- Vidnes* a fost pe vremea aceea redactor al organului central al social-democraţiei norvegiene, ziarul „Socialdemokraten“, care apărea la Christiania (Oslo).
- În scrisoarea sa din 17 iunie 1916 către Şleapnikov, V. I. Lenin scrie că rugase pe Zinoviev şi Lilina să-i trimită lui Şleapnikov „Gazeta Robotnicza“ şi rezoluţia C.O.S. (vezi volumul de faţă, p. 272).
- 500 de coroane* — suma cerută de Şleapnikov pentru călătoria sa în America. — 270.
- 318 Este vorba de „Teze cu privire la imperialism şi asupra naţională“, întocmite de K. Radek ; în aprilie 1916 ele au fost publicate în revista „Vorbote“, sub semnătura redacţiei ziarului „Gazeta Robotnicza“. În aceste teze, autorul lor promovează ideile „economismului imperialist“. — 272.
- 319 Articolul lui V. I. Lenin „Bilanţul discuţiei asupra autodeterminării“, despre care este vorba aici, a fost publicat în „Sbornik «Soşial-Demokrata»“ nr. 1, apărut în octombrie 1916 (vezi Opere complete, vol. 30, Bucureşti, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 17—59). — 273.
- 320 Lenin se referă la scrisoarea în care Şleapnikov făcea cunoscut că „japonezii“ nu mai vor acum nici lărgirea redacţiei, că ei nu mai vor să dea bani. — 276.
- 321 În iarna anului 1915, redacţia ziarului „Soşial-Demokrat“ adresase lui Peatakov, Boş şi Buharin o scrisoare în care declara că refuză să participe în continuare la editarea revistei „Kommunist“, deoarece nu-şi poate asuma în faţa partidului răspunderea pentru coredactori care au o atitudine nepartinică. — 277.
- 322 Peatakov şi Boş ceruseră Biroului din străinătate al C.C. să recunoască grupului lor calitatea de grup de sine stătător, nesubordonat Biroului din străinătate al C.C., cu dreptul de a avea legături proprii cu partea din Rusia a C.C., de a scoate foi volante etc. Deşi cererea le-a fost respinsă, ei au încercat totuşi să stabilească, peste capul Biroului din străinătate al C.C., legături directe cu Biroul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R. — 277.
- 323 Este vorba de articolul „Das Problem der Frauenwerbsarbeit“ de Z. I. Lilina, apărut în nr. 148 din 27 iunie 1916 al ziarului „Berliner Tagwacht“. În „Sbornik «Soşial-Demokrata»“ nr. 2, articolul

ei a fost publicat, cu unele modificări, sub titlul „O problemă la ordinea zilei”. — 278.

- 324 În amintirile sale din această perioadă, M. N. Pokrovski scrie : „Și, firește, temerile lui Lenin în ceea ce privește editorul, sau mai bine zis «editura», căci, din păcate Aleksei Maksimovici nu era singur, s-au dovedit a fi întemeiate. Tocmai nota 101 ne-a dat mult de furcă ; nu degeaba era Ilici atât de îngrijorat de soarta ei. Dacă întreaga broșură a fost prototipul celebrului «Imperialism», în schimb nota a fost embrionul nu mai puțin celebrei broșuri despre «Renegatul Kautsky»” (vezi „Amintiri despre V. I. Lenin”, Moscova, 1960, partea a 3-a, p. 134). Broșura lui Lenin a fost supusă unei riguroase cenzuri redacționale. Elementele menșevice din fruntea editurii au scos din ea critica aspră a teoriilor oportuniste ale lui Kautsky și Martov (vezi în Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, adnotarea 123, date mai amănunțite cu privire la întocmirea și la editarea acestei lucrări). — 280.
- 325 Este vorba de o scrisoare a lui G. I. Belenki privind activitatea secției de la Paris a P.M.S.D.R. și cuvântarea rostită de P. Brizon la 24 iunie 1916 în Camera franceză.
Pierre Brizon, unul dintre participanții la Conferința de la Kiental, făcuse în numele său și al altor trei deputați socialiști o declarație în care chema pe deputați să ceară guvernului încheierea imediată a unei păci fără aneмиuni. Împreună cu alți doi deputați socialiști, el a votat împotriva creditelor de război. Încheindu-și cuvântarea, Brizon a spus : „Noi votăm pentru pace, pentru Franța, pentru socialism !”. — 283.
- 326 Este vorba de planul pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»”.
Iuri — G. L. Peatakov — scrisese un articol intitulat „Proletariatul și dreptul națiunilor la autodeterminare în epoca capitalului financiar”, care conținea însă o serie de teze greșite și de aceea n-a fost publicat în „Sbornik”.
Greva din Norvegia, care începuse la 6 iunie 1916, a fost comentată în articolul lui A. Hansen „Unele aspecte ale mișcării muncitorești contemporane din Norvegia”, publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 2.
În scrisoarea de față, V. I. Lenin se referă la lucrările sale „Bilanțul discuției asupra autodeterminării” și „Broșura lui Junius”, care au intrat apoi în „Sbornik” nr. 1, precum și la articolele „Imperialismul și scindarea socialismului” și „Frațiunea Ciheidze și rolul ei”, apărute în „Sbornik” nr. 2.
Pe coperta acestui din urmă număr, printre articolele primite de redacție pentru nr. 3 al culegerii figurează și articolul „Ce se întâmplă în rîndurile trupelor” de Strannik (Varin). — 283.
- 327 Este vorba de articole consacrate activității grupului „Die Internationale” din Germania, pregătite pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»”. În nr. 2 al acestei culegeri au fost publicate în legătură cu această problemă două articole : „Ziarele ilegale ale opoziției de

- stînga din Germania" și „Din cronica luptei revoluționare din Germania". — 284.
- 328 *Pașapoartele Nadiei* — actele pe care N. K. Krupskaia se străduia să le procure pentru I. F. Armand în urma hotărîrii acesteia de a pleca în Norvegia. — 284.
- 329 Este vorba, probabil, de inconsecvența de care a dat dovadă Graber în atitudinea sa față de E. Vandervelde, unul dintre liderii Internaționalei a II-a, în timpul vizitei pe care acesta o făcuse în Elveția în decembrie 1915. La începutul războiului, Graber s-a situat pe poziții internaționaliste, apoi a participat activ la munca desfășurată de social-democrații de stînga din Elveția, a luat parte la lucrările conferințelor de la Zimmerwald și Kiental, a dat ajutor la publicarea documentelor stîngii zimmerwaldiene, dar în același timp, cînd Vandervelde a venit în Elveția ca să facă agitație pentru reconstituirea Internaționalei a II-a, Graber a luat cuvîntul la un referat ținut de acesta și l-a salutat în numele Partidului social-democrat din Elveția. — 284.
- 330 Este vorba, probabil, de articolul Inesei Armand „Cine va plăti spezele războiului?". Articolul nu a fost publicat. — 287.
- 331 Culegerea bolșevică intitulată „Sub vechiul steag" a apărut în 1916 la Saratov, iar în 1917 a fost retipărită, cu unele prescurtări, la Petrograd, în editura „Jizn i Znanie". În această culegere au fost publicate articole semnate de B. V. Avilov, M. S. Olinski, I. I. Skvorțov-Stepanov și alții, precum și un bogat material statistic. Autorii articolelor combăteau tezele formulate în culegerea social-șovină „Autoapărarea".
- Intr-una din scrisorile ei din acea perioadă, N. K. Krupskaia scria că culegerea „Sub vechiul steag" face o impresie foarte bună.
- Sub titlul „Răspuns social-patrioților ruși" a fost publicată, în numărul din 19 august 1916 al ziarului „Arbeiterpolitik", o recenzie la această culegere, care a apărut concomitent și în „Berner Tagwacht". Frecvențele referiri la această culegere în presa vremii și în corespondența lui Lenin și a tovarășilor săi de idei dovedește că în rîndurile zimmerwaldienilor de stînga culegerea „Sub vechiul steag" s-a bucurat de o largă răspîndire. — 287.
- 332 Lenin se referă la Zinoviev, Armand și Lilina, care se aflau pe atunci la Hertenstein.
- Mai jos este vorba de articole pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»". — 287.
- 333 În prima parte a scrisorii este vorba de articole pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»".
- Criticii oportunismului i-a fost consacrată lucrarea lui Lenin „Imperialismul și scindarea socialismului", iar combaterii fracțiunii din Dumă și a troțkismului — articolele „Sforțări de a scoate oportunismul basma curată" și „Fracțiunea Ciheidze și rolul ei", care au intrat în nr. 2 al culegerii. — 288.

334 *P. Reabovski* — pseudonimul lui L. N. Stark. Într-o scrisoare din 12 iunie 1916 către Zinoviev, Reabovski făcea cunoscut că la Petrograd a fost creată o editură nouă, „Volna“, și îi propunea ca împreună cu Lenin să participe la culegerile pe care le va scoate această editură. Deoarece pseudonimul „Reabovski“ era necunoscut pe atunci în străinătate, Krupskaja a trimis câteva scrisori în care cerea să se afle cine se ascunde sub acest nume. Una dintre aceste scrisori a fost trimisă la Petersburg Annei Elizarova-Ulianova, în a cărei sarcină intra asigurarea legăturii dintre organizațiile de partid din Rusia și centrul din străinătate. Dar, fiind arestată la 21 iulie 1916, A. I. Elizarova-Ulianova nu a putut răspunde la timp.

Ulterior, când s-a aflat că sub pseudonimul „Reabovski“ semnează Stark, care era suspectat a fi agent provocator, Lenin a refuzat să colaboreze la această editură. — 288.

335 La pct. 2 al scrisorii, Lenin se referă la broșura lui I. Kamenev „Prăbușirea Internaționalei“, apărută mai târziu în editura „Volna“. La pct. 6, Lenin se referă la articolul său „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“. — 289.

336 Este vorba de broșura „*Kriegs— und Friedensprobleme der Arbeiterklasse*“ („Clasa muncitoare și problemele păcii și ale războiului“), în care a fost publicat proiectul de manifest prezentat de Secretariatul din străinătate al C.O. la Conferința de la Kiental.

În anexa la această broșură a fost tipărită, cu unele prescurtări, declarația cu privire la război a menșevicilor, publicată în limba rusă în nr. 5 din 10 iunie 1916 al ziarului „Izvestiia S.S.C.O. al P.M.S.D.R.“, sub titlul „Menșevicii din Petersburg și Moscova despre război“. În textul apărut în broșură a fost omisă partea din declarație care preconiza colaborarea cu burghezia liberală, participarea la activitatea comitetelor pentru industria de război etc.

La propunerea lui V. I. Lenin, în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2 a fost reprodus din ziarul „De Tribune“ articolul Henriettei Roland-Holst „O poziție echivocă“, articol în care, recenzînd susmenționata broșură în versiune germană, autoarea scria că prescurtările au fost făcute în scopul de a ascunde tovarășilor din străinătate caracterul naționalist al declarației menșevice și de „a se înfățișa înaintea Internaționalei cu un aer zimmerwaldian“.

„Izvestiia S.S.C.O. al P.M.S.D.R.“ — ziar menșevic. A apărut în Elveția din februarie 1915 pînă în martie 1917. Au apărut 10 numere. Ziarul se situa pe poziții centriste. — 290.

337 Articolul lui K. Radek „Dreptul națiunilor la autodeterminare“, menționat aici de Lenin, a apărut în nr. 3 din decembrie 1915 al revistei „Lichtstrahlen“. Critica acestui articol a fost făcută de V. I. Lenin în lucrarea sa „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“ (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 47—48). — 290.

338 Aceste câteva cuvinte au fost scrise de V. I. Lenin ca adaos la o scrisoare din 24 iulie 1916 a Nadejdei Krupskaja către M. Ţhakaia,

- În care ea îi mulțumea pentru comunicarea privind editarea literaturii de partid în Caucaz și, rugându-l să ajute la îmbunătățirea legăturilor cu Caucazul, îi recomanda totodată o metodă conspirativă de legătură cu Rusia prin trimitere de cărți avînd, printre rînduri, texte scrise cu cerneală simpatică. — 291.
- 339 Vezi adnotarea 288. — 291.
- 340 S-ar putea să fie vorba de broșurile „Internaționalismul și apărarea patriei” de G. V. Plehanov și „Războiul și problemele conștiinței democratice internaționale” de A. N. Potresov, ambele editate în 1916 la Petrograd. — 292.
- 341 G. I. Belenki (Grîșa) comunicase că în mișcarea muncitorească din Franța se observă o creștere a influenței stîngii zimmerwaldiene. — 292.
- 342 „The Call” — ziar, organ de presă al Partidului socialist britanic ; a apărut la Londra în anii 1916—1920. — 292.
- 343 Este vorba de participarea unui reprezentant al elementelor de stînga din Partidul social-democrat norvegian la conferința socialiştilor din țările neutre, care urma să se întrunească la Haga. — 293.
- 344 Este vorba de seria de articole ale lui F. Engels apărute sub titlul „De ce poartă clasa muncitoare interes Poloniei ?” (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 163—176). — 294.
- 345 Este vorba de declarația publicată de Grimm în nr. 173 din 26 iulie 1916 al ziarului „Bernner Tagwacht” (la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. s-a păstrat o tăietură din acest ziar). În declarația sa, Grimm s-a ridicat împotriva rezoluției propuse de Platten și adoptate cu majoritate de voturi la o adunare de partid din Zürich cu prilejul discutării activității fracțiunii social-democrate din Consiliul național. Prin această rezoluție a fost condamnată nu numai activitatea aripii de dreapta a fracțiunii, ci și poziția centrului, în fruntea căruia se afla Grimm, și au fost criticate măsurile adoptate de Consiliul federal, care se puteau solda cu încălcarea neutralității Elveției. Luînd cunoștință de conținutul acestei rezoluții, Grimm, care nu participase la adunare, a declarat că nu e de acord cu tezele ei și că a hotărît „să pună la dispoziția partidului mandatul ce i-a fost încredințat”. El cerea totodată ca declarația lui să fie discutată în timp util, astfel încît pînă la prima întrunire a Consiliului federal el să-și poată anunța demisia. — 295.
- 346 Numărul 7 (din iulie) al revistei „Demain” începea cu articolul lui Guilbeaux „Război războiului”. — 295.
- 347 Este vorba de o scrisoare către A. I. Elizarova-Ulianova, în care i se cerea să comunice unele date cu privire la editura „Volna” și la persoana lui P. Reabovski, care propusese lui V. I. Lenin și lui

G. E. Zinoviev să colaboreze la culegerile pe care intenționa să le scoată această editură. — 295.

- 348 Pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»“, Buharin scrisese un articol intitulat „Contribuții la teoria statului imperialist“, care a fost însă respins de redacție, deoarece conținea teze greșite, antimarxiste, în problema statului și a dictaturii proletariatului.

În „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1 au fost publicate „Tezele cu privire la imperialism și la asuprairea națională“, scrise de Radek și tipărite în aprilie 1916, sub semnătura redacției ziarului „Gazeta Robotnicza“, în revista „Vorbote“. Răspunsul lui V. I. Lenin la aceste teze l-a constituit articolul „Bilanțul discuției asupra auto-determinării“, care a fost publicat în „Sbornik“ imediat după tezele lui Radek. — 295.

- 349 „*Arbeiterpolitik*“ — săptămînal consacrat problemelor socialismului științific, organ al unui grup de radicali de stînga din Bremen condus de Johann Knief și de Paul Fröhlich, grup care în 1919 a aderat la Partidul Comunist din Germania ; a apărut la Bremen din 1916 pînă în 1919. Săptămînalul „*Arbeiterpolitik*“ a combătut social-șovinismul din mișcarea muncitorească germană și internațională. Printre colaboratorii săi au figurat N. I. Buharin, H. Guillebeaux, A. M. Kollontai, N. K. Krupskaja, A. Pannekoek, K. Radek, I. M. Steklov și alții.

După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a publicat frecvent materiale privind viața din Rusia Sovietică.

Mai jos este menționat articolul lui A. G. Șleapnikov „Rusia muncitoare după 20 de luni de război“, apărut ulterior în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1. — 296.

- 350 Este vorba de tezele intitulate „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“, publicate în limba germană în nr. 2 din aprilie 1916 al revistei „Vorbote“, sub semnătura redacției ziarului „Soțial-Demokrat“, organul central al P.M.S.D.R. În limba rusă tezele au fost publicate pentru prima oară în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1 (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260—274). — 296.

- 351 Este vorba de polemica în jurul tezelor lui Grimm în problema războiului, desfășurată între Platten și Münzenberg, de o parte, și Grimm, de alta, la conferința din 16 iulie 1916 a organizației tineretului socialist din Zürich cu prilejul discutării problemei atitudinii față de război. Polemica a continuat apoi în coloanele ziarului „*Berner Tagwacht*“. Astfel, la 18 iulie 1916 a apărut în acest ziar un articol intitulat „Conferința tineretului în problema războiului“, la 20 iulie un articol cu titlul „În legătură cu conferința tineretului în problema războiului“, iar la 29 iulie un editorial intitulat „Un semnal de luptă“, articole care conțineau ieșiri vehemente la adresa lui Platten și Münzenberg“.

La sfîrșitul scrisorii este menționat articolul lui Raffin-Dugens „Minoritatea socialiștilor francezi“, apărut în nr. 7 din iulie 1916 al revistei „*Demain*“. — 297.

- 352 Din motive de conspirație, Lenin numește astfel lucrarea sa „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“. Prin expresia „procedul G. Z.“ se subînțelege trimiterea manuscrisului între copertele unei cărți franceze. — 299.
- 353 G. L. Șklovski se afla pe atunci în fruntea Comisiei pentru ajutoarea intelectuală a prizonierilor de război de pe lângă C.O.S. ale P.M.S.D.R. Sediul comisiei era la Berna. Șklovski îl informa regulat pe Lenin asupra activității comisiei și îi trimitea pe cele mai interesante dintre scrisorile primite de la prizonieri. Creată din inițiativa lui Lenin, comisia difuza în rândurile prizonierilor literatură bolșevică în problema războiului și a evenimentelor în curs, stabilea legături cu prizonierii, descoperea elementele cu stare de spirit revoluționară, care la rândul lor deveneau apoi promotorii influenței partidului în lagărele de prizonieri (vezi în comunicarea „Activitatea bolșevicilor în rândurile prizonierilor ruși din Germania și Austro-Ungaria“, apărută în „Voprosî Istorii KPSS“, 1963, nr. 3, date mai amănunțite cu privire la munca acestei comisii). — 300.
- 354 Este vorba de Valeriu Marcu. — 302.
- 355 Este vorba de conceptul unei scrisori către N. I. Buharin, scris de G. E. Zinoviev. În această scrisoare era criticată poziția adoptată de E. Boș și de I. Peatakov în timpul tratativilor în problema reluării editării revistei „Kommunist“. Comunicând că „japonezii“ au trecut la crearea efectivă a unei fracțiuni proprii, autorul scrisorii îl ruga pe Buharin să-și precizeze atitudinea față de „fracțiunea nou creată“ și și-a exprimat speranța în posibilitatea de a colabora cu el în viitor.
- La cuvintele lui Zinoviev : „Noi vrem să lucrăm împreună cu d-ta și fără a ține seama de divergențe...“, Lenin a adăugat pasajul următor : „față de care d-ta ai totuși o atitudine mai rezervată, poate, pentru că ai scris mai mult în probleme economice decât în cele politice“. — 303.
- 356 Într-o scrisoare din 5 august 1916 către G. L. Șklovski, N. K. Krupskaiia scria : „Vladimir İlici a uitat să specifice că pentru darea la legat a manuscrisului trebuie luate cărți franțuzești, care vor fi trimise apoi la Geneva pe adresa soților Karpinski... Manuscrisul ți-l vom trimite peste câteva zile“. — 305.
- 357 „*Russkie Zapiski*“ — revistă lunară pentru literatură și politică ; a apărut la Petrograd din noiembrie 1914 până în aprilie 1917, editată de N. S. Rusanov. A fost o continuare a revistei „Russkoe Bogatstvo“, a cărei orientare a fost definită de Lenin ca „narodnicistă, cadeto-narodnicistă“. — 305.
- 358 La Arhiva de partid a Institutului de marxism-leninism se păstrează articolul lui Broutchoux, scris în limba franceză, cu titlul „În Franța. Opoziția împotriva războiului“, pe care figurează următoarea însemnare făcută de Lenin : „Pentru culegere“. Articolul lui Broutchoux n-a fost publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“.

Culegerea de la Berna — așa numește aici V. I. Lenin primul număr din „Sbornik «Soțial-Demokrata»“, care se culegea la Berna. Numărul al doilea urma să fie cules la Paris. Articolul „Broșura lui Junius“ a fost inclus în primul număr al culegerii. Articolul lui Zinoviev despre care se vorbește mai jos se intitulează „Internaționala a II-a și problema războiului“. — 305.

- 359 Articolul despre kautskism fusese destinat de Lenin culegerii „Sub vechiul steag“, care și-a încetat însă apariția după scoaterea primului ei volum. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. s-a păstrat planul unui articol intitulat de Lenin „Despre kautskism“ (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XXX, p. 133—134). O lucrare specială despre Kautsky a fost scrisă de V. I. Lenin în 1918 (vezi „Revoluția proletară și renegatul Kautsky“, Opere complete, vol. 37, București, Editura politică, ed. a doua, p. 243—349). — 307.
- 360 Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 70—76).
La punctele 4—7 este vorba de „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. La punctul 5 este vorba de propunerea lui Belenki ca volumul al doilea al acestei culegeri să fie scos la Paris. Articolele lui Safarov n-au fost publicate în volumele culegerii. Articolul cu privire la mișcarea femeilor, amintit în scrisoarea, aparține Zinaidei Lilina. — 307.
- 361 *Gnevici* — pseudonimul lui Faberkievici, militant al mișcării muncitorești poloneze, aflat pe atunci la Petrograd. Cu participarea lui au fost editate în 1916, în limba poloneză, două numere ale revistei „Zycie“. — 307.
- 362 În „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2 a fost publicat articolul Henriettei Roland-Holst „O poziție echivocă“, în traducere după articolul cu același titlu publicat la 22 august 1916 în ziarul „De Tribune“. — 307.
- 363 La sfârșitul scrisorii lui Lenin către Peatakov (volumul de față, p. 304—305), Zinoviev adăugase următoarele câteva rînduri: „În numele red. «S-D» G. Z. Textul e aproape pe jumătate cules și de aceea vă rugăm să vă grăbiți. Așteptăm răspuns urgent“. — 308.
- 364 Articolul despre prizonieri n-a apărut în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. — 308.
- 365 Este vorba, probabil, de articolul „Programul militar al revoluției proletare“ (vezi în Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, adnotarea 51, date mai amănunțite cu privire la acest articol). — 310.
- 366 Este vorba de articolul lui F. Koritschoner „Din viața social-democrației austriece“ (apărut în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2). — 311.

- 367 În conceptul scrisorii lui V. I. Lenin (p. 320—321), Zinoviev făcuse unele schimbări și modificase substanțial partea finală. Vezi în volumul de față, p. 312, 317 și 318, atitudinea lui Lenin față de aceste modificări. Corespondența dintre Lenin, Zinoviev și Buharin în jurul articolului acestuia din urmă „Contribuții la teoria statului imperialist” a fost publicată în nr. 22 din 1932 al revistei „Bolșevik”. — 312.
- 368 Este vorba de articolul lui Buharin „Contribuții la teoria statului imperialist” (vezi adnotarea 348). — 312.
- 369 Textul acestei scrisori este precedat de un plan de comprimare a articolului lui Zinoviev „Internaționala a II-a și problema războiului”, care urma să apară în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” (a apărut în nr. 2 ; planul este scris de mîna Nadejdei Krupskaia).
La punctul 5 al scrisorii, Lenin se referă la articolul lui Zinoviev „«Defetismul» înainte și în prezent” (apărut în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 1).
În cele ce urmează, Lenin enumără articolele scrise de el pentru această culegere : „Bilanțul discuției asupra autodeterminării”, „Imperialismul și scindarea socialismului”, „Sforțări de a scoate oportunismul basma curată”, „Fracțiunea Ciheidze și rolul ei”. — 314.
- 370 În august 1916, G. L. Peatakov (Iuri) trimisese pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»” un articol intitulat „Proletariatul și «dreptul națiunilor la autodeterminare» în epoca capitalului financiar”. Acest articol, împreună cu răspunsul lui Lenin, urma să apară în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 3, care însă, din lipsă de fonduri, n-a mai apărut.
Ca răspuns la acest articol, V. I. Lenin a scris două lucrări : „Răspuns lui P. Kievski (*I. Peatakov*)” (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 70—76) și „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»” (Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 79—132).
Nota de subsol a lui Lenin se datorește faptului că Peatakov ceruse să vadă răspunsul redacției O.C. la articolul său înainte de a decide dacă e de acord sau nu ca articolul să fie publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»”. — 315.
- 371 Este vorba de articolul lui Karl Kilbom „Social-democrația suedeză și războiul mondial” și de articolul lui A. Hansen „Unele aspecte ale mișcării muncitorești contemporane din Norvegia” (ambele au apărut în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 2). — 316.
- 372 Prin aceste cuvinte ironice, Lenin subliniază asemănarea și caracterul greșit al unor formulări din articolele scrise de Peatakov și de Zinoviev în problema „apărării” patriei în războiul imperialist (vezi „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 2, decembrie 1916, p. 27). — 317.
- 373 Este vorba de scrisoarea în care i se comunica lui Buharin că articolul „Contribuții la teoria statului imperialist” nu poate fi

publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ (vezi volumul de față, p. 320—321). — 317.

- 374 În ceea ce privește articolele suedezului și norvegianului, vezi adnotarea 371. Prin articolul despre dezarmare, Lenin subînțelege „Programul militar al revoluției proletare“, scris de el în limba germană ; cu unele modificări, el a fost publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2, sub titlul „Lozinca «dezarmării»“. — 318.
- 375 *Tezele lui Radek* — documentul intitulat „Teze cu privire la imperialism și la aspirarea națională“, publicat, sub semnătura ziarului „Gazeta Robotnicza“, în revista „Vorbote“ și reprodus în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1. — 320.
- 376 Este vorba, probabil, de articolul lui Strannik (V. I. Fridolin) „Ce se întâmplă în rîndurile trupelor“. Acest articol este menționat printre cele primite în redacție pentru „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 3. — 320.
- 377 Volumul al II-lea al culegerii „Sub vechiul steag“, pentru care Lenin intenționa să scrie un articol despre kautskism, n-a mai apărut. — 323.
- 378 Este vorba de răspunsul lui Zinoviev la o scrisoare „injurioasă“, după cum se exprimă Krupskaia, primită de la Buharin drept răspuns la scrisoarea prin care redacția îl înștiințase că articolul său „Contribuții la teoria statului imperialist“ nu poate fi publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“.

În primele zile ale lunii octombrie 1916, Buharin i-a trimis lui Lenin obiecțiile sale împotriva observațiilor făcute de redacție pe marginea acestui articol. Lenin i-a răspuns la 14 octombrie 1916 printr-o scrisoare lungă, în care a arătat inconsistența și lipsa de temeinicie a argumentelor formulate de Buharin (vezi volumul de față, p. 334—339). — 324.

- 379 Cele câteva rînduri scrise de Lenin și scrisoarea Nadejdei Krupskaia către Șleapnikov constituiau răspunsul la prima scrisoare pe care acesta o trimisese după întorcerea sa din America în Europa (la 29 septembrie el se întorsese la Copenhaga). În scrisoarea sa, Șleapnikov făcuse o dare de seamă asupra activității desfășurate de el în America și anunțase că intenționează să plece în Rusia. În legătură cu aceasta, Lenin îl numește pe Șleapnikov, conspirativ, „Bel“. Sfaturile de prudență ale lui Lenin se datorau știrilor primite cu privire la arestări efectuate la Petrograd, și în special cu privire la arestarea Annei Elizarova-Ulianova.
- În scrisoarea ei către Șleapnikov, Krupskaia se ocupa extrem de amănunțit de o serie de probleme din străinătate și din Rusia, comunicându-i că „japonezii“ au format o fracțiune, că lipsa de sinceritate a lui Buharin s-a manifestat în refuzul lui vădit de a-l ajuta pe Lenin la stabilirea unor legături mai strînse cu Rusia și relatîndu-i totodată cum se desfășoară pregătirile pentru editarea publicației „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. — 325.

- 380 Este vorba de manuscrisul articolului „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»”.

Lenin se grăbea să organizeze transcrierea acestor articole în legătură cu plecarea lui Șleapnikov în Rusia. La începutul lunii octombrie 1916, Lenin scria : „Ar fi foarte regretabil dacă Belenin n-ar aștepta articolul în care eu îi dau o replică lui Kievski (chiar ieri l-am trimis la transcriere și abia peste câteva zile va fi gata)” (volumul de față, p. 326). — 330.

- 381 Aprecierile lui Lenin se referă la articolul lui Zinoviev „«Defetismul» înainte și în prezent”. Acest articol a fost publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 1. Zinoviev își însușise doar în parte observațiile făcute de Lenin.

La pct. 2 al scrisorii de față, Lenin se referă la publicarea în nr. 25 (din 1916) al ziarului „Gazeta Robotnicza” a „Rezoluției consfăturii din 1—2 iunie 1915 a colegiului de redacție”. În această rezoluție era criticată lozincă înfringerii monarhiei țariste — lansată de C.C. al P.M.S.D.R. la începutul războiului — sub pretextul că ea, lozincă, ar furniza „argumente social-patrioților germani”. — 331.

- 382 Este vorba de manuscrisele articolelor : „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)” de V. I. Lenin și „Proletariatul și «dreptul națiunilor la autodeterminare» în epoca capitalismului financiar” de G. L. Peatakov. Pe manuscrisul său, Lenin a făcut următoarea însemnare : „Articolul lui Kievski cu privire la autodeterminare și răspunsul lui Lenin”. Răspunsul lui Lenin a fost trimis lui Peatakov (vezi în legătură cu aceasta scrisoarea lui Lenin către I. Armand, volumul de față, p. 351—352).

În legătură cu această problemă, Lenin a scris amplul articol intitulat „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»”. — 332.

- 383 Este vorba de un adaos la articolul lui Lenin „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»”, articol care în acel moment se afla la Karpinski spre transcriere. Textul anexat de Lenin a fost introdus în articol ca o notă de subsol (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 107). — 333.

- 384 La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism se păstrează scrisoarea în care Ribalka (L. Iurkevici) cere permisiunea de a publica o observație făcută de Lenin pe marginea unei scrisori a lui Zinoviev, găsită de el în arhiva revistei „Dzvin”. — 334.

- 385 Scrisoarea de față constituie răspunsul dat de Lenin la o scrisoare primită de la Buharin în primele zile ale lunii octombrie 1916, scrisoare în care acesta din urmă contesta justetea observațiilor critice făcute pe marginea articolului său „Contribuții la teoria statului imperialist”. — 334.

- 386 În nr. 5 din mai 1916 al revistei „Letopis“ a fost publicat un articol al lui V. Bazarov intitulat „Momentul actual și perspectivele“, consacrat analizei crizei economice pe care o provocase în Rusia războiul imperialist. În acest articol, Bazarov califică drept „anacronism“ împărțirea programului partidului în program-minimum și program-maximum și afirmă că lupta pentru transformări democratice este inutilă.
- Într-un articol intitulat „Însemnările unui publicist“, publicat de A. Potresov în nr. 1 din august 1916 al revistei menșevice „Delo“, se spunea că „optimismul maximalist“ (așa califică el vederile lui Bazarov), care suprimă „toate sarcinile imediate ale democrației“, „este cel mai periculos dușman al mișcării democratice, cel mai virulent și mai sigur dezorganizator al ei“.
- În cazul de față, Lenin se referă, după toate probabilitățile, tocmai la aceste teze din articolul lui Potresov.
- La 3 octombrie 1916, Krupskaja îi scrisese lui Șleapnikov că Potresov s-a agățat de fraza din „Letopis“ în care Bazarov vorbește despre „inutilitatea programului-minimum“ și vrea să atribuie internaționaliștilor acest maximalism spre a-i compromite. — 335.
- 387 Este vorba de manifestul „Internaționaliștii din Austria către internaționaliștii din toate țările“, publicat în decembrie 1915. Textul lui integral a fost tipărit, printre altele, în nr. 283 din 3 decembrie 1915 al ziarului „Volksrecht“. Documentul a fost publicat fără semnătură. În ziarul „Avanti!“ pomenit de V. I. Lenin, au fost reproduse numai unele pasaje din acest manifest. — 340.
- 388 În scrisorile sale anterioare, G. Belenki, secretarul secției bolșevice din Paris, propusese lui V. I. Lenin ca „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2 să fie tipărit la Paris, prevenindu-l însă totodată că aceasta nu se poate face decât legal. Proiectul de a tipări la Paris foi volante n-a fost pus în aplicare. — 342.
- 389 Congresul Partidului social-democrat din Elveția a avut loc la Zürich în zilele de 4—5 noiembrie 1916. Lenin a luat cuvântul în prima zi a lucrărilor congresului, aducându-i salutul C.C. al P.M.S.D.R. (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 181—184). — 343.
- 390 În scrisoarea de față este vorba de adăugiri în textul tradus al cuvântării rostite de Lenin în ziua de 4 noiembrie 1916 la congresul Partidului social-democrat din Elveția (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 183). — 344.
- 391 Este vorba de o discuție în problema națională, desfășurată după apariția nr. 1 din „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. A. V. Lunacearski și Bezrabotnii (D. Z. Manuilski) atacaseră tezele leniniste în problema apărării patriei și a dreptului națiunilor la autode-

terminare. În cadrul acestei discuții, N. D. Kiknadze combătuse susținerile lui Lunacearski și Manuilski. — 345.

- 392 Este vorba de § 5 al tezelor grupului „Die Internationale“, publicate în nr. 3 din 29 februarie 1916 al publicației „Bulletin I.S.K.“. În acest paragraf se afirmă că în epoca imperialismului nu sînt posibile războaie naționale. — 348.
- 393 Este vorba de declarația din 5 noiembrie 1916 a guvernelor Germaniei și Austro-Ungariei privind crearea unui stat monarho-constituțional polonez sub protectoratul Germaniei și al Austro-Ungariei. — 350.
- 394 Lenin se referă la vederile Rosei Luxemburg în problema națională, expuse în revista social-democrată poloneză „Przegľad Socjaldemokratyczny“, care apărea la Cracovia. Vezi în această privință articolul lui Lenin „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare“ (Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 323—330). — 350.
- 395 Este vorba de seria de articole ale lui F. Engels intitulată „De ce poartă clasa muncitoare interes Poloniei?“, reprodusă în 1916 în „Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung“, care apărea sub îngrijirea lui Grünberg (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 163—174). — 351.
- 396 Este vorba de articolul de fond „Congresul partidului“, publicat la 7 noiembrie 1916 în ziarul „Bernér Tagwacht“. Un pasaj din acest articol, în care erau expuse extrem de succint dezbaterile care au avut loc la congres în problema atitudinii față de Conferința de la Kiental, conținea aluzii răuvoitoare la autorul necunoscut al proiectului de rezoluție și afirma că semnatarii proiectului au depășit împuternicirile ce le-au fost acordate.
În nr. 262 din 8 noiembrie 1916 al ziarului „Volksrecht“ a apărut o declarație semnată de E. Nobs, în care acesta arăta că „împărtășește în întregime vederile“ expuse în proiectul de rezoluție prezentat în numele social-democraților de stînga. — 352.
- 397 În zilele de 20 și 30 noiembrie 1916, Lenin a avut cu zimmerwaldienii de stînga convorbiri pe marginea tezelor intitulate „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“. În partea finală a scrisorii, vorbind de acest manuscris, Lenin îl numește prescurtat „teze“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 197—209). — 352.
- 398 Articolul de critică la adresa lui Grimm a fost publicat în numărul din 2 decembrie 1916 al săptămînalului „Arbeiterpolitik“, sub titlul „După congresul Partidului social-democrat elvețian“ și sub semnătura Arnold Struthahn. — 352.
- 399 Este vorba de traducerea în limba franceză a tezelor „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“, traducere făcută de I. Armand (vezi Opere complete, vol. 30,

- București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 197—209). — 353.
- 400 Este vorba de conceptul unei scrisori către „o social-democrată din Germania“ (probabil C. Zetkin), în care, în numele redacției revistei „Rabotnița“, Inessa Armand propunea un schimb de păreri în problemele mișcării femeilor muncitoare și arăta că ar trebui convocată o conferință neoficială a socialistelor de stînga.
- Cuvintele citate de V. I. Lenin sînt luate din următorul pasaj al scrisorii Inesei Armand: „Nouă ni se pare că în timp de război această mișcare (adică mișcarea femeilor. — *Nota red.*) ar putea să aibă un rol foarte important pentru socialism. Cînd o mare parte a proletariatului, muncitorii, se află pe fronturi, cealaltă parte a lui, muncitoarele, trebuie să ia în mîna cauza noastră socialistă“. — 356.
- 401 Dintr-o altă scrisoare către I. Armand (vezi p. 386) se vede că din redacția acestui organ de presă urmau să facă parte Lunacearski, Sokolnikov, Graber și Naine. — 357.
- 402 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 13, București, Editura politică, 1962, p. 296, precum și lucrarea lui F. Engels „Socialismul în Germania“ (Opere, vol. 22, București, Editura politică, 1965, p. 248—254). — 359.
- 403 Este vorba de Congresul Partidului social-democrat din Elveția, care a avut loc la Zürich în zilele de 4—5 noiembrie 1916 (vezi în Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, adnotarea 83, date amănunțite cu privire la acest congres). — 361.
- 404 În nr. 3 din 29 februarie 1916 al publicației „Bulletin I.S.K.“ a fost publicat un proiect de program al social-democrației olandeze, care, printre altele, conținea următoarele revendicări: democratizarea tuturor instituțiilor guvernamentale, instaurarea republicii, ziua de muncă de 8 ore, lichidarea militarismului etc. — 363.
- 405 Este vorba de cuvîntarea rostită de A. Schmid în ziua de 30 noiembrie 1916 la o adunare a social-democraților elvețieni, partizani ai stîngii zimmerwaldiene. La această adunare a fost discutată problema pregătirii pentru apropiatul congres extraordinar al Partidului social-democrat din Elveția a unui proiect de rezoluție cu privire la atitudinea socialiștilor față de militarism și război. — 365.
- 406 *Hotărîrea de la Aarau* — hotărîre adoptată de Congresul de la Aarau din 20—21 noiembrie 1915 al Partidului social-democrat din Elveția (vezi la adnotarea 204 date mai amănunțite cu privire la acest congres). — 366.
- 407 Este vorba de proiectul de rezoluție în problema militară, întocmit de Platten în vederea apropiatului congres extraordinar al Partidului social-democrat din Elveția, la care urma să fie discutată problema atitudinii față de război (vezi în „Culegeri din Lenin“,

- vol. XVII, p. 57—64, variantele proiectelor de rezoluție ale lui Platten, cu observațiile făcute de V. I. Lenin). — 367.
- 408 Aici Lenin se referă la tezele sale „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 197—209). — 369.
- 409 Este vorba de broșura lui Humbert-Droz „Guerre à la Guerre. A bas l'Armée. Plaidoirie complète devant le Tribunal Militaire à Neuchâtel le 26 août 1916“ („Război războiului. Jos armata. Textul complet al pledoariei rostite în fața tribunalului militar Neuchâtel în ziua de 26 august 1916“). Humbert-Droz fusese arestat pentru refuzul său de a se prezenta la cercul de recrutare. — 369.
- 410 În nr. 25 din 9 decembrie 1916 al săptămînalului „Arbeiterpolitik“, la rubrica „Din carnetul nostru politic“, apăruse o notă nesemnată cu data de 6 decembrie 1916. Semnalînd cititorilor ziarului discuția din „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1 în problema dreptului națiunilor la autodeterminare, autorul notei arată că părerile lui Lenin în această problemă nu sînt împărțășite de „trei membri ai redacției revistei «Kommunist», organul teoretic al radicalilor ruși de stînga“. Această notă nu putea decît să dezorienteze pe cititori, deoarece nu spunea nimic nici despre greșelile teoretice ale acestui grup, nici despre comportarea lui fracționistă, antipartinică, după apariția primului număr al revistei „Kommunist“.
- În același număr al săptămînalului „Arbeiterpolitik“ a fost publicat ca editorial articolul lui Buharin „Statul imperialist“, cu o notă de subsol din partea redacției în care se făceau aprecieri pozitive despre conținutul lui. — 369.
- 411 Este vorba de o scrisoare a lui Gučikov din 15 (28) august 1916 către generalul Alekseev, șeful cartierului general al comandantului suprem al armatei ruse. Scrisoarea exprima teama burgheziei ruse în fața revoluției în creștere și nemulțumirea ei în legătură cu faptul că guvernul țarist nu se arăta a fi capabil să preîntîmpine izbucnirea revoluției. Scrisoarea lui Gučikov a fost publicată în nr. 57 din 30 decembrie 1916 al ziarului „Soțial-Demokrat“. — 370.
- 412 „Conferința despre revoluția din 1905“ a fost ținută de V. I. Lenin, în limba germană, la Casa poporului din Zürich, în ziua de 9 (22) ianuarie 1917, în fața unei adunări de tineri muncitori elvețieni (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 307—328). — 372.
- 413 În „Diskussionnîi Listok“ nr. 3 din 29 aprilie (12 mai) 1911 a fost publicat articolul lui Lenin „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia“. Partea a doua a acestui articol conține tabelul statistic cu privire la grevele din Rusia menționat de

- V. I. Lenin (vezi Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 389). — 372.
- 414 În privința „scandalului cu Șklovski“, Zinoviev îi scrisese: „...Șklovski trece printr-o criză: fără a ne spune nouă ceva, a cheltuit toți banii partidului!... Sînt convins că-i va restitui curînd, dar deocamdată situația e de așa natură că n-avem nici o centimă, nici măcar pentru timbre poștale...“. — 373.
- 415 Este vorba de broșura „Învățămîntul public și democrația“ de N. K. Krupskaia. Broșura a apărut în 1917, în Editura „Jizn i Znanie“. — 374.
- 416 Este vorba de manuscrisul cărții „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, care pe vremea aceea se afla la editura „Parus“. — 374.
- 417 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 22, București, Editura politică, 1965, p. 505—523. — 379.
- 418 Este vorba, probabil, de enunțuri făcute de F. Engels într-o scrisoare către F. Sorge (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, ed. I rusă, vol. XXVIII, 1940, p. 308). — 380.
- 419 Aici este vorba de votarea rezoluțiilor în problema păcii la Congresul Partidului socialist francez, care a avut loc la Paris în zilele de 25—30 decembrie 1916, și la Congresul Confederației generale a muncii, care a avut loc în zilele de 24—26 decembrie 1916. Rezultatele votului asupra acestei probleme au fost reproduse de Lenin în capitolul al III-lea al lucrării „Pacifism burghez și pacifism socialist“, intitulat „Pacifismul socialiștilor și al sindicaliștilor francezi“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 253—258). — 387.
- 420 *Chemarea Comisiei socialiste internaționale „Către clasa muncitoare“* a fost publicată în „Bulletin I.S.K.“ nr. 6 din 6 ianuarie 1917. Analiza acestei chemări a fost făcută în capitolul al IV-lea al lucrării „Pacifism burghez și pacifism socialist“, intitulat „Zimmerwaldul la răspîntie“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 258—262). — 387.
- 421 Este vorba de nr. 5 din 6 ianuarie 1917 al ziarului „Volksrecht“, în care a fost publicat un articol în legătură cu adunarea de partid care avusese loc în ziua de 5 ianuarie la Casa poporului din Zürich. Într-unul din punctele rezoluției adoptate se protesta împotriva „agitației din culise“ pentru amînarea congresului partidului. — 388.
- 422 Aici s-ar putea să fie vorba de cartea lui Kamenev „Prăbușirea Internaționalei“, apărută în decembrie 1916 în editura „Volna“. — 388.
- 423 Scrisoarea lui Lenin urma să fie discutată în cadrul secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — 390.

- 424 „Grütliener“ — ziar, organ de presă al organizației burghezo-reformiste elvețiene „Uniunea Grütli“; a fost fondat la Zürich în 1851. În perioada primului război mondial, ziarul s-a situat pe poziția social-șovinismului. Lenin spunea despre acest ziar că este un organ de presă al „slugilor consecvente și fățișe ale burgheziei în rîndurile mișcării muncitorești“. — 391.
- 425 Declarația C.C. al Partidului social-democrat din Elveția cu privire la amînarea congresului partidului a fost publicată în nr. 7 din 9 ianuarie 1917 al ziarului „Volksrecht“ (vezi articolul „Der ausserordentliche Parteitag verschoben“, iar în nr. 8 din 10 ianuarie 1916, într-o notă publicată la rubrica „Vereine und Versammlungen“, a fost reprodusă o rezoluție adoptată la adunarea uneia dintre organizațiile raionale din Zürich, în care se cerea ca congresul să fie convocat cel mai tîrziu în primăvara anului 1917. — 393.
- 426 Este vorba de propunerea făcută de W. Münzenberg la ședința din 7 ianuarie 1917 a Conducerii Partidului social-democrat din Elveția în problema amînării convocării congresului, care fusese fixat pentru data de 11 februarie 1917, la Berna, pentru discutarea problemei militare. — 394.
- 427 „Parteibeschlüsse“ („Hotărîri de partid“) — articol de fond apărut fără semnătură în nr. 6 din 8 ianuarie 1917 al ziarului „Berner Tagwacht“. — 394.
- 428 Sub semnătura „-g“ a apărut, în nr. 11 din 13 ianuarie 1917 al ziarului „Volksrecht“, un articol intitulat „Zur Parteitagsverschiebung“ („În legătură cu amînarea congresului partidului“), în care autorul se pronunță împotriva hotărîrii din 7 ianuarie a Conducerii Partidului social-democrat din Elveția privind amînarea pe termen nelimitat a convocării congresului. — 395.
- 429 „Russkie Vedomosti“ — ziar care exprima interesele burgheziei și ale moșierimii liberale. Începînd din 1905, a fost organul de presă al cadeților de dreapta. A apărut la Moscova din 1863 pînă în 1918. — 396.
- 430 Lenin se referă la articolul „Pacifism burghez și pacifism socialist“, pe care intenționa să-l publice în ziarul „Novii Mir“, editat la New York de un grup de emigranți socialiști ruși. Articolul însă nu a fost publicat în acest ziar. Primele două capitole ale lui au fost tipărite, cu unele modificări, în nr. 58 — ultimul — al ziarului „Sozial-Demokrat“ din 31 ianuarie 1917, sub titlul „O cotitură în politica mondială“ (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 339—348). — 397.
- 431 Este vorba de o rezoluție a social-democraților de stînga din Elveția, în care se cerea organizarea unui referendum în problema convocării congresului extraordinar al partidului, care, printr-o hotărîre a Conducerii P.S.D.E., fusese amînat pe timp nedeterminat. Textul acestei rezoluții în limba germană, cu modificările făcute de V. I. Lenin, se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului

- de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. Rezoluția social-democraților de stînga a stat la baza referendumului organizat după ce organizațiile locale s-au pronunțat pentru convocarea în primăvară a congresului partidului. În nr. 19 din 23 ianuarie 1917 al ziarului „Volksrecht“ a fost publicată chemarea unui grup de inițiativă pentru organizarea referendumului, sub titlul „Das Referendum gegen den Parteivorstandsbeschluss ergriffen“ („A început referendumul împotriva hotărîrii Conducerii partidului“). — 401.
- 432 Lenin se referă la articolul lui K. Kautsky „Einige Feststellungen über Marx und Engels“ („Unele constatări în privința lui Marx și Engels“), apărut în „Die Neue Zeit“, 1908, nr. 1, 2. Oktober, S. 5—7.
- Vezi în Marx-Engels, *Ausgewählte Briefe*, Dietz-Verlag, Berlin, 1953, S. 586, și în *Opere*, vol. XXIX, ed. I rusă, 1948, p. 402, scrisorile lui Engels către Kautsky cu privire la felul cum a fost denaturată introducerea sa la lucrarea lui Marx „Luptele de clasă în Franța. 1848—1850“. — 402.
- 433 Referatul despre pacifism, de care întrebă V. I. Lenin, a fost ținut de Inessa Armand la 21 ianuarie 1917 (vezi volumul de față, p. 407). — 405.
- 434 Vezi adnotarea 431. — 405.
- 435 Este vorba de proiectul de declarație adoptat la 15 ianuarie 1917 la o consfătuire a social-democraților de stînga din Elveția, în care s-a cerut ca Grimm să fie scos din Comisia socialistă internațională. — 406.
- 436 Este vorba de referendumul în problema convocării Congresului extraordinar al Partidului social-democrat din Elveția în vederea discutării problemei atitudinii față de război. În pofida luptei inițiate de liderii partidului — R. Grimm, J. Schmid, F. Schneider, H. Greulich, G. Müller — împotriva referendumului (vezi V. I. Lenin. *Opere complete*, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 363—367), acesta din urmă s-a bucurat de sprijinul fierbinte al muncitorilor din Elveția germană și franceză. — 406.
- 437 Vezi adnotarea 431. — 409.
- 438 Vezi F. Engels. „Socialismul în Germania“ (*Opere*, vol. 22, București, Editura politică, 1965, p. 505—523). — 409.
- 439 În nr. 6 al revistei „Jugend-Internationale“, apărut la 1 decembrie 1916, a fost publicat (sub semnătura Nota Bene) articolul lui Buharin „Statul tâlhăresc imperialist“. Critica acestui articol a fost făcută de V. I. Lenin în lucrarea „Internaționala tineretului“, publicată în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2 (vezi *Opere complete*, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 225—229).

- În nr. 25 din 9 decembrie 1916 al săptămânalului „Arbeiterpolitik“ a fost publicat, cu unele prescurtări, același articol al lui Buharin, sub titlul „Statul imperialist“. — 410.
- 440 Vezi F. Engels. „Contribuții la problema locuințelor“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, București, Editura politică, 1964, p. 209—291). — 413.
- 441 Este vorba de rezoluția în problema păcii pe care Loriot, Rappoport și Saumoneau au prezentat-o în decembrie 1916 la congresul federației de Sena a Partidului socialist francez. Această rezoluție nu a întrunit majoritatea de voturi. — 413.
- 442 Este vorba de broșura lui Spektator (M. I. Nahimson) „Vaterlandsverteidigung und auswärtige Politik der Sozialdemokratie“ („Apărarea patriei și politica externă a social-democrației“). — 413.
- 443 Este vorba de „Propunerile de modificări în textul rezoluției propuse de majoritatea comisiei pentru problema militară“, publicate în nr. 34 din 9 februarie 1917 al ziarului „Volksrecht“, sub titlul „Abänderungsanträge zu der Resolution der Mehrheit der Militärkommission“ (vezi în volumul de față, p. 420, date mai amănunțite cu privire la această rezoluție). Printre semnatarii ei au fost și Grimm, Nobs și Platten.
- Proiectul inițial al majorității, proiect care respinge ideea „apărării patriei“, fusese publicat în nr. 7 din 9 ianuarie 1917 al ziarului „Volksrecht“, sub semnăturile lui Affolter, Graber, Naine, Nobs și Schmid. — 419.
- 444 S. N. Ravici îi scrisese lui Lenin despre oportunismul care domnește în organizația social-democrată din Geneva, printre membrii căreia un mic grup de bolșevici trebuia să-și ducă munca internaționalistă. — 420.
- 445 Este vorba de poziția lui E. Nobs și F. Platten în timpul ascuțirii luptei din rândurile Partidului social-democrat elvețian în problema militarismului și a comportării parlamentarilor social-democrați la votarea creditelor militare. Așa, de pildă, E. Nobs era împotriva referendumului motivat pe care-l organizaseră social-democrații de stînga în problema convocării de urgență a congresului partidului. Amîndoi (Nobs și Platten) au luat parte la consfătuirea neoficială a centriștilor care a avut loc la 3 februarie 1917 (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 363—367). — 420.
- 446 Este vorba de foile volante editate la Zürich de un grup de aderenți elvețieni, germani, polonezi și ruși ai stîngii zimmerwaldiene. V. I. Lenin a participat la redactarea foii volante nr. 1, intitulată „Împotriva minciunii apărării patriei“, a organizat traducerea ei în cîteva limbi străine și a dat un mare ajutor la difuzarea ei. — 420.
- 447 Congresul organizației social-democrate din cantonul Zürich a avut loc la Töss în zilele de 11—12 februarie 1917. În nr. 36 din 12 fe-

bruarie 1917 al ziarului „Volksrecht“, organul de presă al partidului, acestui congres i-a fost consacrat articolul de fond, intitulat „Der Parteitag in Töss“.

La congres au fost prezentate două proiecte de rezoluție : 1) proiectul de rezoluție al minorității comisiei pentru problema militară, întocmit de elementele de dreapta în spiritul social-șovinismului, și 2) proiectul centrist de rezoluție al majorității acestei comisii. Fiind puse la vot, congresul a adoptat proiectul de rezoluție al majorității (cu 93 de voturi contra 65). Pentru a împiedica o eventuală adoptare a rezoluției social-șovinistilor, social-democrații de stînga au votat pentru rezoluția centristă a majorității, prezentînd însă „Propunerea de modificări în rezoluția cu privire la problema războiului“, scrisă de Lenin, care a fost adoptată de congres (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 362). — 420.

448 La 1 februarie 1917 a avut loc la Olten o conferință zimmerwaldiană (parțială), la care au participat reprezentanți ai organizațiilor invitate la Conferința socialiştilor din țările Antantei (din martie 1917) (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 364—365). — 420.

449 Vezi adnotarea 443. — 421.

450 Este vorba de „Propunerea de modificări în rezoluția cu privire la problema războiului“, scrisă de V. I. Lenin. Vezi adnotarea 447. — 421.

451 Lenin intenționa să publice în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 3 un articol cu privire la atitudinea marxismului față de stat. Articolul nu a fost scris. Materialele adunate de Lenin în acest scop au stat ulterior la baza lucrării „Statul și revoluția“ (Opere complete, vol. 33, București, Editura politică, 1965, ed. a doua). — 424.

452 Este vorba de foaia volantă nr. 1, intitulată „Gegen die Lüge der Vaterlandsverteidigung“ („Împotriva minciunii apărării patriei“), apărută ulterior sub semnătura „Un grup de zimmerwaldieni de stînga din Elveția“. Lenin a participat îndeaproape la întocmirea și la redactarea acestei foi volante, în al cărei text a fost inclus documentul leninist intitulat „Propunere de modificări în rezoluția cu privire la problema războiului“, precum și o serie de teze din alte lucrări ale lui V. I. Lenin. — 425.

453 Manifestul Biroului din Moscova, menționat de Lenin, nu a mai fost publicat în organul central al partidului, ziarul „Soțial-Demokrat“, întrucît în ianuarie 1917 apăruse ultimul număr al ziarului (nr. 58).

Biroul din Moscova al C.C. — așa se numea pe atunci organul conducător al organizației revoluționare de partid din Moscova a bolșevicilor. Din acest Birou făceau parte R. S. Zemleacika, M. S. Olminski, I. I. Skvorțov-Stepanov ș.a. — 426.

- 454 „*Weekly People*“ — organ de presă al Partidului muncitoresc socialist din America, fondat în 1891 la New York. — 427.
- 455 Pentru prima oară, broșura lui M. Bakunin „Comuna din Paris și noțiunea de stat“ a fost publicată, în traducere din limba franceză („Fragment dintr-un manuscris inedit“), în revista „Obșcina“, care apărea la Geneva (vezi nr. 5, 6 și 7 ale revistei „Obșcina“ din mai, iunie și iulie 1878). Broșura a apărut și în limba franceză, sub titlul „La Commune de Paris et la Notion de l'Etat, par Michel Bakounine“, Paris, 1899. — 430.
- 456 Este vorba de foaia volantă „Împotriva minciunii apărării patriei“. — 436.
- 457 Este vorba de deputații bolșevici din Duma a IV-a de stat: A. E. Badaev, M. K. Muranov, G. I. Petrovski, F. N. Samoilov și N. R. Șagov (vezi la adnotarea 46 date mai amănunțite cu privire la aceștia). — 439.
- 458 Scrisoarea de față (cartea poștală) către I. F. Armand, care se afla la Clarens, a fost scrisă de Lenin în timp ce se întorcea la Zürich, venind din La Chaux-de-Fonds, mare centru muncitoresc din Elveția, unde ținuse, în localul clubului muncitoresc, un referat (în limba germană) despre Comuna din Paris și perspectivele dezvoltării revoluției ruse („Va urma oare revoluția rusă calea Comunei din Paris?“). — 441.
- 459 Lenin se referă la declarația în care guvernul provizoriu și-a expus programul politic, care prevedea, printre altele, amnistierea imediată și totală a celor condamnați din motive politice și religioase (vezi „*Vestnik Vremennogo pravitelstva*“ nr. 1 din 5 martie 1917). — 441.
- 460 La 6 (19) martie 1917, la o consfătuire neoficială a centrelor diferitelor partide ruse care a avut loc la Berna, Martov a propus ca emigranții să se repatrieze prin Germania în schimbul eliberării unor germani internați în Rusia. Acest plan a fost sprijinit de Lenin (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 121—123; „*Culegeri din Lenin*“, vol. II, 1924, p. 385—394). — 444.
- 461 V. A. Karpinski îl invitase pe V. I. Lenin să vină la Geneva pentru a ține în fața emigranților și a socialistilor ruși din Elveția un referat despre sarcinile partidului în revoluție.
- Mitingul internaționalistilor ruși și elvețieni amintit în scrisoarea de față a avut loc în ziua de 9 (22) martie 1917. V. I. Lenin n-a participat la acest miting. — 445.
- 462 Este vorba de „Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia către toți cetățenii Rusiei“, publicat de C.C. al P.M.S.D.R. în suplimentul la nr. 1 din 28 februarie (13 martie) 1917 al ziarului „*Izvestiia Petrogradskogo Soveta*“. Lenin a luat cunoștință de extrasele din manifest, care au fost publicate în nr. 80 din 22 martie 1917 al ziarului „*Frankfurter Zeitung*“ sub titlul: „*Das Manifest*“

- der Sozialrevolutionäre“ („Manifestul socialiștilor revoluționari“). În acest manifest se cerea instaurarea republicii democratice, legiferarea zilei de muncă de 8 ore, confiscarea pământurilor moșierești în favoarea țăranilor, confiscarea stocurilor de cereale și, principala, încetarea războiului de jaf. (Despre importanța acestui manifest vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 35 și 75—76). — 447.
- 463 *Cei de la „Nacealo“* — aderenții grupului format în jurul ziarului menșevico-troțkist „Nacealo“, care a apărut la Paris din septembrie 1916 până în martie 1917. — 449.
- 464 Scrisoarea de față constituie răspunsul dat de Lenin la o scrisoare primită de la A. V. Lunacearski, care, intenționând să vină în martie 1917 la Zürich, i-a propus lui Lenin să organizeze împreună o consfătuire între bolșevici și „vperedîști“. Lenin a refuzat să participe la această consfătuire. — 449.
- 465 *Gvozdeviști* — aderenții social-șovinistului menșevic Gvozdev, care se afla în fruntea așa-zisului „grup muncitoresc“ de pe lângă Comitetul central pentru industria de război, creat de burghezia rusă în 1916. — 449.
- 466 În ziua de marți 26 martie 1917, Lenin a ținut la Casa poporului din Zürich, la o adunare de muncitori elvețieni, un referat pe tema „Despre sarcinile P.M.S.D.R. în revoluția rusă“ (vezi Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 73—79). — 450.
- 467 Este vorba de rezoluția adoptată la mitingul internaționaliștilor ruși și elvețieni care a avut loc în ziua de 22 martie 1917. — 451.
- 468 *Apelul lui Ciheidze* — apel pentru sprijinirea guvernului provizoriu, lansat de Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd, în majoritate alcătuit din menșevici și eseri. — 452.
- 469 Vezi adnotarea 466. — 455.
- 470 În amintirile sale, V. A. Karpinski scrie : „Printre altele, pentru unele tovarășe s-a propus și următorul plan : să se căsătorească cu cetățeni elvețieni și să dobândească astfel dreptul de a pleca în Rusia prin Germania. Lui Vladimir Ilici i-a plăcut mult acest plan și el a sfătuit-o pe tovarășa Ravici să găsească «un bătrînel convenabil», recomandându-l în acest scop pe menșevicul P. B. Akselrod (care era cetățean elvețian)“. — 456.
- 471 În manuscrisul lui V. I. Lenin, care se păstrează la Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., adresantul nu este indicat. Mai probabil ca oricine e că această scrisoare a fost adresată lui I. S. Ganețki sau Inesei Armand. La 18 martie 1917, V. I. Lenin o rugase pe I. F. Armand să se intereseze dacă exista pentru el vreo posibilitate de a pleca din Elveția în Rusia prin Anglia (vezi volumul de față, p. 441).

Între timp, la 19 martie, V. I. Lenin a aflat că ea refuză să plece în Anglia; de aceea el nu avea nici un motiv să trimită Inesei Armand documentul de față. Nici în scrisorile pe care i le-a adresat ulterior el nu mai pomenește de această rugămintă.

Manuscrisul scrisorii de față nu e datat. După cum se vede din conținut, ea pare să fi fost scrisă după sus-menționatele scrisori către I. F. Armand. În cuprinsul ei, Lenin a enumerat condițiile de trecere a grupului de emigranți politici pe răspunderea social-democratului elvețian F. Platten. Cu unele modificări, aceste condiții au fost incluse în documentul intitulat „Principii de bază pentru tratativele cu privire la întoarcerea emigranților politici prin Germania în Rusia“, semnat de F. Platten la 4 aprilie 1917 (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. II, p. 382—383).

În amintirile sale, I. S. Ganețki scrie că, „după primele știri cu privire la izbucnirea revoluției din februarie“, el i-a propus lui V. I. Lenin să plece în Rusia prin Anglia. De aceea se poate considera că documentul de față a fost adresat de V. I. Lenin mai curând lui I. S. Ganețki, membru al P.M.S.D.R., care participa activ la organizarea plecării emigranților politici din Elveția în Rusia. În volumul de față se publică o serie de scrisori și telegrame adresate lui I. S. Ganețki în legătură cu această chestiune.

Din scrisorile lui V. I. Lenin reiese că la planul repatrierii prin Anglia s-a renunțat definitiv abia la 30 martie 1917, când Lenin a aflat că guvernul englez l-a retrimis pe Cernov din Anglia în Franța (vezi volumul de față, p. 458—459). În aceeași zi, Lenin i-a trimis lui Ganețki mai întâi o telegramă, iar apoi o scrisoare prin care respinge planul plecării prin Anglia. Nu s-a putut stabili dacă documentul de față a fost sau nu primit de Ganețki. — 457.

- 472 Broșura „*Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)*“ a fost editată în ajunul Conferinței de la Zimmerwald și distribuită participanților la această conferință.

În 1918 această broșură a fost editată de Sovietul de deputați ai muncitorilor și ostașilor roșii din Petrograd (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 309—354). — 460.

- 473 V. I. Lenin subliniază responsabilitatea lui L. B. Kamenev în legătură cu faptul că, întors din deportare în ziua de 12 martie 1917 la Petrograd, el devenise unul dintre redactorii „Pravdei“ și unul dintre reprezentanții partidului bolșevic în Sovietul din Petrograd.

Or, în cele mai importante probleme principiale ale politicii partidului, L. B. Kamenev adoptase o poziție semimenshevikă. Într-o serie de articole publicate în „Pravda“, el a militat pentru o politică de sprijinire condiționată a guvernului provizoriu burghez, pentru exercitarea unei presiuni asupra acestui guvern în scopul de a-l sili să înceapă imediat tratative de pace. În ceea ce privește atitudinea față de război, Kamenev alunecase pe pozițiile defensivului. Într-un articol intitulat „Tezele lui Lenin“, publicat în nu-

- mărul din 12 aprilie 1917 al ziarului „Pravda“, Kamenev, în dez-acord cu Lenin, a susținut teza oportunistă că drumul Rusiei spre revoluție socialistă va dura mai multe decenii. Poziția lui Kamenev a fost aspru criticată de V. I. Lenin în broșura intitulată „Scrisori despre tactică“ (Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 133—146). — 463.
- 474 Pe conceptul telegramei, scris în limba germană de mîna unei persoane ce n-a putut fi identificată, V. I. Lenin a făcut în rusește următoarea însemnare: „Expediată în seara zilei de sîmbătă 31 martie și primită de Grimm în dimineața zilei de 1 aprilie“. — 463.
- 475 V. I. Lenin se referă la cuvîntul său de salut, rostit în numele C.C. al P.M.S.D.R. în ziua de 4 noiembrie 1916 la Congresul Partidului social-democrat din Elveția, care a avut loc la Zürich (vezi Opere complete, vol. 30, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 180—184). — 466.
- 476 Hotărîrea Colegiului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la plecarea imediată a emigranților în Rusia prin Germania a fost adoptată la 31 martie 1917 (vezi Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 84—85). — 467.
- 477 *M. Goberman* — social-democrat, bolșevic, membru al secției bolșevice din Lausanne; mai jos menționatul Abram (A. Skovno) — bolșevic, membru al uneia dintre secțiile bolșevice din Elveția; amîndoi au venit în Rusia împreună cu V. I. Lenin. — 467.
- 478 Este vorba de rezoluția prin care menșevicii și eserii internaționaliști s-au pronunțat împotriva hotărîrii Colegiului din străinătate al C.C. de a accepta propunerea lui Grimm privind plecarea imediată în Rusia prin Germania. Menșevicii și eserii considerau că pentru o eventuală plecare prin Germania trebuie așteptată aprobarea Sovietului de deputați ai muncitorilor. — 467.
- 479 În amintirile ei, N. K. Krupskaja arată că prin „Belenin“, V. I. Lenin, subînțelege în cazul de față Biroul Comitetului Central al partidului. La 5 aprilie, Biroul C.C. transmisese prin Ganetki următoarea directivă: „Ulianov trebuie să vină imediat“ („Culegeri din Lenin“, vol. XIII, p. 270). — 469.
- 480 Este vorba de scrisoarea de protest a lui R. Grimm, adresată la 2 aprilie 1917 Comitetului pentru organizarea întoarcerii emigranților ruși, împotriva „Hotărîrii Colegiului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R.“ (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 84—85). — 472.
- 481 Este vorba de condițiile scrise pe care F. Platten le transmisese la 4 aprilie 1917 ministrului plenipotențiar german și în care, la punctul 1, se spunea: „Subsemnatul Fritz Platten declară că-mi asum răspunderea deplină pentru vagonul cu emigranți politici și persoane legale care vor să plece în Rusia prin Germania“, — 472.

- 482 Este vorba de rezoluțiile și de procesele-verbale legate de plecarea în Rusia (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. II, p. 385—393). — 473.
- 483 Lenin a sosit la Petrograd la 3 (16) aprilie 1917, orele 11 și 10 minute seara. — 475.
- 484 Este vorba de „Încheierea“ la cartea lui Lenin „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907“. Cartea a fost scrisă în noiembrie-decembrie 1907 și tipărită în 1908, dar întregul tiraj a fost confiscat de poliție chiar la tipografie și distrus.
- În timp ce se afla în emigrație, Lenin a hotărât ca la întoarcerea sa în Rusia să reediteze această carte (vezi volumul de față, p. 452). La editarea cărții în 1917, „Încheierea“ a fost tipărită fără partea finală. Lenin s-a limitat să întregească textul frazei care, din cauza pierderii unei părți din text, rămăsese ruptă în două și a adăugat încă o propoziție, după care a scris „Postfața“ (vezi Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 418—419). „Încheierea“ a fost în întregime publicată pentru prima oară abia în 1924, în revista „Proletarskaia Revoluția“ (nr. 5, p. 166—172), după ce în arhiva geneveză a partidului a fost găsit manuscrisul lui Lenin „Problema agrară în prima revoluție rusă (Cu privire la revizuirea programului agrar al social-democrației)“, manuscris care conține și textul integral al „Încheierii“. — 476.
- 485 Este vorba de Conferința a VII-a generală (din aprilie) a P.M.S.D. (b) din Rusia, care a avut loc la Petrograd în zilele de 24—29 aprilie (7—12 mai) 1917 (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 354—459). — 477.
- 486 Baniile despre care este vorba în scrisoarea de față reprezintă, probabil, fondurile rămase în străinătate ale C.C. al P.M.S.D.R. — 477.
- 487 S. Șteinberg — emigrant rus, membru al comitetului de emigranți din Stockholm, care fusese creat în 1917, după revoluția burghezo-democratică din februarie, cu scopul de a acorda ajutor emigranților politici care se întorceau în Rusia; prin intermediul lui se primea corespondența pentru emigranți.
- Intr-o scrisoare din 6 (19) aprilie 1917 către V. I. Lenin, Ga-nețki scria despre Șteinberg: „Pleacă d-l Șteinberg. Acest om vrea să folosească pentru scopurile sale comitetul nostru; el își face aici o reclamă zgomotoasă. Preveniți prin oameni de încredere comitetul Figner să fie cu el cât se poate de prudent în această privință. Să numerotăm scrisorile, articolele; confirmați întotdeauna telegrafic: am primit scrisoarea nr. cutare...; telegramele noastre și ale dv. să înceapă astfel: nr. cutare, am primit de la dv. cutare document“. — 478.

488 „*Împrumutul libertății*“ a fost lansat de guvernul provizoriu pentru finanțarea războiului; subscripția la acest împrumut a fost deschisă la 6 (19) aprilie 1917. — 478.

489 Este vorba de poziția adoptată de ziarul „Pravda“ în martie 1917, înainte de sosirea lui V. I. Lenin în Rusia.

Pe la mijlocul lunii martie, L. Kamenev, căruia Biroul C.C. al P.M.S.D.R. îi aprobase să colaboreze la ziar fără dreptul de a semna articole, a publicat în „Pravda“ o serie de articole în care problema sprijinirii guvernului provizoriu era pusă în concordanță cu formula menșevică „atit pe cât“, adică „atîta timp cît guvernul provizoriu mai are un rol de îndeplinit“, se garanta că vor fi sprijinite toate măsurile lui pentru „stîrpirea tuturor rămășițelor regimului țarist-moșieresc“; față de guvern se formula revendicarea renunțării la anexiuni etc., ceea ce nu făcea decît să semene iluzii. Într-un articol de fond intitulat „Fără diplomație secretă“, scris de Kamenev, se lansa un îndemn pentru continuarea războiului, îndemn care era în vădită contradicție cu atitudinea bolșevicilor față de războiul imperialist.

În coloanele ziarului „Pravda“ se acorda prea puțină atenție criticii conciliatorismului. În prima „Scrisoare din depărtare“, scrisă de Lenin și publicată la 21—22 martie (3—4 aprilie) 1917, redacția a atenuat considerabil critica la adresa vîrfurilor conciliatoriste ale Sovietului din Petrograd și demascarea tendințelor monarhiste ale guvernului provizoriu.

După sosirea sa la Petrograd, Lenin a intrat în componența redacției ziarului „Pravda“, care îndată după aceasta a început lupta pentru planul leninist de transformare a revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. — 478.

490 Partidul tinerilor, sau al stîngii, din Suedia — așa numea Lenin curentul de stînga din rîndurile social-democrației suedeze. În perioada primului război mondial, tinerii din acest partid s-au situat pe poziții internaționaliste, aderînd la stînga zimmerwaldiană, iar în mai 1917 au înființat Partidul social-democrat de stînga din Suedia. La Congresul din 1919 al acestui partid a fost adoptată o hotărîre de aderare la Internaționala Comunistă. În 1921 aripa revoluționară a partidului a format Partidul Comunist din Suedia. — 478.

491 Este vorba de acordul cu privire la formarea guvernului provizoriu burghez, intervenit la 1 (14) martie 1917 între Comitetul provizoriu al Dumei de stat și liderii esero-menșevici ai Comitetului executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd. Prin acest acord, eserii și menșevicii au cedat de bunăvoie burgheziei puterea, lăsînd la latitudinea Comitetului provizoriu al Dumei de stat formarea guvernului provizoriu, care a și fost numit la 2 (15) martie 1917. Din acest guvern au făcut parte prințul Lvov, Miliukov, șeful partidului cadet, Gucikov, șeful partidului octombrist, precum și alți reprezentanți ai burghezimii

și moșierimii. În calitate de reprezentant al „democrației“ a fost introdus în guvern eserul Kerenski.

„Comisia de contact“, menționată mai jos, a fost formată printr-o hotărâre din 8 (21) martie 1917 a Comitetului executiv conciliatorist al Sovietului, ca organ menit „să influențeze“ și „să controleze“ activitatea guvernului provizoriu. Din această comisie au făcut parte M. I. Skobelev, I. M. Steklov, N. N. Suhanov, V. N. Filippovski, N. S. Ciheidze (iar ulterior și V. M. Cernov și I. G. Țereteli). Comisia de contact a ajutat guvernul provizoriu să folosească autoritatea Sovietului din Petrograd în scopul camuflării politicii sale contrarevoluționare. Menșevicii și eserii sperau că prin crearea acestei comisii vor reuși să împiedice masele să pornească la luptă revoluționară activă pentru trecerea puterii în mâna Sovietelor. Comisia de contact a fost desființată pe la mijlocul lunii aprilie 1917, ca urmare a transmiterii funcțiilor ei Biroului comitetului executiv. — 479.

- 492 Congresul delegaților de pe front din armata operativă a avut loc la Petrograd între 24 aprilie și 4 mai (7—17 mai) 1917. — 480.
- 493 Este vorba de cea de-a șaptea Conferință generală (din aprilie) a P.M.S.D. (b) din Rusia. — 480.
- 494 Pe vremea aceea, K. Radek făcea parte din Biroul din străinătate, de la Stockholm, al P.M.S.D. (b) din Rusia. — 481.
- 495 „Buletinul «Pravdei»“ în limba germană a apărut la Stockholm din iunie pînă în noiembrie 1917, sub denumirea de „Russische Korrespondenz «Prawda»“. Era editat de reprezentanța din străinătate a Comitetului Central al P.M.S.D. (b) din Rusia. Buletinul publica articolele cu privire la principalele probleme ale revoluției din Rusia, documente, cronici din viața partidului și a țării. El apărea și în limba franceză. — 481.
- 496 Lenin se referă la punctul din rezoluția intitulată „Situația din Internațională și sarcinile P.M.S.D. (b) din Rusia“, adoptată la Conferința generală din aprilie, în care se spunea: „Partidul nostru rămîne în blocul zimmerwaldian, asumîndu-și sarcina de a milita în cadrul lui pentru tactica stîngii zimmerwaldiene, și însărcinează Comitetul Central să întreprindă imediat demersurile necesare pentru crearea Internaționalei a III-a“ (vezi Conferința a VII-a generală (din aprilie) a P.M.S.D. (b) din Rusia. Conferința organizației orășenești Petrograd a P.M.S.D. (b) din Rusia. Aprilie 1917. Procese-verbale, Moscova, Gospolitizdat, 1958, p. 255). În locul acestui punct, Lenin propusese următoarea formulare: „Trebuie să rămînem la Zimmerwald *numai* în scopuri de informare“ (vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 31, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 179). Propunerea de modificare nefiind acceptată, Lenin a fost singurul care a votat împotriva rezoluției cu privire la Internațională (vezi „Postfața“ la broșura „Sarcinile proletariatului în revoluția noastră“, ibidem, p. 187).

La sfârșitul scrisorii, Lenin se referă la pct. 3 al rezoluției „Situația din Internațională și sarcinile P.M.S.D. (b) din Rusia“.
— 481.

- 497 Comitetul executiv al grupurilor din Rusia ale social-democrației din regatul Poloniei și din Lituania depusese la Comisia juridică a C.C. al P.M.S.D. (b) din Rusia o declarație în legătură cu campania calomnioasă dezlănțuită de presa burgheză împotriva lui I. S. Ganețki. La Arhiva centrală de partid de pe lângă Institutul de marxism-leninism se păstrează o copie după această declarație, în care activitatea lui I. S. Ganețki este caracterizată ca ireproșabilă, cu recomandarea însă ca „Ganețki și alți tovarăși din străinătate care îi cunosc viața particulară să dea explicații cu privire la acuzația îndreptată împotriva acestei laturi a vieții tov. Ganețki“.

Comitetul executiv al grupurilor S.D.R.P. și L. intenționa să publice această declarație.

Luând cunoștință de conținutul ei, V. I. Lenin a trimis Comisiei juridice scrisoarea de față.

După primirea scrisorii lui V. I. Lenin, Comitetul executiv al grupurilor S.D.R.P. și L. a publicat în nr. 4 din 17 (30) iunie 1917 al ziarului „Trybuna“ declarația de mai sus, fără punctul referitor la cererea de explicații. În declarația publicată se arăta că presa burgheză desfășoară o campanie calomnioasă împotriva zimmerwaldienilor, inclusiv împotriva lui I. S. Ganețki, căutând să zdruncine astfel încrederea muncitorilor în social-democrația revoluționară.

Ca membru al Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D. (b) din Rusia, I. S. Ganețki se afla pe atunci la Stockholm. — 482.

- 498 Lucrarea „*Marxismul despre stat*“ a fost scrisă de V. I. Lenin în ianuarie-februarie 1917, la Zürich. Lucrarea conține principalele enunțuri ale lui K. Marx și F. Engels în problema statului și a dictaturii proletariatului, precum și extrase din articole și cărți scrise de K. Kautsky, A. Pannekoek, E. Bernstein, împreună cu observațiile, completările, generalizările și concluziile lui V. I. Lenin.

La plecarea sa din Elveția în Rusia în aprilie 1917, Lenin a lăsat acolo în păstrare manuscrisul lucrării „*Marxismul despre stat*“, împreună cu o serie de alte materiale.

După zilele din iulie 1917, în timp ce stătea ascuns la Razliv, Lenin a rugat să i se aducă acest caiet. Materialele din această lucrare au fost folosite de Lenin la pregătirea cărții „*Statul și revoluția*“. — 485.

- 499 Scrisoarea de față a fost adresată de V. I. Lenin Biroului Comitetului Executiv Central al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din întreaga Rusie.

- În seara zilei de 7 (20) iulie 1917 a avut loc la locuința muncitorului S. I. Alliluev, vechi bolșevic, în casa căruia se ascundea pe atunci Lenin, o consfătuire a membrilor C.C. împreună cu unii activiști de partid. La această consfătuire au participat V. I. Lenin, V. P. Noghin, G. K. Ordjonikidze, I. V. Stalin, E. D. Stasova ș.a. S-a hotărât ca Lenin să nu se prezinte în fața justiției guvernului provizoriu contrarevoluționar. La 13—14 (26—27) iulie 1917, consfătuirea lărgită a C.C. al P.M.S.D. (b) din Rusia, iar apoi Congresul al VI-lea al partidului au adoptat o rezoluție împotriva prezentării lui Lenin în fața justiției (vezi articolul lui V. I. Lenin „În legătură cu problema prezentării liderilor bolșevici în fața justiției” (Opere complete, vol. 32, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 466—467)). — 486.
- 500 Pentru această scrisoare „Către Biroul din străinătate al Comitetului Central”, Lenin a întocmit un plan amănunțit, format din zece puncte (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. XXI, p. 71—72). — 487.
- 501 În nr. 88 din 22 iunie (5 iulie) 1917 al ziarului „Pravda” a fost publicată o telegramă, primită de la Stockholm și semnată de Ganețki, în care acesta dezmințea afirmațiile calomnioase făcute împotriva lui în ziarul „Den”. Alături de telegrama lui Ganețki a fost publicată în același număr al ziarului „Pravda” o telegramă semnată de Bronski, Orlovski și Radek, în care aceștia atestau lipsa de temeinicie a acuzațiilor aduse lui Ganețki.
- Vezi în legătură cu aceasta scrisoarea lui V. I. Lenin către Comitetul Central al P.M.S.D. (b) din Rusia, publicată în „Culegeri din Lenin”, vol. XXXVI, p. 18—20. — 487.
- 502 Este vorba de „Scrisoare către redacție”, semnată de A. V. Lunacearski și publicată în nr. 60 din 28 iunie (11 iulie) 1917 al ziarului „Novaia Jizn”. — 487.
- 503 „Fără comentarii” — săptămânal satiric, editat de ultrareacționarul Aleksinski la Petrograd în iulie 1917. — 488.
- 504 R. Grimm, președintele Comisiei socialiste internaționale (I.S.K.), aflându-se în primăvara anului 1917 în Rusia, a avut cu ministrul elvețian Hofmann un schimb de telegrame secrete cu privire la condițiile de pace ale Germaniei pentru încheierea unei păci separate cu Rusia, fapt pentru care a fost expulzat de autoritățile ruse. Cercetarea cazului Grimm a fost încredințată de I.S.K. unei comisii speciale, care a constatat că acțiunile lui Grimm contravin țelurilor trasate de Conferința de la Zimmerwald. R. Grimm a fost desărcinat din funcția de președinte al I.S.K. Hotărârea comisiei pentru cercetarea cazului Grimm a fost confirmată de cea de-a III-a Conferință a zimmerwaldienilor, care a avut loc la Stockholm în septembrie 1917. — 489.
- 505 Este vorba de o conferință socialistă internațională care urma să fie convocată la Stockholm în vara anului 1917. Problema con-

- vocării acestei conferințe a fost ridicată de social-șoviniștii din țările neutre. — 489.
- 506 În ședința din 6 (19) august 1917 a Comitetului Executiv Central, la care s-a discutat problema pregătirilor în vederea convocării Conferinței de la Stockholm, Kamenev a rostit o cuvîntare în care a insistat asupra necesității de a participa la această conferință; el a declarat că hotărîrea adoptată de bolșevici în această problemă trebuie să fie revizuită. Frațiunea bolșevică a Comitetului Executiv Central s-a desolidarizat de Kamenev.
- În legătură cu aceasta, V. I. Lenin a trimis ziarului „Proletarii” spre publicare o scrisoare intitulată „Cuvîntarea lui Kamenev la C.E.C. în legătură cu Conferința de la Stockholm” (vezi Opere complete, vol. 34, București, Editura politică, 1965, ed. a doua, p. 77—79). — 489.
- 507 „Priboi” — editură bolșevică legală, înființată la începutul anului 1913 și aflată sub controlul și conducerea C.C. al P.M.S.D. (b) din Rusia. În toamna anului 1914, în condițiile intensificării prigoanei împotriva presei muncitorești, editura și-a încetat activitatea; a reluat-o în 1917. — 495.
- 508 La 13 aprilie 1917, în timpul călătoriei sale din Elveția în Rusia, Lenin s-a oprit la Stockholm. Împreună cu F. Ström, reprezentantul social-democrației suedeze de stînga, Lenin intenționa să-l viziteze la ora 4 p.m. pe social-democratul suedez Höglund, care se afla deținut în insula Langholm. Dar din lipsă de timp (trenul pleca la ora 6,37 minute seara), el nu l-a mai putut vizita pe Höglund, trimițîndu-i în schimb o telegramă semnată de el și de Ström. — 501.
- 509 De aceste cărți avea nevoie Lenin la pregătirea lucrării sale „Statul și revoluția”. — 502.
-

INDICE DE NUME

A

- A* — vezi Șleapnikov, A. G.
A. B. — vezi Krîlenko, N. V.
A. K. — vezi Kollontai, A. M.
A. M. — vezi Kollontai, A. M.
A. P. — vezi Panneckoek, Anthony.
Abram — vezi Krîlenko, N. V.
Abram — vezi Skovno, A. A.
Abramicik — vezi Krîlenko, N. V.

Abramovici, A. E. (n. 1888) — membru al P.C.U.S. din 1908. În anii 1911—1917 — emigrant politic ; a locuit în Elveția. A participat activ la mișcarea muncitorească din această țară. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a întors în Rusia împreună cu V. I. Lenin ; a fost agitator pe Frontul românesc.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a servit în Armata Roșie, a lucrat la Comintern (pînă în 1931). Din 1932 a lucrat pe linie de partid și în învățămînt. — 204, 284, 297, 343, 346, 353, 369, 383, 384, 385, 395, 398, 402, 406, 408, 411, 420, 421, 423, 425, 429, 435, 436, 466.

Adler, Friedrich (1879—1960) — lider al aripii drepte a social-democrației austriece, a fost unul dintre organizatorii Internaționalei a II^{1/2}, centristă (1921—1923), iar apoi unul dintre liderii așa-zisei Internaționale socialiste muncitorești. — 340, 341, 342.

Adler, Viktor (1852—1918) — unul dintre organizatorii și liderii social-democrației austriece, din 1889 redactorul-șef al organului ei central, „Arbeiter-Zeitung“. În ultimele decenii ale secolului trecut a întreținut relații cu F. Engels, dar curînd după moartea acestuia a trecut la reformism, devenind unul dintre liderii oportunismului. În 1918, după instaurarea republicii în Austria, a fost un timp ministru de externe. — 2, 77, 96, 341.

Affolter, Hans (1870—1936) — social-democrat elvețian, de profesie jurist. În timpul primului război mondial a aderat mai întâi la internaționaliști, cu unele oscilări spre centrism; în 1917 s-a situat pe poziții centrist-pacifiste, iar apoi a trecut definitiv de partea aripii de dreapta a social-democrației elvețiene. — 390.

Akselrod (nu s-a putut stabili despre cine este vorba). — 472.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — 6, 47, 58, 62, 68, 77, 120, 156, 161, 167, 207, 225, 234, 328, 456.

A-dr, Al-dr, Andr — vezi Șleapnikov, A. G.

Al. Mih — vezi Kollontai, A. M.

Aleksandr — vezi Șleapnikov, A. G.

Aleksandrovici (Dmitrievski), *V. A.* (1884—1918) — eser de stînga. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. — 163—165.

Alexandru al III-lea (Romanov) (1845—1894) — împărat al Rusiei (1881—1894). — 359, 409.

Aleksinski, G. A. (n. 1879) — la începutul activității sale politice a fost social-democrat. În anii reacțiunii a fost otzovist, unul dintre organizatorii grupului antipartinic „Vpered”. În timpul primului război mondial s-a manifestat ca social-șovinist. În iulie 1917 a ticluit, împreună cu serviciul de contraspionaj militar, documente false pentru calomnierea lui V. I. Lenin și a bolșevicilor. În aprilie 1918 a fugit peste graniță, unde s-a alăturat taberei de extremă dreaptă. — 13, 66, 69, 76, 102, 126, 145—146.

An — vezi Jordania, N. N.

Anna Evg. — vezi Konstantinovici, A. E.

Antonov — vezi Popov, A. V.

Armand, I. F. (Petrova) (1874—1920) — membră a partidului bolșevic din 1904, revoluționară de profesie, militantă a mișcării internaționale a femeilor muncitoare și a mișcării comuniste internaționale. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907. În timpul primului război mondial a participat la Conferința socialistă internațională a femeilor (1915), la Conferința internațională a tineretului (1915) și la conferințele de la Zimmerwald și Kiental. A luat parte activă la Revoluția Socialistă din Octombrie. A deținut posturi de răspundere pe linie de partid și de stat. — 6—7, 55—56, 58—61, 73, 79, 83—86, 98, 99, 113, 157, 183, 186—191, 201—202, 226, 239, 244, 247, 266—267, 278, 283, 284—285, 286, 292, 297, 321, 324, 334, 339, 343—344, 346—347, 351—364, 368—372, 374, 375—380, 382—390, 395—400, 401—405, 406—417,

419—420, 421—422, 425—430, 434—437, 441, 443—444, 448, 450, 453—454, 464, 499.

Austerlitz, Friedrich (1862—1931) — unul dintre liderii Partidului social-democrat austriac, redactor-șef al ziarului „Arbeiter-Zeitung”, organul central al acestui partid ; deputat de Viena. — 225.

Avilov, B. V. (1874—1938) — social-democrat ; ziarist și statistician. În 1905 a participat activ la insurecția armată din Harkov. În 1917 a părăsit partidul, a colaborat la ziarul „Novaia Jizn”, de factură semi-menșevică, iar după aceea a intrat în organizația social-democraților internaționaliști. În 1918 s-a retras din viața politică, apoi a lucrat ca statistician. — 324, 332.

B

B. — vezi Bogrovski.

Badaev, A. E. (1883—1951) — bolșevic, de profesiune muncitor lăcătuș, ulterior activist de partid și de stat. Membru al P.M.S.D.R. din anul 1904. A făcut parte din fracțiunea bolșevică a Dumei de stat. În 1914 a fost arestat, împreună cu ceilalți deputați bolșevici, pentru activitate revoluționară împotriva războiului imperialist, iar în 1915 a fost deportat în ținutul Turuhansk. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut funcții de conducere pe linie de partid, de stat și în economie. — 36, 439.

Baedeker, Karl (1801—1859) — alcătuitoarea unor ghiduri pentru uzul călătorilor privind Regiunea renană, Germania centrală, de nord și de sud, Elveția și altele. Editarea unor asemenea ghiduri a fost continuată de fiii săi. — 86, 499.

Bakunin, M. A. (1814—1876) — unul dintre ideologii narodnicismului și anarhismului. Începând din 1840 a trăit în străinătate. A făcut parte din Internaționala I, în cadrul căreia s-a manifestat ca dușman declarat al marxismului. Pentru activitatea sa scizionistă a fost exclus din Internațională (în 1872). — 430.

Balabanova, A. I. (n. 1878) — social-democrată, participantă la mișcarea socialistă din Rusia și Italia. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste ; a participat la lucrările conferințelor de la Zimmerwald, Kiental și ale celei de-a III-a Conferințe zimmerwaldiene, a făcut parte din Uniunea zimmerwaldiană. În 1917 a intrat în partidul bolșevic. A participat, cu drept de vot consultativ, la primul Congres al Internaționalei Comuniste. În 1924 a fost exclusă din P.C. (b) din Rusia pentru că revenise la vechea ei poziție menșevică. — 105, 180.

Basok — vezi Melenevski, M. I.

Bauer, Otto (1882—1938) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației austriece și a Internaționalei a II-a. — 152.

Baumann, Rudolf (n. 1872) — social-democrat de dreapta elvețian. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. — 419.

Bazarov (Rudnev), *V. A.* (1874—1939) — a participat la mișcarea social-democrată începând din 1896. În anii 1905—1907 a colaborat la o serie de publicații bolșevice. În perioada reacțiunii s-a îndepărtat de bolșevism. A fost unul dintre principalii reprezentanți ai machismului. A luat atitudine împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie. Începând din 1921 a lucrat la Comisia de stat a planificării. — 327, 335.

Bel, Belenin — vezi Șleapnikov, A. G.

Belenki (Grișa, Belinski), *G. I.* (1885—1938) — membru al P.M.S.D.R. din 1903, bolșevic. În 1912 a emigrat în Franța; în 1914—1917 a fost secretarul secției bolșevice din Paris, a dus o corespondență sistematică cu V. I. Lenin, N. K. Krupskaja și cu Comitetul organizațiilor din străinătate. S-a întors în Rusia în mai 1917. În 1925—1927 a făcut parte din opoziția troțkistă, fapt pentru care a fost în repetate rânduri exclus din P.C. (b) al U.R.S.S. — 94, 184, 186, 277, 283, 285, 292, 298, 307, 319, 332, 333, 342, 355, 413, 474.

Belinski — vezi Belenki, G. I.

Belousova — 422.

Benteli — proprietarul unei tipografii din Bümplitz, lângă Berna, în care au fost tipărite unele numere ale ziarului „Sozial-Demokrat“, organul central al partidului bolșevic. — 122, 157, 173, 237, 316, 332.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și a Internaționalei a II-a, teoretician al revizionismului și reformismului. El considera că singura sarcină a mișcării muncitorești este să lupte pentru reforme menite să îmbunătățească situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă; a lansat formula oportunistă „mișcarea este totul, scopul final nu este nimic“.

Concepțiile teoretice ale lui Bernstein și ale adepților săi și activitatea lor practică oportunistă au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare și, ca urmare, la falimentul Internaționalei a II-a. În perioada primului război mondial Bernstein s-a situat pe poziții centriste. În anii care au urmat a continuat să susțină politica burgheziei imperialiste. — 31, 88, 90, 103, 206.

Berzin (*Berzin-Ziemelis*), *I. A.* (Pavlov, Pavel Vasilievici) (1881—1941) — unul dintre cei mai vechi participanți la mișcarea revoluționară din Letonia. Membru de partid din 1902. Participă la revoluția din 1905—1907 și la Revoluția din Octombrie. Ulterior a deținut funcții de răspundere în diplomatie și pe linie de stat. — 142, 338, 423, 426.

Bethmann Hollweg, Theobald (1856—1921) — om de stat reacționar german. În anii 1909—1917 a fost cancelar al Reichului german. A dus o politică de înăbușire a mișcării muncitorești și a avut un rol

activ în dezlănțuirea primului război mondial. În iulie 1917 și-a dat demisia și s-a retras din viața politică. — 89.

Bezraboții — vezi Manuilski, D. Z.

Blagoev, Dmităr (1856—1924) — militant al mișcării revoluționare din Bulgaria și din Rusia. În 1883—1884 (în perioada studiilor la Universitatea din Petersburg) a fost organizatorul unuia dintre primele grupuri social-democrate din Rusia, grup care în 1885 a stabilit legături cu grupul „Eliberarea muncii”. Sub conducerea sa a fost creat în 1891 Partidul social-democrat bulgar, iar în 1903 a luat ființă aripa lui revoluționară — partidul „tesneacilor”. În perioada primului război mondial a participat activ la denunțarea caracterului lui prădalnic, la demascarea rolului trădător al social-șoviniștilor din Internaționala a II-a și a militat împotriva atragerii Bulgariei în acest război. A salutat fierbinte Revoluția Socialistă din Octombrie; a adus o contribuție substanțială la transformarea partidului „tesneacilor” în Partidul Comunist din Bulgaria. — 100.

Blanc, Alexandre (1874—1924) — socialist francez. În perioada primului război mondial a fost deputat, centrist; sub influența stării de spirit antirăzboinice a poporului francez a trecut pe poziții internaționaliste. În 1916 a participat la lucrările Conferinței de la Kiental. După război a intrat în Partidul Comunist Francez. — 240.

Bloch — participantă la mișcarea femeilor din Elveția în perioada primului război mondial. — 352.

Bloch, Joseph (1871—1936) — social-democrat german, revizionist; publicist. În 1897—1933 a fost redactorul și editorul principalului organ de presă al oportuniștilor germani — revista „Sozialistische Monatshefte”. — 331.

Bogdanov, A. (Malinovski, A. A.) (1873—1928) — social-democrat; filozof, sociolog și economist; de profesie medic. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În perioada reacțiunii a fost liderul otzoviștilor și al grupului „Vpered”. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu, „empiriomonismul”, care a fost aspru criticat de Lenin în lucrarea sa „Materialism și empirio-criticism”. La consfătuirea din iunie 1909 a redacției lărgite a ziarului „Proletarii” a fost exclus din partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii și conducătorii „Proletcultului”. — 264, 327, 404.

Bogrovski — social-democrat; un timp a fost secretar al grupului bolșevic din Stockholm, s-a ocupat cu transportul de literatură în Rusia. În 1916 a fost exclus din partid pentru delapidare de bani din fondurile partidului și pentru încălcarea regulilor conspirației. — 323.

Bonci-Bruevici, V. D. (1873—1955) — bolșevic; istoric și publicist. În 1904 a condus serviciul de expediție al Comitetului Central, iar apoi a organizat editarea de publicații bolșevice (editura „V. Bonci-Bruevici și N. Lenin”). În anii următori a participat activ la organi-

zarea editării de ziare și reviste bolșevice și la înființarea de edituri ale partidului.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost secretar general al Consiliului Comisarilor Poporului, redactor-șef al editurii „*Jizn i Znanie*”, iar ulterior a activat în domeniul cercetării științifice. — 330, 446.

Borchardt, Julian (1868—1932) — social-democrat german; economist și publicist. În timpul primului război mondial a condus grupul social-democrat de stînga care se crease în jurul revistei „*Internationale Sozialisten Deutschlands*”; a combătut social-șovinismul și a luptat împotriva războiului imperialist; a participat la Conferința de la Zimmerwald și a aderat la stînga zimmerwaldiană. Borchardt și grupul său nu înțelegeau însă necesitatea unei rupturi totale cu social-șovinistii și a creării unui partid politic independent al clasei muncitoare, iar spre sfîrșitul războiului au trecut pe poziții sindicaliste. După război, Borchardt s-a retras din viața politică. — 126, 127, 165, 166, 360.

Boș, E. B. (1879—1925) — membră a P.M.S.D.R. din 1901, bolșevică; a desfășurat muncă de partid la Kiev și în străinătate. În anii primului război mondial a împărtășit concepțiile antileniniste ale lui Buharin și Peatakov în problema națională și în alte probleme; împreună cu ei a creat un grup antipartinic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din primul guvern sovietic al Ucrainei; ulterior a activat pe linie de partid și de stat. În 1923 a aderat la opoziția troțkistă. — 119, 167, 210—212, 229, 231—233, 246, 247, 249, 251, 258, 260, 261, 264—265, 266, 268, 270, 271, 304, 328, 361, 363, 369, 377, 440.

Boulanger, Georges-Ernest (1837—1891) — general francez. În 1886—1887 a fost ministru de război al Franței. Aspirînd la dictatură militară, el s-a pus în fruntea mișcării șovine care se desfășura pe vremea aceea în Franța, pentru un război de revanșă împotriva Germaniei. În 1889, după dezvăluirea legăturilor sale secrete cu monarhiștii, a fugit în Belgia, unde s-a sinucis. — 360, 409.

Bourderon, Albert (n. 1858) — socialist francez, unul dintre liderii aripii de stînga a mișcării sindicaliste, secretar al sindicatului dogarilor. A participat la Conferința de la Zimmerwald, unde s-a situat pe poziții centriste. La Congresul Partidului socialist francez din decembrie 1916 a votat pentru rezoluția centristă, care se pronunța în favoarea sprijinirii războiului imperialist. Ulterior a rupt-o definitiv cu partizanii Zimmerwaldului și a trecut în tabăra adversarilor mișcării muncitorești revoluționare. — 184, 387, 424, 431.

Branting, Karl Hjalmar (1860—1925) — lider al Partidului social-democrat din Suedia, unul dintre conducătorii Internaționalei a II-a. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. Între anii 1920 și 1925 a prezidat, succesiv, trei guverne social-democrate. — 27, 36, 38, 50, 227, 432, 478, 491—492.

Braun — vezi Ianson, I. E.

Brendisten — 470.

Brilliant — vezi Sokolnikov, G. I.

Brizon, Pierre (1878—1923) — socialist francez, publicist. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. A participat la Conferința de la Kiental și a fost unul dintre liderii zimmerwaldienilor francezi de dreapta. În 1921 a aderat la Partidul Comunist Francez, pe care însă l-a părăsit curînd. — 240, 285.

Bronski, M. G. (1882—1941) — social-democrat polonez ; apoi bolșevic. Membru al S.D.R.P. și L. din 1902. A dus muncă de partid în Polonia și Elveția. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost reprezentantul social-democrației poloneze la Conferința de la Kiental, s-a alăturat stîngii zimmerwaldiene. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost locțiitor al comisarului poporului pentru industrie și comerț. — 209, 222, 260, 274, 310, 346, 367, 369, 419, 473.

Broutchoux, B. — militant al mișcării sindicale din Franța, anarho-sindicalist. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste, s-a aliat cu conducerea reformistă și social-șovină a Confederației generale a muncii din Franța. — 305, 308.

Buacidze (Noe), S. G. (1882—1918) — membru al P.M.S.D.R. din 1902, revoluționar de profesie, bolșevic. A participat activ la revoluția din 1905—1907 în Gruzia. În 1915—1917 a stat în emigrație în Elveția : a făcut parte din secția bolșevică de la Geneva. După reîntoarcerea sa din emigrație (în aprilie 1917) a activat pe linie de partid și de stat în Caucazul de nord. A fost ucis de albgardiști. — 346, 373.

Bucher, Alfred — unul dintre conducătorii uniunii tineretului din Elveția, membru al organizației de tineret „Kegelklub“ din Zürich. — 434.

Buharin, N. I. (1888—1938) — membru al partidului bolșevic din 1906. În 1915 a colaborat la revista „Kommunist“, s-a situat pe poziții nemarxiste în problema statului, a dictaturii proletarietului, a dreptului națiunilor la autodeterminare.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a ocupat o serie de posturi de răspundere. S-a ridicat în repetate rînduri împotriva politicii leniniste a partidului. În 1928 a condus opoziția de dreapta din P.C. (b) al Uniunii Sovietice. În 1929 a fost scos din Biroul Politic al C.C. ; în 1937 a fost exclus din rîndurile partidului pentru activitate antipartinică. — 93, 95, 96, 118, 135, 143, 169, 174, 209, 210—211, 212, 217, 219, 222, 229, 231—232, 250, 251, 252, 253, 268, 270, 271, 275, 276, 283, 288, 294, 295, 296, 303, 308, 311, 312, 317, 319, 320—321, 322, 324, 330, 333—339, 361, 362, 371, 378, 424, 427.

Bulkin (Semenov), F. A. (n. 1888) — social-democrat, menșevic. În timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile defensivismului. — 15.

C

Cavaignac, Louis-Eugène (1802—1857) — general francez, om politic reacționar. A participat la cucerirea Algeriei (1834—1848), obținându-și o tristă faimă prin metodele sale barbare de ducere a războiului. Din mai 1848, ministru de război ; în fruntea dictaturii militare, a înăbușit cu o nemaipomenită cruzime insurecția din iunie a muncitorilor pariziieni. Numele lui a întruchipat, după cum a arătat Marx, „dictatura burgheziei prin sabie“ (Opere, vol. 7, București, Editura politică, 1960, p. 41). — 485.

Celnokov, M. V. (n. 1863) — mare industriaș și proprietar de imobile, unul dintre fondatorii partidului cadet ; aprig sprijinitor al războiului „pînă la victoria finală“. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat activitate contrarevoluționară în sudul Rusiei, ulterior a emigrat. — 370.

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — unul dintre liderii menșevismului, lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — 372.

Cernomazov, M. E. (Miron) (n. 1882) — agent provocator, a făcut parte din P.M.S.D.R. Suspectat de a fi agent provocator, a fost înlăturat din munca de partid. În 1917 a fost demascat ca agent secret al ohranei în anii 1913—1914. — 288, 463.

Cernov, V. M. (1876—1952) — unul dintre liderii și teoreticienii partidului eserilor. În anii 1902—1905 a fost redactor al ziarului „Revoluționnaia Rossiia“, organul de presă al eserilor. După revoluția din februarie 1917 a fost ministru al agriculturii în guvernul provizoriu, a promovat o politică de crîncenă reprimare a țăranilor care ocupau pămînturile moșierești. După Revoluția Socialistă din Octombrie a participat la organizarea rebeliunilor antisovietice. În 1920 a emigrat. În străinătate a continuat să desfășoare activitate antisovietică. — 458, 489—490.

Cicerin, G. V. (Ornatski, A.) (1872—1936) — om de stat sovietic, diplomat eminent. Din 1904 pînă în 1917 a trăit în emigrație, unde — în 1905 — a intrat în P.M.S.D.R. În perioada reacțiunii — adept al menșevismului. În timpul primului război mondial a avut o atitudine internaționalistă ; la sfîrșitul anului 1917 a trecut pe pozițiile bolșevismului, iar în 1918 a intrat în P.C. (b) din Rusia. Din 1918 pînă în 1930 a fost comisar al poporului pentru afacerile externe ; a condus delegațiile sovietice la conferințele internaționale de la Geneva și Lausanne. A fost membru al C.E.C. din Rusia și al C.E.C. al U.R.S.S. La congresele al XIV-lea și al XV-lea a fost ales membru al C.C. — 203.

Ciheidze, N. S. (1864—1926) — unul dintre liderii menșevismului. Deputat în Dumele a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Tiflis, liderul fracțiunii menșevice din Duma a IV-a. Lenin spunea despre Ciheidze că este un „social-democrat din preajma partidului“, care și-a dovedit în Dumă „priceperea de a acoperi pe oportuniști și de a-i

sluji". După Revoluția Socialistă din Octombrie, Ciheidze a fost președinte al Adunării constituante din Gruzia — guvern menșevic contrarevoluționar. În 1921, după instaurarea Puterii sovietice în Gruzia, a emigrat la Paris. — 46, 93, 95, 97, 100, 103, 114, 119, 126, 145, 182, 199, 203, 207, 208, 210, 220, 234, 241, 251, 260, 267, 272, 275, 284, 315, 328, 438, 449, 450, 452, 453, 459, 460, 461, 463, 469, 477, 478, 491.

Cihenkei, A. I. (1874—1959) — social-democrat, menșevic, de profesie jurist. Deputat în Duma a IV-a de stat. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 a fost reprezentantul guvernului provizoriu burghez în Transcaucazia. În anii 1918—1921 a fost ministru de externe în guvernul menșevic al Gruziei, apoi emigrant alb. — 229, 234, 438, 440.

Cirkin, V. G. (1877—1954) — muncitor ; a intrat în mișcarea revoluționară în 1903. La începutul anului 1905 a aderat la menșevici. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 a participat ca delegat la lucrările congreselor I și al II-lea ale Sovietelor din Rusia. În 1918 i-a părăsit pe menșevici, iar în 1920 a intrat în partidul bolșevic. A deținut funcții de răspundere în domeniul economic. — 15.

Ciudnovski, G. I. (1894—1918) — social-democrat ; la începutul activității sale revoluționare s-a situat pe poziții menșevice. Întors din emigrație în 1917, a intrat în grupul interraioniștilor și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia a fost primit în partidul bolșevic. A participat activ la insurecția armată din octombrie 1917 și la războiul civil. A căzut în luptă pe Frontul ucrainean. — 483.

D

Dan (Gurovici), F. I. (1871—1947) — unul dintre liderii menșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost — în străinătate — liderul unui grup de lichidatori ; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat ca dușman al Statului sovietic. — 15, 62, 69, 290.

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane, revizionist. În 1903 a scos o carte intitulată „Socialismul și agricultura“, pe care V. I. Lenin a numit-o „principala lucrare a revizionismului în problema agrară“. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliție al Republicii germane ; în 1919—1920 ministru de interne. A avut o atitudine ostilă față de U.R.S.S. — 82, 107.

Debs, Eugene Victor (1855—1926) — militant de seamă al mișcării muncitorești din S.U.A. A fost unul dintre organizatorii partidului social-democrat, care a constituit apoi principalul nucleu al partidului socialist, creat în anii 1900—1901. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste ; a condamnat trădarea comisă de

social-șoviniști și a făcut propagandă împotriva intrării S.U.A. în război. Debs a salutat victoria Revoluției Socialiste din Octombrie. În 1918 a fost condamnat la 10 ani închisoare pentru propagandă antiimperialistă, dar în 1921 a fost amnistiat. — 178.

Delaisi, Francis (n. 1873) — economist mic-burghez francez, sindicalist, pacifist. În lucrările sale a demascat dominația oligarhiei financiare, caracterul prădalnic al primului război mondial. În același timp, fiind un adversar declarat al luptei de clasă și al internaționalismului revoluționar, a propovăduit teoria „solidarității sociale“, formulând un program utopic de colaborare de clasă între sindicatele muncitorilor și sindicatele capitaliștilor și de creare, pe baza acestei colaborări, a „Statelor unite ale lumii“, ca o garanție împotriva concurenței, crizelor și războaielor. În anii de după 1930 s-a ridicat împotriva fascismului și a pregătirii de către imperialiști a celui de-al doilea război mondial. — 356.

Delevski, I. (Iudelevski, I. L.) — eser; în 1900 a emigrat din Rusia în Argentina, de unde a plecat apoi în Franța; a scris lucrări de istorie a filozofiei. — 278.

Dimka — vezi Smidovici, I. G.

Dolgolevski — vezi Buharin, N. I.

Domov — vezi Pokrovski, M. N.

Domski (Kamenski), G. G. (1883—1937) — ziarist, membru al S.D.R.P. și L. din 1904. A participat la Conferința de la Zimmerwald. Din decembrie 1918 a fost membru al C.C. al Partidului Comunist din Polonia. În 1923—1928 a fost membru al opoziției antipartinice troțkisto-zinovieviste; în 1928 a fost exclus din partid, iar în 1930 reintegrat; în 1935 a fost din nou exclus. — 100, 143.

Droz — vezi Humbert-Droz, Jules.

Duncker, Käthe (1871—1953) — militantă de seamă a mișcării femeilor socialiste din Germania. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; în 1915 a colaborat la revista „Dic“ Internationale“. A participat la crearea Partidului Comunist din Germania; în 1918—1919 a fost membră a C.C. al partidului. — 127.

E

E. B., Evg. B. — vezi Boș, E. B.

E. F. — vezi Rozmirovici, E. F.

Efremov, I. N. (n. 1866) — mare moșier, deputat în Dumele I, a III-a și a IV-a de stat. Unul dintre organizatorii partidului „înnoirii pașnice“, ulterior lider al partidului progresiștilor, partid burghez. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Dumei de stat și a făcut parte din guvernul provizoriu burghez. — 438.

Egor — vezi Polubinov.

Egorov — vezi Safarov, G. I.

Elizarov, M. T. (1862—1919) — revoluționar de profesie, bolșevic ; a participat la mișcarea social-democrată începând din 1893. Membru de partid din 1894 ; participant activ la prima revoluție rusă.

După Revoluția din Octombrie a fost comisar al poporului pentru căile de comunicație, apoi membru al colegiului Comisariatului poporului pentru industrie și comerț. — 33, 476, 478.

Elizarova-Ulianova, A. I. (James) (1864—1935) — militantă de seamă a partidului comunist ; sora mai mare a lui V. I. Lenin. A participat la mișcarea revoluționară începând din 1886. În anii 1912—1914 a colaborat la publicațiile bolșevice „Pravda“, „Prosvetșenie“ și „Rabotnița“. A fost în repetate rânduri arestată. În timpul primului război mondial, locuind la Petrograd, a asigurat legătura dintre organizațiile bolșevice din Rusia și centrul conducător din străinătate, a strâns fonduri pentru partid. În 1917 a fost secretar de redacție la ziarul „Pravda“. În anii 1918—1921 a lucrat la Comisariatul poporului pentru învățământ. A luat parte activă la organizarea Institutului Lenin și a fost colaboratoare științifică a acestui institut. Autoare a mai multor volume de amintiri despre V. I. Lenin și a altor lucrări. — 208—209, 230, 288, 295, 325, 329, 475.

Engels, Friedrich (1820—1895). — 294, 298, 321, 336, 351, 355, 359—360, 379, 402—403, 404, 409—410, 413, 422, 486.

F

Fabierkiewicz, Zbigniew (n. 1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești poloneze, membru al S.D.R.P. și L., ziarist. În 1916 a fost unul dintre organizatorii grupului S.D.R.P. și L. din Petrograd, a făcut parte din redacția ziarului „Tribuna“, organul de presă al acestui grup. A participat activ la Revoluția din Octombrie. A fost ucis de un agent al guvernului Poloniei burghezo-moșierești la întoarcerea sa în patrie din Rusia Sovietică. — 298, 307.

Fitzgerald, S. V. — secretar al „Ligii pentru propagandă socialistă din S.U.A. — 181.

Fofanova, M. V. (n. 1883) — a participat la mișcarea revoluționară. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost aleasă în Sovietul din Petrograd. În locuința ei din Petrograd (cartierul Vâborg, str. Serdobolskaia 1/92, ap. 20) a stat ascuns V. I. Lenin în ultima sa perioadă de ilegalitate. După Revoluția din Octombrie a deținut diverse funcții pe linie de stat și în domeniul economiei. — 495.

Fourier, Charles (1772—1837) — socialist utopist francez. — 422.

Frank, Ludwig (1874—1914) — social-democrat german, unul dintre liderii revizioniştilor, social-șovinist ; de profesiune avocat. Începând din 1907 a fost membru al Reichstagului. La Congresul de la

Magdeburg al partidului (1910) a militat pentru votarea creditelor de război. La începutul primului război mondial s-a înrolat voluntar în armată și a căzut pe front. — 20, 91.

„*Franz*” — *vezi* Koritschoner, Franz.

Fridolin, V. I. (Varin, Strannik) (1879—1942) — membru al P.M.S.D.R. din 1904. În 1910—1917 a stat în emigrație. În perioada primului război mondial a colaborat la ziarul troțkisto-menșevic „*Naše Slovo*”; a publicat articole îndreptate împotriva războiului. Din 1918 s-a dedicat activității științifice și pedagogice. — 102, 117, 122, 241, 252, 275, 277, 284, 288, 294, 308, 312, 320, 322, 331, 332, 333, 342.

Fröblich, Paul (1884—1953) — social-democrat german, de profesie ziarist. În anii 1912—1916 a fost redactorul ziarului „*Bremer Bürger-Zeitung*”; a participat la fundarea săptămânalului „*Arbeiter-politik*” din Bremen; a participat la Conferința de la Kiental ca delegat al social-democraților de stînga din Bremen. Din 1919 pînă în 1924 a făcut parte din C.C. al P.C.G.; a participat la lucrările Congresului al III-lea al Cominternului ca delegat al Partidului Comunist Unit din Germania. În decembrie 1928 a fost exclus din P.C.G. pentru activitate fracționistă. În perioada dictaturii fasciste din Germania și după căderea ei, pînă în 1950, a trăit în emigrație. În ultimii săi ani de viață a trăit în Republica Federală a Germaniei. — 233, 251.

G

G. Z. — *vezi* Zinoviev, G. E.

Gr. — *vezi* Zinoviev, G. E.

Galerka — *vezi* Olminski, M. S.

Ganecki (Fürstenberg), I. S. (Kuba) (1879—1937) — militant de seamă al mișcării revoluționare poloneze și ruse. Membru al partidului social-democrat din 1896. La Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a fost ales membru al C.C. al partidului. În timpul războiului mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În 1917 — membru al Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut o serie de posuri de răspundere. — 7—8, 70, 445, 447, 451, 457—463, 465, 469, 471, 473, 477—480, 482, 485, 487.

Gapon, G. A. (1870—1906) — preot, agent al ohranei țariste. A pus la cale procesiunea de la 9 ianuarie 1905 a muncitorilor cu o petiție către țar, procesiune care a fost înecată în sînge. Ulterior a fost demascat ca provocator și ucis. — 258.

Glasier, John Bruce (1859—1920) — socialist englez. Începînd din 1893 a fost membru al Partidului muncitoresc independent. Membru al Biroului socialist internațional. — 82.

Gnevici — *vezi* Fabierkiewicz, Zbigniew.

Goberman, M. L. (n. 1891) — membru al partidului bolșevic din 1911. Expulzat din Rusia în 1913. Din 1914 până în 1917 a trăit în Elveția. După ce s-a întors în Rusia, a lucrat la Biroul central al sindicatelor din Moscova. A participat la Revoluția din Octombrie și la războiul civil. — 467.

Golay, Paul — social-democrat elvețian publicist. A fost redactor al ziarului socialist „Le Grutlén” din Lausanne. La începutul primului război mondial a combătut oportunismul și social-șovinismul din Internaționala a II-a. Dar încă pe atunci a avut o atitudine împăciuito-ristă față de oportuniști. Golay n-a participat la Conferința de la Zimmerwald, la care fusese invitat de V. I. Lenin, iar scurt timp după aceea a trecut pe poziții centrist-pacifiste. — 117, 119, 121, 123, 125, 141, 149, 372, 429.

Goldenberg, I. P. (Meșkovski) (1873—1922) — social-democrat; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În timpul revoluției din 1905—1907 a făcut parte din redacțiile publicațiilor bolșevice. Din ianuarie 1910 a făcut parte din Biroul din Rusia al C.C.; a avut o atitudine împăciuito-ristă față de lichidatori. În timpul primului război mondial a fost defensist, aderent al lui Plehanov. În 1917—1919 a făcut parte din grupul „Novaia jizn”. În 1920 a fost reprimat în partidul bolșevic. — 13, 25.

Gordon, A. I. (n. 1884) — membru al Bundului. În perioada primului război mondial a stat în emigrație în Germania, Suedia, Norvegia și Danemarca. În 1915 a aderat la bolșevici. În 1917 și în anii care au urmat a îndeplinit diferite munci pe linie sindicală, de partid și de stat. Pentru participare activă la opoziția troțkistă a fost exclus din partid în 1927. — 227.

Gorki, Maxim (Peșkov, A. M.) (1868—1936). — 25, 41, 162, 185, 197—198, 311, 327, 330, 368, 370, 382.

Gorn, V. — vezi Groman, V. G.

Gorter, Hermann (1864—1927) — social-democrat olandez, publicist. În timpul primului război mondial a fost internaționalist, adept al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste; s-a situat pe o poziție ultrastîngistă, sectară. În 1921 a părăsit partidul comunist, iar după aceea s-a retras din viața politică activă. — 22, 74, 79—80, 100, 106, 112, 125, 139, 198, 205, 206, 211, 350.

Grabner, Ernst Paul (n. 1875) — social-democrat elvețian. La începutul primului război mondial a aderat la internaționaliști, a participat la activitatea social-democraților elvețieni de stînga și a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kiental. La începutul anului 1917 a adoptat o poziție centrist-pacifistă, iar în 1918 a trecut definitiv de partea aripii drepte a social-democrației elvețiene. În anii 1919—1921 a militat împotriva afilierei P.S.D.E. la Internaționala Comunistă și a participat la întemeierea Internaționalei a II^{1/2}, centristă. — 284, 292, 386, 391, 435, 469.

Greulich, Hermann (1842—1925) — unul dintre fondatorii Partidului social-democrat din Elveția, lider al aripii lui de dreapta. — 2, 230, 349, 413, 417, 484.

Grey, Edward (1862—1933) — diplomat și om de stat englez, unul dintre liderii aripii de dreapta a partidului liberal din Anglia. A promovat o politică de pregătire a războiului imperialist mondial. În 1915—1916 a încheiat cu aliații Angliei în războiul imperialist o serie de acorduri secrete cu privire la reîmpărțirea lumii. — 89.

Grig, Grigori — vezi Zinoviev, G. E.

Grimm, Robert (1881—1958) — unul dintre liderii Partidului social-democrat din Elveția. Din 1911 membru al parlamentului elvețian. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kiental, a fost președinte al Comisiei socialiste internaționale. Ulterior, unul dintre organizatorii Internaționalei a II^{1/2}, centristă. În 1945—1946 a fost președinte al Consiliului național al Elveției. — 54, 84, 87, 94, 100, 105, 119, 134, 143, 149, 157, 158—159, 166, 168, 169, 177, 182, 204, 220, 224, 233, 235, 291, 293, 295, 297—298, 309, 346, 351, 352, 353, 364, 387, 389, 391—392, 394, 395, 397—398, 406, 407, 408, 413, 414, 416—417, 419, 431, 434, 463, 468, 472, 484, 488.

Grișa — vezi Belenki, A. I.

Groman, V. G. (Gorn, V.) (n. 1874) — social-democrat, menșevic; în anii reacțiunii — lichidator. În 1931 a fost judecat și condamnat pentru activitate contrarevoluționară. — 372.

Grumbach, Solomon (Homo) (1884—1952) — social-democrat german de dreapta, apoi membru al Partidului socialist francez. A făcut parte din Comitetul Executiv al Internaționalei a II-a. În timpul primului război mondial a trăit în Elveția. A colaborat la „L'Humanité“ și la „Berliner Tagwacht“ sub pseudonimul „Homo“, desfășurând o propagandă social-șovină. — 201.

Grünberg, Karl (1861—1940) — social-democrat austriac; jurist, economist și istoric. Din 1911 până în 1929 a editat la Leipzig „Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung“, în 14 volume. A scris o serie de lucrări privind istoria relațiilor economice (mai ales a celor agrare), precum și istoria socialismului, comunismului și a mișcării muncitorești. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții pacifiste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine de simpatie; a fost membru activ al „Asociației prietenilor Uniunii Sovietice“. — 322.

Gucikov, A. I. (1862—1936) — mare capitalist, organizator și lider al partidului octombrist. În timpul primului război mondial a fost președinte al Comitetului central pentru industria de război și al Comisiei speciale pentru problemele apărării. După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 a fost ministru de război și ministru al marinei în primul guvern provizoriu burghez. În august 1917 a

participat la organizarea rebeliunii lui Kornilov. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; emigrant alb. — 370, 437—438, 452, 453, 459, 461, 462—463.

Guesde, Jules (Basile, Mathieu) (1845—1922) — unul dintre organizatorii și conducătorii mișcării socialiste din Franța și ai Internaționalei a II-a. — 3, 25, 26, 462.

Guilbeaux, Henri (1885—1938) — socialist francez, ziarist. În timpul primului război mondial a editat revista „Demain”, a militat pentru restabilirea legăturilor internaționale. În 1916 a participat la Conferința de la Kiental. În primii ani ai deceniului al 3-lea a fost corespondentul ziarului „L'Humanité” în Germania. Ulterior a trecut pe poziții troțkiste; a avut o atitudine ostilă față de U.R.S.S. — 179, 278, 283, 286, 295, 353, 357, 369, 373, 383, 386, 390, 394, 396, 397, 398, 399, 405, 406, 410, 420, 465, 468, 469, 472, 473, 488.

Gumplowicz, Ludwig (1838—1909) — jurist și sociolog burhez polonez. În lucrările sale despre stat și în scrierile sale sociologice a încercat să estompeze lupta de clasă și să demonstreze că lupta dintre rase este forța motrice a istoriei. Chema la o reprimare necruțătoare a mișcării revoluționare. Teoria violenței și ideile obscurantiste propovăduite de el au fost larg folosite de fasciști și de aderenții lor. — 321.

Gurevici, E. L. (Smirnov, E.) (n. 1865) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste. — 13, 25.

Gvozdev, K. A. (n. 1883) — menșevic-lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine; a fost președintele grupului muncitoresc din Comitetul central pentru industria de război. După revoluția burhezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd, apoi ministru al muncii în guvernul provizoriu burhez. — 440.

H

Haase, Hugo (1863—1919) — unul dintre liderii social-democrației germane. În 1911 a fost ales președinte al conducerii Partidului social-democrat german. Deputat în Reichstag în anii 1897—1907 și 1912—1918; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. În aprilie 1917 a fost unul dintre întemeietorii Partidului social-democrat independent din Germania. În timpul revoluției din noiembrie 1918 din Germania, Haase a făcut parte din așa-numitul Consiliu al împuterniciților poporului, care a dus o politică de înăbușire a mișcării revoluționare. — 3, 103, 106—107.

Haidukiewich. — 70.

Hansen, Arvid Gilbert (n. 1894) — membru al Partidului Comunist din Norvegia; de profesiune ziarist. Din 1910 a făcut parte din Partidul muncitoresc norvegian, aderând la aripa lui stângă. În 1917 a

fost ales secretar al Uniunii tineretului socialist din Norvegia. Din 1923 a fost membru al C.C. și (cu unele întreruperi) membru al Biroului Politic al Partidului Comunist din Norvegia. Din 1924 a fost membru supleant al C.E.I.C., iar după Congresul al V-lea — membru supleant al Prezidiului C.E.I.C. În perioada ocupației fasciste s-a refugiat în Suedia. Întors în țară, a lucrat ca secretar al C.C. al P.C.N. — 316.

Haritonov, M. M. (1887—1948) — membru al P.M.S.D.R. din 1905, bolșevic. Din 1912 a trăit în Elveția, a fost membru al secției bolșevice din Zürich, secretar al acestei secții și delegatul ei la Conferința de la Berna (din 1915) a secțiilor bolșevice din străinătate. S-a întors în Rusia în aprilie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut diverse funcții pe linie de partid, în armată și în domeniul economiei. La Congresul al XIV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. a aderat la „noua opoziție”, apoi a făcut parte din blocul troțkistozinovievist unit, fapt pentru care în 1927 a fost exclus din partid printr-o hotărâre a Congresului al XV-lea. Reprimit în partid în 1928, a îndeplinit diverse munci pe linie de partid și de stat. — 99, 161, 178—181, 193—194, 195—196, 302—303, 309—310, 352, 472.

Hervé, Gustave (1871—1944) — socialist francez, publicist și avocat. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist. În 1918 a fost exclus din Partidul socialist francez. După 1930 a militat pentru o apropiere între Franța și Germania fascistă. — 83, 432.

Hillquit, Moris (1869—1933) — socialist american, de profesiune avocat. La început a aderat la marxism, apoi a alunecat spre oportunism. A fost unul dintre întemeietorii Partidului socialist din S.U.A. (1901), partid de orientare reformistă; din 1904 a făcut parte din Biroul socialist internațional; a participat la lucrările congreselor Internaționalei a II-a. — 178.

Hindenburg, Paul (1847—1934) — militar și om de stat german, feldmareșal, reprezentant al elementelor reacționare și șovine ale imperialismului german. În anii primului război mondial a fost comandant al armatei germane pe Frontul de est, apoi șef al Marelui stat-major. Unul dintre organizatorii intervenției militare împotriva Rusiei Sovietice. A participat la înăbușirea revoluției din noiembrie 1918 din Germania. În anii 1925—1934 a fost președinte al Republicii de la Weimar. În 1933 l-a însărcinat pe Hitler cu formarea guvernului, trecând astfel în mod oficial întreaga putere în mâna fasciștilor. — 350.

Höglund, Karl Zet Konstantin (1884—1956) — lider al aripii de stînga a mișcării social-democrate, precum și al mișcării tineretului socialist din Suedia. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. La Conferința de la Zimmerwald a aderat la stînga zimmerwaldiană. În 1916 a fost urmărit de justiție pentru propagandă antirăzboinică. În anii 1917—1924 a fost unul dintre conducătorii Partidului Comunist din Suedia. În 1924 a fost exclus din partid pentru oportunism și pentru faptul că s-a ridicat fățiș împotriva hotărîrilor Congresului al V-lea al Internaționalei Comuniste. În

1926 s-a reîntors în rîndurile partidului social-democrat. — 23, 82, 102, 104, 113, 125, 140, 217, 257, 284, 482, 501.

Huber, Johannes (1879—1948) — social-democrat elvețian de dreapta; avocat și publicist. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine, a combătut mișcarea zimmerwaldiană. După război a fost un adversar al mișcării comuniste. — 343, 391, 392, 416.

Hugo, Victor (1802—1885) — mare scriitor francez, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai romantismului progresist. Creația lui este însuflețită de marile idealuri și aspirații democratice ale omenirii. — 86.

Humbert-Droz, Jules (n. 1891) — militant de seamă al mișcării social-democrate din Elveția, de profesiune ziarist. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții pacifiste; pentru refuzul de a se prezenta la încorporare a fost deferit justiției.

Din 1921 pînă în 1942 a fost membru al Partidului Comunist din Elveția; a fost delegat la toate congresele Cominternului (cu excepția celui dintîi) și secretar al C.E.I.C.; pentru manifestări oportuniste a fost scos din acest post, iar apoi exclus din partid. În 1943 a revenit în partidul social-democrat; a fost secretar al acestui partid (în anii 1947—1957). Participant activ la mișcarea pentru apărarea păcii. — 369, 371, 415, 419, 421, 435.

Huysmans, Camille (n. 1871) — unul dintre cei mai vechi militanți ai mișcării muncitorești din Belgia; profesor de filologie, ziarist. În anii 1904—1919 a fost secretar al Biroului socialist internațional al Internaționalei a II-a; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. A făcut parte în repetate rînduri din guvernul belgian. În ultimii ani s-a pronunțat adesea pentru stabilirea de contacte între partidele socialiste și P.C.U.S. — 64, 68, 190, 238, 240, 293, 328, 491.

Hyndman, Henry Mayers (1842—1921) — socialist englez, reformist. În anii 1900—1910 a fost membru al Biroului socialist internațional. A fost unul dintre liderii Partidului socialist britanic, pe care l-a părăsit în 1916, după ce Conferința de la Salford a acestui partid l-a dezavuat pentru poziția sa social-șovină față de războiul imperialist. — 293.

I

I., Iur, Iuri — vezi Peatakov, G. I.

Ianson, I. E. (Braun) (1872—1917) — militant al mișcării social-democrate din Letonia, publicist și critic literar. În anii 1911—1914 a condus Comitetul din străinătate al social-democrației din Ținutul leton. În timpul primului război mondial a adoptat o poziție internaționalistă. — 123,

Ilin, F. N. (1876—1944) — membru al P.M.S.D.R. din 1897, revoluționar de profesie, bolșevic. A fost unul dintre organizatorii insurjecției armate din 1905 la Rostov. În 1907 a evadat din locul său de deportare și a emigrat în Franța, iar de acolo în Elveția. A participat activ la munca de partid. După Revoluția Socialistă din Octombrie a avut munci de conducere pe linie de partid și de stat. — 244.

Inessa — *vezi* Armand, I. F.

Ionov (Koighen, F. M.) (1870—1923) — social-democrat, unul dintre liderii Bundului, ulterior membru al partidului bolșevic. În timpul primului război mondial a făcut parte din aripa internaționalistă a Bundului. După Revoluția Socialistă din Octombrie a intrat în P.C. (b) din Rusia. — 97.

Iordanski, N. I. (1876—1928) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii s-a apropiat de menșevicii-partiiți, apoi a trecut la lichidatori. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziția sprijinirii acestuia. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost comisar al guvernului provizoriu burghez pe Frontul de sud-vest. În 1921 a intrat în rândurile P.C. (b) din Rusia. A deținut diferite funcții în aparatul de stat și în diplomatie. — 41.

Iosif, Dj. — *vezi* Stalin, I. V.

Iurkevici, L. (Rîbalka) (1885—1918) — naționalist ucrainean. Membru al C.C. al Partidului muncitoresc social-democrat din Ucraina. A colaborat la revista naționalistă „Dzvin“, de orientare menșevică. În timpul primului război mondial a editat la Lausanne publicația lunară „Borotba“, în care a militat pentru organizarea separată a muncitorilor ucraineni în cadrul unui partid social-democrat aparte, pentru despărțirea Ucrainei de Rusia și crearea unei monarhii ucrainene burghezo-moșierești. — 204, 239, 258, 323, 334.

J

James — *vezi* Elizarova-Ulianova, A. I.

Jașoneza — *vezi* Boș, E. B.

Jașonezii — *vezi* Boș, E. B., Peatakov, G. L.

Jaurès, Jean (1859—1914) — om politic și istoric francez, unul dintre conducătorii mișcării socialiste din Franța, luptător împotriva militarismului. A fost unul dintre întemeietorii Partidului socialist francez, iar după unificarea acestuia cu Partidul socialist din Franța — unul dintre conducătorii Partidului socialist francez unit. Înființând în 1904 ziarul „l'Humanité“, Jaurès a dus în paginile lui o campanie energetică împotriva politicii de pregătire a războiului.

Această luptă i-a atras ura reacțiunii. În ajunul primului război mondial, el a fost asasinat de un agent al acesteia. — 20, 135, 355, 422.

Jordania, N. N. (An, Kostrov) (1870—1953) — social-democrat, unul dintre liderii menșevicilor din Caucaz. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În anii 1918—1921 a fost șeful guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia; din 1921 — emigrant alb. — 97, 111—112.

Jorj, Jorjik — vezi Safarov, G. A.

Jouhaux, Léon (1879—1954) — militant reformist al mișcării sindicale franceze și internaționale; unul dintre liderii de dreapta ai Internaționalei sindicale de la Amsterdam. — 387, 408, 431.

Junius — vezi Luxemburg, Rosa.

K

K. — vezi Kamenev, L. B.

K. M. — vezi Movșovici, M. I.

Kagan, A. P. — redactor al ziarului socialist evreiesc „Vorwärts“, care apărea la New York. — 338.

Kamenev, L. B. (Rosenfeld), L. B. (I. K.) (1883—1936) — a intrat în P.M.S.D.R. în 1904. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii a adoptat o poziție împăciuito-ristă față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. După revoluția bur-ghezo-democratică din februarie 1917 s-a ridicat împotriva liniei partidului orientate spre revoluția socialistă.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut o serie de posturi de răspundere. S-a ridicat în repetate rânduri împotriva poli-ticii leniniste a partidului. În 1927 a fost exclus din partid ca militant activ al opoziției troțkiste, apoi de două ori a fost reprimat și din nou exclus pentru activitate antipartinică. — 25, 39, 95, 167, 191, 289, 388, 410, 448, 451, 462, 471, 485, 489.

Kamenski — vezi Domski, G. G.

Karl (m. 1917) — social-democrat. — 472.

Karpinski, V. A. (Minin) (1880—1965) — eminent publicist și propagandist al P.C.U.S. Membru al P.M.S.D.R. din 1898, bolșevic; a fost în repetate rânduri arestat. În 1904 a emigrat din țară și s-a stabilit la Geneva, unde a făcut cunoștință cu V. I. Lenin. De atunci a activat fără întrerupere în organizațiile din străinătate ale parti-dului, a colaborat la ziarele bolșevice „Vpered“ și „Proletari“, a condus biblioteca și arhiva de la Geneva ale C.C. al P.M.S.D.R. În decembrie 1917 s-a întors în Rusia; a ocupat posturi de răspundere în aparatul de partid și de stat. — 3, 5—6, 8—12, 17—20, 32, 34—36, 37—38, 40—41, 42—44, 49, 51, 56—57, 63—64, 70—72, 74, 75, 81, 92, 96, 108, 111—112, 120—121, 124, 130—132, 142—143, 144, 146—147, 155—156, 159, 160, 170, 171—173, 175, 178, 200—201, 243—244, 263, 305, 333—334, 345, 372—373, 381, 390—392, 393—394,

400, 405—406, 422—423, 442, 448—449, 450—452, 454, 455, 465—466, 468, 470, 471, 472, 474, 476—477, 481.

Kasparov, V. M. (1883—1917) — membru al partidului bolșevic din 1909. În 1913—1914 a locuit la Berlin, unde se îndeletnicea cu transmiterea corespondenței dintre C.C. al P.M.S.D.R. și unele organizații de partid. — 84, 188, 203, 215, 324, 472—473.

Katin — vezi Katin-Iarțev.

Katin-Iarțev, V. N. (1876—1928) — medic otorinolaringolog. În anii 1896—1897 a participat la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. A fost arestat împreună cu V. I. Lenin și deportat. Din 1906 a locuit la Petersburg, ocupându-se cu propagarea marxismului în rândurile muncitorilor și întreținând legături cu organizațiile social-democrate. În timpul primului război mondial a aderat la plehanoviști. — 330.

Katzlerowitch, T. (1879—1964) — militant de seamă al mișcării muncitorești și comuniste iugoslave și internaționale. Revoluționar de profesie, unul dintre întemeietorii Partidului social-democrat din Serbia. La Congresul de la Copenhaga al Internaționalei a II-a (1910) a făcut cunoștință cu V. I. Lenin. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; după ocuparea Serbiei (în 1915) a emigrat în Elveția. A participat la lucrările conferințelor de la Zimmerwald și Kiental, adoptând o poziție apropiată de cea a lui Lenin. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a ridicat în apărarea Rusiei Sovietice. Din 1919, după întoarcerea sa din emigrație, a participat la activitatea Partidului Comunist din Iugoslavia; ulterior a făcut parte din conducerea lui. La Congresul al V-lea al Internaționalei Comuniste a fost ales membru al C.E.I.C. — 241.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre teoreticienii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a. A intrat în mișcarea socialistă în 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu Marx și cu Engels și, sub influența lor, a aderat la marxism. În această perioadă a activității sale el a publicat o serie de lucrări valoroase, ca: „Doctrina economică a lui Karl Marx” (1887), „Problema agrară” (1889) ș.a., contribuind la popularizarea teoriei marxiste în Germania și în alte țări. Dar încă de pe vremea aceea el a dat dovadă de inconsecvență ideologică, făcând concesii revizionismului. La începutul secolului al XX-lea, această inconsecvență s-a accentuat pe linia renunțării treptate la esența revoluționară a marxismului. Kautsky a devenit ideologul centrismului. În timpul primului război mondial s-a situat, în esență, pe pozițiile social-șovinismului. A formulat teoria antimarxistă a „ultraimperialismului”, care încerca să escamoteze contradicțiile imperialismului.

În 1918, Kautsky a luat atitudine împotriva revoluției din Germania. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie, el a negat necesitatea dictaturii proletariului, opunându-i teoria utopică, neștiințifică, a democrației „pure”, situată deasupra claselor. — 12, 13, 16, 21—23, 24,

25, 39, 42, 58, 69, 74, 77, 80, 88, 89, 95, 100, 101, 103, 106—107, 109, 114, 116, 177, 178, 206, 207, 225, 230, 251, 355, 370, 374, 387, 422, 427, 430, 431, 438, 461, 486.

Kedrov, M. S. (1878—1941) — membru al P.M.S.D.R. din 1901, bolșevic. Din 1912 pînă în 1915 a trăit în emigrație. Din mai 1917 a fost membru al Organizației militare de pe lîngă P.M.S.D. (b) din Rusia și al Biroului din Rusia al organizațiilor bolșevice; a făcut parte din redacția ziarului „Soldatskaia Pravda”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut diferite posturi de răspundere. — 230.

Kerenski, A. F. (n. 1881) — eser. După revoluția burghez-democratică din februarie 1917 a fost ministru al justiției, ministru de război și ministru al marinei, iar apoi prim-ministru în guvernul provizoriu burghez și comandant suprem al armatei. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; în 1918 a fugit peste graniță. În prezent trăiește în S.U.A., unde desfășoară propagandă antisovietică. — 162, 437—438, 440, 444, 451, 453, 459, 460, 461.

Kerr, Charles — editor american de literatură socialistă. Din în-sărcinarea lui Lenin, A. M. Kollontai a tratat cu el problema editării în limba engleză a broșurii lui V. I. Lenin „Socialismul și războiul” (vezi ediția de față, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 309—354). — 109, 110, 151, 179, 217.

Key, Ellen (1849—1926) — scriitoare suedeză, autoarea cărții „Veacul copilului” (apărută în 1900), care s-a bucurat de mare popularitate la începutul secolului al XX-lea. Concepțiile ei pedagogice sînt pătrunse de misticism și de individualism. — 61.

Kievski, P., Kievski, Piotr, Ki — vezi Peatakov, G. L.

Kikenadze (Stepko), N. D. (1885—1951) — membru al P.M.S.D.R. din 1903, bolșevic. Revoluționar de profesie. În anii 1906—1917 a stat în emigrație în Elveția. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat în ilegalitate în Gruzia. După instaurarea Puterii sovietice în Gruzia în 1921 a fost redactor de ziar, apoi director al editurii de stat și director-adjunct al filialei gruzine a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. — 345—346, 347—351, 373.

Kilbom, Karl (n. 1885) — social-democrat suedez, ziarist. În 1913—1917 a fost secretar al Uniunii tineretului socialist din Suedia, care se situa pe poziții internaționaliste; a aderat la stînga zimmerwaldiană. Membru al Partidului Comunist din Suedia de la înființarea acestuia (în 1917), el a fost reprezentantul lui în C.E.I.C. În 1929 a fost exclus din partid ca deviator de dreapta. — 316.

Kinkel — social-democrat elvețian. — 99, 138—139.

Klōti, Emil (n. 1877) — om politic elvețian, social-democrat de dreapta. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. — 391.

Knief, Johann (1880—1919) — comunist german. În perioada primului război mondial a făcut parte din grupul „Die Internationale”; a

fost liderul radicalilor de stînga din Bremen, care prin intermediul lui întrețineau legături directe cu V. I. Lenin. La sfîrșitul anului 1916 a fondat revista „Arbeiterpolitik“, care a combătut pe centriști și pe social-șoviniști de pe poziții marxiste. — 360.

Koba — vezi Stalin, I. V.

Kobețki, M. V. (1881—1937) — membru al P.M.S.D.R. din 1903, bolșevic. A fost în repetate rînduri arestat și condamnat. În 1908 a emigrat în Danemarca ; s-a ocupat cu transportul ziarelor „Proletarii“ și „Soțial-Demokrat“ în Rusia, a organizat transmiterea către V. I. Lenin a corespondențelor primite din Rusia.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut funcții de răspundere pe linie de partid și de stat. — 1, 46, 47.

Kolb, Wilhelm (1870—1918) — social-democrat german. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. — 135.

Kollontai, A. M. (1872—1952) — a intrat în mișcarea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut ; participantă la revoluția din 1905—1907. În anii 1906—1915 a activat în tabăra menșevicilor ; din 1915 a fost membră a partidului bolșevic. De la începutul primului război mondial s-a situat pe poziții revoluționare-internaționaliste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut funcții de răspundere în aparatul de partid și de stat, precum și în diplomație. — 21, 23, 31, 37, 41, 45, 46, 82—83, 91, 100, 102—104, 116—117, 128—129, 136, 140—141, 144, 149, 150—151, 155, 163, 176, 177—178, 189, 214, 216—219, 227—228, 235, 238, 257, 276, 293—294, 295, 423—425, 426, 430—434, 437—441, 445, 447, 487.

Konovalov, A. I. (n. 1875) — mare industriaș și moșier, unul dintre liderii partidului burghez al progresiștilor. Deputat în Duma a IV-a de stat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru al comerțului și industriei, iar apoi vicepreședinte al Consiliului de Miniștri. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — 437.

Konstantinovići, A. E. (1866—1939) — sora soțului Inesei Armand ; a participat la mișcarea revoluționară cu începere din 1905. Din 1911 a stat în emigrație. Membră a P.M.S.D.R. din 1913. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Comitetul organizației de partid din Moscova, iar după aceea în aparatul Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste. — 444, 467.

Koritschoner, Franz (Nadin) (1891—1942) — unul dintre întemeietorii Partidului Comunist din Austria în 1918 ; pînă în 1927 a fost membru al Comitetului său Central. Redactor al ziarului „Die Rote Fahne“, organul central al P.C.A. A fost ales în fruntea sindicatelor revoluționare din Austria : un timp, pînă la 1937, a activat în Internaționala Sindicală Roșie, la Moscova. — 311, 318, 323, 337, 339—342, 491.

Kosovski, V. (Levinson, M. I.) (1870—1941) — unul dintre întemeietorii și liderii Bundului, membru al C.C. al acestuia. În timpul

primului război mondial s-a manifestat ca social-șovinist, a adoptat o poziție germanofilă. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; după revoluție a emigrat. — 13, 76.

Kozlovski, M. I. (1876—1927) — militant al mișcării revoluționare poloneze și ruse. După Revoluția din Octombrie, președinte al Micului C.C.P. În 1919 a fost comisar al poporului pentru justiție în Republica Lituaniană-Bielorusă. — 479, 488.

Kvilenko, N. V. (Abram, Abramcik) (1885—1938) — membru al partidului bolșevic din 1904. În 1907 s-a îndepărtat de social-democrație. Începând din 1911 a activat din nou în organizația bolșevică. În decembrie 1913 a fost arestat. În timpul primului război mondial a fost mai întâi în emigrație (din iulie 1914 pînă în iulie 1915), iar apoi în serviciul militar. A participat îndeaproape la Revoluția Socialistă din Octombrie. A făcut parte din primul guvern sovietic ca membru al Comitetului pentru probleme militare și maritime, iar mai târziu a fost numit comandant suprem. Începând din 1918 a lucrat în diverse organe ale justiției sovietice. La congresele al XV-lea și al XVI-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei Centrale de Control. — 95, 101, 112.

Krupskaia, E. V. (1842—1915) — mama Nadejdei Konstantinovna Krupskaia; a urmat pe soții Ulianov în deportare și în emigrație, a participat la munca revoluționară, a păstrat literatură ilegală și a dus pachete pentru cei arestați. — 2, 3, 4, 5.

Krupskaia, N. K. (*Lenina*) (1869—1939) — militantă de seamă a partidului comunist și a Statului sovietic; soția și colaboratoarea lui V. I. Lenin.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost secretară de redacție la ziarele bolșevice „Vpered” și „Proletarii”. În timpul cât a lucrat în străinătate, a purtat o vastă corespondență cu organizațiile de partid din Rusia. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a participat activ la lupta împotriva lichidatorilor și otzoviștilor. În timpul primului război mondial a participat activ la mișcarea internațională a femeilor, la activitatea secțiilor bolșevice din străinătate. a fost secretară a Comitetului lor (C.O.S.), s-a ocupat de problemele învățămîntului public.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din colegiul Comisariatului poporului pentru învățămînt, iar din 1921 a condus Comitetul principal pentru educație politică; din 1929 a fost adjunct al comisarului poporului pentru învățămînt. Începând din 1924 a făcut parte din Comisia Centrală de Control, iar din 1927 a fost membru al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. — 2, 3, 4, 5, 28, 32, 47, 49, 52, 53, 92, 123, 154, 165, 196, 197—198, 199, 228, 242, 243, 246, 257, 262, 270, 278, 283, 284, 285, 293, 294, 302, 308, 311, 314, 322, 339, 344, 423, 426, 427, 430, 450, 486.

Kuba — vezi Ganețki, I. S.

Kulișer, A. — cadet. În timpul primului război mondial a colaborat la ziarul „Reci“, organul central al partidului cadet. — 255.

Kuzma — vezi Leahoțki, K.

Kuzmiha — vezi Leahoțkaia.

Kuznețov, N. B. — vezi Sapojkov, N. I.

L

La Chesnais — socialist francez, publicist. Colaborator al ziarului „l'Humanité“ de la înființarea lui pînă la 1918. — 94.

Larin, I. (Lurie, M. A.) (1882—1932) — social-democrat, menșevic. În anii primului război mondial a aderat la centriști. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a condus grupul menșevicilor internaționaliști. În august 1917 a fost primit în partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în aparatul de stat și în diferite organizații economice. — 24, 78, 213, 478.

Laufenberg, Heinrich (Erler, Karl) (1872—1932) — social-democrat german de stînga; publicist. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. După revoluția din noiembrie 1918 a intrat în Partidul Comunist din Germania, în rîndurile căruia a trecut curînd în fruntea opoziției de „stînga“, care propaga concepțiile anarho-sindicaliste și programul mic-burghez naționalist al așa-zisului „bolșevism național“. După ce în octombrie 1919 opoziția „de stînga“ a fost exclusă din P.C.G., Laufenberg a participat la crearea Partidului Muncitoresc Comunist din Germania. La sfîrșitul anului 1920 a fost exclus din rîndurile P.M.C.G. — 127.

Law, Andrew Bonard (1858—1923) — om politic reacționar englez, unul dintre liderii conservatorilor. În 1915—1916 a fost ministru al coloniilor; a participat la Conferința de pace de la Paris, a fost membru al Consiliului suprem al Antantei. În 1922—1923 a fost prim-ministru. Unul dintre inspiratorii politicii antisovietice a imperialismului englez. — 439.

Leahoțkaia — soția lui Leahoțki, K. — 81, 133, 142, 148, 159, 160, 173.

Leahoțki, K. (m. 1917) — emigrant din Ucraina. Patronul unei mici zetării ruse din Geneva în care au fost culese — la începutul primului război mondial — câteva numere ale ziarului „Soțial-Demokrat“, organul central al partidului bolșevic, precum și broșura lui V. I. Lenin „Socialismul și războiul“. — 57, 63, 81, 111, 120, 122, 124, 133, 148, 173, 334.

Lealin — vezi Peatakov, G. L.

Ledebour, Georg (1850—1947) — social-democrat german; din 1900 pînă în 1918 a fost deputat în Reichstag din partea social-democrației germane. În anii primului război mondial s-a pronunțat pentru restabi-

lirea legăturilor internaționale, a participat la Conferința de la Zimmerwald, a aderat la dreapta zimmerwaldiană. În 1916, după scindarea social-democrației germane, a aderat la „grupul social-democrat al muncii” din Reichstag, care în 1917 a constituit nucleul principal al Partidului social-democrat independent din Germania. În 1931 a aderat la partidul muncitoresc socialist. După venirea lui Hitler la putere a emigrat în Elveția. — 151, 166, 206, 431.

Legien, Karl (1861—1920) — social-democrat german de dreapta, unul dintre liderii sindicatelor germane. Din 1893 pînă în 1920 a fost (cu unele întreruperi) deputat în Reichstag din partea social-democrației germane. — 152, 293.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., Basil, Unchiul, N. Ivanov, Ivanovski, V. I., V. Ilin, N. Lenin, N. Lenivîin, V. I. U., V. U.) (1870—1924). — 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 18, 19, 26, 33, 35, 51—53, 62, 64—67, 69, 70, 74, 91, 111—112, 115, 118, 120, 121, 122, 123, 130, 134, 136, 137, 141, 146, 147, 148, 150, 152, 154, 156, 157, 159, 160—161, 170, 175, 176, 178, 181, 185, 189, 191, 194, 195, 199, 202, 212, 215, 219—221, 235, 237, 239, 241, 258, 261—262, 266, 289, 279—280, 285—286, 295, 297, 299, 301, 302, 305—306, 307, 310, 318, 320—323, 330, 333, 339, 343, 351, 352, 354, 357—360, 368—370, 372, 373, 374—375, 382, 393, 394, 414, 417, 418, 421, 422, 425, 441, 442—444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 452, 454, 455, 465, 466, 469, 471, 472, 473, 474, 475—477, 479—481, 485, 486, 493, 494, 495, 499—500, 501, 502.

Lensch, Paul (1873—1926) — social-democrat german. La izbucnirea primului război mondial a trecut pe pozițiile social-șovinismului. După război a fost redactor-șef al ziarului „Deutsche Allgemeine Zeitung”, organul de presă al magnaților industriei din Ruhr. În 1922, la cererea membrilor de rînd ai Partidului social-democrat din Germania, a fost exclus din partid. — 297.

Levi (Hartstein), Paul (1883—1930) — social-democrat german, de profesiune avocat. A participat la Conferința de la Zimmerwald (1915), a fost membru al grupului zimmerwaldienilor de stînga din Elveția, a făcut parte din „Uniunea Spartacus”. La Congresul de constituire al Partidului Comunist din Germania a fost ales în C.C. al partidului. În februarie 1921 a ieșit din C.C. al P.C.G., iar în aprilie a fost exclus din partid pentru încălcarea flagrantă a disciplinei de partid. Ulterior s-a reîntors în partidul social-democrat. — 376, 414, 468.

Levinski, V. (n. 1880) — unul dintre militanții social-democrației ucrainene din Galiția. În 1913—1914 a colaborat la revista burghezo-naționalistă „Dzvin”. În anii primului război mondial a aderat la inițiativa internaționalistă. În emigrație în Elveția a făcut cunoștință cu V. I. Lenin. — 204.

Liebkecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale, unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Germania. Din 1875 și pînă la sfîrșitul vieții sale a fost membru al conducerii acestui partid și redactor

responsabil al organului său central „Vorwärts“. Începînd din 1874 a fost în repetate rînduri ales deputat în Reichstagul german ; a folosit cu pricepere tribuna parlamentului pentru a demasca politica internă și externă a iuncherimii prusace. — 44, 152, 223, 224, 306, 438.

Lilina, Z. I. (1882—1929) — membră a P.M.S.D.R. din 1902. A colaborat la ziarle „Zvezda“ și „Pravda“, precum și la revista „Rabotnița“. A fost secretar al secției bolșevice din Berna. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut diferite funcții pe linie de partid și de stat. — 98, 110, 220, 244, 245, 247, 271, 272, 278, 351.

Lindbagen, Karl (1860—1946) — om politic suedez ; din 1909 social-democrat. Începînd din 1897 a fost deputat în Riksdag (parlamentul Suediei). În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În 1917 a fost unul dintre organizatorii Partidului social-democrat de stînga din Suedia, care în 1919 s-a afiliat la Internaționala Comunistă. În 1921, pentru că s-a ridicat împotriva hotărîrilor Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste, a fost exclus din partidul comunist ; după aceasta, el s-a reîntors în partidul social-democrat. — 432, 471.

Liova — vezi Vladimirov, M. K.

Litvinov, M. M. (Maksimovici, Papașa) (1876—1951) — militant de seamă al partidului comunist și al Statului sovietic ; diplomat. Membru de partid din 1898. În 1902 a emigrat din țară. A participat activ la difuzarea ziarului „Iskra“ și la editarea primului ziar bolșevic legal „Novaia Jizn“. În 1907 a fost delegat și secretar al delegației ruse la Congresul socialist internațional de la Stuttgart. Începînd din 1914 a fost reprezentantul bolșevicilor în Biroul socialist internațional.

După Revoluția din Octombrie a deținut funcții de răspundere în diplomație. Ca membru sau șef al delegației sovietice a reprezentat U.R.S.S. la conferințele internaționale de la Genova (1922), Haga (1922), Montreux (1936), Moscova (1943) și la Liga Națiunilor. La Congresul al XVII-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. a fost ales membru al C.C. ; a fost membru al C.E.C. al U.R.S.S. În 1936, la Montreux, a căzut de acord cu N. Titulescu asupra textului unui tratat de asistență mutuală între U.R.S.S. și România. — 23, 24, 41, 47, 51, 66, 87, 142, 443.

Liudmila — vezi Stal, L. N.

Longuet, Jean (1876—1938) — unul dintre liderii Partidului socialist francez și ai Internaționalei a II-a, publicist. În anii primului război mondial a condus minoritatea centristă-pacifistă a Partidului socialist francez. A fost unul dintre fondatorii și redactorii ziarului „Le Populaire“, organ al centriștilor francezi. S-a pronunțat împotriva afilierii P.S.F. la Internaționala Comunistă și a creării Partidului Comunist Francez. Din 1921 a fost membru al Comitetului Executiv al Internaționalei (a II^{1/2}) de la Viena, iar din 1923 unul dintre conducătorii așa-numitei Internaționale socialiste muncitorești.

În deceniul al 4-lea a militat pentru unitatea de acțiune a socialiștilor și comuniștilor împotriva fascismului, a făcut parte dintr-o serie de

organizații internaționale de luptă împotriva fascismului și a războiului. — 302, 387, 431.

Lore, Ludwig (n. 1875) — social-democrat german. Din 1903 a locuit în S.U.A., a fost secretar al federației germane a partidului socialist. Din 1919 a fost editor al ziarului „New Yorker Volkszeitung”, organul de presă al federației germane a partidului socialist, în a cărui conducere el a fost ales în 1922. Pentru abateri oportuniste de dreapta, el a fost exclus din partid pe la mijlocul deceniului 1930—1940. — 176.

Loriot, Ferdinand (1870—1930) — socialist francez. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; la Conferința de la Kiental (1916) a aderat la stînga zimmerwaldiană. În anii 1920—1927 a făcut parte din Partidul Comunist Francez. A fost delegat la Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste. În 1927 a fost exclus din partid pentru oportunism de dreapta. — 413, 491, 492.

Lunacearski, A. V. (1875—1933) — a intrat în mișcarea revoluționară la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii a fost influențat de machism și de curentul „ziditorilor de dumnezeu”. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. La începutul anului 1917 a intrat în grupul „interraioniștilor”, împreună cu care a fost primit în partid printr-o hotărîre a Congresului al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia.

După Revoluția din Octombrie a fost comisar al poporului pentru învățămîntul public. Lunacearski a scris valoroase studii marxiste despre clasicii literaturii ruse, sovietice și occidentale, dintre care în românește a apărut culegerea „Despre literatură” (1960). — 345, 449—450, 487.

Luteraan, Barend (n. 1878) — social-democrat olandez, ziarist. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În perioada 1911—1916 a făcut parte din Conducerea centrală a Partidului social-democrat din Olanda. Ulterior a fost membru al Partidului socialist independent, iar apoi al Partidului Muncitoresc Comunist din Țările de Jos. După cel de-al doilea război mondial — membru al Partidului muncii. — 107.

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — militantă de seamă a mișcării muncitorești internaționale, unul dintre liderii aripii de stînga a Internaționalei a II-a. A fost unul dintre întemeietorii mișcării social-democrate poloneze. Din 1897 a participat la mișcarea social-democrată germană, a combătut bernsteinismul și millerandismul. A luat parte la prima revoluție rusă (la Varșovia).

De la începutul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost unul dintre inițiatorii creării grupului „Die Internationale”, care după un timp și-a luat denumirea de grupul „Spartacus”, iar mai tîrziu „Uniunea Spartacus”. A avut un rol de seamă în organizarea luptei proletariatului german în timpul revoluției din 1918. După revoluția din noiembrie din Germania a avut un rol conducător la Congresul constitutiv al Partidului Comunist din Germania. În ianuarie 1919 a fost arestată și asasinată din ordinul guvernului Scheide-

mann. Unele scrieri ale Rosei Luxemburg au fost traduse în limba română („Cuvîntări și articole alese“, 1962). — 21, 234, 270, 283, 307, 314, 378.

Lvov, G. E. (1861—1925) — prinț, mare moșier, cadet. În perioada primului război mondial a fost președinte al Uniunii zemstvelor din Rusia, iar apoi unul dintre președinții Uniunii generale a zemstvelor și orașelor — organizații ale burgheziei imperialiste și ale moșierimii. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost, din martie pînă în iulie, președinte al Consiliului de Miniștri și ministru al afacerilor interne în guvernul provizoriu burghez. A fost unul dintre inițiatorii masacrării muncitorilor și soldaților din Petrograd în iulie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb; a participat la organizarea intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice. — 370, 462.

M

Macinski, V. D. (Meci, V.) (1876—1951) — menșevic-lichidator, de profesie inginer. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică; a desfășurat activitate științifică și pedagogică în diferite instituții de învățămînt superior și în alte instituții din Moscova. — 372.

Macleay, John (1879—1923) — militant de seamă al mișcării muncitorești engleze, de profesie învățător. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a desfășurat o intensă propagandă revoluționară și antirăzboinică, a fost unul dintre organizatorii și conducătorii unor demonstrații și greve de masă ale muncitorilor (inclusiv în fabricile de armament), fapt pentru care a fost de nenumărate ori pus sub urmărire de către guvernul englez. În aprilie 1916 a fost ales în conducerea Partidului socialist britanic. În ultimii săi ani de viață n-a mai participat la activitatea politică. — 302.

„Makar“ — vezi Noghin, V. P.

Maksimovici — vezi Litvinov, M. M.

Malinovski, R. V. (1876—1918) — provocator, agent al ohranei din Moscova. În 1906 a aderat în scopuri meschine la mișcarea muncitorească, apoi a pătruns în partidul bolșevic și a reușit să ajungă în conducerea acestuia. Folosindu-se de serviciile ohranei țariste, a fost ales deputat în Duma a IV-a de stat. În 1914, de teamă să nu fie demascată, și-a depus mandatul de deputat și s-a ascuns în străinătate. În 1918 s-a întors în țară, a fost deferit justiției și executat în baza sentinței Tribunalului suprem al C.E.C. din Rusia. — 19, 285, 288, 308.

Mann, Tom (1856—1941) — militant de seamă al mișcării muncitorești din Anglia. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost unul dintre organizatorii luptei muncitorilor englezi împotriva intervenției antisovietice. Membru al Partidului Comunist din Marea Britanie de la înființarea acestuia (1920). A dus o

luptă activă pentru unitatea mișcării muncitorești internaționale, împotriva reacțiunii imperialiste și a fascismului. — 490.

Manuilski, D. Z. (Bezrabortnîi) (1883—1959) — membru al P.M.S.D.R. din 1903. La sfârșitul anului 1907 a emigrat. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, dar cu unele oscilări. A colaborat la ziarele menșevice „Golos“ și „Nașe Slovo“. După Revoluția din Octombrie a deținut importante funcții pe linie de partid și în diplomatie. — 345.

Marcu, Valeriu (n. 1898) — social-democrat român. În timpul primului război mondial a stat în Elveția, unde a făcut parte dintr-o organizație studențească. Din însărcinarea lui V. I. Lenin a plecat în 1916 la Paris și la Moscova, iar de aici în România. După război a locuit în Germania, fiind un timp membru al P.C.G.; apoi s-a îndepărtat de mișcarea revoluționară. — 302.

Martînov, A. (*Piker, A. S.*) (1865—1935) — unul dintre liderii „economistilor“, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul. În 1923 a fost primit în partid. — 6—7, 58.

Martov, L. (*Tederbaum, I. O.*) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost unul dintre promotorii lichidatorismului; a redactat publicația „Golos Soțial-Demokrata“. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. A făcut parte din Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare menșevic. În 1920 a emigrat în Germania, unde a editat revista menșevică „Soțialisticeskii Vestnik“. — 13, 16, 21, 23, 47, 58, 62, 72, 99, 207, 220, 225, 229, 234, 235, 236, 239, 241, 257, 328, 400, 415, 444, 449, 458, 478.

Martușka — vezi Martov L.

Marx, Karl (1818—1883). — 32—33, 52, 336, 355, 358, 359—360, 380, 413, 414, 486.

Maslov, P. P. (1867—1946) — economist, social-democrat; a scris o serie de lucrări în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În anii reacțiunii s-a situat pe poziții lichidatoriste; în perioada primului război mondial s-a manifestat ca social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică. S-a îndeletnicit cu activitatea științifică și pedagogică. — 12, 25, 46, 66, 69, 95, 110, 373.

Meci, V. — vezi Macinski, V. D.

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane, istoric și publicist. În deceniul al 9-lea a devenit marxist. A scris lucrări de istorie a Germaniei și a social-democrației germane. Biograf al lui Karl Marx. Unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit“, organul central al social-democrației ger-

mane. Mehring a fost unul dintre liderii și teoreticienii aripii de stînga a social-democrației germane. A jucat un rol important în crearea Partidului Comunist din Germania. — 491.

Melenevski, M. I. (Basok) (1879—1938) — naționalist mic-burhez ucrainean, menșevic, unul dintre liderii organizației social-democrate ucrainene „Spilka”. În 1912 a luat parte la Conferința antipartinică din august de la Viena. În timpul primului război mondial a fost membru activ al organizației burghezo-naționaliste „Uniunea pentru eliberarea Ucrainei”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în domeniul economic. — 54.

Merrheim, Alphonse (1881—1925) — lider sindical francez, adept al sindicalismului; la începutul primului război mondial a fost unul dintre liderii aripii de stînga a mișcării socialiste din Franța, care a luat atitudine împotriva social-șovinismului și a războiului imperialist; a participat la Conferința de la Zimmerwald, unde a aderat la dreapta zimmerwaldiană. Ezitățile și teama de o ruptură definitivă cu social-șovinismul l-au adus, pe la sfîrșitul anului 1916, pe poziții centrist-pacifiste, iar la începutul anului 1918 pe pozițiile reformismului și ale social-șovinismului fățiș. A avut o atitudine ostilă față de U.R.S.S. — 80, 141, 387.

Meșcereakov, N. L. (1865—1942) — membru al P.M.S.D.R. din 1901, bolșevic. Din 1913 pînă în 1917 a stat în deportare la Krasnoarsk, unde a participat la mișcarea cooperatistă. Între anii 1927 și 1938 a fost redactor-șef al Micii enciclopedii sovietice. — 150.

Meșkovski — vezi Goldenberg, I. P.

Meyer, Ernst (1887—1930) — militant al mișcării muncitorești germane și internaționale. În timpul primului război mondial a fost reprezentantul grupului „Die Internationale” la conferințele de la Zimmerwald și Kiental. A participat activ la revoluția din noiembrie din Germania. Unul dintre întemeietorii P.C.G., el a fost, cu mici întreruperi, membru al Comitetului Central al acestui partid. Delegat al P.C.G. la congresele al II-lea și al IV-lea ale Internaționalei Comuniste. — 239, 240.

Mgheladze, V. D. (Tria) (n. 1868) — menșevic; a participat la Conferința antipartinică din august 1912 de la Viena. În perioada primului război mondial a avut legături strînse cu organizația burghezo-naționalistă „Uniunea pentru eliberarea Ucrainei”. În anii 1918—1920 a fost membru al guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia; după instaurarea Puterii sovietice în Gruzia — emigrant alb. — 54, 432, 490.

Miha — vezi Ţhakaia, M. G.

Miliukov, P. N. (1859—1943) — ideolog al burgheziei imperialiste ruse, istoric și publicist. Unul dintre întemeietorii partidului cadet, apoi președinte al C.C. al acestui partid și redactor al ziarului „Reci”, organul central al cadeților. Deputat în Dumele a III-a și a IV-a de

stat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru de externe în primul guvern provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice; militant activ al emigrației albe. — 437, 444, 452, 453, 458, 459, 462, 463, 468, 476.

Mimiola, Julius (aprox. 1889 — aprox. 1959) — militant al mișcării social-democrate din Elveția; de naționalitate italian. În timpul primului război mondial a făcut parte din Biroul socialist internațional al Internaționalei tineretului. În ultimii săi ani de viață a făcut parte din Partidul Comunist din Elveția, iar apoi din Partidul muncii. — 465.

Minin — vezi Karpinski, V. A.

Miron — vezi Cernomazov, M. E.

Monitor — pseudonim sub care în aprilie 1915 a apărut în publicația conservatoare „Preussische Jahrbücher” un articol în care autorul, un social-democrat german, aducea elogiul orientării centriste a social-democrației și pleda pentru menținerea ei, ca orientare care convine oportuniștilor și burgheziei și îngăduie celor dintâi să camufleze sub paravanul unor fraze „de stînga” politica de colaborare de clasă cu burghezia. — 81.

Moor, Karl (n. 1853) — social-democrat german. În timpul primului război mondial a ajutat pe emigranții politici să obțină „drept de ședere” în Elveția. În 1917 a locuit la Stockholm. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a stabilit la Moscova. — 300, 301, 488.

Morgari, Odino (1865—1929) — socialist italian, ziarist. A luat parte la înființarea Partidului socialist italian; s-a situat pe poziții centriste. În timpul primului război mondial a militat pentru reluarea legăturilor socialiste internaționale. A participat la Conferința de la Zimmerwald, unde s-a situat pe poziții centriste. În 1919—1921 a fost secretar al grupului parlamentar socialist. — 149.

Movșovici, M. I. („Volodea”) (1876—1937) — a intrat în mișcarea revoluționară în 1896, iar din 1903 a făcut parte din rîndurile bolșevicilor. Din 1911 a trăit în emigrație în Elveția, a fost secretarul secției bolșevice din Lausanne, iar în 1915 a participat la Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. Întors în Rusia în mai 1917, a îndeplinit diverse munci pe linie sindicală, de partid și de stat. — 285.

Müller, Gustav (1860—1921) — social-democrat elvețian, ofițer. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine, a combătut mișcarea zimmerwaldiană. În 1918—1919 a fost președintele Partidului social-democrat din Elveția. — 391.

Münzenberg, Wilhelm (1889—1940) — militant al mișcării muncitorești din Elveția și Germania. În 1914—1917 a fost conducătorul Organizației tineretului social-democrat din Elveția; în 1915—1919 — secretar al Internaționalei Socialiste a Tineretului. În 1916 a fost ales în conducerea Partidului social-democrat din Elveția. Reîntors în Germania, a devenit membru al P.C.G. În anii 1919—1921 a fost

secretar al Internaționalului Comunist al Tineretului. A fost secretarul general al Comitetului din străinătate al Ajutorului muncitoresc internațional pentru înfometajii din Rusia Sovietică (Mejrabpom). În 1939 a fost exclus din P.C.G. pentru greșeli politice serioase. — 297, 351, 369, 383, 385, 389, 391, 394—395, 414, 419, 434.

Muranov, M. K. (1875—1939) — membru al P.M.S.D.R. din 1904, bolșevic. Deputat în Duma a IV-a de stat, a făcut parte din fracțiunea bolșevică. Arestat în noiembrie 1914 împreună cu ceilalți deputați bolșevici, a fost deportat în 1915 în ținutul Turuhansk. În anii 1917—1923 a lucrat în aparatul Comitetului Central; la congresele al VI-lea, al VIII-lea și al IX-lea ale partidului a fost ales în Comitetul Central. Din 1922 până în 1934 a fost membru al Comisiei Centrale de Control a P.C. (b) al U.R.S.S. — 459, 462, 468.

N

N. I., N. I. B., N. Iv., Nik. Iv., N. I-ci, Nik. Ivanovici — vezi Buharin, N. I.

Nad — pseudonimul unui colaborator la ziarele menșevice. — 214.

Nadin — vezi Koritschoner, Franz.

Nahimson, M. I. (Spektor) (1880—1938) — economist și publicist. Din 1899 până în 1921 a fost membru al Bundului. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. În 1935 a lucrat la Institutul agrar internațional și la Academia comunistă din Moscova. — 415, 418.

Naine, Charles (1874—1926) — unul dintre liderii Partidului social-democrat din Elveția, de profesiune avocat. La începutul primului război mondial a aderat la internaționaliști, a participat la Conferința de la Zimmerwald, a făcut parte din Comisia socialistă internațională. În 1917 a devenit centrist și curînd a trecut definitiv de partea aripii de dreapta a social-democrației elvețiene. În 1919 a militat pentru refacerea Internaționalului a II-a. În 1919—1921 a participat la întemeierea Internaționalului a III^{1/2}, centristă. — 141, 347, 386, 389, 391, 392, 394, 435, 468, 469.

Natanson, M. A. (1850—1919) — reprezentant al narodnicismului revoluționar, iar mai târziu eser. A participat la mișcarea revoluționară începînd din 1869. La începutul secolului nostru a devenit membru al partidului eserilor și a făcut parte din Comitetul lui Central. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție internaționalistă inconsecventă, dînd dovadă de unele oscilări centriste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost unul dintre organizatorii partidului eserilor de stînga; în 1918 a condamnat rebeliunea acestora îndreptată împotriva Puterii sovietice. — 239, 458.

Nerman, Ture (n. 1886) — poet și scriitor suedez, social-democrat de stînga. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a aderat la stînga zimmerwaldiană. În 1916—1918 a

fost prim-redactor al ziarului „Politiken“, organul de presă al opoziției de stînga din Partidul social-democrat din Suedia. În perioada 1917—1929 a fost membru al Partidului Comunist din Suedia. În 1929 a fost exclus din partid ca oportunist de dreapta. Ulterior s-a reîntors în partidul social-democrat. — 432.

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit din 1894 pînă la revoluția burghezo-democratică din februarie 1917. La 17 iulie 1918 a fost executat la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în baza unei hotărîri a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din regiunea Ural. — 393, 439.

Nicolet, Emile (n. 1879) — socialist elvețian. În timpul primului război mondial — social-patriot, deputat; din considerente legate de regimul cenzurii a figurat fictiv un timp ca redactor al ziarului „Sozial-Demokrat“, organul central al P.M.S.D.R. — 20.

Nik. Vas. — *vezi* Sapojkov, N. I.

Nikitin, A. M. (n. 1876) — menșevic, de profesiune jurist; după evenimentele din iulie — ministru al poștelor și telegrafului, iar apoi ministru de interne în ultima formație a guvernului provizoriu burghez. — 13.

Nobs, Ernst (1886—1957) — unul dintre liderii Partidului social-democrat din Elveția. În timpul primului război mondial a aderat mai întîi la internaționaliști. În 1917 s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. După 1920 a trecut de partea aripii de dreapta a social-democrației elvețiene, a combătut mișcarea comunistă elvețiană și internațională. În 1949 — președinte al Confederației Elvețiene. — 234, 302, 310, 351, 352, 369, 383, 389, 390—391, 393—396, 407, 413, 416, 419, 420, 421, 434.

Noe — *vezi* Buacidze, S. G.

Noghin, V. P. („Makar“) (1878—1924) — membru al P.M.S.D.R. din 1898, a dus muncă de partid în Rusia și în străinătate. În anii reacțiunii a dat dovadă de șovăieli împăciuitoariste față de lichidatori. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut funcții de răspundere în aparatul de stat și în economie. — 328.

Olga, Olea — *vezi* Ravici, S. N.

Olmski (Aleksandrov, Galerka) M. S. (1863—1933) — vechi militant al mișcării revoluționare din Rusia. Membru al P.M.S.D.R. din 1898, bolșevic. În anii reacțiunii a dus muncă de partid la Baku. A participat activ la Revoluția Socialistă din Octombrie. Ulterior a condus Secția de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.C. (b) din Rusia, a fost redactor al revistei „Proletarskaia Revoluția“ și membru al direcției Institutului V. I. Lenin. — 208.

Orlovski — *vezi* Vorovski, V. V.

Ornatski, A. — *vezi* Cicerin, G. V.

Owens, Michael Joseph (1859—1923) — inventator american ; a inventat o mașină pentru fabricarea sticlelor. — 286.

P

P. P. — *vezi* Maslov, P. P.

Pannecoek, Anthony (1873—1960) — social-democrat olandez, profesor de astronomie la Universitatea din Amsterdam. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune“, organ al aripii de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În 1918—1921 a fost membru al Partidului Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste. S-a situat pe o poziție ultrastîngistă, sectară. În 1921 s-a retras din partidul comunist și curînd după aceea s-a retras din viața politică. — 22, 24, 79, 106, 113, 115, 119, 125, 139, 192, 205, 211, 251, 270, 364, 418, 430, 486.

Papașa — *vezi* Litvinov, M. M.

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — a participat la mișcarea social-democrată din Germania și din Rusia. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de social-democrație ; în timpul primului război mondial a fost social-șovinist, agent al imperialismului german ; s-a îmbogățit din furnituri de război. — 53.

Pavlov, Pavel Vasilievici — *vezi* Berzin, I. A.

Peatakov (I. Iur., Iuri, Japonezul), G. L. (1890—1937) — membru al partidului bolșevic din 1910. Din 1910 pînă în 1917 s-a aflat în emigrație în Elveția, apoi în Suedia ; a participat la Conferința de la Berna ; a colaborat la revista „Kommunist“ ; a fost în dezacord cu V. I. Lenin în problema dreptului națiunilor la autodeterminare.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din guvernul sovietic al Ucrainei. Din 1920 a lucrat în domeniul economic și în aparatul Sovietelor. La congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea și al XVI-lea ale P.C. (b) al U.R.S.S. a fost ales membru al C.C. S-a ridicat în repetate rînduri împotriva politicii leniniste a partidului, fapt pentru care a fost exclus din rîndurile acestuia. — 96, 97, 100, 102, 117, 119, 143, 157, 167, 169, 210—212, 230, 231—232, 240, 246, 248, 250, 254, 256, 259, 264, 265, 266, 268, 276, 283, 303, 304, 307, 308, 313, 315, 317, 319, 327, 331, 332, 336—337, 351, 360, 361—362, 363, 377, 440, 481.

Peluso, Edmondo Petrovici (1882—1942) — socialist italian, emigrant ; din 1898 pînă în 1913 a fost, în perioade diferite, membru al unor partide socialiste și social-democrate din diferite țări. În 1916 a fost reprezentantul Partidului socialist portughez la Conferința de la Kiental. În 1918—1919 a făcut parte din „Uniunea Spartacus“, iar apoi din Partidul Comunist din Bavaria. În 1921 a devenit membru al

Partidului Comunist Italian. În anii 1923—1924 a fost reprezentant al acestui partid în Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste. Din 1927 a locuit în U.R.S.S. în calitate de emigrant politic. — 484.

Petrovski, G. I. (1878—1958) — membru al P.M.S.D.R. din 1897. Deputat în Duma a IV-a de stat, a făcut parte din fracțiunea bolșevică. În noiembrie 1914 a fost arestat împreună cu alți deputați bolșevici și deportat, în 1915, în ținutul Turuhansk. După Revoluția din Octombrie a deținut diferite funcții de răspundere pe linie de partid și de stat. — 31, 439.

Pflüger, Paul Bernhard (n. 1865) — social-democrat elvețian de dreapta. Membru al Consiliului național (1911—1917). În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. — 391, 392.

Platten, Friedrich (Fritz) (1883—1942) — social-democrat elvețian de stînga, unul dintre organizatorii Partidului Comunist din Elveția. În timpul primului război mondial a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kiental; a aderat la stînga zimmerwaldiană. În aprilie 1917 a dat un ajutor substanțial la organizarea călătoriei lui V. I. Lenin din Elveția în Rusia. În 1919 a luat parte la crearea Internaționalei Comuniste; a fost membru în Biroul Internaționalei Comuniste, a colaborat la revista „Internaționala Comunistă”. În 1921—1923 a fost secretar al Partidului Comunist din Elveția. Din 1923 a trăit în U.R.S.S. — 165, 180, 192, 233, 234, 237, 273, 283, 297—298, 347, 351, 352, 367, 368—369, 389, 391, 399, 407, 413, 416—417, 419, 420, 421, 434, 457, 468, 469, 472, 473.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — revoluționar și teoretician marxist rus, fondator al mișcării social-democrate din Rusia. În 1883 a înființat la Geneva grupul „Eliberarea muncii”. În primii ani ai acestui secol a făcut parte din redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”; a luat parte la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. După congres s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportunism, iar mai târziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției din 1905—1907 s-a situat în toate problemele fundamentale pe poziții menșevice. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a aflat în fruntea grupului „menșevicilor-partiiți”. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine.

Criticînd greșelile oportuniste ale lui Plehanov, V. I. Lenin a dat totodată o înaltă apreciere lucrărilor lui filozofice, considerînd că ele trebuie incluse printre „manualele obligatorii ale comunismului”. — 9, 13, 25, 26, 35, 39, 46, 47, 58, 62, 66, 67, 69, 75—77, 109, 116, 126, 146, 163—165, 225, 292, 293, 348, 355, 412, 478.

Pokrovski, M. N. (Domov) (1868—1932) — membru al P.M.S.D.R. din 1905, bolșevic, istoric. A participat activ la revoluția din 1905—1907. În anii reacțiunii a aderat la otzoviști și ultimatiști, iar apoi la grupul antipartinic „Vpered”, de care s-a desprins în 1911. Cîțva timp a făcut parte din grupul „comuniștilor de stînga”, a fost împotriva semnării tratatului de pace de la Brest-Litovsk. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut funcții de răspundere în aparatul de

stat și în instituții științifice. Din 1929 — academician. — 225, 266, 279—280, 286, 289, 297, 299, 300—301, 310—311, 342, 368, 374—375, 382, 392—393.

Polubinov (Egor) — eser ; a emigrat din Rusia. În septembrie 1915 i-a adresat lui V. I. Lenin o scrisoare în care propunea ca eserilor de stînga care au dezaprobat rezoluția în favoarea apărării patriei, adoptată la Conferința din iulie 1915 a partidului socialist-revoluționar, să li se dea acces liber în P.M.S.D.R. — 159, 160, 171.

Popov, A. L. (Vorobiev, N.) — 68.

Popov (Antonov), A. V. (m. 1914) — social-democrat, revoluționar de profesie ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În 1908 a fost condamnat la muncă silnică ; curînd însă a evadat din deportare, iar după aceea a emigrat ; a făcut parte din secția de la Paris a P.M.S.D.R. și din Comitetul organizațiilor din străinătate ale partidului. La începutul primului război mondial s-a înrolat voluntar în armata franceză și a căzut pe front. — 13, 285.

Potresov, A. N. (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului, a condus revistele „Vozrojdenie“, „Nașa Zarea“ și alte organe de presă ale menșevicilor-lichidatori. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat ; în străinătate s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 93, 292, 311, 326, 328, 335, 438, 477, 478.

Q

Quarck, Max (1860—1930) — social-democrat german de dreapta, jurist și publicist. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine și a fost un aprig susținător al politicii de colaborare a social-democrației cu clasele dominante din Germania. — 122, 123.

R

Racovski, C. (1873—1941) — militant al mișcării muncitorești din România și al celei internaționale, de origine bulgar. A aderat din tinerețe la mișcarea socialistă. A participat la Congresul de la Stuttgart al Internaționalei a II-a (1907) ca membru al delegației socialiștilor români. Împreună cu alți conducători ai mișcării muncitorești din România a participat la editarea seriei a doua a ziarului „România muncitoare“. A avut o bogată activitate publicistică în presa socialistă din România : a scris numeroase studii și eseuri cu caracter politic. După reorganizarea în 1910 a Partidului social-democrat din România, Racovski a fost ales membru în Comitetul executiv al acestuia. În 1915 a reprezentat Partidul social-democrat din România la Conferința internațională de la Zimmerwald. Prigonit de organele represive, Racovski a plecat în 1917 în U.R.S.S., unde a avut munci de răspundere pe linie de partid și de stat. A murit în U.R.S.S. — 128—129, 225.

Radek, K. B. (1885—1939) — începînd din primul deceniu al secolului al XX-lea a participat la mișcarea social-democrată din Galiția, Polonia și Germania; a colaborat la publicațiile social-democraților germani de stînga. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, cu unele oscilări de natură centristă; a avut o poziție greșită în problema programului-minimum, pronunțîndu-se împotriva revendicărilor democratice. În 1917 a intrat în partidul bolșevic. În perioada încheierii păcii de la Brest s-a alăturat „comuniștilor de stînga”. Din 1923 a fost un militant activ al opoziției troțkiste, fapt pentru care în 1927, la Congresul al XV-lea, a fost exclus din partid. În 1930 a fost reprimat, iar în 1936 a fost din nou exclus pentru activitate antipartinică. — 80, 85, 87—89, 93, 96, 98, 99, 100, 104—105, 106, 109, 122, 125—128, 134, 137, 138, 139, 143, 153, 155, 156, 157, 158—159, 166, 179, 192, 197—198, 203, 205, 206, 209, 211, 215, 220, 222, 228, 230, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 241, 243, 247, 249, 251, 253—255, 257—258, 260, 264, 268, 270, 272, 273, 274—276, 284, 287, 290, 297, 306, 309, 346, 348, 350, 351, 356, 360, 362—364, 369, 371, 375, 377—378, 389, 396, 398, 404, 407, 410, 414, 418, 434, 472, 473, 474, 477—479, 480, 481—482, 484—485, 487.

Raffin-Dugens, Jean Pierre (n. 1861) — socialist francez, de profesie învățător. În anii 1910—1919 a fost membru al Camerei deputaților. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. A participat la Conferința de la Kiental; a fost unul dintre liderii zimmerwaldienilor de dreapta din Franța. A colaborat la diferite organe de presă ale centristilor francezi. În 1916—1917 a fost în unele probleme alături de social-șoviniștii fățiși. În 1921 a intrat în Partidul Comunist Francez. — 240, 298, 387, 431.

Rappoport, Charles (n. 1865) — socialist francez. În 1887 a emigrat din Rusia, unde, începînd din 1883, participase la mișcarea revoluționară. În 1902 a aderat la mișcarea social-democrată. În anii 1910—1911 a colaborat la ziarul „Soțial-Demokrat”, organul central al P.M.S.D.R. A scris o serie de lucrări de filozofie și sociologie. — 144, 264, 413.

Ravestejin, Wilem van (n. 1876) — socialist olandez. Membru al Partidului muncitoresc social-democrat olandez din 1900; a aderat la aripa stîngă a acestuia. A fost (în 1907) unul dintre fondatorii și redactorii ziarului „De Tribune”, organul aripii de stînga a partidului. Împreună cu alți „tribuniști” a fost exclus din P.M.S.D.O. în 1909, după care a participat la înființarea Partidului social-democrat, de orientare revoluționară. Din 1918 — membru al Partidului Comunist din Olanda. Ulterior s-a îndepărtat de mișcarea comunistă, iar în 1926 a fost exclus din partid. — 113.

Ravici, S. N. (Olga) (1879—1957) — social-democrată; a intrat în P.M.S.D.R. în 1903. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat pe linie de partid și în aparatul de stat. — 3, 34, 35, 73, 81, 92, 112, 123, 133—134, 142, 147—148, 157, 179, 183, 200, 202, 213, 258—259, 262—263, 278, 283, 305, 357, 381, 386, 395, 396, 398, 402, 408, 410, 420—421, 423, 430, 452, 455, 456, 468.

Reabovski — vezi Stark, L. N.

Reazanov (Goldendab), D. B. (1870—1938) — social-democrat, menșevic. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. La Congresul al VI-lea a fost primit în P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat în mișcarea sindicală. În timpul discuției cu privire la sindicate (1920—1921) s-a situat pe o poziție antipartinică, ceea ce a dus la înlăturarea lui din postul ce-l deținea în mișcarea sindicală. A fost director al Institutului K. Marx și F. Engels. În februarie 1931 a fost exclus din P.C. (b) al U.R.S.S. — 53, 179, 230, 231.

Reinștein, B. I. (1866—1947) — a intrat în mișcarea revoluționară în 1884. Emigrând în S.U.A., a activat în Partidul muncitoresc socialist din America, pe care l-a reprezentat în Internaționala a II-a. Înapoiat în Rusia în 1917, a aderat la menșevicii-internaționaliști. În aprilie 1918 a fost primit în partidul bolșevic. — 490.

Renaudel, Pierre (1871—1935) — unul dintre liderii reformiști ai Partidului socialist francez. În anii 1914—1920 a fost redactor al ziarului „l'Humanité”. În 1914—1919 și 1924 a fost membru al Camerei deputaților. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În 1927 s-a retras din conducerea partidului socialist, iar în 1933 a fost exclus din partid. Mai târziu a organizat un mic grup neosocialist. — 88, 90, 387, 431, 491.

Renner, Karl (1870—1950) — om politic austriac, lider și teoretician al social-democraților de dreapta din Austria. Unul dintre ideologii așa-numitului „austromarxism”. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În 1919—1920 a fost cancelar, iar în 1945—1950 — președinte al Austriei. — 287.

Rivlin, L. S. (1876—1960) — membru al P.M.S.D.R. din 1899, bolșevic. În 1917 a emigrat din Rusia; a locuit în Elveția, unde a făcut parte din secția bolșevică de la Lausanne. După Revoluția din Octombrie a deținut diverse funcții pe linie de partid și de stat, precum și în domeniul economic. — 10, 141.

Rivlina, E. I. (1874—1957) — membru al partidului bolșevic din 1908. Din același an s-a aflat în emigrație în Elveția; în 1913—1915 a fost secretar al secției bolșevice din Lausanne. Din însărcinarea lui V. I. Lenin a tratat cu socialiștii elvețieni problema participării lor la Conferința de la Zimmerwald. După Revoluția Socialistă din Octombrie a îndeplinit diverse munci pe linie de partid și în domeniul editorial. — 141.

Ribalka — vezi Iurkevici, L.

Robmann, Agnès — a făcut parte din conducerea organizației social-democrate din Zürich în anii 1914—1917; a participat la lucrările Conferinței de la Kiental. — 251.

Roland Holst, Henriette (1869—1952) — socialistă olandeză, scriitoare. A activat pe linia organizării uniunilor de femei, a aderat la

social-democrații olandezi de stînga, care, începînd din 1907, s-au grupat în jurul ziarului „De Tribune“, iar în 1909 au constituit Partidul social-democrat din Olanda. La începutul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, dar ulterior a trecut alături de internaționaliști; a participat la editarea revistei „Vorbote“ — organul teoretic al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1927 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste. În 1927 s-a retras din partidul comunist, iar mai tîrziu a trecut pe pozițiile socialismului creștin. — 22, 114, 128, 166, 183, 186, 192—193, 204—208, 215, 217, 254, 317, 389, 398, 399.

Rolland, Romain (1866—1944) — scriitor francez. A militat de pe poziții pacifiste împotriva primului război mondial; a salutat cu entuziasm Revoluția din Octombrie, iar în perioada dintre cele două războaie a fost un aprig promotor al luptei antifasciste. Și-a ridicat glasul pentru apărarea luptătorilor de la Atelierele „Grivița“, înfierînd samavolnicia autorităților burghezo-moșierești. Întreaga sa operă este purtătoarea unui înalt mesaj de umanism militant. — 155, 157, 175, 468, 469.

Rotstein, F. A. (1871—1953) — social-democrat. În 1890 a fost nevoit să emigreze din Rusia. Stabilindu-se în Anglia, a intrat în Federația social-democrată engleză, aderînd la aripa ei stîngă. În 1901 a intrat în P.M.S.D.R. În timpul primului război mondial a avut un timp o atitudine centristă în problema rupturii cu social-șoviniștii. A luat parte la crearea Partidului Comunist din Marea Britanie. În 1920 s-a întors în Rusia. — 80.

Rovio, G. S. (1887—1938) — membru al partidului bolșevic din 1905. De la sfîrșitul anului 1910 a locuit și a activat în Finlanda. A fost membru al Partidului social-democrat din Finlanda. În 1913—1915 a fost secretar al C.C. al Uniunii tineretului social-democrat din Finlanda. În aprilie 1917 a fost numit șef al miliției din Helsingfors. În august-septembrie 1917 l-a adăpostit în locuința sa pe V. I. Lenin, care pe vremea aceea era căutat de organele represive ale guvernului provizoriu burghez. Rovio a participat activ la revoluția muncitorească din 1918 din Finlanda. Ulterior a îndeplinit diverse munci de răspundere pe linie de partid în U.R.S.S. — 494—495.

Rozanov, V. N. (1876—1939) — social-democrat, menșevic. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a făcut parte din fracțiunea menșevică a Sovietului din Petrograd. Față de Revoluția din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — 483, 489.

Rozmirovici, E. F. (1886—1953) — membră a P.M.S.D.R. din 1904. Aflîndu-se în emigrație, a îndeplinit diverse însărcinări din partea Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. După consfătuirea de la Poronino a fost trimisă în Rusia ca secretar al fracțiunii bolșevice din Dumă și al Biroului C.C. al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în aparatul de partid și de stat. — 94, 428.

Rubakin, N. A. (1862—1946) — bibliograf și scriitor, autor a numeroase lucrări de bibliografie, de istorie a tipăriturilor în Rusia, de știință popularizată în domeniul geografiei, științelor naturii etc. Din 1907 a trăit în Elveția. Lenin se întâlnea cu el și lua cu împrumut cărți din biblioteca lui. — 444.

Rühle, Otto (n. 1874) — social-democrat german de stînga, publicist și pedagog. Din 1912 a fost deputat în Reichstag. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; în Reichstag a votat împotriva creditelor de război. În 1919 a intrat în Partidul Comunist din Germania. După sciziunea din rîndurile comuniștilor germani, la începutul anului 1920 a luat parte la constituirea Partidului Muncitoresc Comunist din Germania. Ulterior a fost exclus din acest partid și a revenit în partidul social-democrat. — 198, 201, 206, 223, 224.

S

Safarcik — vezi *Safarov, G. I.*

Safarov, G. I. (Egorov) (1891—1942) — membru al P.M.S.D.R. din 1908. A dus muncă de partid la Petersburg și în străinătate. În timpul primului război mondial a aderat la stînga zimmerwaldiană. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat pe linie de partid și în aparatul de stat. În 1927 a fost exclus din partid ca militant activ al opoziției troțkiste; în 1928 a fost reprimat, iar în 1934 din nou exclus pentru activitate antipartinică. — 226, 252, 275, 276, 291, 292, 294, 307, 316, 331, 499.

Safarova, V. S. (n. 1891) — soția lui *Safarov, G. I.* — 444, 448.

Sabli, Hermann (n. 1856) — doctor în medicină, profesor la Universitatea din Berna, specialist în boli interne. — 296.

Samoilov, F. N. (1882—1952) — bolșevic, de profesiune muncitor textilist. Membru al P.M.S.D.R. din 1903. A făcut parte din fracțiunea bolșevică a Dumei a IV-a de stat. În noiembrie 1914 a fost arestat, împreună cu ceilalți deputați bolșevici, și deportat în ținutul Turuhansk pentru propagandă revoluționară împotriva războiului imperialist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Ucraina și la Moscova. — 36, 439.

Samovarcik, Saf. — vezi *Safarov, G. I.*

Sapojkov, N. I. (Kuznețov, N. V., Nik. Vas) (1881—1917) — a intrat în mișcarea revoluționară în 1904. A desfășurat activitate revoluționară la Kolomna, Moscova și Iaroslavl. În 1911 a emigrat la Paris. În timpul primului război mondial s-a înrolat voluntar în armata franceză și a căzut pe front. — 13.

Saumoneau, Louise (1875—1958) — socialistă franceză. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a luat atitudine împotriva războiului. În martie 1915 a participat la lucrările Conferinței socialiste internaționale a femeilor care a avut loc la Berna.

Cîtva timp a colaborat la revista „Internaționala Comunistă“, organul de presă al C.E.I.C. Ulterior a activat ca propagandistă în rîndurile partidului socialist. În timpul celui de-al doilea război mondial a participat la mișcarea de rezistență. — 413.

Scheidemann, Philipp (1865—1939) — unul dintre liderii aripii oportuniste, de extremă dreaptă, a social-democrației germane. Din februarie pînă în iunie 1919 s-a aflat în fruntea guvernului de coaliție al Republicii de la Weimar; a fost unul dintre organizatorii reprimării sîngeroase a mișcării muncitorești germane în anii 1918—1921. Ulterior s-a retras din viața politică. — 127, 417.

Schlüter, Hermann — social-democrat german. În 1889 a emigrat în S.U.A., unde a luat parte la mișcarea social-democrată; a scris o serie de lucrări de istorie a mișcării muncitorești din Anglia și din S.U.A. — 218.

Schmid, Arthur (n. 1889) — economist burghez elvețian. Membru al partidului socialist. — 365—367.

Schmid, Jacques (n. 1882) — social-democrat elvețian. A făcut parte din conducerea Partidului social-democrat din Elveția. În timpul primului război mondial a luat atitudine împotriva social-șovinismului, dar la începutul anului 1917 a adoptat o poziție centristă-pacifistă, iar apoi a trecut cu totul de partea aripii de dreapta a social-democrației elvețiene și a devenit un adversar hotărît al revoluției și dictaturii proletarietului. — 390—391.

Schnepf, Karl — emigrant german, de profesiune tipograf. În timpul primului război mondial a participat la mișcarea tinerilor zimmerwaldieni de stînga din Elveția. — 466.

Seger, Johann Friedrich (1867—1928) — social-democrat german, de profesiune croitor. A fost unul dintre conducătorii organizației social-democrate din Leipzig și redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung“. Din 1917 — membru al Partidului social-democrat independent din Germania. În timpul revoluției din noiembrie 1918 a fost președinte al Sfatului muncitorilor și soldaților din Leipzig, din 1919 — membru al Adunării naționale, apoi deputat în Reichstag. În 1922, împreună cu aripa de dreapta a Partidului social-democrat independent, care se scindase între timp, s-a întors în rîndurile Partidului social-democrat din Germania. — 331.

Sembat, Marcel (1862—1922) — unul dintre liderii reformiști ai Partidului socialist francez, ziarist. Din 1893 a fost membru al Camerei deputaților. În timpul primului război mondial a avut o poziție social-șovină. Din august 1914 pînă în septembrie 1917 a fost ministru al lucrărilor publice în „guvernul apărării naționale“ al Franței; în februarie 1915 a participat la Conferința de la Londra a socialiștilor din țările Antantei. — 292, 462, 491.

Semkov, S. M. (Sioma) (1885—1928) — membru al partidului bolșevic din 1903. În timpul primului război mondial a stat în emi-

grație. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut diverse funcții pe linie sindicală și în serviciul de intendență al armatei. La congresele al XIV-lea și al XV-lea ale P.C. (b) al U.R.S.S. a fost ales în C.C.C., apoi a lucrat la Comisariatul poporului pentru Inspectia muncitorească-țărănească. — 18, 43.

Sigg, Jean — membru al conducerii organizației din Geneva a Partidului social-democrat din Elveția, deputat în parlamentul federal. Social-patriot. — 10, 35.

Semkovski, S. (Bronstein, S. I.) (n. 1882) — social-democrat, menșevic. A făcut parte din redacția „Pravdei” de la Viena a lui Troțki; a colaborat la organele de presă ale menșevicilor-lichidatori și la o serie de publicații social-democrate din străinătate. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a fost membru al Secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare menșevic. În 1917, întorcându-se din emigrație, a intrat în C.C. al menșevicilor. În 1920 a rupt legăturile cu ei. Ulterior a lucrat în învățământ, a desfășurat activitate științifică și publicistică. — 58, 200, 310.

Shaw-Desmond. — 83.

Siefeldt (Simumeas), A. R. (1889—1938) — a intrat în mișcarea revoluționară în 1906; a fost eser, apoi membru al partidului socialist-populist; în 1908—1910 — anarhosindicalist. Din 1913 a trăit în Elveția; un timp a fost aderent al lui Plehanov, apoi a trecut la nașlesloviști. În 1915 a aderat la bolșevici. A participat la lucrările Congresului al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia.

După Revoluția din Octombrie a activat în Caucaz pe linie militară, de partid și de stat. — 180, 196.

Sinclair, Upton (n. 1876) — romancier și eseist nord-american. Creația sa, caracterizată printr-o puternică tendință militantă, se inspiră din activitatea practică legată de lupta clasei muncitoare împotriva opresorilor ei. Majoritatea scrierilor sale au ca temă probleme din actualitatea politică, economică și socială a epocii contemporane: descompunerea morală a înaltelor cercuri monopoliste, exploatarea muncitorilor, tarele sistemului de învățământ, opoziția față de război. — 119.

Sioma — vezi Semkov, S. M.

Sîrbul — vezi Katzlerowitch, Trișa.

Skaret, Ferdinand (1862—1941) — social-democrat austriac. Din 1897 (inclusiv în anii primului război mondial) a deținut posturi de răspundere în Partidul social-democrat din Austria; a făcut parte din conducerea partidului și a fost reprezentantul lui în Internaționala a II-a. Până în 1930 a fost în permanență deputat în Adunarea națională a Republicii austriece. — 70.

Skobelev, M. I. (1885—1939) — menșevic, de profesiune inginer. Deputat în Duma a IV-a de stat. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După revoluția burghezo-democratică a fost vicepreședinte al Sovietului din Petrograd, vicepreședinte al C.E.C.

în prima legislatură, apoi ministru al muncii în guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a plecat de la menșevici. Din 1922 a fost membru al P.C. (b) din Rusia, a deținut funcții de răspundere în sectorul economic. — 327—328, 459, 489, 491.

Skovno, A. A. (Abram) (1888—1938) — membru al partidului bolșevic din 1903. În 1907 a evadat din locul de deportare și s-a refugiat în străinătate. Din 1910 a trăit în Franța, a făcut parte din secția de la Paris a P.M.S.D.R. Din 1914 a locuit în Elveția. S-a întors în Rusia împreună cu V. I. Lenin. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat pe linie de partid și în domeniul economic. — 6, 7, 203, 467.

Skovno, R. A. (n. 1883) — membră a P.M.S.D.R. din 1905, bolșevică. În anii 1906—1907 a locuit succesiv în Suedia, Danemarca și Belgia, a făcut parte din grupurile de emigranți social-democrați din localitățile respective. S-a întors în Rusia împreună cu V. I. Lenin. A participat la Revoluția din Octombrie. În anii de după revoluție a deținut funcții de conducere în domeniul economiei. — 21.

Smidovici, I. G. (Dimka) — social-democrată, iskristă. De la înființarea „Iskrei” și pînă în iulie 1901, cînd a sosit la Geneva N. K. Krupskaia, a fost secretara de redacție a ziarului, apoi s-a ocupat de trecerea peste graniță a literaturii ilegale. Arestată în 1902, a fost întemnițată la Kiev; în ianuarie 1903 a evadat din clădirea direcției jandarmeriei din Kiev, iar curînd după aceasta a emigrat din țară. — 179, 352.

Smilga, I. T. (1892—1938) — membru al partidului bolșevic din 1907. În 1914—1915 a fost membru al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D. (b) din Rusia. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a făcut parte din Comitetul din Kronstadt al P.M.S.D. (b) din Rusia, a fost președinte al Comitetului executiv regional al armatei, flotei și muncitorilor din Finlanda. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost împuternicit al Consiliului Comisarilor Poporului al R.S.F.S.R. în Finlanda, membru al Consiliului militar-revoluționar al republicii, vicepreședinte al Consiliului economic superior. În 1927, la Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S., a fost exclus din partid ca militant activ al opoziției troțkiste. În 1930 a fost reprimat, dar ulterior a fost din nou exclus pentru activitate antipartinică. — 494.

Smirnov, E. — vezi Gurevici, E. L.

Soacra — vezi Krupskaia, E. V.

Sokolnikov (Brilliant), *G. I.* (Viktorenok) (1888—1939) — membru al partidului bolșevic din 1905; între anii 1909 și 1917 a trăit în emigrație; începînd din 1910 a făcut parte din grupul bolșevicilor-partiiți, iar în timpul primului război mondial a colaborat la ziarul menșevic-lichidatorist „Nașe Slovo”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut o serie de funcții în aparatul de partid și de stat. În 1936 a fost exclus din partid pentru activitate antipartinică. — 264, 386, 390, 396, 408.

Sokolov, N. D. (1870—1928) — social-democrat, avocat, cunoscut ca apărător al acuzațiilor în procese politice. A colaborat la revistele „Jizn”, „Obrazovanie” și altele. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat ca juristconsult în diferite instituții sovietice. — 13.

Sorokin. — 113.

Soții Karpinski — *vezi* Karpinski, V. A. și Ravici, S. N.

Soții Kievski — *vezi* Boș, E. B. și Peatakov, G. L.

Souvarine, Boris — socialist francez, ziarist. În timpul primului război mondial a fost centrist, aderent al lui Troțki. În 1921 a intrat în Partidul Comunist Francez, din care a fost exclus în 1924 pentru activitate troțkistă. În prezent este unul dintre liderii troțkiștilor francezi, publică în presa burgeză articole îndreptate împotriva mișcării comuniste. — 410, 414.

Spektator — *vezi* Nahimson, M. I.

Stal, L. N. (Liudmila) (1872—1939) — membră a P.M.S.D.R. din 1897. A desfășurat activitate revoluționară la Moscova, Petersburg, Odesa, Nikolaev etc. În 1907 a emigrat. În străinătate a activat în cadrul organizației bolșevice. A participat activ la Revoluția Socialistă din Octombrie. În anii războiului civil a activat în armată; din 1921 a deținut funcții de răspundere pe linie de partid și de stat. — 99, 144, 168, 229, 315, 434, 438, 440, 452.

Stalin (Djugașvili), I. V. (Koba) (1879—1953) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale. Membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia din 1898; a fost, la începutul activității sale revoluționare, unul dintre conducătorii social-democrației din Gruzia. Membru al C.C. al P.M.S.D. (b) din Rusia din anul 1912. În perioada pregătirii și desfășurării Revoluției din Octombrie 1917 a făcut parte din Centrul de partid pentru conducerea insurecției. A îndeplinit sarcini importante de partid și de stat în perioada războiului civil și a intervenției militare străine. În 1922—1953 a fost secretar general al C.C. al P.C.U.S., calitate în care a condus întreaga activitate de partid. În 1941—1953, Stalin a fost președinte al Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., iar în timpul războiului antihitlerist (1941—1945) — președinte al Comitetului de stat al apărării și comandant suprem al Forțelor Armate ale U.R.S.S. La Congresul al XX-lea al P.C.U.S. (1956), Stalin a fost criticat pentru greșelile legate de cultul personalității. Opere principale: „Marxismul și problema națională” (1912—1913), „Revoluția din Octombrie și tactica comuniștilor ruși” (1924), „În jurul problemelor leninismului” (1926). — 110, 142, 175, 468.

Stark (Reabovski), *L. N.* (1889—1943) — membru al P.M.S.D.R. din 1905. În 1912 a fost expulzat din țară; în străinătate a aderat la grupul lui Troțki, a stat un timp la Viena. A colaborat la publicațiile bolșevice „Zvezda”, „Pravda” și „Prosvetșenie”, precum și la revista menșevică „Sovremennik”. În timpul primului război mondial a făcut parte din comisia executivă a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R.

(1915—1916). După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diferite instituții de stat și în diplomație. — 288.

Stauning, Thorwald August Marinus (1873—1942) — unul dintre liderii de dreapta ai social-democrației daneze și ai Internaționalei a II-a, om de stat danez. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În anii 1916—1920 a făcut parte din guvernul burghez al Danemarcului. Ulterior a prezidat un guvern social-democrat și diferite guverne de coaliție, formate din radicali burghezi și social-democrați de dreapta. — 491.

Steklov, I. M. (1873—1941) — a participat la mișcarea social-democrată începând din 1893. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a colaborat la ziarul „Sozial-Demokrat“, organul central al P.M.S.D.R., precum și la ziarele bolșevice „Zvezda“ și „Pravda“. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a situat pe pozițiile „defensismului revoluționar“. Apoi a trecut la bolșevici.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în presă. Este autorul unor lucrări de istorie a mișcării revoluționare. — 463, 477.

Stepka — fiul lui Zinoviev, G. E. și al Lilinei, Z. I. — 279.

Stepko — vezi Kiknadze, N. D.

Stoinov, N. — 68.

Strannik — vezi Fridolin, V. I.

„*Strekoza*“ — 224.

Ströbel, Heinrich (1869—1945) — social-democrat german, centrist. La începutul primului război mondial a luat atitudine împotriva războiului imperialist, a aderat la grupul „Die Internationale“, în cadrul căruia a reprezentat un curent care oscila spre kautskism. În 1916 a trecut definitiv pe pozițiile kautskismului; în 1917 a fost unul dintre inițiatorii creării Partidului social-democrat independent din Germania. Din 1922 a fost deputat în Reichstagul german. — 202, 206.

Ström, Fredrik (1880—1948) — social-democrat suedez de stînga, scriitor și publicist. În anii 1911—1916 a fost secretar al Partidului social-democrat din Suedia. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În 1921—1924 a fost secretar al Partidului Comunist din Suedia. În 1924 a aderat la grupul oportunist al lui Höglund, a părăsit partidul comunist, iar în 1926 s-a reîntors în partidul social-democrat. A scris o carte intitulată „I stormig tid“ („În vremuri furtunoase“), în care capitoul „Lenin la Stockholm“ cuprinde amintiri despre sosirea lui Lenin la Stockholm în ziua de 31 martie (13 aprilie) 1917, precum și un interviu acordat de V. I. Lenin. — 471, 500.

Südekum, Albert (1871—1944) — unul dintre liderii oportuniști ai social-democrației germane, revizionist. Din 1900 pînă în 1918 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. A propagat concepții imperialiste în problema co-

lonială și a luptat împotriva mișcării revoluționare a clasei muncitoare. În anii 1918—1920 a fost ministru de finanțe al Prusiei. În 1920 s-a retras din viața politică. — 47, 58, 89, 103, 106—107.

Sub-v, N. — *vezi* Suhanov, N.

Suhanov, N. (Ghimmer, N. N.) (n. 1882) — economist și publicist. La început a fost narodnic ; apoi a aderat la menșevici și a încercat să îmbine narodnicismul cu marxismul. În timpul primului război mondial s-a declarat internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse instituții și organe economice sovietice. În 1931 a fost judecat și condamnat pentru activitatea desfășurată în calitate de conducător al unei organizații menșevice ilegale. — 213, 231, 234, 245, 289, 463.

Sumenson, E. M. — persoană particulară din Petrograd ; n-a avut nici o legătură cu mișcarea muncitorească rusă sau cu cea internațională. Procuratura însă, pretinzând că corespondența comercială dintre Sumenson și Ganețki are un caracter convențional și cifrat, a încercat s-o folosească ca material probant împotriva lui V. I. Lenin. — 488.

Suriș, I. Z. (1882—1952) — în 1902—1903 a făcut parte din rîndurile Bundului ; din 1903 pînă în 1914 a fost menșevic. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste : în 1917 a fost primit în partidul bolșevic. După Revoluția din Octombrie a lucrat în diplomație. — 228.

§

Șagov, N. R. (1882—1918) — participant activ la mișcarea revoluționară, bolșevic, deputat în Duma a IV-a de stat ; de profesie muncitor țesător. În Dumă a aderat la fracțiunea bolșevică. A participat la consfăturile de la Cracovia și Poronino ale C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid. În 1914 a fost arestat împreună cu alți membri ai fracțiunii bolșevice din Dumă și deportat pe viață în Siberia, de unde s-a întors în 1917. — 36, 439.

Șingarev, A. I. (1869—1918) — cadet, de profesie medic. Din 1907 — membru al C.C. al partidului cadet. Deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 — ministru al agriculturii în primul guvern provizoriu burghez și ministru de finanțe în cel de-al doilea. — 437.

Șklovskiaia, D. Z. (1880—1956) — soția lui Șklovski, G. L. — 4, 302.

Șklovski, G. L. (1875—1937) — membru al P.M.S.D.R. din 1898. În perioada 1909—1917 a trăit în Elveția ca emigrant politic. S-a întors în Rusia după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917. Din 1918 pînă în 1925 a lucrat în diplomație. La Congresul al XIV-lea a fost ales membru al C.C.C. al P.C. (b) din Rusia. În 1927, pentru participare la opoziția troțkisto-zinovievistă, a fost scos din C.C.C. Din 1931 a lucrat în domeniul editorial. — 110, 147, 150, 154, 165, 168, 176, 215, 236—237, 242, 244, 298, 299—300, 301—302, 309, 373, 380, 381.

Șleapnikov (Belenin), A. G. (1885—1937) — membru al P.M.S.D.R. din 1901; bolșevic. În timpul primului război mondial a dus muncă de partid la Petrograd și în străinătate; a asigurat legătura dintre Biroul din Rusia și Biroul din străinătate ale C.C. al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din Consiliul Comisarilor Poporului în calitate de comisar al poporului pentru problemele muncii, apoi a lucrat pe linie sindicală și în sectorul economic. În anii 1920—1922 a fost organizator și lider al grupului antipartinic „opoziția muncitorească”. În 1933, cu prilejul curățirii rîndurilor partidului, a fost exclus din P.C. (b) al U.R.S.S. — 12—17, 21—23, 24—26, 27—31, 36—37, 38—40, 44—45, 47—48, 50—51, 57—58, 62, 67—69, 135, 136, 141, 144—146, 153—154, 161—163, 169—170, 174—175, 208—212, 219, 222, 229, 239, 240—243, 245—247, 249, 250, 252—256, 259—260, 261—262, 264—265, 267—270, 271—276, 296, 303, 308, 312, 316, 322, 325—330, 331, 333, 471, 475.

Șteinberg, S. — emigrant rus, membru al comitetului emigranților creat în 1917 la Stockholm pentru acordare de asistență emigranților politici care se întorceau în Rusia. — 478, 480.

T

Thalheimer, *August* (1884—1948) social-democrat german, publicist. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; a făcut parte din grupul „Die Internationale”, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus”, iar mai târziu în „Uniunea Spartacus”. În anii 1916—1918 a participat la editarea unor materiale ilegale de agitație sub titlul „Spartakusbrieft”, îndreptate împotriva războiului imperialist și a social-șovinismului. În anii 1918—1923 a fost membru al C.C. al Partidului Comunist din Germania. A condus aripa dreaptă a P.C.G.; în 1923 a contribuit la înfrîngerea insurecției armate din octombrie a muncitorilor din Hamburg, fapt pentru care a fost scos din funcțiile de conducere pe care le deținea în partid. În 1920 a fost exclus din P.C.G. — 100.

Thalheimer, *Bertha* (n. 1883) — fruntașă a mișcării social-democrate din Germania. Delegată a grupului „Die Internationale” la conferințele de la Zimmerwald și Kiental: a adoptat o poziție centristă. A participat la crearea grupului „Spartacus”, iar apoi a făcut parte din P.C.G.; exclusă din partid în 1929. — 127, 240.

Thomas, *Albert* (1878—1932) — om politic francez, social-reformist. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist. A făcut parte din guvernul burghez al Franței ca ministru al armamentului. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a venit în Rusia să facă propagandă pentru continuarea războiului. În 1919 a fost unul dintre organizatorii Internaționalei (a II-a) de la Berna. În anii 1919—1932 a condus Biroul internațional al muncii de pe lângă Liga Națiunilor. — 491.

Tihomirov, V. A. (Viktor) (1889—1919) — membru al P.M.S.D.R. din 1905, bolșevic. A participat la pregătirile pentru editarea ziarului „Pravda” și a fost unul dintre colaboratorii lui. În timpul primului război mondial a dus muncă de partid la Petrograd și în străinătate. A participat activ la revoluția burghezo-democratică din februarie 1917; delegat la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia. După congres a fost trimis la Moscova; a participat la luptele din octombrie din acest oraș. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost numit membru al colegiului Comisariatului poporului pentru afacerile interne. — 4, 7.

Tihonov, A. N. (Serebrov, A.) (1880—1956) — scriitor. În 1915—1916 a fost editorul revistei „Letopis”, iar apoi al ziarului „Novaia Jizn”. — 266.

Tinski — vezi Usievici, G. A.

Tria — vezi Mgheladze, V. D.

Trier, Gerson (n. 1851) — unul dintre liderii aripii de stînga a Partidului social-democrat danez, de profesiune învățător. A combătut politica conciliatoare a conducerii reformiste a partidului. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; în septembrie 1916 s-a ridicat împotriva hotărîrii congresului Partidului social-democrat danez cu privire la intrarea unor reprezentanți ai săi în guvernul burghez al Danemaricii și în semn de protest a părăsit partidul. — 432, 490.

Troelstra, Pieter Jelles (1860—1930) — militant al mișcării muncitorești olandeze, socialist de dreapta. A fost (în 1894) unul dintre întemeietorii și liderii Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. În timpul primului război mondial s-a manifestat ca social-șovinist de orientare germanofilă. V. I. Lenin a criticat cu asprime, în repetate rînduri, politica oportunistă a lui Troelstra. — 21, 22, 23, 24, 50, 114.

Troianovski, A. A. (1882—1955) — membru al P.M.S.D.R. din 1907. În 1910 a emigrat din țară; a locuit succesiv în Elveția, la Paris, la Viena. A făcut parte din delegația C.C. al P.M.S.D.R. la Congresul de la Basel (1912), a participat la conferințele de la Cracovia și Poronino cu unii activiști de partid. În anii 1917—1921 a fost menșevic. În 1923 a fost reprimat în P.C. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut diferite posturi în armată și în diplomație. — 412, 444.

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — a participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia, iskrist din minoritate; după congres a dus luptă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar, camuflîndu-se sub masca „neofracționismului”, s-a situat de fapt pe pozițiile lichidatorilor. În 1917, după ce s-a întors din emigrație, a aderat la grupul „interraioniștilor” și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia a fost primit în partidul bolșevic.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut o serie de funcții de răspundere. A dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva liniei generale a partidului, a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. În 1927 a fost exclus din partid, iar în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitatea sa antisovietică; în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. În străinătate, Troțki a continuat lupta împotriva Statului sovietic și a partidului comunist. — 39, 47, 80, 84, 93, 95, 97, 99, 103, 105, 114, 128, 143, 146, 152, 153, 182, 191, 192, 205, 207—208, 210, 241, 251, 254, 315, 328.

Turati, Filippo (1857—1932) — militant al mișcării muncitorești italiene, unul dintre organizatorii Partidului socialist italian și lider al aripii lui reformiste, de dreapta. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. După scindarea Partidului socialist italian (în 1922) a trecut în fruntea Partidului socialist unitar, de orientare reformistă. În 1926 a emigrat din Italia fascistă, stabilindu-se în Franța. — 376, 387, 409—410, 431.

Tyszka, Ian (Ioghibes, Leo) (1867—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești poloneze și germane. Unul dintre întemeietorii Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania, membru al Conducerii centrale a acestui partid. În timpul primului război mondial a participat la activitatea social-democrației germane; a fost unul dintre organizatorii „Uniunii Spartacus”. În 1916—1918 a stat în închisoare. Eliberat de revoluția din noiembrie 1918, a luat parte la înființarea Partidului Comunist din Germania și a fost ales secretar al C.C. Arestat în martie 1919, a fost asasinat în închisoarea din Berlin. — 369, 371, 373, 377.

T

Țereteli, I. G. (1882—1959) — unul dintre liderii menșevismului. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După Revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd și membru al C.E.C. al Sovietelor în prima legislatură. În mai 1917 a intrat în guvernul provizoriu burghez ca ministru al poștelor și telegrafului, iar după evenimentele din iulie a fost ministru de interne, unul dintre inspiratorii campaniei de ațîțări pogromiste împotriva bolșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Țereteli a fost unul dintre conducătorii guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia. După victoria Puterii sovietice în Gruzia — emigrant alb. — 489—490, 491.

Țhakaia, M. G. (Miha) (1865—1950) — a intrat în mișcarea revoluționară în 1880. Membru al P.M.S.D.R. din 1898. Delegat la Congresul al III-lea al partidului. A participat activ la revoluția din 1905—1907. Din 1907 pînă în martie 1917 s-a aflat în emigrație. După victoria Puterii sovietice în Gruzia (1921), Țhakaia a deținut posturi de conducere în aparatul de partid și de stat. — 175, 291, 470.

U

Ulianova, M. I. (1878—1937) — militantă a partidului comunist și a Statului sovietic; sora mai mică a lui Lenin. Din 1898 — revoluționară de profesie.

În timpul primului război mondial a desfășurat activitate de partid la Moscova și la Petrograd. Din martie 1917 pînă în primăvara anului 1920 a fost membră în colegiul de redacție și secretar responsabil al „Pravdei”. După Revoluția din Octombrie a deținut diverse funcții pe linie de partid și de stat. — 474.

Unchiul — vezi Lenin, V. I.

Usievici, E. F. (n. 1893) — fiica lui F. I. Kon, militant al mișcării muncitorești internaționale. Membră a P.M.S.D.R. din 1915; a făcut parte din secția bolșevică de la Berna. În aprilie 1917 a venit în Rusia împreună cu V. I. Lenin. După Revoluția din Octombrie a activat în ilegalitate în Ucraina ocupată de trupele germane. Ulterior a lucrat în domeniul editorial; a scris lucrări literare. Este membră a Uniunii scriitorilor sovietici. — 370, 422.

Usievici (Tinski), G. A. (1891—1918) — membru al P.M.S.D.R.; din 1908 bolșevic. În 1914, deportat fiind, a fugit în străinătate. Din 1916 a locuit în Elveția. S-a întors în Rusia împreună cu V. I. Lenin (la 3 aprilie 1917). A participat activ la Revoluția din Octombrie. A fost ucis de cehii albi. — 284, 289, 295, 310, 370, 422, 425, 429, 436, 448, 455, 456.

V

Valia — vezi Safarova, V. S.

Vandervelde, Emile (1866—1938) — lider al Partidului muncitoresc belgian, președinte al Biroului socialist internațional al Internaționalei a II-a. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În repetate rînduri a făcut parte din guverne burgheze. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția din Octombrie. — 3, 11, 12, 13, 16, 17, 26, 37, 89, 133, 139, 251, 328.

Varin — vezi Fridolin, V. I.

Västberg, Johan Mauritz (n. 1886) — social-democrat suedez, ziarist. În anii 1904—1906 a făcut parte din conducerea unor organizații de tineret; a colaborat la o serie de ziare social-democrate din Suedia și a fost redactorul și editorul unora dintre ele. În 1922—1940 a fost deputat în Riksdag și membru al conducerii Partidului social-democrat din Suedia (1926—1936). — 432.

Vidness, Jacob Laurentius (1875—1940) — social-democrat norvegian, ziarist. În 1912—1918 redactor al ziarului „Socialdemokraten”; a făcut parte din Conducerea centrală a Partidului muncitoresc norvegian, fiind liderul aripii de dreapta a acestui partid. — 270.

Viktor — vezi Tihomirnov, V. A.

Viktorenok — vezi Sokolnikov, G. I.

Vladimirov (Şeinfinkel), M. K. (Leova) (1879—1925) — membru al P.M.S.D.R. din 1903, bolşevic. În 1908 a evadat din locul său de deportare și s-a refugiat în străinătate. În 1911 s-a îndepărtat de bolşevici; în timpul primului război mondial a colaborat la „Nașe Slovo“, ziar editat de Troțki la Paris. În 1917 s-a întors în Rusia, a făcut parte din rîndurile interraioniștilor și împreună cu ei a fost primit în partidul bolşevic. După Revoluția din Octombrie a ocupat diferite posturi de răspundere. — 264, 369.

„*Volodea*“ — vezi Movșovici, M. I.

Vorovski, V. V. (Orlovski) (1871—1923) — militant al partidului bolşevic, publicist și critic literar. În timpul primului război mondial a desfășurat muncă de partid la Petrograd (1914), apoi la Stockholm; în aprilie 1917 a fost cooptat în Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut posturi de conducere în diplomație; a fost ucis la Lausanne de un albgardist. — 485.

W

Warski, Adolf (Warszawski, A. S.) (1868—1937) — militant de seamă al mișcării revoluționare poloneze; a participat activ la crearea Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania. Delegat la Congresul al IV-lea (de unificare) al partidului. După congres a făcut parte din C.C. al P.M.S.D.R. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost unul dintre întemeietorii Partidului Muncitoresc Comunist din Polonia și membru al C.C. al acestui partid. În 1929 a emigrat în U.R.S.S.; a lucrat la Institutul Marx-Engels-Lenin, unde s-a ocupat de istoria mișcării muncitorești poloneze. — 447, 473.

Warszawski — vezi Warski, Adolf.

Wijnkoop, David (1877—1941) — social-democrat olandez, apoi comunist. În 1909 a fost unul dintre întemeietorii și președintele Partidului social-democrat din Olanda, care în 1918 a fost transformat în partid comunist. În anii primului război mondial a avut o atitudine internaționalistă. A fost unul dintre conducătorii Partidului Comunist din Olanda, în cadrul căruia s-a situat pe o poziție stîngistă, sectară. — 22, 73—74, 79, 89—90, 98, 100, 106—107, 109—110, 113—115, 117—118, 124—125, 128, 132, 137, 138—139, 157.

Wilhelm al II-lea (Hohenzollern) (1859—1941) — împărat al Germaniei și rege al Prusiei (1888—1918). — 461, 477.

Z

Zaslavski, D. I. (1880—1965) — ziarist. În 1903 a intrat în Bund. A aderat la mișcarea revoluționară în 1900. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În 1917 a fost ales în C.C. al Bundului. În anii 1917—1919 a combătut vehement pe bolșevici. În 1919 și-a revizuit concepțiile politice și, recunoscând că sînt greșite, s-a situat pe poziția sprijinirii Puterii sovietice. Membru al P.C.U.S. din 1934. — 482.

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mișcării muncitorești germane și internaționale. Membră a Partidului social-democrat din Germania din 1881, a participat la lupta împotriva militarismului, colonialismului și războiului. A fost unul dintre întemeietorii „Uniunii Spartacus” și ai Partidului Comunist din Germania. Membră a C.C. al P.C.G. din 1919. La Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv. — 41, 103, 106, 107, 119, 126, 127, 134, 206, 491.

Zina — vezi Lilina, Z. I.

Zinoviev (Radomîslski), G. E. (G. Z., Gr., Grigori) (1883—1936) — membru al P.M.S.D.R. din 1901. Din 1908 pînă în aprilie 1917 s-a aflat în emigrație; a făcut parte din redacția ziarului „Soțial-Demokrat”, organul central al partidului, și a fost membru al C.C. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. În perioada de pregătire și de înfăptuire a Revoluției Socialiste din Octombrie a dat dovadă de șovăieli.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut o serie de posturi de răspundere. S-a ridicat în repetate rînduri împotriva politicii leniniste a partidului. În noiembrie 1927 a fost exclus din partid pentru activitate fracționistă; apoi a fost de două ori reprimat și din nou exclus pentru activitate antipartinică. — 3, 7, 8, 72, 84, 87, 91—92, 93—102, 106, 110, 111, 112, 118—120, 121—123, 128, 134—136, 137, 143—144, 150, 151—152, 156—158, 166, 167, 168—169, 171, 182, 192, 197, 203—204, 205, 213—215, 217, 219—226, 228—231, 233—236, 237, 239—240, 241, 243, 244—245, 247—252, 254, 255, 256—257, 261, 265—266, 270—271, 275—277, 283—284, 287—290, 292, 294—297, 298, 303—304, 305—309, 322—324, 331—333, 337, 346, 351, 352, 357, 360, 368, 371, 373—374, 377, 386, 396, 398, 401, 407, 414, 428, 440, 449, 455, 460, 464, 467, 484.

CUPRINS

Prefață VII—XVI

1914

1. CĂTRE M. V. KOBETŢKI. 2 august	1
2. TELEGRAMĂ CĂTRE DIRECTORUL POLIŢIEI ORAŞULUI CRACOVIA. 7 august	2
3. CĂTRE VIKTOR ADLER. 5 septembrie	2
4. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 6 septembrie	3
5. CĂTRE V. A. TIHOMIRNOV. 9 septembrie	4
6. CĂTRE SECRETARUL DE REDACŢIE AL PUBLI- CAŢIILOR GRANAT. 15 septembrie	4
7. CĂTRE V. A. KARPINSKI. După 27 septembrie	5—6
8. CĂTRE I. F. ARMAND. Înainte de 28 septembrie	6—7
9. CĂTRE I. S. GANEŢKI. 28 septembrie	7—8
10. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Înainte de 11 octombrie	8—9
11. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 11 octombrie	9—10
12. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Înainte de 15 octombrie	10—11
13. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 17 octombrie	11—12
14. CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 17 octombrie	12—15
15. CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 17 și 21 octombrie	16—17
16. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 18 octombrie	17—18
17. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 20 octombrie	19
18. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 23 octombrie	19—20
19. CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 27 octombrie	21—23
20. CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 31 octombrie	24—26
21. CĂTRE REDACŢIILE ZIARELOR „VORWARTS“ ȘI WIENER „ARBEITER-ZEITUNG“. Între 11 și 21 noiembrie	26—27

22. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. 14 noiembrie . . .	27—29
23. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 14 noiembrie . . .	30
24. CĂTRE SECRETARUL DE REDACȚIE AL PUBLI- CAȚILOR GRANAT. 17 noiembrie	30—34
25. CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI. 18 noiembrie	34
26. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 20 noiembrie . . .	34
27. CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI. 21 noiembrie	35
28. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 22 noiembrie . . .	35
29. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 25 noiembrie . . .	36
30. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. 25 noiembrie . . .	36—37
31. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 26 sau 27 noiembrie . .	37
32. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 28 noiembrie . . .	38
33. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. 28 noiembrie . . .	38—40
34. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 28 noiembrie . . .	40—41
35. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. Între 28 noiembrie și 8 decembrie	41—42
36. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 1 decembrie . . .	42—43
37. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Între 5 și 12 decembrie	43
38. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 9 decembrie . . .	44
39. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. 11 decembrie . . .	44—45
40. CĂTRE M. V. KOBETKI. Înainte de 16 decembrie .	45
41. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. Înainte de 16 decembrie	46
42. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. După 28 decembrie	47—48

1915

43. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 3 ianuarie . . .	49
44. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. 3 ianuarie . . .	50—51
45. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Între 3 și 9 ianuarie .	51
46. CĂTRE SECRETARUL DE REDACȚIE AL PUBLI- CAȚILOR GRANAT. 4 ianuarie	52—53
*47. CĂTRE D. B. REZANOV. 9 ianuarie	53
48. CĂTRE BASOK. 12 ianuarie	54
49. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. Înainte de 17 ianuarie	54—55
50. CĂTRE I. F. ARMAND. 17 ianuarie	55—56

* Cu asterisc sînt notate scrisorile publicate pentru prima oară.

51. CĂTRE V. A. KARPINSKI. După 17 ianuarie	56—57
52. CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. Între 20 ianuarie și 1 februarie	57—58
53. CĂTRE I. F. ARMAND. 24 ianuarie	58—61
54. CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 30 sau 31 ianuarie	62
55. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Înainte de 1 februarie	63
56. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 3 februarie	63—64
57. CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI „NAȘE SLOVO”. 9 februarie	64—67
58. CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 11 februarie	67—69
59. CĂTRE I. S. GANEȚKI. 17 februarie	70
60. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Înainte de 20 februarie	70
61. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 20 februarie	71
62. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 24 februarie	71—72
*63. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 27 februarie și 4 martie	72
64. CĂTRE S. N. RAVICI. 9 martie	73
65. CĂTRE D. WIJNKOOP. 12 martie	73—74
66. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Înainte de 23 martie	74
67. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 23 martie	75
68. CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI „NAȘE SLOVO”. 23 martie	75—78
69. CĂTRE D. WIJNKOOP. 5 mai	79
70. CĂTRE H. GORTER. 5 mai	79—80
71. CĂTRE S. N. RAVICI. 13 mai	81
72. CĂTRE V. A. KARPINSKI. Între 13 și 21 mai	81
73. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. După 22 mai	82—83
74. CĂTRE I. F. ARMAND. După 4 iunie	83—85
75. CĂTRE I. F. ARMAND. După 4 iunie	85—86
76. CĂTRE K. B. RADEK. După 19 iunie	87—89
77. CĂTRE D. WIJNKOOP. Între 19 iunie și 13 iulie	89—91
*78. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 24 iunie	91—92
79. CĂTRE V. A. KARPINSKI. 24 iunie	92
*80. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 24 iunie	93
*81. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 5 iulie	93—94
*82. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 5 iulie	95—97
*83. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 11 iulie	97

*84. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Între 11 și 30 iulie</i>	98
85. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 11 iulie</i>	99—101
*86. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 11 iulie</i>	101—102
87. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. <i>După 11 iulie</i>	102—104
88. CĂTRE K. B. RADEK. <i>Între 12 și 18 iulie</i>	104
89. CĂTRE K. B. RADEK. <i>15 iulie</i>	104—105
*90. CĂTRE D. WIJNKOOP. <i>15 iulie</i>	106—107
*91. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>După 15 iulie</i>	108
92. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>21 iulie</i>	108
93. CĂTRE D. WIJNKOOP. <i>22 iulie</i>	109—110
*94. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 23 iulie</i>	110
95. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>Înainte de 24 iulie</i>	111
96. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>24 iulie</i>	111—112
*97. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 24 iulie</i>	112—113
98. CĂTRE D. WIJNKOOP. <i>După 24 iulie</i>	113—115
99. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. <i>26 iulie</i>	116—117
*100. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 26 iulie</i>	117—118
*101. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 26 iulie</i>	118—119
*102. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Înainte de 28 iulie</i>	119—120
103. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>28 iulie</i>	120—121
*104. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 28 iulie</i>	121—122
*105. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Între 28 iulie și 2 august</i>	122—123
106. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>Între 28 iulie și 2 august</i>	124
107. CĂTRE D. WIJNKOOP. <i>30 iulie</i>	124—125
108. CĂTRE K. B. RADEK. <i>Înainte de 4 august</i>	125—128
109. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. <i>Nu mai devreme de 4 august</i>	128—129
110. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>Înainte de 10 august</i>	130
111. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>Înainte de 11 august</i>	130—131
112. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>11 august</i>	131—132
113. CĂTRE D. WIJNKOOP. <i>După 15 august</i>	132
114. CĂTRE S. N. RAVICI. <i>16 august</i>	133
115. CĂTRE S. N. RAVICI. <i>După 16 august</i>	133—134
*116. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Înainte de 19 august</i>	134—136
117. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. <i>Înainte de 19 august</i>	136
118. CĂTRE K. B. RADEK. <i>19 august</i>	137

119.	CĂTRE V. M. KASPAROV. 19 august	138
120.	CĂTRE WIJNKOOP. După 19 august	138—139
121.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. După 19 august	140—141
122.	CĂTRE E. I. RIVLINA. După 19 august	141
123.	CĂTRE I. A. BERZIN. 20 august	142
*124.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 21 august	142—143
*125.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 23 august	143—144
126.	CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 23 august	144—146
127.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. După 23 august	146
128.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. După 23 august	147
129.	CĂTRE S. N. RAVICI. După 23 august	147
130.	CĂTRE S. N. RAVICI. 26 august	147—148
131.	CĂTRE S. N. RAVICI. 27 august	148
*132.	CĂTRE P. GOLAY. 28 august	149
*133.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 30 august	149
*134.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 30 sau 31 august	150
135.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. Între 8 și 13 septembrie	150—151
*136.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 8 septembrie	151—152
137.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 11 și 15 septembrie	153
138.	CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. Înainte de 13 septem- brie	153—154
139.	CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI. 13 septembrie	154—155
140.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 13 septembrie	155—156
*141.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 18 sau 19 septembrie	156—157
142.	CĂTRE K. B. RADEK. Înainte de 18 septembrie	157
*143.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 19 septembrie	157—158
144.	CĂTRE K. B. RADEK. 19 septembrie	158—159
145.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 19 septembrie	159
146.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 19 septembrie	160
147.	CĂTRE M. M. HARITONOV. 19 septembrie	161
148.	CĂTRE A. G. ŞLEAPNIKOV. 19 septembrie	161—163
*149.	CĂTRE ALEKSANDROVICI. 19 septembrie	163—165
150.	CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI. Între 19 septembrie și 11 octombrie	165—166
151.	CĂTRE K. B. RADEK. După 21 septembrie	166
*152.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 21 septembrie	167
153.	CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI. 26 septembrie	168

- *154. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. *Între 26 septembrie și 5 octombrie* 168—169
155. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. *După 26 septembrie* . 169—170
156. CĂTRE V. A. KARPINSKI. *Înainte de 6 octombrie* . 170
157. CĂTRE V. A. KARPINSKI. *Înainte de 6 octombrie* . 171
158. CĂTRE V. A. KARPINSKI. *Înainte de 6 octombrie* . 171—172
159. CĂTRE V. A. KARPINSKI. *6 octombrie* 172—173
160. CĂTRE V. A. KARPINSKI. *7 octombrie* 173
161. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. *10 octombrie* 174—175
162. CĂTRE V. A. KARPINSKI. *Înainte de 9 noiembrie* . 175
163. CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI. *Înainte de 9 noiembrie* . 176
164. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. *9 noiembrie* 177—178
165. CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI. *După 20 noiembrie* 179
- *166. CĂTRE M. M. HARITONOV. *După 21 noiembrie* . 179—181
167. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. *22 noiembrie* 181—182
- *168. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. *Înainte de 27 noiembrie* . 182
169. CĂTRE S. N. RAVICI. *Înainte de 16 decembrie* . . 183
- *170. CĂTRE G. I. BELENKI. *După 27 decembrie* 184

1916

171. CĂTRE A. M. GORKI. *11 ianuarie* 185
- *172. CĂTRE I. F. ARMAND. *13 ianuarie* 186
- *173. CĂTRE I. F. ARMAND. *15 ianuarie* 186—189
- *174. CĂTRE I. F. ARMAND. *19 ianuarie* 189—190
- *175. CĂTRE I. F. ARMAND. *21 ianuarie* 191
176. CĂTRE HENRIETTE ROLAND-HOLST. *După 21 ianuarie* 192—193
177. CĂTRE M. M. HARITONOV. *27 ianuarie* 193—194
178. CĂTRE M. M. HARITONOV. *29 ianuarie* 194
179. CĂTRE M. M. HARITONOV. *29 ianuarie* 195
- *180. CĂTRE M. M. HARITONOV. *30 ianuarie* 195—196
181. CĂTRE M. M. HARITONOV. *31 ianuarie* 196
- *182. CĂTRE K. B. RADEK. *După 1 februarie* 197
183. CĂTRE A. M. GORKI. *Înainte de 8 ianuarie* . . . 197—198
- *184. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. *12 februarie* 198—199

185.	CĂTRE S. N. RAVICI. 13 februarie	199
186.	CĂTRE S. N. RAVICI. 17 februarie	200
187.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 24 februarie	200—201
*188.	CĂTRE I. F. ARMAND. 26 februarie	201—202
189.	CĂTRE S. N. RAVICI. 27 februarie	202
*190.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 2 și 25 martie	203—204
*191.	CĂTRE HENRIETTE ROLAND-HOLST. 8 martie	204—208
192.	CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. După 11 martie	208—212
193.	CĂTRE I. LARIN. 13 martie	213
194.	CĂTRE S. N. RAVICI. 16 martie	213
*195.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 16 martie	214
*196.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 19 martie	214—216
197.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. 19 martie	216—218
198.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. După 19 martie	218—219
*199.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 20 martie	219—220
*200.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 20 martie	220—221
*201.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 20 sau 21 martie	221—222
*202.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 21 martie	223
*203.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 23 martie	223—224
*204.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 23 și 25 martie	225—226
*205.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 23 martie	226
*206.	CĂTRE I. F. ARMAND. 31 martie	226—227
207.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. 4 aprilie	227—228
*208.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 4 aprilie	228—229
*209.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 4 aprilie	229—230
*210.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 10 aprilie	230—231
*211.	CĂTRE D. B. REAZANOV. 10 aprilie	231
*212.	CĂTRE G. L. PEATAKOV, E. V. BOȘ ȘI N. I. BU- HARIN. După 10 aprilie	231—233
*213.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 18 aprilie	233—234
*214.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 18 aprilie	234—235
*215.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 18 aprilie	235—236
216.	CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI. După 18 aprilie	236—237
*217.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 18 și 24 aprilie	237
218.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. Între 19 aprilie și 7 mai	238

*219. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Între 2 mai și 2 iunie</i>	239—240
220. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>Între 6 și 13 mai</i>	240—242
221. CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI. <i>11 mai</i>	242
*222. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>16 mai</i>	242—243
*223. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Înainte de 17 mai</i>	243
224. CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>17 mai</i>	243—244
*225. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>17 mai</i>	244—245
*226. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>19 mai</i>	245—247
*227. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>19 mai</i>	247—248
228. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>21 mai</i>	248—252
229. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>23 mai</i>	252—256
*230. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>24 mai</i>	256—257
231. CĂTRE A. M. KOLLONTAI. <i>După 28 mai</i>	257—258
232. CĂTRE S. N. RAVICI. <i>31 mai</i>	258—259
233. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>Sfârșitul lunii mai</i>	259—260
*234. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Între 2 și 6 iunie</i>	261
*235. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>Între 3 și 6 iunie</i>	261—262
236. CĂTRE S. N. RAVICI. <i>După 3 iunie</i>	262
237. CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI <i>După 4 iunie</i>	263
238. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>După 4 iunie</i>	264—265
*239. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>6 iunie</i>	265—266
240. CĂTRE M. N. POKROVSKI. <i>8 iunie</i>	266
*241. CĂTRE I. F. ARMAND. <i>Jumătatea lunii iunie</i>	266—267
242. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>Înainte de 17 iunie</i>	267—270
*243. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>17 iunie</i>	270—271
244. CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>17 iunie</i>	271—276
*245. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Între 17 și 25 iunie</i>	276
*246. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>După 20 iunie</i>	277
247. CĂTRE S. N. RAVICI. <i>27 iunie</i>	278
248. CĂTRE Z. I. LILINA. <i>După 27 iunie</i>	278—279
249. CĂTRE M. N. POKROVSKI. <i>2 iulie</i>	279—280
*250. CĂTRE I. F. ARMAND. <i>4 iulie</i>	283
*251. CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>4 iulie</i>	283—284
*252. CĂTRE I. F. ARMAND. <i>7 iulie</i>	284—285
*253. CĂTRE I. F. ARMAND. <i>14 iulie</i>	285

254.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 14 iulie	286
*255.	CĂTRE I. F. ARMAND. 20 iulie	286—287
*256.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 21 iulie	287
*257.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 23 iulie	288
*258.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 24 iulie	289—290
259.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 24 iulie	290
*260.	CĂTRE M. G. ȚHAKAIA. 24 iulie	291
*261.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 24 iulie	291—292
*262.	CĂTRE I. F. ARMAND. 25 iulie	292
263.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. 25 iulie	293—294
*264.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 26 iulie	294—295
*265.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. În jurul datei de 30 iulie	295—296
*266.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 30 iulie	296—297
*267.	CĂTRE I. F. ARMAND. 1 august	297
*268.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 2 august	297—298
*269.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 2 și 11 august	298
270.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 5 august	299
271.	CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI. 5 august	299—300
272.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. Între 5 și 31 august	300—301
273.	CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI. După 5 august	301—302
*274.	CĂTRE M. M. HARITONOV. Începutul lunii august	302—303
*275.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 10 și 20 august	303—304
*276.	CĂTRE G. L. PEATAKOV. Între 10 și 20 august	304—305
277.	CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI. 18 august	305
*278.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Înainte de 22 august	305—306
*279.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 22 august	306—307
*280.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. 23 august	308
*281.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. Între 27 și 31 august	308—309
282.	CĂTRE G. L. ȘKLOVSKI. Înainte de 31 august	309
*283.	CĂTRE M. M. HARITONOV. 31 august	309—310
284.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 31 august	310—311
*285.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. August	311—312
*286.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. August	312
287.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. August	312—314
*288.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. August	314—316

*289.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>August</i>	316
*290.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>6 august</i>	317
291.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Sfârșitul lunii august — începutul lunii septembrie</i>	317—318
292.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Sfârșitul lunii august—începutul lunii septembrie</i>	318—320
293.	CĂTRE N. I. BUHARIN. <i>Sfârșitul lunii august—începutul lunii septembrie</i>	320—321
*294.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>15 septembrie</i>	321—322
*295.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>15 septembrie</i>	322
*296.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Jumătatea lunii septembrie</i>	322—323
*297.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Între 15 septembrie și 5 octombrie</i>	323—324
*298.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>26 septembrie</i>	324
299.	CĂTRE V. M. KASPAROV. <i>26 septembrie</i>	324
*300.	CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>3 octombrie</i>	325
301.	CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. <i>După 3 octombrie</i>	325—330
302.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>Înainte de 5 octombrie</i>	330
*303.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Cel mai târziu 5 octombrie</i>	331
*304.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Cel mai târziu 5 octombrie</i>	332
*305.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>5 octombrie</i>	332—333
*306.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. <i>Între 5 și 14 octombrie</i>	333
307.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. <i>După 5 octombrie</i>	333—334
*308.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>9 octombrie</i>	334
309.	CĂTRE N. I. BUHARIN. <i>14 octombrie</i>	334—339
*310.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>21 octombrie</i>	339
311.	CĂTRE F. KORITSCHONER. <i>25 octombrie</i>	339—342
312.	CĂTRE G. I. BELENKI. <i>26 octombrie</i>	342—343
*313.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>28 octombrie</i>	343
*314.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>30 octombrie</i>	343—344
*315.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>31 octombrie</i>	344
316.	CĂTRE N. D. KIKNADZE. <i>Sfârșitul lunii octombrie—începutul lunii noiembrie</i>	345—346
*317.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>4 noiembrie</i>	346—347
318.	CĂTRE N. D. KIKNADZE. <i>După 5 noiembrie</i>	347—351
*319.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>7 noiembrie</i>	351—352
320.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>20 noiembrie</i>	353—354

321.	CĂTRE I. F. ARMAND. 25 noiembrie	354—355
*322.	CĂTRE I. F. ARMAND. Înainte de 26 noiembrie	356
*323.	CĂTRE I. F. ARMAND. 26 noiembrie	356—357
*324.	CĂTRE I. F. ARMAND. 28 noiembrie	357—358
325.	CĂTRE I. F. ARMAND. 30 noiembrie	358—364
326.	CĂTRE A. SCHMID. 1 decembrie	365—367
327.	CĂTRE M. G. BRONSKI. Începutul lunii decembrie	367—368
328.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 6 decembrie	368
*329.	CĂTRE I. F. ARMAND. 17 decembrie	368—370
330.	CĂTRE I. F. ARMAND. 18 decembrie	370—372
331.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 20 decembrie	372—373
*332.	CĂTRE G. E. ZINOVIEV. După 20 decembrie	373—374
333.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 21 decembrie	374—375
334.	CĂTRE I. F. ARMAND. După 23 decembrie	375—376
335.	CĂTRE I. F. ARMAND. 25 decembrie	377—380
336.	CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI. 26 decembrie	380
337.	CĂTRE G. L. ŞKLOVSKI. După 26 decembrie	381
338.	CĂTRE V. A. KARPINSKI ŞI S. N. RAVICI 31 decembrie	381

1917

339.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 3 ianuarie	382
*340.	CĂTRE I. F. ARMAND. 6 ianuarie	382—386
*341.	CĂTRE I. F. ARMAND. După 6 ianuarie	386—388
*342.	CĂTRE I. F. ARMAND. 7 ianuarie	388
343.	CĂTRE I. F. ARMAND. 8 ianuarie	389—390
344.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 8 ianuarie	390—392
345.	CĂTRE M. N. POKROVSKI. 8 ianuarie	392—393
346.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. Între 10 și 22 ianuarie	393—394
347.	CĂTRE O PERSOANĂ NECUNOSCUTĂ. 11 sau 12 ianuarie	394—395
*348.	CĂTRE I. F. ARMAND. 13 ianuarie	395—396
*349.	CĂTRE I. F. ARMAND. 14 ianuarie	396—399
350.	CĂTRE I. F. ARMAND. 15 ianuarie	399—400
351.	CĂTRE V. A. KARPINSKI ŞI S. N. RAVICI. 15 ianuarie	400

*352.	CĂTRE I. F. ARMAND. 16 ianuarie	401
353.	CĂTRE I. F. ARMAND. 19 ianuarie	401—402
354.	CĂTRE I. F. ARMAND. 19 ianuarie	402—405
355.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 19 ianuarie	405—406
*356.	CĂTRE I. F. ARMAND. 20 ianuarie	406—407
357.	CĂTRE I. F. ARMAND. 22 ianuarie	407—408
*358.	CĂTRE I. F. ARMAND. 22 aprilie	409—410
359.	CĂTRE I. F. ARMAND. Între 22 și 30 ianuarie	410—411
360.	CĂTRE I. F. ARMAND. 30 ianuarie	411—414
*361.	CĂTRE I. F. ARMAND. 2 februarie	414—415
362.	CĂTRE I. F. ARMAND. 3 februarie	415—417
*363.	CĂTRE K. B. RADEK. 3 februarie	418
*364.	CĂTRE I. F. ARMAND. 7 februarie	419—420
365.	CĂTRE S. N. RAVICI. 12 februarie	420—421
*366.	CĂTRE I. F. ARMAND. 14 februarie	421—422
367.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 15 februarie	422—423
368.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. 17 februarie	423—425
*369.	CĂTRE I. F. ARMAND. Între 19 și 27 februarie	425—426
370.	CĂTRE I. F. ARMAND. 19 februarie	426—428
*371.	CĂTRE I. F. ARMAND. 25 februarie	428
*372.	CĂTRE I. F. ARMAND. 27 februarie	429—430
373.	CĂTRE S. N. RAVICI. 4 martie	430
374.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. 5 martie	430—434
*375.	CĂTRE I. F. ARMAND. 8 martie	434—435
*376.	CĂTRE I. F. ARMAND. 13 martie	435—436
377.	CĂTRE I. F. ARMAND. 15 martie	436—437
378.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. 16 martie	437—439
379.	CĂTRE A. M. KOLLONTAI. 17 martie	439—441
*380.	CĂTRE I. F. ARMAND. 18 martie	441
381.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 19 martie	442
*382.	CĂTRE I. F. ARMAND. 19 martie	443—444
383.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. După 19 martie	444—445
384.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 21 martie	445
385.	CĂTRE I. S. GANEȚKI. 22 martie	445—446
386.	CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI SUEDEZ „SOCIAL- DEMOKRATEN“. 22 martie	446—447

387.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 23 martie	447
388.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 23 martie	447
*389.	CĂTRE I. F. ARMAND. 23 martie	448
390.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 24 martie	448—449
391.	CĂTRE A. V. LUNACEARSKI. <i>Înainte de 25 martie</i>	449—450
392.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 25 martie	450—452
393.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>Între 25 și 31 martie</i>	453—454
394.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 26 martie	454
*395.	CĂTRE I. F. ARMAND. 27 martie	455
396.	CĂTRE S. N. RAVICI. 27 martie	455—456
397.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 28 martie	456
*398.	CĂTRE I. S. GANEȚKI. <i>Înainte de 30 martie</i>	457
399.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 30 martie	458
400.	CĂTRE I. S. GANEȚKI. 30 martie	458—463
401.	TELEGRAMĂ CĂTRE R. GRIMM. 31 martie	463—464
*402.	CĂTRE I. F. ARMAND. <i>Între 31 martie și 4 aprilie</i>	464
403.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 1 aprilie	465
404.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 2 aprilie	465—466
405.	CĂTRE SECȚIA BOLȘEVICĂ DIN ZÜRICH. 2 sau 3 aprilie	467
*406.	CĂTRE V. A. KARPINSKI ȘI S. N. RAVICI. 4 aprilie	468
407.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 5 aprilie	469
408.	TELEGRAMĂ CĂTRE H. GUILBEAUX. 6 aprilie	469
409.	TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI. 6 aprilie	470
410.	TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI. 6 aprilie	470
411.	TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI. 6 aprilie	470
412.	TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI. 6 aprilie	471
413.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 7 aprilie	471
414.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 7 aprilie	471
*415.	TELEGRAMĂ CĂTRE M. M. HARITONOV. 7 aprilie	472
416.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 9 aprilie	472
417.	CĂTRE V. M. KASPAROV. 9 aprilie	472—473
418.	TELEGRAMĂ CĂTRE M. G. BRONSKI ȘI K. B. RA- DEK. <i>După 9 aprilie</i>	473
419.	TELEGRAMĂ CĂTRE I. S. GANEȚKI. 12 aprilie	473

420.	TELEGRAMĂ CĂTRE V. A. KARPINSKI. 14 aprilie	474
421.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 15 aprilie	474
422.	TELEGRAMĂ CĂTRE M. I. ULIANOVA ȘI A. I. ELIZAROVA-ULIANOVA. 2 (15) aprilie	475
423.	CĂTRE A. G. ȘLEAPNIKOV. 5 (18) aprilie	475
424.	CĂTRE V. A. KARPINSKI. 12 (25) aprilie	476—477
425.	CĂTRE I. S. GANEȚKI ȘI K. B. RADEK 12 (25) aprilie	477—479
426.	CĂTRE I. S. GANEȚKI. 21 aprilie (4 mai)	479—480
427.	CĂTRE PREZIDIUL CONGRESULUI DELEGAȚILOR DE PE FRONT. 29 aprilie (12 mai)	480—481
428.	CĂTRE K. B. RADEK. 29 mai (11 iunie)	481—482
*429.	CĂTRE COMISIA JURIDICĂ. 13 (26) iunie	482—483
430.	TELEGRAMĂ CĂTRE BIROUL DIN STRĂINĂTATE AL COMITETULUI CENTRAL. 16 (29) iunie	483—484
431.	CĂTRE K. B. RADEK. 17 (30) iunie	484—485
432.	BILET CĂTRE L. B. KAMENEV. Între 5 (18) și 7 (20) iulie	485—486
*433.	CĂTRE BIROUL COMITETULUI EXECUTIV CENTRAL. 7 (20) iulie	486
434.	CĂTRE BIROUL DIN STRĂINĂTATE AL COMITETULUI CENTRAL. 17 (30) august	487—493
435.	CĂTRE G. ROVIO. 27 septembrie (10 octombrie)	494
436.	CĂTRE G. ROVIO. După 27 septembrie (10 octombrie)	494—495
437.	BILET CĂTRE M. V. FOFANOVA. 24 octombrie (6 noiembrie)	495

A N E X E

1.	IMPUTERNICIRE DATĂ INESSEI ARMAND ȘI LUI EGOROV. 3 aprilie	499
*2.	CĂTRE BIBLIOTECA DE STAT DIN BERNA. 8 aprilie	499—500
3.	DECLARAȚIE SEMNATĂ DE PARTICIPANȚII LA TRECEREA PRIN GERMANIA. 27 martie (9 aprilie)	500
4.	TELEGRAMĂ CĂTRE Z. HÖGLUND. 31 martie (13 aprilie)	501
5.	MESAJ DE SALUT ADRESAT TOVARĂȘULUI HÖGLUND. 23 aprilie (6 mai)	501

*6. BILET CĂTRE O PERSOANĂ NEIDENTIFICATĂ. <i>Iulie sau august</i>	502
---	-----

Scrisori ale lui V. I. Lenin incluse în volumele apărute ale ediției de față (<i>August 1914 — octombrie 1917</i>)	505—507
Scrisori ale lui V. I. Lenin care n-au fost găsite (<i>August 1914 — octombrie 1917</i>)	508—512
Adnotări	513—587
Indice de nume	588—639

ILUSTRĂȚII

Prima pagină a scrisorii lui V. I. Lenin către secretarul de redacție al publicațiilor Granat. — 17 noiembrie 1914	29
Prima pagină a scrisorii lui V. I. Lenin către A. M. Gorki — 11 ianuarie 1916	187
Scrisoarea lui V. I. Lenin către M. N. Pokrovski. — 2 iulie 1916	281—282

*Dat la cules 19.09.1967. Bun de tipar 20.01.1968.
Apărut 1968. Hîrtie tipar înalt A mat. de 63 g/m².
Format 16/540×840. Coli editoriale 34,24. Coli de
tipar 42 C.Z. pentru biblioteci 3 C 23=59*

Tiparul executat sub comanda nr. 6596/70 617 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”, Piața
Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă
România.

